LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 Ֆ.	70Ֆ.	140Ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		10[illegible] Ֆ.	200Ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Ե. ՄԻՍԱԿԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Téléphone : NORD 67-23

R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ
1
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931

1 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 1635 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՓՐՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Պարսկաստան այլ եւս վճռական դիրք մը բռնած է քրտական շարժման հանդէպ։ Դիրք մը, որ կը ձգտի խափանել ո՛ր եւ է նոր խլրտում՝ Արարատի շրջանին մէջ։

Այս քաղաքականութեան մանրամասնութիւնները կը բացատրէ Թուրքիոյ սահմանագլուխի յանձնախումբին պարսիկ նախագահը, որուն յայտարարութեանց ամփոփումը հրատարակած ենք այսօր։

Իրականին մէջ, Պարսկաստան դեր մը չունէր Արարատի դէպքերուն, եւ ընդհանրապէս քրտական շարժման մէջ։ Ան սկիզբէն ի վեր բռնած էր զգոյշ դիրք մը, որպէս զի պատրուակներ չտայ երկու կասկածոտ հարեւաններուն, Թուրքիոյ եւ Խորհրդային Միութեան ձեռքը։

Այս երկու բարի դրացիները ամէն կերպով կը ճգնին Փիւրտերուն ուշադրութիւնը դարձնել դէպի Պարսկաստան եւ Միջագետք։ Ան ինչ ըմբոստութեան բուն պատճառը Թուրքիան է, եւ շարժումը ուղղուած է միայն Թուրքիոյ դէմ։

Խորհրդային իշխանութիւնը, գիտնալով հանդերձ այս պարագան եւ դեռ ուրիշ մանրամասնութիւններ, իր շահերուն համապատասխան չի գտներ շարժման ընթացքը։ Եւ իր հիւպատոսներուն ու գործակալներուն միջոցաւ ամէն միջոցի կը դիմէ, Թուրքիոյ մէջ ծագած քրտական ապստամբութիւնը խեղդելու, իսկ ընդհակառակն Իրանի և Իրաքի Փիւրտերը ոտքի հանելու համար։

1925ին, ամէնէն առաջ խորհրդային մամուլն էր որ հրճուեցաւ, երբ «Թուրք քաջարի ասկեարները» արեան մէջ խեղդեցին Շէյխ Սայիտի արշաւը։ Եւ ամէնէն առաջ խորհրդային իշխանութիւնն էր որ իր առջի ծառայութիւնը առաջարկեց, յանձն առաւ զէնք եւ զինուոր ղրկել, զսպելու համար անցեալ տարուան ապստամբութիւնը։

Խորհրդային իշխանութեան համար քրտական շարժումը, ինչպէս առհասարակ ո՛րեւէ խլրտուն, արժէք ունի, երբ ուղղուած է բրիտանական աշխարհակալութեան դէմ։ Իսկ բրիտանական աշխարհակալութիւնը հարուածելու համար, անմիջական խարիսխներ են Իրաքը եւ Իրանը։ Մոսկուա պատրաստ է մինչեւ անգամ կարմիր Փիւրտիստան ստեղծելու, եթէ Փիւրտերը անսան իր խրատներուն, եւ զէնքը ուղղեն ոչ թէ Թուրքիոյ, այլ Պարսկաստանի եւ Միջագետքի դէմ։

Մոսկուան ծափահարած է եւ միշտ ալ պիտի ծափահարէ, երբ խլրտին Պարսկաստանի եւ Իրաքի Փիւրտերը։ Եւ եթէ մինչեւ հիմա չյաջողեցաւ իր ծրագիրներուն մէջ, պատճառը այն է որ արթուն էին թէ Իրաքը եւ թէ Իրանը։

Միւս կողմէ, քրտական այն կազմակերպութիւնը որ դեր ունի բուն ազգային շարժման մէջ, համոզուած է թէ չի կրնար երեք ճակատի վրայ միանգամայն կռուիլ։ Ուզէ իսկ, իր ձեռքը չէ։ Շատեր ոգեւորուեցան Շէյխ Մահմուտի շարժումէն, որ ուղղուած էր Միջագետքի եւ աստիճան մըն ալ Պարսկաստանի դէմ, բայց հանդիպեցան բացարձակ անելի մը։ Մանաւանդ երբ զսպուեցաւ շարժումը։

Այսօր քրտական խնդիր չկայ Պարսկաստանի մէջ։ Չկան տարրեր որ կարենան այդպիսի խնդիր յարուցանել։

Բայց, նկատի առնելով իր դրացիներուն դիրքը, եւ քիչ մըն ալ ազդուած՝ Շէյխ Մահմուտի շարժումէն, Թէհրան խոհեմութիւն կը համարէ դիրք բռնել նոյնիսկ Թուրքիոյ Փիւրտերուն դէմ։ Կ'ուզէ խափանել բոլոր ճամբաները, շղթայի տակ առնելով, ամայացնելով Արարատի շրջանը, որ անմիջական կապ ունի իր սահմաններուն հետ։

Այսպէս է որ, վերջերս տեղափոխեց, դէպի երկրի ներսերը փոխադրեց սահմանակից աշիրէթները, եւ միջոցներ ձեռք առաւ, Արարատի մերացած ըմբոստները հաւզոելու, վար իջեցնելու համար։

Այդ ըմբոստները ո՛ր եւ է խնդիր չունին Պարսկաստանի հետ, իսկ եթէ անձնատուր ըլլան Թուրքիոյ, կախաղանն է որ կը սպասէ իրենց։

Մինչ Թէհրան անհրաժեշտ կը գտնէ գործակցիլ «մաքրագործում»ին, անդին Թուրքերը կը շարունակեն կաշառքով, սպառնալիքով կամ խորամանկ խաղերով ըմբոստ Փիւրտերը մղել սահմանէն անդին, կռիւ յարուցանել անոնց եւ Պարսիկներուն միջեւ։

Մէկ խօսքով, Փիւրտերը մերացած են երկու կրակի մէջ։ Երկասյրի սուր մըն է որ կը բանի իրենց գլխուն վերեւ։

Դժուա՛ր է նախատեսել այս նոր կացութեան հետեւանքները։

Եթէ, զանազան թիւրիմացութիւններու հետեւանքով, Թուրքերը յաջողին թշնամութիւն յարուցանել Պարսիկներուն եւ Փիւրտերուն միջեւ, ահացու հարուած մը պիտի ստանայ քրտական շարժումը, — այնպէս ինչպէս կը հասկնանք մենք։

Այս առթիւ ծանր պատասխանատուութիւն կ'իյնայ քիւրտ վարիչներուն վրայ։ Անոնք պարտաւոր են արթուն հսկել, թրքական խաղերը ի դերեւ հանելու համար։

Ո՛ր եւ է սայթաքում այս ճամբուն վրայ՝ պիտի առաջնորդէ անդարմանելի աղէտի մը։

Հին պատմութիւնն է որ կը կրկնուի, «յաւելեալ եւ ճոխացեալ»։

Շ.

ՊԱՂՏԱՏԻ ՊՈՅՔՈՒԹԸ

ՄԵՌԵԱԼՆԵՐ ԵՒ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ?

Ինչպէս գրած էինք, Պաղտատի մէջ մէկ քանի շաբաթէ ի վեր սկսած պոյքոթը կը շարունակուի, իբր բողոք ժողովուրդին վրայ դրուած ծանր տուրքերուն դէմ։ Կառավարութիւնը թէպէտ ամէն տեսակ խիստ միջոցներու դիմած եւ հարկ եղած հրահանգները տուած էր ոստիկանական եւ ապահովութեան պաշտօնատուներուն, սակայն ցուցարարները խաղաղեցնել կարելի չէր եղած։ Թագաւորի փոխանորդը ի վերջոյ ստիպուած, արգիլած էր ամէն տեսակ հաւաքոյթ եւ ժողով։

Արաբերէն թերթի մը էլ Բասրայի ստացած մասնաւոր տեղեկութեանց համաձայն, քանի մը օր առաջ, ցուցարարներու եւ կառավարական ուժերու միջեւ տեղի ունեցած է բուռն ընդհարում մը, որու միջոցին սպանուած են երեսուն հոգի եւ բազմաթիւ անձեր վիրաւորուած։ Թէպէտ վերահաստատուած է անդորրութիւնը, սակայն պոյքոթը չէ վերջացած եւ կիրքերը չեն խաղաղած։

Այս կացութեան պատճառաւ, կ'ըսուի թէ, Ջէյսալ Թագաւոր պիտի փութացնէ իր վերադարձը եւ շուտով պիտի հասնի Պաղտատ։ Վարչապետ Նուրի փաշա Սաիտ արդէն վերադարձած է։

Էլիճ պաի առած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, կը հաղորդուի թէ պոյքոթը վերջ գտած է, շնորհիւ Նուրի փաշա Սաիտի վճռական յայտարարութեանց, որով խոստացած է նուազեցնել տուրքերը։

ՅՈՅՆ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ

Ոստիկանութեան քաղած տեղեկութեանց համաձայն, ձմեռնավարները տենդագին գործունէութեան մը լծուած են Սեւանիկի մէջ, խռովութիւններ յարուցանելու համար Օգոստոս 1ի կարմիր օրուան առթիւ։

Ընդհ. Ապահովութեան ցնօրէնութիւնը ձերբակալեց երկու ծանօթ ձմեռնավարներ՝ որոնք կը փոխադրէին երկու հազար կոչեր։ Այս կոչերուն մէջ, ձմեռնավարները հրաւէր կը կարդային աշխատաւորներուն, որպէս զի ներկայ գտնուին գումարուելիք հակաֆաշիստ համաժողովին եւ մասնակցին Օգոստոս 1ի ցոյցերուն։

Ձերբակալուածները յանձնուեցան Ընդհ. դատախազութեան։

ՀԱԿԱԿՐՕՆԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Վարշաւիայէն տրուած տեղեկութեանց համաձայն, Ուկրաինայի գործադիր կոմիտէն որոշեց փակել Քիէվի սինակոգը, որուն տեղ պիտի հիմնուի մանուկներու յատուկ համայնավարական թատրոն մը։

Բոլշեւիկ հրատարակչական տուն մը գիրք մը հրատարակած է Վատիկանի եւ Պապին վրայ։ Այս գիրքը պիտի թարգմանուի եւրոպական լեզուներով եւ իբր ուղեցոյց պիտի ծառայէ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ՝ կաթոլիկութեան դէմ պայքարին։

ՌՈՒՍԻԱ ՆԱԻ ԿՐ ԴՆԷ

«Թայմզ» կը գրէ թէ բոլշեւիկեան գործակալներ բանակցութիւններ կը կատարեն հարաւային կալլէսի մէջ, նաւերու գնման համար, գնման պայման առաջարկած են հարիւրին 10 կանխիկ, հարիւրին 20 առաջին տարուան վերջը եւ մնացեալը երեք տարուան մէջ վճարելի։ Շոգենաւ մը արդէն գնուած է եւ մանչէսթըրէն պիտի մեկնի դէպի Թուսիա, ապրանք բեռնած։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԽԻՍՏ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-Ի ՑՈՅՑԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

Ինչպէս բոլոր երկիրներուն, նոյնպէս Ֆրանսայի մէջ հաւանական մայնավարները երկար աւեն է ի վեր կը պատրաստուին օգոստոս մէկը դարձնելու յեղափոխական ցոյցի օր։ Այս առթիւ Ֆրանսայի վարչապետը Պ. Լավալ, ունեցաւ խորհրդակցութիւն մը, որուն կը մասնակցէին Փարիզի ոստիկանապետը, ներքին նախարարութեան փոխանորդը, Փարիզի զինուորական կառավարիչը, պատերազմական նախարարութեան մէկ ներկայացուցիչը, հանրապետական պահակներու հրամանատարը եւ Սէն-Ուազի նահանգապետը։

Այս խորհրդակցութեան ընթացքին, վարչապետը տուաւ կարգ մը հրահանգներ եւ ճշդեց ձեռք առնուելիք միջոցները։ Հանրային ճամբաներու վրայ որեւէ թափօր, որեւէ հաւաքոյթ թոյլ չպիտի տրուի։ Բոլոր անոնք որ կը փորձեն նման ձեռնարկներ կատարել, պիտի ձերբակալուին անմիջապէս։

Ոստիկանութիւնը հրահանգ ստացած է զսպելու աշխատանքը արգիլելու ամէն ձեռնարկ։ Այս առթիւ ձերբակալուածները անմիջապէս պիտի յանձնուին դատարան։

ԱՅՆ ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՈՐ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ ՈՐԵՒԷ ՑՈՅՑԻ, ՊԻՏԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԻ ԵՒ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՎՏԱՐՈՒԻՆ ԵՐԿՐԷՆ։

Ցոյցերը արգիլելու եւ երկրին անդորրութիւնը պահպանելու համար, ապահովուած է զինուորական եւ ոստիկանական ուժերու գործակցութիւնը։

Մասնաւոր հրահանգներ տրուած են նաեւ բոլոր նահանգապետներուն։

Պրիւնինկ եւ Քուրցիուս դէպի Հռոմ

ԼԱՎԱԼ ԵՒ ՊՐԻԱՆ ԴԷՊԻ ՊԵՐԼԻՆ

Գերմանիոյ վարչապետը Պրիւնինկ եւ արտաքին նախարարը Քուրցիուս հաւանաբար Հռոմ պիտի մեկնին յառաջիկայ շաբթու, օգոստոս 5ին կամ 6ին, իտալական կառավարութեան հրաւէրով։

Գերման իրաւասու շրջանակները կը կարծեն թէ գերման նախարարներու այցելութեան ընթացքին, եւրոմատական բարւոքման գործը բաւական առաջ տարուած պէտք է ըլլայ, որպէսզի վարչապետն ու արտաքին նախարարը կարենան բացակայիլ Պերլինէն։ Ամէն պարագայի մէջ, Հռոմի այցելութիւնը չի կարծուիր որ տեւէ երկու օրէն աւելի։

Պրիւնինկի եւ Քուրցիուսի վերադարձէն վերջն է որ գերման կառավարութիւնը պաշտօնապէս Պերլին պիտի հրաւիրէ Ֆրանսայի վարչապետն ու արտաքին նախարարը։

Գերմանիոյ եղերամսական տագնապը

Կարճատեւ վարկերու մասին, բանակցութիւնները տակաւին չյանգեցան որեւէ դրական ելքի։ Ամերիկեան եւ անգլիական պահանջատէրերը չեն կրցած համաձայնութեան մը գալ։ Այս պայմաններու մէջ, կը վախցուի որ գերման կառավարութիւնն ստիպուի յայտարարել արտասահմանեան պարտքերու վճարման յետաձգում։ Մինչեւ երկուշաբթի օր, կրնայ ըլլալ որ համաձայնութիւն մը գոյանայ։ Սակայն լաւատեղեակ շրջանակները այնքան ալ լաւատես չեն։

Կառավարութիւնն ու գերման եւրոմատական շրջանակները այն կարծիքն ունին թէ վերջերս ձեռք առնուած միջոցները, պիտի կրնան գերման դրամատուններուն տալ վճարման բաւարար դիւրութիւններ։ Նոր հրովարտակներ պատրաստութեան մէջ են, ուժ տալու համար չէքերու եւ հրամանագրերու շրջաբերութեան։

Խնայողական անտուկներու հարցին մէջ, կարելի չէ եղած դեռ լուծում մը գտնել, ինչ որ ամէնէն աւելի կը մտահոգէ կառավարութիւնը։ Խնայողական անտուկները իրենց յանձնուած գումարներուն 10 առ հարիւրը միայն պիտի կրնան վերադարձնել պահանջատէրերուն։ Յանձնուած գումարները կը կազմեն 12 միլիառ մարքի հսկայ գումար մը, որ փոխ տրուած է անհատական եւհամայնական ձեռնարկներու։Ուտակաւին միջոցը չէ գտնուած այս տրուած գումարները հաւաքելու եւ վերադարձնելու խնայողական անտուկները։ Անցագրերու վրայ դրուած 100 մարքի մասնաւոր տուրքը պիտի վերցուի յառաջիկայ շաբթու մէջ։

Խռովութիւններ Մատրիտի մէջ

Հեռաձայնի ընկերութեան բանթող պաշտօնեաներն ու գործաւորները հրապարակային հաւաքոյթ մը ունեցան Մատրիտի մէկ թաղին մէջ։ Բազմաթիւ ճառեր արտասանուեցան, հրաւիրելով բանթողները որ դիմեն խափանարարութեան։ Հաւաքոյթի վերջաւորութեան, ներկաները որոշեցին ցոյց մը կատարել։ Ոստիկանութիւնը ստիպուեցաւ միջամտել եւ ձերբակալել մէկ քանի անձեր։ Ցուցարարները ուզեցին զանոնք ազատել։ Ամբոխը միացաւ բանթողներուն եւ ի վերջոյ, յաջողեցան ազատել ձերբակալուածները։

Այդ պահուն լսուեցան հրազէնի պայթիւններ եւ ոստիկանները քարկոծուեցան։ Երեք ոստիկաններ վիրաւորուեցան, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ ցուցարարներ։

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ստացած ենք հետեւեալ գումարները.—

Զ. Ո. Մ. վալանսի մասնաճիւղին հանգանակութիւնը (տէք S. G. No. 710,967)	2039.—
Զ. Ո. Մ. Մարսէյլի մասնաճիւղին վիճակահանութիւնը (բ. մասնավճար)	400.—
Գումար	2439.—
Յուլիս 22ի գումարը	9330.—
Ընդհ. գումար	11,769.—

* * *

ՄՄԲ.— Այս գումարէն երկու անգամով ղրկած ենք Սելանիկ, Թեմական Խորհուրդին 8000 ֆրանք։ Երէկ՝ փոխադրեցինք 2039 ևս։

Հաշիւները փակելու ստիպուած ըլլալով, կը խնդրենք փութացնել ուրիշ գումարներ, եթէ կան։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՕԴԱՆԱՒՈՐԴՆԵՐԸ ՀԱՍԱՆ ՊՈՒԼԻՍ

Ամերիկացի երկու օդանաւորդները որոնք երեքշաբթի առաւ մեկներ էին Նիւ-Եորքէն, առանց որեւէ տեղ կանգ առնելու, հինգշաբթի, կէս օրուան ժամը 1.20ին հասան Պուլիս, եւ այս կերպով կոտրեցին հեռաւորութեան մրցանիշը որ ցարդ կը մնար Քոսթի եւ Պելլոնթի ձեռքը։ Կտրած են 8100 քիլոմեթր ճամբայ, օդին մէջ մնալով ժամ 50 ժամ։

Օդանաւորդները անցած են Պուրժէի (Փարիզ) օդանաւակայանին վրայէն, ուր նեւտած են ծրար մը՝ Թագաւորական խորհուրդի նախագահին հասցէով։ Ծրարին մէջ կար «Նիւ Եորք Թայմզ» Թերթին վերջին Թիւէն մէկ քանի օրինակներ։

**** Անգլիացի օդանաւորդուհին Միս Ճոնսըն որ կը մեկնի դէպի Թոքիօ, դիշերը անցուց Բազանի մէջ, ուրկէ մեկնեցաւ առաւօտեան ժամը 5ին։*

**** Տէր եւ տիկին Լինտպէրկ կը Թուին դէպի Օթթաւա, ուրկէ պիտի մեկնին Թոքիօ։*

Իսկ երկու ամերիկացի օդանաւորդները, որոնք Աւլանտեանը կտրեր էին Թէյ-Նէօվէն մինչեւ Կալէսի երկիրը, հասան Պերլին։ Անկից ժամադիր են մեկնելու դէպի Մոսկուա։

ԱՆԳԼԻԱ ՆԵՂ ՕՐԵՐ Կ'ԱՆՑՆԷ

Անգլիական խորհրդարանի տնտեսական յանձնախումբի տեղեկագիրը կը հաստատէ թէ եւրոմատական ծանր կացութեան մը մատնուած է Անգլիա։ Դրամագլուխը հրապուրելու յոյսով, Անգլիական դրամատունը գեղչի սակը բարձրացուց 3ուկէսէն 4ուկէսի։

Անգլիոյ վարչապետին եւ արտաքին նախարարին Պերլինէն Լոնտոն վերադարձը այնքան ալ խանդավառութիւն չէ ստեղծած, մամուլը մեծ մասամբ վերապահ է, նախարարներուն ճամբորդութիւնը չտուաւ անմիջական արդիւնքներ, սակայն կը կարծեն շատեր, եւրոպական եւմանուաւորաբար ֆրանքօ-գերման գործակցութեան մը յոյսեր տուաւ ապագայի տեսակէտով։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐԸ ՉՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Խմբագրութիւնս ստացած է հետեւեալ հեռագիրը.—

Հայ Արիներու ներկայացուցչական խմբակը մեկնեցաւ Ջուիցերիա, յուլիս 29ի իրիկուան կառախումբով, մասնակցելու երէցներու միջազգային ճամբարին (Ճէնեվօրի)։

Ներկայացուցիչներ՝ *Արմիկ Ջամալեան, Յակոբ Պետիկեան*

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԴԻՐՔԸ ՔՐՏԱԿԱՆ ՃԱՐԺՄԱՆ ՀԱՆԴԷՊ

ԹՈՒՐՔԵԻՊԱՐՍԻԿ ՍԵՐՏ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻԻՆ ԱՐԱՐԱՏԸ ՎԵՐՋՆԱՊԷՍ ԽՈՐՏԱԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Թուրքեւպարսիկ սահմանագլուխի ապահովութեան յանձնախումբի նախագահ գնդ. ֆեազըմ խան սիահի հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է «Իրան» Թերթին.

Թէեւ Պարսից կառավարութիւնը ուղղակի շահագրգռուած չէր Արարատի ապստամբութիւնը ճնշելու մէջ, սակայն առաջնորդուած իր խաղաղասիրական ցանկութիւններով եւ հարեւանական պարտականութիւններով, օգնեց Թուրքիոյ այդ խռովութիւնները դադրեցնելու, Արարատն ընկճելու համար:

Պարսից կառավարութեան այս ընթացքի մէջ դեր կատարեց այն մտահոգութիւնը, որ ապստամբական կեդրոնի գոյութիւնը կրնար քրտական խռովարար տարրերու մէջ չարաբաստիք միտքեր առաջ բերել եւ դժբախտութեան պատճառ դառնալ աշխատաւոր քրտութեան համար, որ ոչ միայն յառաջդիմութեան ընդունակ է, այլեւ մասնաւորապէս իրբեւ ցեղակից Իրանին պատրաստ է իր ծառայութիւնները մատուցանելու:

Ահա թէ ինչու, երբ 1930ին Թուրք կառավարութիւնը որոշեց Արարատի ապստամբներու դէմ զօրք կեդրոնացնել եւ Պարսից կառավարութեան գործակցութիւնն ու աջակցութիւնը խնդրեց, մեր կառավարութիւնը ընդունեց Թուրքիոյ առաջարկը:

Երբ Թրքական զօրքերը իրենց երկրամասի՝ Արարատի շրջանին մէջ գործողութիւններու ձեռնարկեցին, պարսկական զօրքը նոյնպէս փակեց Արարատէն արեւելք գտնուող ուղիները Ղըզըլ-Նիլէն մինչեւ Ղոզլու լեռները:

Եւ որպէս զի պարսկական Փիւրտերու կողմէ իրենց ապստամբ ցեղակիցներու օրէէ աջակցութիւնն չըլլայ, հիւսիսարեւմտեան զօրամասի զօրքին յանձնարարուեցաւ ամբողջ սահմանի վրայ գտնուող Փիւրտերը երկրի ներսը տեղաւորել:

Երբ Թրքական զօրքը պատերազմական գործողութիւններու մէջ էր, պարսկական զօրքը երեք պարսականութիւն ունէր:

Առաջին՝ փակել սահմանը, որ Թրքական խռովարարները չկարենան պարսկական հողն անցնիլ եւ պարսկական Փիւրտերէն աջակցութիւն ստանալ:

Երկրորդ՝ սահմանէն դէպի ներս տեղաւորել պարսկական Փիւրտերը եւ երրորդ՝ պայքարիլ Թրքական այն Փիւրտերու դէմ, որոնք պարսկական երկրամասի վրայ կը յարձակէին եւ կողոպուտ ու սպանութիւններ կը կատարէին:

Պարտականութեան երկրորդ կէտը, այսինքն սահմանամերձ Փիւրտերը հեռացնելու առեն, մեր զօրքը երբեմն անոնց կողմէ անհնազանդութեան եւ նոյնիսկ, դիմադրութեան կը հանդիպէր: Սակայն եղած հրահանգներուն անսալով, կանգ չառնելով նոյնիսկ զոհերու առջեւ, մեր զօրքը կատարեց իր պարտքը:

Խալիտ աղա Ջելալիի դէպքն իբր օրինակ կրնայ գաղափար տալ այդ մասին:

Օգնելով Թրքական ապստամբները, ան չէր ուզեր ենթարկուիլ սահմանէն հեռանալու մեր կարգադրութեան: Բանն այնտեղ հասաւ որ պէնք բարձրացուց մեր զօրքի դէմ:

Պարտուելէ յետոյ, իր հետ եղած Թրքական խռովարարներով Պողուց Պարսկաստանը եւ անցաւ Թրքական մասը:

Հակառակ այն հանգամանքին, որ այս խռովարարին հալածանքը Թրքական շահերուն պաշտպանութեան կը ծառայէր, սակայն ցաւալի էր, որ Թրքական զօրքերու հրամանատարը նոյն Խալիտ աղան 200 ընտանիքներով եւ 5—6000 դուարով ընդունեց եւ Պուրալանի մէջ բնակութեան տեղ տուաւ:

Ցամեհայն ղէպս, պարսկական զօրքերը Ղուզլուի եւ Այի-Բէկի շրջանին մէջ Թրքական զօրքի հետ ուս-ուսի կուռեցան եւ մինչեւ Արարատի գործի վերջն ամէն տեսակի աջակցութիւն ցոյց տուին:

Ներկայիս երկու պետութեանց կողմէ ձեռք առնուած ծրագիրը եթէ կատարելագոյն գործադրուի, կարելի է Արարատի ըմբոստութիւնը վերջացած համարել:

Այդ ծրագիրը կը տրամադրէ.—

1) Թուրք կառավարութիւնը որոշած է Արարատի շրջանը մինչեւ ալ անբնակ պահել եւ թոյլ չտալ, որեւէ քրտական ցեղի, որպէս զի այնտեղ հաստատուելով հնարաւորութիւն տայ խռովարարներուն աստիճանաբար կեդրոնանալու միջոց ունենալ:

2) Պարսից կառավարութիւնը իր կարգին սահմանագլխի քրտութիւնն երկրի ներսը պիտի տեղաւորէ եւ պիտի թոյլ չտայ պարսկահպատակ Փիւրտերուն սահմանամերձ շրջաններու մէջ բնակութիւն հաստատել:

3) Երկու պետութիւնները նոյն տեսակէտն ունին Արարատի ըմբոստութեան կրկնութեան առաջն առնելու հարցին մէջ: Հետեւապէս համագործակցութեան եւ երկու կողմի ուժերու ղեկավարներու եւանդուն գործունէութեան պարագային, ապստամբութեան կրկնութեան պատճառ եւ հաւանականութիւն չկայ:

4) Արարատն իր գերիշխանութեան տակ առնելու համար, Թուրք կառավարութիւնն առաջարկած է Պարսից կառավարութեան այն շրջանին մէջ հողամասերու փոխանակութիւն կատարել:

ԽՕՍԻՆՔ ԴԷՄ ԱՌ ԴԷՄ

Ե.— ԴԱՍԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷ ՄԻՆՉԵԻ ՌՈՄԱՆԹԻԶՄ

Ոմանք կ'ուրանան դասականներուն երեւակայութիւնը: Փրոֆ. Ա. Ղոնց եւս. «Դործօնը աչքն է, երեւակայութիւնը անելիք չունի աւելի քան սոսկ յիշողութիւնը»:

Սրբագրծո՞ւթի՛ւն, «ղրապղծութի՛ւն:

Ի՞նչպէս կարելի է ուրանալ բացատրաւոր երեւակայութիւնը Պինդարի, Սիմոնիդէսի, Բակխիլիդի եւ բոլոր հելլէն քնարերգակներուն, ինչպէս նաեւ Սոփոկլէսի, Եւրիպիդէսի եւ Եսքիւլէսի: Առաջարէ՛ղ, ո՞վ կրնայ գերազանցել Սափոյի երեւակայութիւնը: Թերեւս պէտք էր հարցնել թէ փրոֆէսէօրը ի՞նչ կը հասկնայ երեւակայութիւն ըսելով:

Հա՛, ճիշդ է, շա՛տ են կուռեր հոգեբանները երեւակայութեան բացատրութեան մասին: Սակայն բոլորը համաձայն են թէ երեւակայութիւնը կապուած է պատկերներու: Արդարեւ պատկերներու յիշողութիւնը կը կոչուի վերարտադրական երեւակայութիւն, եւ պատկերներու բաղադրութիւնը՝ ստեղծագործական երեւակայութիւն: Ու Լոք անդիջապէս կ'ըսէ թէ մարդկային միտքը, ինքն իր մէջ անկախ, չի կրնար ստեղծել որեւէ պատկեր: Այս բացատրութիւնն իսկ կը հաստատեն թէ երեւակայութիւնը յարաբերութիւն մը ունի բանականութեան հետ: Այդ յարաբերութիւնը անձանօթ էր հիներուն: Նոյնիսկ Փասքալ բացէ ի բաց կը յայտարարէր թէ «բանականութիւնը թշնամի է երեւակայութեան»: Եւ Փասքալի այս խօսքն եղաւ պատճառը, որ մարդիկ ուրանան դասականներու մէջ երեւակայութեան որեւէ շնորհ: Պայքարն կատաղի յարձակում մը գործեց այդ տեսակէտին պաշտպաններուն վրայ եւ կ'ըսէր թէ դասականներուն միակ եւ անգերազանցելի արժանիքը անոնց երեւակայութեան մէջն է: «Օրուան նորոյթն է, կ'աւելցնէր, *չփոթութիւն յառաջ բերել* երեւակայութիւն *ու գիւտ յեղյեղել*»:

Շատեր երեւակայութիւնը կը շփոթեն զգայավառութեանց (hallucination), *վերջապէս ախտագին* երեւակայութեան հետ: Սակայն այդ երեւոյթը, ծնունդ հոգեբնախօսական վիճակի մը, տեսնուած է ամէն ատեն, Քրիստոսէն ալ առաջ, Քրիստոսէն ալ յետոյ, նոյնիսկ Քրիստոսի մէջ:

Ոմանք դասականներուն կը մերժեն տալ նաեւ պատկերի հարստութիւնը: Պալապա՛ս..., բայց ամբողջ արեւելքը, բայց հելլէն գրականութիւնը, բայց Աստուածաշունչը լեցուն են պատկերներով: Նոյնիսկ կարելի է ըսել թէ հելլէն դասականնե՛րը սորվեցուցին մեզի թէ ի՛նչ է պատկերը: Անոնք ունէին երկու տեսակ պատկեր,— բուն պատկերը եւ *փոխաբերութիւնը* (métaphore): *Յոյն եւ լատին քաղաքակրթութենէն եաքը*, նոր դասականները կը գործածէին փոխաբերութիւնը, իսկ ռոմանթիքները՝ պատկերը:

Ոմանք ալ ուրացան դասականներուն յուզումն ու զգայնականութիւնը: Ուրացողներուն մէջ է նաեւ փրոֆ. Ադոնց: Ա՛յ մարդիկ, Արիստոտէլ *իր* ճերթողականին *առթիվ* բոլոր ԺԴ. գլուխը յատկացուցած է այդ հարցին: Եւ հնդկական քերթողականին մէջ կայ մանաւանդ *ուսում մը*, բավ, *ուր կ'ուսուցանեն* զգացումին տիրապետութեան եղանակները նիւթին ու ձեւին վրայ:

Եւ դեռ ոմանք ալ կ'ուրանան յանպատրաստից բխումը դասականներուն մէջ, չէ՞ որ, կ'ըսեն, բանականութիւնը եւ խիստ օրէնքներ կը հակակշռեն բանաստեղծութիւնը: Ընդհակառակն, մենք հիմա գիտենք թէ հելլէնները այնքան կը սիրէին այդ յանկարծաբուխ բանաստեղծութիւնը, որ, շատեր չափազանցութեան տանելով, իրենց զգայարանքները թունաւորելու աստիճան, գրգռելու փորձեր կ'ընէին:

Սակայն, բոլորը համաձայն են,— վերջապէ՛ս,— թէ դասական դպրոցին գլխաւոր յատկանիշն էր պաշտամունքը գեղեցիկին, որ աղբիւրն է բոլոր յուզումներուն, ներշնչումներուն, զգայութիւններուն եւ մտածումներուն: Ահա թէ ինչո՛ւ մի՛շտ գեղեցիկին մասին խօսած են հելլէն բանաստեղծն ու փիլիսոփան: Մանօթ է հելլէններու սէրը մարդկային մարմինը գեղեցկացնելու փորձերուն, ցանկութիւն մը հաճելի կամ նման դառնալու իրենց աստուածներուն: Սաեղծուած էր տեսակ մը *արուեստապետութիւն* (artistocratie), *որուն միակ վարդապետութիւնն էր* պաճուճացումը ոչ թէ պարզապէս անհատին, այլ ցեղին կամ ողիմպիան ժողովուրդին: Գեղեցիկին ու ներդաշնակին պաշտամունքն եղաւ պատճառը, որ հելլէնները, կ'ըսէ Օսկար Ուայլտ, չտեսան փառքը տգեղութեան, չհասկցան հմայքը մելամաղձոտութեան, չընդունեցին ուժը խեղճի երեւակայութեան: Հելլէնները կ'ըսէին թէ մելամաղձութիւնը կը տգեղցնէ մարդը, անկարող ու հիւանդ երեւակայութիւնը կ'եղծանէ բարոյականը: Ռոմանթիքները, դարեր յետոյ, երբ ընդհանրական ոճին ու համայնական զգացումին (= դասականութիւն) դէմ ընդվզեցան, փոխելով արժէքները եւ պանծացնելու համար անհատը, յայտարարեցին թէ գեղեցիկ է տգեղը, մելամաղձութիւնը, ախտաւոր երեւակայութիւնը, անկարգութիւնը, ամէն բան:

Այս յայտարարութիւնը չէր բացատրեր սակայն ռոմանթիզմը, այլ ճիչն էր կաթսայի մը, որուն կափարիչը պայթած էր յանկարծ: Ցեւսակ մը հակազդեցութիւն,—հին դասականները պայքար կը մղէին մոլութեանց եւ ախտերու դէմ, հակակշռի կ'ենթարկէին ամէն արտայայտութիւն, որ կրնար եղծել գեղեցիկը, խոէալական, ընդհանրական եւ համայնօրէն ներդաշնակ գեղեցիկը: Նոր շարժումը ընդհակառակն կ'ատաւածացնէր վայրկեանը, անհատը, տգեղը, գեղեցիկը, ներդաշնակը, աններդաշնակը: Նոր շարժումը խոէալ չունէր: Ահա թէ ինչո՛ւ ռոմանթիզմը եկաւ եւ գնաց: Վրիպեցաւ, կ'ըսեն ոմանք: Կը բացատրենք յետոյ:

2— Առաջին դարուն (Ք. Ա.), հելլենական գրականութեան գատնիքը այնպիսի ճարտարութեամբ ուսումնասիրուեցաւ եւ ի վերջոյ կանոններու վերածուեցաւ, որ լատին քերականները, պարզապէս հետեւելով այդ կանոններուն, ստեղծեցին արուեստ մը, զոր պէտք է կոչել կեղծ դասական: *Այդ շրջանի* համայնագէտները եւ քերականները այնքան լաւ սորված էին, «ջուրի՛ պէս», բանաստեղծութեան կանոնները, որ կը նստէին եւ անսխալ ոտանաւորներ կը գրէին: Արհեստ դարձած էր բանաստեղծութիւնը: Այս շրջանին մասին այսքան:

Բ.— Նոր դասականութիւն.—

Այս այն դպրոցն է զոր փրոֆէսէօր Ադոնց կ'անուանէ «կեղծ դասականութիւն»: Կուգայ վերածնունդէն ետքը: Գլխաւոր յատկանիշն է, կ'ըսեն, վերադարձը դէպի հնադար: Սակայն ընդհանուր բացատրութիւն մըն է այս, որ ցոյց չի տար հնութեան *apport*ը *այդ շրջանին* կազմութեան մէջ: Եւ յետոյ, երկրէ երկիր կը տարբերի շրջանին պատկերը կամ նոր դասականութեան բացատրութիւնը: 1500 թուականներուն Ֆրանսայի մէջ տակաւին ոչ ոք յունարէն գիտէր: Աստուածարանները ամէն գնով կ'արդիլէին հաղորդակցութիւնը յունական հնադարին հետ, վախնալով հերձուածներէ: «Իտալիոյ գիտուն» իսկ բառական վախ պատճառած էր իրենց: ԺԶ. դարուն արդէն հելլէն քաղաքակրթութիւնը մեծ յեղաշրջում կատարած էր, ծերուկ մտաւորականներն իսկ դպրոց կ'երթային՝ յունարէն սորվելու եւ Աթէնքի լոյսը տեսնելու: Գրագէտները նոր կը ճանչնային հին վարպետները: Եւ սկսան հետեւիլ անոնց: Բայց ի՞նչ ուին հին վարպետներէն,— նի՞թը: Շատ ծիծաղելի է այդ պատասխանը: ԺԶ. դարը քրիստոնեայ էր, իսկ յունական հնադարը՝ հեթանոս: Ոմանք կ'ըսեն թէ ԺԷ. եւ ԺՉ. դարերու, մանաւանդ Վոլթէրի հակաքրիստոնէութիւնը կը ծագի հելլէն քաղաքակրթութեան հետ հաղորդակցութեան փորձերէն: Սխա՛լ, աստուածաբանական վէճերու ճակատագրական վախճանն էր այդ: Հելլէն քաղաքակրթութեան «թաղուած գանձերը» անկարելի էր «վերակենդանացնել» նաեւ անոր համար, որ գրական ուերը բոլորովին յեղաշրջուած էին: Գնարերգութիւն, թատերգութիւն, լաղալի մէջ, միացած էին երաժտութեան: Հելլէնները կը պարէին կ'արտասանէին եւ կ'եղանակէին միաժամանակ: Ու եթէ շատերու համար Հոմերոսը անհամ է հին պատճառն այն է որ Հոմերոսը տայտնելու գործիքը կը պակսի: Նոր դասականները երկու բան սորվեցան Հելլէններէն՝ շնորհի: Արիստոտէլ որ այդ շրջանին ճանաչուր պատմուճանի առարկայ դարձաւ: Եւ պայի մէջ հաստատ լեզու չկար, կարգ ու կանոնն, գաւառէ գաւառ փոփոխական: Ի՞նչպէս թարգմանել հելլենական գործերը, եւ ի՞նչպէս տայտին գործեր որ անոնց նմանէին: Ըսին,—նախ լեզու մը շինենք, ինչպէս Հելլէնները ատտիկեան բառէն բիւրեղեայ լեզու մը շինեցին: Ցետոյ տեսան, որ Հելլէններ ոչ միայն կանոնաւոր լեզու մը ունէին, այլ կարգապահ, կոկիկ եւ նաեւ դաշնակ արուեստ մը: Շնորհիւ կարգ ու կանոնին, հելլէն արուեստ չափազանց յստակ էր, եւ վերջ ի վերջոյ թեան մէջ տարօրինակ պարզութիւն մը ունէր: Ընդհանրական արուեստ էր փառաւոր Հելլէններուն: Ուրեմն նոր դասականները ըսին,— մեր արուեստն ալ, կամ մեր արտայայտութիւնը, պէտք ըլլայ նմանօրէն պարզ եւ յստակ: Արիստոտել կ'ըսէր քերթողականին մէջ թէ բանաստեղծութիւնը նմանագրութիւն մըն է (imitation), *եւ նոր դասականները* ստեղծեցին այդ նմանութիւնը փոխադրելով ոչ թէ «թաղուած գանձերը», *այլ իւրացնելով անոնց* արտայայտութեան եղանակները: Այսպէ՞ս կազմուեցաւ նոր դասական շրջանը, որուն յատկանիշերն երկու են.—Լեզուի մաքրութիւն եւ անոր տայտնութեան յստակութիւն առանց սուր անհատապաշտութեան:

Երբ որեւէ գործի մէջ կը գտնենք այս երկու յատկանիշերը, կրնանք ըսել թէ դասական գործ է: Ոմանք դասականութիւնը կը բացատրեն ըսելով «գրական առողջ պահպանութիւն»: Այսինքն ըստ դասականներու, գրականութիւնը բնական այնպիսի արտայայտութիւն մըն է, ուր չէք տեսներ հիւանդին որեւէ երեւոյթ, որեւէ հիւանդ կամ բացատրութիւն, այլ այն հանգիստ եւ հանդարտ հոգի որուն երկինքին վրայ երեւակայութիւնն իսկ խռովիչ չէ, խաղաղ ջրերու խորութիւնն ունի, ուր մինչեւ նաեւանդ լոյսը առատ է եւ հրաշալի խաղեր կը ստեղծէ: Փրանսացիները, այնքան սիրահար էին այդ վիճակին, որ յստակութիւնը դարձուցին իրենց համար աւանդութիւն մը եւ կ'ըսեն.— «Ինչ որ յստակ չէ, փրանսերէն չէ»:

Ցանկարծ խանգարեցաւ այս առողջութիւնը, որովհետեւ՝

Քրիստոնէութիւնը իր սկզբնական օրերուն չափազանց ժողովրդավար վարդապետութիւն մըն էր: Ան

ԳԱՂՏՆԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻԻՆ ՄԸ ՈՐ ԱՀ ՈՒ ՍԱՐՍԱՓ ԿԸ ՏԱՐԱԾԸ ՊԱԼՔԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ ՄԱԿԵԴՈՆԱՑԻՆԵՐԸ

ԹՄԲ.— «Մաթէն» վերջերս աշխատակից մը ղրկած էր Պուլկարիա, մօտէն ուսումնասիրելու համար մակեդոնական կազմակերպութեան կեանքն ու գործը:

Քաղուածաբար կուտանք ամէնէն հետաքրքրական մասերը.—

Կոզլատին Եորտանոֆ մէկ ուշաթով կուլ կուտայ իր դարեջուրը, կը խաչակնքէ երբ եպիսկոպոսը կ'անցնի եւ նոր ըմպելի մը կ'ուզէ.

— Ծէր Աստուած, Կոզլատին կ'ըսէ իրեն սրճարանի սպասարկուն, կ'երեւի խաղի մէջ շահեցար քու գիւղիդ Փէթէրլաշիանբողջ ղրամը...:

Տղան կը խնդայ: Իր զգեստներուն մէջ, Պելկրատցիի մը չափ գեղեցիկ է: Սեղանին տակ իր ոտքերուն մէջտեղը, թուխ կատէ մեծ պայուսակ մը, որուն մէջ տակաւին բաներ մը ըլլալու են:

Պէնտէկոստէին կարգուելիք աղջիկները իր առաջքէն կ'անցնին կ'երթան:

— Ջարավո — Բարե՛ւ...

Կոզլատին, որ արջու կը նմանի, կը մռլտայ:

— Ջարավո: Իրարու հետէ կը պատրէ սլիվովիցայի գաւաթները, սալորի ուռնտահամ օղին: Սիրո՞յ վիշտ: Եւ յանկարծ, հազար տինարա-նոց մեծ ղրամատոմսով մը վճարելէ վերջ, պայուսակը թեւին տակ, օրօրուելով, ցիկզակելով, կը ձգէ որ ամբոխը գինքը քշէ, տանի:

Ժամը 2.30ն է:

Ժամը գրեթէ 2.40 էր երբ եուկօսլաւ ոստիկան մը սկսաւ վազել քարափին վրայ, պօռալով որ ամէն մարդ փախի: Ոստիկանը իր սրտին վրայ բռնած կը սեղմէր Կոզլատին Եորտանոֆի պայուսակին նմանող պայուսակ մը:

Ոստիկանը կայարանին մէջ գտած էր պայուսակ մը, որուն մէջ կար դժոխային մեքենայ մը:

Եուկօսլաւ թնդանօթաձիգները, որոնք իրենց կեանքը վտանգելով, քանի մը վայրկեան վերջ քակեր էին գայն Նիշիմեկ թրքական գետնափորի մէջ, հաւաստեցին թէ պուլկարական բանակին մէջ գործածուած ուժեղ պայթուցիկէն մէկ քիլօ կը պարունակէր այդ դժոխային մեքենան եւ թէ շատ ճշգրիտ ժամապուցականութեամբ մը օժտուած, պիտի պայթէր ժամը 3ին, այն պահուն իսկ, երբ կայարանը լեցուած պիտի ըլլայի սերպ կիներ եւ տղաքներ:

* * *

Սարսափը փարատեցաւ արագօրէն: Բայց երբ կառախումբը մեկնեցաւ դէպի Փիրոթ, Յարիպրոթ եւ եւ Սոֆիա, այն ատեն միայն մտածեցին թէ կրնար իր հետ դէպի սահմանագլուխ տանիլ նաեւ չարագործը:

Կառավարիչը հեռաձայնին գլուխը կանչեց Փիրոթի բաղաքապետը:

— Ալօ՛, Պ. Միղիրլիչ, քաքօ վի՞:

— Տօպրօ, Պ. կառավարիչ:

— Պէտք է, ըսաւ կառավարիչը, պաշարել կառախումբը կայարանին մէջ, քննել, խուզարկել զայն, եւ հարցաքննել ճամբորդները...:

Այս պատուէրին կ'ընկերանայ ոճրափորձին մասին կարճ պատմութիւն մը:

Ոստիկանութեան պետերն ու ոստիկան-պինուորները դիրք կը բռնեն, կը ցատկեն կառախումբը՝ հապիւ հասած, կը նշանակեն վտահելի բարեկամները, եւ ձախ անցընել կուտան կասկածելիները:

— Վա՛յ, Կոզլատին, ո՞ւր է պայուսակդ:

— Նիշի կայարանը կորնցուցի:

— Ի՞նչ կար մէջը:

— Հայ եւ զոյգ մը նոր կօշիկ:

— Եկուր հետերնիս...

Կոզլատին Եորտանոֆ նախ կը բողոքէ թէ եուկօսլաւ քաղաքացի է եւ, մեզադրելի որ եւ է արարք չէ գործած: Հարցաքննութիւնը աւելի կը խստանայ: Արշալոյսէն առաջ, կը խոստովանի:

Տախտակին վրայ գիծ մըն ալ կ'աւելցընեն: Կոզլատին Եորտանոֆի ոճրափորձը 109րդն է 1919էն ի վեր, հրամայուած եւ կազմակերպուած ՕՒԻՄի կողմէ եւ քոմիթէճիներուն կողմէ կատարուած եուկօսլաւ հողի վրայ:

* * *

Կոզլատին Եորտանոֆ որուն ոտքի կոճերը սեղմուած են թիապարտի շղթայով մը իրարու կապուած երկաթեայ երկու խոշոր օղակներուն մէջ, նստած է, նիշի հարցաքննիչ դատաւորին գրասենեակը, փայտէ նստարանի մը վրայ:

Ամիս մըն է ամէն առտու հոն կուգայ, երբ անցեալ մայիս 21ին, կը գտնուի իր ներկայութեանը եւ ամէն օր, նոր կոծ մը «կո՛ւտէ»:

Կը հարցնեմ իրեն թէ ինչո՞ւ գործեց զգուելի արարք մը:

Ուսերը վեր կ'առնէ եւ անոր դէմքը կը մնայ անբանացած:

Անոր թղթածրարին մէջ կը կարդամ թէ ծնած է Փէթէրլաշ՝ եուկօսլաւիոյ մէջ, պուլկար սահմանագլուխէն քանի մը քիլոմեթր ապին:

Նէօյեիի դաշնագրէն առաջ, ռազմագիտական իրաւացի պատճառներով Յարիպրոտի շրջանուան եուկօսլաւիոյ, Կոզլատինի ծնողքը պուլկար էին եւ իրենց զաւակը ղրկեցին Սոֆիա՝ աշխատելէ եուկօսլաւիոյ պինուորական իշխանութեան հրաւէրին վրայ, վերադարձաւ 20 տարեկանին, լաւ սերմ մը պէս կատարեց իր պինուորական ծառայութիւնը, շահեցաւ տանտիպետի արծաթ ատաղ եւ երբ զատաղրուեցաւ, խնդրագիր ներկայացուց ոստիկանութեան մէջ մտնելու: Թէեւ չհանապետ մը իրեն սուցչութիւն էր ըրեր, սակայն պրագէտ ըլլալով, չկրցաւ ընդունուի:

Կարճ, 1931 մարտ 24ին, գաղտօրէն կ'ըսեն եուկօսլաւ իշխանութիւնները, սակայն, կանոնաւոր այցագրով՝ կը պնդեն պուլկար իշխանութիւնները, Կոզլատին կը վերադառնայ Սոֆիա, գործ գտնելու մը պատրուակով, քանի որ կ'ըսէ մեզադրեալ Սոֆիա աւելի մօտ էր իր պիտի քանթէ Նիշը:

(1)

ԿՈՐԻՐ ՉՈՐՈՒՆԳ

Ծեր Ծուխիկ օր մը ճամբա ելած էր տա-
տոս ստացող տնտեսական կազմակերպութեան
մը հաշուեքննիչին հետ։

— Ես ձեզի տասիկ ծրոսիկ մը կ՚ուզեմ
պատմել, ըսաւ Ծուխիկ, որ ինծի ալ հայրս
պատմած է։ Ես ալ ձեզի կ՚ուզեմ պատմել
նեղուկ։

— Ո՞նց ձեզի կ՚ուզի որ պատմեմ, ըսաւ
հաշուեքննիչը, ես ալ ձեզի պատմած եմ
ամէն ինչ որ գիտէի։

— Ես ալ գիտեմ, ըսաւ Ծուխիկ, բայց
ուզեցի որ դուք ալ պատմէք։

— Ինչո՞ւ ուզեցիր, հարցուց հաշուեքննիչը։

— Որովհետեւ ես ալ ուզեցի որ դուք
ալ պատմէք, պատասխանեց Ծուխիկ։

— Ինչո՞ւ ուզեցիր որ ես ալ պատմեմ,
հարցուց հաշուեքննիչը։

— Որովհետեւ դուք ալ ուզեցիք որ ես
պատմեմ, պատասխանեց Ծուխիկ։

— Ինչո՞ւ ուզեցիր որ ես ուզեմ որ դուք
պատմէք, հարցուց հաշուեքննիչը։

— Որովհետեւ դուք ալ ուզեցիք որ ես
ուզեմ որ դուք պատմէք, պատասխանեց Ծու-
խ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Դպրոցասէրի Սանուց միութեան կողմէ

Վաղը կիրակի ժամը 14էն 22, վարժարանին պարտէզը 1 Bld. du Nord, Raincy-Pavillons.

Մարզական խաղեր, երաժշտութիւն եւ սիրուն անակնկալներ վարժարանին սանուհիներուն կողմէ:

Ձագ պանտ (ծանօթ խումբ), պար, ճոխ պիւֆէ,

ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐՈՒ ՎԿԱՅԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԲԱՇԽՈՒՄ

փափաքողները կրնան առտուընէ գալ իրենց ճաշով միասին

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

Հաղորդակց. միջոցներ.— Առնել Օփերայէն կամ Ժան-Ժորէսէն Թրամուէյ 21a եւ կար տը լ'Էսթէն կարկանի գիծը եւ իջնել Բէնսի փավիյեօն, շոգեկառք՝ առաւօտեան ժամը 8.56, 10.15, 11.40 կէսօրէ յետոյ ժամը 2—4 եւայլն:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Խանասորի արշաւանքի տարեդարձի առթիւ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Ս. Շաւօնի ենթակոմիտէի կողմէ

Վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ իրիկուն, հանրածանօթ «Վարիզէլ»ի դաշտին մէջ: Արտասանութիւն, երգ, նուագ, եւն:

կը խօսի՝ Ընկ. Մ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ուրիշներ

Սէն Շաւօնի նորակազմ Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Արծիւ» խումբը պիտի կատարէ ֆութպոլի եւայլն խաղեր:

Ճաշը կարելի է միասին բերել, ճոխ պիւֆէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Խանասորի արշաւանքի առթիւ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Սէնթ-Անթուանի (Մարսէյլ) Ընկերակցութեան բոլոր խումբերու կողմէ, վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Սէն Թ'Անթուան Դաժքայն Փէրիէ, Մատամ Ժուռանի պարտէզին մէջ: Արտասանութիւն, երգ, բանախօսութիւն:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Փլաս տ'Էքսէն (Մարսէյլ) առնել հանրակառք թիւ 26—27 եւ իջնել 27ի վերջաւորութիւնը, ուր պիտի սպասեն ուղեցոյցներ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Սեբաստիոյ Դաւրա գիւղի Հայր. միութեան կողմէ

Վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 10էն մինչեւ իրիկուն սկսեալ Քլուի անտառին մէջ: Արեւելեան եւ եւրոպական նուագախումբ: Ճաշը կարելի է միասին բերել, ճոխ եւ աժան պիւֆէ:

Հաղորդ.— Առնել հանրակառք թիւ 2 եւ 18 եւ իջնել Սէն Քլու, շոգեկառք եւ շոգենաւ:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ

Կազմակերպուած Ջ. Ո. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ: Վաղը կիրակի Սէնթ'Անթուանի անտառին մէջ: Մեկնումը առաւօտեան ժամը 6ին, Փլաս տ'Էքսէն: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները: Մասնակցող ընկերները պարտին վճարել 15 ֆրանք, ճաշ 3 անգամ եւ ըմպելիք, միութեան կողմէ:

ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԵԼԷՍ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ԱՌԹԻԻ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Լիոնի Պատ. Միութեան եւ Դաշնակցութեան բոլոր խումբերու կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ.Ց.Դ. Լիոնի կոմիտէի ի նպաստ Լիոնի Հ. Ց. Դ. Դրադարանի:

Վաղը կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն Գռէփիէօ Լա-Բսպ կղզիակին մէջ:

Լա Բափ կղզին երթալու հաժարպրօթօ կայարանէն առնել շոգեկառք՝ առաւօտեան ժամը 7, 8, 9, 11 եւ 14ին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ

Վաղը կիրակի առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ իրիկուն ծանօթ պաղ աղբիւրին մօտ:

կը նախագահէ՝ Պ. Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Դիմել՝

Վ. Ս. ԹԷՄՈՒՐՃԵԱՆԻ

ԻՐԱՒԱՐԱՆ՝ ՎԿԱՅԵԱԼ ԷՖՈՒ ՀԱՄԱԼՕԶԱՐԱՆՆԷՆ

ԵՐԴՈՒԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ՝ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ

76, RUE BERNARD-DU-BOIS, 76 MARSEILLE

ժամը 11—12 եւ 5—7. Ձրի խորհրդակցութիւն կառավարական բոլոր գործերու համար:

8, RUE CHATEAUDUN ի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԿԵՆՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՏԱՐԵԳՐՔԻ Բ. ՏԱՐԻՆ 1932

Լոյս պիտի տեսնէ Հոկտեմբերի սկիզբը՝ հետաքրքիր բովանդակութեամբ եւ բազմաթիւ նկարներով:

Գինն՝ 30 ֆրանք, 1.50 տոլար:

Դիմեցէք այժմէն M. et M. BARSAMIAN, 94 Rue Lafayette, Paris (10).

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

«ՄԵՆՔ» Մաժուլի տակ է երիտասարդ պարբերաթերթի բ. թիւը ճոխ բովանդակութիւնով:

Ֆրանսա, գաղութները եւ ամբողջ Պալքանները տարեկան 40 ֆրանք, Միացեալ Երկիրներու համար՝ 2 տոլար:

Դիմել՝ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆի, 261 Rue du Fbg. St. Martin, Paris (10).

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶԻ

ՓԱՐԻԶԻ կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ՝ Ազբիւր Սերոբ խումբը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 32 Ave. des Gobelins սրճարանի վերնայարկը:

Իսկ Հրազդան խումբը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4.30ին նոյն տեղը:

ՍԷՆ - ՄԻՇԵԼԻ Քրիստափոր խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Ֆլորիա ճաշարանը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼԻ Երկս. Երիտ. Միութեան ընդհ. ժողովը այսօր Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Ե. Ե. միութեան բոլոր անդամ անդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հայ Ակումբին մէջ: Օրակարգը՝ առաջին հրաւէրին մէջ նշանակուածն է: Ներկաներուն թիւը օրինաւոր պիտի համարուի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Ճէճեան եւ զաւակունք ու իրենց պարագաները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, հեռագրով եւ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին տարաբաղդ

ՕՐ. ԱԳԱՊԻ ՎԱՐԴԵՎԱՆԵԱՆի

դառնաղէտ մահուան առթիւ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Իսթ-Լէ Մուլինօի Ջ. Ե. Ո. Միութեան կողմէ, 16 Օգոստոս կիրակի օր Սէն Քլուի անտառին մէջ: Նկատի ունենալ այդ թուականը:

LOTISSEMENT ELYSÉE

Mr. GUEIT (ՀՈՂԱՏԷՐ)

Ծախու են Մարսէյլի ամէնէն նախընտրելի արուարձաններէն Plan des Cuques*ի մէջ, թրամուէյի կայարանին անմիջապէս առընթեր, 400 եւ 600 մեթր տարածութեամբ հողամասեր, օդասուն եւ գեղատեսիլ, առատ ջուր, ելեկտրականութիւն, ապառիկ վաճառում, քառակուսի մեթրը՝ 35 եւ 40 ֆրանք:*

Դիմել ամէն օր Հաւալեան Եղբարց վաճառատունը, Cours St. Louis *թիւ 11, Մարսէյլ:*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դաբմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդթ. եւ վարիսի: Ամէնօր 9-12, 2-8, կիր. 9-12:*

EMPIRE *Մետրօ-Ժոլ՝ 37 Av. Wagram*

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H STEPHAN

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էվոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

Ֆիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑի ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամերը ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրերը 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵ՛Ր, ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ՁԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ ԱՆՑՆԵԼ, ԳՆԵՑԷՔ

ODEON SEVA PARIS

ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՓԼԱՔՆԵՐԸ ԱՄԵՆԱԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

L. NICHANIAN

56 Rue Piat, Paris (20) ՄԷԹՐՕ ՊԵԼՎԻԼ

Ամառուան եղանակին ֆօնօները կը ծախուին ամենազեղչ եալ գիներով

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸ

ՋԱՃԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

ՄԷԹՐՕ Օտէոն եւ ՍԷՆ ՄԻՇԷԼ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳԻՒՂ ԾԱԽՈՒ ԵՆ ՆԱԵԻ

ՄԱՐՍԻԼԱՁԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԾԱԽՈՒԻ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ

1.— Կը հիմնուի Փլաս տ'Էքսէն (Place d'Aix) *մինչեւ Սէն Լուի* (St. Louis) *երկարող գծին վրայ հայկական 250 տուննոց առաջին գիւղը: Ծախուած են արդէն 50էն աւելի հողաբաժիններ: Այս հողաբաժինները կը գտնուին Գանեպիէէն միայն 12 վայրկեան հեռու եւ մինչեւ կէս գիշեր թիւ 29 թրամուէյի երթեւեկութիւն ունեցող շրջանի մէջ, (նոյնպէս թիւ 31 եւ 32 թրամուէյներու եւ պուրսին քովէն 10 թիւ օթօպիւսի երթեւեկութիւն ճիշդ հողամասերուքով):*

Կը ծախուին հողաբաժիններ 140 մեթրօէն սկսեալ:

Առանց կանխավճարի, միայն ամսական 300 ֆր. վճարում, ջուր, կազ, ելեկտր. եւ կոյուղիները պատրաստ:

2.— Փոն-տը-Վիվօ (Pont Vivaux) *թրամվ. 13, ձիարշաւարանին դիմացը, 225 մեթրոնոց հողաբաժիններ, նպաստաւոր պայմաններով:*

3.— Ճիշդ Սէն-Լուի (St. Louis) *գիւղին մէջ, թրամուէյի գծին վրայ, 400 մեթրօնոց հողաբաժիններ, նպաստաւոր պայմաններ:*

4.— Թիւ 2 (Plan-des Cuques) *թրամուէյի վերջաւորութեան եւ գծին վրայ 425 մեթրօնոց հողաբաժիններ, ջուր, ելեկտրականութիւն, պուլըվարները շինուած, նպաստաւոր պայմաններ:*

5.— Սէն-Մարսէլ (St. Marcel) *թրամուէյի գծին վրայ 1540 մեթրօնոց հողամասեր:*

6.— Լէ զ'Օլիվ (Les Olives) *թրամուէյի գծին վրայ 6 մեթրօնոց հողամասեր:*

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Պ. Պ. Լուսվիկ Տիպէքիրլեանի կամ Մելքոնեանի ամէն օր, Պար տէ Լիոն, Պէլզէօնս (Bar des Lions, Corso Belsunce), Marseille.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՒԻԹԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

18.— «ՅԱՆՈՒՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱՐԵԱՆ»

Հարցուցի.

— Շատ աղէկ, բայց ե՞րբ պիտի կատարուին այդ դէպքերը:

— Եթէ դուք զգուշական եւ արգելիչ միջոցներ ձեռք առած չըլլայիք, բոլոր այդ դէպքերը կատարուած կ'ըլլային: Ահագին քանակութեամբ զէնք բաշխուեցաւ: Անցեալ օր, Պատրիարքարանի եկեղեցւոյն մէջ, կոմիտէի վարիչները երկու քահանայ բերին, հաղորդութիւն տալու համար: Հաղորդութիւնը ի՞նչ է, պիտե՞ք:

— Ոչ, ես ի՞նչ պիտանամ:

— Յանուն Յիսուսի Քրիստոսի արեան ամենամեծ երդումն է այս: Բոլոր կոմիտէականները երդում ըրին կռուիլ մինչեւ իրենց արեան վերջին կաթիլը: Ժամկոչը այդ պահուն ձերմակ ծրարներու մէջ բազմաթիւ հրացաններ բերաւ, զորս բաժնեցին անդէններուն: Եւ գործի սկսան: Հա՛, փաշա՛, չէ՞ք պիտեր արդեօք որ կառավարութեան ոստիկանապետները, Մարգար եւ Տիգրան, սպաննուեցան: Բայց լրտես Աենեքերիմը տակաւին սպաննուած չէ:

Արդարեւ այդ երկուքը սպաննուած էին: Առանց յայտարարութիւններէն իմացայ դարձեալ, որ սպաննուած են նաեւ Մկրտիչ Թիւթիւնճեան եւ Համբարձում, որոնք մեծ ծառայութիւններ ըրած էին կառավարութեան: Սպանուած էր դարձեալ ձկնավաճառ Մ'իհրանը, որ Պաբըքէօյի (Մաքրիքէօյ) մէջ հաւատարմօրէն կը ծառայէր կառավարութեան, մեծ ու փոքր մեր բոլոր պաշտօնեաներուն յարգանքը կը վայելէր եւ ժողովուրդէն սիրուած էր:

19.— ՖԷՐՄԱՆ, ՖԷՐՄԱՆ, ՖԷՐՄԱՆ...

Այդ օրը, Պոլսոյ, կալաթայլի, Բերայի, Դասքմփաշայի, Թոփհանէի, Սկիւտարի, Վասփորի կարգ մը թաղերուն մէջ ժողովրդային խռովութիւններ պատահեցան: Հայերուն ու Թուրքերուն միջեւ կռիւն սկսած էր: Թէեւ կարգապահական միջոցները անբաւական էին, այսուհանդերձ կ'աշխատէի մեկ կողմէն միւսը ստիկանական ու զինուորական ուժեր ղրկելով, զէթ սահմանափակել զէպքերուն ծաւալումն ու սաստկութիւնը: Սխալ էր պաշտօնատունէս բաժնուիլ նոյնիսկ մեկ վայրկեան, սակայն Եպարքոսը շարունակ իր ճօտ կը կանչէր եւ աւելորդ խօսակցութիւններով ժամավաճառ կ'ընէր զիս: Իսկ հիմա ալ, թագաւորին անձնական քարտուղարն էր, որ շարունակ հրամաններ կը ղրկէր ինծի: Դէպքերուն մասին կարգուձեր կ'ուղղէր, առանց տրտունջի տեղի տալու՝ անդորրութեան վերահաստատումը կը պահանջէր մասնաւոր ֆէրմաններով: Կէս գիշերէն ետքը, Բաղըպ ստորագրութեամբ հեռագիր մը Սուլթանին դիւանատունը կը հրաւիրէր զիս, առտուն կանուխ:

Մինչ շարունակ, գիշեր ցերեկ, դէպքերը կը քննէի, անհրաժեշտ միջոցները ձեռք կ'առնէի, Բերայի եւ Սկիւտարի կառավարիչներուն, ոստիկանական տեսուչին ու քաղաքային զինուորներու հրամանատարին հետ յարաբերութիւն պահելու կ'աշխատէի, հետեւաբար պաշտօնատունէս մեկ վայրկեան բացակայելու ժամանակ չունէի, այսպիսի հրաւէր մը սիրտս նեղացուց: Ձես գիտեր, մտատանջութեան ի՛նչ սին պատճառներով, որոնք թուղին մեկ կուտն իսկ չեն կրնար լեցնել, Բարձրագոյն Դիւանը կը կանչեն, բարկութենէս ու կատաղութենէս խենդեցնելու աստիճան նեղելով զիս: Բազմ պէյի գրութիւն մը ղրկեցի, համառօտակի բացատրելով կացութիւնը աւելցնելով թէ մինչեւ անդորրութեան վերահաստատումը պալատ ներկայանալս յարմար չէր, այսուհանդերձ Սուլթանին դիտնալիք բան է, ինչ ձեւ որ ընէ, խնդրեցի որ գրաւոր հաղորդէ ինծի:

Այսպէս բան կ'ըլլա՞յ: Երբ արքայական հրամանը շնորհ եղաւ այլեւս Պալատի մեծ քարտուղարը հեռագրեց ինծի:

— Ձեր խնդրանքը նկատի չառնուեցաւ: Առտուն կանուխ եկէք: Սոխալուած, ելայ Պալատ գացի:

Դիւանատան բարապաններէն մեկը առջեւս ելաւ.

— Ներսի կողմէն պահակախումբին աշտարակը մտիր, բաւ:

20.— «ԴՈՒՆ ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆ ԵՍ»

Անարգական վերաբերում մըն էր այս, որուն առաջին անգամ կը դիպչէի պալատին մէջ: Որովհետեւ երբ պալատէն հրաւէր ստանայի, կ'ընդունէին Զինիլի ապարանքին կամ աւազ քարտուղարին առանձնասենեակին մէջ:

Բացատրուած ուղիով, գացի պահականոցը: Ներսը սպասաւորի նմանողուկ մը նստած էր: Խոժոռ խոժոռ երեսս նայեցաւ, յետոյ հարցուց.

— Դուն ոստիկանական նախարա՞րն ես: Լա՛ւ, նստէ այստեղ: Ի՞ղզը հիմա կուգայ քեզ տեսնելու:

Եւ դուրս ելաւ:

Քանի մը վայրկեան առքը եկաւ Բաղըպ պէյ: Կախ դէմք մը ունէր այս անձը, որ ամէն առեն ղիս կը դիմաւորէր քաղաքավարութեամբ: Ա շշուով մը այսպէս խօսեցաւ.

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Ե. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ
2
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
2 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 1636

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

"ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ,,

Մեր ժամանակակից պատմութեան համար հում նիւթեր են այն հրատարակութիւնները, որ կ'ըլլան Թուրքերէն Թերթերու վէմ, վերջին տարիներս:

Քանի մը ամիս առաջ, մեր ընթերցողներուն ներկայացուցինք Սուլթան Համիտի Ա. քարտուղարին, Թահսին փաշայի Յուշերուն գլխաւոր մասերը, որոնք սերտ կապ ունին մեր ազատագրական պատմութեան ամէնէն եղերական մէկ շրջանին հետ: (1905):

Յուլիս 22էն ի վեր, «Յառաջ»ի մէջ կ'երեւան կարմիր Սուլթանին ուրիշ մէկ չալաշուք պաշտօնատարին, Նազըմ փաշայի Յուշերը: Այլապէս հետաքրքրական վաւերագիր մը, որ կը պատկանի նախընթաց շրջանին, սկսելով 1890էն:

Թուրքերէն այն Թերթը որմէ կը Թարգմանենք այս Յուշերը, անոնց հրատարակութեան ձեռնարկած է յունիս 14էն ի վեր, եւ դեռ կը շարունակէ: Այնպէս որ, պիտի ընդգրկէ երկար շրջան մը: Մեծագոյն մասով նուիրուած՝ «Հայկական Դէպքերուն»:

Ա. Արփիարեանի «կարմիր ժամուց»ն ալ, տարբեր մէկ պատկերն է այդ շրջանին, գրականօրէն արտայայտուած:

×

Ինչո՞ւ կը Թարգմանենք այս Յուշերը:

Նախ հարցնենք Թէ ինչո՞ւ կը հրատարակեն զանոնք Թուրք Թերթերը:

Ինչպէս կ'երեւայ Թէ՛ Թահսին փաշայի եւ Թէ՛ Նազըմ փաշայի արտայայտութիւններէն, քէմալական իշխանութիւնը ամէն բանէ առաջ կը ճգնի երեւան հանել Համիտին, առհասարակ սուլթանական շրջանին Թերութիւնները, վախկոտ եւ ծիծաղելի կողմերը, երկրին պաշտպանութեան տեսակէտով: Ան կը փորձէ, այդպիսի յուշերու միջոցաւ, ապացուցանել Թէ սուլթանական իշխանութիւնը խաղալիք էր օտար ձեռքերու մէջ, եւ նոր վարչաձեւն էր որ ստեղծեց կատարելապէս անկախ, ամուր պետութիւն մը:

Երկրորդ, այդ հրատարակութիւններով, կ'ուզէ պատմականօրէն ալ ապացուցանել հայ ժողովուրդին «անհաւատարմութիւն»ն ու «դաւերը»: Արդարացնել ծանօթ սարսափները: Եւ միշտ ահու սարսափի տակ պահել, անարգել ու ստրկացնել Թուրքիա մնացած փոքրամասնութիւնները:

Իսկ մեզի համար, այդ Յուշերը արժէք ունին իբրեւ «նիւթեր պատմութեան համար»:

Որքան ալ գրգռիչ եւ գեհենիկ արտայայտութիւններ ունենան, եւ որքան ալ ակներեւ չափազանցութիւններ պարունակեն, այդ «Յուշերը» պիտանի ատաղձներ են, լիովին լուսաբանելու համար մեր ժամանակակից պատմութիւնը:

Երկու փաշաներուն Յուշերն ալ կը պատկանին մօտաւոր ժամանակաշրջանի մը, որու դէպքերուն հազարաւոր ականատեսներ կան: Այնպէս որ, դիւրին է ժաղել բացայայտ խեղաթիւրումներն ու յերիւրանքները:

Բայց, մաղելով հանդերձ, անդին կը մնայ ահագին պաշար՝ «ի պէտս զարգացելոց»:

Այդ «Յուշերը» արժէք ունին ոչ միայն պատմութիւն գրելու, այլ եւ մեր պատմութեան, մեր պայքարներուն ընթացքը լուսաբանելու համար:

Նազըմ փաշա քանի մը անգամ կը յիշէ, հայ բանտարկեալներու բերնով·

— «Ներդէն յեղափոխութիւնը սկսած օրն իսկ անգլիական նաւատորմը պիտի գայ պաշարել Պոլիսը»: («Յառաջ», 25 յուլիս)·

— « Հիմա կը հասնի անգլիական նաւատորմը եւ մեզ կ'ազատէ գերութենէն: Այն ատեն, տեսնենք, ի՞նչ պիտի ընէք դուք»: («Յառաջ», 31 յուլիս):

Այս պատմութիւններուն ծանօթ ենք մեր մանկութեան օրերէն: Աւետաբեր լրատուներ կը փսփսային բերնէ բերան, պատուհանէ պատուհան.

— Կուգա՛ն կոր... Տարտանէլ հասեր են...

Ա. Արփիարեանն ալ, որ գործօն դեր ունի այդ շրջանի դէպքերուն մէջ, կը վկայէ իր վէպին մէջ·

— «Պարոն Աբշամ, ըսաւ, (Ֆէը ցուսիկ), շատ կը վախնամ որ գուցէ այս ամէնուն վրան կայ՝ տակը չկայ... Այս մեր ադբրտանքը շա՛տ կը պոռան եւ ուժո՛վ, վախնամ Թէ «դատարկ կարասը գօրաւոր ձայն կը հանէ» ըսուածը ըլլայ»: («Յառաջ», 24 յուլիս):

Եւ այս Թերահաւատութիւնը անոր համար որ, գեղացի տէրտէրը, հազիւ Պոլիս հասած, արտասահմանեան Թերթի մը մէջ կը կարդայ «ոչ միայն Թուրքիան, այլեւ ուրիշ պետութիւններ ալ Հայոց ձեռքով կործանելու ծրագիրը»:

Իսկապէս, խանդավառութիւնը սահման չէ ունեցած այդ օրերուն: Տարածուելով եւ վարակելով, կազմած է հոգեբանութիւն մը տիրական եւ անդիմադրելի:

... Մեր ժտահոգութիւնը պիտի ըլլայ այն՝ որ պատմութիւնը չկրկնուի միեւնոյն ձեւով:

Մանաւանդ չկրկնուի այսօր, երբ ոչ միայն աշխարհն է փոխուած, անճանաչելի դարձած, այլեւ Թուրքիան, դասական «Հիւանդը»:

Նազըմ փաշաները պատմութիւնը կը գրեն իրենց համար: Իրենց մեղքերը պարտկելու եւ փառքերը բարձրացնելու համար:

Բայց մենք պէտք չունինք նախապաշարուելու, եւ կրնանք այդ «Յուշերը» կարդալ մե՛ր աչքով: Մեզի՛ համար: Այսօրուան եւ վաղուան համար:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

14,000 ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՏԵՂԱՒՈՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Վերջին պահուն ստացանք բարեգործականի ցուլիս 29 Թուակիր գեկոյցը, որմէ կ'իմանանք Թէ կեդր. վարչական ժողովը որոշած է *14,000* սդերլին տրամադրել, Սուրիոյ *15,000* գաղԹականներուն *14,000* սդերլին տրամադրել, Յունաստանի *5000* գաղԹականներու վիճակին տեղաւորման եւ Յունաստանի *5000* գաղԹականներու վիճակին տեղաւորման եւ յունաստանի բարելաւման մասին, արմատական կարգադրութիւն մը ընելու համար:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐՋԻՆ ՃԻԳԵՐԸ

Ի՞ՆՉ Է «ԼՕՄՊԱՌՏՊԱՆՔ»Ը

Գերիանիա, առ այժմ, ինքն իր միջոցներով կը փորձէ բաւել ինքն իրեն եւ կը ջանայ իրագործել, ինչ որ հնարաւոր է իր իսկ միջոցներով· Նախորդ օր Պերլինի մէջ հիմնուեցաւ «Լոմպարտպանք»ը եւ կամ արժեթուղթերուս վրայ՝ փոխատուութեան դրամատունը, որ հակառակ իր մէկ միլիոն մարքի փոքր դրամագլուխին, պիտի կրնայ մեծ վարկեր հայթայթել, մասնաւոր դրամատուններուն վարկ պիտի բանայ արժեթուղթերու վրայ՝ արժէքներու 100ին 50, 60, 70 համեմատութեամբ:

«Լոմպարտպանք»ը վճարման իր միջոցները պիտի հայթայթէ շնորհիւ վերջերս հաստատուած երաշխաւորման դրամատան, կը նշանակէ Թէ դրամատունները պիտի կրնան այս կերպով գոհացում տալ հասարակութեան պահանջներուն: Գերմանիոյ ամենամեծ դրամատուններէն մէկը՝ Ցանաթպանքը, որ սնանկացեր էր եւ որուն համար երաշխաւոր եղեր էր կառավարութիւնը, իր գրասենեակները պիտի բանայ միւս դրամատուններուն պէս:

Գերմանիոյ այս տագնապը պատճառ դարձաւ որ կեդրոնացման եւ ներքին գործակցութեան շարժում մը ծայր տայ ամբողջ երկրին մէջ, ցագնապէն զարնուած դրամատունները կը միանան, նման շարժում մը կը տեսնուի նաեւ ճարտարարուեստի մէջ·

Ասկից զատ, գերման կառավարութիւնը մշակելու վրայ է տնտեսութեան վերակազմութեան յատուկ ընդարձակ ծրագիր մը, ելեւմտական, ճարտարարուեստական ու երկրագործական տեսակէտներով·

∴ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է վերականգնելու համար ցրէզպնէտ Պանքը որ իր վճարումները դադրեցուցեր էր, րայխսպանքը գեղչի սակը բարձրացուց 100ին 15ի:

Անգլիոյ ելեւմտական տագնապը

Անգլիական կառավարութիւնը կանոնաւորելու համար իր ելեւմուտքը, կազմեր էր տնտեսագէտներու յանձնախումբ մը, որուն պաշտօնն էր ուսումնասիրել ծախքերու կրճատման եղանակը:

Յանձնախումբը վերջացուցած ըլլալով իր աշխատանքները, ներկայացուց իր տեղեկագիրը: Խնայողութիւններ կ'առաջարկէ գլխաւորաբար պաշտօնէութեան թոշակներուն եւ բանակի ծախքերուն վրայ: Կարելի պիտի ըլլայ 96,578,000 սդերլինի խնայողութիւններ կատարել: Այս գումարին մէջ է 13 միլիոն 600,000իգումար մը զոր կարելի պիտի ըլլայ խնայել, բարեկարգելով հանրային կրթութիւնը: 66ու կէս միլիոն պիտի խնայուի անգործներու մնուկի կազմակերպութենէն, իսկ բանակի յատկացուած վարկերը պիտի զեղչուին երեք միլիոնի չափ:

Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի պետական դրամատուններուն միջեւ փարիզի մէջ բանակցութիւններ կատարուեցան օժանդակելու համար Անգլիոյ: Բանակցութեանց ելքը տակաւին յայտնի չէ: Սակայն ընդհ. գիծերու շուրջ արդէն համաձայնութիւն գոյացած է:

Ընդունուած է Անգլիոյ բանալ 50 ստերլինի վարկ մը (6200 միլիոն) որուն կէս առ կէս պիտի մասնակցին Ֆրանսայի Դրամատունը եւ Միացեալ Նահանգներու Դաշնակցային դրամատունը:

Համաշխարհային գերտնտեսութիւն մը ձերբակալուած

Ուրբաթ օր, գաղտնի ոստիկանութիւնը Պուլոնյի անտառին մէջ ձերբակալեց Գերմանուհի մը, որուն մասին կասկածներ կային արդէն: Նոյն օրը Պուլոնյի մէջ պատելու վրայ էր, եւ կը խօսակցէր անձերու հետ, որոնք ֆրանսացի համայնավարներ էին:

Հարցաքննուելով, Գերմանուհին չուրացաւ Թէ փարիզ ղրկուած է Գ. Միջազգայինի կողմէ եւ Թէ նախապէս հրահանգներ ստանալու համար Պերլինէն ղրկուած էր Մոսկուա:

Համաշխարհայարեւ կը ձերբակալուին

Երիտասարդ համայնավարական կազմակերպութիւնները իրենց անդամները հրաւիրեր էին Նոեմ կայարանը, ցոյցեր կատարելու համար իրիկուան այն պահուն, երբ ամէնէն աւելի բազմութիւնը խճողուած կ'ըլլայ:

Ոստիկանութիւնն արագօրէն միջամտած ըլլալով, երիտասարդները ժամանակ չունեցան ցոյցը կատարելու: Ձերբակալուեցան 31 անձեր, որոնց մէջ մէկ քանի համայնավար ղեկավարներ եւ 6 օտարականներ:

Քովիրեֆիները Սերպիոյ մէջ

Վերջերս քոմիթէճիներու կողմէ, հիւսիսային Սերպիոյ մէջ կատարուած արարքներու մասին, սերպ Թերթերը կը հրատարակեն կարգ մը մանրամասնութիւններ: կը հաստատուի Թէ հինգ հոգինոց խումբ մըն էր որ ահաբեկեր էր այդ շրջանը: Անոնց երկուքը սպաննուեցան ոստիկաններու հետ բախումի մը ընթացքին, ուրիշ մը սպաննուեցաւ երկու օր վերջ, հետապնդման ընթացքին, որուն կը մասնակցէին նոյն շրջանէն գիւղացիներ եւ կամաւորներ, իսկ չորրորդը ողջ բռնուեցաւ: Գիւղացիները կուռի վայրին վրայ գտեր էին իրարու կապուած երկու դժոխային մեքենաներ, որոնք 11 քիլօ կը կշռէին:

Քննութիւնը, եւ դիակներուն վրայէն գտնուած առարկաները կը փաստեն Թէ քոմիթէճիները գինուած էին Պուլկարիոյ մէջ:

Այս դէպքին հետեւանքով սերպ-պուլկար յարաբերութիւնները կրկին պաղած են: Սերպ հանրային կարծիքը գրգռուած է: Վերջին ահաբեկչական արարքին կազմակերպիչը կը նկատուի Վաչկա Միխայլօֆի խմբակը, որ կ'արգիլէ երկու երկիրներու միջեւ բարի յարաբերութեանց հաստատուիլը:

Ֆինլանտացիները Ռուսիոյ մէջ

Ռուսաբնակ Ֆինլանտացիներու կրած հալածանքներու մասին տեղեկագիր տրուած է Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան: Տեղեկագիրը կը յայտնէ Թէ անցեալ Ձմեռէն ի վեր Լենինկրատի եւ Ֆինլանտայի սահմաններուն մօտերը բնակող Ֆինլանտացիները կը շարունակեն աքսորել, անոնց Թիւը արդէն անցած է10,000ը: Անոնք գլխաւորաբար կը ղրկուին Ռուսիոյ հիւսիսը եւ կ'աշխատցուին անտառներու եւ այլ գործերու մէջ: Ամբողջ ընտանիքներ, առանց տարիքի խտրութեան, այս կերպով կ'աքսորուին: Բազմաթիւ մանուկներ մեռած են ճամբու ընթացքին:

Տեղացի համայնավարներու առաջադրութեամբ, Չեկայի գործակալները գիշերը կ'երթան այն վայրերը ուրկէ նոր աքսորականներ պիտի հայթայթեն եւ կը նշանակեն անոնք որ պէտք է մեկնին: Նոյն օրն իսկ անոնք կը ճամբուին:

Այս աքսորները որ մայիսին ընդհատուած էին, կրկին սկսած են նոր սաստկութեամբ:

Աւգործութիւնը Ֆրանսայի մէջ

Յուլիս 25ին, պաշտօնապէս իբր նպաստընկալ արձանագրուած անգործներու Թիւն էր 35916, որոնց 8767 կիներ: Այս Թուականէն մէկ շաբաթ առաջ, անգործներու Թիւն էր 35643, ուրեմն մէկ շաբթուան մէջ, 273ի յաւելում մը:

Յուլիս 18էն 25 Ֆրանսայէն իրենց երկիրները վերադարձած են 1003 օտարական աշխատաւորներ, Ֆրանսա մտած են 1275 օտարականներ:

Հացին գինը

Այսօրուընէ հացին գինը իջած է մէկ սու եւ պիտի ծախուի 2.40ի, Յոյս կայ որ մօտ առենէն իջնայ 2.30ի:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Պոլիս Թագաւորը ազատարար.— վառնայի իր պալատէն, երբ փոՖորիկը կը դիտէր, Պուլկարիոյ Թագաւորը նշմարեց որ ծովուն բացը նաւակ մը ընկղմելու վտանգին ենԹարկուած էր· ընմիջապէս իր շոգեշարժ նաւին մէջ նետուելով, Թագաւորը փութաց աղէտեալներուն օգնութեան եւ իակառակ բուռն փոՖորիկին յաջողեցաւ զանոնք փրկել·

Օդանաւերը կը գործեն.— Ամերիկացի երկու օդանաւորդները որոնք նիւ եորքէն, յաջողեր էին մէկ շունչով Պոլիս հասնիլ, Ամերիկա պիտի վերադառնան կալկաթայի, Թոքիոյի եւ խաղաղականի ճամբով·

— Աւստրալիացի օդանաւորդը Մոլիսըն որ Աւստրալիա-Անգլիա նոր մրցանիշ մը հաստատելու ելեր էր, ճամբան կորսնցուցած ըլլալով, ետ դարձաւ·

— Ֆէփինը որ դէպի Հիւսիսային բեւեռ յաջող ճամբորդութիւն մը կատարեր էր, վերադարձաւ Լէնինկրատի, Քէօնիկսպէրկի եւ Պերլինի ճամբով·

— Անգլիացի օդաւաւորդուհին Միս Քոնսըն որ դէպի Թոքիօ կը կը մեկնի, հասած է Նովօսիպիրսք·

— Ամերիկայի մէջ ձեռնարկած են շինելու հսկայ օդանաւ մը, որ Ֆէփինի կրկին մեծութիւնը պիտի ունենայ եւ օժտուած պիտի ըլլայ գիտութեան վերջին կատարելութիւններով·

Փոթորիկ եւ անձրեւ.— փարիզ մինչդեռ կը սպասէր արեւոտ օրեր վայելելու, դարձեալ կ'ողողուի անձրեւի տարափներու տակ· փոթորիկի վախ ալ կայ: Օդերեւութաբանական կայանը կը դժուարանայ գուշակութիւններ ընելու, երկար ատենուան համար, Ան այժմ, կը գուշակէ յորդ անձրեւ եւ փոթորիկ որ պիտի տեւէ եղեր երկու օր:

Օդանաւորդները Պոլսոյ մէջ.— *Ամերիկացի օդանաւորդները ժողովրդային խանդավառ ընդունելութիւն գտան Պոլսոյ մէջ: Ընդունուեցան նաեւ Եալովայի մէջ Մուսթաֆա Քէմալի կողմէ: Պիտի մեկնին Թոքիօ, ուր հաւանական է որ հասնին Լինտպէրկի եւ Միս Քոնսընի հետ: Ֆրանսացի համբաւաւոր օդանաւորդը Քւսթ որ Պոլիս կը գտնուի եւ որուն ձեռքէն խլեցին հեռաւորութեան մրցանիշը, Չերմօրէն շնորհաւորեց Ամերիկացիները: Պոլիս քաղաքը երկու արեւելեան գեղեցիկ գորգեր նուիրեց անոնց·*

ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆ ՀԱՇՈՒՄՆԵՐ ԿԵՂՈՒ ՄԱՍԻՆ

Լաստաձգ սիրտս, խորտակին չլսվի քարոտ...

ՊԵՆԱՐ

Հետաքրքրական է, որ Հոգեվարքի ժամանակ մարդիկ ամենից շատ կը մտածեն իրենց հոգիներուն մասին։ Ասոնք կը խոսին հոգիի մասին, կը հարցնեն թէ ինչ կ՚ըլլայ հոգին մահուան ետքը, կ՚ուզեն գիտնալ թէ ո՞ւր կ՚երթայ հոգին։ Ասոնք կը հաւատան հոգիի անմահութեան։ Ասոնք կը հաւատան հոգիի գոյութեան։ Ասոնք կը հաւատան հոգիի կեանքին։ Ասոնք կը հաւատան հոգիի մահուան։ Ասոնք կը հաւատան հոգիի յարութեան։ Ասոնք կը հաւատան հոգիի հրեշտակներուն։ Ասոնք կը հաւատան հոգիի դեւերուն։ Ասոնք կը հաւատան հոգիի դժոխքին։ Ասոնք կը հաւատան հոգիի դրախտին։ Ասոնք կը հաւատան հոգիի ամէն բանին։

Ասոնք կը հաւատան հոգիի ամէն բանին, բայց չեն հաւատար հոգիի գոյութեան։ Ասոնք կը հաւատան հոգիի ամէն բանին, բայց չեն հաւատար հոգիի անմահութեան։ Ասոնք կը հաւատան հոգիի ամէն բանին, բայց չեն հաւատար հոգիի կեանքին։ Ասոնք կը հաւատան հոգիի ամէն բանին, բայց չեն հաւատար հոգիի մահուան։ Ասոնք կը հաւատան հոգիի ամէն բանին, բայց չեն հաւատար հոգիի յարութեան։ Ասոնք կը հաւատան հոգիի ամէն բանին, բայց չեն հաւատար հոգիի հրեշտակներուն։ Ասոնք կը հաւատան հոգիի ամէն բանին, բայց չեն հաւատար հոգիի դեւերուն։ Ասոնք կը հաւատան հոգիի ամէն բանին, բայց չեն հաւատար հոգիի դժոխքին։ Ասոնք կը հաւատան հոգիի ամէն բանին, բայց չեն հաւատար հոգիի դրախտին։ Ասոնք կը հաւատան հոգիի ամէն բանին, բայց չեն հաւատար

ԿԱՐՄԻՐ ԱՍՏՂԻԿ

Լուսնյակ գիշերներ էին։ Ամառային անդորրը տիրում էր ամենուրեք։ Ոչ մի ձայն, ոչ մի աղմուկ չէր խանգարում գյուղի քնած բնակիչների հանգիստը։ Միայն երբեմն-երբեմն հեռվից լսվում էր շների հաչոցը։

Ե.

Հանկարծ մի ահռելի ուժգին պայթյուն լսվեց։ Ամբողջ գյուղը ցնցվեց։ Ահ ու սարսափ տիրեց ամենուրեք։ Ամեն մարդ ելավ իր անկողնուց, ոմանք դուրս թռան տներից, ոմանք էլ մնացին տներում՝ չիմանալով, թե ինչ է պատահել։ Ոմանք կարծում էին, թե ռումբ է նետել թշնամին, ոմանք էլ՝ թե ինքնաթիռ է ընկել։ Ամեն մարդ իր կարծիքն էր հայտնում։

Ցնորվել էր Կարմիր Աստղիկը։ Ամբողջ գիշեր նա չէր կարողացել քնել։ Ամեն րոպե նրա աչքի առաջ էր կանգնում Ռուբենի դեմքը։ Ամեն րոպե նրա ականջներում հնչում էին Ռուբենի խոսքերը։ Ամեն րոպե նրա սիրտը ուզում էր դուրս թռչել կրծքից։ Ամեն րոպե նրա մարմինը դողդողում էր։ Ամեն րոպե նրա ամբողջ էությունը ենթարկվում էր մի անհասկանալի զգացմունքի։

Ամեն րոպե նրա մտքում ծագում էր մի նոր միտք։ Ամեն րոպե նրա մտքում ծնվում էր մի նոր ծրագիր։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

ՕԳՈՍՏՈՍ 9Ի Ն

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Դպրոցասէրի Սանուց միութեան կողմէ

Այսօր Կիրակի ժամը 14էն 22, վարժարանին պարտէզը 1 Bld. du Nord, Raincy-Pavillons.

փափաքողները կրնան առտուընէ գալ իրենց ճաշով միասին

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

Հաղորդակց. միջոցները.— Առնել Օփերայէն կամ Ժան-Ժորէսէն Թրամուէյ 21a եւ կար տը լ'Էսթէն կարկանի գիծը եւ իջնել Բէնսի փավիյեոն, շոգեկառք՝ առաւօտեան ժամը 8.56, 10.15, 11.40 կէսօրէ յետոյ ժամը 2—4 եւայլն։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մեքաստիոյ Դաւրա գիւղի Հայր. միութեան կողմէ

Այսօր Կիրակի առաւօտ ժամը 10էն մինչեւ իրիկուն Մէն Բլուի անտառին մէջ։ Արեւելեան եւ եւրոպական նուագախումբ։ Ճաշը կարելի է միասին բերել։ Ճոխ եւ աժան պիւֆէ։

Հաղորդ.— Առնել հանրակառք Թիւ 2 եւ 18 եւ իջնել Մէն Բլու, շոգեկառք եւ շոգենաւ։

ՏՕՔԹ. ՍՊԱՐԹԱԼԻ

ՓԱՐԻԶԻ ԲԱԺՆ. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

Նախկին գլխաւոր բժիշկ եւ վիրաբոյժ իգմիրի Ազգային հիւանդանոցին։

44 Rue Poissonnière, ՄԷԹրօ՝ Bonne Nouvelle

ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 14—18 եւ ժամադրութեամբ

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՋԱՃԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

ՄԷԹրօ Օտէոն եւ Ը.Ն Միշել Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne, փարիզ (3) Թէլէֆոն' Archive 50—61

ՄԷԹրօ' République եւ Filles du Calvaire

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

Ապսպրանքները շուտով կը յանձնուին բնակարան

ԱՐԱՄ ԽԱՆ

Ճարտարապետութեան եւ ճարտարագիտութեան գրասենեակ, 2 Rue Plichon, Paris (11). Ա. յարկ, մէթրօ Père Lachaise. Կը խօսի ֆրանսերէն, հայերէն, յունարէն, անգլիերէն եւ թուրքերէն։

ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՒԱԳԵԱՆ

12 Rue Elie, Gentily, (Seine)

ԿԱՀԱԳՈՐԾ եւ ՋՆԱՐԱՐԿԻՉ

Կը ստանձնէ ամէն տեսակ կապրասիներու նորոգութիւն եւ շինութիւն։ Մատչելի գին։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդթ. եւ վարիսի։ Ամէնօր 9-12, 2-8, Կիր. 9-12։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

CONSTANTINOPLE

ԹԻԹԻՆՃԵԱՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

37 RUE TRÉVISE, 37 ՄԷԹրօ՝ Cadet Tél. Taitbout 56—96

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական Թարմ եւ մաքուր նպարեղէններ

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ եւ ԱՆԽԱՐԴԱԽ ՄՈՒՏՔ

Ապսպրանքները անմիջապէս կը յանձնուին բնակարան Գնուճներու համար կը տրուի փրիմ

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

38 Rue Rochechouart ՄԷԹրօ Cadet 4 Anvers Autobus J. JB.
Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ Աղիքի հիւանդութիւնները

ցատուկ յարկաբաժին *Վէներական* եւ *Մորթի հիւանդութեանց*

ULTRA - VIOLET Ճառագայթներով կը դարմանէ *Ոսկորի*, ջղային, արեան հիւանդութիւնները եւ ցօդացաւ։

Ինչպէս նաեւ Assurances Socialesի հիւանդները։

Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր։

CORDONNERIE « AKAP »

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

ՄԷԹրօ՝ ԱՎԼՈՆ կամ ՆԱՄԻՒՈՆ

Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի։ Մասնագիտութիւն *Քոէֆֆ տը Շինի*, Շեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ։

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՍԱՊՈՒՆՋԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Ա Ր Ա Ր Ա Տ

39 Rue de Trévise, Paris (9), ՄԷԹրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05 91

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում։

Ցանախորդներու փափաքին գոհացում տալու համար մեծ խնամքով սկսած ենք պատրաստել ամենավերջին սիսթէմի գերմանական մեքենայով անարատ եւ Թարմ սուրճ։

Ապրանքներուն ամենալաւը՝ անմրցելի գիներով։

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԼԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԷՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

ֆիադէրմի (diathermie), (իւլԹրա-վիոլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱԶԹԱՑԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամերը ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՉԻՉԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ մերսինի Ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մէտալ Ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։

Հոն կը կատարուին Ռ. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), *գերմանիշակագոյն, յետկարմրագոյն եւ ուլտրաթաղանթային դարմանում* (radiothérapie profonde), *նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ էլեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են։*

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի *գործողութիւն։ Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։*

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէաճական, թեւլադրական եւ ֆըէօյտեան մէթոտներ։

Դարմանանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վէներային հիւանդութիւններու համար։

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5։

69 rue d'Angoulême, Paris (11) Tél. Ménilmontant 76—71

Autobus: AY, BC Métro: Couronnes ou Parmentier

ֆոկուն, ճաշակաւոր եւ ամէն քսակի յարմար կօշիկներ պատրաստուած մեր արհեստանոցին մէջ։ կիր. մինչեւ կէսօր բաց

Columbia

Agence exclusive

POLYDOR

REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, յունարէն եւ Թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենաժեծ գործարաններու ֆոնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.։ կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maîtreի Courant continuն, *գին՝ 478 ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Մախսուած ները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։*

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՒԻՃԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

20.— «ԴՈՒՆ ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆ ԵՍ»

— «Վէհափառը կը դտնուի Զինիլի ապարանքին մէջ։ Մինչեւ առտու չէր կրցած քնանալ։ Դէպքերը շատ ազդած են վրան։ Կը հարցնէ թէ դէպքերուն պատրաստութիւնը 3 օր առաջ տեղեկացուած ըլլալով հանդերձ, ի՞նչպէս չկրցաք արգիլել։ Անկարելի՞ էր առաջքն առնել դէպքի մը, որուն պատրաստութեան մասին նախապէս տեղեկութիւն առնուած է։ Զըլա՞յ թէ ոստիկանական նախարարն ալ խռովարարներուն հետ միացած ըլլայ։ Ոստիկանական նախարար Նաղըմը ամէն առթիւ կը յանկերգէ իր խղճմտութիւնը, իր ուղղամտութիւնը եւ չես գիտեր ի՛նչը»։

Ընդհակառակն, ես ապուշութեան նշան եմ համարեր ինքնագովութիւնը, ինքն իր մասին խօսիլը եւ երբեք չեմ գիտեր թէ ե՛րբ ինքզինքս գովեր եմ...։ Բաղըպ պէյ շարունակեց.

— Հիմա Նաղըմը կը հաւնի՞ իր ըրածին։ Արդէն գուշակած էի թէ պաշնակցած է Եալարքոսին հետ, ահա ամէն բան երեւան ելաւ։ Հնազանդելով Եալարքոսին փափաքին, դէպքերուն մէջ ձիւնուոր ալ խառնեցին եւ իմ անձս ալ մեզսակից դարձուցին օտարներուն աչքին։ Ասով հակկշռեցաւ որ Եւրոպացիներուն միջամտութիւնը կ'ուզեն հրաւիրել։ Երբ գուք ալ Եալարքոսին միացաք եւ անպայման ձիւնուրական ուժ պահանջեցիք, ատիկա ապացոյց մը եղաւ որ այդ միտքը ունիք։ Այսպէս կ'ըսէ Վհ. Սուլթանը։ Եւ հիմա ձեր պատասխանին կը սպասէ։

Երբեք չազդուեցայ լսելով այս անիրաւ յանդիմանութիւնները եւ անտեղի հարցումները, որովհետեւ Ազտիւլ Համիտի կասկածամտութեան այս խայտառակ նշանները պարզապէս զզուանք կը պատճառէին ինծի։ Արդէն ակամայ ընդունած էի ոստիկանական նախարարի պաշտօնը, եւ կ'աշխատէի այն յոյսով թէ երկրին ամէնէն վտանգաւոր մէկ շրջանին պիտի կարենամ ծառայութիւն մը մատուցանել, այսպէսով կեանքէն ձանձրացած, վատակաբեկ վիճակի մը մատնուած էի։ Կը մտածէի որ, երբ ես այսպէս անիմաստ հարցումներու պատասխանելով զբաղած եմ, ո՞վ գիտէ, Պոլսոյ, Բերայի եւ Սկիւտարի շրջանակներուն մէջ ի՛նչքան տրիւն կը թափի, նախարարութեան ի՛նչ ստիպողական հեռագիրներ կը ղրկուին։ «Ճուրնալ»ներով ի՛նչեր կը տեղեկագրուին եւ ի՛նչ օգնութիւններ կը խնդրեն։ Անշուշտ բոլոր ատոնք կը մնային անհետեւանք։

Իսկ Բաղըպ պէյ կը կրկնէր հարցումը.

— Ի՞նչ կ'ըսէք, Վէհափառը կը սպասէ։

Հանդարտ՝ պատասխանեցի.

— Այդ հարցումներուն պատասխանը կրնամ տալ ծիայն այն ատեն, երբ անդորրութիւնը վերահաստատած կ'ըլլայ։ Երբ այսպիսի հարցերով ժամանակ վատնեմ այստեղ, դէպքերը կը ծաւալին անդին։ Կը խնդրեմ, որ թոյլ տրուի ինծի երթալ զբաղիլ իմ գործերովս։ Եթէ Վէհափառը իր վստահութիւնը վերցուցած է վրայէս, կրնայ ուրիշ մը նշանակել իմ տեղս, այն ատեն ես ժամանակ կ'ունենամ պատասխանելու իր բոլոր հարցումներուն։

Բաղըպ պէյ պատասխանս տարաւ Վէհափառին։ Քառորդ մը յետոյ վերադարձաւ։

— Վէհափառը թոյլ կուտայ որ մեկնիք եւ ըսաւ.

— «Թելէքը գլուխը թող հաւաքէ, ասոր անոր անձնական շահերուն ու ցանկութիւններուն գործիք չդառնայ, շուտով անդորրութիւնը վերահաստատէ, հակառակ պարագային թող գիտնայ որ ամենախիստ պատասխանատուութեան կ'ենթարկուի»։

— Վէհափառը, երբ գինուոր ուղելուս պատճառը իր ղէմ Թշնամական նպատակի մը վերագրէ, այս անբաւական ուժերով բնականաբար շատ շ կը վերահաստատուի ապահովութիւնը (!)։

Այսպէս ըսի եւ առանց պատասխանի մը սպասելու՝ մեկնեցայ։ Ո դակի ոստիկանական նախարարութիւն գոյի եւ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար նոր միջոցներ խորհեցայ։

21.— «Է՛Յ ՄԻՒՍԼԻՄԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՍ...»

Հեծեալ ոստիկաններու հաղորդած տեղեկութիւններուն համաձայն, խռովարարները խիտ շարքերով դուրս ելած էին եկեղեցիէն եւ կը քալէին Պալը Ալթի վրայ։ Երբ գէտ անոնք Տիվան Եոլու հասած չէին, հեծեալ ոստիկաններու ուժերով թեւ թեւ յարձակեցայ եւ առանց պէնք մը արձակելու, յարձակումները կրկնելով ու սաստկացնելով, վերջապէս յաջողեցայ նահանջի դատապարտել, դէպի իրենց եկեղեցին ապաստնելու ստիպել։ Ոստիկանները, տեսնելով որ ապարդիւն անցան 3 օրուան ընթացքին թափուած արիւնը, արձակուած գնդակները եւ պոռչտուքները, վերջապէս հասկնալով որ չպիտի հասնին իրենց նպատակին, այն ատեն մատնեցին իրենց ամբողջ ուժը, միջոցները եւ չարամտութիւնը գործածել զրկուելնուն համար ժողովուրդը, եւ սաստկացնելու համար խռովութիւնը։

Այն արհեստաւոր Հայերը, որոնք բացեր էին խանութները, սպառնալիքի տակ ստիպուեցան դարձեալ փակել։ Միւս կողմէ, լուր կը տարածէ թէ անգլիական նաւատորմը Նեղուցներէն անցած ու Պոլսոյ մօտեցած է։ Եթէ այդ նաւատորմը չհասնէր, դարձեալ կարեւորութիւն չունէր իրենց համար, որովհետեւ, ամէն գնով իրենց նպատակին հասնելու համար, կ'ըսէ թէ միայն Պոլսոյ մէջ չէ, որ յեղափոխութիւն պիտի ծագի, այլ նաեւ բոլոր հայաբնակ գաւառներուն մէջ, եւ այս յեղափոխութիւնը չափազանց ծանր հարուած պիտի ըլլար, ինչպէս կը բացատրէին ապին անդին, պատերուն վրայ փակցուած յայտարարութիւններով եւ այլ միջոցներով։

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՀԱՐԱՉ

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 Ֆ.	70Ֆ.	140Ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 Ֆ.	200Ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23

R. C. SEINE 376.266

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
4
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931

4 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1637 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՇԻՏԱԿ ՃԱՄԲՈՒ ՎՐԱՑ

Ուշադրութեան եւ գնահատման արժանի է այն որոշումը զոր տուած է Բարեգործականի կեդր. վարչութիւնը, Յունաստանի եւ Սուրիոյ գաղթականներուն տեղաւորման համար:

Լուրը հաղորդած էինք արդէն: Մանրամասնութիւնները կը կարդաք այսօր:

Բարեգործականը մինչեւ հիմա հարեւանցի կը նայէր տեղաւորման գործին վրայ, որ կը շարունակուի տարիներէ ի վեր: Սուրիոյ գաղթականներուն տեղաւորման համար տրամադրուած տասը միլիոն ֆրանքի գումարին մէջ, Բարեգործականի բաժինը կը կազմէ միայն 220,000 (երկու հարիւր քսան հազար) ֆրանք: Մնացեալը ամբողջութեամբ հայթայթած են հիւրընկալ (Լիբանան) եւ հոգատար կառավարութիւնները եւ օտար կազմակերպութիւններ կամ անհատներ:

Ինչպէս գրած էինք, տակաւին անհրաժեշտ է վեց միլիոն ֆրանքի գումար մը, վերջացնելու համար կայաններու մէջ մնացած 15,000 գաղթականներու տեղաւորումը, մինչեւ 1933:

Այս գումարին դիմաց, կը նախատեսուի իբր մէկուկէս միլիոն ֆրանք, արդէն իսկ տեղաւորուած գաղթականներէն: Տեղաւորման գրասենեակը ունի խոստում կատարութիւն՝ երկու միլիոնի: Բաց կը մնայ 2ուկէս — 3 միլիոն:

Արդ, Բարեգործականի գեկոյցէն կ'իմանանք թէ որոշուած է տրամադրել պահանջուած 14,000 ստերլինը (1,736,000 ֆր.) որուն մէկ մասը պիտի տրամադրուի Սուրիա-Լիբանանի տեղաւորման գործին, իսկ մաս մըն ալ՝ Յունաստանի գաղթականներէն 5000 կարօտեալներու վիճակին բարելաւման:

Այս գումարին մէջ, բուն Բարեգործականի բաժինն է 2500 ստերլին: Մնացեալը պիտի ճարուի անհատական աշակցութեամբ, սկսելով նախագահէն: Զեկոյցը կ'ըսէ թէ արդէն իսկ ապահովուած է 14,000 ստերլինին գրեթէ կէսը:

Դիտողութիւն մը՝ այս առթիւ:

Բարեգործականը քանի մը տարի առաջ, յանձն առած էր 1500 անգլ. ոսկի տրամադրել Նահր էլ Օմարի գաղթականներուն փոխադրութեան համար: Երեւանը մերժեց արտօնութիւն տալ, եւ գաղթականները, ճարահատ, փոխադրուեցան Մուսուլի հիւսիսակողմը, Սլիվանի շրջանին մէջ, աւերակներու վրայ, նոր բոյներ շինելու համար: Արդէն իսկ տեղաւորուած են մօտ հազար հոգի: Բայց դեռ ուրիշներ ալ կան, որ անհամբեր կը սպասեն իրենց կարգին, երթալ հոգին կապուելու համար: Շատեր կարգի ալ չեն սպասեր եւ իրենց շունչը կ'առնեն Հավրէզք — նոր բոյնը, քանի որ անգործութիւն կը տիրէ քաղաքներու մէջ:

Բարեգործականը ի՞նչ պատճառներ ունի չկատարելու իր յանձնառութիւնը: կամ ձգձգելու գայն: Գիտենք որ վերջերս 200 ստերլին սահմանեց: Բայց ո՛րքան ողորմելի է այդ գումարը, օրուան պահանջին հանդէպ:

Միջազետքը շա՞տ հեռու ըլլալուն համար է որ սրտէ ալ հեռու կը մնայ:

Դժուա՞ր է 1,736,000 ֆրանքին վրայ բարդել գումար մը եւս, ի հաշիւ Հավրէզքի, եւ Միջազետքի անապատներուն մէջ ցրուած քանի մը հազար հալածականներն ալ վերջնապէս փրկել անստուգութենէ:

Շիտակ ճամբան գտնելէ յետոյ, ներելի չէ կէս ճամբան մնալ:

Նոյնքան «ազգօգուտ ծրագիր» մըն է այս ալ: Եւ կը սպասենք —բոլորն ալ կը սպասեն— որ յաջորդ զեկոյցով իմանանք թէ կեդր. վարչական ժողովը «սիրայօժար կառչեցաւ» նա՛եւ այս ծրագրին:

ՀԱՓԱՋԱՆՑ ԵՌԱՆԴ

Le Foyerի վերջին թիւին մէջ կը կարդանք Ծրագիր. Կանոնագիրը նոր Միութեան մը, «Comité de Propagande», *որ պիտի Հանայ օր առաջ հպատակ դարձնել Ֆրանսա հաստատուած Հայերը: Թարգմանենք առաջին յօդուածը.—*

1.— Միութեան նպատակն է.—

Ա.— Ջանալ Ֆրանսա հաստատուած Հայերը յարմարցնել (assimilation) Ֆրանսական մշակոյթին եւ քաղաքակրթութեան, հրատարակութիւններով, բանախօսութիւններով, դասընթացքներով եւայլն:

Բ.— Հրաւիրել զանոնք հպատակ դառնալու եւ օգնել անոնց օր առաջ ստանալու այդ շնորհը, որպէս զի կարենան կատարելագոյն ի վիճակի ըլլալ կատարելու իրենց քաղաքացիի պարտականութիւնները:

Ծրագրին հիմնաւորման մէջ, Ֆրանսայի Հայերուն թիւը կը հաշուեն իբր 70,000, «մեծ մասով հաստատուած՝ վերջնականապէս եւ առանց վերադարձի մտադրութիւն կամ կարելիութիւն ունենալու»:

Ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ, այստեղ ալ չափազանց եռանդն է որ գործ կը տեսնէ, քան կացութեան լուրջ ըմբռնումը:

Նախ որ, արդէն կայ Ֆրանսական հաստատութիւն մը, Le Foyer Français, նոյն նպատակին համար, եւ աւելորդ էր նոր մը ստեղծել: Այն ալ պատահական, մասնակի խորհրդակցութեամբ: Հայ համայնքներու Միութիւնը ամէն բան չէ: Ոչ ալ անոր գործակիցները ո՛րեւէ իրաւասութիւն կը ներկայացնեն:

Երկրորդ, ուրիշ բան է մասնաւոր կոմիտէ մը կազմել, հպատակութեան թեկնածուներուն գործը դիւրացնելու համար, եւ բոլորովին ուրիշ խնդիր՝ բան-գործ ընել հայ գաղթականութիւնը հպատակութեան հրաւիրելու քաղաքականութիւն մը:

Ա՛ւ այժմ չենք ուզեր երկար խօսիլ: Բայց կը վախնանք որ բարիքէ աւելի չարիք ծնի այս տնաւարի կարգադրութենէն:

Շ.

ՔՐՏԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

«Էլ Ահրար»ի Պոլսոյ թղթակիցը թրքական «Սօն Փոսթա» թերթէն առնելով իր թերթին կը հաղորդէ հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Քիւրտ ապստամբութեան ղեկավար մարմինը՝ «Հոյպուն», որ կը ձգտի քիւրտ ժողովուրդի ազատագրութեան, հրատարակած է յայտարարութիւն մը ուղղուած քիւրտ ժողովուրդին, որով կոչ կ'ընէ կռուիլ քիւրտ հայրենիքի ազատութեան եւ անկախութեան համար:

Այդ յայտարարութիւնը նաեւ կառչ մը տեղեկութիւններ կուտայ քրտական ուժերու եւ կռիւներու մասին, որոնցմէ կը քաղենք հետեւեալները.

1.— Հարէքէ եւ քիւրտի աշիրէթները, որոնք կը գտնուին Հաքքարի կուսակալութեան մէջ, յայտարարեցին ապստամբութիւն Թրքական կառավարութեան դէմ: Դեռ կացութիւնը յայտնի չէ:

2.— Մեր ապստամբ ուժերէն մէկ մասը, որոնք կը գտնուին Մուշի եւ Պասունի լեռներուն մէջ, Թուրք զօրագունդի մը հետ բախում ունենալով, զանոնք բոլորովին բնաջնջած են: Թուրքերու կորուստը քանի մը հազար կ'ենթադրուի:

3.— Տէրսիմի քիւրտերը ապստամբեցան Թրքական ըէժիմին դէմ. հիմայ Թուրք ազդեցութիւնը բոլորովին անհետացած է այդ շրջաններէն. միայն երեք գիւղեր կան Տէրսիմի մէջ, ուր ցարդ Թրքական ուժեր կը մնան:

«Այդ յայտարարութիւնը դեռ զանազան պատմութիւններ կը պարունակէ թէ Թուրքերը շատ գէշ վիճակ մը ունին եւ ուժաթափ եղած են: Ըստ մեզի բոլորովին ճիշդ չեն այդ տեղեկութիւնները, որովհետեւ կառավարութիւնը կարեւոր ուժեր կը ղրկէ մինչեւ այսօր: Այսու ամենայնիւ կացութիւնը շատ լուրջ է քրտական սահմաններուն վրայ»

ՔԻՒՐՏ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԴԷՊԻ ԺՐՆԵՒ

Եւրոպա երթալու նպատակաւ, Պաղտատէն Պէյրութ հասած է Իրաքի քաղաքական կարեւոր դէմքերէն Ալի Ձէվտէթ պէյ: Ահրարի խմբագիրներէն մէկուն Ալի Ձէվտէթ յայտնած է.

— Քիւրտերը որոշած են ժրնեւ ղրկել պատուիրակութիւն մը, որուն պետը պիտի ըլլայ Շէրիֆ փաշան: Այս պատուիրակութիւնը իր ձեռքը պիտի ունենայ երկար ու ընդարձակ յուշագիր մը Սուրիոյ, Իրաքի եւ Պարսկաստանի քիւրտերուն իրական վիճակը ներկայացնող: Ազգերու Դաշնակցութենէն պիտի խնդրեն միջամտել իրենց պահանջներուն եւ ապահովել իրենց փափաքած անկախութիւնը:

Իրաքի քրիստոնեայ փոքրամասնութեանց կողմէ ուրիշ պատուիրակութիւն մըն ալ պիտի ղրկուի ժրնեւ:

ՄԱՄՈՒԼ

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

«Ցուսաբեր» պարզելով դիտութեան հրաշալի թռիչքները վերջին տարիներու ընթացքին, դիտել կուտայ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (18 յուլիս).

— «Տարաբախտաբար, մենք գրեթէ անհայորդ ենք մարդկային մտքի ու կորովի այս մեծ ու ճգօր յաղթանակներուն. Անհայորդ ենք իբրեւ զանգուած ու տեղ: Արտասահմանի մէջ մեսրոպեան գիրերով շուրջ 80 պարբերականներ կը հրատարակենք: Այդ աիւելի քանակին մէջ (աիւելի մեր թիւին բաղդատմամբ) մենք ամէն բան ունինք, Գրականութիւն, քաղաքականութիւն, բանասիրութիւն, կրօն, երգ, նուագ, երգիծանք, մարզանք եւայլն, եւայլն,— ասոնք բոլորը իրենց երբեմն ամպիոնը ունին, ու միայն զուտ գիտութիւնն է, որ անտեսուած կը մնայ մեր կողմէ: Այսինքն մարդկային ստեղծագործութեան յատկապէս այն աշխարհը ուր այսօր մեծագոյն յեղաշրջումներն ու ճակատագրական յայտնութիւնները կը կատարուին: Աչեն մը հաւեստ փորձ մը եղաւ Պրիւքսել, Պ. Թ. Տէր Սահակեանի կողմէ, սակայն հազիւ տարի մը բոլորած՝ «Գիտութիւն եւ Գիտելիք»ը դադրեցաւ: Ջեռնարկը կեանքի կոչելու նոր փորձ, Պուքրէշի մէջ, դարձեալ անցաւ անյաջող: Սակայն մեր խօսքը այս համեստ ձեռնարկի մասին չէ. չենք ժխտեր, անշուշտ նաեւ «Գիտութիւնն ու Գիտելիք»ը իր տեղն ու դերը ունէր մեր կեանքի մէջ, սակայն հայ գաղթաշխարհը կը Թուի Թէ արժանի է աւելի ծաւալուն եւ աւելի պատկառելի գործի, Անկարելի է առանց խոր ցաւի արձանագրել այն փաստը, որ նման փորձ մը ձախող վախճան ունեցաւ նաեւ Ամերիկայի մէջ, ուր տարի մը առաջ լոյս տեսաւ գիտական լուրջ ու պատկառելի հատոր մը, ու միայն... մէկ հատ:»

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԹՈՒՐԲԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ մէջ կարգ մը անձեր գոց պահարաններով համայնավարական յայտարարութիւններ ղրկած են զանազան հաստատութիւններու, Թղթատարութեան միջոցով, Ոստիկանական տնօրէնութիւնը ժամանակին լուր առած ըլլալով, նամակատուներէն հաւաքած է յայտարարութիւնները եւ քննութեան սկսած է զանոնք ղրկողներու մասին:

Ցայտարարութեան գլուխը կարմիր մելանով «Թիւրքիա կոմիւնիսդ Ֆըրգասը մէրքէզի քոմիՔէսի» վերտառութիւնը կայ, մուրճ-մանգաղի հետ, Ցայտարարութիւնները ղրկուած են Օգոստոս մէկի համայնավարական տօնին առԹիւ եւ կը յանձնարարեն որ այդ օրը տօնուի:

Իզմիրի մէջ ալ համայնավարական յայտարարութիւններ փակցուած են, Ոստիկանութիւնը հաւաքած է զանոնք եւ 8 հոգի հսկողութեան տակ առած:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

"ԴՐՕՇԱԿ"Ի

Թիւ 7-8 (Յուլիս-Օգոստոս միացեալ) հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Վիեննայի համագումարը՝ (*Խմբագրական*), Ստալինի ճառը՝ (*Ս. Վրացեան*), Չնգամեակը առանց դիմակի՝ (*Ն. Բագրատեան*), Խօսքեր ու փաստեր՝ *Սիգմա*, Դերմանական տագնապը՝ (*Ս. Մ.*), Թուրքիոյ շուրջ: Սեւ գաբեցի Սաքօի կենսագրութիւնը: «Բոլշեւիզմը անելի մէջ» (*Կ. Սաունի*), Մ. Տէրպետէրեան, բժ. Լորիս Մելիքեան, Ինդերնասիոնալ, Գործազրկութիւնը 1931:

Ցարեկան բաժնեգին 25 ֆր.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓՐՈՒՍԻՈՑ ՄԷՋ ՀԱՆՐԱՔՈՒԷ

«ՊՈՂՊԱՏԷ ՍԱՂԱՒԱՐՏՆԵՐ»Ը ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

Յառաջիկայ կիրակի, Փրուսիոյ մէջ պիտի կատարուի ժողովրդային քուէարկութիւն, որուն արդիւնքէն կախում ունի Օթթօ Պրաունի դահլիճին կեանքը: Ծայրայեղ աջերն ու հակայնավարները կը գործակցին տապալելու համար արդի ձախ դահլիճը եւ գրաւելու համար փրուսիական խորհրդարանը: Կարելի չէ այժմէն իսկ գուշակութիւններ ընել հանրաքուէի արդիւնքին մասին: Բայց դիւրին է հաստատել թէ եթէ պատահի որաչները գործի գլուխ գան Փրուսիոյմէջ, չափազանց ծանր կացութեան պիտի մատնուի ամբողջ Գերմանիան:

Նսեմնի մէջ արտասանուած ճառով մը, «Պողպատէ Սաղաւարտներու պետը, յայտնեց թէ իրեն առաջարկած էին հրաժարիլ հանրաքուէէն, ինչ որ մերժեր էր:

**** Պերլինի մէջ, ընկերվարականները մեծ ցոյց մը կատարեցին ընդդէմ պատերազմի: Բանախօսները դէմ արտայայտուեցան կիրակի օր, Փրուսիոյ մէջ կատարուելիք հանրաքուէին, որուն արդիւնքը ի նպաստ աջերուն, կը նկատեն մեծ վտանգ մը խաղաղութեան համար եւ իբր ընդհ. խաղաղութեան հիմ՝ պէտքը շեշտեցին ֆրանքեւզերման մերձեցման:*

Անգլիոյ ելեւմտական վիճակը

50 ՄԻԼԻՈՆ ՈՍԿԻԻ ՎԱՐԿԸ

Ֆրանսայի, Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ պետական դրամատուներուն միջեւ գոյացած համաձայնութիւնը, Անգլիոյ բանալու համար 50 միլիոն ոսկիի վարկ մը, Լոնտոնի մէջ կը նկատուի միջազգային ելեւմտական առաջնակարգ կարեւորութիւն ներկայացնող գործողութիւն մը, որ պիտի նպաստէ Եւրոպայի մէջ վերահաստատելու փոխադարձ վստահութիւնը:

Անգլիոյ վարչապետը յայտնեց մամուլի ներկայացուցիչներուն թէ Անգլիոյ Դրամատան վիճակը ըստ առաջնոյն ապահով է եւ թէ Ֆրանսայէն եւ Ամերիկայէն ստացուած 50 միլիոն ոսկիիվարկը հաւանաբար գործածելու պէտք չպիտիմնայ:

**** Անգլիոյ հանքերու բարեկարգութեան յանձնախումբը մշակեց ծրագիր, մը, որուն համաձայն, Անգլիա պէտք է բաժնուի շահագործման վեց շրջաններու, որոնց իւրաքանչիւրին մէջ, հանքածխային մէկ ձեռնարկ միայն պիտի գործէ: Այսպէս ուրեմն հազարաւոր ընկերութիւնները միանալով պիտի կազմեն 6 մեծ ընկերութիւններ: Այս կերպով, բազմաթիւ փոքր հանքեր պիտի փակուին եւ այս պատճառով ալ, 100000ի չափ հանքագործներ ճամբու պիտի դրուին:*

Օգոստոս Մէկի ցոյցերը ձախողած

Այս տարի եւս համայնավարներու Օգոստոս Մէկի պատրաստութիւնները ձախողեցան, կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն հետեւանքով:

Համայնավար հռետորներ ճառեր պիտի կարդային գործաւորներուն, գործարաններու դռներուն առջեւ: Փարիզի մէջ, այդ տեսակ բան չպատահեցաւ:

Բանուորական թաղերու մէջ, հաւաքոյթներ տեղի պիտի ունենային, ի չգոյէ ունկնդրի, կարմիր բանախօսները ստիպուեցան հեռանալ սրահներէն: Վերջապէս, Փարիզի մէջ որեւէ միջադէպ տեղի չունեցաւ:

Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 157 անձեր, թռուցիկներ ցրուելու եւ պատերը փակցնելու յանցանքով:

Համայնավարները որոշած էին ցոյց մը կատարել գաղթայրին ցուցահանդէսի վայրը: Ձեռք առնուած միջոցները այդ ալ ձախողեցուցին:

Մէկ քանի փոքր միջադէպեր պատահեցան միայն գաւառներու մէջ: Գործարանները շարունակեցին աշխատանքը սովորական օրերու պէս, բացի այն գործարաններէն, որոնք շաբաթ կէսօրէն վերջ արձակուրդ կուտան բանուորներուն:

Մարսէյլի Մայր-եկեղեցիին վրայ, ցուցարարները յաջողեցան կարմիր դրօշ պարզել: Լիմօժի մէջ, մէկ քանի անիշխանականներ անարգեցին ընդհ. ապահովութեան պետը եւ ձերբակալուեցան: Հավրի մէջ 100 հոգինոց հաւաքոյթ մը միայն, որ դիւրաւ կարելի եղաւ ցրուել:

Սպանիոյ մէջ, ուր լուրջ խռովութիւններէ կը վախցուէր, հանդարտութիւն կը տիրէր: Մատրիտի մէջ, ո՛չ մէկ միջադէպ: Պարչելոնայի մէջ միայն, բանուորներ փորձեցին ցոյց մը կատարել: Ոստիկանութիւնը միջամտած ըլլալով, բախում մը տեղի ունեցաւ: Երկու կողմէ կրակեցին իրարու վրայ: Բազմաթիւ ցուցարարներ վիրաւորուեցան ծանրօրէն: Սելանիկէն տրուած տեղեկութեանց համաձայն, համայնավարներու եւ ոստիկանութեան միջեւ բախում մը տեղի ունեցաւ Սէրէզի մէջ: Բաղաքին հրապարակը հաւաքուած բանուորներ, կրակեցին ոստիկան-զօրաց հրամանատարին եւ իր տեղակալին վրայ: Առաջինը ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ գլուխէն: Երկրորդը նոյն գիշերն իսկ մեռաւ ստացած վէրքէն:

Ամէնէն աւելի Պերլինի մէջ է որ ցոյցերը տեղի տուին միջադէպերու:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԵՍԱՐ ՈՒ ՊԵՏՐՈՍ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

Դեռ վերջերս եւրոպական մամուլը երկարօրէն զբաղեցաւ Մուսոլինիի եւ Պապին միջեւ ծագած հակամարտութեամբ, օրը օրին արձանագրելով զանազան ելեւէջները։ Եւ եթէ այսօր պայքարը չափով մը մեղմացած ըլլալ կը թուի, այսու հանդերձ կը պահէ իր սուր հանգամանքը՝ տրուած ըլլալով երկու կողմերուն ալ հաւասարապէս անհաշտ տրամադրութիւնները։

Ծանօթ են այս պայքարին շարշաւիթները։

«Ծուէյե»ն, Վիդոռիօ Էմանուէլէ տի Սավոյայի բարեհաճ մեղսակցութեամբ իր պետական հարուածը զլուխ հանելէ եւ Իտալիոյ ղեկը իր ձեռքն առնելէ վերջ, մէկ հրամանագրով մը լծուած հոչակեց այն բոլոր քաղաքական, երիտասարդական մարզական, բանուորական, արհեստակցական եւ այլ կարգի կազմակերպութիւնները ու խմբագրումները՝ որոնք կրնային ուղղակի՝ թէ անուղղակի ժխուաբացնել իր մենատիրական ձգտումներուն իրականացումը։

Խորհրդաւոր ներողամտութեամբ մը, այս հալածանքէն ցարդ ձերբ ձեացած էին՝ կաթոլիկ ակումբները, «Ձիւքօլի քաթթոլիչի»ները, որոնց մէջ կեղրոնացած էին կաթոլիկ երիտասարդական միութիւններն ու սկաուտական կազմակերպութիւնները։

Մինչեւ անցեալ տարուան վերջաւորութիւնը, այս կազմակերպութիւնները՝ որոնք առենօք գլխաւոր կռուանը եղած էին «Փառիթիօ Բոբոլառէ»ին (կաթոլիկ ռամկավարներ) եւ իր հին աղուէս պետին՝ քահանայ Ջոն Ստուռցոյի, խելօքիկ ու ինքնամփոփ կեանք մը ունէին, կարծես վախնալով որ իրենք եւս կրնային օր մը միւս կազմակերպութիւններու բախտին արժանանալ։

Լաթեռանոյի համաձայնագիրը լայն շունչ մը քաշել տուաւ իրենց եւ արդիւնքը չուշացաւ։

«Ձիւքօլի քաթթոլիչի»ները սկսան տենդագին գործունէութեան մը լծուիլ, մասնաւորապէս երիտասարդութեան մօտ՝ որ իրենց հոգածութեան առարկան եղած էր միշտ։

Մուսոլինի, որ այդ համաձայնագրով վերջնապէս կարգադրած ըլլալ կը կարծէր վաթսուն տարիէ ի վեր Իտալիոյ եւ Վատիկանի միջեւ առկայ մեացած հաշիւները, չէր կրնար անշուշտ հաշտ աչքով դիտել այս եռանդը՝ ի մեաս փաշիստ կազմակերպութիւններուն։ Եւ ահա կրկին հրամանագրով մը անվաւեր հռչակեց զանոնք։

Սակայն պարագան տարբեր էր։

Մինչ առենօք լուծուած կազմակերպութիւնները իրենց միակ ուժին վրայ կռթնած էին եւ ուրիշ ելք չունէին, եթէ ոչ կամ զաղթել արտասհման եւ կամ գաղտնազողի գործել երկրին մէջ (ինչ որ թէ դիւրին չէր եւ թէ աննշան արդիւնք մը միայն կրնար տալ), կաթոլիկ կազմակերպութիւնները խոշոր ուժ մը ունէին իրենց ետեւ, — Վատիկանը։ Եւ չհամակերպեցան տրուած վճիռին։

Մայր տուաւ կռիւը։

Վերին հրահանգի մը վրայ (ո՞վ կրնայ ուրանալ թէ Իտալիոյ մէջ ամէն ինչ վերին հրահանգի արդիւնք է) մամուլը բուռն յարձակողականի մը անցաւ Վատիկանի դէմ եւ թերթերը, կարծես կ'ուզէին իրար գերազանցել կոշտ ու անկիրթ ոճի մը ճշգումն մէջ։ Առաջնութիւնը վիճակեցաւ «Լավոռօ Փաշիստա»յի, շնորհիւ հատընտիր զարձուածքներուն։

Պէտք է արձանագրել սակայն որ Վատիկանի պաշտօնաթերթը «Օսսեռվաթուռէ Ռոմանօ»ն, անսովոր յանդգնութեամբ, վար չձգաց փաշիստ մամուլէն եւ ոճին ոճով, հարուածին հարուածով պատասխանեց։

Ծեծկըռուքներն ալ պակաս չեղան։ Կարգ մը վայրերու մէջ փաշիստները յարձակեցան կաթոլիկ ակումբներուն վրայ եւ ջարդ ու փշուր խորտակեցին անոնց կահն ու գոյքը՝ անշուշտ իրենց «յեղափոխականի թափը» այդ ձեւով ճշդելու համար։ Պայքարը փողոց իջած էր այլեւս ու տղեկներն իսկ վարակած, Փաշիստ պատանիները հեղնանքով «քիեռիքեթթի» (վարդապետիկներ) կ'անուանէին իրենց կաթոլիկ տարեկիցները, մինչ այս վերջիններս «պռուպռո» (բարբարոսներ) մակդիրով կ'որակէին զանոնք։

Այս առաջին պոռչտուքները մեղմացած կը թուէին արդէն եւ նորէն վերին հրահանգի մը համաձայն, փաշիստ մամուլը այս անգամ հանդարտ լեզուով մը կը ջանար պարզել հարցը եւ յոյս կը ներշնչէր համաձայնութեան եղր մը գտնելու հնարաւորութեան։ Մանաւանդ որ Մուսոլինիի եղբայրը, Նալոռ Մուսոլինի, իր թերթին, «Փոփոլօ տ'Իդալիա»յի էջերուն մէջ հաղարումեկ կոոր ըլլալով, կ'երդնուր որ իրենք կաթոլիկութեան խանդակաթ զաւակներն են եւ չեն ուզեր որ պապական իշխանութիւնը ոեւէ կարգի նուաստացում կրէ, բայց նոյն ատեն իրենց պարտքն է նոր սերունդը դէպի «նոր զաղափարներ» առաջնորդել, ի փառս «Նոր Իտալիոյ»։

Այս պայմաններու տակ, երբ կացութիւնը կը սկսէր պարզուիլ, յանկարծ ռումբի մը պէս պայթեցաւ «Էնչիքլիքա»ն, պապական կոնդակը։

Պապը իր կոնդակով կը տրտնջար փաշիստներու գործելակերպին դէմ եւ կը բողոքէր թէ ամէն միջոցներով կը ջանան արգելք հանդիսանալ Իտալիոյ մէջ մատաղ հոգիներու մօտ իր աստուածային առաքելութեան։ *Կ'ամբաստանէր թէ նախապէս ազատ որմնադիրները հրապարակէն քշելէ վերջ, ձեռնդ տուած են ֆաշիստ մասոններու, որոնք շարժման առաջին գծին վրայ կ'երեւին այսօր,*

Այս կոնդակը որքան զայրոյթ, նոյնքան եւ շուարում յառաջ բերաւ ֆաշիստ ղեկավարներու մօտ եւ կուսակցութեան վերջին մարմինը, «Տիռեթթօռիօ»ն հարկ տեսաւ յայտարարութեամբ մը հրապարակ գալ։ «Տիռեթթօռիօ»եւս կը բողոքէր Վատիկանի ամբաստանութենէն դէմ եւ կը պարզէր որ Վատիկան քաղաքական նպատակներ կը հետապնդէ կաթոլիկ կազմակերպութիւններու միջոցաւ եւ կը պայքարի կառավարութեան դէմ։

Եւ ահա թերթերը վերսկսան աղմուկը, իրենք ալ գտան «կաթոլիկ-մասոններ» (?) Պապին ձեռք գործիք եղած, Տան Սթուռցօ եւ ընկերվարական լիտը Փիլիփփօ Թուռատի դաւադրութիւն մը երազեցին տեսնել եւ նման պատմութիւններու ճոխ շարան մը։

Ինչ որ մասնաւորապէս զայրացուց ֆաշիստները, սա պարագան էր որ պապական կոնդակը ուղղուած էր աշխարհի բոլոր կաթոլիկներուն եւ ոչ միայն Իտալիոյ։ Պարագայ մը որ դիրենք յաչս օտարին վարկաբեկելու հանգամանք ունէր։ Ի՞նչ հարկ, կ'ըսէին,ընդհանրական կոնդակ հրատարակելու, երբ այս բանը կարելի էր ընել միայն Իտալիոյ եպիսկոպոսներուն ուղղուած պարզ նամակով մը։

Այս բոլոր երեւոյթները ցոյց կուտան որ Վատիկան վերջնացած կ'երեւի Մուսոլինիի նետած ձեռնոցը եւ մինչեւ վերջնական յաղթանակ՝ պայքարը շարունակելու տրամադրութիւններ կը յայտնէ։

Տուէ՛ք Աստուծոյ իրաւունքը, կ'ըսէ Պետրոսի աթոռակալը եւ միացեալը տուէք կայսեր կամ որուր կ'ուզէք։

Ոչ, կը պատասխանէ կայսերական հովեր առած բռնակալը, ես եմ այս սերունդին տէրը. նախ ե՛ս ու եթէ բան մը աւելնայ, քու մասիդ ալ կը մտածենք։

Բայց ի՞նչ կ'ընէ ժողովուրդը որուն անունով եւ գլխուն վերեւ կը խաղան այս կատակերգութիւնը։ «Թան» որ արհասարակ ակներեւ համակրանքով մը կը հետեւի «Մուչէ»ի խաղերուն, հարց կուտար թէ որո՛ւ կողմ պիտի դառնայ ան. դէպի կեսա՞ր՝ արհամարհելով կաթոլիկութեան անահմեան ուժը, թէ դէպի Պետրոս՝ ինչ որ կրնայ ծանր տագնապի մը մատնել ֆաշիզմը, առնոր գոյութեան հիմն իսկ խախտելով։

Սակայն հանդարտ է մեծ Համբը ու կը սպասէ իր օրուան։ Կը համբերէ բոլոր տանջուածներուն պէս, մինչեւ որ ի վիճակի ըլլայ յանկարծակի ցնցումով մը կրկէսէն դուրս շպրտել սեւ շապիկաւորները եւ Վատիկանին ալ ցոյց տալ իր սահմանը։

Սպանիոյ օրինակը մեծ յոյսեր կը ներշնչէ Իտալիոյ ժողովուրդին։

Այդ յոյսով է որ կ'ապրին նաեւ Փարիզի ու Պրիւսէլի հակաֆաշիստ կեդրոնները եւ ուշի ուշով կը հետեւին դէպքերուն։

ԲԱՐԹԷԼԷՄ ԳԱՎԷՋ

ԿԱՐՄԻՐ ՎՏԱՆԳԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

«Էքօ տը փարիզի մէջ», Ռընէ Վանլանտ կը շարունակէ իր պրպտումները Թուրքիոյ մասին։

— Օր մը, Բերայի մէջ, երբ կ'անցնէինք Խորհրդային Միութեան ընդհանուր հիւպատոսարանին առջեւէն, որուն դռներուն վրայ կը շողար մուրճին եւ մանգաղին լաւ մաքրուած պղինձը, հարցուցի ինծի ընկերացող եւրոպացի եւ թուրք բարեկամներու.

— Թուրքիոյ մէջ կո՞ն համայնավարներ։

Պատասխանեցին թէ, պատերազմէն յետոյ քանի մը հատ մէջտեղ հանած էին, բայց թէ, նոր վարչաձեւը օձն սպաննած էր հաւկիթին մէջ։

Արդ, ատկից ատեն մը վերջ կառավարական «Եըլմաղ» թերթին մէջ կը կարդայի «Կարմիր վտանգը» խորագրով յօդուած մը, որուն ահա գլխաւոր հատուածները։

— Տեղին է շնորհաւորել կառավարութիւնը որ կրցաւ կարգը հաստատել Մէնէմէնի դէպքերէն վերջ։ Բայց կայ ուրիշ վտանգ մը, որուն դէմ պէտք է կռուիլ,— կարմիր յետադիմութիւնը։ Երկու ուժեր կրնան սարսել թուրք պետութիւնը,— կանանչ յետադիմութիւնը եւ կարմիր յետադիմութիւնը, մէկը այնքան վտանգաւոր, որքան միւսը»։

Եւ աւելի անդին։

«... Թուրքիոյ ռուս առեւտրական պատուիրակութեան պաշտօնէութիւնը առնուած է Կէփէուի շարքերէն։ Անոր նպատակն ուրեմն առեւտուրը չէ, այլ լրտեսութիւնը եւ այս քարոզչութիւնը զոր բոլշեւիկները կատարելագործեցին որեւէ *մէկէն աւելի*։ Ամէն քարի տակ բոլշեւիկ մը կը գտնուի»։

Այս վրդովիչ զգուշացումը կ'արժէր որ ուշադրութիւն դրաւէր։ Ռուսովհետեւ տնտեսական թշուառութեան եւ բոլշեւիկեան ազդեցութեան միացումով հետզհետէ խորհրդայնացող Թուրքիա մը, մտահոգիչ ազդակ մը պիտի կազմէր Արեւելքի գործերուն համար։ Երբեմն, կարգ մը պաշտօնատուներ կ'ապրէին այն թաքուն վախով թէ ցարական բանակները պիտի կոխեն Պոլիսը։ Եթէ տկարացած եւ վարակուած Թուրքիոյ դռներուն առջեւ, բոլշեւիզմը պիտի կրնայ տձեւել, զօրանալ, եւ հետեւաբար աւելի յանդգնութիւն ստանալ, ո՞վ կրնայ ըսել թէ օր մը, կարմիր բանակները չպիտի փորձեն օղ առնելու երթալ եթէ ոչ Իզմիրի, գոնէ Իզմիտի ուղղութեամբ։ Ասոնք այն «անկարելի բաներ»էն են որոնք երբեմն կ'իրագործուին...

Անշուշտ, այն ատեն Անգլիա եւ Եւրոպա պիտի արթննան իրենց թմրութենէն։ Բայց, շատ ուշ։ Անդին պարագայի մէջ, յիշենք թուրք անկախութեան պետերէն մէկուն այս խօսքը, երբ յունական բանակները կը նուաճէին Անատոլուն։— եթէ *յաղթուինք*, պիտի բանանք ռուսական ծորակը»։ *Մեղսուղ* մարդը, օձին կը պլլուի, կ'ըսէ քրքքական առածը։

Առանց աւելի առաջ երթալու ենթադրութեանց մարդին մէջ, պարզապէս քննենք մէկ կողմէ, թէ «Եըլմաղ»ի կարճ հաստատումը կ'արդարանա՞յ իրականութեան մէջ եւ միւս կողմէ, թէ, ի՞նչ է նկարագիրը այն կապերուն, որոնք Էնկիւրիի կառավարութիւնը կը կապեն Մոսկուայի կառավարութեան։

Որքան որ կարելի է տեղեկանալ, Թուրքիոյ մէջ իսկական համայնավար կազմակերպութիւն չկայ, բացի անշուշտ խորհրդային հիւպատոսարաններէն, որոնք, ինչպէս ամէն տեղ, չարաչար կը գործածեն դիւանագիտական անձեռնմխելիութիւնը։ Այսու հանդերձ, Պոլսոյ,Իզմիրի, Էնկիւրիի, Տոնեայի եւ Սեւ Ովվի զանազան նաւահանգիստներու մէջ, բոլշեւիկները կայաններ ունին։ Հոն կը պահեն գործակալներ, միայուն կամ շարժուն, որոնք որեւէ առիթ չէին փախցներ յեղափոխական նպատակներով շահագործելու համար բանուորական բնակչութեան դիմադրութիւնը, դժգոհութիւնը կամ չգաւորութիւնը։ Երեսփոխան մը Համտուլլահ Սուպհի, կառավարութեան օժանդակութեամբ, պայքար մը կը բանար համայնավարներու այս ըմբոստացնող նուաճումին դէմ։ Պոլսոյ մէջ, Արզօսի լուծուած դրասենեակներն ապաստանած են հիւպատոսարանի դրասենեակները։ Իզմիրի մէջ, ամէն մարդ կատարելապէս գիտէ թէ նաւահանգիստի աշխատաւորները մասնաւորաբար, հաճոյքով կը լսեն մոսկովեան երգերը։ Էնկիւրիի մէջ, նախարարութեան մը մէկ տնօրէնը չէր ծածկեր թէ երկաթուղային պաշտօնէութեան մեծ մասը համայնավարութեան համակիրներ էին։ Գոնեայէն անցքիս, Դատական Բարձրագոյն ատեանը, դունիակ կը դատէր ութ անձեր, որոնք մեղադրուեր էին համայնավարական գործունէութեամբ։ Շատեր գիտեն նաեւ թէ ռուսական նաւերը երբեմն Սեւ Ովվու եւ Եգէականի նաւահանգիստները կը հանեն, ապրանքէ զատ ուրիշ բաներ ալ։ Վերջապէս, չըսուեցա՞ւ թէ Մուսթաֆա Քէմալի ամուսնալուծուած կինը Լաթիֆէ Հանըմ, յարած է Գ. Միջազգայինի։ Կարեւորութիւն չտանք սակայն, այս անհատապարագային, ուր մասնաւորը խառնուած է քաղաքականին...

Բայց, ահա աւելի յստակ մը։ Պաշտօնական անձերու խովանութեամբ խակ, ատենէ մը թրքերէնով եւ անթելով բոլշեւեան քարոզչութիւնը կը նուազի կարգ մը կեդրոններ։ Ինչո՞ւ, հարցնէ Էնկիւրի Մոսկուայի, քարոզչութիւնը կը կատարուի թրքերէնով։ Մոսկուա կը պատասխանէ թէ հարաւային Ռուսիոյ մէջ հազարաւոր բնակիչներ, որոնք լեզուն կը խօսին եւ զորս պէտք դաստիարակել։

Ուրիշ մէջոց մը։ Ընդհանուր հրեայ վաճառականներ կը շ Անատոլուի մէջ, մորթի, հ պատուղ գնելու պատրուակով։ ղերուն մէջ, երկու գործի մ կը խոսակցին զիւղացիներուն եւ զանոնք կը զարմացնեն խ գային ղրախտի մասին պա թիւններով։ Իրենց պատմութի րուն մէջ, տեսաբանութիւն Այլ միայն, ցանկութիւններու բոստացման զրգռութեան բ ներ։

Որքան կարելի է գործն մարքսիզմի այս միջնորդ առեւ կանները, այդ վայրէն կը հեռ հոն ապահովելէ վերջ թղթակ ամէնէն ընդունակ գիւղացին մէջէն։ Երբեմն, ասոնցմէ ոման ձերբակալուին։ Սակայն անո ապատ կը վազեն...

Եւ դեռ այս ալ։

Էնկիւրիի երկրագործական ջազգային վերջին ցուցահան խորհրդային տաղաւարը որ ա կարեւորն էր, յանձնուած էր պաշտօնէութեան մը։ Անոր է պաշտօնն էր գիւղացիներուն գործաւորներուն երգել յեղափ կան արտադրութեան առաւելո ներն ու գերակշռութիւնը, խ դային երկրին մէջ, հողագործ եւ ճարտարարուեստական ա տաւորին «հարիւրին հարիւր» ջանկութիւնը։ Այս դիտուն ներբողականները այնքան տարուեցան, որ ստիպեցին կառ րութիւնը բողոքներ ներկայաց Նորին Վսեմութեան Սուրբէյի շեւիկ դեսպան եւ ատազ անդա ւանագիտական մարմնի։ Վսեմութիւնը նոյնութեամբ պա խանեց ինչ որ Փարիզի իր պա նակիցը շատ անդամներ պատա ներ էր մեր Ֆրանսայի նախա ներուն — Խնդրեմ, չէ փոքրիկ Միջազգայինը ռուսական կառ րութիւն չէ։ Հազար ներողու բայց անոր գործունէութիւնը վերաբերիր»։

Այս պայմաններուն տակ րեւի Էնկիւրիի ստիկանու համար դժուարին պիտի ըլլար նետել կամ արտաքսել այս ա նակ ցուցադրիչները։ Բայց կամներու միջեւ, որոնց մէկը է, միւսը զօրաւոր, այս միջ ձայրայեղութիւններ են, որոնց ձոյքով չէ որ կը դիմեն...

ԳԱՂՏՆԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՈՐ ԱՀ ՈՒ ՍԱՐՍԱՓ ԿԸ ՏԱՐԱԾԷ ՊԱԼՔԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ի՛ՆՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ ՄԱԿԵԴՈՆԱՑԻՆԵՐԸ

Սոֆիայի մէջ, Կոզղատին հանդիպեցայ բարի մարդոց։

Մէկն անոնցմէ՝ Իվան Ձօշէֆն էր, Պուլկարներու օրով ուսուցիչ ծանրիպրոտի երկրորդական վարժարանին մէջ։ Այդ հողամասին կցման պահուն, Ձօշէֆ անցաւ, Պուլկարիա ուր նոյն պաշտօնը վարեց։ Օր մը սակայն, Սոֆիա տեղեկացաւ զայն պաշտօնազրկել եւ արգելափակել Քազանլըքի մէջ, յեղափոխական գործակցութեանց հետեւանքով, որոնց խառնուեր է եղեր։

Հակառակ ասոր սակայն, Ձօշէֆ կը պտտէր Սոֆիայի մէջ՝ ինծի պէս ազատ ու նախ Եորտանոֆի գնեց պատրաստի զգեստ մը՝ յետոյ թելադրեց որ դրամ շահի։ Ճիշդ այդ պահուն ալ, Սոֆիա բնակող ճարտարագէտ մը Ճամպազոֆ օգնականի մը պէտք ունէր հրաուէստային աշխատանքներու համար, որոնց նուիրուած էր թափով։ Ձօշէֆ անոր տարաւ Կոզղատինը։

Կը նշմարեմ Ճարտարագէտին տունը, որուն առջեւ պտտելու հետաքրքրութիւնն ունեցայ։ Պատէզներով եզերուած փողոցի մը մէջ, երկրագործական վարժարանին եւսեւը տուն մը։ Առանց ծաղիկի պարտէզ մը եւ գետնայարկ մը։ Գետնայարկին տակ նկուղ մը։

Իմ ներկայութեանս, Կոզղատին Եորտանոֆի կատարած խոստովանութեանց համաձայն, նկուղին մէջ կար 15ի չափ ռումբ։ Այն օրը որ Կոզղատինի ընկերակցութեամբ, Ձօշէֆ հոն մտաւ, իր հետ տարաւ ութ ռումբ — չորսը մեծ, չորսը փոքր — եւ զէնքերու յատուկ պահարանէն վերցուց 3 «փարապէլլոմ» ատրճանակ, որոնց համար սատյական չտուաւ Ճարտարագէտին։

Թէեւ Կոզղատին սերտ բանակին մէջ, լաւ տասնապետ մը եղած էր, սակայն չէր սիրեր պայթուցիկի գործիքները եւ առանց 1200 տինարի նուէրի մը, կծիկը ղրած պիտի ըլլար։

Մնաց այնտեղ եւ չորսօր,օրըմէկ ժամ,դաս առաւ դժոխային մեքենաներու գործածութեան յատուկ։ Վախնալու բան չի կար իրենհամար, մանաւանդ որ Ձեր արհեստաւոր մըն ալ այնտեղ էր,Սոֆիայի նախկին ոստիկաններէն Աէն Նիքոլոֆ տաղանդաւոր վոյվոտ մը, 1930 Մարտ 3ին, Փլոթի մէջ, հինգ ձեռնառումբերը որ ուրիշ բոմիթէճիի մը Մանօ Փանայոթոֆի ընկերակցութեամբ պայթեցուց հանրային հաստատութեան մը մէջ, սպաննեցին 3 անձեր եւ վիրաւորեցին 24 անձեր։ Վերադարձաւ Պելկրատէն ուր վեց օր առաջ, պատերազմական նախարարութեան շէնքին մէջ տեղատուրեր էր ռումբ մը, որ սպաններ էր հրամանատար Ռըքքալովիչը։

Աէն Նիքոլոֆ եւ ուրիշ բոմիթէճի մը Նաչօ Էլիեֆ պիտի ընկերակցին Կոզղատին Եորտանոֆի մինչեւ Սթանիչիի սահմանագլուխի գիւղը։

Կոզղատին հասկցած է։ Կը վրանի։ Շատ ուշ է։ Եթէ մերժէ, պահարանէն «փարապէլլոմը» պիտի պայթի ինքնիրենը։ Պէտք է որ ընդունի...

Թրոյքան, — *երեք քոմիթէճիներէ բաղկացած խումբ — ճամբայ կ'ելլէ։* Կոզղատին կ'անցնի։

Այսօր, Կոզղատին Եորտանոֆ որ Նիշէն Պելկրատ փոխադրուած է դատուելու համար, մէկ քանի օր միայն ունի ապրելու, քանի որ իր պարագային մէջ գտնուող անձերու պատիժը կախաղանն է։

Ճամպազոֆ,Ձօշէֆ Աէն Նիքոլոֆ, Նալո Իլիեֆ, իրենց գործը լաւ կատարած ըլլալով, ստացան իրենց վարձքը — մինչեւ յաջորդ հարուածը — լայնօրէն ապրելու համար բաւելուչափ բան մը։

* * *

Իրիկուն մը անօրինակ լուրեր պտռացին։

Օրիմը, *Բիւզդենտէլի մէջ բըռնաձուի օղ առնելու երթալ եթէ ոչ Իզմիրի, գոնէ Իզմիտի ուղղութեամբ։* Ասոնք այն «անկարելի բաներ»էն են որոնք երբեմն կ'իրագործուին...

Անշուշտ, այն ատեն Անգլիա եւ Եւրոպա պիտի արթննան իրենց թմրութենէն։ Բայց, շատ ուշ։ Անդին պարագայի մէջ, յիշենք թուրք անկախութեան պետերէն մէկուն այս խօսքը, երբ յունական բանակները կը նուաճէին Անատոլուն։— եթէ *յաղթուինք*, պիտի բանանք ռուսական ծորակը»։ *Մեղսուղ* մարդը, օձին կը պլլուի, կ'ըսէ քրքքական առածը։

Առանց աւելի առաջ երթալու ենթադրութեանց մարդին մէջ, պարզապէս քննենք մէկ կողմէ, թէ «Եըլմաղ»ի կարճ հաստատումը կ'արդարանա՞յ իրականութեան մէջ եւ միւս կողմէ, թէ, ի՞նչ է նկարագիրը այն կապերուն, որոնք Էնկիւրիի կառավարութիւնը կը կապեն Մոսկուայի կառավարութեան։

Որքան որ կարելի է տեղեկանալ, Թուրքիոյ մէջ իսկական համայնավար կազմակերպութիւն չկայ, բացի անշուշտ խորհրդային հիւպատոսարաններէն, որոնք, ինչպէս ամէն տեղ, չարաչար կը գործածեն դիւանագիտական անձեռնմխելիութիւնը։ Այսու հանդերձ, Պոլսոյ,Իզմիրի, Էնկիւրիի, Տոնեայի եւ Սեւ Ովվի զանազան նաւահանգիստներու մէջ, բոլշեւիկները կայաններ ունին։ Հոն կը պահեն գործակալներ, միայուն կամ շարժուն, որոնք որեւէ առիթ չէին փախցներ յեղափոխական նպատակներով շահագործելու համար բանուորական բնակչութեան դիմադրութիւնը, դժգոհութիւնը կամ չգաւորութիւնը։ Երեսփոխան մը Համտուլլահ Սուպհի, կառավարութեան օժանդակութեամբ, պայքար մը կը բանար համայնավարներու այս ըմբոստացնող նուաճումին դէմ։ Պոլսոյ մէջ, Արզօսի լուծուած դրասենեակներն ապաստանած են հիւպատոսարանի դրասենեակները։ Իզմիրի մէջ, ամէն մարդ կատարելապէս գիտէ թէ նաւահանգիստի աշխատաւորները մասնաւորաբար, հաճոյքով կը լսեն մոսկովեան երգերը։ Էնկիւրիի մէջ, նախարարութեան մը մէկ տնօրէնը չէր ծածկեր թէ երկաթուղային պաշտօնէութեան մեծ մասը համայնավարութեան համակիրներ էին։ Գոնեայէն անցքիս, Դատական Բարձրագոյն ատեանը, դունիակ կը դատէր ութ անձեր, որոնք մեղադրուեր էին համայնավարական գործունէութեամբ։ Շատեր գիտեն նաեւ թէ ռուսական նաւերը երբեմն Սեւ Ովվու եւ Եգէականի նաւահանգիստները կը հանեն, ապրանքէ զատ ուրիշ բաներ ալ։ Վերջապէս, չըսուեցա՞ւ թէ Մուսթաֆա Քէմալի ամուսնալուծուած կինը Լաթիֆէ Հանըմ, յարած է Գ. Միջազգայինի։ Կարեւորութիւն չտանք սակայն, այս անհատապարագային, ուր մասնաւորը խառնուած է քաղաքականին...

Բայց, ահա աւելի յստակ մը։ Պաշտօնական անձերու խովանութեամբ խակ, ատենէ մը թրքերէնով եւ անթելով բոլշեւեան քարոզչութիւնը կը նուազի կարգ մը կեդրոններ։ Ինչո՞ւ, հարցնէ Էնկիւրի Մոսկուայի, քարոզչութիւնը կը կատարուի թրքերէնով։ Մոսկուա կը պատասխանէ թէ հարաւային Ռուսիոյ մէջ հազարաւոր բնակիչներ, որոնք լեզուն կը խօսին եւ զորս պէտք դաստիարակել։

Ուրիշ մէջոց մը։ Ընդհանուր հրեայ վաճառականներ կը շ Անատոլուի մէջ, մորթի, հ պատուղ գնելու պատրուակով։ ղերուն մէջ, երկու գործի մ կը խոսակցին զիւղացիներուն եւ զանոնք կը զարմացնեն խ գային ղրախտի մասին պա թիւններով։ Իրենց պատմութի րուն մէջ, տեսաբանութիւն Այլ միայն, ցանկութիւններու բոստացման զրգռութեան բ ներ։

Որքան կարելի է գործն մարքսիզմի այս միջնորդ առեւ կանները, այդ վայրէն կը հեռ հոն ապահովելէ վերջ թղթակ ամէնէն ընդունակ գիւղացին մէջէն։ Երբեմն, ասոնցմէ ոման ձերբակալուին։ Սակայն անո ապատ կը վազեն...

Եւ դեռ այս ալ։

Էնկիւրիի երկրագործական ջազգային վերջին ցուցահան խորհրդային տաղաւարը որ ա կարեւորն էր, յանձնուած էր պաշտօնէութեան մը։ Անոր է պաշտօնն էր գիւղացիներուն գործաւորներուն երգել յեղափ կան արտադրութեան առաւելո ներն ու գերակշռութիւնը, խ դային երկրին մէջ, հողագործ եւ ճարտարարուեստական ա տաւորին «հարիւրին հարիւր» ջանկութիւնը։ Այս դիտուն ներբողականները այնքան տարուեցան, որ ստիպեցին կառ րութիւնը բողոքներ ներկայաց Նորին Վսեմութեան Սուրբէյի շեւիկ դեսպան եւ ատազ անդա ւանագիտական մարմնի։ Վսեմութիւնը նոյնութեամբ պա խանեց ինչ որ Փարիզի իր պա նակիցը շատ անդամներ պատա ներ էր մեր Ֆրանսայի նախա ներուն — Խնդրեմ, չէ փոքրիկ Միջազգայինը ռուսական կառ րութիւն չէ։ Հազար ներողու բայց անոր գործունէութիւնը վերաբերիր»։

Այս պայմաններուն տակ րեւի Էնկիւրիի ստիկանու համար դժուարին պիտի ըլլար նետել կամ արտաքսել այս ա նակ ցուցադրիչները։ Բայց կամներու միջեւ, որոնց մէկը է, միւսը զօրաւոր, այս միջ ձայրայեղութիւններ են, որոնց ձոյքով չէ որ կը դիմեն...

Երկու տարի ետ երթանք։ 12ին, 1928, երեկոյեան 6·30ին, Բրոսթան Տէր Թո եւ Փէթէռ Թրայքոֆ սալորի կը խմեն Ֆէնիքս մեծ սրճար մէջ, Պօրիս Թագաւորին պատ եւ այն կալուածին մէջտեղ Պ. Շարօն՝ Ազգերու Դաշնութեան ներկայացուցիչը իր գո եակներն է հաստատած, Սո ամենէն գեղեցիկ թաղին եւ բանուկ փողոցին մէջ։

Կան ալ որ զովացուցիչներ պին, Պաճարոփ եւ իր բար ներ։ Սոֆիայի ոստիկանա բարձր պաշտօնատարներէն Ասան Աբասոֆ կը մտածենայ — Զգուշալի խաղեր։

ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ
ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՏԵՂԱՒՈՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Բարեգործականի յուլիս 29 Թուակիր գեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Շնորհիւ Միութեանս նախագահ Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեանի ազդու ջիմումներուն եւ իմաստուն կարգադրութեանց, Ցունաստանի եւ Սուրիոյ գաղթականներուն վճռին բաբելաւման մասին ծրագիր մը պատրաստուած է, որուն գործադրութեան մէջ Միութիւնը պիտի ունենայ լայն մասնակցութիւն, բարոյապէս եւ նիւթապէս։

Ինչպէս արդէն ծանուցինք մեր նախորդ գեկոյցներով, Պ. Կիւլպէնկեան իր անձնական յարաբերութեանց շնորհիւ, կարեւոր խորհրդակցութիւններ ունեցաւ Արտաքին նախարարութեան պաշտօնատան եւ Սուրիոյ մարզպան Պ. Փոնսոյի հետ, ինչպէս նաեւ Ժընեւի Նանսէնեան Գաղթ. Միջազգային պաշտօնատան եւ զլխաւորաբար նախագահ Պ. Մաքս Հիւպերի հետ, որոնց հետեւանքը եղաւ ըստ համաձայնութեան Ժընեւի մէջ վերջին անգամ տրուած որոշումը, այսինքն Ցունաստանի շուրջ 5000 գաղթականներու վճռակին բաբելաւման մասին արմատական կարգադրութիւն մը, եւ Սուրիոյ շուրջ 15000 անապաստան գաղթականներուն վերջնական տեղաւորումը, նորակերտ գիւղերու մէջ առ առաւելն մինչեւ 1933 տարուան վերջ։

Կեդրոնական Վարչական Ժողովը, որ իր վերջին մի քանի նիստերը մասնաւորաբար այս կարեւոր խորհրդակցութեանց նուիրեց, 22 յուլիսի նիստին մէջ վճռականօրէն որոշեց այդ ծրագրին ամբողջութեանը համար տրամադրել պահանջուած նիւթական մասնակցութիւնը, 14,000 անգլ. ոսկիի գումար մը, առանց որուն Ցունաստանի գաղթականներու մասին կարգադրութիւն անհնարին պիտի ըլլար, իսկ Ազգերու Դաշնակցութեան հովանիին տակ Սուրիոյ մէջ կատարուող տեղաւորման գործը պիտի ընթանար դանդաղ եւ կիսկատար, երկար տարիներ տեւելով։ Կեդր. Ժողովը, իր նախագահին հանդէպ երախտագիտական զգացումով մը համակուած, խանդավառօրէն որդեդրեց այս գործնական ծրագիրը, որովհետեւ անոր շնորհիւ միայն կարելի պիտի ըլլար կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ Ցունաստանի եւ Սուրիոյ գաղթականներու աննախանձելի վիճակին վերջ մը դնել։

Կեդր. Վարչ. Ժողովը սիրայօժար կառչեցաւ սոյն ազգօգուտ ծրագրին, որ մեր Միութեան մեծագոյն ձեռնարկներէն մէկը կոչուած է ըլլալ, այն ակնկալութեամբ որ, հակառակ տիրող տնտեսական տագնապին, կարելի պիտի ըլլայ վերջապէս գոյացնել վերոյիշեալ գումարը, որպէս մեր ազգին մասնակցութեան բաժինը փրկութեան դեղեցիկ գործի մը որ հազարաւոր դժբախտ գաղթականներու տնտեսական բարօրութիւնը պիտի ապահովէ։ Առ այժ պիտի բաւէր հետեւիլ մեր սիրելի նախագահին օրինակին, որ այդ նպատակին համար 400.000 ֆր.ի գումար մը տրամադրեց։ Նոյնպէս, փութացին արձանագրուիլ Տիկին Նոյեմի Գափամաճեան, Առաքել պէյ Նուպար եւ Վահրամ պէյ Նուպար 50,000ական ֆրանք։ Միութեանս անմոռանալի եւս պիտի տրամադրուի 2500 անգլ. ոսկիի գումար մը, որով յանձն առնուած գումարին կէսը գրեթէ ապահովուած է։

Վերոգրեալ 14,000 ոսկիի գումարին մաս կը կազմէ նաեւ նախապէս ծանուցուած 1500 ոսկին որ պիտի ծառայէ Սուրիոյ մէջ «Բարեշէն» գիւղի կառուցման։

Կեդրոնական Վարչական Ժողովի վերոգրեալ որոշումները, Պ. Կիւլպէնկեանի կողմէ ստորագրուած, քանի մը օր առաջ վարիչ-պատուիրակ Տ. Մալէկեան Ժընեւի մէջ անձամբ յանձնեց քարտուղար Պ. Ճօնսընի, ի բացակայութեան նախագահին։

ՈՒՐԻՇ ԼՈՒՐԵՐ

*** Միութեանս տարեկան ընդհ. ժողովը, որ յուլիս 10ին օրինական ձեւակատարութիւն գոյացած չըլլալուն յետաձգուած էր, տեղի ունեցաւ Լօզանի մէջ, յուլիս 24ին նախագահութեամբ Պ. Պօղոս Նսմէրեանի։ Ներկայութեան տոմարէն յայտնի եղաւ որ ներկայ եւ փոխանորդաբար ներկայացուած անդամներուն թիւն է 58, 160 ձայնի իրաւունքով։

Ընդհանուր ժողովը վաւերացուց 1930 տարուան համարատուութիւնը, վերընտրեց Կեդր. ժողովի ըստ կարգի դադրած վարիչ անդամները (Պ. Պ. Գ. Նորատունկեան, Տիգրան Խան Քէլէկեան, Դ. Սիմապեան, Տ. Փիլիպոսեան եւ Ս. Սվաճեան) եւ հաստատեց նախագահ Պ. Գ. կիւլպէնկեանի, Առաքել պէյ Նուպարի եւ Պ. Նուպար Կիւլպէնկեանի վարչական ընտրութիւնը։

1930 տարեշրջանի ընդարձակ տեղեկագիրը եւ հաշուեկշիռը տպագրուելով հրապարակ կը հանուին յառաջիկայ 15 սեպտեմբերին։

*** Կեսարիոյ 25 որբերուն Պէյրութ փոխադրութեան «վիպա»ն վերջնականապէս մերժուած էր, բայց Պ. Գ. Կիւլպէնկեանի կողմէ կատարուած անձնական ջիմումի մը վրայ, Սուրիոյ մարզպան Պ. Փոնսօ անմիջապէս արտօնած է այդ որբերուն մուտքը։

*** Իրաքի մէջ եւս հարկ տեսնուած ըլլալով երկրին նոր օրէնքներուն համաձայն կառավարութեան վաւերացումը ձեռք բերել մեր Միութեան համար, Պ. Գ. Կիւլպէնկեանի խնդրանքին վրայ, Իրաքի Լոնտոնի դեսպան Ճաֆէր փաշա պէտք եղած յանձնարարութիւնները ըրած է Պաղտատ։

ԹՈՒՐՔԻԱ
«ԻՐԵՆՑ ՅՈՒՍԱՑԱԾԸ ՉՊԻՏԻ ԿՐՆԱՆ ՏԵՍՆԵԼ»

Սղերդի երեսփոխան Մահ. Ժուտ պէյ, կը գրէ «Միլլիէթ»ի մէջ.—

Վերջերս, Ազգ. Ժողովին եւ մամուլին մէջ խօսուեցաւ արտաքին փոխառութիւններու եւ Հոն. Պարտքերու մասին։ Ըսուեցաւ թէ այս խնդրին մէջ Թուրքիա բռնած է ըրբական քաղաքականութիւն մը, ինչպէս վայել է իր արժանապատուութիւնը եւ ապագան խորհող պետութեան մը։

Տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը, Լօզանի թերթերէն մէկը որ ծանօթ է իբրեւ հակաթուրք, խմբագրական մը հրատարակած է նոյն խնդրի մասին։ Այս թերթը, «Կազէթ ը Լօզան», զուխցերիականէն աւելի ֆրանսական շահերը պաշտպանող օրգան մըն է։ «Գերման օրինակը, Թրքական օրինակը» վերնագրով խմբագրականին մէջ, Լօզանի թերթը կը խօսի գերմանական տագնապի մասին, եւ իրաւացի կը գտնէ Ֆրանսան, որ քաղաքական երաշխիք կը պահանջէ, իր բերելիք փրկութեան փոխարէն։

Ահա ամփոփումը՝ թագաւորէն աւելի թագաւորական այս թերթին կարծիքներուն։

Ֆրանսայի քաղաքական երաշխիք ուզելը եւ Գերմանիոյ ալ համակերպելը,— որքան ալ ասիկա համաձայն չըլլայ մեր քաղաքական համոզման,— այնչափ չի շահագրգռեր մեզ։ Մեր շահագրգռութիւնը հոն է որ, յօդուածը Թուրքիան ալ խառնած է խնդրին, եւ սխալ չափանիշով մը, մեր դէմ եղրակացութեան եկած է։ Գերմանական տագնապը քննուած ատեն, Թուրքիոյ մասին միայն սա ձեւով կարելի է արտայայտուիլ.—

«Գերմանիոյ օրինակը տեսնելէ յետոյ, պէտք է իրաւունք տալ Թուրքերուն եւ գնահատել պարտքերու խնդրին մէջ անոնց բռնած ընթացքը։»

Մինչդեռ «Կազէթ ը Լօզան» չի բռներ ճշմարտութեան այս ճամբան, այլ կ'աշխատի Թուրքիան վարկաբեկել։ Թերթը նախ կ'ըսէ թէ Թուրքիա ալ Գերմանիոյ նման տագնապ մը կ'անցընէ,— թէեւ շատ փոքր չափով,—թէ Թուրքիա Ֆրանսայէն դրամ ուզած է, բայց Ֆրանսայի դրամատէրերը քաղաքական շահեր պահանջած են, թէ եւմտական տագնապը չէ փարատած՝ հակառակ պատերազմական պիւտճէին կրճատման, թէ բաժնեհաերերու հետ Էնկիւրիի մէջ կատարուած բանակցութիւնները ժխտական արդիւնք տուած են, եւ թէ վերջապէս պահ մը յարաբերութիւնները գէշ եղան Թուրքիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ։

«Կազէթ ը Լօզան» յետոյ այս պէտս կը վերջացնէ իր խմբագրականը.

«Թուրքիա դրամի պէտք ունի, եւ այս պէտքը պարզեց Ֆրանսայի ու Ֆրանսացի դրամատէրերուն։ Բայց ասոնք Թուրքերուն դէմ հետեւեցան այն ռազմավարութեան, զոր այժմ կը կիրարկեն Գերմաններուն դէմ։ Իր ընելիք նիւթական աջակցութեան փոխարէն, Փարիզը քաղաքական առանձնաշնորհներ կ'ուզէ Թուրքիայէն։ Կաղին ճիշդ Գերմանիոյ նման կը վարանի։ Այս գործին մէջ Անգլիոյ ընթացքը աւելի հեզոք է։ Միայն, սովիէթները մէկ կողմէն, եւ Իտալացիները մեւս կողմէն, Թուրքիան կը քաջալերեն դիմադրելու։ Իրականին մէջ, Ռուսիա որեւէ շահ չունի Թուրքիոյ բարգաւաճումէն, որովհետեւ Թուրքիա քանի ուժգնայ, այնքան քիչ են թակայ պիտի ըլլայ ռուսական ճնշումին։ Գալով Իտալիոյ, ան ալ չի կրնար գոհունակութեամբ դիտել Թուրքիա մը որ Ֆրանսայի դրամով ապրի եւ անոր ազդեցութեան տակ մտնէ։ Խնդրին ամբողջ հոգին սա հարցումին մէջ խտացած է.—Թուրքիա իր միջոցներուն ապաւինելով պիտի կարենայ փարատել իր տնտեսական եւ եւմտական տագնապը, թէ՞ պիտի գայ այն օրը երբ պիտի կարենայ պէտք չունենալ ֆրանսական դրամին»։

Նախ, դիտել կուտայ Մահմուտ պէյ,— անբնականոն բան մը չկայ Թուրքիոյ եւմտական եւ տնտեսական կացութեան մէջ։ Համաշխարհային տագնապը, որ բնականաբար մեր վրայ ալ ազդած է, յաջողութեամբ կը դիմագրաւենք, շնորհիւ մեր ըրած խնայողութեանց։ Սխալ է նոյնպէս այն պնդումը թէ Թուրքեւֆրանս՝ յարաբերութիւնները լաւ չեն։ Արդէն ճիշդ չէ Հանր. Պարտքերու բանակցութիւնները խառնել Թուրքեւֆրանս. յարաբերութեանց հետ։

Իսկ պարզ առասպել է այն լուրը, թէ բաժնեհաերերուն հետ Էնկիւրիի մէջ կատարուած բանակցութեանց ընթացքին, քաղաքական հատուցում ուզուած է Թուրքիայէն։ Նոր Թուրքիոյ նկարագիրը եւ իտէալը չզիտցողներն են որ կրնան երեւակայել այս տեսակ հաւանականութիւն մը։ Իրականին մէջ, հաւանական չէ որ հանրապետական Թուրքիան որեւէ պատճառով եւ աւելիով այս տեսակ առաջարկ մը ընէ իրեն։

Ցօդուածին վերջաբանը կը ցուցնէ զրոյին կարօտը եւ ոգին։ Լօզանի բանակցութեանց ատեն, Ըսմէթ փաշա կը պնդէ որ չենջուին ելմտական բոլոր քափիթիւլասիոնները։ Այս նուիրական պնդումին առջեւ կը ջղայնանայ մեծ պետութեան մը ներկայացուցիչը եւ կ'ըսէ իր ընկերներուն.

— «Գոնէ մենք չպնդենք, եւ Ըսմէթ փաշային ուզածները տանք։ Թուրքիա իր միջոցներով չի կրնար ապրիլ, եւ ուշ կանուխ պիտի ըստիպուի Եւրոպայի դուռները գալ, օգնութիւն ուզելու համար։ Հիմա իր մերժած պայմանները, այն ատեն աւելիով ընդունիլ կուտանք անոր»։

Կը հակկուի թէ սպասողներ կան այն օրուան, երբ Թուրքիա տակը կ'ըլլայ եւ օգնութիւն կ'ուզէ։ Ութ տարի անցաւ վերի խօսքերուն վրայ։ Ութ դար ալ անցնի, կարելի չէ որ գլուխ ծռենք սեղանաւորներու եւ դիւանագէտներու կիրքին առջեւ։ Մուսթաֆա Քէմալ եւ անոր Թուրքիան, ազգային պատուին եւ անկախութեան վերաբերեալ խնդիրներու մէջ, ոչ թէ կը վարանին, այլ ընդհակառակն վճռած են առաւելագոյն չափով դիմադրութիւն եւ զգայնութիւն ցուցնել։

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ
ԵԼԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՆՏՈ.— Ինչպէս նախորդ Թղթակցութեամբ յիշած էի, Ռոնտո գիւղը կը գտնուի Կրընոպլըէն հինգ քիլոմեթր հեռու, լայն ու ընդարձակ վայրի մը մէջ։ Ունի ընդամէնը 10 տուն հայ ընտանիքներ։ Եւ ժողովուրդի մեծ մասը համակիր է Հ. Ց. Դաշնակցութեան։

Յուլիս 22ին Ռոնտոյի մէջ տեղի ունեցաւ խառն ժողով մը որուն ներկայ էին բոլորն ալ։ Ներկաները ձիաձայն նախագահ ընտրեցին Տիկին Մառի Զառայեանը, որ քանի մը սրտառուչ խօսքերով պարզեց Մակեդոնիայ որբերուն վիճակը։ Իր խօսքերը խոր տպաւորութիւն ձգեցին ներկաներուն վրայ։ Մեր երէց ընկերներէն Պ. Գաբրիէլեան եւս քանի մը յուզիչ խօսքեր ըրաւ, յայտարարելով օգնել Թշուառ հայորդիներուն եւ ձեռնարկուեցաւ պզտիկ հանգանակութեան մը։

Ներկաները առանց բացառութեան տուին իրենց նուէրները։ Այսպէս Պ. Քերոբ Սինանեան 10 ֆր., Այրի Տիկ. Սիրանուշ Մարգարեան 5, Այրի Տիկ. Ոճն 10, Այրի Տիկին Վասիլուհի Ճերմակեան 10, Օր. Գայիանէ Խաչատուրեան, Պ. Առաքել Քոսեեան, Տիկ. Սրբուհի Քոսեեան, Պ. Ռուբէն Ներսէսեան, Պ. Գէորգ Մանուկեան, Պ. Միքայէլ Մարանճեան 5ական ֆր.։ Տիկ. Ազնիւ Թոքաթլեան 3, Տիկ. Մառի Զառացեան, Տիկ. Զարմինէ Մանուկեան 5ական ֆր.։ Գումար՝ 78 ֆր.։

Գնահատելի է մեր փոքրիկ գաղութին այս առաջին ձեռնարկը։

Եթէ միութիւնները եւ կուսակցութիւնները բոլորն ալ այս տեսակ ձեռնարկներ կատարէին, շատոնց փրկուած էին մեր եղբայրները իրենց անտանելի կեանքէն։

Արսէն Գալուեան

ԹԱՏՐՈՆ

ԼԻՈՆ.— Յուլիս ամսու մէջ ներկայացուեցաւ երկու խաղեր։ «Ինկած բերդի իշխանուհին», ամսուն 4ին, «Լեյլի Մէջնուն»՝ 25ին, երկուքն ալ վերատեսան Թրաքօշի կողմէ։ Առաջին հանդէսին յաջողութիւնը պատճառ եղաւ որ երկրորդին սրահը աւելի լեցուի։

Այս երկրորդ օփէրէթը առնուած է արաբական կեանքէ։ Ցեղապետի մը տղան կը սիրահարուի իշխանի մը աղջկան հետ։ Աղջկան հայրը իմանալով խոստիւ կը յանդիմանէ աղջիկը, ու կը հեռացնէ տղան իր սահմաններէն։

Սակայն Մէջնուն պատեհ առիթներով գաղտնի տեսակցութիւններ կ'ունենար աղջկան հետ։ Մէջնուն իր հօրը միջոցաւ աղջկան ձեռքը կը խնդրէ, բայց հայրը վճռականապէս կը մերժէ, ու կ'ամուսնացնէ ուրիշ ցեղապետի մը տղուն հետ։ Մէջնուն կ'իմանայ այս պարագան, աղջկան կ'առաջարկէ փախչիլ։ Սակայն աղջիկը դեռատի, երկչոտ, չի համարձակիր ու կը մերժէ։ Այս առջնումէն ազդուած, Մէջնուն կը խելագարի, իսկ հայրը իր տեսողութիւնը կը կորսնցնէ։ Էյլին անկողինով հիւանդ կը պառկի Մէջնունի սիրոյն, ամուսինը շատ կը մտատանջուի, վերջապէս կը համկնայ որ Մէջնունի սիրոյն հիւանդացած է, կը զղջայ աղջկան հետ ամուսնանալուն, կը խոստանայ Մէջնունը գտնել ու բերել, յուսալով որ աղջկան կեանքը փրկած կ'ըլլայ։

Սակայն տղան չեկած աղջիկը կը մեռնի։ Մէջնուն ատեն ատեն ծաղիկներ կը տանի Էյլիի գերեզմանին վրայ, եւ օր մը նոպայի սաստկութեան տակ խեղդամահ կ'իյնայ աղջկան գերեզմանին քով։

Դերասան Թրաքօշ շատ յաջող է իր դերերուն մէջ։ Իր շարժումներն ու յուզումները շատ բնական են։ Դիտողութիւն մը.— Զեխիք սպասեր արաբական կեանքէ առնուած այս օփէրէթին մէջ լսել յանկարծ... Թուրքերէն երգ մը։ Հայկական բեմին վրայ ամէն լեզուներով երգ ներելի է, բայց Թուրքերէնը ոչ։

Մ. ՏԷր Պետրոսեան

ՇԱՎԻԼԻ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԸ

Շավիլէն մեզ կը հաղորդեն թէ երկուշաբթի օրէն սկսեալ, ամբողջ արձակուրդի ընթացքին, շաբաթական երեք օրեր (երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ) կէսօրերէ վերջ ժամը 1.30էն մինչեւ երեկոյեան 6ը թաղիս մանկապարտէզը բաց պիտի ըլլայ փոքրիկ եւ դպրոցական տղայոց համար։

Տնողները կը հրաւիրուին որ առիթէն օգտուելով, փութան վերոյիշեալ օրերը արձանագրել տալ իրենց զաւակները, դիմելով մանկապարտիզպանուհիին առժամեայ մանկապարտէզի սրահին մէջ (20 Av. Ville d'Avray Chaville).

Վարչութիւն

Կարդացէք և Տարածեցէք ՁԱՌԱՋ ը

ԿԱՐՄԻՐ ԺԱՄՈՒՑ

Ան ալ հաշտ աչքով չէր դիտեր ոստիկանութեան ամեն նազդեցիկ պետը, բայց կը զգուշանար անոր դէմ կռուելէ։ Հայ էֆէնտին ալ համակերպեցաւ Բ. Դրան նոր քաղաքականութեան։

Ու հայկական դէպքերը իրարու կը յաջորդէին երեւակայութիւն սարսող արագութեամբ։ Պատրիարք ու վարչապետ շըրջահարներու զոհ կ'երթային։ Երկրէն պայթումներու որոտներ։ Սասունը հայկական խնդիրը կը վերաբանար, ու Պերլինէն տանը ութ տարի ետքը՝ պետութիւնները Հայոց դատին տէր կը կանգնէին։ Այս բոլոր նորատեսիլ երեւոյթները պահպանողական Հալը կը շուարեցնէին։ Այլեւս նաւապետն էր, որ կողմնացոյցը կորնցուցած էր։ Մերթ կը տաքնար, կ'ոգեւորուէր, կը յուսար, մերթ կը սէքէր տարակուսանքներէն ջլատուած։ Թուրքերը աղէկ ճանչնալուն՝ «ա՛խ, կ'ըսէր Թուրքը նապատակը կառքով կ'որսայ, վախնամ թէ հախերնուս դան»։ Սեպտեմբեր 19ին ցնծաց, սխալած ըլլալուն ուրախութիւնը ունեցաւ պահ մը։ Տրապիզոնի կոտորածին լուրը առած օրը, երկու ձեռքը գլխուն զարկաւ։ Ջարդերուն գուժերը, իրարու հետէ արագավազ, իր բոլոր վախերը կ'իրականացնէին։ Ու փրկութեան աղօտ նշոյլ մը չէր ընդհմարեր։

— Ա՛խ, ճահիլներ, ճահիլներ, կը կողկոդէր, մտերիմներուն հետ յեղափոխականներուն վրայ խօսած ատեն։

***

Իրիկուն մը, 1894ի վերջին օրերը, Հայրապետ էֆէնտին շոգենաւէն եկաւ, երբ Օրթագեղի շուկայէն կ'անցնէր, պէտք եղաւ սպաննեն, հարկադրուեր էին ձեղունէն Թուրքին ու դրամը հաննել եւ ոստիկաններուն յանձնել։

Դէպքը շատ ծանր հատարուեցաւ։ Հայրապետ էֆէնտին տուն չգնաց եւ կառք մը նստելով շիտակ Պէշիկթաշ վազեց։ Հասան փաշան ալ արդէն իրեն մարդ ղրկած էր, ու կը սպասէր։

Գործին ծանրութիւնը հո'ն էր, որ Պոլսոյ կեդրոնական ոստիկանութիւնը յանդգնած էր ուրք կոխել Հասան փաշայի իշխանութեան սահմանները։ Պէշիկթաշ ու Օրթագեղ՝ իբր Եըլտըզի շրջափակին մաս՝ Հասան փաշայի բացարձակ պատասխանատուութեան ներքեւ էին։ Սուլթանը իր արքունի եւ հատուածիմ պաշտօնեայքն ալ ոստիկանական խստութիւններէն ազատ կը ճնայիր, հանդարտ կեանալու պայմաններ։ Օրթագեղի մէջ Հայոց երաշխաւորը Հայրապետ էֆէնտին էր։ Այդ թաղը երբեք ուղղակի ձերբակալութիւն կատարուած չէր։ Օրթագեղցիները Սթամպոլ, Գալաթիա կը բռնուէին, բայց ո՛չ Օրթագեղ։ Ի փոխարէն այս հանդարտութեան, Հասան փաշան ալ իր պաշտպանողական հովանին այդ թաղերուն վրայ կը տարածէր։ Ետքէն, օգոստոս 16ին, Պէշիկթաշ ու Օրթագեղ, ուր ժանմեատականները բազմաթիւ են ու զօրաւոր, ոչ մէկ Հալու «քեթ արիւնեցաւ», շնորհիւ Հասան փաշայի եւ Հայրապետ էֆէնտիին։

Էֆէնտին երբ Պէշիկթաշի պահականոցը հասաւ, փաշան ժոլեզնոտ էր։ Ծանր դէպքը, սարսափը, Օրթագեղէն հանգանակութեան Թուղթ մը գտնուած ըլլալը էէր, այլ Օրթագեղ խուզարկութիւններ ընելու յանդգնութիւնը։ Այս օրինակ հաւաքականութիւն մը կատկած կուտար թէ Եըլտըզի մէջ դաւեր կը լարուէին։ Իսկ Օրթագեղ գըտնուած Թուղթը ո՛չ Հայրապետ էֆէնտիին, ո՛չ Հասան փաշային լրջութիւնը կը վարկաբեկէր։ Ի նպաստ Չէյթունի հանդանակութիւնը Օրթագեղ չէր կատարուած եւ նուիրատուները ոչ ոք Օրթագեղցի էր։ Ուրեմն Օրթագեղի «պատիւը անպարտ կը մնար»։ Հայրապետ էֆէնտին երաշխաւոր էէր շուկան պատահած դէպքերու համար, եւ ոչ ալ՝ «գրպանը մոռցուած» Թուղթի կտորի մը համար պատասխանատու։ Փաշան իր բարեկամը բնաւ չմեղադրեց, բայց նոյնհետայն երկու օրիորդները կանչել տուաւ եւ Օրթագեղէն ազատման դատապարտեց, իրենց «անզգուշութեանը» համար։ Կրնային Պոլսոյ ուրիշ տեւէ մէկ Թաղը երթալ նստիլ, եւ հոն ուզածնին ընել։ Փաշային ի՛նչ, թէ Սամաթիա կամ Սկիւտար ի՛նչ կը պատահէր։

Խնդիրը թէեւ Հասան փաշային ու Հայրապետ էֆէնտիին միջեւ կարգադրուեցաւ, բայց ոստիկանութեան ձեռքը դէնք մըն էր, մանաւանդ Հայ էֆէնտիին դէմ։

Ա. ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(Եար.)

Մինչեւ կէս օր քաղաքը իր սովորական օրերու հանդարտութիւնը կը պահէր։ Կէս օրէն վերջ, համայնավարները սկսան հաւաքուիլ եւ թափօր կազմած, քաղաքին զանազան կողմերը ցոյցեր կատարեցին։ Տեղ մը ամբոխը հալածեց երկու ոստիկաններ, կրակելով անոնց վրայ։ Մէկը վիրաւորուեցաւ ծանրօրէն։ Այնատեն անոր ընկերը կրակեց իր կարգին՝ կուրծքէն վիրաւորելով կին մը։ Օգնութեան հասնող ոստիկանները ամբոխին կողմէ ընդունուեցան պտրճանակներով։ Զանազան թաղերու մէջ ալ բախումներ տեղի ունեցան։ Բազմաթիւ ձերբակալուածներ կան։

Ա. Ե. Հ. Կ. Խ. ՓԱՐԻԶԻ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ»
Մասնաճիւղին տարեկան
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն
Մէն Քլուի անտառին մէջ
Ճոխ եւ աժան պիւֆէ, երգ, նուագ եւ խաղեր
Հաղորդակց. միջոցներ.— Tramway 2, 18· շոգեկառք եւ շոգենաւ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է
«ՄԵՆՔ» մաժուլի տակ է երիտասարդ պարբերաթերթի բ. թիւը ճոխ բովանդակութիւնով։
Ֆրանսա, գաղութները եւ ամբողջ պալքանները տարեկան 40 ֆրանք, մնացեալ երկիրներու համար՝ 2 տոլար։
Դիմել՝ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆի, 261 Rue du Fbg. St. Martin, Paris (10)։

1932Ի ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՍՑԷՆ
Պատրաստուածէ մէջ է 1932ի ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՍՑԻՆ, որ պիտի ունենայ անցեալ տարուան գերքին կրկին ծաւալը։ Անունի եւ հասցէի հրատարակութիւնը ձրի է։ Ղրկեցէք մեզի ձեր ամբողջական հասցէն, եթէ չկայ, 1931ի «Ամէնուն Հասցէ»ին մէջ, կամ թէ սրբագրեցէք՝ եթէ փոխուած է կամ սխալ հրատարակուած է։
Կ'ընդունուին նաեւ ծանուցումներ Փարիզէն եւ գաւառներէն։ ամէն տեսակ գործի համար։ Ծանուցումներու մեր նոր սակագինը հրատարակուած է, պահանջեցէք մեզմէ։
Գրել հետեւեալ հասցէին.— L. Mozian, 5 rue Champlain, Paris (20).

ԿԵՆՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ
ՏԱՐԵԳՐՔԻ Բ. ՏԱՐԻՆ 1932
Լոյս պիտի տեսնէ Հոկտեմբերի սկիզբը՝ հետաքրքիր բովանդակութեամբ եւ բազմաթիւ նկարներով։
Գինն՝ 30 ֆրանք, 1.50 տոլար։
Դիմեցէք այժմէն M. et M. BARSAMIAN, 94 Rue Lafayette, Paris (10).

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ (ՊԱԼԵՆՑ)
51 Rue Monsieur · le · Prince, PARIS (VIe)
Հեռաձայն՝ Danton 88—65 Մէթրօ՝ Odéon
Գրատունս մէջ կան հայերէն եւ ֆրանսերէն ամէն տեսակ գրքեր, գրական, գիտական, գեղոցական, թատերական, առողջապահական, լեզուաբանական (բառարաններ, ղրուցատրութիւն), ինչպէս նաեւ երաժշտական կտորներ (Կոմիտաս վրդ.ի, Հայաստանի երաժիշտներու, Մինանեանի, Սրուանձտեանցի, Պարթեւեանի, եւայլն։)
Գաւառէն եւ արտասահմանէն ստացուած ապսպրանքները կը կատարուին արագ եւ խղճամիտ կերպով։ Գործառնութիւնները միշտ կանխիկ դրամով։
Կը գնենք եւ կը փոխանակենք հին կամ գործածուած գիրքեր։ Օրը օրին կը ստանանք նոր հրատարակութիւնները, Հայաստանէն եւ գաղութներէն։
Վարձու կը տրուին վիպական գրքեր
շաբաթը միայն 3 ֆրանքով (ամիսը 10 ֆր.)
ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ ՀԱՄԱՌՕՏ ԳՐԱՑՈՒԻՑԱԿԸ
ՈՒՆԻՆՔ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱՏՈՒԻՆ, ԿՂ ՍՏԱՆՋՆԵՆՔ ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԳՈՐԾԵՐ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ։ Ամբատ. եւ նոր մէթրօ, գարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդր. եւ վարիսի։ Ամէնօր 9-12, 2-8, կիր. 9-12։*

EMPIRE Մեպթ-Շօլ՝ 37 Av. Wagram
IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant : H. STEPHAN

Հ. Ց. Դ.
ԳԱՒԱՌ
Վիէնի կոմիտէի ներկայացուցչական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Խաժակ Ակումբին մէջ։
Լիոնի կուսակցական խումբի ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 9ին Հ. Ց. Դ. Ակումբը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայացնալ անդամատետրով։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ
— Կը փնտռեմ, քեռայրս Գառնիկ Տէր Գրիգորեան (կեմերըկի Գարակէօլ գիւղէն), 1926ին Պէյրութէն մեկնած է Հարաւային Ամերիկա, իմացնել՝ Ազարոն Տէր Առաքէլեան, 61, Rue d'Arpot, Vienne (Isère) France.
— *Օր. Ասուշ Տէր Առաքէլեան կը փնտռէ իր հայրը Գէորգ Առաքէլեան (Անթաքիոյ Հաճի Հափլի գիւղէն) ժայրը Մարիամ, եղբայրները Պօղոս, Առաքէլ, քոյրը՝ Մաղիկ։ Իմացընել, Ա. Տէր Մինասեանի,* 1 Rue Brodelet, Gagny (S. et O.). France.
— *Կը փնտռուի կեսարացի Մտեփան Սվազլեան, (20 տարեկան) հօր անուն՝ Յարութիւն, մօր անուն՝ Կիւլիւզար, 5 տարի առաջ Նիր Իսթի միջոցաւ Պէյրութէն փոխադրուած է Փարիզ։ Երկու տարիէ ի վեր իրմէ լուր չկայ։ Իմացնել իր եղբօր Հրանդ Սվազլեանի,* Garage Alexandrette, Bouston Gul Ab, Alep, Syrie.
— *Ադապազարի (Գոնիա) վերոնիկա Կարապետեան՝ կը փնտռէ իր զաւակը՝ Երուանդ Կարապետեան։ (Հայրը՝ Սրապ, եղբայրները՝ Կարապետ, Յակոբ մեռած են։) Երուանդ 8—9 տարեկան հասակին դրուած է Տէր Զօրի Թուրք վարժարանը, Անկէ իվեր մայրը լուր չունի զաւկէն։ Իր մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Տիկին Էլլէն Բիւզանդ,* 48 Etienne Dolet. Alfortville (Seine), France.
Պրուսայի Սէլէօզգիւղէն Տիկ. Իսկուհի Մարտիկեան կը փնտռէ իր որդին Մատթէոս Մարտիկեան (25 տարեկան) որ Պալսէն փոխադրուած է Քորֆուի որբանոցը, ուրկէց 1923ին մեկնած է Ֆրանսա։ Իր մասին տեղեկութիւն ունեցող Սէօլէօզցիներէ եւ հայրենակիցներէ կը խնդրուի իմացնել Իսկուհի Մարտիկեանի 6 Rue Luski, Roustchouk, Bulgarie.

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ
ՍՏԱՑՈՂ
Պուա Քոլոնպ, Ս. Ս.— 140 ֆր.։
Մարսէյլ Թէմ.— 100։
Վիլֆրանշ, Լ. Կ.— 210։
Մոնթրէօլ, Բաթ.— 35։
Մարսէյլ, Գործ.— 881.60,
Նանթ, Սթաժ.— 35։
Տէսին, Գործ.— 370։
Պուտափէշթ, Ա. Դ.— 301։
Կրընոպլը, Տիկ. Մ. Զ.— Ձեր ուղած հասցէն՝ K. Ohanessian, 2 Rue Victor Hugo, Bois Colombes, (Seine).

CORDONNERIE « AKAP »
Maison A. KAPIKIAN
17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89
Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՄԻՈՆ
Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի։ Մասնագիտութիւն *Քոէֆ տը Շինի*, Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ։
Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

Լիոնի եւ շրջակայից միակ հայ տպարանը
"ԱՐԱՔՍ,,
LYON, 70 Rue Paul Bert, ou 8 Rue Gazomètre
Ա. ՊԷՅԶԱՏԵԱՆ եւ Ս. ՓՈՂՀԱՐԵԱՆ
Կ'ստանձնենք տպագրութեանց վերաբերեալ ամէն տեսակ յանձնարարութիւններ մաքուր եւ խնամեալ աշխատութեամբ եւ խիստ դիւրամատչելի պայմաններով։
Գանձ.— Տպարանը բաց է առաւօտեան ժամը 7էն 12 եւ կէս օրէ վերջ 2էն 8, իսկ կիր. եւ տօն օրերը 10—12։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸ
ՋԱՃԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ
Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (Էմորոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։
ֆիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49
(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու պատուոյ մէտայլ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն
Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։
Հոն կը կատարուին Ռ. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գերմանիշակագոյն, յետկարմրագոյն եւ ուլտրաթիկնեան դարմանում (radiothérapie profonde) նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ էլեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ գերազոյն միջոցներն են։
Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն։ Հակահիւանդ ծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարեալ անվտանգ)։
Զղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թէ լադրական եւ ֆըէօյտեան մէթոտներ։
Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները այրի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վէներային հիւանդութիւններու համար։
Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։
Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։
Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց կ'այցելէ նաեւ դբսի հիւանդներուն։
Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—4
Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis Tramway 39, 40, 42, 5։

ՀԱՅԵ՛Ր, ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ՁԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ ԱՆՑԸՆԵԼ, ԳՆԵՑԷՔ
ODEON — La Voix de son Maître — SEVA PARIS
ԱՄԷՆԱՎԵՐՋԻՆ ՓԼԱՔՆԵՐԸ ԱՄԷՆԱԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ
L. NICHANIAN
56 Rue Piat, Paris (20) Մէթրօ Պելվիլ
Ամառուան եղանակին ֆօնօները կը ծախուին ամենազեղչ եալ գիներով

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՀԻՃԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

21.— «Է՛Ց ՄԻՒՍԼԻՄԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՍ...»

Նորէն կամաւոր («ֆէտայի») հաւաքեցին։ Միւս կողմէ եկեղեցիին մէջ բանտարկեցին այն կիները, որոնք աղօթելու համար եկեղեցի կ'երթային, յետոյ անոնց ամուսիններն ալ տուներէն առին եւ արդելափակեցին կիներուն հետ, որոնք չէին ուզեր գործիք ըլլալ խռովարարական ցանկութիւններու։

Գասըմ փաշա, Իփլիքճի բաղնիքին հաշուապահը, Օվանիկ 27 տարեկան քոյր մը ունէր, Վարդանուշ, զոր այս ձեւով բանտարկուած էր Պալըքփազարի եկեղեցիին մէջ։ Ամուսինը Բերայի կառավարիչին դիմեց։ Անմիջապէս քանի մը ոստիկան զրկեցի ոստիկանապետի մը հետ։ Այս միջամտութեամբ կարելի եղաւ ազատել կինը։

Նոյնպէս այս ձեւով բանտարկուած էր ռուսահպատակ Արթինը, որ փախչիլ ուզելով, եկեղեցիին պատուհանէն կը ցատկէ եւ ծանրապէս կը վիրաւորուի։

Զորեքշաբթի օրն ալ (Սեպտ. 20) անցաւ, իրիկուն եղաւ։ Ամէն կողմ յարաբերական լռութիւն կը տիրէր։ Մերթ ընդ մերթ ղէնքի ձայներ կը լսուէին։ Վիրաւորման անկարեւոր դէպքեր միայն տեղի կ'ունենային։ Սակայն պիշերը, քնանալու ժամերուն, Գասըմփաշա, Հաճի Հասանի խանէն յիսուն դինեալ Հայեր յանկարծ օդին մէջ քանի մը անգամ ղէնք կը պարպեն։ Բարիւղի լամբարը պատուհանէն կը նետեն փողոցին մէջ, յետոյ իրենք տանիք կը բարձրանան եւ աջ ու ձախ, դիմացի սրճարաններուն մէջ նստած Քիւրտերուն վրայ գնդակ կը տեղան։ Դէպքը կը մեծնայ, ղեմ առ ղեմ կռիւ մը կը վերածուի, երկու կողմերուն հեղհեղէ օգնական ուժեր կը հասնին, եւ այսպէս ճակատամարտ մը կը ստեղծուի։ Ոստիկանութիւնը միշտ պատրաստ կը հսկէր, ականջը դուրսը, եւ շուտով կը հասնի ու դժուարաւ կը յաջողի ցրուել Քիւրտերը, իսկ Հայերն ալ նահանջի ճամբան մինչեւ իրենց եկեղեցին։

Այդ առեն էր, որ լուր առի թէ շրջակայքի Լայերը, Քիւրտերը, Պարսիկները խումբ մը կազմած՝ ճամպռիր են յարձակում գործել Հայոց տուներուն վրայ։

Անմիջապէս ձերբակալել տուի թէ այս խումբը եւ թէ այն Թուրքերը, որոնք Պոլսոյ կողմը անկարգութեան սկսած էին։ Այս ձեւով, իբրեւ յարձակող կամ ամբաստանեալ, ձերբակալուած Թուրքերուն թիւը հասաւ 145ի։

Երբ հրապարակը համեմատաբար խաղաղեցաւ, հաւաքել տուի վիրաւորներն ու սպանեալները։ Հայոց սպանուածները, Պատրիարքարանի քահանաներուն հետ, այդ առթիւ վարձուած ճանաւար կառքերու մէջ դնել տալով, ղրկեցի Եէտի Գուլէի դուրսի Հայոց գերեզմանատունը, ուր թաղուեցան։ Վիրաւորներն ալ ղրկեցի հիւանդանոցները։

Երբ այս կացութենէն եւ ձեռք առնուած միջոցներէն կ'եղրակացնէի թէ անդորրութիւնը շուտով կը վերահաստատուի, յանկարծ ոստիկանական տնօրէնութենէն, Բերայի կառավարչութենէն հասան տեղեկագիրներ, որոնք կը հաղորդէին թէ Հայերն ու խլամները կը պատրաստուին կռիւի, եւ այս անգամ կացութիւնը շատ ծանրակշիռ հանգամանք մը պիտի ստանայ։ Հապա հասեր էի ոստիկանական նախարարութիւնը եւ հինգ վայրկեանէ ի վեր կը կարդայի, երբ հեծեալ ոստիկաններու չաւուշ մը խուճապով ներս մտաւ եւ ըսաւ.

— Սուլթան Ահմէտի հրապարակին վրայ, աւելի քան 5000 ուսանողներ եւ խլամներ հաւաքուեր են եւ կը պատրաստուին յարձակիլ Գումգափուի Հայոց եկեղեցիին վրայ։

Առանց վայրկեան մը կորսնցնելու, գացի Սուլթան Ահմէտի հրապարակը, հաւաքուած ժողովուրդին մէջ։ Սակայն որո՞ւ կ'ըսես, որո՞ւ կ'ուսուցանես, ժողովուրդը գերագրգռութեան մէջ էր եւ մոլեգնութենէն կը փրփրէր։ Ցատկեցի վարձու կառքի մը վրայ, որ այդ պահուն հոնկէ կ'անցնէր։ Ցոյցի բազմութեան ամէնէն խիտ մէկ կէտին մօտ եւ կառքին վրայէն ձրաձայն այսպէս խօսեցայ։

— Է՛յ մխլիման եղբայրներս, այս վիճակը, այս շարժումը պատճառելու համար պիտի ըլլաք որ օտարները միջամտեն մեր հայրենի ներքին կեանքին եւ իրենց նաւատորմով պաշարեն մեզ։ Արդէն խռովարարներուն նպատակն ալ այս է, այնպէս որ անոնց հացին իւղ կը ձեռնպահութեան երազով տարուած սահմանափակ քանի մը հայ կոմիտէականներուն պարզամտութեամբ կարելի չէ պատասխանատու համարել այն հայ հայրենակիցները, որոնք ձեզի հետ կ'ապրին եղբօր պէս եւ տարիէ են կառավարութեան։ Օրուան այս դէպքերուն պատճառով չափ յուզուած են նաեւ այդ հաւատարիմ Հայերը։ Ապահով եղէք, թէ պիտի պատժուին անոնք որ կը խանգարեն երկրին անդորրութիւնը։ Սակայն պատժելու իրաւունքը կը պատկանի կառավարութեան։ Այդ իրաւունքին ուրիշ մը չի կրնար ծասնակցիլ։ Անմիջապէս ցրուեցէք եւ ուացէք։ Ձեր հայրենասիրութենէն եւ բարեպաշտութենէն այս է սպասեմ։ Օ՛ն, ցրուեցէք, ձեր տեղերը գացէք։ Եւ այս յորդորներս ընդունելով ընկերներուն ու ծանօթներուն։

Այս խօսքերէս յետոյ, բազմութեան մէջ նշմարեցի հնազանդութեան հաւանութեան նշաններ։ Ոմանք ցրուելու կը հրաւիրէին իրար։

Ճիշդ այդ պահուն դէմս տնկուեցան քանի մը կռուազանիներ եւ

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 Ֆ.	70Ֆ.	140Ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 Ֆ.	200Ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 276.256
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
5
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
5 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1638 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԱՐԿՈՒԻ ԽՕՍՔ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ, ԱՄԷՆ ԳՆՈՎ

Շաբաթ օր վերջացաւ Ընկերվարական-Աշխատաւորական Միջազգայինի համագումարը, որ բացուած էր Վիեննայի մէջ, յուլիս 25ին։

Կը մասնակցէին 600 պատուիրակներ՝ 34 ընկերվարական կուսակցութիւններէ (երկիրներ), մէկտեղ ըլլալով Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։

Այս պատիւը Վիեննայի կ'իյնար դեռ 1914ին, երբ ընկերվարութիւնը կը կազմէր մէկ մարմին։ Բայց վրայ հասաւ պատերազմը։ Յետոյ տեղի ունեցաւ ընկերվարական ճակատին յայքայումը։ (Բ. եւ Գ. Միջազգային)։ Եւ ահա, վերակազմուեցաւ յետոյ, բուն ընկերվարական հոսանքին չորրորդ համագումարն է որ տեղի կ'ունենայ Վիեննայի մէջ։

Օրակարգի խնդիրներուն մէջ, որոնց մանրամասնութիւնները պիտի հրատարակենք հետզհետէ, գերակշիռ տեղ կը գրաւէին երեք խոշոր մտահոգութիւններ, — 1. Խաղաղութեան պահպանում, 2. Ջինաթափութիւն, 3. Տնտեսական տագնապ։

Այս եւ միւս հարցերու մասին, երկարօրէն արտայայտուեցան միջազգային աշխատաւորութեան դատին ականաւոր ներկայացուցիչները, — մանաւանդ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Գերմանիոյ, Պելժիոյ եւ Աւստրիոյ պատուիրակները։

Մանաւորապէս քրտինք թափել տուաւ խաղաղութեան կողմնակիցները։ Ուրիշ խօսքով, ո'ր եւ է նոր պատերազմ խափանելու տրամադրութիւնը։

Առաջարկուեցան բոլոր կարելի միջոցները, չափաւոր թէ յարձակող։ Տիրապետող էր նոր պատերազմի մը սարսափը։ Իւրաքանչիւր երկրի պատգամաւոր կ'արժեւորէր առողջ հայրենասիրութեան, ինքնապաշտպանութեան պահանջը։

Ջինաթափութեան առթիւ քուէարկուած բանաձեւը որոշ լաղափար կուտայ միտող հոգերանութեան մասին։

Բանաձեւին առաջին յօդուածը կ'ըսէ.—

Ներկայ կացութեան մէջ, պատերազմի վտանգին դէմ պայքարը ամէնէն կարեւոր գործն է բոլոր ընկերվարական կուսակցութեանց համար։

Ուրեմն, աշխարհի բոլոր երկիրներուն մէջ, աշխատաւորական հոսանքները այսուհետեւ աւելի պիտի սաստկացնեն պայքարը՝ պատերազմի պատրաստութեանց, ռազմաշունչ արտայայտութեանց, վրէժխնդրական մարզանքներու դէմ։

Բայց, խաղաղ պայքարէն դուրս, ի՞նչ միջոցներ ունին կարտադրելու իրենց կամքը։

Բանաձեւը կ'ըսէ,— բոլոր երկիրներու ընկերվարական կուսակցութիւնները ամէն միջոց պիտի գործադրեն, ապստամբելու համար այն կառավարութեան դէմ որ կը միտի ռազմականացնել խաղաղութիւնը։ Նոյնիսկ յեղափոխական միջոցներ գործ պիտի առնուին այն կառավարութեան դէմ որ կ'անտեսէ միջազգային իրաւարարատեանի մը եզրակացութիւնը եւ պատերազմի կը դիմէ։

Բոլոր բանաձեւերու, եւ մանաւորապէս այս հարցի մասին եղան բուռն վիճաբանութիւններ, եւ ընդունուեցաւ առաջարկներու միջինը։ Իրրեւ յեղափոխական միջոց, կ'առաջարկուէր ընդհանուր գործադուլ, մերժում՝ ռազմանիւթ շինելու, փոխադրելու, նաւ բեռցնելու եւն.։ Ինքնստէն, որ միշտ ալ ծանր չափաւոր եւ գործնական քաղաքականութեան ախոյանը, այս առթիւ ալ պարտք սեպեց յորդոր կարդալ.

— Մեր բանաձեւը պէտք է գործնական ըլլայ եւ չկրկնէ նախին տեսական յայտարարութիւնները որոնք անկատար եւ անիրագործելի սպառնալիքներ ծնացին։ Միջազգայինը (Ինտերնասիոնալ) այսօր այլեւս պարզ քարոզութեան կամ լնդդիմադիր պայքարի մը չէ, այլ քաղաքական յօրինուածք մը, որուն ազդեցութիւնը քուէտուներուզանգուածին եւ ընչազուրկներու բազմութեան վրայ՝ ծոյլ կուտայ ինքզինքը կառավարութեանց վրայ։ Կարգ մը երկիրներ մէջ, ընկերվարութիւնը ամբողջովին կամ մասամբ իր ձեռքն առած է իշխանութիւնը։ Այս պարագան նոր պատասխանատուութիւններ կը ստեղծէ եւ միեւնոյն ատեն կարողութիւն՝ ապահովելու միջազգայինի որոշումներուն իրագործումը։

Վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան նաեւ դաշնագիրներու վերաքննութեան մասին։

Արդէն միտքերը պատրաստուած են ոչ միայն ընկերվարական, ժողովրդավար հոսանքներու, այլեւ պահպանողական շրջանակներու մէջ։ Լոնտոնի Թուընդ ազնուապետական «Թայմզ»ն անգամ անուղղակի ակնարկներ կ'ընէր այս մասին, թէ վերջերս, գերմանական տագնապին առթիւ։ Վարչապետ Մաքտոնըլտն ալ, Պերլին այցելած ատեն, հեռուէն-մօտէն շօշափեց խնդիրը։

Եւ սակայն, Աշխատաւորական Միջազգայինը զգոյշ է նաեւ այս մասին։

Ընդունելով հանդերձ պատերազմի դաշնագիրներուն յաջող բերած չարիքը, համագումարին պատգամաւորները տրամադիր չէին անմիջական, վճռական վերաքննութեան։ Կը վախային որ աւելի մեծ չարիք, նոյնիսկ պատերազմ կրնայ ծագիլ, եթէ անխորհուրդ քայլեր առնուին։

Այստեղ ալ կը տիրապետէր բարեշրջական հոսանքը։ Աստիճանաբար գործելու, ցնցումներ չպատճառելու քաղաքականութիւնը։ Ուրնոտէլի շեշտած պատասխանատուութեան զգուշին էր, անշուշտ, որ տուն կուտար այս ուղղութեան։

Ամէն պարագայի մէջ, համագումարը յանգեցաւ եզրակացութեան մը որ ժամանակի նշան է,— խաղաղութիւն, խաղաղութիւն ամէն գնով։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ

Աթէնքի «Նոր Օր»ը դիտել կուտայ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (30 յուլիս).

— «Միայն Ամերիկայի մէջ չէ որ հիմայնավար-ռամկավար պայքարը սրուած ատամներով առաջ կը տարուի։ Ֆրանսայի եւ Յունաստանի մէջ ալ խլրտուքներ կան։ Ամէն տեղ, հօկեմներն եւ հիմայնավարները կ'ուզեն աթոռներէն վար նետել ռամկավարները, վերջ տալ կեղծաւորութեան եւ պատռել անոնց դիմակները։

Այս հրահանգը, — ինչպէս հաւաստեց մեզի երկու ամիս առաջ աթենաբնակ բանւորական մը՝ որ ռամկավարներուն դէմ գրուած յօդուած մը բերած էր հրատարակելու այս էջերուն մէջ — տրուած է ուղղակի երեւանէն։

... խլրտուքներ կան նաեւ Յունաստանի մէջ, մասնաւորապէս Աթէնքի մէջ։ Նախատեսելով շօկերէն եւ պետ. կ. խաչի մարմիններէն իրենց փտարումը, ռամկավարները սկսած են կազմել տիկնանց միութիւններ, ի հարկին պայքարելու հիմար վերոյիշեալ երկու կազմակերպութիւններուն դէմ։

Եւ որպէս զի իրենց աշխատանքը փութով առաջ տարուի եւ լրանայ տիկնանց միութիւններու կազմակերպութիւնը, փարիզի կեդրոնէն պալքանները դրկած են Հրաչ Երուանդը որ յատուկ պաշտօն ունի նոր յենարաններ ստեղծելու ռամկավար կուսակցութեան հիմար։

Այս կերպով, գաղթահայ կեանքը աւելի կը յստականայ, կը պարզուի, մակաբոյծ կազմակերպութիւնները հետզհետէ կը քաշուին իրենց պատեանը, վերջ կը գտնեն գրգռութիւնները եւ ասպարէզի վրայ կը մնան երկու կազմակերպուած բանակներ, դաշնակցութիւնը եւ հիմայնավարները։»

ԳԵՐՄԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐ
ԴԷՊԻ ԻՏԱԼԻԱ

Գերմանիոյ վարչապետը Պրիւնինկ եւ արտաքին նախարարը Քուրցիուս այս երեկոյ պիտի մեկնին դէպի Հռոմ, ուր պիտի հանդիպին Մուսոլինիի հետ։ Լոնտոնէն տրուած լուրի մը համաձայն, գերման նախարարները Հռոմի մէջ տեսակցութիւններ պիտի ունենան վինաթափութեան հարցին եւ իտալական կարգ մը արտադրութեանց գերմանիա ներածման մասին։ Տեսակցութեան նիւթ պիտի դառնայ նաեւ գերմանական ածուխի հարցը։

Գերմանիա, հատուցումներու գլխէն, իտալիոյ յանձնած է մեծ քանակութեամբ ածուխ։

Հիմա, հարց կը ծագի թէ, քանի որ հատուցմանց յետաձգում յայտարարուած է, իտալիա պիտի շարունակէ՞ պահանջել որ Գերմանիա ըստ առաջնոյն ածուխ յանձնէ։ Մանաւանդ որ եթէ իտալիա պահանջէ, յանձնումները պիտի կատարուին օրուան գինով։ Այս հարցով հետաքրքրուած է նաեւ Անգլիա, քանի որ Լահէյի մէջ, իտալիա յանձն առած էր մեծ քանակութեամբ ածուխ գնել իրմէն։

Անգլիա կը յուսայ թէ հատուցումներու յետաձգումը պիտի ստիպէ կարգ մը պետութիւններ, ինչպէս իտալիա եւ Ֆրանսա որ նախընտրեն իրենց ածուխի պէտքը գոհացնել Անգլիայէն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Գերմանիոյ ելեւէտական կացութիւնը

Պերլինի քաղաքական շրջանակները հետաքրքրութեամբ կը սպասեն այն ճառին, զոր Գերմանիոյ վարչապետը Պրիւնինկ պիտի արտասանէ այսօր։ Կը կարծուի թէ Պրիւնինկ այս առիթը պիտի օգտագործէ պարզելու համար թէ երկրին ելեւմտական կացութիւնը եւ թէ քաղաքական արտաքին հարցերու մասին կառավարութեան տեսակէտները։

Չհամաձայն վերջերս կատարուած պաշտօնական ճշդումի մը, գերման կառավարական շրջանակները իրր թէ պէտք չեն տեսներ արտաքին փոխառութեան մը։ Նոյնպէս, կառավարական շրջանակները չեն ուզեր նկատի ունենալ Ֆրանսայի վարչապետին Պ. Փիէր Լավալի այն յայտարարութիւնը թէ Ֆրանսա պատրաստ է ի նպաստ Գերմանիոյ մասնակցելու երկար պայմանաժամով փոխատուութեան մը։ Ընդհակառակն, կ'ուզեն որ գերման ժողովուրդը չանայ իր մէջքը շտկել՝ իր իսկ միջոցներով։

Կառավարական այս տեսակէտին դէմ են սակայն բոլոր ձախակողմեան կազմակերպութիւնները, որոնք կը պնդեն թէ վերջերս կիրարկուած միջոցները, միայն ժամանակաւոր արդիւնք կրնան տալ եւ թէ Գերմանիոյ տնտեսական տագնապը կը լուծուի, միմիայն դրամատուններու անտուկը մտած դրամով։

Միջազգային Դրամատան վարչական խորհուրդը նկատի առաւ Լոնտոնի մէջ, յուլիս 23ին գումարուած նախարարներու խորհրդաժողովին հաղորդագրութիւնը որ Միջազգային Դրամատան կը յանձնարարէ կազմել յանձնախումբ մը, քննելու համար Գերմանիոյ նոր վարկերու անմիջական պէտքը։

Միջազգային Դրամատան վարչական խորհուրդը որոշեց երեք ամիս պայմանաժամով երկարաձգել Գերմանիոյ բացուածվարկերը, որոնց վճարումը կը զուգադիպի օգոստոս 6ին։ Այս վարկերը կը կազմեն 100 միլիոն տոլարի գումար մը, որուն մէջ Միջազգային Դրամատան մասնակցութեան բաժինն է 25 միլիոն տոլար։

ՓՐՈՒՍԻՈՅ ՀԱՆՐԱՔՈՒԷՆ

Ծայրայեղ աջակողմեան պատերէն Հիւկէնպէրկ տեսակցութիւն մը ունեցաւ նախագահ Հինտէնպուրկի հետ, այս վերջինին հրաւէրով։ Իբր թէ, այս տեսակցութեան ընթացքին, Հինտէնպուրկ աջակողմեան պետին ուշադրութիւնը հրաւիրած է վտանգին վրայ որ կրնայ առաջ գալ փրուսիական խորհրդարանի լուծումով եւ հանրաքուէի՝ ի նպաստ աջերու արդիւնաւորումով։ Աջակողմեան մամուլը կը ջանայ ձգել այն տպաւորութիւնը թէ այս տեսակցութիւնը սահմանուած էր բանակցութիւններ նախապատրաստելու Հիւկէնպէրկի եւ Պրիւնինկի միջեւ, ներկայ դահլիճին մէջ մտցնելու համար աջակողմեան տարրեր։ Իսկ լաւատեղեակ շրջանակներ կը հերքեն աջակողմեան թերթերու այս լուրը։

Անշուշտ Լահէյի Ատեանին առջեւ

Լահէյի Միջազգային Ատեանին առջեւ, աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութեան մասին խօսք առաւ Աւստրիոյ փաստաբանը, Քաուֆման։ Քաուֆման վստահեցուց թէ ծրագրուած մաքսային համաձայնութիւնը հեռու է նպաստելէ քաղաքական միութեան մը կազմութեան եւ թէ միակ ձեւն է որ տնտեսական նոյն պէտքերն ունեցող երկու երկիրներու պիտի ծառայէ պահելու իրենց անկախութիւնը։ Յետոյ, չանաց ջրել Իտալիոյ ներկայացուցիչին առարկութիւնները։ Իր եզրակացութիւնն եղաւ այն թէ մաքսային համաձայնութիւնը որեւէ մէկ կողմի անկախութեան չի վնասեր։

Երկրորդ նիստին, խօսք տրուեցաւ Ֆրանսայի փաստաբանին՝ Փօլ Պոնքուռի որ կրկին պարզեց իր կառավարութեան տեսակէտը եւ հերքեց հակառակորդ փաստաբաններուն առարկութիւնները։

Հայուհի մը ձերբակալուած

Օգոստոս Մէկի բոլշեւիկեան ցոյցերուն առթիւ, Իսսի-լէ-Մուլինոյի մէջ, ոստիկանները կէս օրէն առաջ ձերբակալեցին Հայուհի մը որ թռուցիկներ կը ցրուէր։ Հայուհին կը կոչուի Սարա Թորոսեան, 27 տարու եւ կը բնակի՝ նոյն արուարձանին մէջ։

Ռումբեր կը պայթին կառախումբին մէջ

Այն պահուն որ Փարիզ-Միւնիխ-Պելկրատ ճեպընթացը կ'անցնէր Զէմոնի կայարանէն, Պելկրատի ժամերը, իրիկուան ժամը 9.30ին, երեք ռումբեր պայթեցան։ 2 մեռեալ եւ 4 վիրաւորներ կան։ Կատարուած քննութիւնը երեւան հանեց թէ ռումբերը դրուած էին վակոններու տակ։ Կառավարութիւնը կը կարծէ թէ հայհոյանավարներու կողմէ կատարուած արարք մըն է այս ալ։

Ոստիկանութիւնը որ կը քննէ արտասահմանէն եկող բոլոր կառախումբերը, Պերլինէն եկող ճեպընթացին մէջ երեւան հանեց մէկ քիլօ ծանրութեամբ ռումբ մը։ Մէկ քանի ժամ վերջ, 5 ռումբեր եւս երեւան հանուեցան Աւստրիայէն եկող կառախումբի մը մէջ։

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Ընկերվարական Միջազգայինի համագումարը որ տեղի կ'ունենար Վիեննայի մէջ, վերջացուց իր աշխատանքները։ «Առպայթէր Ցայթունկ» ընկերվարական թերթը հետեւեալ կերպով կը ներկայացնէ համագումարին աշխատանքները։

«Պատգամաւորներու գլխաւոր մտահոգութիւնն եղաւ Գերմանիան։ Ֆրանսացիները, Պելճիքացիները եւ Անգլիացիները հայտնեցին թէ պէտք է հաշուի առնել գերման բանուորական զանգուածին պահանջները եւ անոր օգնութեան հասնիլ հետեւեալ միջոցներով.

1) Երկար պայմանաժամով վարկեր բանալ, առանց շահագործել ուզելու գերմանական թշուառութիւնը, քաղաքական ճնշում բանեցնելու համար։

2) Գերման գործաւորներուն պայքար մեղմացնել ընդդէմ ֆաշիզմին։

3) Գերման ժողովուրդը զգուշացնել ազգայնականներէն, որոնք ծանր վտանգի մը կ'ենթարկեն եւրոպական խաղաղութիւնը, պահանջելով բռնօրէն պատռել խաղաղութեան դաշնագրերը։ Փոխարէնն, գերման ժողովուրդին տրուած ճնշանները դարմանելու համար, անհրաժեշտ էր որ իշխանութեան գլուխ գան ընկերվարականները պէտք է պարտաւոր ըլլան խաղաղօրէն վերաքննել տալու դաշնագրերը։

4) Ժողովրդավարութեան հաւատարիմ պայքարիլ ընդդէմ ֆաշիզմի։

«Գալով զինաթափութեան հարցին, համագումարին ամէնէն կարեւոր գործն եղաւ չէնսըրսընի եւ Պէքըրսի պահանջը, որ կը ձգտի ամբողջովին վերացնել մարտանաւերը, ընդծովեանները եւ պատերազմական օդանաւերը։

«Անգործութեան դէմ պայքարի հարցին մէջ, համագումարը ընդունեց շաբաթական 40 ժամ աշխատանքի սկզբունքը, որ ներկայիս, բոլոր ընկերվարական կուսակցութեանց պահանջն է։»

Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ռումանիոյ մէջ, Օգոստոս 1էն առաջ, նախազգուշական նկատումներով ձերբակալուածը էին մօտ 1000 անձեր։ Ոստիկանութիւնն սկսած է այս ձերբակալներու դատման։ Առնց կէսէն աւելին հաւանականէօրվարդրուն, դատական հետապնդման ենթարկուելու համար, պետական ապահովութեան դէմ դաւադրութեան յանցանքով։

ՀԵԼԼԷՆ ՆԱԻԱՏՈՐՄԸ

Հելլէն ծովային ուժը զօրացնելու եւ բարեկարգելու համար կարեւոր ծրագիր մը պատրաստուած է։ Ծրագրին համաձայն, ցունաստան շինել պիտի տայ Քորփիլաֆայաձոներու երկու տորմղիկներ, որոնց իւրաքանչիւրը բաղկացած պիտի ըլլան մեծ մարտանաւէ մը եւ ութը արդիական Քորփիլաֆայաձոներէ։ Այն ութը նաւերէն չորսը ներկայիս կ'աշխատին արդէն, եւ նեղ պիտի տրուին նաեւ ութը ընդծովեաներ որոնցմէ երկուքը միեւնոյն ատեն ականարձակ նաւեր պիտի ըլլան։

Այս առթիւ, պիւտճէի արտակարգ վարկը ըստ այնմ աւելցուած է։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳԻՆԻՆ

Շատ բարկ է Երեւանի պ
Ումպ մը խմես, աչքդ չորս կը
նաս։ Ումպ մըն ալ խմես...բոլ
կը դառնաս։

Եթէ Երեւանի կայարանին
խաւսուորները բոլշեւիկ են,
ճառն այն է, որ գինի շ
խմեն եւ, ինչպէս «Խորհ. Հ
տան» կը պատմէ (16 յուլիս),
կատարած գործերն ալ կ'ընթ
«բայշեւիկեան տեմպով»։ Լեռ
կանի կայարանին մէջ, կ'ըսե
թերը, աշխատանքի կանոնա
թիւն չկայ, հետեւաբար կը տ
հնգամեայ ծրագիրները։ Գործի
մուն, աշխատաւորները այնքան
նով կ'ըլլան, որ բեռնաւորուած
կոնները կը մեկնին... սխալ տ
թեամբ, կարծես գինովները վ
ները ըլլային։ Վակոն մը փոխ
Ղարաբուրուն ուղարկելու, կը
Արթիկ, ուրիշ օր մը վակո
պուղը փոխանակ կանգնե
Լենինականի մէջ, կը ղրկեն Գ
քիլիսա։ Ետ կը բերուի յետոյ,
ղը արդէն փտած։ Ցանցանքին
Վաղարշակ Խլղաթեանի վրայ
նայ, որովհետեւ ամենամեծ գ
է, կայարանին մէջ։

Ու «Խորհ. Հայաստան»
կը գանգատի եւ կը թելադրէ
պայքարը գինեմոլութեան ու գ
մոլերի դէմ»։

«ՈՒՌՁԱՑԱԾ...»

Նոր բացատրութիւն մըն է
Երեւանի հայ բոլշեւիկներ
ստեղծագործած։ Կամ թերեւս
կուայի մէջ թարգմանած եւ
նաւով Երեւան բերած։

Եւ հիմա մեր բոլշեւիկ թեր
կը գրեն ու կը յեղեղեն թէ «ի
շալուի սեփականատէր գիւղացի
եւ ուռճացած տնօրէնութիւն
խաղաղ ճանապարհով ներածու
սոցիալիզմի մէջ»։

Այսպէս, ուրեմն, կազմուա
նոր դասակարգ մը, — ուռճա
տնտեսութիւններ։ Այս ալ ապ
վաբար գիւղատնտեսական նոր
ղաքականութեան պտուղ։ Իմա
լուի բջիջը կ'որոշէ սեփական
գիւղացիները եւ ուռճացած տ
սութիւնները հաշուել աշխատ
րական, եւ կը փոխ՝ անոնց մ
տրուած նախկին որոշումը, որ
նոնք «ուռճացած» կը համ
Այսպէս Իմանշալուի 200 տնտ
թենէն միայն 39 տնտեսութիւն
մտնեն հաւաքական տնտեսու
մէջ։ Սակայն, կը պահպան
թերը, հաւաքական տնտեսութ
կ'ածի ի հաշիւ քեալաղէօզի
եւ ուռճացածներուն։

Եւ հիմա՝ բայշեւիկեան
բոլոր ուռճացածներուն դէմ.

Ժողովուրդը անշուշտ չի
թէ ի՞նչ ընէ։ Բոլշեւիկները
շուարած են ամէն օր պատա
նատուութեան կանչուելով, ամէ

ՆԵՐԳԱՂԹԻՆ ԲՈՒՆ ԻՄԱՍՏԸ

Խորհ.Հայաստանիդործավարներու Նախագահ՝ Պ. Մ. Տէր Գաբրիէլեանի յայտարարութիւնը՝ գաղթահայ աշխատաւորութենէն մաս մը Հայաստան ընդունելու մասին, օրուան խնդիրը է այլեւս։

Իրարանցումի եւ գործի վրայ են մանաւանդ Հայաստանի մեծաշնորհեալ «բարեկամները»։

Ամէն մէկը այս վերջիններէն կը ձգտի հրապարակուած յայտարարութիւնը մասամբ իր կատարած աշխատանքին վերագրել։ Կը փորձուի «դրական այս փաստը» օգտագործել իրենց քաղաքական ուղղութեան տարածման աշխատանքներուն համար։

Ոմանք եւ բազմաթիւ նոյնանման ձեռնարկները տեղի պիտի տան անհամեմատ խոշոր եւ կեդրոնացած ձեռնարկներու։

Բացատրելու համար այս փոփոխութիւնը, խօսինք օրինակներով։

Գիտենք թէ Եւրոպայի մէջ ինչ հսկայաքայլ չափերով զարգացած են անհատական ձեռնարկները։ Գիտենք թէ Ծրանսայի հսկայական արդիւնաբերութիւնը, բացառաբար կը պատկանի անհատներուն եւ ընկերութիւններուն։ Պետութիւնը ոչ միայն չի խանգարեր անհատական ձեռնարկները, այլ եւ իր կարգին, առանձին օրէնքներով եւ պետական նպաստներով ալ կը ջանայ աւելի մեծ հիմքերու վրայ պահել արդիւնաբերութիւնը։ Իր շահերու ապահովութիւնը, իր նիւթական օգուտը, ան կը նախընտրէ այս ուղղութեան մէջ։

Առանց մտնելու տնտեսական այս քաղաքականութեան դնատուութեան այլապէս բարդ հարցին խորքերը, աւելցնենք որ քիչ չեն թիւը նաեւ այն բազմաթիւ հայրենակիցներուն, որոնք շնորհիւ երկրի ընդունած կարգերուն, կարճ ժամանակի մէջ կրցեր են մանր սեփականատէր դառնալ։ Բազմաթիւ Հայեր ալ կան, որոնք արդէն տէր են կարեւոր ձեռնարկներու։ Եւ առհասարակ նշմարելի է մէկ ընդհանուր ճիգ մեր աշխատաւորական զանգուածներու մէջ —աշխատիլ, խնայել եւ սեփական գործ հիմնել։ Եթէ այս ընդհանուր ձգտումը մարդկային է ընդհանրապէս, եւ ցեղային՝ մասնաւորապէս— անվիճելի է նաեւ այն որ երկրին օրէնքներն ալ կը խրախուսեն այս ձգտումին զարգացումը։ Այս երեւոյթը խափանուած է խորհրդային երկիրներու մէջ։ Հոն՝ ամէն մարդ եւ ձգտումը պիտի ըլլայ ո՛չ թէ ուժ տալ մանր, անհատական ձեռնարկներուն, այլ ընդհակառակն անհատի կրթողութիւնը, ձեռներէցութիւնը, ուժն ու եռանդը սպասարկել երկրի ընդհանուր արդիւնաբերութեան, ընդհանուր եւ պետական ձեռնարկներուն միջոցով։

Դրամատիրական երկիրներու տնտեսական քաղաքականութեան հակադրող այս նոր ուղղութեան ամրապնդման փորձ մըն է հնգամեայ ծրագիրը։

Ձափազանց խիստ կեդրոնացման հիմքերու վրայ, Միութեան բոլոր երկրամասերը ենթակայ են մէկ ընդհանուր տնտեսական ղեկավարութեան։ Այս կեդրոնն է, որ քաղած է երկրի արդիւնաբերութեան պայմանները, բնական հարստութիւնները, անոնց զարգացման կարելիութիւնները, ներածելի եւ արտածելի նիւթերու անհրաժեշտ քանակը, եւ վերջապէս այն բոլոր պայմանները, որոնք կապ ունին երկրի ընդհանուր արդիւնաբերութեան հետ։

Այս ծրագրէն առաջ, մեր երկիրն ալ աստիճան մը ենթակայ էր դրամատիրական երկիրներու յատուկ տնտեսական քաղաքականութեան։

Առեւտուրը, երկրագործական եւ ճարտարարուեստի յատուկ արդիւնաբերութիւնը սեփականութիւնը կը կազմէր մանր առեւտրականներուն, անհատ արդիւնաբերողներուն։ Որոշ ազատութիւն կար մասնաւոր ձեռնարկներ ընելու։ Մինչդեռ հիմա բոլորովին տարբեր է պատկերը, ինչպէս բացատրեցինք։

Հնգամեայ ծրագրով, Խ. Հայաստանը անխզելի կապերով կապուած է ընդհանուր Միութեան երկիրներու հետ։ Հնգամեայ ծրագրէն Հայաստանի բաժինը եթէ մէկ կողմէն նկատի առած է երկրին բնական հարստութիւնները ու պայմանները, միւս կողմէ անտեսուած են Հայաստանի, իբրեւ առանձին երկրի պահանջներն ու կարելիութիւնները։

Ու ճիշդ այս հաշուով ալ, ըստ կատուած են Հայաստանի տնտեսական վերակառուցման աշխատանքները։

Երկիրը կը կերպարանափոխուի այս աշխատանքներու զարգացումին հետ։ Գիւղատնտեսութիւնը եւ մանր արդիւնաբերութիւնը տեղի կուտան ծանր ճարտարարուեստին, անասնաբուծութեան, Հողագործութիւնը որ մեր ժողովուրդի ժառանգական զբաղմունքն է եղած, ենթակայ է նոյնպէս լուրջ փոփոխութեան։ Հայ գիւղացին այլեւս իրաւունք չունի իր ուզածը ցանել իր ափ մը հողին վրայ։ Մանաւանդ հացաբոյսերու մշակութիւնն է, որ կը նուազի, տեղի տալով բամպակին եւ ճարտարարուեստի մէջ գործածուելիք ուրիշ բոյսերուն։

Այս բոլորէն այլեւս դիւրին է եզրակացնել, որ Հայաստանի մէջ, շնորհիւ տնտեսական այս նոր քաղաքականութեան, գեթ բազմացապէս պիտի աճի վարձու աշխատաւորութեան պահանջը։ Գիւղացին ամփոփուած հաւաքական տնտեսութիւններու մէջ, հազիւ թէ բաւարարէ նոր պահանջները։

Իսկ անդին աճող ճարտարարուեստական խոշոր ձեռնարկները պէտք ունին բանուորական ուժերուն։

Պատերազմէն առաջ քանի մը հազար բանուորութեան տեղ այսօր երկիրը ունի մօտաւորապէս 60 հազար։ Բացատրելու համար եղածպահանջը, անհրաժեշտ է նոյնպէս 25 հազար աշխատաւոր։

Այս պահանջը,որ զգացուած էր դեռ անցեալ տարուընէ, հիմա աւելի սուր հանդամանք ստացեր է։

Ինչպէ՞ս պէտք է բաւարարել այս պահանջը, եւ մարդկային ո՞ր ուժերով։

Պատասխանը տուած է Հայաստանի «վարչապետը»։

ԱՆՑՈՐԴ

ԿԱՐՄԻՐ ՎՏԱՆԳԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(Շարունակութիւն նախորդ Թիւէն)

Միշտ, տեղական իշխանութեանց խոստովանութեամբ, մեծ մասամբ, խորհրդային ապղեցութեան հետեւանքն է անաստուածութեան եւ հակակրօնականութեան բիրտ զարգացումը, որուն կ'ենթարկուին ոչ միայն հօճաները, այլեւ օտար կրօնականները։ Անշուշտ, Էնկիւրիի կառավարութիւնը ինքն ալ նպաստեղ կիրքերը զգուշելու ընդդէմ աձէն կրօնքի մարդոց։ Ինչ որ ալ ըլլայ,կարգ մը թուրքերու եւրոպացի «տերտէրի» հանդէպ ցոյց տուած թշնամութեան մասին, կրնամ յիշել հետեւեալ պարագան, որուն վկան եղայ։ Էնկիւրիի մէջ կը ներկայացուէր «Երեք պիճակները» շարժանկարը։ Քահանայ մը հոն կը կատարէ խորապէս համակրելի դեր մը, որ մասնաւորաբար զերծ է կրօնական նկարագրէ, զրոշմուած է միայն բարութեամբ, ներողամտութեամբ, մարդկային տկարութեանց հանդէպ։ Ի՞նչ փոյթ։ Ամէն անգամ որ անոր կիսաստուերը կը նշմարուէր պաստառին վրայ, գործաւորներուն, շարժավարներուն, երկաթուղիի պաշտօնեաներուն եւ ուսանողներուն մէջէն կը պայթէր սուլիւններու,հայհոյութեանց աղմուկ մը։

Կառավարութիւնը իր կարելին կ'ընէ հակազդելու համար համայնավարութեան տարածման դէմ, որովհետեւ, կը նշմարէ անոր վտանգը։ Եւ թերեւս, պիտի կարծուի թէ հզօր թշնամիին ոչ - բարեկամական խաղերը պիտի թարմացնեն յարաբերութեանց մտերմականութիւնը, որ նկատուած էր Լոքարնոյէն անմիջապէս վերջ կնքուած դաշինքով։ Այդ տեսակ բան չկայ։ Գոնէ, ըստ երեւոյթին։ Որքան ալ անբնական ըլլայ այս դաշնակցութիւնը, որքան ալ հրեշային թուի պատմութեան ընթերցումով, իրողութիւն է որ կայ, հակառակ խորհրդային լկրտածութեան։

Դոյութիւն ունի ան, որովհետեւ թուրք քաղաքականութիւնը անոր մէջ տեսնել կը կարծէ վայրկեանի անհրաժեշտութիւն մը Եւրոպայի հանդէպ «շանթաժ»ի միջոց մը։ Կ'ընենք անհրաժեշտութիւն մը։ Իրօք թուրքիա լաւ հնարք մը կը կարծէ ժպտիլ ռուսական արջին, անոր ճանկին չենթարկուելու կամ անոր կեր չըլլալու համար։ Որովհետեւ այս արջը կը մնայ ահարկու եւ զարհուրելի։ Եւ անատոլցի մայրերը իրենց զաւակներուն կը սպառնան դանոնք տալ «Մոսքովի»ին,եթէ խելօք չկենան։ «Շանթա՞ժ։ Ցատկօրէն նշմարելի է։

Եւրոպական պետութիւններուն աչքէն, որոնք կ'ուզեն գայն խլել հակաբնական խնամակալին ձեռքէ, թուրքիա կը նկատէ որ իր դիրքն աւելի ամուր՝ եւ արդիւնաւոր պիտի ըլլայ, եթէ յարի խորտուիլակին կողմը, քան թէ կանխահասօրէն մտնէ արեւմտեան խմբակին մէջ։ Նախ կ'ուզէ որ իրեն ծառայեն,— պարտքերը կարգադրուին ըստ իր պահանջներուն, պայմանագրութիւններ կնքուին՝ համաձայն իր շահերուն։ Եւ յետոյ, Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդին մէջ, աթոռի մը բազուկներուն մէջէն, թերեւս Արեւմուտքին կռթնած,պիտի հաւանի լքել մոսկովեան կապը, որ երբեմն, գայն կը նեղէ եւ կը վիրաւորէ։

Այս թուրքեւխորհրդային կապակցութեան դրդիչն ու պահպանիչը Թեվֆիք Րիւշտին է։ Իր ռուսասիրական եւանդը կը վրդովէ բազմաթիւ թուրք հայրենասէրներ։ Կարմիր բռնատիրութեան հետ միշտ աւելի մեծ մտերմութիւն մը նոյնիսկ եթէ վարկաբեկիչ ենթարկում մըն ալ բերէ— այս է նպատակը զոր յամառօրէն կը հետապնդէ Քարախանի եւ Մուրիչի բարեկամը։ Ան իր եռանդով, աւելի առաջ ալ կ'երթայ եւ դեռ վերջերս, պուլկարեւուս մերձեցման մը բանակցութիւններուն մէջ, միջնորդի դեր կատարեց։ Թէեւ առանց յաջողութեան։ Սոֆիայի մէջ, նոյնիսկ մերժելի վիճաբանութեան մտնել։

Գալով վարչապետին, Ըսինք փաշայի, առանց ուրախութեան է որ կը հանակերպի այս տեսակ միջնորդութեան մը, որուն ներկայ առաւելութիւնները իրեն ընդունիլ կուտան անոր անպատեհութիւնները։ Ըսողներ կան նոյնիսկ թէ հանայնավարութիւնը, իբր ընկերային վարդապետութիւն, չափով մը կը հմայէ պետականութեամբ տոգորուած այս ղօրականը...

Բայց կը կարծենք թէ կրնանք հաստատել որ մեկը դժուարութեամբ կը հանդուրժէ այս խորտուբորտ դաշնակցութիւնը, ուր մտած է իր երկիրը։ Այս մեկը՝ Մուսթաֆա Քէմալն է։

ԳԱՂՏՆԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՈՐ ԱՀ ՈՒ ՍԱՐՍԱՓ ԿԸ ՏԱՐԱԾԷ ՊԱԼՔԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ ՄԱԿԵԴՈՆԱՑԻՆԵՐԸ

Սփասով, այս խօսքերը ըսելով մէկտեղ, հանեց իր փարապէլլումը եւ քաշեց։ Պաճարոփ փոխադարձեց, ընդհ. խռովութիւն մը ծագր տուաւ, սրճարանին եւ մայթին վրայ, եռեսուն ձեռք ատրճանակ պարպուեցաւ։ Երկու մեռեալ՝ յարձակողը Սփասոփ եւ անցորդ մը Սալոփ եւ երկու վիրաւոր՝ Պաճարոփ եւ Թուրքիոյ ընտրական կցորդը որ կը պատէր։

Պաճարոփ, Թոտորոփ եւ Թրայքոփ փրոթոկէրովիստներ են, հետեւաբար հակառակորդներ Վանչայի որ իր ձեռքով սպաննեց մակեդոնական կազմակերպութեան պետը՝ զօրավար Փրոթոկէրոփը՝ անոր տեղը բռնելու համար։

Սփասոփ Վանչայի կուսակից էր։

Լրիւ ըլլալու համար, պէտք է նաեւ ըսեմ որ պուլկար ոստիկանութիւնը ձերբակալեց եւ բանտարկեց միայն երեք անձեր, որոնք հրացանաձգութեան մասնակցեր էին միայն պաշտպանելու համար իրենց բարեկամը՝ Պաճարոփը։

Եթէ մակեդոնական կազմակերպութեան սկզբնատառերը ուժով արտասանենք Սերպիոյ քաղաքներուն մէջ, սերպ ոստիկան մը ձեզ կը հետապնդէ եւ յանձնել կուտայ ոստիկանութեան պետին։

Իսկ եթէ Սոֆիայի մէջ է, Զերվէքոփի գարեջրատան մէջ,կամ Սերսիքա փողոցէն մակեդոնական մէկ սրճարանին մէջ, հարիւրաւոր յաճախորդներու ականջները ձեզի կ'ուղղուին եղբայրական եւ գաւազիր ։

Այս չորս տառերը կը նշանակեն Մակեդոնական Ներքին Յեղափոխական կազմակերպութեան։

Մ. Ն. Ց. Կ.ը կազմուած է 1893ին, Թուրքերու ժամանակ։ Անոր առաջին պետերը Տամիանի Կրուչէֆ, Հայր Թոշէֆ։ Ցաջորդ տարիներուն ասոնց միացան Կոչէ Տէլչէֆ, Խրիստօ Մաթովիչ։

Եւ անմիջապէս թուրք պետութեան մէջ զարձան յեղափոխական պետութիւն մը։

Ռուսիոյ օժանդակութեամբ, որ կը ձգտէր Թուրքիոյ մէջ ստեղծել իր հետեւող նկատումներուն համար նպաստաւոր կացութիւն մը, անոնք կ'աշխատէին «Մահ կամ Ազատութիւն», նշանաբանին տակ, մահճակալներու կողմէ հարստահարուած օրթոտոքսներու ազատագրութեան։

Անոնց քաղաքական գործունէութիւնը երեւան կուգար հուրով ու սուրով։ Անոնց ձեռնաւութիւնը կը պայթեին կայարաններու, ոստիկանատուններու, նամակատուններու եւ քաղաքապետարաններու մէջ։ Լաւ պինուած խումբեր երբեմն չորջող բախումներ կ'ունենային թրքական կանոնաւոր ուժերուն հետ։ 1903, մարտին, մեծ ըմբոստութիւնը որ կազմակերպեցին սերպ, յոյն եւ պուլկար 30,000 քոմիթէճիներով, այնքան վրդովեց Եւրոպան, որ Թուրքիան ստիպուեցաւ իր քրիստոնեայ հպատակներուն տալ կարգ բարենորոգումներ։ Անբաւարար նկատուեցան սակայն եւ Մ. Ն. Ց. Կ.ի գործունէութիւնը շարունակուեցաւ եռանդագին, դարձնելու համար 1912ին, երբ քոմիթէճիները դարձան սերպ, յոյն եւ պուլկար բանակներու պինուռը, դաշնակցած՝ Օսմանցիներուն դէմ։

Վերկատաւ սակայն Սերպերուն եւ Յոյներուն դէմ, 1913ի եղբայրասպան պատերազմէն վերջ, զոր սկսաւ եւ վերջացուց Պուլկարիա։ Պատրաս՞կ։ Ստանալ Պուքրէշի դաշնագրով կոտորակուած Մակեդոնիոյ ինքնավարութիւնը։

Այսօր, Մ. Ն. Ց. Կ.ը բաղկացած միմիայն Պուլկարներէ, իր ահաբեկիչները կը ղրկէ շրջանի մը բնակչութեան դէմ, որ կը տարածուի Իւսքիւպէն Սելանիկ, «բողոքելու համար Նէոյեիի դաշնագրին դէմ եւ խլելու համար անոր վերաքննութիւնը»։ Իրօք, փրոփականտիստները կը յայտարարեն թէ 1913ին եւ 1918ին, Յոյներուն եւ Սերպերուն կողմէ ազատագրուած հողերուն վրայ, կը բնակին պուլկարական մեծամասնութիւն մը, զոր կը չարչրկեն արդի տէրերը։

Արդ, 1931 յունիսին, Իվան Միխայլօֆ, որ ընտանեբար կը կոչուի Վանչա, պետն է Մ.Ն. Ց. Կ.ի կեդրոնական կոմիտէին։

Յեղափոխական պետութեան մէջ, այս գերագոյն պաշտօնին հասնելու համար, ինչպէս ըսի, ան սպաննեց իր նախորդը՝ զօրավար Փրոթոկէրոփը որ իր կարգին, նոյն բախտին արժանացուցեր էր իր նախորդը Թոտոր Ալիքսանտրոփը։

Կոմիտէ մը կ'օժանդակէ Վանչայի։ Պաճարոփ 1922ին այդ կոմիտէէն մէկն էր։ Ան կը համարձակէր շեշտ նայիլ Վանչայի։ Սեպտեմբերին երկու գնդակ զանկին մէջ, ասնոր սպրվեցնելու համար կարդը։ Նայնը Փունեւֆին 1930 մարտին, եւ Թոմալեւսկիին, անցեալ Դեկտեմբերին։

Այսօր, կոմիտէն կը բաղկանայ Իվան Քարաճոփէ, Սքրահիլ Վիկորոփէ, Պօրիս Պունէֆէ եւ քանի մը ուրիշներէ, ինչպէս նաեւ քանի մը չափ «ընկերներ»է, սպաննել տուին, անոր համար զանոնք կը նկատէին տկար սրտեղող։

Իվան Միխայլոփ— Վանչա նախկին իրաւագիտական ուսանող է, եթէ ոչ հեղինակ, գոնէ հրատարակիչ Պուլկարիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ բազմաթիւ սպանութիւններու,1923 ի վեր օբէնքէ դուրս յայտարարուած է պուլկար կառավարութեան կողմէ, եուկոսլաւ կառավարութեան պահանջին վրայ։

Վանչա միշտ ուշացող ձերբակալման մը սպառնալիքին տակ է։ Ան մը կ'ապրի Սելանիկ, ամէն Փեթրիչ, Տումայեա եւ ուրիշ քերը, ամառը կ'անցընէ իր անձնական քովը, Սոֆիայի մօտ՝ տան մը մէջ։

Վանչա 34 տարու է։ Անոր Մղնչա Քորնիչովան էր որ անցեալ տարի, Վիեննայի Օփերայի սպաննեց իր ամուսնին պաշտպետկնածու մը, յեղափոխական Փանիցան։

(3) (Շար

նոր ճեղքի մը անունը լսելով։ Ակա թէ ինչու Թաղա գիւղի կոմունիստ քէյիքը յանկխնամութիւն կը ստա նայ, իբրեւ ճեղուակից գիւղին աջ սորուած տերտերին։

ԱՅՂԸՐ Լ՚ՃԻՆ ՋՐՀԱՆԸ

Ուռղման հսկայ կայան մըն է այս, որուն աշխատանքները սկսան 1925ին եւ վերջացան 1929ին։ Ա ռաջին անգամ ջրակայանը սկսաւ գործել 1928ին, ուռղելով 500 հեկ տար տարածութիւն։ Ջրհանը, ըստ ծրագրի պէտք է ուռղէ 6000 հեկ տար հող, որուն մէկ երրորդը բամ պակի համար։

Ջրակայանը ունի 5 ջրհան մե քենայ, 1400 ձիու ուժով։ Երեք ջրհանները ջուրը կը բարձրացնեն 10 մեթր, երկուքը՝ 20 մեթր։ Ջրա կայանը իր էլեկտրական ուժը կը ստանայ Երեւանի էլեկտրակայանէն։

Արդ, այս ջրակայանին մասին թէ գանգատներ կան, թէ գնահա տութիւններ։

Բնակտատները կ՚ըսեն, որ հա կառակ հսկայ ծախքերուն եւ չորս տարուան աշխատանքին, ջրհանները չեն կրնար ուռղել պահանջուած չափով։

Այս տարի պիտի ուռղուի 2000 հեկտար բամպակ եւ 500 հեկտար ուրիշ մշակութիւններ։ Կը նշանակէ թէ ծրագիրը կատարուած չէ Ասոր պատճառ ցոյց կը տրուի այն, որ «ուռղման ցանցը ցած կը գտնուի»։ Ցեւոյ գլխաւոր առուները, իրենց սկզբնական մասին մէջ, կ՚անցնին անյարմար տեղերէ, հրաբխային հո ղաշերտերու վրայէ, ուր ջուրը կը ծծուի մեծ քանակութեամբ։ Եւ դարձեալ, ջուրը, անցնելով հողին մէջ, կը խանգարէ հողաշերտերուն հաւասարակշռութիւնը։ Այսինքն հոլը կը կքի, հետեւաբար ամրաշա ղախն ալ (սելեռն) կը ճաթի։ Այս պէս ջուրը կը կորսուի ահագին քա նակութեամբ։ Կարելի չէ եղած, մին չեւ հիմա, գտնել միջոց մը, որ ար գիլէ ամրաշաղախին ճաթռտիլը։ Ա ճերիկացի ճարտարապետներու ցոյց տուած միջոցներն իսկ օգուտ չու նեցան։

Ճարտարապետ մը կ՚առաջարկէ *սիլտով պատել* (colmater) առու ներուն յատակը։ Դժբախտաբար Այ ղըր լճին ջուրը աղբիւրի ջուրի պէս մաքուր է եւ աւազ կամ տիղմ չի թողուր։ Ուստի անհրաժեշտ կը համարէ արհեստական կերպով կա ւային հող թափել ջուրին մէջ, պղտորել եւ այսպէս լեցնել բոլոր ճակերը, լաւ մը պատել։ Այս ձեւը փորձուած է վերի առուին մէջ մօտ 300 երկարութեամբ, եւ շատ յա ջող անցած է փորձը։

Դժբախտաբար ջուր սպառող ներն ալ դէշ ձեւով կ՚օգտագործեն ջուրը, եւ ահագին ջուր կը վատնեն։

ՊԵՏԱԿԱՆ ՇՐՋՈՒՆ ԴԱՒԱԳԵՂ

Մոսկուայէն Երեւան տարած են պետական շրջուն գառագեղը, ուր կը տեսնուին կենդանական աշխարհի լաւագոյն տեսակները,— Մոսկուա ծնած հնգամեայ առիւծ մը, Ուրալեան հսկայ գորշ արջ մը, Սիպերեան գայլեր, Նեղոսեան կենդանի մը, որ կ՚ապրի 500—600 տարի, ճամփայ եան աշխոյժ կապիկներ եւ թռչուններ։

ԵԼԵՓՏՐԱԿԱՈՒԲԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանէն կը գրեն Թիֆլիսի «Պրոլետար»ին (24 յուլիս).—

Վերջերս Արուեստի Տան մէջ Եուզբաշեան գեկոյց մը կարդաց Երեւանի էլեկտրակառքի (թրամվէյ) գիծերուն մասին։

Շատոնց է, սկսած են էլեկտրա կառքի արհեստանոցներուն եւ պար տէզին շինութիւնները։ Պարտէզը պիտի շինուի այնպէս ինչպէս գո յութիւն ունի Պերլինի մէջ։ Այնտեղ պիտի կեդրոնացուի մեքենական լուացարանը, որու մէջէն անցընելով էլեկտրակառքերը, պիտի մաքրուին փոշիէն, ցեխէն ու ձիւնէն։

Առաջին առթիւ էլեկտրակառ քերուն գիծը պիտի անցնի Աբովեան փողոցին ամբողջ երկայնքէն մինչեւ կայարան, յետոյ Մարքսի պողոտա յէն, որ ներկայիս կը սալարկուի։ Գիծերը պիտի շինուին երկաթուղիի ձեւով։ Եւ կրկին գիծերով։ Ամբողջ ծախքը կը նախատեսուի 2,700.000 րուբլի։

Եթէ գիծերու երկաթները հաս նին շուտով. աշխատանքները պիտի սկսին աշնան։ Կառքերը պիտի շինուին արդիական ձեւով եւ պիտի ունենան 40-50 մարդու տեղ։ Էլեկտրակայանը պիտի շինուի կոմու նարներու այգիին մէջ, եւ պիտի ունենայ երկու յարկ։

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Թիֆլիսի ծօտակայ Ծղնեթ գիւ ղին մէջ ճեռաւ ծանկավարժ, գրող եւ գիւղատնտես Արշալոյս Մխի թարեան։

Մխիթարեան գրականութեան մէջ իր մուտքը գործեց «Դէպի Արարատ» գրքոյկով, որ կը պարունակէ ճամ բորդական յաջող նկարագրութիւններ։

Կ. ՂԱՋԱՐԵԱՆ

Յուլիս 25ին, Սելանիկի մէջ մե ռաւ հոն սերունդի ներկայացուցիչ մը, Պ. Կարապետ Ղազարեան, որ ու նէր հանրային բեղուն կեանք մը։ Ունէր ինքնայատուկ ըմբռնումներ եւ քիչ մըն ալ իշխանասէր բնաւո րութիւն, բայց նաեւ գնահատելի տարբերութիւններ՝ իր դասակարգի սովորական ներկայացուցիչներէն։

Գործունէութեան սահմանափակ շրջագծի մը մէջ մնացած է մինչեւ 1922 եւ 1922ի աշունէն սկսեալ սա կայն, երբ գաղթականութիւնը հա զարներով ապաստան գտաւ նաեւ Սելանիկ, կը կանգնի հանրային կա րեւոր շարժումներուն գլուխը։ 1922-1924 շրջաններուն, մեծ դեր կա տարած է Թրակիա-Մակեդոնիոյ խնամատարութեան գործին մէջ, իբ րեւ խնամատարական եւ ազգային վերին մարմիններու անդամ, իբրեւ կիւլպէնկեան բարերարներու վստա հելի ներկայացուցիչը։ Համայնքը անոր ձիգերուն կը պարտի «Կիւլ լալի Կիւլպէնկեան» վարժարանը, որ բարերար գերդաստանի նիւթա կան աջակցութեամբ, այսօր, նախա խնամական դեր կը կատարէ՝ 350 հայորդիներու ձրի ուսում տալով եւ հարիւրեակ մը կարօտ տղոց հա գուստ, կօշիկ եւ կէսօրուան ճաշ հայթայթելով։

Ստուգուած, իրապէս կարօտ բազմաթիւ ընտանիքներ մինչեւ այ սօր ալ նպաստաւորուած են իր շնոր հիւ, բարերարներու նպաստէն։ Դարձ եալ, իր ձիգերուն շնորհիւ, աղգա յին իշխանութիւնը կրցած է միշտ ապահովել կարեւոր եկամուտ մը Կիւլպէնկեան բարերարներէն, կրթա կան գործին համար։ Կարապետ Ղա զարեանի դիրքէն, ներշնչած վստա հութենէն եւ ունեցած յարաբերու թենէն օգտուած են նմանապէս ու րիշ համայնքներ, Սերէզը, Կիւմիւլ ձինան եւլն.։ Դեռ վերջերս, նոր դիմում էր կատարած բարերարնե րու մօտ, յօգուտ Մակեդոնիոյ չա փսխա որբերուն։

Մնած է 1865ին Թալաս (Կե սարիա)։ Երեք տարեկան հասակին մէջ ծնողքին հետ փոխադրուած է Թոքատ, ուր եւ մեծցած է եւ մտած առեւտրական ասպարէզին մէջ։

1895ին էր որ, համիտեան սար սափներէն մազապուրծ լքած է Ա նատոլուն եւ ապաստանած Սելա նիկ։ Մնողքն ու մերձաւորներէն շատեր զոհուած են 1915ի հայաջինջ եղեռնին։

Սելանիկի Թաղ. Խորհուրդը ազգ յուղարկաւորութիւն մը կատարած է։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՇՈՒԻԼԸ ԿՐ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Մամուլի նոր օրէնքով, կը կար ծուէը Թէ պիտի դադրի Թուրք Թերթերու միջեւ ծագած փոդո ցային կռիւը։

Վերջին Թղթաքերով առնուած Թերթերէն կ՚իմանանք Թէ վեր սկսած է վէճը, նոյն ոճով — «դատարկապորտ», «հայրենա դաւ», «ապուշ», «պնակալէզ» եւյլն.։

«Ճիւմհուրիէթ» հրատարակեց համայնավարական երկու կոչեր, ո րոնց համար կ՚ըսէ Թէ Արիփ Օրուճ պէյի կողմէ հրապարակ հանուած են Միլլի շարժումի առեն։ Կոչին մէկը ուղղուած է «Էսկիշէհիրի բանուո րներուն եւ գիւղացիներուն», եւ ա նոնք կը հրաւիրէ համայնավարական վարչաձեւին յարիլ։

Երկրորդ կոչը, որ կը կրէ 14 Յուլիս 1920 Թուականը, հրատա րակուած է Էնկիւրիի մէջ եւ ուղ ղակի «Թուրքիոյ համայնավար կու սակցութեան ընդհ. կեդրոն»ին կող մէ։ Այս կոչը «քաղքենի» կը նկա տէ օրուան Թուրք կառավարութիւ նը, եւ ուղղակի բոլշեւիկեան քարո զութիւն կ՚ընէ։

«Ճարըն» նոյնութեամբ դրած է առաջին կոչին «քլիշէ»ն, եւ կարդ մը շատ անարգական ածականներէն յետոյ, 17 Հարցում կ՚ուղղէ Եոնուս Նատիի։ Ի մէջ այլոց կ՚ըսէ Թէ «դուն չէի՞ր որ, Մատթէոսեան տպարանը առնելուդ առթիւ հարիւր հազար ոս կիի ծնաս հասցուցիր պետական գանձին»,

«Ճարըն» յետոյ կ՚ըսէ Թէ «Ճիւմ հուրիէթ» Թերթը բաժնետիրական ընկերութեան մըն է, որ մէկ միլիոն ոսկի դրամագլուխ ունի, եւ որուն բացնետուղներուն հարիւրին 51ը Եունուս Նատի պէյի կը պատկանի եղեր։ «Այսքան դրամ լրագրութե՞ամբ շահեցար, եւ կրնաս բացե ի բաց շահեցար։ Մեծ հայրենասէր՜, կ՚ը սեն Թէ անոնց մէջ օտարներ ալ կան...»,

Գալով կոչին, Արիփ Օրուճ պէյ կ՚ըսէ Թէ նախ յայտնի չէ Թէ ա տիկա իրն է, քանի որ ո՛չ Թուական կը կրէ,ոչ ալ ստորագրութիւն։Ցետոյ, ինքը հաճոյքով կը ստորագրէ այդ կոչը՝ քանի որ աշխատաւորական դրութիւն մըն է, եւ նոյն իմաստ տո ղեր կան իր հիմնել ուզած Բանւորա Գիւղացիական կուսակցութեան ծրա գրին մէջ։ Ո՞ր է «հայրենադաւու թեան փաստաթուղթ» ըսածը։

*** «Ճիւմհուրիէթ» ալ պիտի կուտայ Թէ ո՞վ կ՚ըլլայ այս դատար կապորտը, որ յանդգնի հարցում ուղ ղել իր խմբագրապետին։ Անոր գրա ծը պարզապէս կը նմանի փողոցի շուներու հաչոցին։ «Այդ շուներուն չեն պատասխաներ, այլ անոնց գըլ խուն պարզապէս բիր մը կ՚իջեցնեն։ Արիփ Օրուճի անիծեալ եւ դաւադիր գլուխին իջեցուած մէկ մէկ բիրեր են մեր հրատարակած փաստաթուղ Թերը, եւ անոնք են որ գինքը ա պուշ վիճակի մատնած են։

«Ապուշ եւ տկար դատարկա պորտը ինքնասպանութեան կը հրա ւիրէ մեր խմբագրապետը։ Արիփ Օ րուճին խօսքով ոչ Թէ ինքնասպան ըլալ, այլ եղունգ կորչեն անգամ աշխարհի ամէնէն աններելի ոճիր ըն է»։

ՈՐ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ ԵՏ ՊԻՏԻ ԱՌՆՈՒԻՆ

Փոխանակուած Թուրքերը մեծ մտահոգութեան մատնուած են, ո րովհետեւ իրենց ձեռք գտնուած յունական կալուածները ետ պիտի առնուին։

Այս առթիւ դիմում կատարուած է կուսակալի օդնական Ցաղը պէյի որ յայտնած է Թէ օրէնքը դեռ պաշտօնապէս չէ հաղորդուած, ուստի որոշ բան մը չի կրնար ըսել։ «Գալով փոխանակեալներէն շատե րու ձեռքէն կալուածները ետ առ նուելու գրոյցին, չեմ կարծեր որ օրէնքը այս տեսակ հետեւանք մը ունենայ» աւելցուցած է Ցաղը պէյ։

Օրէնքին մամուլին մէջ հրատա րակուած պատճէնին համաձայն, կալուածները ետ առնուած փոխա նակելիներուն մուրհակներ պիտի տրուին փոխարէն։ Միւս կողմէ, օ րէնքը ձիայն Պալսոյ նահանգներուն համար գործադրելի է, ձիւս նա հանգներուն մէջ չպիտի գոր ծադրուի։

*** Միւս կողմէ, վերջին պահուն առնուած լուրերու համաձայն, օ րէնքը պաշտօնապէս հաղորդուած է կուսակալութեան։ Օրէնքին հա մաձայն ետ տրուելիք կալուածները գործի գլուխ 2-3 ամիս շարունակ 8-11 ժամ աշխատցուց, տագնապը ծանրանալով յուլիս 28ին արձակեց 50 գործաւորներ։ Ներկա յիս ոչ մէկը գործ գտած է։ Առա ւօտէն մինչեւ երեկոյ կը պտտին գործարաններուն դուները, բայց յու սահատ տուն կը վերադառնան։ Այն 350 գործաւորները որ կ՚աշխատինք այս գործարանին մէջ բոլորս ալ մտահոգ ենք, վոխնալով որ այսօր վաղը մեզ ալ դուրս կը ձգեն։

Լ. Իվերկեան

ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ ԿՐ ՓՆՆԱԴԱՏԵՆ

Հ. ՊԱՐՊԻՒՍԻ LE MONDEՀ

«Փրավտա» կը գրէ Պարպիւսի Le Monde *շաբաթաթերթին ա սին.*—

Le Monde, *զոր կը հրատա րակէ Անրի Պարպիւս, նպատակ ունէր համախմբել ֆրանսական պրո լետարիատին գրական ուժերը եւ ազդել մանր-քաղքենի գրողներուն վրայ, անոնց տալով պրոլետարական գաղափարներ։ Ժբախտաբար այդ պէս չեղաւ։ Խմբագրութեան տպա րութեան պատճառով,* Le Monde դարձաւ պրոլետարիատին հակառա կորդ գաղափարներու պաշտպանը։

Խարկովի համաժողովը (Միջազ գային Ցեղափոխական Գրողներու կողմէ) Պարպիւսի գրկեց նամակ մը պահանջելով արմատական փոփոխու թիւններ շաբաթաթերթին ուղղու թեան մէջ։

Պարպիւս կը պատասխանէ Մի ութիւն վախարէն։ Միւս կողմէ, օ րէնքը ձիայն Պալսոյ նահանգներուն համար գործադրելի է, ձիւս նա հանգներուն մէջ չպիտի գոր ծադրուի։

*** Միւս կողմէ, վերջին պահուն առնուած լուրերու համաձայն, օ րէնքը պաշտօնապէս հաղորդուած է կուսակալութեան։ Օրէնքին հա մաձայն ետ տրուելիք կալուածները գործի գլուխ 2-3 ամիս շարունակ 8-11 ժամ աշխատցուց, տագնապը ծանրանալով յուլիս 28ին արձակեց 50 գործաւորներ։ Ներկա յիս ոչ մէկը գործ գտած է։ Առա ւօտէն մինչեւ երեկոյ կը պտտին գործարաններուն դուները, բայց յու սահատ տուն կը վերադառնան։ Այն 350 գործաւորները որ կ՚աշխատինք այս գործարանին մէջ բոլորս ալ մտահոգ ենք, վոխնալով որ այսօր վաղը մեզ ալ դուրս կը ձգեն։

Լ. Իվերկեան

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԲԱՆՈՒՈՐԻՆ ՀՈԳԵՐԸՆ

ՄԱՐՍԷՒԼ.— Պնաքիթ Փոսթ ա նուշեղէնի գործարանը աշխատող ներու թիւն է 300—400։ Գործա ւորներու հարիւրին 90ը մեր հայ բնակիչներն են։ Գործարանատէրը ընդհանրապէս գոհ է անոնց աշխա տանքէն։ Այրերու օրականն է 23-30 ֆրանք։ Իսկ կիները եւ աղջիկները կը ստանան 8-14 ֆրանք։ Կան կին եւ աղջիկ գործաւորներ որ կտորով կ՚աշխատին, 18էն մինչեւ 20 ֆր. ստանալով։

Գործադրկութեան սկիզբէն մին չեւ մօտ երկու ամիս առաջ, այս փոքր գործարանին գործերը շատ Թոյլ էին։ Այդ ժամանակին մօտաւո րապէս 80 գործաւոր արձակեց, իսկ 15 օր կամ ամիս մը վերջ, գործա րանատէրերը նորէն կանչեց իր գոր ծաւորները գործի գլուխ 2-3 ամիս շարունակ 8-11 ժամ աշխատցուց, տագնապը ծանրանալով յուլիս 28ին արձակեց 50 գործաւորներ։ Ներկա յիս ոչ մէկը գործ գտած է։ Առա ւօտէն մինչեւ երեկոյ կը պտտին գործարաններուն դուները, բայց յու սահատ տուն կը վերադառնան։ Այն 350 գործաւորները որ կ՚աշխատինք այս գործարանին մէջ բոլորս ալ մտահոգ ենք, վոխնալով որ այսօր վաղը մեզ ալ դուրս կը ձգեն։

Լ. Իվերկեան

Ջազդային Կարմիր Օգնութեան Թէ ճիշդ կը համարի այդ ճեղազրանք ները եւ կը խոստանայ սրբագրել իր սխալները։ Դժբախտաբար մին չեւ այժմ չէ կատարած իր խոս տումները։

ԳԵՐԻԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Մարիէտտա Շահինեան, այս հայ գրագիտուհին, որ ձիայն ուս սերէն կը գրէ, «Իզվեստիա»յի մէջ կը նկարագրէ Ջրաելեկտրակայանի մը շինութիւնը 28 քիլոմեթր հեռու Վլատիկավկասէն։

Նախ կը բացատրէ Թէ ի՛նչպէս ջուրը կը Թափի 300 մեթր բարձ րութենէ մը, գլխաւոր աղդակը աշ խարհի ամենազօրեղ կայանին եւ լեկտրական ուժին։

Պէտք է խոստովանիլ, որ, կ՚ըսէ դրագիտուհին, աշխատանքի պայ մանները տաժանելի են, — յորդա հոս անձրեւ, խոնաւութիւն որ յա դացաւ կը պատճառէ, ապառաղջ բնակարաններ, աշխատաւորի զգես տի պակաս, շինութեանց նիւթերու յապաղում, ահաւոր արկածներ, հա դորդակցութեան եւ փոխադրութեան միջոցներու չգոյութիւն, (որպէսզի բանուորները չփախին)։

Քննիչը, որուն հետ այցելեցինք աշխատաւորներուն, շարունակ գլուխ կ՚օրօրէր՝ սիրտը պըկուած։ Ոչ խակ կաթսայ մը ունին բանուորները, քիչ մը ջուր տաքցնելու համար։

Եւ սակայն ինչ որ զարմանալի էր, այն էր Թէ բանուորները երբեք չուղեցին գանգատիլ հակամարդկային այս պայմաններուն դէմ։

ՄՈՒՍՕԼԻՆիի ՀՐԱԻԷՐԸ ԿԱՆՏԻ

Հնդիկ ազգայնական առաքեալը Կանտի հրաւէր ստացաւ Մուսոլի նիէն այցելելու նաեւ Իտալիա, երբ իր մտաղրած ճամբորդութիւնը սկսի կատարել Եւրոպայի մէջ։

Կանտի 15 օրէն պիտի մեկնի։ Իրեն կ՚ընկերակցին իր աշակեր տուհին, Միս Սլէտ, ծագումով Անգ լուհի, որուն մայրը վերջերս մեռաւ Անգլիոյ մէջ, իր անձնական քար տուղարը, եւ փաստաբան մը, որ հնդիկ ազգ. խորհուրդին անդամ է։

ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԿՓՓՈՒԻ ՄԷՋ

Կէփէուի առաջին փոխ-նախա գահ նշանակուեցաւ Ակուլով։ Բ. փոխ-նախագահ նշանակուեցաւ Նախ ցար, իսկ Գ. փոխ-նախագահ Պա լիցկին։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊԱՀՈՄ (պատմուածքներ Տոլոդոյէ)։ Պատանեկան Գրա դարանը, Թիւ 4։ Աժէն շաբաթ նոր գրքոյկ մը։ Հրատ. Սահակ Մեսրոպ տպարանի, Գահիրէ։ Գինը 1 եգիպտ. դահեկան։

«ԱՌՈՂՋ ԿԵԱՆՔ» Թիւ 7 (յու լիս), ամսագիր բժշկական եւ առողջապահական։ Տէր եւ տնօ րէն Տոքթ. Մ՚իհրան Քէշիշեան, 126 Rue Legendre, Paris։ Տա րեկան բաժնեգին 40 ֆր. կամ 2 տոլար։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՈՆԸ (24)

ԿԱՐՄԻՐ ԺԱՄՈՒՑ

Ջապթիէին պետը իր երբեմ նի հակառակորդին չախչախու մը օրին մէկը դիւրացնելու հա մար, արդէն 1890էն ի վեր ա նոր մասին ընլտրզ աննպաստ տեղեկութիւններ կուտար։ Օր թագդի դէպքը ընդարձակ ձուրնալի նիւթ հայթայթեց։ Իբր Թէ Հայրապետ էֆէնտի օգտուելով Օրթագդի բացա ռիկ դիրքէն, հոն յեղափոխա կան գաղտնի կեդրոն մը հաս տատած էր, ինչպէս Զէյթունի հանգանակութեան պարագանե րը կը հաստատէին։ Եւ Հասան փաշան ալ անդիտակից գործիք մըն էր հայ դաւադիրին ձեռքը։ Այսպէս, կեդրոնական ոստիկա նութիւնը մէկ կողմէն Պէշիկ թաշի պաշտպանին սրատեսու թիւնը կասկածելի ընելով՝ միւս կողմէն ալ հայ էֆէնտին վերջ նականապէս միմէմիշ կ՚ընէր. այսինքն կասկածելի ցոյց կու տար Ելլտրզին։

Ժ.

Պոլսոյ 1896ի Մեծ կոտորա ծէն մէկ քանի օր ետքը, ոստի կանական պաշտօնեայ մը Հայ բապետ էֆէնտիին դրասենեակը ներկայանալով, քաղաքավարօ րէն խնդրեց Պապը Զապթիէն հրաժմել, փաշային հետ տես ակցութեան մը համար։ Էֆէն տին առանց ոեւէ տարակուսան քի կարծեց Թէ այդ տագնապի ժամանակները իր հետ Հայոց գործերուն վերաբերմամբ խոր հրդակցութեան մը պէտքը տեսնուած էր։ Երբ պաշտօնեան մեկնեցաւ, ինքն ալ կառք մը կանչելով Պապը Զապթիէ հրա ժայեց։ Այդ պահուն եթէ կաս կածէ մը դրդուած՝ չորս կողմը դիտելու հետաքրքրութիւնը ու ներնար, պիտի նշմարէր հրաւի րակը՝ խանին բոլորտիքը դե զերուն։ Ու երբ իր կառքը յա ռաջանալ սկսաւ, ուրիշ մըն ալ անոր ետեւէն կ՚երթար, մէջը միեւնոյն պաշտօնեան։

Էֆէնտին, ոստիկանատան մեծ սրահը ելլելուն, իր հրա ւիրակն ալ ետեւէն հասնելով, գինքը պուլուրունով մը տնօրէ նին եւ ոչ Թէ նախարարին սենե կը ժտցուց։ Տնօրէնը իր այ ցելուն ոտքի ելլելով ընդունեց, ինչպէս պատշաճ էր վարուիլ պետական բարձր աստիճանա ւորի մը հետ, բայց այնպիսի դիրք մը բռնեց որ անոր նստե լու ժամանակ չթողուց, Ծամ ծմելով մը ըսաւ Թէ օրուան կա ցութեան վերաբերեալ ինչ ինչ գործերու համար իրմէն քանի մը տեղեկութիւն պիտի խնդրէր։ Էֆէնտին պաղ իւսթիւնէ— գլխուս վրայով— մը իր ծառա յութիւնները մատուցանելու պատրաստակամութիւն յայտ նեց։

— Բայց այսօր շատ զբաղած եմ։ Ձեր վսեմութեան հետ եր կարօրէն տեսակցիլ կարող չեմ, իմացուց միւսիր պէյը։

— Ո՛ր օրուան համար որ կ՚ուզէք, վերստին կուգամ, պա տասխանեց էֆէնտին։

— Իրաւ որ չեմ գիտեր, Թէ ե՞րբ յարմար ժամանակ կրնամ գտնել, ծամծմեց Թուրքը։

Ու իր շնագայլի դէմքին վրայ հրճուանքի ժպիտով շա րունակեց։

— Ի՛նչ հարկ, որ երթալով գալով յոգնիք։ Լաւագոյն կ՚ըլ լայ որ քանի մը օր մեզի հիւր ւինաք ու ո՛ր օրը յարմարի՝ տե սակցինք։

Եւ առանց դիտողութեան մը սպասելու, դռնէն դուրս ելաւ։ Վսեմափայլ էֆէնտին կայնած տեղը պադած մնաց։ Երկու ոս տիկան ներս մտան, եւ սովո րական պուլուրունովը գինքը տարին սենեակ մը, որուն դու ռը վրայէն կղպեցին, մէնը իխ Թիլաֆ, յարաբերութենէ զըր կուած, յաւտարարութեամբ։

Բակին վրայ նայող մեծ սեն եակին մէջ, պատուհանին առ ջեւը ոտքի վրայ, կալանաւոր եալը կը ծխէր, կը ծխէր, մտած կոտ, երազուն, աշնան գաղջ իրիկուն մը մարը մտնող արե ւուն անուշութենէն Թմրած։

Կործանած էր։ Ժամուան մը իսկ բանտարկութիւնը կը բա ւէր, ինչպէս բոպէ մը տեւող երկրաշարժը, իր տանը փլու զումին։ Թուրքը մի քավայրը կը ճանչնար։ Հայկական խնդրին ծագումէն ի վեր մահմետական ներուն հանրային կարծիքին ուշադիր հետեւած ըլլալով, ա նոնց զրպռեալ զայրոյթին կա տաղութիւնը իրեն քաջածանօթ էր։ Ինքը արդար կամ անար դար՝ կորսուած էր։ Այլեւս ա ժէնուն աչքին պիտի ներկայա նար իբր Օսմանեան պետու թեան խային մը։ Ու իր պա րագան կը ծանրանար նամա նաւանդ այն նկատումով, որ տէրութիւնը գինքը փառքերով ու պատիւներով յղփացուցած էր, իր ամբողջ հարստութիւնը ինչպէս եւ դիրքը Թուրք կա ռավարութեան պարտական էր Փճացած էր իր վարկը այլեւս. փաշաները պիտի զգուշանային հետը որեւէ յարաբերութիւն ու նենալէ։ Կառավարական պաշ տօնատունները առիթէն օգուտ պիտի քաղէին իր մեծաքանակ պահանջները չվճարելու համար։ Մեծ գործեր ընելու անկա րողութեան պիտի դատապարտուէր։ Ու այս ամէն ա ղէտները կրնային ոչինչ հա մարուիլ, եթէ երբեք կարենար ազատուիլ։ Կը զգար Թէ դաւի մը զոհ էր։ Հայ մեծամեծները խորտակելու Թրքական քաղա քականութեան մը կասկածը շատոնց ունէր։ Ինքն ալ զոհ պիտի երթար։ Երկարատեւ բանտարկութեան մը երկիւղը սկսաւ հոգիին տիրել։

Ու պատուհանէն մէյ մըն ալ նշմարեց իր զրագիրը, որ առ ջեւը բեռնակիր մը ձգած, եւ ա նոր կռնակը անկողին մը կը մտէր բակը։ Կարծեց իր զգա ղը տեսնել։ Կրասենեակէն հե ռացած պահուն, ըստ սովորու Թեան, իմացուցած էր ո՛ւր եր Թալը, եւ միանգամայն շուտ վերադարձը։ Ուշանալուն վրայ, զրագիրը խելք ընելով՝ գինքը փնտռելու եկած էր։ «Եթէ կ՚ու զէք, անկողին մը բերէք, ան հոս պիտի մնայ», պատասխանը ստացած էր։

Ա. ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(Շար.)

Լիոնի մէջ «ՅԱՌԱՋ»ի գործակալն է

Խ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«Յառաջ» ստանալ փափաքողներէ կը խնդրուի իրենց հասցէն դուտով յայտնել պ. Խ.Մուրատեանի, 191 Cours Lafayette, պ. Ն. Յակոբեանի գրատունը կամ 202 Rue Boileau, պ. Թիրեաքեանի ճաշարանը:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՆԱՄՈՂԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻԻ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պոլսոն Սէն Ժիւլիէնի (Մարսէյլ) Ջաւարեան ճեմարակոմիտէի կողմէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին պ. Նազար Իշխանեանի պարտէզին մէջ:

Երգ, արտասանութիւն, նուագ, բանախօսութիւն, հայկական պարեր: Ճոխ պիւֆէ:

Դախքերու մասնակցութեան համար՝ 3 ֆրանք

ԴԱՇԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան կողմէ, իր կազմութեան 5րդ տարեդարձին առթիւ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին St. André, Bar-Restaurant du Bélvèdre.

կը խօսի՝ ԸՆԿ. Պ. ՀԻՒՍԵԱՆ

Առնել 26, 27, 28, 35, 36 թիւ հանրակառքեր

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հայ Ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԻՍԻ-ԼԷ-ՄՈՒԼԻՆՕի վռամեան խումբի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ու կէսին նոր Ակումբին մէջ:

ՓԱՐԻԶի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Ռոստոմ խումբի ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ու կէսին, 131 Fbg. du Temple.

ԳԱՒԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ պատ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Վիէնի կոմիտէի ներկայացուցչական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Խաժակ Ակումբին մէջ:

ԼԻՈՆԻ Կուկուննեան խումբի ժողովը այս իրիկուն ժամը 9ին Հ. Յ. Դ. Ակումբը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայացնալ անդամատետրով:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

ՄՏԱՑԱՆՔ

Ֆուրկ, ե. պ.— 35,
Շալէթ, Արտ.— 100,
Պարժոլ, Ցեմ.— 70:
Վէնսէն, Գ. Հ.— 38,

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդթ. եւ վարիսի: Ամէնօր 9-12, 2-8, կիր. 9-12:*

EMPIRE մետրօ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
CONSTANTINOPLE
ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ
37 RUE TRÉVISE, 37 մէթրօ՝ Cadet Tél. Taitbout 56—96
Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական Թարմ եւ մաքուր նպարեղէններ,
ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ եւ ՅԱՆԽԱՐԴԱԽ ՄՈՒՐՃ
Ապսպրանքները անմիջապէս կը յանձնուին բնակարան գնուճներու համար նը տրուի փրիմ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ALIMENTATION TURENNE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
112 Rue de Turenne, փարիզ (3) Թէլէֆոն՝ Archive 50—61
մէթրօ՝ République եւ Filles du Calvaire
Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները
Ապսպրանքները դուտով կը յանձնուին բնակարան

8, RUE CHATEAUDUN
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳԻՒՂ
ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԾԱԽՈՒ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ

1.— Կը հիմնուի Փլաս տ'Էքս (Place d'Aix) *մինչեւ Սէն Լուի* (St. Louis) *երկարող գծին վրայ հայկական 250 տուննոց առաջին գիւղը: Ծախսուած են արդէն 50էն աւելի հողաբաժիններ: Այս հողաբաժինները կը գտնուին Դանըպիէդէն միայն 12 վայրկեան հեռու եւ մինչեւ կէս գիշեր թիւ 29 թրամուէյի երթեւեկութիւն ունեցող շրջանի մէջ, (նոյնպէս թիւ 31 եւ 32 թրամուէյներու եւ պուրսին քովէն 10 թիւ օթօպիւսի երթեւեկութիւն ճիշդ հողամասերուքով):*

Կը ծախուին հողաբաժինները 140 մէթրօէն սկսեալ:

Առանց կանխավճարի, միայն ամսական 300 ֆր. վճարում, ջուր, կազ, ելեկտր. եւ կոյուղիները պատրաստ:

ԾԱԽՈՒ ԵՆ ՆԱԵԻ

2.— Փոն-տը-Վիվօ (Pont-de-Vivaux) *թրամվ. 13, ձիարձան կարանին դիմացը, 225 մէթրօնոց հողաբաժիններ, նպաստաւոր պայմաններով:*

3.— Ճիշդ Սէն-Լու (St.Loup) *գիւղին մէջ, թրամուէյի գծին վրայ, 400 մէթրօնոց հողաբաժիններ, նպաստաւոր պայմաններ:*

4.— Թիւ 2 (Plan-des-Cuques) *թրամուէյի վերջնակայրութեանը եւ գծին վրայ 425 մէթրօնոց հողաբաժիններ, ջուր, ելեկտր., պուլըվառները շինուած են, նպաստաւոր պայմաններ:*

5.— Սէն-Մարսէլ (St. Marcel) *թրամուէյի գծին վրայ 1540 մէթրօնոց հողամաս մը:*

6.— Լէ զ'Օլիվ (Les Olives) *թրամուէյի գծին վրայ 637 մէթրօնոց հողամաս մը:*

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ պ. պ. Լուտվիկ Տիարպէքիրլեանի կամ Մելքոնեանի, ամէն օր, Պառ տէ Լիոն, Գուռ Պէլզէօնս (Bar des Lions, Cours Belsunce), Marseille.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պրուսայի Սէլէօզդիւղէն Տիկ. Իսկուհի Մարտիկեան կը փնտռէ իր որդին Մատթէոս Մարտիկեան (25 տարեկան) որ Պոլսէն փոխադրուած է Քորֆուի որբանոցը, ուրկէց 1923ին մեկնած է Ֆրանսա: Իր մասին տեղեկութիւն ունեցող Սէլէօզցիներէ եւ հարեւնակիցներէ կը խնդրուի իմացնել Իսկուհի Մարտիկեանի 6 Rue Luski, Roustchouk, Bulgarie.

— Օր. Անուշ Տէր Առաքելեան կը փնտռէ իր հայրը Գէորգ Առաքելեան (Անթաքիոյ Հաճի Հափլի գիւղէն) ժայրը Մարիամ, եղբայրները Պօղոս, Առաքել, քոյրը՝ Ծաղիկ: Իմացընել, Ա. Տէր Մինքայէլեանի, 1 Rue Brodelet, Gagny (S. et O.). France.

— Կը փնտռուի Կեսարացի Ստեփան Սվազլեան, (20 տարեկան) հօր անուն՝ Յարութիւն, մօր անուն՝ Կիւլիւզար, 5 տարի առաջ Նիր Իսթի միջոցաւ Պէյրութէն փոխադրուած է Փարիզ: Երկու տարիէ ի վեր իրմէ լուր չկայ: Իմացնել իր եղբօր Հրանդ Սվազլեանի, Garage Alexandrette, Bouston Gul Ab, Alep, Syrie.

— Ազգարացի (Գոնիա) Վռոնիքա Կարապետեան՝ կը փնտռէ իր զաւակը՝ Երուանդ Կարապետեան: (Հայրը՝ Սրապ, եղբայրները՝ Կարապետ, Յակոբ մեռած են:) Երուանդ 8—9 տարեկան հասակին դրուած է Տէր Զօրի Թուրք վարժարանը, Անկէ իվեր մայրը լուր չունի զաւկէն: Իր մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Տիկին Էլլէն Բիւզանդ, 48 Etienne Dolet. Alfortville (Seine), France.

ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՒԱԳԵԱՆ

12 Rue Elie, Gentily, (Seine)

ԿԱՖԱԳՈՐՄ եւ ՋՆԱՐԱՐԿԻՋ

Կը ստանձնէ ամէն տեսակ կարասիներու նորոգութիւն եւ շինութիւն: Մատչելի գին:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՋԱՁԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ
Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:
ֆիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑի ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդունելութեան ժամերը ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49
(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'Էսդի մէջտեղը)

Columbia
Agence exclusive
POLYDOR
REGISTERED TRADE MARK
H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85
1931ի Հայերէն, լուսարէն եւ թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ: Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.: Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆոնոները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.: Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître *եւ* Courant continu*ն, գին՝ 478 ֆր. 75: Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են: Ծախսուածները ետ չենք առներ: Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9:*

SEVA PARIS
A L'EXPOSITION COLONIALE
INTERNATIONALE, PARIS, 31
NE MANQUES PAS DE RENDRE VISITE AU STAND
MARQUE DÉPOSÉE SEVA APPAREIL DÉPOSÉE
monopole
La marque du jour, section colonies Françaises - Tunisie
Face au promenade à dos de chameaux
Le plus élégant phono faisant meuble et portatif
en vente aussi chez les bons revendeurs et grands magasins

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՑԻ ՅՈՒԾԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՀԻՃԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

21.— «Է՛Ց ՄԻՒՍԼԻՄԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՍ...»

— Դուն կ'ուզես որ Հայերը մեզ սպաննե՞ն, եւ մեր ձեռելները կոխոտե՞ն: Մահը մէկ անգամ կը պատահի, աւելի լաւ է ձեռնիլ քան թէ կրել անոնց կատարած անարգանքը:

Հաւաքական ձեւով համախմբուած մարդոց հոգեբանութիւնը այսպիսի դէպքերու մէջ չափազանց շուտ գոյն կը փոխէ: Անոնց տրամաբանութիւնը եւ բանականութիւնը չի նմանիր անհատներու հոգեբանութեան:

Կռուազաններուն խօսքերը լսելով, ժողովուրդը նորէն բորբոքեցաւ: Ամէն դլխէ աղաղակ մը կը բարձրանար: Բոլորը կը պնդէին թէ խլամութիւնը ծաղրուած եւ անարգուած է: Մինչեւ իրիկուն ճառ խօսեցայ, համոզելու եւ խաղաղեցնելու համար այս բոպմութիւնը: Իրիկնադէմին, հպարտ յաջողեցայ անոնց մոլեգնութիւնը հանդարտեցնել եւ հաւաքուած ժողովուրդը ցրուել:

22.— ԴՐԱՄՈՎ ՈՒ ԿԻՆԵՐՈՎ, ՄԻՆՉԵՒ ՊԱԼԱՏ...

Այնուհետեւ, կոմիտէին վարիչները, տեսնելով որ իրենց ծրագիրը ջուրն իննաւ, հետեւաբար յուսահատութեան եւ զայրոյթի մատնուեցան, միւս կողմէ կառավարութեան առջեւ պատասխանատուութենէ վախնալով, խելակորոյս վիճակ մը ստացած էին եւ լուր կը տարածէին թէ յեղափոխութիւնը, որ ձախողեցաւ, ուրիշ բան չէր, բայց եթէ ինքնապաշտպանութեան համար փոխադարձութիւն մը Թուրքերուն, որոնք իրենց վրայ յարձակած էին, թէ Թուրքերը արիւնարբու եւ մոլեռանդ ազգ մը կը կազմեն, այնպէս որ բոլոր ոչ-խլամիները պիտի ճառնուին նման յարձակումներու եւ պիտի սպաննուին անխնայ: Այսպիսի լուրերով կը խռովէին Պոլսոյ ժողովուրդին միտքը:

Կոմիտէն ի վերջոյ դիմեց նաեւ օտար դեսպանատուններուն, երեւակայութենէ եւ խելքէ դուրս ամբաստանութիւններ ըրաւ, քարոզութիւններ կատարեց ու կատարել տուաւ, եւ այս մասին ահագին դրամ շռայլելով մէկտեղ, դեղանի Հայուհիներու ազդեցութիւնը ուղեց շահագործել: Մէկ ձեռքին մէջ դրամ, միւս ձեռքին մէջ կին(*): Ի՞նչպէս կարելի չվիտի ըլլար դիւթել ու հրապուրել տկար կամքերը, վարանոտ բնաւորութիւնները, տգէտ, ապուշ, նենգ ու դաւաճան մտաւորականներն ու թոյլ խղճմտանքները:

Այս պայմաններուն մէջ, Ապտիլ Համիտի շրջանին ոստիկանական նախարարը ի՞նչ դնահատանք կրնայ ստանալ պատմութենէն: Այս հարցումին թող պատասխանէ այն, որ կը շարունակէ կարդալ այս յուշերս եւ չէզոք ու անկողմնակալ խղճմտանքով մը կը խօսի:

23.— ՀՐԱՄԱՆ ՏՈՒՆԵՐԸ ԽՈՒԶԱՐԿԵԼՈՒ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ...

Հայերը, շարունակելով իրենց քարոզութիւնները, յամառութեամբ զրոյց կը տարածէին թէ Թուրքերը յարձակում պիտի գործեն նաեւ ուրիշ ոչ-խլամներու վրայ: Իբրեւ ապացոյց այս զրոյցներուն, Հայերը սկսան փողոցներուն անկիւնը ծեծել Ցոյները: Դանակոծուած եւ վիրաւոր Ցոյները հաւաքելով, զարմանել տուին Բոլորն ալ մեթոտաբար յայտարարեցին թէ իրենց վրայ յարձակողները Հայերն էին: Ո՛վ թշուառ բայց սիրելի ու ազնուական Թուրք, ի՜նչքան զրպարտեցին քեզ եւ ի՜նչ ոճիրներ նիւթեցին անունիդ դէմ:

Երբ այլեւս խռովութիւնները յաջողեր էի կասեցնել, հաւաքել տուայն մարդիկը որոնք մեղսակից էին դէպքերուն մէջ կամ առաջնորդներ էին անոնց: Նոյն առեն ամէն կողմ ընդհանուր խուզարկութիւններ կատարելու համար ծրագիր մը մշակեցի: Միտքս դրած էի խուզարկել Հնչակեան կուսակցութեան վարիչներուն եւ պետերուն տուները, զրաւել անոնց թուղթերը, զէնքերը, ռումբերը եւ ինչ որ կար:

Արդէն քովս չէին պակսեր այնպիսի վաւերաթուղթեր, որոնք յստակութեամբ կը բացատրէին կոմիտէին բոլոր ծրագիրները: Սակայն անհրաժեշտ էր ամբողջացնել: Խուզարկութեան այս հրամանը ընդհանուր էր, այնպէս որ հայաբնակ բոլոր դաւառներուն մէջ եւս խուզարկութիւն կատարելու համար ամէն կողմ հրահանգ դրկեցի: Խուզարկութեանց հետեւանքով յաջողեցայ կարեւոր թուղթեր գտնել կոմիտէին անդամներուն ու պետերուն տուներուն մէջ: Որպէսզի ամբողջովին հասկցուին հայ յեղափոխական կազմակերպութեան էութիւնն ու նպատակները, անհրաժեշտ է կարդալ այդ թուղթերէն գէթ մէկ քանին:

24.— ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿԻՆԵՐՈՒ ԽՈՒՄԲԵՐ...

Ուշադրութեան արժանի կարեւոր վաւերաթուղթ մըն է այն կանոնագիրը, որ հայերէն լեզուով եւ ձեռքով գրուած է, ընդամէնը 3 էջ, եւ կը կրէ Հնչակեան կուսակցութեան Պոլսոյ մասնաճիւղին կնիքը: Այստեղ կ'արտատպեմ այդ կանոնագրին մէկ քանի յօդուածները.

(Շար.)

(*) Խմբ.— Պատմութեան ընթացքը չխանգարելու համար, չենք պատասխաներ այս եւ նման գարշելի յերիւրանքներու:

ՅԱՌԱՋ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ԹՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ՆՓՈՒՅՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
6
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
6 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1639

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԹԻՒՐԻՒՐԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անցեալ օր պարզած էինք պարսկական կառավարութեան բռնած դիրքը՝ քրտական շարժման հանդէպ։ Դիրք մը՝ որ կը ներկայացնէ վճռական կամք՝ խափանելու որ եւ է խլրտում իր հողերուն վրայ։

Ըսած էինք թէ՝ արդէն իսկ միջոցներ ձեռք առնուած են, Արարատի սահմանակից շրջաններու քիւրտ աշիրէթները հեռացնելու, եւ լերան բարձունքներն ապաստանած ըմբոստները հնազանդութեան հրաւիրելու համար։

Նոր չէ որ Թէհրանի կառավարութիւնը կը ձգտի հաւատարժօրէն կատարել իր յանձնառութիւնները՝ հանդէպ իր հպատակներուն։

Միակ փոփոխութիւնը այն է որ, այս անգամ շատ աւելի վճռական եւ խիստ միջոցներու կը դիմէ, ո՛րեւէ կասկած չներշնչելու համար։ Եւ այս՝ անոր համար որ, Շէյխ Մահմուտի ապստամբութիւնը (Իրաք) պղտորեց Պարսիկներուն միտքը։ Մինչդեռ բուն քրտական խնդիրը կապ ունի միայն Թուրքիոյ հետ։

Ուրեմն, մենք պատրանքներ չունինք այս մասին։

Առաջին օրէն իսկ, մենք դէմ ենք եղած ո՛րեւէ քրտական խլրտուժի՝ Պարսկաստանի եւ Իրաքի մէջ։ Եւ դէմ ենք այսօր աւելի քան երբեք։

Փարիզի ռամկավար պաշտօնաթերթը, առիթ բռնելով կասկածելի քիւրտ վարիչի մը նոյնքան կասկածելի յայտարարութիւնները, կը պահանջէ որ Դաշնակցութիւնը խզէ իր կապերը՝ Հօյբունի հետ։ Արդ անանուն մարդը ըսած է եղեր թէ իրենք (Հօյբունը) միայն Թուրքիոյ դէմ չէ որ կը գործեն, այլեւ Իրանի եւ Իրաքի դէմ։

Ուրիշ առեն ալ դիտել տուած ենք թէ հարցեր կան որոնց մասին որքան քիչ խօսուի հրապարակաւ, այնքան լաւ է։ Այս հարցն ալ կրնայինք դասել այդ շարքին մէջ։

Բայց քանի որ հրապարակաւ իմաստութիւն կը սորվեցնեն մեզի, ականջ դնելով առաջին հանդիպողին, անհրաժեշտ կը գտնենք յայտարարել, «ի բուժումն գայթակղեալ մտաց»։—

Ամենաթեթեւ կասկածն իսկ, թէ Հօյբունը կը գործէ Իրանի եւ Իրաքի դէմ, միայն մէկուն դէմ թէ երկուքին մէկ, բաւական է բոլորովին մեկուսացնելու Հօյբունը։

Քրտական կոմիտէն այն ուժը չէ որ կարենայ տանիլ այդ «եռաճակատ» պայքարը։ Իսկ այդպիսի պատահականութեան մը հանդէպ՝ ուրիշներէն խելք սորվելու պէտք չունինք։

Այս կէտը միանգամ ընդ միշտ լուսաբանելէ յետոյ, կը մնայ հարցնել մեր ընդդիմադիրներուն.—

Իսկապէս կը հաւատա՞ք թէ բոլորովին անպէտ, անարժէք բան է քրտական շարժումը։

Զանազան առիթներով պարզած ենք մեր տեսակէտը՝ այս հարցի մասին, եւ աւելորդ պիտի ըլլար կրկնութիւններ փորձել։

Մենք հրաշքներ չենք սպասած եւ չենք սպասեր այդ շարժումէն։ Մանաւանդ ներկայ պայմաններուն մէջ, երբ ամէնէն շահակից պետութիւններն անգամ ամէն բանէ առաջ իրենց ներքին ապահովութեան, խաղաղութեան եւ զարգացման հոգն ունին։

Իրողութիւն է որ կրակ մը կը վառի Թուրքիոյ կողքին, այսպէս կոչուած արեւելեան նահանգներուն մէջ։ Կրակ մը որ կը տեւէ 1925էն ի վեր։ Կրակ մը որ սկիզբ առաւ տարերային պոռթկումով, պահ մը խաւարեցաւ, յետոյ նորէն արծարծուեցաւ աւելի լուրջ հիմերու վրայ։

Արդ, ո՛րեւէ քաղաքական կազմակերպութիւն պարտա՞ւոր է հետաքրքրուիլ այս կրակով թէ ոչ։ Գոնէ այնքան որքան կապ ունի մեր շահերուն հետ։ (Զէ՞ որ կրիւները տեղի կ'ունենան մեր հողերուն վրայ)։

«Ազգովին» ոտքը գետնէն կտրելու խնդիր ալ չկայ այստեղ։ Հարցումը պարզ է, եւ կը պահանջէ բացորոշ պատասխան։

Կրնա՞նք այս խնդիրն ալ յանձնել Երեւանի «իմաստուն» վարիչներուն հայեցողութեան, երբ գիտենք որ— դո՛ւք ալ, մենք ալ— ան չունի ո՛րեւէ սեփական քաղաքականութիւն, եւ հլու.հնազանդ կամակատարն է Մոսկուայի։ Իսկ այս վերջինը՝ կ'ուզէ, կը ճգնի քրտական շարժում ստեղծել Պարսկաստանի մէջ եւ անոր ուժգնացմամբ իր մէջ եւ անոր ու հոգատար իշխանութեան դէմ։

Պատասխա՞ն ենք— հարց կուտանք նորէն— հետաքրքրուիլ, նոյնիսկ ձեր նախատեսած չարիքները կանխելու համար։ Որպէսզի քրտական շարժումը չշեղի իր բնական ընթացքէն, գործիք չդառնայ այս կամ այն աշխարհակալութեան ձեռքը։

Փաստ է որ քրտական— ինչպէս հայկական— ապստամբութեան բուն պատասխանատուն, Թուրքիան, ամէն դիւային միջոցի կը դիմէ, շարժումը իր հարեւաններուն, մասնաւորապէս Պարսկաստանի դէմ դարձնելու համար։ Այս վերջերս երեւան հանուեցան Թրքական մէկէ աւելի դաւեր, որոնց հանդէպ անտարբեր մնալ՝ կը նշանակէ ամէն բան բախտին ձգել։

Միայն այս հարցումներուն պատասխանը՝ պիտի լուսաբանէր շատ մը թիւրիմացութիւններ։

Տակաւին ուրիշ հարց որ, ռամկավարներուն — ինչպէս երեւանցիներուն — համար «անվիճելի» իրողութիւն է նշանաւոր հէքեաթ մը։ Երկուքն ալ կը հաւատան թէ քրտական-հակաթուրք-շարժման գլուխը կանգնած է Անգլիան...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԽՆԱՄԻՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵԻ

Ինչպէս կ'երեւայ, սեւ կատու անցած է ռամկավարներուն եւ Երեւանցիներուն միջեւ։ Ծանօթ է Ամերիկայի «Պետական» կարմիր Խաչինմէջ ծագած կռիւը, որ ղեմ դիմաց հանեց ռամկավարներն ու Հօկը։

«Պայքար», Ամերիկայի ռամկավարներուն օրկանը, այս առթիւ վիտել կուտայ խմբագրականի մը մէջ (15 յուլիս).—

— «Արտասահմանի մէջ կան տարրեր, որ Հայաստանի բարեկամութիւնը իրենց մենաշնորհը կը նկատեն։ Ինքզինքնին Հայաստանի հարազատ բարեկամ կը հռչակեն եւ կը պնդեն թէ իրենցմէ դուրս եղողները, բոլորն ալ, անհարազատ ու դիմակաւոր են, պէտք է Հայաստանի թշնամիներուն մէջ դասուին։

Այս մարդիկ որպէս թէ հայամէտ են. որպէս թէ ըսինք, որովհետեւ, եթէ իրօք ու բանիմաց համակրավարներ ըլլային, դժուար չէր հասկնալ իրենց ըսածը ու խօսք հասկցնել իրենց։ Անոնք սակայն 30 տարիէ սկսեալ չհնչակեան, Դաշնակցական են եւ այլ կազմակերպութիւններու մէջ մտած ու ելած մարդիկ են եւ ամէն տեսակ չուրի մէջ գլտորուելով կլոր քարեր դարձած են, որոնցմով անկարելի է պատ հիւսել։ Մեծ ճիգերով կարելի կ'ըլլայ զանոնք իրարու վրայ կուտել, եւ ահա փոքրիկ պատահարով մը կը փլին ու ցիրուցան կ'ըլլան։ Իրենցմէ շատեր կան որոնք երէկ Թունդ ազգայնականութիւն կը ծախէին, այսօր ազգայնականութիւնը Թոյն կը կոչեն ու խորշելով կը խորշին անկէ, իսկ վաղը յայտնի չէ Թէ ի՛նչ գոյն պիտի առնեն։ Իրենց մէջ քիչ չեն նաեւ այնպիսիները որ Թէեւ օրն ի բուն «համայնավարութիւն» կը քարոզեն, դրամատիրութեան անիրաւութիւնները, պուրժուական կարգերը կը ձաղկեն, եւ բանուոր դասակարգին զրկանքներուն մասին կը ճառեն, բայց իրենք կը գործեն ու կ'ապրին դրամատէրի պէս, նոյնիսկ վաշխառութիւն կ'ընեն, եւ իրենց առեւտուրին մէջ քանի մը սէնթ շահելու համար երբեմն այնպիսի հնարքներու եւ միջոցներու կը դիմեն որ ամէնէն ճարպիկ պուրժուային ալ ժատ խածնել կուտայ։

Ձենք գիտեր Թէ այսպիսիներ ի՛նչ վերաբերմունք պիտի գտնէին, եթէ Հայաստան ըլլային, ուր քանի մը անասունի տէր գիւղացին կուլակ կը կոչուի ու դասակարգային Թշնամի կը յայտարարուի։»

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ԵՐԳ՝ ԱՆԹԵԼՈՎ

Կը լսենք Թէ փարիզի Radio Colonialի վարչութեան կողմէ կարգադրութիւններ եղած են՝ ի պատիւ կոմիտաս վարդապետի սարքուած վերջին երգահանդէսէն հատընտիր կտորներ ներկայացնելու ի սփիւռս աշխարհի, մինչեւ ձափոն եւ Ամերիկա։ Խմբերգի բաժինը պիտի ստանձնէ սիփան երգչախումբը, իսկ մեներգը՝ Օր. Հայկանոյշ Թորոսեան։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԲԱՑԸ

Ելեւմտական տարուան ընթացքին, այսինքն ապրիլ մէկէն սկսեալ, Անգլիոյ գանձին բացը կը հասնի 100 միլիոն ստերլինի (12ու կէս միլիառ ֆրանք)։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳԱՐՃԵԼԻ ՈՁԻՐ ՄԸ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայ մը կը սպաննէ ուրիշ Հայ մը

կարտանի մօտ, փիւի-պիվէռ կոչուած վայրին մէջ, ուր հաստատուած է հայ գաղութը, վէճի մը հետեւանքով, մնակեան Սար, գիս անունով Հայ մը սպաննուեցաւ դաշոյնով։

Մարդասպանը, Արսէն Մալաքեան անունով Հայ մը, կօշկակար, որ յաջողեր էր փախուստ տալ, ինքն իրեն յանձնուեցաւ ոստիկանութեան, յաջորդ առտուն։

Ոճրին մասին հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ մարսիլիական թերթ մը.—

Կիրակի իրիկուն, Անսուրեանի սրճարանը լեցուած, կը խմէին։ Լեռ մը կը նուագէր օտար եղանակներ։ Յանկարծ, մնակեան Սարգիս, կ'առաջարկէ նուագածուին մէկ քանի հայկական եղանակները զարնել։ Իսկ ոճրագործը, Արսէն Մալաքեան, կը յանձնարարէ շարունակել սպառնական շեշտով մը։ Շատ չանցած, Մալաքեան կը քաշէ դաշոյնը եւ կը նետուի մնակեանի վրայ, հինգ հարուած իջեցնելով, 4ը կուրծքին, մէկը՝ ձախ գիստին, եւ օգտուելով իրարանցումէն, փախուստ կուտայ։ Մնակեան որ ծանրօրէն վիրաւորուած էր, առանց ճիչ մը արձակելու, կ'աւանդէ հոգին։

Ջոհը ամուսնացած էր եւ չորս զաւկի տէր, ուր տարիէ ի վեր հաստատուած էր կարտան, ուր կ'աշխատէր հանքերուն մէջ եւ ճանչցուած էր իբրեւ պարկեշտ աշխատաւոր մը։ Իսկ մարդասպանը Արսէն, ամուրի է եւ կը զբաղէր կօշկակարութեամբ։

Փախուստ տալէ յետոյ, ինքնաբերաբար յանձնուեցաւ ոստիկանութեան, յայտնելով Թէ, գինով էր, եւ Թէ չի յիշեր Թէ ինչպէս պատահեցաւ ոճիրը։

Փրուսիական հաւատարմութեան շուրջ

Այս կիրակի օր, Փրուսիոյ մէջ կատարուելիք հանրաքուէին առթիւ, երկրին անդորրութիւնը պահպանելու համար, ոստիկանութիւնը չափազանց խիստ միջոցներու պիտի դիմէ։ Թափօրները, մեծ ինքնաշարժերով փրոփականտի պատոյտները պիտի ենթարկուին մասնաւոր արտօնութեան։ Անասատղները պիտի ենթարկուին նուազագոյն երեք ամիս բանտարկութեան։ Համազգեստով փրոփականտ կատարելը խստօրէն արգիլուած է։

Ազգայնականներու պետը, Հիւկէնպէրկ իր խուժդուժած հրահանգով մը, կը յանձնարարէ աշխատիլ որ կիրակի օրուան հանրաքուէին համար, իւրաքանչիւր գիւղի մէջ, բաւական թուով գործիչներ եւ փոխադրութեան միջոցներ գըտնուին, եւ հսկողութիւն կատարուի քուէներուն վրայ։

Գերմանական վարչապետին ճառը

Գերմանիոյ վարչապետը, Պրիւնինկ անթելի առջեւ խօսեցաւ ճառ մը, որուն հետաքրքրութեամբ կը սպասէին միջազգային քաղաքական շրջանակները։ Պրիւնինկ անդրադառնալէ յետոյ Հուվըրի առաջարկին ու տնտեսական ընդհ. տագնապի մեղմացման տեսակէտով՝ գերման տագնապի լուծման կարեւորութեանը, մասնաւորաբար ծանրացաւ Ֆրանքօ-գերմանական յարաբերութեանց վրայ, յոյս յայտնեց Թէ Փարիզի մէջ սկսած բանակցութիւնները պիտի շարունակուին Պերլինի մէջ, Ցրանսայի նախարարներու այցելութեան ընթացքին։

Գալով երկրին ելեւմտական վիճակին, գերման վարչապետը կը հաւաստէ Թէ դրամը անկման սպառնալիքի տակ չի գտնուիր. ընդհակառակն, մառքի գնման կարողութիւնը պիտի աւելնայ անհրաժեշտօրէն։ Դրամատուններու գործառնութեանց ազատութիւնը առաջին արդիւնքն է, որուն հասած է կառավարութիւնը։ Ուրիշ արդիւնքներ եւս պիտի ստացուին։ Ինքնաշխատ գործառնութեանց ազատութիւնն ալ մօտ առենն պիտի հաստատուի։ Բայց, Պրիւնինկ անհրաժեշտ կը նկատէ որ երկրին տնտեսական եւ ելեւմտական կացութիւնը բարւոքելու համար, քաղաքական ներքին վէճերը դադրին։ Կառավարութիւնն արդէն վճռած է ամէն միջոցներով պահպանել երկրին անդորրութիւնը։

Կարճ ակնարկութիւն մը ընելով կիրակիի փրուսիական հանրաքուէին, Պրիւնինկ յայտնեց Թէ վարչապետը չուզեր իր կարծիքը յայտնել հարցի մը մասին, որ զուտ փրուսիական է։ Սակայն, փրուսիացի ընտրողներուն օրինակ տալու համար, իբր ընտրող, ինքը չպիտի երթայ քուէ տալու։

Հայ խակահատի մը ձերբակալումը

Ատենէ մը ի վեր երկու գաղտնի ոստիկաններ կը հետապնդէին երկու միջազգային քսակահատներ, առանց զանոնք գործի վրայ բռնել յաջողելու։ Նախորդ օր, քսակահատներէն մէկը, Գաղթային Ցուցահանդէսին մէջ յաջողեցաւ այցելուի մը դրամապանակը թոցնել, բայց ճիդ նոյն պահուն, ոստիկանին ձեռքը իջաւ ուսին։ Ձերբակալուեցաւ նաեւ անոր մեղսակիցը, որ քիչ անդին կը սպասէր, աւարը ապահով տեղ մը զետեղելու համար։ Ատոնցմէ մէկը Թրքահպատակ Հայ մըն է, Գէորգ Մուրատեան 32 տարու։ Միւսը 45 տարու Իտալացի մը, Ճէնարօ Վէքքիոնէ։ Հայուն Թոցուցած դրամապանակը կը պարունակէր կլորիկ գումար մը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ստացած ենք հետեւեալ գումարները.—

Ռոնտոյի (կրընոպլը)	
Հայրենակիցներէն (ցես «Յառաջ» 4 Օգոստոս)	78.—
Հրանդ Մայիսեան (Բ. Անգամ)	10.—
Գումար	88.—
Օգոստ. 1ի գումարը	11,769.—
Ընդհ. գումար	11,857.—

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՅՈՐԵՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Թուրքիոյ տնտեսական գործավարութիւնը ցորենի խնդրի մասին իր կատարած քննութիւնը աւարտեց, վերջնականապէս որոշուած է որ երկրագործական դրամատունը հողագործներէն իր ունեցած 5 միլիոն ոսկի պահանջին փոխարէն ցորեն առնէ։ Գնումի գինը դեռ չէ ճշդուած։ Պարտքի փոխարէն առնուած ցորենը կրնայ կրնայ ուղեւորութիւնը մերել համար յատուկ կազմակերպութիւն մը պիտի ըլլայ։

Երկրագործական դրամատունը ցորենը ծախուելէ վերջ եթէ շահ ընէ, այս շահը գիւղացիներուն պիտի տայ։

Եթէ այդ միջոցը հողագործներուն կացութիւնը չբարելաւէ, տնտեսական գործավարութիւնը նոր միջոցներ պիտի խորհի եւ օրինագիծ մը պիտի պատրաստէ մինչեւ Ազգ. ժողովի առաջիկայ նստաշրջանը։

ԹՐՔԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

Մամուլի նոր օրէնքին համաձայն Թերթերու քննութիւնը խիստ կերպով կատարելու համար, Պոլսոյ ընդհ. դատախազութեան կից մասնաւոր պաշտօնատուն մը պիտի կազմուի եւ Թերթերը այնտեղ պիտի քննուին։ Այս պաշտօնատան 4 ընդհ. դատախազի օգնականներ պիտի կցուին։

ՈՐ ՀԱՅԵՐԸ ՊԻՏԻ ԿՐՆԱՆ ՍՈՒՐԻԱ ԵՐԹԱԼ

Սուրիոյ «էլ Ահվալ» ըկը գրէ.—

Տասը օր առաջ հետագիրները հաղորդած էինք Ազգերու Դաշնակցութիւնը որոշած էր Հայերուն տեղաւորումը մեր երկրին մէջ երկարաձգել մինչեւ 1933։

Մարզպանութիւնը ընդհ. ապահովութեան տնօրէնութեան հետ համաձայնաբար, կարգ մը պայմաններ դրած է Հայերու ներգաղթին համար։

Այն Հայերը միայն պիտի կրնան տեղաւորուիլ եւ մնալ մեր երկիրներուն մէջ, որոնք հովանաւորեալ երկիրներու մէջ կը գտնուին։ Օդափոխութեան համար կամ առեւտրական նպատակներով արտասահմանէն եկող Հայերը եթէ մնալ կ'ուզեն, պայման է որ հոս հարուստ ազգականներ ունենան, որոնք ստանձնեն անոնց ապրուստի հոգը։

Այն Հայը որ այս պայմանները չգոհացուցած մեր երկիրը կուգայ, պիտի չընդունուի։

Այս պայմաններու շնորհիւ, մեծ թիւով Հայեր չպիտի կրնան գալ մեր երկիրը եւ հետեւաբար Հայերու ներգաղթէն վախնալիք բան չկայ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԽՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պերմանիա ղրկուած անգլիական զօրախումբ մը ձերբակալեց ըմբոստապետ մը։ Պէնկալի Օրէնսդիր խորհուրդը կէս միլիոն բուժիչ քուէարկեց, զօրացնելու քաղաքին ոստիկանութիւնը։

ԹՈՒՐՔԻԱ ՆԵՐՍԷՆ ԵՒ ԴՈՒՐՍԷՆ

ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐԸ ԵՐԿՐԷՆ ԴՈՒՐՍ

Թուրքիայէն դուրս քէմալական իշխանութեան ղէմ հակառակորդի դիրքին մէջ կը գտնուին՝

1։— Խալիֆա Ապտիւլ Մէճիտ Էֆէնտի եւ Օսմանեան գերդաստանի անդամները.

2.— 150նոց Սեւ Ցանկի անդամները (բացառութեամբ մէկ քանիներու, որոնք լրտեսութիւն կ'ընեն Էնկիւրիի հաշուոյն).

3.— Նոյնինքն Մուսթաֆա Քէմալի կարգ մը մտերիմ գործակիցները, որոնք մեծ դեր կատարած էին միլլի շարժման յաջողութեան մէջ, սակայն ետքէն չկարենալով հանդուրժել դիկտատորին մենատիրական ձգտումներուն, հեռացան երկրէն եւ արտասահման ապաստանեցան։ Ասոնցմէ յիշենք նախկին վարչապետ Րէուֆ պէյը, Լոզանի Բ. պատուիրակ Տոքթ. Բիլա Նուրի, Խալիտէ Էտիպ հանըմի ամուսին Տոքթ. Ադնանը, եւայլն։

Մէճլիս Էֆէնտի Պոլսէն քշուեցին ի վեր կ'ապրի Նիսի շրջանին մէջ, գործէ քաշուած հարուստ հասարակ մը պէս։ Ի՞նչպէս կը հասկնաս իրապէկ Թուրք մը, գահընկէց խալիֆան ամսական 400 անգլ. ոսկի կը ստանայ հնդիկ մեծահարուստ իշխանէ մը՝ Նիզամ իւլ Միւլք, որ խոստացած է ցմահ վճարել այս թոշակը։ Անշուշտ ուրիշ ուղղափառ եւ բարեպաշտ խալիֆաներ ալ անտես չեն առներ Մուհամմէտի այս անփառունակ յաջորդը։

Սկիզբի օրերուն, Մ. Քէմալի այդ յանդուգն հարուածին սաստկութեան տակ, ընդդիմադիր տարրերը հալածելով համախմբուեցան խալիֆային շուրջ։ Այս վերջինը «իսլամական աշխարհին» ուղղուած կոչով մը բողոքեց «Թուրք անկրօն հանրապետութեան» ղէմ, որ «չընջած է» խալիֆայութեան նուիրական հիմնարկութիւնը։ «Այս անկրօն որոշումը, կ'ըսէր, ոչ միայն կարելի չէ հաշտեցնել իսլամութեան հիմնական բարձր օրէնքներուն եւ շահերուն հետ, այլ եւ հակառակ է ազնուական ու հերոսական Թուրք ազգի սահմանադրական եւ ընտրական կանոններուն, քանի որ, համաձայն մեր իսլամական եւ ազգային փառապանծ աւանդութեանց, ներկայ Ազգային Ժողովին պաշտօն չունէնուած է չենակէտ դառնալ սրբազան խալիֆայութեան։ Հետեւաբար անհրաժեշտ պարտականութիւն կը դիտ յայտնել իսլամական աշխարհին թէ՝ չեղեալ կը համարիմ այսպիսի սին որոշում մը, որ կ'ուրանայ «Շերիաթը Ղուրայը Ահմէտիյէն»։

Եղրակացնելով, գահընկէց խալիֆան կոչ կ'ուղղէր աշխարհի իսլամներուն՝ պատրաստուիլ իսլամական մեծ համաժողովին, որ պիտի գումարուէր յարմար ժամանակին՝ վճռելու համար խալիֆայութեան բախտը։

Նիսի խալիֆայական ապարանքը հակաքէմալականներու ժամադրավայր դարձաւ առեն մը։ Բոլոր անոնք որ Էնկիւրիի վարիչներուն դէմ ոխ ու քէն ունէին, համախմբուեցան այդ ոյժին շուրջ, քէմալապետութիւնը տապալելու եւ խալիֆայութիւնը վերականգնելու նպատակով։

Ապտիւլ Մէճիտ պայքարող մարդ չէր սակայն. ուսումնասէր եւ արուեստագէտ, Ալի Օսմանի այս վերջին շառաւիղը Միջերկրականի գեղազարմ ափերուն վրայ ուզեց շարունակել այն հանդարտ ու մխալաղաղ կեանքը, որուն վարժուած էր Սկիւտարի բարձունքին եւ Վոսփորի ափերուն վրայ։

Ընդդիմադիր այն տարրերը, որ քիչ շատ պայքարող ոգի ունենալով, կ'ուզէին իրականացնել յանդուգն ծրագիրներ, հետզհետէ հիասթափուած, քաշուեցան խալիֆայի շրջանակէն։ Իսլամական համաժողովը երբեք ալ չգումարուեցաւ։ Ու Ապտիւլ Մէճիտ իր թոյլ ու ծեղ կեանքով, այսօր ո՛չ մէկ վտանգ կը ներկայացնէ Էնկիւրիի համար։

Վերջերս, «Փըթի Փարիզիէն»ի Թղթակից Տիկին Անորէ Վիոլլիսի ըրած յայտարարութեանց մէջ, նոյնիսկ գովեստի խօսքեր ունէր Մ. Քէմալի հասցէին։ (Այդ նոյն յայտարարութեանց առթիւ, Թուրք մը ցաւով դիտել կուտար թէ՝ Խալիֆան ո՛րքան ազէտ էր իսլամական կրօնքին համար։ Օրինակ, չէր գիտեր թէ՝ Բամազանը սկսելու համար, նոր լուսինը պէտք է տեսած ըլլային երկու *վկաներ միայն*, ոչ թէ երեք, ինչպէս յայտարարած էր)։

Ուրեմն Խալիֆային եւ օսմանեան գերդաստանին կողմէ ո՛չ մէկ վտանգ կը սպառնայ Մ. Քէմալի եւ Էնկիւրիի վարիչներուն։

Երկրորդ դասակարգի ընդդիմադիրները— 150նոցները— կեդրոնացած չեն տեղ մը։ Անոնք ցրուած են Պուլկարիոյ, Յունաստանի, Սուրիոյ, Եգիպտոսի եւ Ֆրանսայի մէջ։ Կազմակերպուած չեն իբրեւ ընդդիմադիր կուսակցութիւն։ Չունին դեկավար մարմին։ Յիշուած բոլոր երկիրներուն մէջ ալ թերթ կը հրատարակեն, անկանոն կերպով։ Կիւմիւլճինայի մէջ կը կը հրատարակէին թերթ մը, Հալէպի մէջ «Վահտէթ (եւ ուրիշ մը), Դահիրէի մէջ «Միւսաւաթ», Փարիզի մէջ «Րէհպերը Ինքըլապ»,.բոլորն ալ արագատառ թուրքերէնով։ Գրեթէ բոլորն ալ դադրած են այսօր։ Ներկայիս Փիլիպէի մէջ կը հրատարակուին «Աչըք Սէօզ» եւ «Սէտայը Իսլամ» թերթերը, իսկ երկու տարի է ի վեր Փարիզի մէջ կը հրատարակուի ֆրանսերէն *թերթ մը*՝ La République Enchaînée, Organe de la Démocratie Turque, *տնօրէնութեամբ* ներքին գործերու նախկին նախարար Մ.Էհմէտ Ալի պէյի։ Այս թերթին խմբագրապետն է Հրեայ մը, որ պահուած է Նէճմեթի Րիֆա՛թ կեղծանունին տակ։ Գլխաւոր աշխատակիցներէն մէկն է Ալպէր Ֆուա, ուրիշ ծանօթ Հրեայ մը, նախկին իթթիհատական։

Այս թերթի վերջին թիւէն (15 Յուլիս 1931) կ'իմանանք կազմութիւնը «Թուրք Դեմոկրատ կուսակցութեան», որուն միանալու որոշում տուած են Պուլկարիոյ Թուրք ընդդիմադիրները։ «Աչըք Սէօզ» եւ «Սէտայի Իսլամ» այսուհետեւ պիտի հրատարակուին, իբրեւ այդ կուսակցութեան Պուլկարիոյ օրգանները։ Թերթը կ'ըսէ թէ միւս երկիրներուն ընդդիմադիրներուն հետ ալ բանակցութիւններ կը կատարուին՝ զանոնք եւս համախմբելու համար Թուրք ռամկավար կուսակցութեան մէջ։

Ուրեմն, այս պահուս Թուրք ընդդիմադիրներուն մէջ շարժում մը կը տեսնուի կազմակերպուելու եւ միացեալ ոյժ մը ներկայացնելու։ Ցարդ իրենց անկազմակերպ, չձեախ նոյն իսկ հակամարտ ընթացքը արգելք եղած է, որ անոնք կարենան ո եւ է շօշափելի գործ տեսնել։ Ներկայ փորձը նոյնպէս դատապարտուած է ամուլ մնալու, քանի չկայ կեդրոնական դէմք մը, որ իր հեղինակութեան եւ հմայքին տակ կարենար միացնել ընդդիմադիր տարրերը եւ անոնց տար գործունէութեան որոշ ծրագիր մը։ Այսօր այդ ծրագիրն ալ կը պակսի։ Հաւատքն ու խանդավառութիւնն ալ։ Եան ու անձնական շահը շատ աւելի գօրաւոր են անոնց մէջ, քան հայրենիքի սէրն ու ժողովրդավարական սկզբունքները։ Վերը յիշեցինք արդէն թէ՝ իրենցմէ մաս մը, մասնաւոյն սիրոյն, անցած են Քէմալի կողմը, եւ օրը օրին կը լրտեսեն իրենց նախկին ընկերներու շարժուձեւերը։

Տարիներ առաջ, ընդդիմադիր կարգ մը պետեր, մերձեցում եւ գործակցութիւն փորձեցին ոչ - Թուրք կազմակերպութեանց հետ։ Սակայն շուտ դուրս տուին իրենց գործը։ Միւս կողմէ, Էնկիւրիի վարիչները յաջողեցան ահաբեկիչ ղրկել մինչեւ Նիս եւ մահափորձի ենթարկել (Քէեւ անյաջող) Կիւմիւլճինալը Իսմայիլ Հապղը, Իթիլափի յայտնի պարագլուխներէն։

Ամփոփելով, ըսենք թէ արտասահմանի մէջ 150նոց ընդդիմադիրները ո՛չ մէկ լուրջ կազմակերպութիւն ունին, հետեւաբար ոեւէ վտանգ չեն ներկայացներ Քէմալի համար։ Համախմբումի եւ կեդրոնացումի ներկայ փորձերն ալ որեւէ յոյս չեն ներշնչեր։

Գալով երրորդ դասակարգին, Բէուճ պէյի եւ ընկերներուն, ասոնք ալ իրենց պատեհին մէջ քաշուած ու ձեռնթափ եղած են։ Հանդիստ կ'ապրին Եւրոպայի մէջ, եւ կը զգուշանան երկրին ամբողջութիւնը վտանգելէ։

Մ. Քէմալ, շնորհիւ Թուրքիոյ միջազգային կացութեան, ի վիճակի կը զգայ ինքզինքը հալածելու ընդդիմադիրները նոյնիսկ իր սահմաններէն դուրս։ Այսպէս, յաջողեցաւ Յունաստանի Թուրք ընդդիմադիրները երկրէն քշելու հրամանագիր ստորագրել տալ Վենիզելոսին։ Իր պետութիւններուն մէջ, Թաքը կ'երկարէ նաեւ Սոֆիայէն մինչեւ Փարիզ։ Սուրիոյ մէջ Ֆրանսական, Եգիպտոսի մէջ տեղական իշխանութիւնները խստիւ կը հսկեն Թուրք ընդդիմադիրներու ամէն մէկ շարժումին վրայ։ Հոս ալ Թուրք պարագլուխները դիտողութիւններու կ'ենթարկուին երբեմն պաշտօնական մարմիններու կողմէ։

Մէկ խօսքով, ընդդիմադիր շարժումը շատ տկար է Թուրքիայէն ներս թէ դուրս։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԹՌՉՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ԳԱՂԹԸ

Ամէն ժամանակի մէջ խուզարկու միտքեր հետաքրքրուած են Թռչուններուն գաղթով։ Այս մասին հիները զանազան այլանդակ մեկնութիւններ տուած են։

Ցոյն փիլիսոփայ Արիստոտէլ երկասիրութեան մը մէջ կ'ըսէ թէ ծիծեռնակները ձմեռուան եղանակը անծանօթ թաքստոցներու մէջ կ'անցընեն։

Ժէ. դարուն դէսպոները կը կարծէր թէ կարգ մը թռչուններ աշնան ա՛նքան խորունկ կը թաղուին ճահիճներու տիղմին մէջ, որ անկարելի է անոնց հետքը գտնել։ Գարնանային արեւին առաջին ճառագայթներուն հետ անոնք դուրս կ'ելլեն իրենց թաքստոցէն, վերակսկելու համար միեւնոյն գործողութիւնը աշնան վերջին օրերուն։

ԺԸ. դարուն Պլինիոս եւ Ռէօմիւր տեսան թէ այդ տեսութիւնները բոլորովին քմծին են։ Թռչունները ստիպուած են ձմեռը թողուլ ցուրտ երկիրները, երթալու համար աւելի տաք երկիրներ։

Շօշափելի ու գործնական լուծում մը տալու համար հարցին, ա՛նոնք գաղթող թռչունները ողջ ողջ կը բռնէին եւ անոնց թաթերուն կ'անցընէին ալիւմինիոմէ օղակներ, որոնց վրայ կը նշանակէին թռչուներ ձեռք անցուած տեղն ու թուականը, յետոյ անոնք ազատ ձգուելով կը գաղթէին տաք երկիրներ, հո՛ն տեղացիք բռնելով այդ թռչունները, անոնց ոտքերուն անցուած օղակները կ'առնէին եւ ասոնց վրայ նշանակելով տեղն ու թուականը, զանոնք կը ղրկէին թռչուններու գաղթի հարցով զբաղող ընկերակցութիւններուն։

1890ին, Տանըմարքացի թռչնաբան Մօրթընսըն առաջին անգամ ըլլալով կատարեց նմանօրինակ փորձ մը։ Յետագային այդ մեթոտը ընդհանրացաւ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ։

Ձեռք բերուած արդիւնքներէն կարելի եղաւ հաստատել թէ՝ Սիպերիոյ խորերէն եկող թռչունները միանալով Սկանտինաւիոյ, Անգլիոյ, Հոլլանտայի, Պելճիքայի եւ հարաւային Գերմանիոյ թռչուններուն հետ, կը գաղթէին Ափրիկէի արեւմտեան եղերքը։

Թռչուններու երկրորդ խումբ մը մեկնելով Եւրոպայի կեդրոնական երկիրներէն, եւ հետեւելով Ափրիկէի արեւելեան եղերքին ուղղութեամբ, կ'երթային մինչեւ Ափրիկէի հարաւային թերակղզին։

Երրորդ խումբ մը բաղկացած Ռուսիոյ Ուրալեան երկիրներու եւ արեւմտեան Սիպերիոյ թռչուններէն, կ'երթային Հնդկաստան, իսկ ասիական միւս երկիրներուն թռչունները կը գաղթէին դէպի Ովկիանիոյ կղզիները։

Այս մէջ-ցամաքային գաղթերէն զատ, կան նաեւ զուտ ցամաքային գաղթեր, ինչպէս Ափրիկէի եւ Հարաւային Ամերիկայի մէջ։

Շատէն դիտած է թէ Քոնկոյի աւազանին հիւսիսային երկրամասին մէջ գտնուած թռչունները գաղթող չեն, բայց քանի մը տեսակներէ, որոնք աշնան կը մեկնին դէպի հարաւ, վերադառնալու համար գարնան։

Գաղթող թռչունները ի՞նչպէս կը գտնեն իրենց ճամբան. այս մասին կարծիքները կը տարբերին։ Կարգ մը թռչնաբաններ կը կարծեն թէ թռչունները ի ձեռ օժտուած են ուղղութիւն գտնելու բնազդով։ Իրենց երթալիք ճամբան տեսնելու եւ ուղղելու կարողութիւնը կարելի չէ խնդրոյ առարկայ ընել, քանի որ գաղթող թռչուններուն մեծագոյն մասը գիշերօրեակ են, եւ միւս կողմէ՝ ովկիանոսներու վրայէն անցած ատեն անոնք չեն կրնար որոշել այն կէտերը, որոնց ուղղութեամբ պէտք է ընթանան։

Կը կարծուի թէ ուղղութիւն գտնելու գլխաւոր ազդակը կը կազմէ անուղղ գտնելու հաւանականութիւնը։ Մթնոլորտի բարեխառնութիւնն ալ կոչուած է կարեւոր դեր մը կատարելու գաղթող թռչուններուն տեղափոխութեանց մէջ։

Պուրպիէ կը կարծէ թէ հովերուն ուղղութիւնը, ինչպէս նաեւ մթնոլորտային ուրիշ պայմաններ կ'ազդեն գաղթող թռչուներուն վրայ։ Կարգ մը կենդանաբաններ թռչուններուն կը վերագրեն մագնիսական զգայութիւն մը, որ կողմնացոյցի սլաքին նման անոնց կը թոյլատրէ գտնելու իրենց ուղղութիւնը։ Մինչեւ իսկ կարծողներ կան թէ նաւագնացներուն պէս թռչուններն ալ կրնան ուղղութիւն տալ իրենց ճամբուն, հետեւելով արեւին գնացքին եւ աստղերուն տեղափոխութեան։

Այսօր թռչուններու գաղթի ծագումի մասին, հետեւեալ գլխաւոր պատճառը հաւանական կը նկատուի։ Սառնային դարաշրջանէն առաջ, երբ երկրին բարեխառնութիւնը ամէն տեղ նոյնն էր, թռչունները միօրինակ կերպով տարածուած էին երկրագունտին մակերեսին վրայ։ Այն շրջանին, երբ այդ սառնակոյտերը Ռօնի հովիտին մէջ տարածուեցան, հիւսիսային երկիրներուն մէջ ապրող թռչունները ստիպուեցան դէպի հարաւ երթալ։ Այս երեւոյթը քանի մը անգամ կրկնուելով, առաջ բերաւ թռչուններուն գաղթը, որ անփոփոխ մնաց, շնորհիւ եղանակներու փոխոխականութեան։ Նոր տեսակէտ մը այս հարցը կը կապէ թռչուններու ներծոր դեղձերու բնախօսութեան։

ԼՈՒՍԻՆԸ ԲՆԱԿԵԼԻ՞ Է

Ահա՛ հարց մը, որ հինէն ի վեր զբաղեցուցած է գիտական աշխարհը եւ առարկայ դարձած շատերու հետաքրքրութեան։

Այսօր, գիտութեան հսկայաքայլ յառաջդիմութեան եւ աստղագիտական գործիքներուն կատարելագործութեան շնորհիւ, կրնանք աւելի որոշ ու շօշափելի փաստերով մօտենալ հարցին։ Պատասխանը դժբախտաբար ժխտական է։

Արդարեւ, երբ Ուիլսըն լերան (Միացեալ Նահանգներ) հսկայ դիտարանին խոշոր հեռադիտակով դիտենք լուսինը, 3000 անգամ աւելի խոշորցած եւ 50 քիլոմեթր հեռաւորութեան մը մէջ կը տեսնենք զայն, ինչ որ հնարաւոր կը դարձնէ յատակօրէն նշմարելու անոր մէջ՝ 100 մեղր տրամագիծ ունեցող առարկաներ, օրինակ՝ մեծ չիշատակարան մը, տուներու, մարդոց կամ անասուններու խմբաւորումներ, լճակ մը, ծառերու խուրձ մը, մինչդեռ նմանօրինակ որեւէ առարկայ չէ նշմարուած լուսնին լերկ մակերեսին վրայ, ինչ որ ապացոյց է թէ անոր մէջ մարդ կամ անասուն գոյութիւն չունի։

Հիմա տեսնենք թէ լուսնի մակերեսին վրայ կենդանի էակները գոյութեան ի՞նչ պայմաններու մէջ կրնան գտնուիլ, եւ թէ մարդկային գործարանաւորութիւնները կրնա՞ն պատշաճիլ այդ միջավայրին։

Նախ ըսենք թէ մթնոլորտային ճնշումը հոն չափէ աւելի տկար է, այսինքն մեր երկրին մթնոլորտին ճնշման 9 աւ հաւիր մասին կը հաւասարի։ Արեւին ճառագայթները երբ լուսնի օդի խաւերուն մէջէն անցնին չեն ճծուիր, որով լուսնին այն մասը որ կը սահնայ արեւին ճառագայթները, շատ բարձր բարեխառնութիւն մը պէտք է ունենայ։ Ասղագիտական մանաւուր գործիքի մը միջոցաւ, չափելով դէպի երկիր ղրկուած լոյսի ճառագայթումը, կարելի եղած է որոշել լուսնի հողին բարեխառնութիւնը։ որուն միջինը դերոյէն 97 աստիճան վեր է, ինչ որ մեզի համար շատ տաք ըսել է։ Գալով այն բարեխառնութեան, որ գոյութիւն ունի լուսնի այն կիսագունդին մէջ, որ արեւէն լոյս ու ջերմութիւն չստանար, հո՛ն հաւանաբար շատ ցուրտ ըլլալու է, այսինքն դերոյէն 50 աստիճան վար։

Վերոյիշեալ հակիրճ տեսութենէն կարելի է հետեւցնել թէ՝ լուսնի մէջ մարդկային կեանքի գոյութիւնը անհնար է։ Սակայն հո՛ն կրնան գոյութիւն ունենալ այնպիսի էակներ, որոնք մանաւանդաչափ կազմաւորուած ըլլան ապրելու համար մթնոլորտի ծանօթ պայմաններուն մէջ։

Գիտուն-հետազօտ՝ Մոնակոյի իշխան Ալպէր՝ իր ծովային հետազօտութեանց ընթացքին ովկիանոսի 6000 մեղր խորութեանց մէջէն եւ բեւեռ հանած է ա՛յնպիսի էակներ, որոնք բացարձակ մթութեան մէջ կ'ապրին, հոն՝ ուր բարեխառնութիւնը դէրօ աստիճանի մօտ է, եւ ճնշումը աւելի քան 600 մթնոլորտ։ Ասոնք այնպիսի պայմաններ են, որոնց մէջ գործարանաւոր էակներուն գոյութիւնը մինչեւ այսօր անկարելի նկատուած էր։

Արդ, քանի որ բնութեան մէջ, մեր հողագունտին վրայ գոյութիւն ունին էակներ, որոնք կրնան յարմարիլ բոլովին տարբեր պայմաններու՝ որոնց մենք վարժուած չենք, եւ եթէ անոնք կը գտնուին մեր երկրին ծովերուն մէջ, կրնան նաեւ առնոյշէ գոյութիւն ունենալ երկրին արբանեակին՝ լուսնին մէջ, հաւասարապէս անոր կիզիչ եւ սառուցեալ մակերեսին վրայ։

Բայց թէ ի՞նչ է այդ էակներուն փիզիքական յօրինուածքն ու կազմաւորութիւնը, ասիկա գաղտնիք մըն է, որուն թափանցելու համար անհրաժեշտ է ճամբորդութիւն մը կատարել դէպի Լուսին։

ՀՐԱՉԵԱՑ ՏԷՐՕՍԿԻ

"ԷՐՄԷՆԻ,, ՊՍԱԿԸ

— Պայքա՛ր, պայքա՛ր այլասերման դէմ. պատերա՛զմ, համր ոսոխին դէմ։

Կը խօսինք բեմէն, կը գրենք թերթերու մէջ. ու ողբերգու բանաստեղծը, կուլայ վիշտէն։ «Ցանուն ձեր անթաղ մեռելներուն, յանուն ձեր կրած այնչափ վիշտին, ի սէր Աստուծոյ, գուրգուրացէք ձեր լեզուին, ձեր կրօնքին, ձեր աւանդավէպին վրայ։ Մի՛ մոռնաք երդել հայ երգը ձեր շրթներով, որ հաճեղ է աղէն. սահուն է ջուրէն ձեր երգը, ա՛խ եղբայրներ»։

Լա՛յ, հայ երգիչ, լայ, ո՛չ թէ երգիդ տխրութենէն, այլ քու մինակութեանդ համար, որովհետեւ քու ձայնդ լսող չկայ։

Զինք տեսներ մեր լեզուի գեղեցկութիւնը, չենք զգար թէ ունինք այնպիսի արժէքներ, որոնց աղնուացումով գուցէ մեր աչքերը շլանային. ունինք ածէն բան՝ որ անհրաժեշտ է ազգ կոչուելու համար, աւանդավէպեր ու պէսպիսութիւններ, ու մանաւանդ պէտք չուներ ուրիշէնմուրալու կամ փոխառնելու բայց մեր զրացիին քարը, մեր կիէն սիրուն է...

Ինչո՞ւ արդեօք, Հայերս մ սիրած ենք այն՝ որ մեզ չի պ կանիր. եւ եղած ենք ստրուկը նոր, որ մեզմէ չէ։ Հայ իշխանին տեն առեն անարդանքի տեղ ընելով հայ թագաւորներու պ գահները, կը նախընտրէին շղթայակապ ստրուկը Պարսկ կամ Յոյնին... Օտարամոլութ մինչեւ վերջ կուլուերու աղբիւր ղած չէ՞. պարզապէս մերինները հաւաքական արժանապատուո չունենալուն համար։ Եւ իր մինչեւ մեր օրերը հայի հ կրօնք փոխել, պատուանշանի մար աղգ ծախել... Թերեւս մի վերջին դատաստանը։ Բաւիղին որ հնչեցուց ահաղանգը.

Թէ հայերար դուք խօսիք, Ձայն սովրեցնէք ձեր տղերք Աստուած վկայ, էն կինքուն էլ չի պրծնի ձեր ցոգին...

Հապա՛, այսպէս կ'ատէր հայ թիւնն, օտարամոլ Հայը, 1850ա Թուականներուն, իսկ այսօր ա շատ։

Ցանք օրինակներ որքան կ'ուզեք։ Ահա՛ զարգացածը պաշ նատան մէջ կը հեռաձայնէ։

—« Allo! allo! oui, moi mê comment?— ah, oui— *հայկ խօսի՞մ*, bon. *ինծի ծաւէ՛, միւս կիրակոս* — non. Ecoute moi *ես այդպէս չեմ կարծեր* — m non, mais non — Ecoutez *հա՛, այո՛. ըոէք* madame տիկնոջ, որ մատռաղելը համոզէ։

Վերջերս տխուր դէպքի մը ծուռ վկան եղանք։

Հայ լուսաւորչական երիտասա մը կնութեան կ'ուզէ «Հայ» կաթ լիկ՝ պատուաւոր ընտանիքի մը ջիկը։ Ամէն բանի մասին համաձ են, բացի պսակէն։

Տղան պարագաները կը պնդի որ անպայման լուսաւորչական սակով միանան. հակառակ պար դային կը սպառնան հարսանիքը ներկայ չըլլալ։

Իսկ բարեպաշտ կաթոլիկ «Հայ կը պահանջէ կաթոլիկ պսակ կ'աւելցնէ։

— «Ես, էֆէնտինե՛ր, այդ ալ չեմ ատրնացած, որ աղջ «էրմէնի»ի ժամը պսակ ընել տա ստրնութեան հանդուրժեմ»։

Իսկ աննմա՛ն հարսնցուն, աւե թիու քան քացախը, հօրը պսակն կը լրացնէ անուշ բերնով.

— Տունը կը մնամ, պատաւ աղջիկ կը դառնամ, ողջ-ողջ գերեզմ կը մտնեմ ուրախութեամբ, բայ «էրմէնի» պսակին թշնամիս ժանանայ։

Ուրիշ պատմութիւն մը։

Ոստիկանատան մէջ ոստիկան մը կը հարցնէ «Հայ»ու մը։

— Ի՞նչ ազգութեան կը պատ կանիք։

— Կաթոլիկ եմ։

— կաթոլիկը տերտերին ըսե ո՞ր ազգին կը պատկանիք։

— Connais pas, mossieu (չեմ գիտեր, պարոն)։

— Ի՞նչ հաստ գլուխ մարդ է սա ապուշը։ Կը հարցնեմ քեզի, թ ի՞նչ ազգ էք. Իտալացի՞, Սպանիա ցի՞, Մարոքցի՞, Պելճիքացի՞...

Մարդը կը քրտնի, կը նեղուի բոլոր զրկանքները հողը չէ, միայ իր լեզուն չարտասանէ այդ անիծ եալ բառը։ Ոստիկանը ինքնութեան թուղթին մէջ նայելով։

— Դուք Հայ չէ՞ք, կը հարցնէ

Մարդը կ'ուզէ բաղդել, թէ զ պարտութիւն է, թէ ինքը կաթոլի է, ու այդ «...» սխալմամբ՝ հակառակ իր կամքին են գրած։

Ոստիկանը դուրս կը վռնտէ մարդուկը։

Ալ հերիք որքան ատեցինք իրար եւ ուրացանք մեր ինքնութիւնը։ Գոնէ այսչափ չարչարանքներէն ու փորձառութենէն յետոյ ճօտենանք իրարու, աւելի գուրգուրանք մեր արժէքներուն վրայ եւ անձնական օրինակներով դղրդ պայքարը այլասերման դէմ։

Ա. ՈՒԶՄՈՒՆԻ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Անցեալ հանդէսներուն առթիւ այս սիւնակներուն մէջ ըսած եմ որ Եղրոցասէրի կազմակերպած հանդէսները յաջողութեան հոմանիշ են։ Այս տարուան ուսումնական շրջանը իակող դաշտահանդէսը եկաւ հատուկ օդին շատ աննպաստ հանամանքին՝ փաստելու այդ իրողութիւնը, ընդարձակ պարտէզին բոլոր անկիւնները լեցնող ոգեւոր հասարակութեան մը ներկայութեամբ։

Մուայլ ու երբեմն լալկան երկինքին տակ՝ նոյնիսկ սանուհիներուն եւ հասարակութեան ժպիտներն ու ծիծաղները ալ աւելի շեշտուած կան մը ունէին։

Շրջանաւարտներու վկայականներուն բաշխումը անձրեւին պատճառով կատարուեցաւ դպրոցին ընդարձակ ճաշասրահին մէջ, յանկարծական հրաժարականէ, քիչ մը հպարտ։

Թեմին ձախ կողմը շարուած էին այս տարուան 11 շրջանաւարտ օրիորդները, կապոյտներ հագած՝ եւ դէմին գոյնը։

Աշակերտուհիներու կողմէն երգուած «Դպրոցասէրի քայլերգ»էն ետոյ, Օր. Պերճուհի Իշգալացեան տարեգլուխ Սանուշ Մխիթեան տեղեկագիրը։

Մխիթեան կատարած դերը շատ դժուարաշատ եւ համակրելի է դպրոցի ցարկին տակ, ուր շարք մը ձեռարկներ կեանք կ'առնեն երիտասարդական ոգեւորութենէն։

Վկայականներու բաշխումին ձեռարկելէ առաջ, Պ. Վ. Իշգալացեան դպրոցին ներքին տնօրէնը՝ կարճ անախօսութեամբ մը մասնանշեց դպրոցասէրին կատարած եւ կատարելիք դերը հայ կեանքին մէջ։ Այս տարուան շրջանաւարտներն են, Օրիորդներ՝ Գոհարիկ Բաղիկեան, Ալիս Երիզորեան, Արմինէ Խրիմեան, Շահիկ Կարապետեան, Մելինէ Ճանիկեան, Արմէնուհի Մատղաշեան, Ռոզա Ղազարեան, Ոսկի Պահարեան, Եփրաբէթ Զիլճեան, Զարմուհի Սիւրէլեան եւ Վարսենիկ Տօլմաճեան։

Շրջանաւարտներու կողմէն «Ինձ բարով»ի սրտայոյզ ուղերձը արտասանեց Օր. Ա. Գրիգորեան, շեշտելով իրենց բաժանումին վիշտը եւ շնորհակալութեան խորունկ զգացումը որ ունին մայրենի յարկին հանդէպ։

Ու մէկ մէկ՝ համեստ եւ յուզուածքն շիկնած, անոնք ստացան իրենց հայկականները, աջահամբոյրի գալով ետոյ՝ իրենց վրայ մօր պէս հսկող մանկիկներուն։

Անձրեւի մէկ դադարի պահէն արտուելով, կազմակերպողները կրցան արտէզին մէջ շինուած սիրուն բեմին վրայ կատարել գեղարուեստական բաժինը, որ կը բաղկանար Lafontaine-ի «Ճպուռն եւ մրջիւնը» երգախառն տեսարանէն, մանրիկներու կողմէն խաղացուած, մանկական հաւաքոյթի տեսարան մը, ուր յաջորդաբար պատմուեցաւ Գ. Թումանեանի «Շունն ու կատուն» եւ երգուեցան «Ել ու ել»ը։ Նշանակելի էին օրիորդներ Գալինիկ Մարտիրոսեան «Ինքնաշէն»ի դերին մէջ, իսկ Շաքէ Պօղուճեան իբրեւ շնորհալի եւ խոստացող պարուհի։

Նաւաղներու պարը մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց հասարակութեան մէջ, եւ զայն պարող 7-8 տարեկան աղջնակները շարժուձեւերու եւ ներդաշնակ ձեւերու մեծ ըմբռնումներով պատիւ բերին իրենց առաջնորդին։

Արդիականութիւնը յայտնուեցաւ բեմին վրայ «Անթիլեան պար»ով — տպաւորութիւն մը Գաղթային Ցուցահանդէսէն։

Սկսող եւ սաստկացող անձրեւին տակ Պ. Մալումեան ստոյիկաբար կատարել տուաւ աշակերտուհիներուն մարզական շարք մը խաղեր, դորս հարկ եղաւ կրճատել։

Ժողովրդական ոգեւորութիւնը սակայն չէր մարած։ Պարասրահը մտնել անկարելի էր։ «Պիւֆէ»ն կը ցամքէր աստիճանաբար. դանադան խաղեր եւ վիճակախաղը իրենց շուրջը բռնած էին երիտասարդ ու տարեց։

Օրթագիւղի մէջ, պարտիզպանի մը սենեակին չորս մերկ պատերուն տուերին տակ ծնունդ առած գործը, — Դպրոցասէրը — պէտք է տարածուի գոնէ Ֆրանսայի եւ քանի մը կարեւոր գաղութներու մէջ։ Ձէ՞ որ սերունդին փրկութիւնը — այս սիւնակներուն մէջ լայնօրէն բացուած — լուրջ մտահոգութեան առարկայ եղաւ։

Դպրոցները, մանկապարտէզները առաջին տեղը կը գրաւեն գալիք սերունդին սիրտն ու հոգին ձեւակերպելու, ներշնչելու միջոցներուն մէջ։

Դպրոցասէրը քանի մը ամիսէն կը մտնէ իր 50 ամեայ յոբելեանը։ Առիթը պիտի ըլլար այդ հրաշալարակ գալու գինքը յարգողներու եւ համակիրներու բազմութեան առջեւ՝ առաջադրութիւններով եւ ընդարձակուած գործունէութեան մը ծրագրով։

Տարակոյս չկայ թէ ամէն անհատ կամ կուսակցութիւն՝ որու համար հայ կրթական գործը բարձր է ամէն նկատումէ եւ հաշիւէ, պիտի աջակցի այդ օրինակ փրկարար եւ արդիւնաւոր աշխատանքի մը։

Ուրախալի է որ հանդէսին հասոյթը, հակառակ աննպաստ օդին եղած է մօտ 8000 ֆրանք։

ՀՐ. ԱԼԵՔՍԱՆԴ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկահայ երգիչ Արմէն Թոքաթեան, որ արտակարգ ընդունելութիւն գտած էր Փեշթայի մէջ, նոյնքան չերմութեամբ ողջունուած է Վիեննայի մէջ։ Իր առաջին իսկ երգին, սպառած էին Օփերայի բոլոր տոմսակները։ Մասնաւորապէս գնահատուած է «Թօսքա»ն։

Կ. ԽԱՉԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

ԽՄԻ-Լ.Է-ՄՈՒԼԻՆՕ.— Ա. Ե. Կ. Խաչի մասնաճիւղը գեղեցիկ գաղափարն էր յղացած, իր շուրջն հաւաքելու համար շրջանի հայութիւնը։ Մեկուկէս ամսուան գործունէութիւնը ապացուցանելու համար կը բաւէ յիշել միայն երեկոյթին մէջ իսկ բեմ եկող տասնեակ մը փոքրիկները որոնք երգեցին եւ արտասանեցին մաքուր հայերէնով։ Ուսուցման համար, մասնաճիւղը՝ ոչ մէկ չանք չէր խնայած։

Ներկայ բազմութիւնը սպասուածէն աւելի էր, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ՝ որչափ կը գնահատեն Կ. Խաչի օգտակարութիւնը։

Ներմանները բոլորն ալ պատուաւիրուեցան թէյով։ Արտասանեցին եւ երգեցին փոքրիկ օրիորդներ Շոպայեան, Դանիելեան, Գարմիրմօրուքեան եւն. եւ Պ. Պ. Սինանեան եւ Գարմիրմօրուքեան։ Մասնաճիւղի անդամուհիներէն արտասանեցին օրիորդներ Ա. Դուլումճեան, Մ. Դուլումճան եւ Մ. Ծարաքճեան։ Երգեցին Տիկիններ Ա. Մաղոյեան և Տէրտէրեան։ Ջութակի վրայ նուագեց Պ. Իւթիւճեան։ Ցաջող կերպով երգեց նաեւ մասնաճիւղի անդամուհիներէն կազմուած երգչախումբը «Ալագեազ» եւ «Մեր արիւնը մեր արցունքը»։

Երեկոյթի կէսին խօսք առաւ նախագահը Պ. Մեճատուրեան եւ ամփոփ կերպով պարզեց հայ կնոջ դերը հայ էրականութեան մէջ։ Պ. Բենօ շեշտեց Կ. Խաչի կարեւորութիւնը։ Իսկ, Կեղր. Վարչութեան անդամուհիներէն օր. Դոչեան շնորհակալութեան խօսք ըսաւ մասնաճիւղին եւ ներկաներուն որոնք ինքնաբերաբար լծուած են այս կարեւոր գործին։

Իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էր նաեւ «Եփրատ» նուագախումբը, որ նուագեց հայկական եւ օտար երգեր։

Մասնաճիւղը նիւթական արդիւնք մը ձեռք բերելու համար վճակահանութեան դրած էր հաւ մը, որ երկու հարիւր ֆրանքի արդիւնք մը տուաւ։ Հաւը շահեցաւ Պ. Տէրտէրեան, Կ. Խաչին նուիրելով 15 ֆրանք։ Ցետոյ վարչութիւնը խոստացաւ տարածել իր գործունէութիւնը, կրթնելով շրջանի աջակցութեան վրայ։ Յաջողութիւն կը մաղթենք մեր քոյրերուն։

ՀԲԱՅ

ԱՑԱ ՍՕՖԻԱՅԻ ԽՃԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

Պոլսէն կը գրեն թէ պաշտօնապէս արտօնութիւն տրուած է թրքական կառավարութեան կողմէ, որպէսզի Ամերիկայի բիւզանդական կաճառը քննութեան ենթարկէ, մաքրէ եւ նորոգէ Այա Սոֆիայի մզկիթին խճանկարները։

Այս կաճառը հիմնուած է երեք տարի առաջ, ուսումնասիրելու համար Բիւզանդական արուեստը։ Դանձեր չպիտի հաւաքուի, այլ հետազօտութիւններ պիտի կատարէ Բիւզանդական շարժման եւ յիշատակարաններու պահպանման համար։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՎԵՐՋԱՊԷՍ, ԿԸ ԽՈՍՏՈՎԱՆԻՆ ՈՐ ՋԱՐԴԵՑԻՆ... ՁՈՂԵՐՈՎ

Մամուլի օրէնքին մասին Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին մէջ տեղի ունեցած վիճաբանութեանց ընթացքին, Ուրֆայի երեսփոխան Ալի Սայիպ պէյ այսպէս արտայայտուած է «Սօն Փոսթա»յի տեղերէն Զէքէրիա պէյի մասին։

— «Այս մարդը վերջերս մխիթարներու դէմ կը գրէր. բայց մի խաբուիք, քաղաքական խաղ է։ Որովհետեւ մխիթարներն են որ կրթած են զայն ու իր կինը, եւ մեր երկրին նուէր ղրկած։

Էֆէնտիներ՛ը, այս խնդրին մէջ մտնելու համար կ'ուզեմ ձեր յիշողութիւնը հանրապետութեան շրջանին դարձնել։

Այն ատեն, շատ մխիթարներ կը պտըտէին երկրին ամէն կողմը, հայ տղաներ կը հաւաքէին, կը կարդացնէին, եւ յարմար դատուածները նոյնիսկ աւելի հեռուները կը տանէին եւ անոնց ականջին բաներ մը կարդալով մեզի իբր նուէր կը վերադարձնէին։

Ահա, էֆէնտիներ, մխիթարներու կողմէ այսպէս հասցուած եւ մեզի նուիրուած անձերն էին հրապատիտ Պօղոսները եւ Խաչատուրները, որոնք Վանի, Պիթլիսի, Ատանայի, Կեսարիոյ եւ Պոլսոյ մէջ, ձեռքերնին ռումբ բռնած, եւ մահ կամ անկախութիւն ըսելով, հայրենակցի արիւն թափեցին եւ երկրին գոյութեան դէմ դաւեցին։

Էֆէնտիներ, ճիշդ այսպէս մխիթարներու կողմէ կրթուելով մեր երկիրը ղրկուածներն են այն դաւաճան Խաչատուրները եւ Պօղոսները որոնք Պոլսոյ մէջ ռումբերով զրաւեցին Օսմ. Դրամատունը, Պապը Ալի վրայ յարձակեցան, ուզեցին հայ հայրենակցի արիւն թափել, եւ ոնց գլուխը ճղմուեցաւ բեռնակիրներու ձողերով։

Էֆէնտիներ, այս դաւաճան մարդոց ո՛չ միայն այրերը, այլ եւ մխիթարներու մօտ հասած աղջիկներն անգամ, ընդհ. պատերազմին իրենց մարմինին կարգ մը տարափոխիկ հիւանդութիւններ պատուաստեցին եւ այս ձեւով դաւեցին մեր երկրին դէմ։

Էֆէնտիներ, բնաւ լսա՞ծ էք որ մխիթարները Հայէն դատ ուրիշ ազգի վստահին։ Բնաւ տեսա՞ք որ յոյն կամ եհուտի տղայ մը տանին։ Միայն տարին զաւակը մեր մէկ բանաստեղծին, որուն անձովը կը պարծենանք։ Այդ զաւկին ալ կրօնքն ու ազգութիւնը փոխել՝ տուին եւ գինքը մեզի ղրկեցին։

Ահա էֆէնտիներ, գինադադարին մխիթարները յարմար դատեցին առնել Զէքէրիան եւ կինը, լրագրութեան հնարքները սովրեցուցին անոնց եւ մեր երկրին նուիրեցին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԵՂԵՂԸ ՄԵՂՐԻԻ ՄԷՋ

Ցուլիս ամսուն կէսին, Մեղրիի շրջանին մէջ յորդառատ անձրեւ տեղաց եւ հեղեղը մեծ վնասներ պատճառեց։ Մասնաւոր յանձնաժողով մը, որ կը քննէ վնասները, կը տեղեկագրէ թէ փճացած են մրգաստանները եւ հերկերը։ Քանդուած են առուներ ու կամուրջներ։ Խեղդուած են կենդանիներ։ Առուները քանդուած ըլլալով, քանի մը օր կարելի չէ եղած ջրել արտերներն ու պարտէզները։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

1932 տարուան համար ծրագրուած է շարժանկարի վերածել կարգ մը գրողներու գործերը։ Այսպէս շարժանկարի պիտի վերածուին Եղիշէ Չարենցի երկեր Նալբիի եւ Խմբապետ Շաւարշ *գործերը* Ալստամբութիւն *անունին տակ, Նալբի Զարեհանի* Ռուշանի քարափը, *Մկրտիչ Արմէնի* Աչկ վէպը՝ երեւան *անունով, Մտեփան Զօրեանի* ցեղկոմի նախագահը, *Յովհ. Թումանեան* Գիքորը, *Պերճ Պռոշեանի* Հացի խնդիրը, *Շերվանզադէի* Քաոսը։ *Ասոնցմէ զատ պիտի պատրաստուին ժապաւէններ, որ պիտի ներկայացնեն Զանգեզուրի վերաշինութիւնը, պղնձի արդիւնաբերական աշխատանքները, Երեւանի շինութիւնները* (քնակարան, ելեկտրակառք, Ջրմուղ, եւայլն), *գործի արհեստանոցները եւ ժանկական ու քարոզչական պատկերներ։*

ԹԱՏՐՈՆ

Համաձայն նախորդ տարուան թատերական տեղեկագրին, անցնող թատերաշրջանին առաջին անգամ ըլլալով ներկայացուած են Տ. Հասխումեանի «Թշնամին», Վաղարշեանի «Օղակումը», ինչպէս նաեւ թարգմանական 4 գործեր, «Ցեմպը», «Առաջինհեծելազօրը», «Սեւ գնացքը», «Ճեղքուածքը»։

Այժմ յառաջիկայ տարուան համար բանակցութիւններ կը կատարուին՝ խումբը օժտելու համար դերասանական թարմ ուժերով։ Իբրեւ բեմավար, հրաւիրուած են Ա. Գուլակեան, Թ. Սարեան, Վաղարշեան, Շամիրխանեան, Վ. Վարդանեան, Գ. Գաբրիելեան։ Թատերական նորադոյն նուաճումներուն ծանօթանալու համար Մոսկուա եւ Լէնինգրատ պիտի ղրկուին Գուլակեան, Վաղարշեան, Շամիրխանեան։ Գեղարուեստական հարցերու եւ բեմայարդարման խնդիրներու համար հրաւիրուած են Արուսեան, Թարեան, Ալաջալեան եւ Շերիշեւ։

Պետական Թատրոնի տնօրէնն նշանակուած է Շալջեան, (Գ. Ա. բով մտած է լուսաւորութեան գործավարութեան մէջ)։ Պետական Թատրոնի շէնքը հիմնովին կը նորոգուի եւ կ'ընդարձակուի։ Առաջին տարին մէջ, ուր կը գտնուէր Պետական Հրատարակչականի նախկին տպարանը, պիտի վերածուի ճաշարանի։

Այս տարի խաղացանկին վրայ պիտի աւելցուին «Կացնի Պոէմա», Շէյքսպիրի «Մաքպէթ»ը (վերամշակուած)։

Գալ տարի (յունուարին) պիտի տնուի պետական թատրոնին տասնեակը։ Այնուհետեւ պիտի սկսին ներկայացումները անընդհատ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՍԿԱՈՒՏՆԵՐԸ ԾՈՎԱՓ ԳԱՑԻՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի սկաուտները օգոստ. 8էն սկսեալ շաբաթ գիշեր կարը Լիոնէն ճամբայ ելան դէպի Մարսէյլ, եւ պիտի բանակին Մարսիլիոյ եւ Սէն Ռաֆայէլի միջեւ ծովեզերեայ վայր մը մայրիներու մէջ։

Վաթսուն եւ մէկ պատանիներ հաւաքուած էին կայարանի դրան առջեւ, գայլուկներ, սկաուտներ եւ երէցներ, շրջապատուած իրենց սիրելիներէն։ Բոլորը խանդավառ, ժպիտ ու ծիծաղ բոլորին երեսներուն վրայ։

Հրամանը կը տրուի տղոց, կը յառաջանանք դէպի ներս։ Մէկ ոստումով տղաք կը գրաւեն իրենց համար նախապէս սահմանուած վագոնը։ Հինգ վայրկեան կը տեւէ իրենց գոյքերուն տեղաւորումը ու յետոյ խաղողի ողկոյզներու նման պատուհաններէն կը կախուին իրենց սիրելիներուն վերջին հրաժեշտը տալու։

Ցանկարծ կը փոթորկի խումբին սիրտը։ Ցեղին ոգին է որ կ'արթընայ։ «Ցառա՛ջ նահատակ ցեղին անմահներ» կրակի երգն է որ դուրս կուգայ մեր տղոց կրակ բերաններէն, եւ տառապանքի եօթը աշխարհներէն կուգայ մեր տղոց կրակ բերաններէն, եւ տառապանքի եօթը աշխարհներէն հնչող ազատ պատիժ կուտայ»։ Կը պրպտէր իր կեանքը ու չէր գտներ իր խիղճը վրդովող մեծ յանցանք մը։ Անցեալի այդ խուզարկումին մէջ, օրին մէկը, մշուշապատ քօղի մը տակէն աչքին դէմք մը երեւցաւ, զոր յիշել թուեցաւ։ Այդ յիշատակը վանելու փորձ մը ըրաւ։ Բայց դէմքը չէր անհետուեր։ Հետզհետէ որոշ կերպարանք մը կ'առնէր։ Այդ մեծ քիթը, երկայն ծնօտը, անժպիտ դէմքը սեւ սեւ մօրուքը կուգային իր աչքերուն առջեւը կը տնկուէին։ Ու հակառակ իր ընդդիմադրականի ջանքերուն, միտքը երբ թոչէր անդին՝ իր թաղը։ Ամբրան զով կիրակի մըն է. թաղական խորհրդարանին մէջ կը գտնուի. Հայաստանէն եկած պանդուխտ տէրտէր մը իր առջեւն է։ Ահա ինքը ձեռքը վերցուցած, կը վազէ Աստուծոյ սպասաւորին վրայ, «Ծօ՛» կ'անուանէ օձեալը, առանց ուրիշներուն միջամտութեանը պիտի ձեզէ, պիտի բզքտէ Քրիստոսի պաշտօնեան։

Ա. ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(Շար.)

Կարդացէք և Տարածեցէք ԾԱՌԱՋ ը

ԿԱՐՄԻՐ ԺԱՄՈՒՑ

ԺԱ.

Ամէն անգամ որ Հայրապետ Գէնտին ճամբան պանդուխտ մայրու հանդիպէր, որոնք անդրէններ շալկած, Պապը Զապէէի կամ կեդրոնական բանին ճամբան կը բռնէին իրենց երուն գիշերուան հանգիստը ապահովացնելու համար, «վա՛խ ա՛խ, խեղճ ճաիիլներ կ'ըսէր, ուելով, ի՛նչ երազներու անոհեմ զոհեր կ'ըլլան»։

Ա՛լ մի՛նչեւ Ոսոիկան մը ամպ մը առած, ներս մտաւ ոհամարհական բարեւ մը թիմնելէն յետոյ դուռը կղպեց, անալին գրպանը դրաւ եւ կոկները հանելով, քանաբէի մը այ երկնցաւ։ Դիշերը իր վրայ ղող էր։

***

Յաջորդ օրը քօմիսէր մը անտարկեալը նախարարին տեսակցութեան ներկայացուց։ Հարցաքննութեան թուղթերը կարդացուեցան, ու բանտարկեալը իր սենեակը տարին։

ԺԲ.

Քանի մը օր վերջը՝ գործը հարցաքննիչ դատաւորին յանձնուեցաւ, եւ անկէ Ամբաստանիչ Առեանին։ Բանտարկուելէն ամիս մը վերջը, Հայրապետ Էֆէնտին կը ստանար իր ամբաստանագիրը, որ շատ ծանր երեւցաւ։ Պիտի ներկայանար դատարանին։

Կը զգար թէ ա՛լ չախչախուած, կործանած մարդն էր։ Թէեւ երկու փաստաբան նշանակեց, բայց անպատրաստ արձակուրդ յոյսը չունէր։ Երբեմն լսած էր թէ քաղաքական դատերու մէջ արդարութիւն չի փնտուիր։ Անշուշտ հայկական տագնապի միջոցին այդ ճշմարտութիւնը ինչպէս ուրիշներուն՝ նոյն եւ իրեն համար անգամ մը եւս պիտի հաստատուէր։

Սրտաբեկ եւ յուսահատ, միայնութեան մէջ ինքնիրենը կը հարցնէր թէ՝ «Ես ի՞նչ մեղք գործած եմ, որ Աստուած ինծի այսպէս պատիժ կուտայ»։ Կը պրպտէր իր կեանքը ու չէր գտներ իր խիղճը վրդովող մեծ յանցանք մը։ Անցեալի այդ խուզարկումին մէջ, օրին մէկը, մշուշապատ քօղի մը տակէն աչքին դէմք մը երեւցաւ, զոր յիշել թուեցաւ։ Այդ յիշատակը վանելու փորձ մը ըրաւ։ Բայց դէմքը չէր անհետուեր։ Հետզհետէ որոշ կերպարանք մը կ'առնէր։ Այդ մեծ քիթը, երկայն ծնօտը, անժպիտ դէմքը սեւ սեւ մօրուքը կուգային իր աչքերուն առջեւը կը տնկուէին։ Ու հակառակ իր ընդդիմադրականի ջանքերուն, միտքը երբ թոչէր անդին՝ իր թաղը։ Ամբրան զով կիրակի մըն է. թաղական խորհրդարանին մէջ կը գտնուի. Հայաստանէն եկած պանդուխտ տէրտէր մը իր առջեւն է։ Ահա ինքը ձեռքը վերցուցած, կը վազէ Աստուծոյ սպասաւորին վրայ, «Ծօ՛» կ'անուանէ օձեալը, առանց ուրիշներուն միջամտութեանը պիտի ձեզէ, պիտի բզքտէ Քրիստոսի պաշտօնեան։

Ա. ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(Շար.)

Զախաւեր պաշտպանութիւն մը

ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

փարիզի համայնավար օրկանը, *Իւմանիթէ* հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ պէյրութէն, բանտարկուած մէկ քանի հայ համայնավարներու մասին.—

— Պէյրութի Թղթաբերը վայրագ լուրեր կը բերէ մեզ, Պէյրութի գինուորական բանտին մէջ, 4 ամիսէ ի վեր բանտարկուած մեր 6 ընկերներուն մասին: Անոնց մէջ են Յարութիւն Մատէեան, Զատիկ Տատուրեան, Փանոս Արամայիսեան: Յունիս 29 թուականով, մեր Թղթակիցը մեզ կը յայտնէ թէ 14 օրէ ի վեր դրուած են խուցի մէջ, ուր միայն ոտքի վրայ կրնան կենալ: Օրական 30կրամ չոր հաց կուտան անոնց: Որեւէ այցելութիւն թոյլ չի տրուիր: Բացարձակապէս կտրուած են արտաքին աշխարհէն:

«Մեծ մասամբ երիտասարդ համայնավարներ են, որոնց հետ կը վարուին իբրեւ յետին ոճրագործներ:»

Այս տեղեկութիւնները տալէ յետոյ, «Իւմանիթէ» այրած սրտի մխիթարանքներ կ'ուղղէ թիֆեոնիկ հետապնդող անձիներուն:

Աւելի լաւ չէ՞ր ըլլար եթէ խելքերնին գլուխնին ձգէր:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷԻ

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ - ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ

ՍԷՆ-ԺԷՌՈՄ.—Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղիին մէջ:

Կը խօսի՝ Ընկ. Բ. ՄԵԼՏՈՆԵԱՆ

ՊՈՒՀՎ. OSSO եւ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Այս կիրակի ժամը 5ին, ծանօթ հաւաքատեղիին մէջ:

Կը խօսի՝ Ընկ. Պ. ՀԻՒՍԵԱՆ

ՍԷՆ-ԼՈՒ եւ ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹ.— Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղիին մէջ.

Կը խօսի Ընկ. Պ. ՀԻՒՍԵԱՆ

Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղիին:

Կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Այս ժողովներուն կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ:

Լիոնի մէջ «ՅԱՌԱՋ»ի գործակալն է

Խ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«Յառաջ» ստանալ փափաքողներէ կը խնդրուի իրենց հասցէն շուտով յայտնել պ. Խ. Մուրատեանի, 191 Cours Lafayette, պ. Ն. ցակոբեանի գրատունը կամ 202 Rue Boileau, պ. Թիրեաքեանի ճաշարանը:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻԻ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պոմոն Սէն ժիւլիէնի (Մարսէյլ) Զաւարեան ենթակոմիտէի կողմէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պ. Նազար Իշխանեանի պարտէզին մէջ:

Երգ, արտասանութիւն, նուագ, բանախօսութիւն, հայկական պարեր: Ճոխ պիւֆէ:

Դախքերու մասնակցութեան համար՝ 3 ֆրանք

ԴԱՇԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան կողմէ, իր կազմութեան 5րդ տարեդարձին առթիւ: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին St. André, Bar-Restaurant du Bélvèdre.

Կը խօսի՝ Ընկ. Պ. ՀԻՒՍԵԱՆ

Առնել 26, 27, 28, 35, 36 թիւ հանրակառքեր

Ա. Ե. Հ. Կ. Խ. ՓԱՐԻԶԻ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ»
Մասնաճիւղին տարեկան

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն
Սէն Քլուի անտառին մէջ
Ճոխ եւ աժան պիւֆէ, երգ, նուագ եւ խաղեր

Հաղորդակց. միջոցներ.— Tramway 2, 18 Շոգեկառք եւ շոգենաւ:

8, RUE CHATEAUDUN ի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

1932ի ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՍՑԷՆ

Պատրաստուածէ՛ք մէջ է 1932ի ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՍՑԷՆ, որ պիտի ունենայ անցեալ տարուան գիրքին կրկին ծաւալը: Անունի եւ հասցէի հրատարակութիւնը ձրի է: Դրկեցէք մեզի ձեր ամբողջական հասցէն, եթէ չկայ, 1931ի «Ամէնուն Հասցէ»ին մէջ, կամ թէ սրբագրեցէք՝ եթէ փոխուած է կամ սխալ հրատարակուած է:

Կ'ընդունուին նաեւ ծանուցումներ Փարիզէն եւ գաւառներէն: ամէն տեսակ գործի համար: Ծանուցումներու մեր նոր սակագինը հրատարակուած է, պահանջեցէք մեզմէ:

Գրել հետեւեալ հասցէին.— L. Mozian, 5 rue Champlain, Paris (20)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՋԱՅԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ ՍԷՆ Միշել Հեռաձայն Littré 38—4

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵՒՆ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

ֆիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօնական օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31...

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵ՛Ր, ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ՁԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ ԱՆՑՆԵԼ, ԳՆԵՑԷՔ

ODEON — La Voix de son Maître — SEVA PARIS

ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՓԼԱՔՆԵՐԸ ԱՄԵՆԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

L. NICHANIAN

56 Rue Piat, Paris (20) Մէթրօ Պելվիլ

Ամառուան եղանակին ֆօնօները կը ծախուին ամենագեղ եւ գիներով

CORDONNERIE « AKAP »

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39...

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՒՐՈՆ

Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակար միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն *Բալմօրը Շինի*: Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ՝ ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕԻ Ա. Ե. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին 241 Rue J.J. Rousseau:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պրուսայի Սէլէօզդիւղէն Տիկ. Իսկուհի Մարտիկեան կը փնտռէ իր որդին Մատթէոս Մարտիկեան (25 տարեկան) որ Պոլսէն փոխադրուած է Քորֆուի որբանոցը, ուրկէց 1923ին մեկնած է Ֆրանսա: Իր մասին տեղեկութիւն ունեցող Սէլէօզդիներէ եւ հայրենակիցներէ կը խնդրուի իմացնել Իսկուհի Մարտիկեանի 6 Rue Luski, Roustchouk, Bulgarie.

— Կը փնտռուի Կեսարացի Մտեփան Մվազլեան, (20 տարեկան) հօր անուն՝ Յարութիւն, մօր անուն՝ Կիւլիւզար, 5 տարի առաջ Նիր Իսթի մէջոցաւ Պէյրութէն փոխադրուած է Փարիզ: Երկու տարիէ իվեր իրմէ լուր չկայ: Իմացնել իր եղբօր Հրանդ Մվազլեանի, Garage Alexandrette, Bouston Gul Ab, Alep, Syrie.

— Ագաբայցի (Գոնիա) Վերոնիքա Կարապետեան՝ կը փնտռէ իր զաւակը՝ Երուանդ Կարապետեան: (Հայրը՝ Սրապ, եղբայրները՝ Կարապետ, Յակոբ մեռած են:) Երուանդ 8—9 տարեկան հասակին դրուած է Տէր Զօրի Թուրք վարժարանը, Անկէ իվեր մայրը լուր չունի զաւկէն: Իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Տիկին Էլլէն Բիւզանդ, 48 Etienne Dolet, Alfortville (Seine), France.

ՀՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

"ԴՐՕՇԱԿ"Ի

Թիւ 7-8 (յուլիս-օգոստոս միացեալ) հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Վիեննայի համագումարը՝ (*Խմբագրական*), Ստալինի ճառը՝ (*Մ. Վրացեան*), Հնգամեակը առանց դիմակի՝ (*Ն. Բագրատեան*), Խօսքեր ու փաստեր՝ *Միգմա*, Գերմանական տագնապը՝ (*Մ. Մ.*), Թուրքիոյ շուրջ: Սեւ գարեցի սաքօի կենսագրութիւնը: «Բոլշեւիզմը անելի մէջ» (*Կ. Մաունի*), Մ. Տէրպէտէրեան, բժ. Լորիս Մելիքեան, ինդերնասիոնալ, Գործազրկութիւնը 1931:

Տարեկան բաժնեգին 25 ֆր.

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հայ Ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԻՍԻ-ԼԷ-ՄՈՒԼԻՆՕԻ վարամեան խումբի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին վաղը ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ու կէսին նոր Ակումբին մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Ռոստոմ խումբի ընկերները վաղը ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ու կէսին, 131 Fbg. du Temple.

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Պատ. միութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամները այս իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Ակումբին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. միութեան ընդհ. ժողովը վաղը ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Վիէննի կոմիտէի ներկայացուցչական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Խաժակ Ակումբին մէջ:

Հ. Յ. Դ. վալանսի կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկ. Մկրտիչ Դաւիթեանի, իր քեռայրին ցարութիւնին Փիլիպանձեանի դառնադէտ մահուան առթիւ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ֆօրթայեզա, ֆէր.— 200:
Լը Ռէնսի, Ա. Ն.— 140:
փուաթիէ, Շ. Մ.— 35:
Գավայեռն, Մ. Մ.— 35:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

ԳԱՐԵԳԻՆ ԱԻԱԳԵԱՆ
12 Rue Elie, Gentilly, (Seine)
ԿԱՀԱԳՈՐԾ եւ ՉՆԱՐԱԿ
Կը ստանձնէ ամէն տեսակ բասիներու նորոգութիւն եւ նուիթիւն: Մատչելի գիներ:
EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. W...

ՄԱՆԱՊԷՏ ԲԱՒՇԵԱՆ
96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Ամէն տեսակ եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց, կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւանդութեանց եւ վարիսի: Ամէնօր 9-12, 2-8, կիր...

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՒԻՃԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

ՆԱԽԱԲԱՆ

Հնչակեան յեղափոխական կուսակցութեան իւրաքանչիւր մասնաճիւղ իրաւասու է խումբեր կազմելու ամէն երկրի մէջ, ի համաձայն տեղին պայմաններուն եւ պահանջներուն:

Նոյն տեղին ժողովուրդէն, տարեկից եւ գաղափարակից անձերէ, իրարու ինքնութեան եւ բնաւորութեան ծանօթ ըլլալու պայմանով, պէտք է կազմել հինգ կամ տասնհինգնոց հրոսախումբեր:

ՄԱՆՕԹ.— Մենք, պոլսոյ մասնաճիւղի վարչութիւնս, խորհեցանք եւ յանձնարարեցինք կիներու խումբերն ալ կազմել հինգ հոգիով:

25.— Ի՞ՆՉՊԷՍ ԵՐԴՈՒՄ Կ'ԸՆԷԻՆ

ՅՕԴՒՒԱԾ 1.— Խմբապետները, նախ քան կուսակցութեան մէջ մտնելը, պէտք է որ զանազան փորձերով քննուին թէ պարապային համաձայն վստահելի՞ են, կամ ասո՞ւր են գաղտնապահութեան մէջ:

ՅՕԴ. 3.— Անոնք որ կ'ուզեն մտնել կուսակցութեան մէջ, պէտք է խմբապետներուն ներկայութեանը յայտարարեն թէ կը հնազանդին կանոնագրին բոլոր տրամադրութիւններուն եւ պիտի ծառայեն ուղղամտութեամբ, յետոյ երդում պիտի կատարեն: Երդման ձեւն այս է.— Աստուծոյ, պատուոյս եւ աշխարհիս մէջ ինձի համար շատ սիրելի եւ նուիրական ամէն բանի վրայ կ'երդնում, որ հաւատարիմ պիտի մնամ Հնչակեան յեղափոխական կուսակցութեան եւ իր նպատակներուն: Կատարեմ հաւատարմութեամբ եւ մինչեւ կեանքիս վերջը պիտի տանիմ այն պարտականութիւնները, որ ինծի կը յանձնուին՝ յանուն կուսակցութեանս ծրագրին եւ մեր սուրբ գատին պահանջներուն: Ամուր պիտի մնամ երդմանս վրայ եւ ամէն ճիգ ու ջանք պիտի թափեմ, մինչեւ որ յաղողի, խորտակելու համար գերութեան լուծը, զոր բարբարոս թուրքը ձգած է ազգակիցներուս վզին:

ՅՕԴ 7.— Ամէն խումբ իր խմբապետին նախազահութեան տակ պարտաւոր է շաբաթը առնուազն մէկ ժողով գումարել: Այս ժողովին մէջ պիտի կարդացուի կուսակցութեան Շնչակ թերթը, եւ երբ պէտք տեսնուի, նախազահը պիտի բացատրէ կարեւոր յօդուածները:

ՅՕԴ. 8.—Ժողովը տեղեկագիրով մը աւելի բարձր ժողովի մը կը յանձնէ լուծումն այն խնդիրներուն, զորս չի կրնար ինք կատարել: Այս տեղեկագիրը խմբապետին ձեռքով կը յանձնուի յիսնապետին կամ աւելի բարձր դէմքերու, Մ.ին կամ Վ.ին:

ՅՕԴ. 9.— Ամէն կուսակցական պետ պէտք է ծածկանուն մը ունենայ:

ՅՕԴ. 10.— Խմբապետներուն դէմ ամէն գանգատ պէտք է ղրկել Մ.ին կամ Վ.ին: Այդ գանգատները կը քննուին կուսակցական դատարանին մէջ:

ՅՕԴ. 13.— Անոնք որ կ'ընդունուին կուսակցութեան մէջ, իրենց կարողութեան համաձայն՝ պէտք է վճարեն 15 ղրուշ կամ դեռ աւելի, բայց երբեք 10 ղրուշէն վար:

ՅՕԴ. 18.— Դաղափարական յեղափոխութիւնը իրագործելու նպատակով, պետերը պարտաւոր են դիմել ամէն տեսակ միջոցներու:

ՅՕԴ. 19.— Ամէն գործիչ իր հաշուոյն պարտաւոր է գնել ատրճանակ մը:

ՅՕԴ. 22.— Խմբապետներու ժողովը պէտք է գումարուի ամիսը գէթ մէկ անգամ, նախագահութեամբ յիսնապետին կամ բիւրապետին: Այս ժողովին մէջ խմբապետները կը պատմեն կը նկարագրեն յեղափոխական կատարուած գործերն ու շարները, նոյնատեն կը յայտնեն իրենց տեսակէտը թէ ի՛նչպէս աւելի շուտ կարելի է յաջողցնել յեղափոխութիւնը: Դարձեալ ժողովը կը զբաղի այն հարցով թէ ի՞նչ պէտք է ընել զօրայ համար խումբերը, քաջալերելու անձնազոհութիւնը: Այդ նպատակով գործիչներ ու քարոզիչներ կը նշանակէ:

26.— ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Հնչակեան յեղափոխական կուսակցութիւնը ունի ընդհանուր ծրագիր-կանոն ագիր մը: կ'արտատպեմ այդ ծրագրին ամէնէն հիմնական յօդուածները.—

... Թրքահայաստանի (Էրմէնիսթանը շահանէ) ազգային կախութիւնը կարելի է ձեռք ձգել միայն ու միայն հետեւեալ միջոցներուն համաձայն.—

1.— Ընտրութեանց ժամանակը յայտարարել ամբողջ ժողովուրդին, ուղղակի եւ ազատ քուէարկութեամբ ընտրել երեսփոխանները ժողովուրդին բոլոր խաւերէն, եւ Օրէնսդիր Ժողովը ժողովել Հայաստանի ամէնէն նշանաւոր քաղաքներէն մէկուն մէջ.

2.— Նահանգներուն տալ լայն ազատութիւն:

Եւ բազմաթիւ ուրիշ յօդուածներ, որոնք կը բացատրեն թէ Հնչակեան կուսակցութիւնը հաւատացած է, որ իր նպատակներուն կրնայ միայն ու միայն յեղափոխութեամբ: Թէ այդ յեղափոխութիւնը պէտք տարել Թրքահայաստանի մէջ, եւ այդ նպատակին համար, կուսակցական կուտայ հետեւեալ միջոցները.—

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱԿԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ
7
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
7 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1640

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԱՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

Այս տարուան ընթացքին, պաշտօնապէս հաստատուեցաւ երկու գաղութներու իրաւական հանգամանքը:

Հեռաւոր Իրաքը եւ հարեւան Ռումանիան ունեցան իրենց ազգական կանոնագիրը,— այն ինչ որ Ազգ. Սահմանադրութիւն կը կոչէինք Թուրքիոյ մէջ: Իրաքի մէջ, հայ համայնքին կանոնագիրը վաւերացուեցաւ անցեալ մայիսին. իսկ Ռումանիոյ մէջ՝ յուլիս 13ին:

Ուրեմն, երկու կարեւոր գաղութներու մէջ վերջ գտած է ինորոշութիւնը, եւ իրաւունքներ կը վայելենք իբրեւ կազմակերպուած փոքրամասնութիւն:

Այստեղ չենք ուզեր զբաղիլ տրուած իրաւունքներուն ժանրամասնութիւններով:

Կը բաւէ յիշել որ, երկու երկիրներուն մէջ ալ, կազմականոնագիրները խմբագրուած են եկեղեցական՝ թեմական ըմռնումներով, եւ քիչ-շատ հիմք ունենալով նախընթաց օրինակներ,— ընկալեալ սովորութիւններ, Պոլսոյ ազգ. սահմադրութիւնը եւն:

Ներկայ պայմաններուն մէջ, կարեւորը տարը չէ, այլ ոգին: Քանի որ դժուար պիտի ըլլայ իրականացնել մեր բազանքները, պէտք է գոհանալ ձեռքի տակ եղած պաշտօնագրով, ւ անոր համեմատ վարել մեր ներքին գործերը: Այսքանով նէ կը փակուին անիշխանութեան դուռները, եւ քիչ-շատ լարգ-կանոնի կ'ենթարկուի մեր ազգային կեանքը:

Այլապէս, հասնողը «ազգային իշխանութիւն» պիտի կազմէր, ինչպէս կը տեսնենք այստեղ, Ֆրանսայի մէջ: Դեռ քանի մը առաջ էր որ երեք «ազգային միութիւն» ունեցանք Լիոնի մէջ: Գիտենք որ Փարիզի մէջ իսկ, երբ, 1926ին, փորձ եղաւ ազգային կազմակերպութիւն ստեղծելու, օրուան ղոզները իրենց շուրջն առին դատական պաշտօնատուն, եւ կազմեցին կրօնական ընկերակցութիւն: Նոյն հիւանդութենէն վարակուեցան Մարսէյլի արուարձաններէն երկուքն ալ, Սէն Ժիւլիէն եւ Սէնթ—Ընթուան:

Կը մնայ որ, թէ Ռումանիոյ եւ թէ մանաւանդ Միջագետքի մէջ, կարելի եղածին չափ քիչ գործ ունենանք պետութեան հետ: Այսինքն, չստեղծենք այնպիսի խնդիրներ որ կառավարութիւնը հարկադրուի միջամտել:

Դժբախտաբար մեկէ աւելի տխուր փաստեր ունինք այս մասին, Միջագետքի, Եգիպտոսի, Յունաստանի եւ Պուլկարիոյ մէջ: Գաղութներ կան ուր շատ մը իրաւունքներ կը վայելենք առանց իրաւական հիմք ունենալու: Եւ ահա, ներքին վէճերու հետեւանքով, կառավարութիւնը կը ստիպուի միջամտել եւ կա՛մ իրաւունք տալ անոր որ կը խուսափի ազգային կեդրոնական կազմակերպութենէն (Ֆրանսա) եւ կամ կրճատել տարիներով ընդունուած իրաւունքներ (Պուլկարիա եւ Յունաստան):

Մասնաւորապէս յատկանշական է պուլկարահայ գաղութին օրինակը: Մինչեւ 1924, «ընկալեալ սովորութեան» օրէնքը կար: Ձեռնարկուեցաւ թեմական կազմակերպութեան, առողջ ծրագրի մը վրայ, եւ ընդհանուր համերաշխութեամբ: Շատ չանցած, ճեղքերը բացուեցան: Խաղեր, խարդախութիւններ, դրսեցի - տեղացի,— եւ կառավարութիւնը պարտադրեց կանոնագիր մը որ միայն պուլկարահպատակներուն կը վերապահէ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը: Նոյնքան ծանր փորձանքներ անցուց յունահայ գաղութը: Եւ դեռ կրնայ անցընել, նկատի առնելով տիրող տրամադրութիւնները:

×

Ռումանահայ կանոնագրին մէջ մասնաւորապէս ուշագրաւ է ծխական տուրքի տրամադրութիւնը, շատ լայն հասկացողութեամբ: Մեր գիտցած ազգային տուրքն է այս, պարտաւորիչ՝ բոլորին համար:

— Ծխական տուրք վճարելու պարտական են ընտանիքի պետերը, այր թէ կին, չամուսնացած աղջիկները եւ չափահաս մանչերը, որոնք անձնական եկամուտ կամ ինչք ունին:

Տուրքերը կը ճշդուին նկատի առնելով ի՛արկատուին նիւթական, ընկերային եւ ընտանեկան դիրքը: Ծխական տուրքը պարտաւորիչ է դաւանութեանց օրէնքով:

Այս տրամադրութիւնը այլեւս թոյլ չի տար հարեւանցի կամ քմահաճ ընթացք բռնել ազգային պարտականութեանց հանդէպ: Եւ կ'օգնէ վարժեցնելու մեզ իշխանութեան գաղափարին, որ դժբախտաբար շատ խախուտ է:

Եւ այս մէկ հատիկ տրամադրութիւնը արժէք ունի մանաւանդ անոր համար որ, Ռումանիան սկիզբէն ի վեր, դեռ հաստատեան օրերէն, միշտ ալ մերժած է ճանչնալ հայկական փոքրամասնութիւն:

Ներքին կազմակերպութեան այս աշխատանքը պէտք է լրանայ նաեւ այն գաղութներուն մէջ ուր բազմութիւններ ունինք: Հին Յունաստանի մէջ արդէն ձեռնարկներ կը կատարուին թէ հաւաքական հպատակութեան եւ թէ կազմականոնագրի համար: Յաջողութեան գլխաւոր պայմանը այն է որ չխանգարուի հաստատութիւնը: Սուրիոյ մէջ ալ հարկ պիտի ըլլայ նոր սահմանադրութիւն մշակել, կապուած՝ երկրին հիմնական օրէնքին հետ:

Ներքին կազմաւորման այս ցանցը կրնայ դիւրացնել ընդհանուր կազմակերպութիւնը, եթէ ուզենք իրար հասկնալ:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԿՐԻԻԶ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Ամերիկայի «Պետական» կարմիր խաչին ծոցին մէջ ծագած պառակտման առթիւ, զուռն խմբագրական մը գրած է «Բանուոր», Ամերիկայի հայ բոլշեւիկներու օրկանը: Մտորեւ՝ քանի մը հատուածներ (25 յուլիս).

Պայմաններու բերումով պկթի (պետական կարմիր խաչ) դեկավարութիւնը անցաւ ռամկավար-ազատականներու ձեռքը, որոնք այդ կազմակերպութիւնը կատարելապէս ծառայեցուցին ռամկավար կուսակցութեան ընկերային-հասարակական տեսակէտներու պրոպականտին եւ անոր գանձը՝ իրենց կուսակցական օրկանի եւ գործիչներու սատարման:

Խորհրդային Հայաստանի մէջ կատարուող շինարարութիւնը, ի՛մայն աշխատաւորութեան տնտեսական բարօրութիւնն ու մշակոյթային յառաջդիմութիւնը ուրանալ ռամկավարներուն ձեռնտու չէ... որքան ատեն որ դաշնակները կ'ընեն այդ, ինչո՞ւ կարելի չէ շահագործել ի՛ենց այդ երեւոյթը. ձեւանալ «բարեկամ» խորհ. Հայաստանին, շահիլ գանգուածներու վստահութիւնը եւ «բարեկամաբար» պայքարիլ խորհրդային Հայաստանի եւ ի՛րեն տիրող գաղափարաբանութեան դէմ:

Հայաստանը կը վերաշինուի իր վարիչներուն խոհեմութեան պատճառով, եւայլն, եւայլն, կը խեղաթիւրեն ռամկավարները, Թելադրելով այն միտքը, թէ խ. Հայաստանի վարիչներու խոհեմութիւնը անոնց ընկերային-քաղաքական սկզբունքներէն անկախ է եւ թէ իրենք, ռամկավարներն ալ կրնան նոյնքան, թերեւս աւելի լաւ գործ կատարել, եթէ պատեհութիւն ունենան եւ կ'ուզեն ի՛աւատացնել, թէ «...Հայաստանը... վաղը կ'ըլլայ ուրիշ բան մը...»:

Թող «Պայքար»ի շարլաթանները ջանան բացատրել ինչպէս որ կ'ուզեն, բայց մէջ բերուած նախադասութիւնը ուրիշ բան չի նշանակեր, եթէ ոչ ռամկավարներու անհուն փափաքը Հայաստանի աշխատաւորական զանգուածները ցցուած տեսնել — վաղը ինքզինքը հոգալու համար — խորհրդային կարգերու դէմ, սոցիալիզմի կառուցման դէմ եւ անոր վերելքը կասեցնելու՝ երբ անոնք (աշխ. զանգուածները) արդէն բաւականաչափ ամուր եւ ուժաւորուած են եւ երկիրը բաւականաչափ շինուած ու շէնցած եւ երբ մանաւանդ ռամկավարները իմպերիալիզմի ստոր մունետիկի դերով դուրս կուգան դաղութահայ աշխատաւորութիւնը բացայայտ կերպով դինելու իմպերիալիստական բանակներու մէջ եւ ընդդէմ Խորհրդային Հայաստանի:

Խորհրդային Հայաստանի անվերապահ բարեկամները պկթի ղեկավարութենէն կը պահանջեն միանակամ, անբաժան կարմիր խաչ, կարմիր խաչի կազմակերպութիւն մը, որ ամբողջ պէտք է ըլլայ ռամկավար ազգատական քլիքի հակախորհրդային տիրապետութենէն եւ պէտք է ծառայէ Խորհրդային Հայաստանին:»

ԻՆՉՊԷՍ դրեր էինք, Կերմանիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Պերլինէն մեկնած ըլլալով, Հռոմ հասան:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Գերմանիոյ եղուկալի կացութիւնը

Գերմանիոյ վարչապետին վերջին ճառը լաւ տպաւորութիւն գործած է ժողովուրդին վրայ, որ լսած ըլլալ կը թուի իրեն ուղղուած հանդարտութեան յանձնարարութիւնները: Ճողովուրդը դադրած է դրամատուներուն առջեւ, որոնք երկու օրէ ի վեր սկսած են կանոնաւոր գործառնութեան:

Սակայն օտար դրամներու մասին գործադրուող հրովարտակը կը շարունակէ դժգոհութիւն պատճառել առեւտրական շրջանակներուն: Կառավարութիւնը փարատելու համար անոնց մտահոգութիւնը, յայտարարեց թէ օտար դրամներու մասին ներկայիս կիրարկուող խիստ կարգադրութիւնները, ժամանակաւոր են եւ թէ կարճ ատենուան մէջ, պիտի վերցուին: Կառավարութիւնը յայտարարեց նաեւ թէ հրովարտակը երբեք ուղղուած չէ արտասահմանի դէմ: Այսուհանդերձ, մեծ արգելքներու մատնած է օտար ներածութիւները: Կ'ըսուի թէ օտար ներածութիւներու մասին, գաղտնի հրահանգներ ալ տրուած են, երեք կէտերով: Առաջինը կը վերաբերի այն ապրանքներու մասին, որոնց Գերմանիա պէտք ունի անհրաժեշտօրէն, ինչպէս նախանիւթերը: Ասոնց ներածման համար, կարելի է օտար դրամ ճարել ուզուած չափով: Երկրորդ կէտը կը վերաբերի երկրորդական արժէք ներկայացնող օտար ապրանքներու որոնց գնման համար, կարելի է միայն մինչեւ 10000 մարք արժէքով օտար ապրանքներ հայթայթել: Իսկ երրորդ կէտին մէջ կ'իյնան ծնացեալ բոլոր տեսակի ապրանքները, ինչպէս, աննդեղէն եւ գործարաններէն լրիւ դուրս ելած, այսինքն՝ ծախսուելու պատրաստ վիճակի մէջ գտնուող ապրանքները: Այս երրորդ կէտով ամէնէն աւելի Ֆրանսան է որ կը ծնասուի:

Անգլիական դրամը կ'իյնայ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱԲԵՐՈՒԻ ՎԵՐԱԲՆՈՒԹԻՒՆ?

Անգլիական դրամը անընդհատ ելեւէջի մէջ է այս օրերս, հակառակ ձեռք առնուած միջոցներուն: Անգլիական դրամին յանկարծական անկումը իրարանցումի մատնած է ամերիկեան եւ եւրոպական շրջանակները, որոնք այս առթիւ սկսած են մտածել պարտքերու վերաքննութեան պէտքին վրայ:

«Նիւ-Եորք Թայմզ» թերթը կը յայտնէ թէ վերջերս Նիւ-Եորքի մէջ գումարուած դրամատէրներու հաւաքոյթի մը յայտարարած է որ Գերմանիոյ կարճատեւ վարկերու հարցը լուծելու համար ձեռք առնուած բոլոր միջոցները, կիսկատար դարմաններ են: Նիւ-Եորքի դրամատէրները այն կարծիքն ունին թէ Գերմանիոյ ելեւէջական տագնապը դարմանելու միակ եղանակն է նոր տեսակէտով մը մօտենալ հատուցմանց հարցին եւ հարթել երկարատեւ փոխառութեան մը ճամբան:

Ամերիկեան թերթը կը կարծէ թէ անկարելի է գերմանական հատուցումները նուազեցնել կամ Գերմանիան զերծ կացուցանել, առանց համապատասխան կարգադրութիւններ ընելու Եւրոպայի առ Ամերիկա ունեցած պատերազմական պարտքերուն մասին:

Փրուսիական հաւերամուխի շուրջ

Գերմանիոյ քաղաքական շրջանակները ներկայիս շատ կը զբաղին Փրուսիոյ խորհրդարանին լուծման մասին, կիրակի օր կատարուելիք հանրաքուէով: Արդէն ամէն կողմէ նախատեսութիւններ ընելու ելած են: Ընդդիմադիրները վստահ են իրենց յաջողութեան: Իսկ կառավարութեան կուսակիցները Թուանշաններու որոյ կոթնած՝ կը հաւաստեն ընդդիմադիրներու ձախողութիւնը:

Փրուսիոյ մէջ, քուէարկելու իրաւունք ունեցողներուն թիւը 1930 սեպտեմբերի ընտրութեանց ընթացքին կը հասնէր 24 միլիոն 400,000ի: Այս թիւին վրայ ներկայիս աւելցած են նաեւ կէս միլիոնի չափ նոր քուէարկուներ: Որպէսզի խորհրդարանի լուծումը վճռուի, պէտք է որ 13 ուկէս միլիոն քուէներ նոյնը պահանջեն: Անցեալ ընտրութեան, ընդդիմադիրները (ծայրայեղ ազգայնականներ եւ համայնավարներ եւ ուրիշ մէկ քանի մանր կուսակցութիւններ) ստացեր էին 12 միլիոն 600,000 քուէ:

Այս թիւին կոթնելով է որ ընդդիմադիրները ապահով կը նկատեն իրենց յաջողութիւնը: Բայց նոյն իսկ այդ պարագային, Օթթօ Պրաունի դահլիճը, գործի ղլուխ պիտի մնայ մինչեւ յառաջիկայ յունուար, որովհետեւ քուէարկութենէն վերջ, ներկայ խորհրդարանը լուծուած կրնայ յայտարարուիլ ընտրական ցանկերու քննութենէն վերջ, ինչ որ առնուազն երկու ամիս կը տեւէ:

Նոր ընտրութիւններն ուրեմն պիտի կրնան կատարուիլ երկու ամիսէն եւ միայն մէկ ամիս վերջ: Որով յունուարի սկիզբն է որ նոր Խորհրդարանը պիտի կրնայ գումարուիլ:

Չիլեական Քիւրտեր Մերսինի մէջ

Մերսինի ոստիկանութիւնը յաջողած է ձերբակալել քրտական խումբ մը որ խորհրդաւոր կերպով կը գործէր: Մերսինի թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտան այս մասին.—

Ձերբակալուածները բոլորն ալ քիւրտ են եւ իրենց ինք-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

500, 2000 եւ 1200

Հարաւային Նոր կալլէսի (Աւստրալիա) խորհրդարանը յուլիս 30ին օրէնք մը քուէարկեց, որուն ի՛մաձայն կառավարութեան պաշտօնեաներու Թոշակը կը զեղչուի տարեկան 500 սդերլինի (առաւելագոյն):

Օրէնքին ենթակայ են վարչապետը եւ միւս նախարարները, երկաթուղիներու բարձր պաշտօնատարները, եւն.:

Այս երկիրը, ի՛արաւային Նոր կալլէս, ունի 300,000 քառ. մղոն տարածութիւն եւ 2,200,000 բնակիչ, ամբողջ ի՛անրապետութեան տարեկան ելմտացոյցը կը ներկայացնէ 64,000,000 սդերլին:

Ուրիշ ի՛աշիւ մը.— Մեծն Բրիտանիոյ Թագաւոր-կայսեր տարեկան եկամուտն է 532,000 սդերլին, սահմանուած՝ 1901ին:

Բոլոր պաշտօնական ծախքերը ի՛ոգալէ յետոյ, Թագաւորը եւ Թագուհին զուտ իրենց անձնականին ի՛ամար կ'ունենան իբր 2000 (երկու ի՛ազար) սդերլին:

Ուրիշ խօսքով, ա՛յդ է ձօրձ ե.ի տարեկան Թոշակը:

×

Աւստրալիա, Լոնտոն եւ... փարիզ.

Մենք ալ ունինք բարձր պաշտօնատար մը, Հ. Բ. Ը. Միութեան վարիչ-պատուիրակը:

Տեսակ մը նախարար կամ դեսպան, որ կը ստանայ տարեկան 1200 սդերլին:

Այսինքն, 700 սդերլին աւելի քան Հարաւային Նոր կալլէսի վարչապետը, եւ 800 սդերլին պակաս քան Մեծն Բրիտանիոյ Թագաւոր - կայսրը:

Մխիթարական չէ՞ այս իրականութիւնը, մեր այնքան սեւ երկնքին տակ:

Վերջապէս, ունինք ճակատ մը ուր կա՛մ ասպարէզ կը կարդանք ի՛զօրներու, կամ անոնց ի՛ետքերուն վրայ կը քալենք:

Ճակատին չըսինք Թէ Ֆրանսայի նախարարներն ալ դեռ մէկ երկու տարի առաջ կը ստանային 80000 Ֆրանք, յետոյ սահմանուեցաւ 120,000, ի՛աւասարելով Պ. վահան Մալէզեանի Թոշակին:

Ուրեմն, բարձրութիւն ցատկելու մրցանիշը կը մնայ միշտ մեր քով:

ԱՐԵԱՒԻՐ

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻՆ ԱՌԻՒՏՈՒՐԸ

Գերմանացի մլիոնատէր մը, որ ուսումնասիրութեան համար Իզմիր գացած է, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ.

— Վերջին կացութիւնը պատճառ մը չէ որ դադրին Թուրքիոյ եւ Գերմանիոյ առեւտրական յարաբերութիւնները: Թերեւս ձեւական կարգ մը փոփոխութիւններ ըլլան: Օրինակ, Թուրք վաճառական մը Գերմանիոյ մէջ իր ծախած մէկ ապրանքին փոխարէն օտար դրամ պիտի առնէ, բայց որովհետեւ դրամի արտածումը արգիլուած է, պիտի ստիպուի իր դրամով գերմանական ապրանքներ գնել: Այս ձեւը շատ օգտակար է:

ՅՕԹ ՉԻՆՈՒՈՐՆԵՐ ՇԱՆԹԱՀԱՐ

Նախորդ իրիկուան բուռն փոթորիկին ընթացքին, Սիսոնի մէջ, եօթ Թունուցքի զինուորներ, որոնք իրենց վրանն ապաստաններ էին, փոթորիկէն պատսպարուելու համար, շանթահար եղան: Հազիւ ներս մտեր էին, երբ շանթը իննկաւ վրան: Զինուորները անմիջապէս ածխացեր էին. իրենց հետ էին նաեւ երեք զինուորներ, որոնք ծանրօրէն վիրաւորուեր էին: Մէկը այս վերջիններէն մեռաւ:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԻ ՁՈՐՐՈՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

Վիեննա, 1 Օգոստոս.— Յուլիս 25ին բացուեցաւ Ընկերվարական Միջազգայինի չորրորդ համագումարը Վիեննայի մէջ, մասնակցութեամբ 47 ընկերվարական եւ յեղափոխական կուսակցութիւններու։

Գէթ այս համագումարներու առիթով, անհրաժեշտ է աչքէ անցընել միջազգային այս հսկայ ոյժի յարատեւ զարգացման եւ յառաջդիմութեան ընթացքը, անոր իրական աղդեցութեան եւ քաղաքական արժէքի մասին յստակ գաղափար կազմելու համար։ Այդ տեսակէտով, քանի մը համառօտ տեղեկութիւններ Միջազգայինի մասնակցող կազմակերպութիւններու քանակական ուժի մասին, ինչ որ պիտի օգնէ պարզելու նաեւ անոր համաշխարհային նշանակութիւնն ու կշիռը քաղաքական, տնտեսական ու մշակութային աշխարհին մէջ։

Ա. Ը. Միջազգայինի մասնակցող 47 կուսակցութիւններէ 40ի մէջ միայն կազմակերպուած են 6,201,307 անդամներ։ Մնացած եօթը կուսակցութիւնները իրենց երկիրներուն մէջ, ոչ-օրինական վիճակ ունենալով, չեն կրնար ճշտել իրենց իսկ անդամներուն բուն քանակը։ Այս կարգէն են 1.— Իտալական ընկերվարական կուսակցութիւնը, 2.— Նոյ-կօսլաւիոյ ընկերվ. կուսակցութիւնը, 3.— Լիտվանիոյ Սոց. Դեմոկրատ, 4.— Ռուսական Սոց. Դեմ. եւ Սոց. Յեղափոխականները, 5.— Ուկրայնիոյ Բանւորական սոց. կուսակցութիւնը, 6.— Վրաստանի Սոց. Դեմոկրատները եւ 7.— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։

Վերոյիշեալ թիւը, ինչպէս ըսինք, կազմակերպուած անդամներու քանակին կը վերաբերի միայն։ Իսկ Ընկ. Միջազգայինը եւ անոր մէջ համախմբուած կազմակերպութիւնները տակաւին համակիրներու եւ համախոհներու խոշոր զանգուածներ կը քաշեն իրենց ետեւէն եւրոպական 24 երկիրներու մէջ ուր ազատ կամ «կէս-ազատ» ընտրական կարգեր կը տիրեն Ընկերվարական կուսակցութիւնները. խորհրդարանային վերջին ընտրութիւններու ժամանակ շահած են 25,849,976 ձայն։ Պարտնէք չէ, որ շարք մը երկիրներու մէջ ընտրութենց շրջանին հազար ու մէկ տեսակ ճնշումներու կ'ենթարկուին ընկերվարական կուսակցութիւնները։ Մասնակցելով իրենց երկիրներու ներքին քաղաքական պայքարին, ընկերվարական այս կազմակերպութիւնները, որոնք մէկ-երկու տասնեակ տարի առաջ եւ կամ աւելի քիչ փաստօրէն ոչ-օրինական խմբակցութիւններ էին, շատ տեղերու մէջ նոյնիսկ զուրկ հանրային արժէքէ, ներկայիս ոչ միայն յաջողած են իրենց յամառ պայքարի շնորհիւ հաւասար իրաւասութիւններ ձեռք բերել երէկուան իշխող դասերի կողքին, պետական եւ հանրային գործերու տնօրինման մէջ, այլեւ շատ մը երկիրներու մէջ վտարած են զանոնք իրենց արտօնեալ դիրքերէն եւ ամբողջովին իրենց ձեռքն առած պետական դեկը։ Ահա նօթ են այն երկիրները, ուր աշխատաւորական ու բանւորական դասերու գերակշռող դերը պետական ներքին եւ արտաքին կեանքի մէջ դարձած է նոյնիսկ քաղաքական եւրընկերային նանրաժեշտութիւն։ Օրինակ Անգլիան, երէկուան միապետական Դերմանիան, վերջին ամիսներու մէջ՝ հաւատաքննութեան եւ հակայեղափոխութեան հայրենիք Սպանիան, Պելժիան, Դանիան, Ֆինլանտիան, Չեխոսլովաքիան եւն.։ Իսկ այն երեւոյթը, որ Ընկ. Միջազգայինի Դ. համագումարը տեղի ունեցաւ կայսերական Աւստրիոյ նախկին մայրաքաղաքին մէջ, եւ բանւորական եւ աշխատաւորական կուսակցութենց պատգամաւորները հանդիսաւորապէս հիւրասիրուեցան Հապսբուրգներու դահլիճներուն մէջ, Վիեննայի ներկայ բանւորական քաղաքապետութեան կողմէ, ինքնին անժխտելի փաստ է պատմական այն անհակընթաց յեղաշրջման, որ տեղի ունեցաւ յետպատերազմեան շրջանին։

Քանի մը խօսք եւս հանրային եւ ընկերային շարք մը ուրիշ կազմակերպութիւններու մասին, որոնք այս կամ այն ձեւով հզօր աղդակներ են միջազգային բանւորական շարժման ու անոր գաղափարներուն։

Ատոնք են.— երիտասարդական Ընկ. Միջազգայինը *որ ունի* 29 տարբեր աղգութիւններու յառաջադէմ երիտասարդութիւնը 269,877 անդամներով։ Ատոնք անցնելով պատանեկան անհրաժեշտ դաստիարակութեան շրջանը, հետագային կը մտնեն քաղաքական կազմակերպութիւններու մէջ։ Երիտասարդական Միջազգայինը տեսակ մը զրոյց է, կազմակերպուած հետագայ յեղափոխական գործունէութեան համար։ Ատոնց կեդրոնը Պերլին է, իսկ ղէսպուր ճիւղեր՝ Շուէտ, Աւստրիա, Պելժիա եւն.։

Յետոյ կուգան Արհեստակցական Միութիւնները, *որոնք* ունին 25 միլիոն անդամներ, առանց հաշուելու Խորհրդային երկիրներու արհեստակցական միութիւնները։ Աշխատաւորական այս հսկայ բանակը ինչ կասկածոր խոշոր ուժ մըն է Ընկերվ. Միջազգայինի գործնական պայքարի միջոցին։

Երրորդ տեղը կը կը բռնեն աշխատաւորական ամենահին կազմակերպութիւնները՝ Գործակցական Միութիւնները, *որոնց դերը* շատ մեծ է շարք մը երկիրներու ազգային տնտեսութեան մէջ։ Ունին 30 միլիոն կազմակերպուած անդամ եւ կապուած են Գործակցական Միութիւններու Միջազգային գաղնակցութեամբ։ Ատոնց դերը կարեւոր է մանաւանդ անով որ, ամէն կերպ կը պաշտպանեն աշխատաւոր զանգուածները ղրամատիրական դասի շահագործումին դէմ եւ հոգ կը տանին անոր մշակութային պահանջներուն։

Մնացած ընկերվարական կազմակերպութիւներէն յիշատակութեան արժանի են «Ընկերվարական կինեբրու միութիւնը», «բանւորական մարմնամարզական միութիւնը», «Ընկերվարական իրաւաբաններու միջազգայինը» եւայլն, որոնց գործունէութիւնը կ'երթայ ընկերվարական միջազգայինին համընթաց։

Ցետ պատերազմեան շրջանին, մանաւանդ վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին, նկատելի է յառաջ ձգտում մը, միացնելու Արեւմուտքի, հեռաւոր եւ մօտաւոր Արեւելքի եւ Ափրիկէի աշխատաւորական զանգուածները միջազգային մէկ ընդհ. կազմակերպութեան մէջ։ Պահպանողականութեան դարաւոր հայրենիք Ասիոյ, ինչպէս եւ Ափրիկէի աշխատաւոր դասերը իրենք իսկ ձգտումներ ցոյց կուտան կապուելու արեւմտեան աշխատաւոր զանգուածներու հետ, եւ Միջազգայինը ամէն կերպով ընդառաջ կ'երթայ անոնց ձգտումներուն։

Իսկապէսպատմական աննախընթաց երեւոյթ է որ այս երկու անջատ աշխատաւոր խաւերը իրարու մօտենալու անկեղծ տրամադրութիւններ ցոյց կուտան։

Արեւմուտքի եւ արեւելքի փոխադարձ յարաբերութեան պատմութիւնը փաստօրէն յաւիտենական պայքարի եւ մրցման պատմութիւն է, մասամբ նման եւրոպական ազգերու յարաբերութեան, ուր մէկը միւսը գերակշռելու եւ տիրելու տենչը մշտապէս խափանած է համաձայնութեան եւ խաղաղ կենակցութեան տեւական հնարաւորութիւնը մինչեւ այսօր։ Ւեւլի անողոք եղած է սակայն արեւմտեան զրամատիրական աշխարհի պայքարը գաղթային քաղաքականութեան համար, որ մանաւանդ վերջին շրջաններուն, գլխաւոր պատճառներէն մէկը գարձաւ ծանր ազէտներու։ Իսկ արեւելքի ժողովուրդները «Առաջին հոսանքի ներկայացուցիչները, գրած է Ըէսուլ զատէն, ազգութեան ցեղային ըմբռնումն ունեցող գերման տեսաբանների ազդեցութեան տակ ընկած՝ բաւական էին համարում թուրք ժողովուրդների արիւնակցութիւնը, լեզուի որոշ ընդհանրութիւնը եւ կրօնական միատարրութիւնը, որպէսզի քաղաքական նպատակաւոր պայմաններում ստեղծւի մի միասնական Թուրք պետութիւն»։ Իսկ «իրատես հոսանքի համար, որ թէեւ ընդունում է բոլոր թուրք ժողովուրդների ազգային-մշակութային շահերի ընդհանրականութիւնը, նրանց միացումը կեդրոնացած մի պետութեան մէջ, թւում էր անհնարին։ Նա պահանջում էր նախ եւ առաջ առանձին թուրք ժողովուրդների ազատագրութիւնը անջատ, անկախ պետութիւնների ձեւով»։

«Առաջին հոսանքը, պնդում է Ըէսուլ զատէն, երբեք թանձրացեալ քաղաքական ծրագրի ձեւ չի ստացել եւ առանձնապէս չի գրաւել Ա. պրբէջանի Թուրքիատներին»։ «Ռոմանտիկ, քաղաքական «Համաթուրանականութիւն» այլեւս գոյութիւն չունի, կայ միայն «Թուրքիզմ», որ հետապնդում է բացառապէս իրական եւ թանձրացեալ ազգային նպատակներ»։ Իրրեւ արտայայտութիւն «իրական եւ թանձրացեալ Թիւրքիզմի», կարող է ծառայել քեմալական Թուրքիան։ «Չէ՞ որ նոր Թուրքիայի արտաքին քաղաքականութեան ծրագիրը՝ յայտարարած հանրապետութեան հանճարեղ պետի բերանով՝ լիովին համապատասխանում է այն ընկերային-տնտեսական գրութեան, որի մէջ այժմ գտնւում է Թուրքիան»։

Թուրք «հանրապետութեան հանճարեղ պետը՝ Մուսթաֆա Քեմալ այսպէս է ձեւակերպում արդի Թուրքիայի ազգային քաղաքականութիւնը. «Զանազան ժողովուրդների համախմբումը ընդհանուր անուան տակ եւ այդ այլազան տարրերի կառավարումը միեւնոյն օրէնքներով ու կանոններով թէեւ հրապուրիչ, բայց անիրագործելի ծրագիր է։ Նոյն իսկ աշխարհի բոլոր Թուրքերին համախմբող մէկ պետութեան ստեղծման գաղափարը անիրագործելի ցնորք է։ Այս փաստը արձանագրուած է մի քանի դարերի ընթացքում տեղի ունեցած խիստ արիւնոտ դառն դէպքերով։

Պատմութիւնը մեզ չի տալիս ոչ մի փաստ ու դէպք, որ հաստատէր համիսլամութեան կամ համթուրանական քաղաքական դրութիւնների յաջող գործադրութիւնը։ Ճակատագիրը այն պետութիւնների, որոնք կազմւած են ոչ թէ ցեղային, այլ համամարդկային սկզբունքներով եւ նւաճողական նպատակներով, դատապարտւած է պատմութեան կողմից... Միակ պարզ եւ իրական քաղաքականութիւնը ազգային քաղաքականութիւնն է»։

Ցենւած այս բոլորի վրայ՝ Ըէսուլ զատէն հաւաստում է, որ համթուրանականութիւնը իրրեւ քաղաքական երեւոյթ, այսօր գոյութիւն չունի. քաղաքական իրական ծրագիր չէ եւ համթիրքութիւնը, որ բացառապէս մշակութային բովանդակութիւն ունի. իրականը ազգային ըմբռնումն է միայն. Թուրք ժողովուրդները ձգտում են ձեւակերպել իրրեւ ազգային անկախ միաւորներ. Թուրքիան՝ օրինակ։ Ներկայ Թուրքիան գերծ է համթուրանական կամ համթիրքական ձգտումներից։ Նա զուտ ազգային պետութիւն է՝ ամփոփւած Անատոլուի սահմաններում։ Եւ իրրեւ այդպիսին, Թուրքիան իր թուրքիզմով «ոչ մի վտանգ չի ներկայացնում Կովկասի համար»։

* * *

Ինչպէս տեսնում ենք, Ըէսուլ զատէն պարզում է համթուրանականութեան ու թրքութեան բաւական ներդաշնակ ու հրապուրիչ պատկեր։ Թղթի վրայ, գուցե, եւ իրական է այս պատկերը, բայց կեանքո՞ւմ... Իսկապէ՞ս «ռոմանտիկ համթուրականութիւնը» «քաղաքականթանձրացեալ ծրագրի ձեւ չի ստացել»։ Այն ժամանակ ի՞նչ նպատակ ունէր Նուրի փաշայի «իսլամական բանակ»ը 1918 թւականին, ի՞նչ գործ ունէր Կովկասում, յանուն ինչ «թանձրացեալ ծրագրի» ստեղծւեց ու գործում էր նա։ Կամ ի՞նչ անում Ճէմալ փաշան եւ իր ընկերները Աֆղանիստանում։ Կամ մինչէ՞ «մըշակութային» աշխատանք էին կատարում Խալիլ փաշան, Ռիչիւկ Թալէաթը եւ սրանց ընկերները Բագւի, Արեւելեան ժողովուրդների Համագումարում։ Ասել, թէ համթուրանականութիւնը «քաղաքական թանձրացեալ ծրագրի ձեւ չի ստացել» նշանակում է բօղարկել ճշմարտութիւնը։ Մենք որ ապրեցինք ու տեսանք 1917, 18, 19 ու 20 թւականները, բաւական ծանօթ ենք դէպքերի ներքին աստառին եւ բոլոր թանձրացեալ ու «ոչ-թանձրացեալ» ծրագիրներին, որպէսզի չհաւատանք Ըէսուլ զատէի հաւաստիացումներին։ Ո՛չ, համթուրականութիւնը ունէր շատ պարզ ու որոշ միանգամայն «թանձրացեալ քաղաքական ծրագիր», եւ այդ ծրագիրը «թրքական հողերի» համախմբումն էր մէկ պետութեան սահմաններում՝ Միջերկրականից սկսած մինչեւ Աբալեան ծովը։ Առարկել այս փաստին՝ նշանակում է տգէտի տեղ դնել ընթերցողներին։

(Մնացեալ յաջորդով)

ՀԱՄԱԹՐՔԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԸ

ԽՕՍՔԵՐ ԵՒ ՓԱՍՏԵՐ

ԽՄԲ.— Ադրբեջանի Մուսավաթ կուսակցութեան ղեկավարներէն Ըէսուլ զատէ վերջերս գրքոյկ մը հրատարակեց, «Համաթուրականութեան մասին», ի պատասխան Ջարեւանդի ծանօթ գրքին, «Միացեալ եւ անկախ Թուրանիա», որուն ռուսերէն տպագրութիւնը լոյս տեսած էր 1929ին։

«Դրօշակ»ի վերջին թիւին մէջ, հրատարակուած է ուսումնասիրութիւն մը՝ Ըէսուլ զատէի տեսութիւններու մասին, կ'արտատպենք հիմնական մասերը.—

Նախ՝ համաթուրականութիւնն ու Թրքութիւնը։ *Ըէսուլ զատէն* ընդունում է, որ Ջարեւանդը «առարկայօրէն» է ներկայացրել «Թրքական շարժման ծագման ու համաթուրանական գաղափարախոսութեան կազմաւորման պատմութիւնը»։ Բայց, ասում է նա Զիա Կէօք-Ալփ պէյի հետ միասին, «համաթուրականութիւնը ցնորք է Էնէնինի համայնավարութեան կամ Մահմէտի դրախտի պէս։ Իրրեւ գաղափար, նա արժէքաւոր է միայն նրանով, որ զանգւածների ողեւորութեան ու յեղափոխականացման մի ռոմանտիկ աղբիւր է հանդիսանում»։

Համաթուրականութիւնն այլեւս պատմական երեւոյթ է։ Դուրս գալով համիսլամութեան աւազանից՝ անցեալում նա յեղափոխիչ դեր է կատարել Թրքական ծագում ունեցող ժողովուրդների կեանքում։ Մինչ համիսլամութիւնը արգելք էր լինում այդ ժողովուրդների ազգային զարթօնքին, համաթուրականութեան գաղափարը խթանում էր թուրք ազգայնական միտքը, զարգացնում Թրքութեան գիտակցութիւնը։ Միութեան բոլոր թուրք ժողովուրդների՝ ոմանց համար մշակութային հողի վրայ, ուրիշների՝ քաղաքական — ահա համաթուրականութեան խնդիրը։ «Թուրքիայի, Ադրբէջանի, Իրանի եւ Խարէզմի Թուրքերը, ասում է Զիա պէյը, պատկանում են օղուզական ցեղերին։ Ահա թէ ինչու Թրքութեան ճօտակայ խնդիրը պէտք է լինի օղուզական կամ Թրքական միութիւնը։ Ի՞նչ պէտք է լինի այդ միութիւնը։ Քաղաքակա՞ն։ Ներկայումս՝ ոչ. իսկ ապագայի մասին խօսելն աւելորդ է»։

Սակայն, հետզհետէ համաթուրանականութեան մէջ, իրրեւ քաղաքական մտքի որոշ դրութեան, ըսկսում է ձեւակերպւել երկու միտում՝ կենտրոնացման կողմնակիցների ռոմանտիկ հոսանքը եւ Դաշնակցութեան կուսակիցների իրատես

մտեան աշխարհի աշխատաւորական դասերու դաշնակցութիւնը արդէն իրականութիւն է։ Անշուշտ նոր ձգտումներ յառաջ պիտի գան միացնելու այդ խմբակցութեան հետ եւ միացեալ հեռաւոր երկիրներու ընչաքուրկ եւ շահագործուող զանգւածները։ Եւ այսօր Ճափոնի, Ասորաստանի, Հնդկաստանի, Նոր Զելանտայի, Ափրիկեան գաղթավայրերու, Հարաւային Լատին Ամերիկայի, Քանատայի եւն., աշխատաւորական զանգւածները լրջօրէն կը ձգտին մօտենալ համաշխարհային այն հսկայ կազմակերպութեան, աշխատաւորական Միջազգայինին, ինչպէս աննախընթաց երեւոյթ է համամարդկային պատմութեան մէջ։

Եւ հեռու չէ այն օրը երբ համագործակցութեան միջոցներու աւելի կատարելագործման շնորհիւ, բոլոր ուժերը պիտի կարենան ամփոփուիլ մէկ ընդհանուր կազմակերպութեան մէջ, մանաւանդ որ Միջազգայինի բարոյական կապը եւ հեղինակութիւնը իրականութիւն է արդէն։

Հայութիւնը, օտար ուժերէն մշտապէս շահագործւած այս ժողովուրդը, որ եղած է ,առաջապահը արեւմտեան քաղաքակրթութեան ճօտաւոր Ասիոյ մէջ, այժմ յանձին աշխատաւորական իր ամենամեծ կուսակցութեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան՝ չի կրնար հաշուի չառնել միջազգային ընկերվարական այս մեծ շարժումը եւ անոր ստեղծած կազմակերպութիւնը։ Ուժ մը որ արժէք ունի նաեւ հայկական դատի պաշտպանութեան տեսակէտով։

Ց. ՀԱՒՆԱԶԱՐԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ՎԻԵՆՆԱՅԻ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ Մ

Ընկերվարական միջազգայինը, որ գումարուեցաւ Վիեննայի մէջ, հետեւեալ բանաձեւը ընդունեց Գերմանիոյ մասին.—

I

Համաշխարհային դրամատիրական տնտեսութեան տագնապը իր գագաթնակէտին հասած է Կեղր. Եւրոպայի եւ մասնաւորաբար Գերմանիոյ մէջ վարկի դրութեան սարսռումով։

Եթէ, միջազգային համերաշխութեան վեհանձն եւ արագ գործով մը կարելի չըլլայ յաղթել Գերմանիոյ վարկային արդի տագնապին, անխուսափելի հետեւանքը պիտի ըլլայ Գերմանիոյ մէջ անգործութեան հըսկայ աճում։ Զարհուրելի նուազում մը գործաւորներու օրավարձքերուն վրայ, չափազանց աղքատացում ժողովրդային զանգուածներու։

Ճարտարարուեստական ամենամեծ երկիրներէն մէկուն մէջ, տագնապի նման ծանրացում մը, ամբողջ աշխարհի մէջ՝ իրրեւ ճակատագրական հետեւանք պիտի ունենար՝ անգործութեան աղիտաւոր աճում եւ օրավարձքերու անկում։

Միեւնոյն ատեն, Գերմանիոյ մէջ տնտեսական աղէտ մը, պիտի աստիճաններ գերման ժողովրդավարութեան քաղաքական փլուզման վտանգը։

Գերմանիոյ մէջ ազգայնական տիրակալութեան մը յաղթանակը ծանր վտանգ մը պիտի կազմէր Հռենոսի Արեւելքը՝ եւրոպական բոլոր երկիրներու ժողովրդավարութեան համար։ Ծանրօրէն պիտի սպառնար եւրոպական խաղաղութեան եւ պիտի փճացնէր զինաթափութեան միջազգային խորհրդաժողովին յաջողութեան բոլոր յոյսերը։ Եւրոպան պիտի մղէր դէպի նոր պատերազմ մը։

Այս ահարկու վտանգին հանդէպ, ամէն միջոց ի գործ պէտք է դնել, առաջքն առնելու համար Գերմանիոյ տնտեսական փլուզման եւ գերման ժողովրդավարութեան զարհուրելի խախտումին։

1.— Ներկայ կացութիւնը ցոյց կուտայ թէ իւրաքանչիւր ազգի բանւորական իր թուրքիզմով «ոչ մի վտանգ չի ներկայացնում Կովկասի համար»։

* * *

Ինչպէս տեսնում ենք, Ըէսուլ զատէն պարզում է համաթուրականութեան ու թրքութեան բաւական ներդաշնակ ու հրապուրիչ պատկեր։ Թղթի վրայ, գուցե, եւ իրական է այս պատկերը, բայց կեանքո՞ւմ... Իսկապէ՞ս «ռոմանտիկ համաթուրականութիւնը» «քաղաքականթանձրացեալ ծրագրի ձեւ չի ստացել»։ Այն ժամանակ ի՞նչ նպատակ ունէր Նուրի փաշայի «իսլամական բանակ»ը 1918 թւականին, ի՞նչ գործ ունէր Կովկասում, յանուն ինչ «թանձրացեալ ծրագրի» ստեղծւեց ու գործում էր նա։ Կամ ի՞նչ անում Ճէմալ փաշան եւ իր ընկերները Աֆղանիստանում։ Կամ մինչէ՞ «մըշակութային» աշխատանք էին կատարում Խալիլ փաշան, Ռիչիւկ Թալէաթը եւ սրանց ընկերները Բագւի, Արեւելեան ժողովուրդների Համագումարում։ Ասել, թէ համաթուրանականութիւնը «քաղաքական թանձրացեալ ծրագրի ձեւ չի ստացել» նշանակում է բօղարկել ճշմարտութիւնը։ Մենք որ ապրեցինք ու տեսանք 1917, 18, 19 ու 20 թւականները, բաւական ծանօթ ենք դէպքերի ներքին աստառին եւ բոլոր թանձրացեալ ու «ոչ-թանձրացեալ» ծրագիրներին, որպէսզի չհաւատանք Ըէսուլ զատէի հաւաստիացումներին։ Ո՛չ, համաթուրականութիւնը ունէր շատ պարզ ու որոշ միանգամայն «թանձրացեալ քաղաքական ծրագիր», եւ այդ ծրագիրը «թրքական հողերի» համախմբումն էր մէկ պետութեան սահմաններում՝ Միջերկրականից սկսած մինչեւ Աբալեան ծովը։ Առարկել այս փաստին՝ նշանակում է տգէտի տեղ դնել ընթերցողներին։

(Մնացեալ յաջորդով)

ԿԱՐՄԻՐ ԱՍՏՂԻԿ

Եր ասա՛ տրտմաթախիծ դէմ-
դիմացինին ինչ ալ ըսես ան-
պատրաստ չի պատկառիր, ա՛լ
պատրաստ չէ նորէն ծիծաղե-
լու համար։ Ան ոչ միայն ան-
պատրաստ է, այլ եւ անհոգ։
Ան չի մտածեր, թէ ինչ պի-
տի ըսես դուն, ինչ պիտի ը-
նես դուն։ Ան ոչ միայն ան-
հոգ է, այլ եւ անտարբեր

նուիթիւնը ծածկած էին, մաքսատան մէջ բեռնակիր րլլալով։ Քիւրտերը իրենց զէնքերով միասին ձերբակալուած են։

Այս բեռնակիրներէն Սիւլէյմանի տունէն գտնուած են. տասը մավզէր եւ ձեռնառումբ մը։

Ձերբակալութիւնը կատարուած է պատահական ճամբորդի մը շնորհիւ, որ Սիլիֆքէի ճամբուն վրայ անցեալները կողոպտուած էր եւ Մերսինի մէջ անոնցմէ ոմանք ճանչցած է բեռնակիրի վիճակին մէջ։

Մեծ հրդեհ Պոլսոյ մէջ

Պոլիս, Բերայի Մաչքայի թաղին մէջ, մեծ հրդեհ մը ծագեցաւ նախորդ օր։ 30ի չափ փայտաշէն մեծ բնակարանները հրոյ ճարակ եղան։ Բազմաթիւ տուներ փլան։ Ուժեղ հով մը կը փչէր այդ միջոցին եւ բոցի երկար լեզուներ կ'ուղղէր զանազան ուղղութեամբ, ինչ որ սաեղծեց հրդեհի նոր օճախներ։ Շրջակայքի բնակիչները սարսափած, փութով պարպեցին իրենց բնակարանները։

Այս կերպով, այրած շէնքերու թիւը կը նկատուի 150ի չափ։

Անշրջուար Լահէյի ատեանին առջեւ

Լահէյի Ատեանին վերջին նիստին, նախագահը կարգաւ խօսք տուաւ Զեխոսլովաքիոյ, եւ Իտալիոյ ներկայացուցիչներուն, որոնք մանրամասնեցին իրենց տեսակէտները եւ կարգ մը ճշդումներ ըրին։

Նախագահը յետոյ յայտնեց թէ բոլոր կողմերու փաստաբանները լրիւ պարզած ըլլալով իրենց տեսակէտները, հրապարակային դատավարութիւնը վերջացած կը յայտարարէ եւ սակայն, եթէ լրացուցիչ լուսաբանութիւններու պէտք ունենայ, պիտի դիմէ իրենց։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷԻ ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ - ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ

Սէն Ժէրոմ.—վաղը Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղիին մէջ։

Կը խօսի՝ Ընկ. Բ. Մելսոնեան

Պոիվ. օսսօ եւ Սէնթ Անթուան.— Այս կիրակի ժամը 5ին, ծանօթ հաւաքատեղիին մէջ։

Կը խօսի՝ Ընկ. Պ. Չիլինկեան

Սէն-Լուի եւ Սէնթ Մարկրիթ.— վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղիին մէջ.

Կը խօսի Ընկ. Պ. Չիլինկեան

Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ։

Մարսէյլ.— Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։

Կը խօսի՝ Ընկ. Հ. Սէրիենկիվեան

Այս ժողովներուն կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ։

Լիոնի մէջ «ՅԱՌԱՋ»ի գործակալն է Խ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«Յառաջ» ստանալ փափաքողներէ կը խնդրուի իրենց հասցէն դուտով յայտնել Պ. Խ.Մուրատեանի, 191 Cours Lafayette, Պ. Ն. Յակոբեանի գրատունը կամ 202 Rue Boileau, Պ. Թիրեաքեանի ճաշարանը։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻԻ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պոժոն Սէն Ժիւլիէնի (Մարսէյլ) Զաւարեան ենթակոմիտէի կողմէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պ. Նազար Իշխանեանի պարտէզին մէջ։

Երգ, արտասանութիւն, նուագ, բանախօսութիւն, հայկական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։

Տախքերու մասնակցութեան համար՝ 3 ֆրանք

ԴԱՇԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան կողմէ, իր կազմութեան 5րդ տարեդարձին առթիւ։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին St. André, Bar-Restaurant du Bélvèdre.

Կը խօսի՝ Ընկ. Պ. Չիլինկեան

Առնել 26, 27, 28, 35, 36 թիւ հանրակառքեր

8, RUE CHATEAUDUN ի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

Ա. Ե. Հ. Կ. Խ. ՓԱՐԻԶԻ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ»
Մասնաճիւղին տարեկան
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն
Սէն Քլուի անտառին մէջ
Ճոխ եւ աժան պիւֆէ, երգ, նուագ եւ խաղեր
Հաղորդակց. միջոցներ.— Tramway 2, 18· շոգեկառք եւ շոգենաւ։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՋԱՁԱՐԱՆ ՓԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշել Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ
Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։
Ֆիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդունելութեան ժամերը ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49
(կառ. տիւ.Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
CONSTANTINOPLE
ԹԻԹԻՆՃԵԱՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ
37 RUE TRÉVISE, 37 Մէթրօ՝ Cadet Tél. Taitbout 56—96
Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական թարմ եւ մաքուր նպարեղէններ,
ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ եւ ՅԱՆԽԱՐԴԱԽ ՍՈՒՐՃ
Ապսպրանքները անմիջապէս կը յանձնուին բնակարան գնուճներու համար կը տրուի փրիմ

ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Նախկին բժշկապետ մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու պատուոյ մէտալ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն
Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։
Հոն կը կատարուին Ռ. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), դերմանիշակագոյն, յետկար. մրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde) նաեւ ՏԻԱԹԻՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ էլեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ գերազոյն ձեւերն են։
Թոքախտաւորներու համարpneumothoraxի գործողութիւն։ Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։
Զղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թեւ լադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ։
Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծնունդամիզային եւ վէներական հիւանդութիւններու համար։
Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք
Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։
Տօքթ. Մ. Բէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։
Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—4
Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis
Tramway 39, 40, 42, 5։

ԲԱԺԵԿ. ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
10 Rue Beaugrenelle, Paris (15)
Մէթրօ՝ Beaugrenelle
Միզանցքի, փրոսթաթի, մորթի, արիւնի, կանանց հիւանդութիւններ եւ ֆրանկախտ։ Ամէն օր ժ. 10—12 եւ 3-9։ կիր. եւ տօն օրեր 10-12։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւանդ. եւ վարակ։ Ամէն օր 9-12, 2-8, կիր. 9-12։
IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDIT
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant H STEPH

ՀԱՅՈՑ ԴԱՒԻՃԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

26.— ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

1— փրոփականտ (քարոզչութիւն).— *Այս գործին նուիրուած անձերը հետեւեալ պարտականութիւններն ունին.— Ժողովուրդին բոլոր խաւերուն մէջ տարածել եւ բացատրել յեղափոխութեան դաղափարները, արթնցնել ազգային անկախութեան դիտակցութիւնը, տարածել յեղափոխութեան եւ ապստամբութեան միջոցները եւ յեղափոխութենէն յետոյ կազմուելիք պայմանները։*

2— Ագիտացիա (Արձարձում).— *Այս գործին նուիրուած անձերը հետեւեալ պարտականութիւններն ունին.— Արթնցնել ազգին քնացող դիտակցութիւնը, գրգռել թշնամիին դէմ, ծագած դէպքերէն օգուտ քաղելով՝ ժողովուրդը խռովութեան մղել, կառավարութեան շահերուն հակառակ որեւէ կարգադրութեան եւ շարժուժան ընթացքին՝ ապստամբութիւն յարուցանել, ամէն առթիւ կառավարութենէն բարենորոգում պահանջել, տուրք չվճարել, կառավարութեան դէմ ցոյցեր կատարել։*

3— Ցերօր (աիաբեկում).— *Այս գործին նուիրուած անձերը հետեւեալ պարտականութիւններն ունին.— Ամէն կողմ ցանել յեղափոխութեան սերմերը, ծագած խռովութիւնները տարածել բոլոր քաղաքներուն մէջ, յեղափոխութիւնը դիւրացնել եւ ամէն առթիւ բաղձ բարձրացնել կառավարութեան դէմ, կոտրել կառավարութեան ուժն ու բարոյական կորովը, խուճապի եւ սարսափի մատնել զայն, կառավարական բարձր պաշտօնատարները, հայ կամ թուրք, եւ բոլոր լրտեսներն ու մատնիչները անխնայ սպաննել։*

Հետաքրքրական են նաեւ կանոնագրին հետեւեալ յօդուածները.—

8— Բանուորներուն ու դիւղացիներուն մէջ ստեղծել ռազմական կազմակերպութիւն մը։ Այս կազմակերպութիւնը պիտի աշխատի կուիւ եւ յեղափոխութեան պահուն օժանդակել յեղափոխականներուն եւ նման կազմակերպութիւններու միացումով ստեղծել յեղափոխական բանակ մը։

9— Հայ ազգը պէտք է աշխատի արթնցնել Հայաստանի դրացի ժողովուրդները.— Ասորիները, Եզիտիները եւ Քիւրտերը,— եւ միացնել մեր կուսակցութեան, բացատրելով թէ իրենք եւս գերութեան եւ բռնութեան դատապարտուած են։ Յեղափոխականները, նկատելով որ, երբ օսմանեան պետութիւնը պատերազմի մտնէ որեւէ մէկ պետութեան հետ, յարմար առիթ մը կը ստեղծուի այս նպատակներուն իրագործման, պիտի աշխատին իրենց ուժերով տկարացնել ու բնաջնջել զայն։ Ուստի պատերազմի յայտարարութենէն մինչեւ պարտութիւնը, Հնչակեան կուսակցութեան ռազմական կազմակերպութիւնները պիտի աշխատին բառնալ թուրք պետութեան իշխանութիւնը Հայոց վրայէն։

27.— ՀՆՉԱԿԵԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷԿ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Այս երկու վաւերաթուղթերէն զատ, կարդացէք նաեւ Հնչակեաններուն մէկ հայերէն յայտարարութիւնը, որ կը կրէ «Հնչակեան կուսակցութեան կեդրոնին» կնիքը, 19 սեպտեմբեր 1895 թուականը եւ 16 թիւը, տպուած է Լոնտոնի մէջ եւ ուղղուած բոլոր Հայերուն։ Այդ յայտարարութիւնը ցոյց կուտայ թէ Հնչակեանները ի՛նչպէս խեղաթիւրած են դէպքերը, թէ ի՛նչ անխնայ կռիւ մը կազմակերպած են թուրք ժողովուրդին դէմ։

Ահաւասիկ այդ յայտարարութիւնը.—

ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ ՊԱՏԱՀԱԾ ԱՐԻՒՆԱԼԻ ՄԵԾ ԴԻՊՔԵՐԸ ԵՒ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սեպտեմբեր 16ին Պոլսոյ մէջ պատահեցան այնպիսի ծանրակշիռ քեր, որոնք պատմութեան պիտի անցնին։ Շնորհիւ Հնչակեան յեղափոխական կուսակցութեան ջանքերուն, ստեղծուեցան արիւնալի եւ ծանր քեր։ Այս երկրորդ անգամն է, որ Հնչակեան կուսակցութեան յեղափոխական շարժումը սաստկութեամբ կը պայթի Վոսփորի ափերուն վրայ, բարբարոս Թուրքիոյ գլխին։ Այս երկրորդ անգամն է, որ մայրաքաղաքին մէջ Թուրքիոյ արիւնը հեղեղուեցաւ։ Պոլսոյ Հնչակեան կուսակցութեան խումբերը ժողովուրդը ճիւանաբար, ամէն վտանգ աչք առնելով, կուսակցութեան ճաններուն համաձայն եւ անոր դրօշին տակ, յեղափոխութիւն կատարեցին։ Հայ ժողովուրդին կրած տառապանքի ձայնը եւ իր արդար պահանջները աշխարհը։ Պոլսոյ մէջ Հնչակեան դրօշին տակ հաւաքուած հայ ժողովուրդը բարձրաձայն աղաղակեց.

— Կեցցէ՛ ազատութիւնը, կեցցէ՛ յեղափոխութիւնը։ Առենն երթանք հայ յեղափոխականներուն եւ Հնչակեաններուն հետ հայ ժողովուրդը պայքարի արձագանգէր Թուրքերուն բարբարոսութիւնն ու հարստահարութիւնները, եւ վերջնական արդիւնք մը ձեռք ձգելու նպատակով յոյցեր կը ծաւալեցնէր։

Հնչակեան յեղափոխական կուսակցութիւնն ու հայ ժողովուրդը ազատագրութեան յանձն առած են ամէն տեսակ զոհողութիւն։ Ներանցած էր ժամանակը Եւրոպայի յայտարարելու թէ այդ նպատակին համար պատրաստ ենք զոհելու մեր արիւնն ալ, մեր կեանքն ալ։ Մեր քաջութիւնն ու անձնուիրութիւնը զարմանքի ու հիացումի մատնած էին Անգլիոյ թագաւորը, այլ նաեւ լորտ Սալզպըրին, կլատսթընը, Բոլոր ամբողջ Եւրոպան ու եւրոպացի հրապարակագիրները։

(Շար.)

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅՈՒԾԵՐԸ

ՀԱՐԱՉ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԿԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 Ֆ.	70Ֆ.	140Ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 Ֆ.	200Ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Ե. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ
8
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
8 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 1641

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Տնտեսական, վերացական մարզանքը այլեւս չի ոգեւորեր ժամանակակից աշխատաւորական հոսանքները:

Մասնաւորապէս Մեծ Պատերազմէն յետոյ, այդ հոսանքները կը ձգտին հարցերը գործնականացնել, զանոնք լուծել և ոչ թէ վսեմ տեսութիւններ պարզելու: Ռուսական յեղափոխութիւնն ալ մեծապէս նպաստեց այս շարժման:

Այսպէս է որ, վիեննայի վերջին համագումարին մէջ ալ, սեղանի վրայ դրուեցան բազմաթիւ գործնական խնդիրներ: Հարցերը, բանաձեւերը մէջտեղ դրուեցան ոչ թէ օրէնքին — ընկերվարութեան — տարբ փրկելու, այլ անոր ոգին առնելով, լուծման ձեւերը գտնելու համար:

Անցեալ օր առիթ ունեցանք խօսելու միջազգային կացութեան վերաբերեալ բանաձեւին վրայ, որ երկու խօսքի մէջ կը խտացնէ ամբողջ խնդիրը.

— Ներկայ կացութեան մէջ, պատերազմի վտանգին դէմ պայքարը ամէնէն կարեւոր գործն է բոլոր ընկերվարական կուսակցութեանց համար:

Երէկ հրատարակեր էինք օրուան մեծագոյն հարցին, զերմանական տագնապին առթիւ քուէարկուած բանաձեւը, որ նմանապէս կը ձգտի գործնական ելքեր գտնել, փոխանակ միայն վարդապետական սկզբունքներ պարզելու:

Այսպէս եւ կիներու շարժման եւ անոնց իրաւունքներու մասին:

Վիեննայի համագումարը ունի երկար բանաձեւ մը, որուն հիմնական մասերը պիտի տանք հետզհետէ:

Այդ բանաձեւին մէջ կը գտնենք շարք մը որոշումներ եւ նախատեսութիւններ՝ առօրեայ, նոյնիսկ տարրական հարցերու մասին: Հարցեր որոնց վերջնական պատասխանը քաղքենի հոսանքները իրենք ալ չեն տուած տակաւին:

Օրինակ, բանաձեւը նկատի առած է ամուսնացած կիներու հպատակութեան պարագան: Ընկերվարական եւ աշխատաւորական կուսակցութիւնները պիտի աշխատին որ կինը ազատ ըլլայ իր հպատակութիւնը ինք որոշելու, երբ կ'ամուսնանայ: Եթէ ուզէ իր ամուսնին հպատակութիւնն ընդունիլ, պէտք է գայն կարենայ ստանալ որոշ պայմանաժամու մը մէջ, պարզապէս իր կամքը յայտնելով:

Նկատի առնուած է նաեւ նախորդ հպատակութեան վերադառնալու խնդիրը, երբ ամուսնալուծում տեղի կ'ունենայ:

Տնտեսական կեանքի մէջ, կինը պէտք եւս գրաւած է այնպիսի դիրք մը որ չի կրնար խախտուիլ: Քաղքենի երկիրներու մէջ, բուռն պայքար կը մղուի այս նուաճման, շուկայիկ բառով՝ այս մրցակցութեան դէմ: Շատեր ատոր կը վերագրեն համաշխարհային գործազրկութեան մէկ պատճառը:

Համագումարին բանաձեւը մերժելով այս մեղադրանքը, անգամ մը եւս, հանդիսաւորապէս, կը յայտարարէ կնոջ աշխատելու իրաւունքը, ամուսնացած ըլլայ թէ ամուրի: «Երբ աշխատաւորներ արձակելու խնդիր ծագի, պէտք է նկատի առնել անհատին ընկերային պայմանները, եւ ան որ տնտեսապէս ամէնէն տկարն է, պէտք է պահէ իր գործը: Տնտեսապէս ամէնէն զօրաւորը անպատճառ կինը չէ, ոչ ալ ամուսնացած կինը:»

Տիրող տագնապին հետեւանքով, դիտուած է որ կիներն ալ նոյնքան տուժած են եւ կը տուժեն որքան այրերը: Համագումարը կը հաշուէ թէ միլիոնաւոր գործազուրկներու մէկ երրորդը կիներն են: Միւս կողմէ, միեւնոյն աշխատանքին համար կինը աւելի պակաս վճար կը ստանայ քան այրը, եւ հաւասար օգնութիւն չստանար տագնապի պահուն: Պաշտօնի մէջ յառաջացումն ալ չի կատարուիր հաւասար պայմաններով:

Ասոնք բոլորը հետեւանք են տիրող կարգ ու սարքին:

Նկատի առնելով ընկերվարական կիներու խորհրդաժողովին առաջարկները, Վիեննայի համագումարը տուած է շարք մը գործնական որոշումներ:

Կուսակցութիւնները պիտի աշխատին որ կիները իրաւունք ունենան մասնակցելու ամէն տեսակ պաշտօնի, արհեստի եւ գործի, բացի այն պարագաներէն երբ կազմախօսական արգելքներ կան: Կիներն ալ պիտի ստանան հաւասար աշխատավարձ միեւնոյն աշխատանքին համար: Նոյն պայմանը՝ գործազրկութեան դէմ եղած ապահովագրութեանց մէջ: Ուժ պիտի տրուի մայրերու եւ երախաներու պաշտպանութեան, հանդիսատեան թոշակներ պիտի հաստատուին այրիներու եւ որբերու համար: Պիտի շինուին յարմար բնակարաններ, արհեստական կատարելութիւններով, որպէսզի դիւրանայ առնին աշխատանքը: Բարելաւումներ նախատեսուած են նաեւ հողագործական աշխատանքներու մէջ, ուր կիները ամէնէն աւելի կը չարչրկուին:

Ինչպէս կը տեսնէք, իսկապէս գործնական խնդիրներ են որ կը զբաղեցնեն այս օրուան ընկերվարութիւնը: Խնդիրներ որոնց լուծումը կախում ունի իւրաքանչիւր երկրի եւ ժողովուրդի աշխատաւորական կուսակցութեան հայեցողութենէն եւ միջավայրին պահանջներէն: Անցա՛ծ է «վարդապետն սասացի» շրջանը:

Շ.

ՊՈՒԼԿԱՐ ՔՕՄԻՔԷՅԻՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Սերպիոյ մէջ պուլկար քօմիթէճիներու գործունէութեան մասին Սոֆիայէն հետեւեալը կը հաղորդուի.—

Կը թուի թէ Պուլկարիոյ մէջ կառավարական փոփոխութիւնը փութացուց քօմիթէճիները իրենց որոշման մէջ, որպէս զի կրկնեն ոճրափորձերը սերպիոյ երկաթուղագծերուն եւ հանրային հաստատութեանց դէմ, ցուցնելով միեւնոյն ատեն, որ իրենց գործունէութիւնը բացարձակապէս անկախ է ներկայ կառավարութենէն:

Նոյնպէս, անոնք ուզեցին սերպիոյ եւ Պուլկարիոյ միջեւ ստեղծել հակաբարեկամական այնպիսի վիճակ մը, որ պիտի արգիլէր երկու երկիրներու գործակցութիւնը, մասնաւորաբար Պ. Մալինոֆի իշխանութեան գլուխ անցնելէն յետոյ, քանի որ, անոր կառավարութիւնը սերպասէը հողագործականներու մասնակցութեան պատճառ կը նկատուի,

Ոճրային յարձակումներու շարքը սկսած է ոճրափորձերով՝ այն շոգեկառքին դէմ, որ զինուոր եւ ռազմանիւթ կը փոխադրէր եւ այն կամուրջին տակ, որուն վրայէն պիտի անցնէր շոգեկառքը: Այդ կամուրջին տակ հինգ քօմիթէճիներ «տինամիթ» գետեղած եւ ամէն միջոց ի գործ դրած են ոճրափորձին յաջողութեան համար: եւ իսկապէս յաջողեցան:

Շոգեմեքենան եւ շատ մը վագոններ, ինկան գետին մէջ, ուրովհետեւ կաժուրջը օդը ելաւ:

Ոճրափորձի ընթացքին երկու քօմիթէճիներ կորսուեցան, իսկ մնացեալ երեքը փախան պուլկարական սահմանէն ներս, հակառակ ամբողջ երկու օր սերպ ոստիկաններու ձեռնարկած հետապնդումին: Հետապնդումի ընթացքին սերպիական սահմաններ ամբողջովին գոցուեցան, սահմանային պահակներու թիւը աւելցաւ եւ շատ մը ձերբակալութիւններ տեղի ունեցան շրջակայքի պուլկարներուն մէջ:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Պիրէոնի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց համայնավար կազմակերպութեան բոլոր անդամները 10 հոգիի չափ, որոնց մէջ նաեւ օգոստոս 1ի միջադէպին հեղինակները: Բազմաթիւ քաղաքներու մէջ, մասնաւորաբար Մակեդոնիոյ մէջ, միութիւններ կազմուած են, պայքար մղելու համար համայնավար շարժման դէմ:

Յունաստանի ներքին նախարարը սէրէգի դէպքերն իմանալէ անմիջապէս վերջ, հեռագրով մը հրամայեց Մակեդոնիոյ ոստիկանութեան փոխ-տնօրէնին որպէսզի խիստ քննութեան ենթարկէ սէրէգի ոստիկանապետին այս դէպքերուն մէջ ունեցած պատասխանատուութիւնները,

Նախարարը այս մասին արտայայտուելով, ծանրօրէն կը մեղադրէ սէրէգի ոստիկանապետը, որ դէպքին վայրը առանձին երթալու անխոհեմութիւնը գործած է,

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՊՈԼՍՈՅ ՄԵԾ ՀՐԴԵՀԸ

ԵՐԿՈՒ ԹԱՂԵՐ ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ՓՃԱՑԱԾ

Պոլսոյ վերջին հրդեհին մասին հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդուին.— Հրդեհը որ կ'աւերէր Բերան, կարելի եղաւ մարել երեկոյեան ժամը 9.30ի առեններբ, շնորհիւ հրշէջ ձեռնառումբերու եւ ռմբիկներու:

Նշան Թաշի եւ Մաչքայի թաղերը գրեթէ ամբողջովին փճացան: Մօտ 200 տուներ այրած կամ քանդուած են:

Աղետեալ շրջանէն բազմաթիւ բնակիչներ ոստիկանութեան յայտնեցին թէ իրենց ազգականներէն կամ ծանօթներէն ոմանք անհետացած են: Ոստիկանութիւնն ու զօրախումբերը հրաման ստացան խուզարկելու փլատակները, երեւան հանելու համար թէ զոհեր կա՞ն:

Տեղական իշխանութիւնները կը կարծեն սակայն թէ, անհետացածները որոնք կը փնտռուին իրենց ազգականներուն կամ ծանօթներուն կողմէ, զոհ չեն գացած հրդեհին: Հրդեհը արագօրէն կը ծաւալէր եւ այդ պահուն, անոնք ալ ցրուած են ապրիլ անդին ու դեռ, հաւաքուելու ժամանակ չեն ունեցած:

Յարդ երկու մեռեալներ երեւան հանուած են: Վիրաւորներու թիւը տակաւին կարելի չէ եղած վերջնապէս ճշդել, որովհետեւ զանազան հիւանդանոցներու եւ դարմանատուններու մէջ ցրուած են:

Հիմակուհիվայ, յայտնի է թէ 25 անձեր ծանրօրէն վիրաւորուած են, բայց որոշ կ'երեւի թէ այս թիւը շատ վար կը մնայ իրականութենէն:

Փոխարտաքին գործոց նախարարը Թուրքիոյ մէջ

Ներքին գործոց նախարարութիւնը փոքրամասնութիւններուն համար օրինագիծ մը պատրաստած է: Այս օրինագիծը յառաջիկայ նստաշրջանին Ազգ. ժողովին պիտի ներկայացուի:

Օրինագծին մէջ Պատրիարքարանները եւ Խախամապետարանները նման հաստատութիւններու գործունէութեանց եւ պարտականութեան սահմանները ճշդուած են:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՐԳԵԼՔ ՆԵՐԱԾՈՒՄՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Օտար դրամներու գնման մասին արգելք դնող վերջին հրովարտակը բաւական կը մտահոգէ օտար առեւտրական շրջանակները: Այդ հրովարտակով, առանց խախտելու առեւտրական դաշնագրերու հիմերը, Գերմանիա կը յաջողի անդամալուծել ներածումները:

Օտար դրամներու Դիւանը, որ նոր հաստատուեցաւ Պերլինի մէջ, ներածումները կը դասաւորէ համաձայն գերմանական տնտեսութեան պէտքերուն: Օտար փայտեղէն, կահկարասի, պատուղ եւ նպարեղէն ներածողները չեն կրնար օտար դրամ հայթայթել, գնումներ կատարելու համար արտասահմանէն: Այս կերպով, ամէնէն աւելի կը վնասուին Դանիա, Հոլանտա, Չեխոսլովաքիա:

Գերման հանրապետութեան նախագահը նոր հրովարտակ մը ստորագրեց, որով, այսօրուընէ սկսեալ խնայողական սրճատուկները պիտի վերաբացուին եւ որոշ սահմանափակումներով, վճարումներ պիտի ընեն: Ցոյս կայ որ Սակարանը, ժամանակէն առաջ պիտի վերաբացուի:

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՆՐԱՔՈՒԷՆ

Գերմանիոյ ընկերվարական կուսակցութիւնը կոչ ուղղեց իր անդամներուն որ չմասնակցին կիրակի օր, Փրուսիոյ մէջ կատարուելիք հանրաքուէին:

Թէեւ ընդդիմադիրները մեծ յոյս ունին թէ պիտի յաջողին փրուսիոյ խորհրդարանը լուծել, սակայն կարելի չէ տակաւին որեւէ որոշ ենթադրութիւն ընել:

Ժողովրդավարները, որոնց քուէին վրայ յոյս դրած են ազգայնամոլներն ու համայնավարները, բաժնուած են իրենք իրենց մէջ: Ուժեղ թեւ մը դէմ է հանրաքուէի մասնակցութեան:

Փրուսիոյ կառավարութիւնը յայտարարութիւն մը խմբագրեց, որով ժողովուրդին ցոյց կուտայ հանրաքուէի յաջողութեան անպատեհութիւնները: Այս յայտարարութիւնը պիտի հրատարակուի բոլոր թերթերուն մէջ, նոյնիսկ պարտադրութեամբ, համաձայն հրովարտակի մը:

Պաղեստինի շարժավարներու գործադուլը

Երուսաղէմէն Լոնտոն քաշուած հեռագրի մը համաձայն, ինքնաշարժներու տէրերն ու վարիչները որոշեցին գործադուլ յայտարարել: Այս գործադուլին նպատակն է բողոքել կառավարութեան դէմ, որ տուրքերու յաւելման հետեւանքով ինքնաշարժի գործին մէջ յառաջ եկած թուլութեան հանդէպ, անտարբերութիւն ցոյց կուտայ:

Աւազակութիւնը Թուրքիոյ մէջ

Եօթը զինեալ եւ դիմակաւոր աւազակներ յարձակում գործեցին ճամբորդատար մեծ ինքնաշարժի մը վրայ, որ եալովայէն կ'երթար Պրուսա: Ինքնաշարժին մէջ կային 50 ճամբորդներ: Բոլորն ալ ամբողջովին կողոպտելէ վերջ, աւազակները անհետացան:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅՐԵՐ ԵՒ ՈՐԴԻՆԵՐ

Ապրիլեան սան մըն է որ կը պատմէ, գրաւոր·

— Ջ· Ն· Մ· փարիզի վարչութեան անդամներէն ց· Տ· ց·— չափազանց հեզ եւ բարեկիրթ երիտասարդ մը — իր պսակի խնդիրը կարգադրելու համար, յուլիս 22ի առտուն ժամուն գրասենեակը կ'երթայ, թիւրիմացութեան մը պատճառով, վէճ մը կը ծագի քարտուղարութեան հետ, ու մինչ լուսաբանութիւններ կուտար, յանկարծ քովնտի սենեակէն տարէց եւ պատկառելի մարդ մը կ'երեւայ եւ առանց այլեւ այլի կը մռնչէ.

— Ասոնք «պէչնամազ»ներ են, վազ անցիր այդ «հէրիֆ»ներէն...

Տղան շուարած, բայց առանց պաղարիւնը կորսնցնելու, «շնորհակալ եմ, ծերուկ, կ'ըսէ,

Տարիքոտ եւ պատկառելի մարդը բոլորովին կորսնցնելով ինքզինքը, կը սկսի կարգ մը փողոցային լուտանքներ տեղալ մեր ընկերոջ գլխուն.

— *Ձիմարներ, անկիրթներ, սրիկաներ...*

Մեր ընկերը կը բարկանայ անշուշտ, բայց չուզելով կռուիլ տարէց մարդու մը հետ, ցաւ կը յայտնէ եւ կը մեկնի,

Ցեսարանին ներկայ եղած են քահանաներ, քարտուղարներ եւ երկու պատահական այցելուներ, որոնք պատրաստ են վկայելու ի հարկին:

×

Անշուշտ առաջին միջադէպը չէ այս, ազգային շրջանակի կամ գրասենեակի մէջ, ոչ ալ վերջինը պիտի ըլլայ:

Խրատներ տալու սիրտ ալ չունիմ,

Կէտ մը միայն.— երբ այսպէ՛ս են հայրերը, տուն-տեղ տեսած, կռնակը տաք փորը կուշտ, փառք պատիւ վայելած «մեծ»երը, ինչո՞ւ շատ կը տեսնեն որ բուռն են եւ ըմբոստ՝ փոքրերը,— ասոնք որ ոչ տուն տեսան, ոչ հայր ու մայր, թերեւս ոչ ալ դպրոց,

Ի՞նչ յաւակնութեամբ տարին տասներկու ամիս բարեկրթութեան խրատ կուտան մարդիկ, որոնք երկուքը մէկ, ո՛ր հէ է պատրուակով, պատրաստ են պոռալու աջ ու ձախ.

— Ցիմարնե՛ր, անկիրթնե՛ր, սրիկանե՛ր...

ՎԱՐԱԶ

«ԱԳՇԱՄ»Ի ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ

«Ագշամ»ի դէմ դատ բացուած էր երկու թերթօններու համար, որոնց վերնագիրն է «Վարդապետներու եւ Մայրապետներու միջեւ», եւ «կարմիր վարագոյրը»· Դատավարութիւնը երէկ լրացաւ եւ ատենը հետեւեալ վճիռը տուաւ, գրութիւնները գրգռիչ նկատելով·—

«Ագշամ»ի խմբագիրներէն Սելամի Իզզէթ պէյ, հեղինակը «կարմիր վարագոյր»ին, կը դատապարտուի մէկ տարի ընտարկութեան, վայա Նուրէտտին պէյ ալ, որ «Վարդապետներուն ու Մայրապետներուն միջեւ» թերթօնը կը գրէ, մէկուկէս ամիս բանտարկութիւն կը կրէ: Ասոնցմէ զատ, պատ. տնօրէն Հիքմէթ Ֆէրիտ պէյ մէկուկէս, իսկ Ենթէր Ֆախրէտտին պէյ ալ մէկ ամիս պիտի բանտարկուին:

ԿՈՎԿԱՍԱՆ ԱՆԲԱԺԱ՞Ն Է ՌՈՒՍԻԱՅԷՆ, ԲԱՅՑ ՄԻ՞ԹԷ ԲԱԺԱՆԵԼԻ Է ՀԱՅԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

Բայց լաւ յիշեցէք, սառնասիրտ Հայեր,
Որ փրկութիւնը ձեզի շատ մօտ էր:
Աստուած վկայ, որ մենք կը յաղթէինք,
Թէ մէկ անձնուրաց մարդ ունենայինք:

ԴԱՄԱՌ ՔԱԹԻՊԱ

Յանկարծ Դամառ Քաթիպան ոտքի կը կանգնի միտքիս մէջ ու կ'երգէ այսպէս, երբ կը Թաղուին բոլշեւիկ Հայերու յուշերուն ու յոդուածներուն մէջ: Ստեփան Շահումեանի ամբողջական գործերը (2 հատոր) կը կարդայի վերջերս, երբ դարձեալ Դամառ Քաթիպան երգեց ականջիս մէջ.

— «Աստուած վկա՛յ, որ մենք կը յաղթէինք, եթէ չդաւաճանէին մեզի... ներսէն»:

Արդարեւ Շահումեանի գործերուն հետ հրատարակութեան տրուած է Սթալինի մէկ նամակը, ուր կը տեսնուի որ դեռ 1918ին բոլշեւիկները քարտէսին վրայ բաժներ ու գրաւեր էին ամբողջ Թուրքիան: Ու անմիջապէս ընթերցողը կը գծէ բոլշեւիկներուն դէմքը՝ իբրեւ նոր ցարերու: Աչխարհի ամենաժեծ տգէտը ան է, որ ամէնէն վերջը կը հաժզուի ատոր: Սակայն կարեւորն այն է, որ հայ բոլշեւիկները ցարական նուիրակի դեր են խաղացեր 1918ի ճգնաժամային մեր կռիւներուն ընթացքին:

1918ին Ստեփան Շահումեան Բագու կը գտնուէր իբրեւ «արտակարգ լիազօր»: Տեսակ մը վոխ-արքայ, կամ դիկտատոր: Եւ իբրեւ այդ՝ ի՛նչ յոխորտանք, կոկոզավիզ մարդու ի՛նչ սպառնալիքներ: Անընդհա՛տ յայտարարութիւններ, որոնք անմերձենալի պաշտօնականութեան մը հոտն ունին: Ահա յայտարարութիւն մը «Կովկասի բանուորական, զինուորական, գիւղացիական պատգմ. բոլոր խորհուրդներին, բոլոր բանուորներին, զինուորներին ու գիւղացիներին».

— «Ժողովրդական կոմիսարների խորհուրդը իր 1917 թ. դեկտեմբերի 18ի դեկրետով ինձ կովկասեան գործերի ժամանակաւոր արտակարգ կոմիսար է կարգել»:

Ուրիշ յայտարարութեան մը մէջ, զոր կ'ուղղէ «Անդրկովկասի մուսուլման գաւառների գիւղացիութեան», Աստուածաշունճի մարգարէներուն ոճովը կը գոռայ. «Հասե՛լ է ժամը...»:

Հետզհետէ խուճապային կը դառնան իր յայտարարութիւնները, կը զգաք որ արիւնը առատ առատ կը հոսի Անդրկովկասի մէջ: Շահումեան կը գոռայ, կը պոռայ, կը սպառնայ, կը հայհոյէ մենշեւիկներուն, Դաշնակցականներուն եւ Անգլիացիներուն: Եւ ահա օգոստոսին «նզովք կարդալով» կը հեռանայ Բագուէն, այն յոյսով թէ նորէն կը դառնայ եւ կը հաստատէ խորհրդային իշխանութիւնը:

Վերջապէս օր մըն ալ կը զննդականարուի իբրեւ մէկը, որ Կովկասն անբաժան մէկ մասը կը հաժարէր Ռուսիոյ եւ այդ նպատակով դիշեր ցերեկ կը տքնէր:

Կ'ըսեն թէ Շահումեան «պատրաստուած մարդ» էր: Կը ճանչնար ռուսական և գերմանական հաժալսարանները, պատգամաւոր գացած էր Լոնտոն, «Ռուսաստանի սոցեալ-դեմոկրատ բանուորական կուսակցութեան հաժագումարին» (1907): Հիմա մեր առջեւն են իր յօդուածները, զորս գրած է արուեստի, քաղաքականութեան եւ ընկերաբանութեան զանազան հարցերուն մասին: Կը տեսնենք, որ շատ բան գիտէ Շահումեան: Իր միակ թերութիւնն այն է, որ շատ կը հաւատայ հաժալսարանական սորվեցուցած գոյզգոյն բաներուն, մանաւանդ անուանի դէմքերու եւ գիրքերու քարոզութիւններուն: Ըսել կ'ուզենք թէ մեր սերունդին պէս քիչ մը սկեպտիկ չեղաւ, որպէսզի ամբարհաւանգաւառութիւնները մեր տունն ու տեղը չքանդէին:

Իր մէկ յայտարարութեան մէջ կը կարդամ, որ «հողը ամբողջովին գիւղացիներուն» կու տայ: Իսկ հիմա իր սիրելի խորհրդային իշխանութիւնը գիւղացիներուն ձեռքէն խլած ու դրաւած է բոլոր այդ հողերը, գիւղացին վարձու աշխատաւոր մը դարձնելով իր հողերուն վրայ:

Բայց թերեւս ալ, Շահումեան գիտէր թէ ի՛նչ պիտի պատահէր ետքէն: Գիտէր նաեւ թէ ինչո՛ւ բոլշեւիկ Ռուսիան կ'ուզէր ի գին ամէն զոհողութեան դրաւել Կովկասը: Սակայն եթէ երբե՛ք, երբե՛ք չպիտի ներեն ի՛րեն, ատիկա այն դիրքին համար է, զոր բռնեց Շահումեան հանդէպ Կովկասի հայ ժողովուրդին:

Շահումեան կ'ըսէր թէ Կովկասն անբաժան է Ռուսիայէն: Սակայն ի՞նչպէս կրցաւ բաժնել Կովկասի հայ ժողովուրդը իր միւս կէսէն, որ դուրս կը գտնուէր Կովկասի սահմաններէն: Ժողովուրդն ալ հո՞ղ է, որ բաժնուի: Տեսէք թէ ի՛նչ կը գրէ մեր բանդէտը 1905ին, ընտրութիւններու առթիւ: Նախ կը յարձակի Հ. Յ. Դաշնակցութեան վրայ, որ գլխաւոր մրցակիցն է իրենց թեկնածուներուն: «Դաշնակցական կուսակցութիւնը, կը գրէ, որը հիմնուեց Կովկասում մի խումբ ռուսահայ ժառանգականների կողմից 15 տարի առաջ՝ նպատակ էր դրել իրեն — ազատել ցանկահայերին սուլթանական լծից: Կարո՞ղ է արդեօք այդ նպատակը որեւէ առնչութիւն ունենալ կովկասահայ մասսայի շահերի հետ»: Ո՛չ, կը պատասխանէ: Յետոյ կը յարձակի այդ «անհեթեթութեան» վրայ, կը քննադատէ այդ «ցնդաբանութիւնը», վերջապէս կը հայհոյէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ կը զբաղեցնէ՛ «կովկասահայութիւնը, Ռուսաստանի սահմաններում, ազատագրելու գործով հայութիւնը ցանկաստանում»:

Կը տեսնէ՞ք իսկական ցնդաբանութիւնը: Գոյութիւն ունի «Տաճկաստան», գոյութիւն ունի «Ռուսաստան», բայց ժողովրդային հսկայ զանգուած մը, որ տարբեր գոյն ունի եւ իր քաղաքակրթութիւնը ստեղծելու ամէն յարմարութիւն, հողի կտորի մը պէս երկուքի կը բաժնուի, առանց երբեք մտածելու անոնց միացման: Տա՞ն է այս ժողովուրդը, որ երկու շերտի կը վերածէք, ա՛յ լիմաներ: Եւ ինչո՞ւ համար, որպէս զի կշտանա՞յ «ժնեւապետական» Ռուսիան:

Չկարծէք թէ միայն Շահումեանն է, որ այդ բաժանումը կը կատարէ: Ուրիշ բոլշեւիկ պետմըն ալ, Միասնիկեան, կը յայտարարէր թէ Կովկասի հայ ժողովուրդը կը պատկանի «անդրկովկասեան միասնական ազգին, միասնական ընտանիքին»: Թրքահայերը թող իրենց գլխուն ճարը նային, կ'ըսէր եւ, այս պէս, կը հրաժարէր Թրքահայ ժողովուրդի ճակատագրին մասին վայրկեան մը մտածելէ: Կը տեսնէ՞ք, մեր այս «յառաջապահ» իմացականութիւնները կը հաւատան թէ Անդրկովկասը կարելի չէ երբեք բաժնել Ռուսիայէն, որովհետեւ ցարական աւանդութիւն մըն է — շատո՛նց գիտենք որ ռուս ցարերու կտակն է եղած՝ իջնել դէպի հարաւ, նոյնիսկ մինչեւ Ալէքսանտրէթ (Կիլիկիոյ մէջ): Եւ, — ի՛նչ հեգնութիւն, — Անդրկովկասը Ռուսիոյ կապելու առեն «բարեկամական - յառաջդիմական արժէքները: Բայց մենք տեղենք այդ բարենորոգումներուն. կողմից՝ հայկական հարստահարիչներ ու քրիստոնեաների ջերմ: Պոլսի Հայոց Պատրիարքի տ անհաշիւ թաքրիրները անցեալ պ քաւասնական-եօթանասնական թ կաններուն բաւական են գնահատ համար այդ թանդիմաթների իրա արժէքը: Եւ այդ ա՛յն ժամանակ, դեռ ոչ հայկական հարց կար Ջաղդային քաղաքական իմաստով էլ որեւէ անջատողական ձգ թրքահայերի մէջ: Թուրքիայ խօսքը գործին երբեք չի բռ Թանդիմաթներ ու Հաթթը հիւանդ ներ արտաքին աշխարհի հա բռնութիւն ու հարստահարութիւն երկրի ներսը:

Նոյն հակասութիւնը տեսն ենք եւ այսօր. մի կողմից անդ գործող յայտարարութիւններ գային սկզբունքի» եւ «ինքնո ման իրաւունքի» յաղթանակի մա միւս կողմից՝ մերկ բռնութիւն վհատեցնող-նւաճողական ղաքականութիւն: Ազգային Ժողովի ամբիոնից ճառում են, Թուրքիան ընդմիշտ հրաժարւել համիսլամական-համաթրքական բազներից, իսկ անդին՝ հանր նօթ եւ անհերքելի փաստ է, Թուրքիան յարձակողական է կասի, կամ գէթ՝ Հայաստանի վ բերմամբ. բոլշեւիկների աջակ թեամբ նա իր կամքն է թելադ Արաքսի եւ Ախուրեանի եզերքն Թուրքիան յարձակողական է, պատանի հանդէպ. Արարատի պատմբութիւնները պատրւակ նելով՝ նա նւաճողական դ ծրագիրներ է սնուցանում Մա գուցէ եւ աւելի հեռուն՝ Ատ տակնուռւ: Թուրքիան բռնադա ու ճնշում է մեկ ու կէս մ Քիւրտերին: Թուրքիան դուրս է շել ու շարունակում է դուրսը հել մեկ միլիոն Թրքահայեր: Թ քիան ամենակատաղի ձուլման ղաքականութիւն է վարում իր խանութեան տակ մնացած չէ լազ եւ ուրիշ այլազգի տարր հանդէպ: Դաշնակից ու գործ բոլշեւիկների՝ Թուրքիան իր րում անասելի բռնատիրական դեր է հաստատել: Այս ա յայտնի է ամբողջ աշխարհին, Ռէսուլ զատէն ելել՝ փառաբա թիւն է հիւսում Թուրքիայի սոցիալ-դեմոկրատ ժորտանիան գովասանք է կարդում նրա դէմ ո՞ւմ են ուզում հաւատացնել, կարող են մոլորեցնել...

Ռէսուլ զաթէն մեղադրում է բեւանդին, որ նա իր գիրքը գ «ոչ թէ գիտական, այլ զուտ նաղիտական նպատակներով»: Մեծ «գիւանագիտական նպատա րով շարադրած է իր՝ Ռէսուլ զէի զրքոյկը: Իրրեւ համաթրքու մոլեռանդ ջատագով՝ նա ուզ համոզել մեզ, որ համթուրքի թիւնն ու համթրքութիւնը յին յառաջդիմական շարժում է րիշ ազգերին վտանգ չի սպառ իսկ, մանաւանդ, Կովկասցի համար օգտակար էլ է, որպէս աշխարհակալութեան դէմ ուղ մի երեւոյթ: Մենք գիտենք, որ համթուրքականութեան հակիր Թուրքիան էր, որ 19 խափանեց Կովկասի Միութիւնը 1920-1921ին բոլշեւիկների նեց կորճանելու համար անդ կասեան հանրապետութիւնների կախութիւնը:

Գիտենք նաեւ, որ համթ կան շարժումը եթէ Թուրք վուրքների ներքին կեանքում որոշ յառաջդիմական ազդակ էութեամբ եւ ոչ - Թուրք ժողո ների համար հանդիսացել է ղիմական ու ինասակար երեւ

Կովկասում, Թուրքեստան ուրիշ վայրեր համթրքական զափարների կրողն է եղել, մ մասամբ, կղերա - աւատապե տարրը եւ բուրժուազիայի մեծ մասը:

Սրանք եթէ մի կողմից տել են իրենց ցեղակիցների տութեան ի նպաստ, միւս գրգռել ու լարել են յար թիւնները Թուրք ու իսլամ ե տոնեայ ժողովուրդների միջեւ ծիր են ծառայել մանր ձեռքին:

ՀԱՄԱԹՐՔԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԸ

ԽՕՍՔԵՐ ԵՒ ՓԱՍՏԵՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ակնդ չէ Ռէսուլ զատէի եւ միւս պնդումը, թէ քաղաքական համաթուրանականութիւնը «առանձնապէս չի գրաւել Ազրբէջանի թիւրքիստներին»: Մենք դարձեալ վկայութեան պիտի կանչենք մեր կեանքի փորձը՝ 18—20 թւականներին: Մանաւանդ 1918 թւականին, ամբողջ Ազրբէջանը բռնւած էր համաթուրանական քաղաքական տենդով: Համաթուրանականութեան հողի վրայ էր հաստատւած թուրք-ազրբէջանեան մտերիմ գործակցութիւնը, ազրբէջանեան պատգամաւորութիւնների հանդիսաւոր երթը դէպի վեհիր փառայի բանակատեղին, «Իսլամական Բանակի» խանդավառ ընդունելութիւնը Գանձակում, կովկասեան Սէյմի խիստ ծանօթ ու խիստ տխուր դէպքերը եւ, ինչո՞ւ չէ, նաեւ Ազրբէջանի խորհրդայնացումը 1920 թ. ապրիլին...

Յաւալի է, երբ մարդիկ աչխատում են ամէնքին յայտնի ճշմարտութիւնները չեղած ցոյց տալ: Հիւանդութիւնը բժշկելու լաւագոյն միջոցը ոչ թէ հիւանդութիւնը ծածկելն է, այլ երեւան հանելը: Համաթուրանականութիւնն էլ, որպէս նեղ շովինիզմի ախտաբանական երեւոյթ, մի ժամանակ վարակել էր թուրք ժողովուրդների ազգային ամբողջ մարմինը, մէջը լինելով եւ Ազրբէջան: Ազրբէջանցի գործիչները այս իրողութիւնը չեն կարող ու չպէտք է հերքեն, այլապէս նրանց խօսքը կը լինի տեղական մարդկանց աչքում լրջութիւնից ու վստահելիութիւնից զուրկ:

Այլ բան է միւս հաւաստիացումը, թէ՝ համաթուրանականութիւնը կամ համաթուրքութիւնը մի ժամանակ քաղաքական երեւոյթ էր եւ Թուրքիան էլ բռնւած էր նրանով, բայց այժմ հրաժարւած է այդ նպատակներից: Իրականութեան աւելի մօտ կը լինէր Մուսթաֆա Քէմալի տեսակէտը, թէ՝ օսմանեան կայսրութիւնը խորտակւեց, որովհետեւ տոգորւած էր համիսլամական, համաթուրանական ու օթթոմանեան գաղափարներով, իսկ նոր Թուրքիայի «միակ պարզ եւ իրական քաղաքականութիւնը ազգային քաղաքականութիւնն է», եթէ այստեղ էլ մութ ու կասկածելի կէտեր չլինէին, որոնք հակասում են Թուրքիայի վերջին կառավարութեան յայտարարութիւններին:

Նախ՝ եթէ ներկայ Թուրքիան հրաժարւել է համաթուրանական ձգտումներից, ապա ինչո՞վ բացատրել նրա հետապնդած քաղաքականութիւնը Հայաստանի եւ պարսկական Ատրպատականի վերաբերմամբ: Մուստաֆա Քէմալը, իր նշանաւոր ճառում, հաւատացնում է, թէ՝ «մենք շատ հեռու ենք ամէն տեսակ նւաճողական միտումներից», իսկ Ռէսուլզադէն աւելացնում է, որ Թուրքիան «պէտք չունի հողային տարածման». «Անատոլուի ամայի դաշտերը մշակելու համար նա բաւնեցնում է ներգաղթի դաղթականութիւն»: Մի ուրիշ տեղ, պատասխանելով Կէրենսկիին, Ռէսուլ զադէն գրում է. «Խօսում են քեմալիզմի եւ նրա յարձակողական ծրագիրների մասին: Իսկ իրականում ի՞նչ ենք տեսնում մենք: Քէմալիզմը ամենւհմական եւ ամենաանկեղծ կերպով հրաժարւել է բոլոր այն օսմանեան հողերից, որոնք դուրս են ինացել «Ազգային Ուխտի» սահմաններից»:

Այն ժամանակ հարց է ծագում. ինչո՞ւ համար Թուրքիան գրաւել է Հայաստանի հողերը, ինչո՞ւ խլել է Հայերից Սուրմալուն, որ «Ազգային Ուխտի» մէջ մտած չէ եւ երբեք Թուրքիային չի պատկանիր, ինչո՞ւ Նախիջեւան-Շարուրը բռնի կերպով պահում է Ազրբէջանի իշխանութեան տակ, ինչո՞ւ Թուրք զօրքերը մտել են պարսկական հողը ու դուրս չեն գալիս: Չէ՞ որ այս հողերը ոչ մի կապ չունեն Թուրքիայի ազգային սահմանների հետ: Չէ՞ որ այս քաղաքականութիւնը ոչնչով չի ներդաշնակւում Մուսթաֆա Քէմալի յաւտզոված «ազգային քաղաքականութեան» հետ:

Ընդհակառակը, հէնց այն հանգամանքը, որ քէմալական Թուրքիան էլ, ինչպէս եւ իթթիհատականն ու սուլթանական Թուրքիան աչքը միշտ յառած է արեւելեան կողմը եւ ամէն գնով աչխատում է իր ձեռքում պահել Անգորան ու Բագուն միացնող ճանապարհները, ապացուցանում է, թէ այսօրւայ Թուրքիայի արտաքին քաղաքականութեան հիմքն էլ կազմում է համթուրանականութիւնը: Եւ այս տեսակէտից Զարեւանդի դրածը, թէ՝ «համաթուրանականութիւնը ներկայումս Թուրքիայում տիրող քաղաքական վարդապետութիւն է», նաեւ Նախիջեւան-Շարուրը բռնի կերպով պահում է Ազրբէջանի իշխանութեան տակ, ինչո՞ւ Թուրք զօրքերը մտել են պարսկական հողը ու դուրս չեն գալիս: Չէ՞ որ այս հողերը ոչ մի կապ չունեն Թուրքիայի ազգային սահմանների հետ: Չէ՞ որ այս քաղաքականութիւնը ոչնչով չի ներդաշնակւում Մուսթաֆա Քէմալի յաւտզոված «ազգային քաղաքականութեան» հետ:

Ընդհակառակը, հէնց այն հանգամանքը, որ քէմալական Թուրքիան էլ, ինչպէս եւ իթթիհատականն ու սուլթանական Թուրքիան աչքը միշտ յառած է արեւելեան կողմը եւ ամէն գնով աչխատում է իր ձեռքում պահել Անգորան ու Բագուն միացնող ճանապարհները, ապացուցանում է, թէ այսօրւայ Թուրքիայի արտաքին քաղաքականութեան հիմքն էլ կազմում է համթուրանականութիւնը: Եւ այս տեսակէտից Զարեւանդի դրածը, թէ՝ «համաթուրանականութիւնը ներկայումս Թուրքիայում տիրող քաղաքական վարդապետութիւն է», ճանապարհային համապատասխանում է իրերի առարկայական կացութեան: Ռէսուլ զատէն մեր առջեւը շարում է Թուրք գիտնական-հրապարակախոսների ընկերաբանական տեսական արտայայտութիւնները «Թուրքիզմի» կամ «անատոլիականութեան» մասին, այն ինչ կեանքը ընթանում է իր ճանապարհով՝ համաթուրանականութեան զրօշակի տակ: Թուրք Զիա-Գէօք-Ալփերը կամ Իւսուֆ Բէյ Աքչուրաները կարող են շատ ազատ-ձիտ ու գեղեցիկ տեսութիւններ յօրինել ազգայնութեան ու քաղաքակրթութեան մասին, բայց... Թուրք զօրաբանակները նստած են Գիւմրիի, Էջմիածնի ու Շահթախտիի դիմաց՝ ոտքի տակ տալով ազգայնութեան բոլոր սկզբունքները: Սրանով չենք ուզում բոլորովին ուրանալ Թուրք քաղաքական մտքի մէջ նկատւող խմորումների արժէքը: Ընդհակառակը: Բայց այդ խմորումները դեռ շատ թոյլ են եւ յայտնի չէ, թէ ինչ եղրակացութեան պիտի յանգին, իսկ պաշտօնական քաղաքականութիւնը, Էապէս գնում է հին ուղիներով:

Հարցի ողբերգական տեղն էլ հէնց այստեղ է: Անցեալում էլ այդպէս է եղել: Ռէսուլ զատէն Թանզիմաթի ու Գիւլհանէ Հաթթը Հիւմայունի մասին, վեր է հանում նրանց

Տեղեկացնում եմ, որ ձախակողմեան Էս-Էրների կուսակցութիւնը իրենց Կ. Կ.ի որոշմամբ, սպանել է Միրբախին եւ աքաղաղային ապստամբութիւն է առաջացրել մեր դէմ Մոսկւայում. ապստամբութիւնը ճընշւած է, բայց յայտնի չէ ի՛նչպէս կը պատասխանի այդ ակտին Գերմանիան: Մոսկւայում ձախակողմեան Էս-Էրները ձերբակալւում են ու նրանց խմբերը զինաթափ են արւում:

Միջոցներ ձեռք առէք դրանց՝ Գերմանիայի հետ պատերազմի բռնւելու յանկացող այդ խեղճ ու կրակ մարդկանց կողմից նկրտւող էքսցէսների (ծայրայեղութիւններ) առաջն առնելու:

Սեղմում եմ ձեր ձեռքը. բարեւներ ընկերներին՝

Ի. ՍՏԱԼԻՆ

ցարիցին, 8 յունիս 1918

Ինչպէս կը տեսնէք, Կովկասեան Հայաստանը չեն զիջիր եւ Հայու մը յանձնուի այդ Անդրկովկասը պաշտպանելու գործը, բաժնելով հայ ժողովուրդը երկու մասի:

Եւ այս ճակատագիրը գրուեր է 1918ին: Ռուս բոլշեւիկները այդ թուականէն իսկ ջնջեր են Հայաստանի մը կազմութեան գաղափարը, իրենց մէկ նահանգը համարելով զայն:

Իսկ մենք կ'ըսենք.— Հայ ժողովուրդը ամբողջութիւն մըն է, կարելի չէ բաժնել երկուքի: Լէնին կ'ըսէ թէ յոյս ունին, յաղթելու: Ինչպէս Գաժառ Քաթիպա կ'ըսէ, «Աստուած վրայ, կը յաղթէինք», եթէ մեր ժողովուրդը եւ մեր մտաւորականները, բոլորը բոլորը միացած ըլլային ժայռի մը պէս, եւ երբեք չէ՛ն ննջեր այսպիսի դաւաճաններ:

ՇԱՀԷՆ

ԿՈՐՈՒՍԱԾ ԱՇԽԱՐՀ

Ֆրանսիոյ յարգարժէքութիւնը մեծ տարբերութիւն չէ ներկայացներ ուրիշ ազգերու յարգարժէքութենէն։ Ան ալ ունի իր ծիծաղելի կողմերը, ինչպէս ամէն տեղ։ Ֆրանսացին ինքզինքը կը համարէ աշխարհի ամենէն քաղաքակիրթ մարդը, եւ ուրիշները կը նայի վրայէն վար։ Ան կը կարծէ թէ ինքը միայն գիտէ ապրիլ, եւ ուրիշները չեն գիտեր ապրիլ։ Ան կը կարծէ թէ ինքը միայն գիտէ ուտել, խմել, սիրել, եւ ուրիշները չեն գիտեր ուտել, խմել, սիրել։ Ան կը կարծէ թէ ինքը միայն գիտէ հագուիլ, եւ ուրիշները չեն գիտեր հագուիլ։ Ան կը կարծէ թէ ինքը միայն գիտէ խօսիլ, եւ ուրիշները չեն գիտեր խօսիլ։ Ան կը կարծէ թէ ինքը միայն գիտէ գրել, եւ ուրիշները չեն գիտեր գրել։ Ան կը կարծէ թէ ինքը միայն գիտէ ապրիլ, եւ ուրիշները չեն գիտեր ապրիլ։

— Ֆրանսացի՛ մը ըսաւ ինծի, ես ալ ֆրանսացի մըն եմ, ուրեմն կրնամ ըսել ձեզի, որ ֆրանսացին ինքնասիրութեան մէջ ամէն ազգերէ առաջ կ՚անցնի։

— Ո՞ւստի գիտես, որ ֆրանսացին ինքնասիրութեան մէջ ամէն ազգերէ առաջ կ՚անցնի, հարցուցի ես։

— Որովհետեւ ֆրանսացին ինքնասիրութեան մէջ ամէն ազգերէ առաջ կ՚անցնի, պատասխանեց ան։

Ես ալ ֆրանսացի մըն եմ, ուրեմն կրնամ ըսել ձեզի, որ ֆրանսացին ինքնասիրութեան մէջ ամէն ազգերէ առաջ կ՚անցնի։

Ֆրանսացին ինքնասիրութեան մէջ ամէն ազգերէ առաջ կ՚անցնի, որովհետեւ ան կը կարծէ թէ ինքը միայն գիտէ ապրիլ, եւ ուրիշները չեն գիտեր ապրիլ։ Ան կը կարծէ թէ ինքը միայն գիտէ ուտել, խմել, սիրել, եւ ուրիշները չեն գիտեր ուտել, խմել, սիրել։ Ան կը կարծէ թէ ինքը միայն գիտէ հագուիլ, եւ ուրիշները չեն գիտեր հագուիլ։ Ան կը կարծէ թէ ինքը միայն գիտէ խօսիլ, եւ ուրիշները չեն գիտեր խօսիլ։ Ան կը կարծէ թէ ինքը միայն գիտէ գրել, եւ ուրիշները չեն գիտեր գրել։ Ան կը կարծէ թէ ինքը միայն գիտէ ապրիլ, եւ ուրիշները չեն գիտեր ապրիլ։

— Ֆրանսա՞ն էլ, ըսաւ ինծի, ամէն առաւօտ տասը ընդ մէկ, տասը ընդ մէկ ալ ողջ աստղ, ամէն կողմէ վիճակախաղի տոմսակներ կ՚ուղարկեն ինծի։ Ես ալ կ՚ընդունիմ զանոնք, որովհետեւ ինծի կ՚ուղարկեն զանոնք։ Ես ալ կ՚ընդունիմ զանոնք, որովհետեւ ինծի կ՚ուղարկեն զանոնք։

Ես ալ կ՚ընդունիմ զանոնք, որովհետեւ ինծի կ՚ուղարկեն զանոնք։ Ես ալ կ՚ընդունիմ զանոնք, որովհետեւ ինծի կ՚ուղարկեն զանոնք։

Ֆրանսացին ինքնասիրութեան մէջ ամէն ազգերէ առաջ կ՚անցնի, որովհետեւ ան կը կարծէ թէ ինքը միայն գիտէ ապրիլ, եւ ուրիշները չեն գիտեր ապրիլ։ Ան կը կարծէ թէ ինքը միայն գիտէ ուտել, խմել, սիրել, եւ ուրիշները չեն գիտեր ուտել, խմել, սիրել։ Ան կը կարծէ թէ ինքը միայն գիտէ հագուիլ, եւ ուրիշները չեն գիտեր հագուիլ։ Ան կը կարծէ թէ ինքը միայն գիտէ խօսիլ, եւ ուրիշները չեն գիտեր խօսիլ։ Ան կը կարծէ թէ ինքը միայն գիտէ գրել, եւ ուրիշները չեն գիտեր գրել։ Ան կը կարծէ թէ ինքը միայն գիտէ ապրիլ, եւ ուրիշները չեն գիտեր ապրիլ։

— Ֆրանսա՞ն էլ, ըսաւ ինծի, ամէն առաւօտ տասը ընդ մէկ, տասը ընդ մէկ ալ ողջ աստղ, ամէն կողմէ վիճակախաղի տոմսակներ կ՚ուղարկեն ինծի։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷԻ ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ - ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ

ՍԷՆ ԺԷՌՈՄ.—Այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղիին մէջ։

Կը խօսի՝ Ընկ. Բ. ՄԵԼՏՈՆԵԱՆ

ՊՈՒՒՎ. ՕՏՏՕ եւ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.—Վաղը Կիրակի ժամը 5ին, ծանօթ հաւաքատեղիին մէջ։

Կը խօսի՝ Ընկ. Պ. ՀԻՒՍԵԱՆ

ՍԷՆ-ԼՈՒ եւ ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹ.— Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղիին մէջ.

Կը խօսի Ընկ. Պ. ՀԻՒՍԵԱՆ

Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։

Կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Այս ժողովներուն կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ։

8, RUE CHATEAUDUNի MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

Լիոնի մէջ «ՅԱՌԱՋ»ի գործակալն է

Խ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«Յառաջ» ստանալ փափաքողներէ կը խնդրուի իրենց հասցէն շուտով յայտնել Պ. Խ.Մուրատեանի, 191 Cours Lafayette, Պ. Ն. Յակոբեանի գրատունը կամ 202 Rue Boileau, Պ. Թիրեաքեանի ճաշարանը։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻԻ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պոժոն Սէն Ժիւլիէնի (Մարսէյլ) Ջաւարեան ենթակոմիտէի կողմէ վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պ. Նազար Իշխանեանի պարտէզին մէջ։

Երգ, արտասանութիւն, նուագ, բանախօսութիւն, հայկական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։

Դախքերու մասնակցութեան համար՝ 3 ֆրանք

ԴԱՇԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան կողմէ, իր կազմութեան 5րդ տարեդարձին առթիւ՝ վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին St. André, Bar-Restaurant du Bélvèdre.

Կը խօսի՝ Ընկ. Պ. ՀԻՒՍԵԱՆ

Առնել 26, 27, 28, 35, 36 թիւ հանրակառքեր

Ա. Ե. Հ. Կ. Խ. ՓԱՐԻԶԻ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ»
Մասնաճիւղին տարեկան

ԴԱԹՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կը նախագահէ՝ Պ. ՇԱՀԱՐԸ ՄԻԱՔԵԱՆ

Վաղը Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն Սէն Քլուի անտառին մէջ

Ճոխ եւ աժան պիւֆէ, երգ, նուագ եւ խաղեր

Հաղորդակց. միջոցներ.— Tramway 2, 18· Շոգեկառք եւ շոգենաւ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

«ՄԵՆՔ» Քաղուլի տակ է երիտասարդ պարբերաթերթի բ. թիւը ճոխ բովանդակութիւնով։

Ֆրանսա, գաղութները եւ ամբողջ Պալքանները տարեկան 40 ֆրանք, Ամերիկա եւ Եգիպտոս՝ 2 տոլար։

Դիմել՝ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆի, 261 Rue du Fbg. St. Martin, Paris (10)։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸ
ՋԱՁԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովրայսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հայ Ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ՊԻՏԵԱՆԹՈՒԻԻԻ Ջաւարեան կոմիտէի ընկերական դասախօսական ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Ջաւարեան ակումբին մէջ։ կը խօսի ընկ. ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, նիւթ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործունէութիւնը 1908—1914 շրջանին, կը հրաւիրուին միայն ընկերները։

ԳԱՌ

Վիչնի կոմիտէի ներկայացուցչական ժողովը վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Խաժակ Ակումբին մէջ։

ԼԻՈՆԻ Համազասպ խումբի ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Ակումբին մէջ։ կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկ. Գ. Գոստիկեանի, իր քեռայրին՝ Պ. Ս. Մնակեանի եղեռնական մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 50 ֆր. կը նուիրէ Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

ՄՏԱՑԱՆՔ

Մարսէյլ, Ի. Ք.— Ստացած ենք։ Ցեսնել «Յառաջ» թիւ 1612։
Մարսէյլ, Գործ.— 824.60։
Լիոն, Թր.— 30։
Մարսէյլ, Տ. Ս.— 150։
Լապլաշէռ, Ս. Մ.— 21։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պրուսայի Սկէօզդիւղէն Տիկ. Իսկուհի Մարտիկեան կը փնտռէ իր որդին Մատթէոս Մարտիկեան (25 տարեկան) որ Պոլսէն փոխադրուած է Քորֆուի որբանոցը, ուրկէց 1923ին մեկնած է Ֆրանսա։ Իր մասին տեղեկութիւն ունեցող Սկօլէօզցիներէ եւ հայրենակիցներէ կը խնդրուի իմացնել Իսկուհի Մարտիկեանի 6 Rue Luski, Roustchouk, Bulgarie.

— Ազատագրչի (Դոնիա) վերոնիքա կարապետեան՝ կը փնտռէ իր զաւակը՝ Երուանդ Կարապետեան։ (Հայրը՝ Սրապ, եղբայրները՝ Կարապետ, Յակոբ մեռած են։) Երուանդ 8—9 տարեկան հասակին դրուած է Տէր Զօրի թուրք վարժարանը, Անկէ իվեր մայրը լուր չունի զաւկէն։ Իր մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Տիկին Էլլէն Բիւզանդ, 48 Etienne Dolet, Alfortville (Seine), France.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՕՒ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕԻ Ա. Ե. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին 241 Rue J.J.Rousseau։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Զարսանճագի Հայր. միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի ժամը 2ին 14 Րիւ Բօլպէր, Պար թատրոյի մէջ։ Օրակարգ՝ դեկոյց պատգամաւորական ժողովի մասին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳԻՒՂ

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԾԱԽՈՒ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ

1.— Կը հիմնուի Փլաս տ'Էքս (Place d'Aix) *մինչեւ Սէն Լուի* (St. Louis) *երկարող գծին վրայ հայկական 250 տուներոց առաջին գիւղը։ Մախսուած են արդէն 50էն աւելի հողաբաժիններ։ Այս հողաբաժինները կը գտնուին Դանըպիէռէն միայն 12 վայրկեան հեռու եւ մինչեւ կէս գիշեր թիւ 29 Թրամուէյի երթեւեկութիւն ունեցող շրջանի մէջ, (նոյնպէս թիւ 31 եւ 32 Թրամուէյներու եւ պուրսին քովէն 10 թիւ օթօպիւսի երթեւեկութիւն ճիշդ հողամասերուքով)։*

Կը ծախուին հողաբաժիններ 140 մէթրօէն սկսեալ։

Առանց կանխավճարի, միայն ամսական 300 ֆր. վճարում, ջուր, կազ, էլեկտր. եւ կոյուղիները պատրաստ։

ԾԱԽՈՒ ԵՆ ՆԱԵԻ

2.— Փոն-տը-Վիվօ (Pont-de-Vivaux) *Թրամվ. 13, ձիարձակարանին դիմացը, 225 մէթրօնոց հողաբաժիններ, Նպաստաւոր պայմաններով։*

3.— Ճիշդ Սէն-Լու (St.Loup) *գիւղին մէջ, Թրամուէյի գծին վրայ, 400 մէթրօնոց հողաբաժիններ, Նպաստաւոր պայմաններ։*

4.— Պիւ 2 (Plan-des Cuques) *Թրամուէյի վերջնաւորութեանը եւ գծին վրայ 425 մէթրօնոց հողաբաժիններ, Ջուր, էլեկտր., պուլըվառները չինուած են, Նպաստաւոր պայմաններ։*

5.— Սէն-Մարսէլ (St. Marcel) *Թրամուէյի գծին վրայ 1540 մէթրօնոց հողամաս մը։*

6.— Լէ զ'Օլիվ (Les Olives) *Թրամուէյի գծին վրայ 637 մէթրօնոց հողամաս մը։*

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Պ. Պ. Լուտվիկ Տիարպէքիրլեանի կամ Մելքոնեանի, ամէն օր, Պառ տէ Լիոն, Գուռ Պէլզէօնս (Bar des Lions, Cours Belsunce), Marseille.

Ատամները մաքրելու համար խիւս, փոշի եւ հեղուկ
ESKA
Պատրաստուած Ռուսիոյ կայսեր նախկին ատամնաբոյժ S. S. KOSTRITZKYի դեղագրին համաձայն
Կը ծախուի միմիայն դեղարաններու մէջ։ Դիմել՝ Laboratoir Eska, R. Hobschette, Dr. en Pharmacie, 76 Rne Orfila. Paris (20).

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։
ՖԻԱԴԷՌՄԻ (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49
(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN
17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89
Մէթրօ՝ ԱՎԻՈՆ կամ ՆԱՄԻՈՆ
Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի։ Մասնագիտութիւն *Ռէֆորը Շինի*։ Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորհրդակցիլ՝ ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ։
Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՀԱՅԵ՛Ր, ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ՁԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ ԱՆՑՐՆԵԼ, ԳՆԵՑԷՔ
ODEON — SEVA PARIS
ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՓԼԱՔՆԵՐԸ ԱՄԵՆԱԺԱՄ ԳԻՆԵՐՈՎ
L. NICHANIAN
56 Rue Piat, Paris (20) Մէթրօ Պելվիլ
Ամառուան եղանակին փօնօները կը ծախուին ամենազեղչ եալ գիներով

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, Մէթ. Շաթլէ։ Արմ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ նանց մորթի, արեան, վէրքեր. հիւ. եւ վարիսի։ Ամէնօր 9-12, 2-8, Կիր. 9
EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wag

Վարձու են կահաւորու սենեակնե
մէկ կամ երկու անձի համ
3 Impasse Bernard du B
Mrrsellle.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDIT
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant H. STEPHA

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՀԻՃԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ ՊԱՏԱՀԱԾ ԱՐԻՒՆԱԼԻ ՄԵԾ ԴԷՊԵՐԸ ԵՒ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Իբրեւ հայ ժողովուրդին ներկայացուցիչը, Հնչակեան կուսակցութիւնը, որ ի լուր աշխարհի կը յայտարարէ Հայոց նպատակները եւ յեղափոխութիւն կը յարուցանէ այդ նպատակներուն համար, մայրաքաղաքին մէջ եւ Սուլթանին դիմաց սարսափելի եւ տագնապալից յեղափոխութիւն մը յարուցց, այսպէս ցոյց տալով իր ուժն ու քաջութիւնը։ Պէտք է շուտով Եւրոպայի հասկցնել թէ Հայերը կ'ուզեն որ լուծուի Հայկական Հարցը եւ նկատի առնուին վարչական եւ քաղաքական իրենց պահանջները,

Հայաստանի եւ Կիլիկիոյ անկախութիւն տալէ յետոյ, պէտք է հայ ժողովուրդին տալ վարչական, քաղաքական բացարձակ ազատութիւն, ինչպէս նաեւ ուղղակի քուէարկութեան իրաւունք։

Ահա այս պահանջները ստանալու համար, Հնչակեան կուսակցութիւնն ու հայ ժողովուրդը միացեալ ուժերով սրբազան կռիւ յայտարարած են թուրք պետութեան դէմ։ Կռիւը կը շարունակուի եւ պիտի շարունակուի, մինչեւ իսկ եթէ մեկ Հայ մնայ աշխարհիս երեսին։

Հայ ժողովուրդը կը մերժէ հաշտութիւնը։ Հնչակեան կուսակցութիւնը ևս երէկուան պէս պիտի կռուի անընկճում։

Հայ եղբայրնե՛ր,

Յառա՛ջ։ Բարբարոսները տակաւին մեզ կը ջարդեն եւ աւազակները մեզ կը վարեն։ Քանդենք ճամբաները, զոռս անոնք կը շինեն։ Անոնք կուռքի պէս կանգնած են մեր գլխուն վերեւ եւ իրենց սրեխները լղել կուտան մեզի։ Յառա՛ջ երթանք, ժամանակը անցաւ։ Հայերը այլեւս գերի չեն։ Մեր ճակատագիրը մեր ձեռքին մէջ է։ Մենք ենք տէրը մեր ապագային։ Մեր ձեռքն է նաեւ նեղել Եւրոպան, որ լուծէ Հայկական Հարցը։ Մենք պատրաստ ենք, դեռ աւելի սարսափելի գործեր ալ պիտի կատարենք։ Ցեղափոխութեան հեղեղը պիտի սրբէ ու ճաքրէ Հայաստանը եւ կիլիկիան։ Եւ թշնամին պիտի խեղդուի արեան ալիքներուն մէջ։

Խուովութեանց այս շրջանին ազատութեան հնչակեան դրօշը կը խոր-հրդանշէ Հայոց անկախութեան երազը։ Հայերը զարթուն ի վեր կը տառապէին թշուառութեան ու բռնութեան մէջ։ Ահա ազատութիւն կը գտնեն եւ այս կռիւները կրակէ տառերով պիտի արձանագրեն պատմութեան էջերուն վրայ։ Հայերն են միայն, որ ազատութիւն տուին Հայերուն։ Ինչպէս իրենք ձեռք ձգեցին իրենց ազատութիւնը, իրենց տէրն ալ իրենք պիտի ըլլան։ Ներկայիս կը մտնենք մեր յաղթութեանց երկրորդ օրը։ Արեւելքը բոցավառեցաւ։ Ազատութեան դանգակներուն ղօղանջն է որ կը լսենք։ Այսօր, վաղը ըսելով կուրէն ետ չմնանք։

Կեցցէ՛ սեպտեմբեր 18ի դէպքը։

Կեցցէ՛ Հայ ժողովուրդը եւ Հայաստանը։

Կեցցէ՛ յեղափոխութիւնը եւ ազատութիւնը։

Կեցցէ՛ Հնչակեան կուսակցութիւնը։

Անկցի՛ բարբարոսութիւնը։

Համաձայն մեր կուսակցութեան պատրաստած ծրագրին, սեպտեմբեր 18ին Պալը Ակիի եւ Պաորիթարքարանի առջեւ միաժամանակ արիւնալի կռիւ մը մղեցինք։ Թուրք ոստիկանները եւ զինուորները յարձակում գործեցին Հայերուն վրայ։ Շատ արիւն թափեցաւ երկուստեք։ Բաղմաթիւ վիրաւորներ եւ մեռելներ եղան։ Ահագին թիւով Հայեր ձերբակալուեցան։ Մանրամասնութիւնները ծօտ օրէն պիտի հրատարակուին մեր «Հնչակ»ին մէջ»։

Այս Թուղթին կեանքը կայ ծանուցագիր մը, զոր Հնչակեան կուսակցութիւնը, դէպքերու ընթացքին, ներկայացուցած էր օտար պետութեանց դեսպաններուն, խնդրելով միջամտել ի նպաստ Հայերուն՝ Բարենորոգումի եւ ուրիշ հարցերու համար։

28.— ՀՆՉԱԿԵԱՆ ՍԱՏԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵՆԷՆ Վ

Հնչակեան կուսակցութիւնը, որ իր կեդրոնը Լոնտոն փոխադրած էր Յունուար 18 սեպտեմբերի յեղափոխութիւնը, սատակացուց իր գործունէութիւնը եւ թէ Պոլսոյ եւ թէ Հայաբնակ նահանգներու մէջ խուովութիւն յեղափոխութիւն յարուցանելու համար սկսաւ դիմել ամէն միջոցի։ Յունուար ամէն օր հեռագրով տեղեկագրեր կը հասնէին։ Նոյն ատեն Լոնտոնի կոմիտէն խումբ խումբ Հայեր, անիշխանական կամ անձնուրաց, թուղթ սահմաններէն ներս կը մտցնէր խլամական տարազով ու կերպարանքով։ Նակի համար, Ամասիա դրկուած էին Մէհմէտ եւ Սալիհ անուններով Հայ հրոսակներ, որոնք Ամասիացին Մարզուան ճամբուն վրայ, ա կ'ելլեն Պալ Առաքելին կնոջը Պերալի (?), որ տղուն եւ աղջկան հետ քով քաղաք կ'երթար։ Երբ զէնք կ'արձակեն՝ կեցնելու համար կառքը, ձայնէն վրայ կը հասնին խումբ մը ոստիկաններ, որոնք կը վերադառնան ճօտակայ դիւղէն։ Կը սկսի ընդհարում մը, երբ հրոսակներէն մէկը կը տ նուի եւ մնան ալ ողջ կը ձերբակալուին։ Ապաննուած եւ ողջ ձերբակ ուած երկու հրոսակները իրենց տարազներով կը տանին Ամասիա։ Թիւն կը կատարուի եւ կը հասկցուի, որ ապաննուած հրոսակը, այ Մէհմէտը, Տոլմաճեան Օհանն է, որ կանուխէն հեռացեր էր Ամասի իսկ մինը՝ շրջակայ գիւղերու բնակիչներէն Սկիւտարլեան Ցուլֆան

(Շար.

ՅԱՌԱՋ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN

Խմբագիր՝
Ե. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Téléphone : NORD 67-23

R. C. SEINE 276.266

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ
9
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931

9 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1642

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՍԿՍԻՆՔ ՏԱՐՐԱԿԱՆԷՆ

«Ազդարար»ը, իր կարգին յուզելով լեզուական ժաքրութեան խնդիրը, կը թելադրէ որ Պոլիսը դառնայ կեդրոն՝ ուղղութիւն տալու, լեզուն կանոնաւորելու և օտարաբանութիւնները կարճ կապելու համար։

Այս թելադրութիւնը անոր համար որ, դպրոց, թերթ և գրականութիւն կը ծաղկին Պոլսոյ մէջ։ Լեզուն կը մշակուի, կը զարգանայ բնականոն պայմաններու տակ։

Երեւութապէս միայն ճիշդ է այս տեսութիւնը։

Պոլիսը խոշոր դեր է կատարած արդի աշխարհաբարի մշակման եւ զարգացման մէջ։ Եւ կրնայ կատարել, տակաւին։ Դպրոցական սերունդ մը կայ որ կանոնաւոր հայերէն կը սորվի դասագիրքերու վրայ, համաձայն վերջնապէս ճշդուած քերականութեան մը։ Կան հին ու նոր ուսուցիչներ, ասպարէզին համար պատրաստուած, եւ ընդհանրապէս նախանձախնդիր։ Միջավայրն ալ կ'օգնէ, քանի որ դարաւոր մշակոյթ ենք ունեցեր այնտեղ։

Եւ սակայն, տարբեր են այսօր պայմանները, և մեր ժառանգած ցաւը չի դարմանուիր աչքերը Պոլիս ուղղելով։

Պոլիսը այս գործին մէջ կրնայ օգնել իրրեւ թանգարան մը։ Աւելի ճիշդ՝ իրրեւ շտեմարան եւ աղբիւր։

Այնտեղ ունինք անսպառ պաշար մը բառերու, բացատրութեան ձեւերու, յաջող բայց մոռացութեան տրուած հայացումներու։ Պոլսոյ Ազգ. Սահմանադրութիւնն անգամ տիպար կրնայ ծառայել պաշտօնական շարադրութեան, որուն գաղտնիքներուն անծանօթ են այսօրուան գրողները։ Նոյն իսկ պատասխանատու մարդիկ։

Պոլսոյ եւ Իզմիրի միայն կէս դարու լրագրական եւ թարգմանական վաստակը հանք մըն է ինքնին։ Կը բաւէ պրպտել, յիշողութեան ճիգ մը փորձել եւ շարժման մէջ դնել անհամար բառեր եւ բացատրութիւններ, որոնք ստրկօրէն, քմահաճօրէն կը թարգմանուին այսօր, ի սփիւռս աշխարհի, Հայաստանէն մինչեւ Հրոյ Երկիր։

×

Ո՛ր եւ է կեդրոնէ աւելի, կամ անոր մասին մտածելէ առաջ, ունինք դիւրին մի՛ջոց մը, — Մամուլը։

Եթէ իւրաքանչիւր խմբագիր թերթին բովանդակութենէն յետոյ, ունենայ նոյնքան ճաշակ լեզուական կանոնաւորութեան համար, արդէն գտած կ'ըլլանք ճամբան։

Եթէ իւրաքանչիւր խմբագիր, թարգմանիչ կամ գրող նախ ինքն իր վրայ ճիգ մը փորձէ կարելի եղածին չափ մաքուր և կանոնաւոր գրելու, յօդուածէն մինչեւ յետին լուրը, արդէն կը սահմանափակուի չարիքը։

Այս տեսակէտով, Պոլիսն ալ շատ բան ունի սորվելիք։ Տակաւին, մինչեւ այսօր, թերթեր կան որ թուրքերէնէ թարգմանութիւններ կը կատարեն ճիշդ այնպէս ինչպէս շարադրուած է թուրքերէնը — «օլտուղունտան, պիլտիյինտէն»։ Երկարապատում, շղթայաշար, տասը նախադասութիւն մէկ բայի կապուած։ Մենք շատ անգամ կը ստիպուինք նորէն խմբագրել այդ կարգի թարգմանութիւնները, ինչպէս խորհրդահայ թերթերու թխածոյ խառնիճաղանճը։

Այս ախտը — Թրքավարի հայերէնը — տարածուած է նաեւ արտասահմանի մէջ։ Հարիւրաւոր գրիչներ կան որ դեռ չեն թօթափած այդ ունակութիւնը, եւ հայերէնը կը շարադրեն թուրքերէն կաղապարի վրայ։

×

Եթէ կ'ընդունինք որ կենդանի լեզուի զարգացման մէջ վճռական դեր կը կատարէ մամուլը — օրագիր թէ պարբերական — ապա ուրեմն ծանրագոյն պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ խմբագրութեանց վրայ։

Խմբագրին պաշտօնը թերթը լեցնել չէ, այլ խմբագրել կարելի եղածին չափ լաւ, թէ՛ բովանդակութեամբ եւ թէ՛ լեզուով։

Արդ, ակներեւ հեղգութիւն մը թաւած է մեր անհամար թերթերու նոյնքան անհամար խմբագիրներուն վրայ։

Շատ-շատերը, եկածը հրատարակութեան կուտան առանց լեզու կամ կանոնաւորութիւն փնտռելու։ Տակաւին չենք խօսիր խառնուածքի եւ ճաշակի խաթարման, աղճատման վրայ, որ այնքան աւեր կը գործէ։

Առանց ուրիշները վերաւորելու, կրնայինք ըսել թէ Դաշնակցական մամուլը բաղդատաբար աւելի բծախնդիր է այս ճամբուն վրայ։ Նոյնիսկ համեստ օրականներ ունինք որոնց խմբագիրները յատկապէս ուշադրութիւն կ'ընեն գրելու, բացատրելու, նկարագրելու կամ թարգմանելու ձեւերուն։

Ուրեմն, եթէ միայն թերթերու խմբագրութիւնները քիչ մը աւելի ուշադիր ըլլային, փոխադարձաբար հետեւէին իրարու, կարելի եղածին չափ խուսափէին մտքի ծուլութենէն եւ գրչի տակ ինկած ամէն բան ու նախադասութիւն դրաշարին յանձնելու դիւրին արհեստէն, իսկապէս պիտի շահէր մեր լեզուն։ Պիտի շահէր նոյն իսկ մեր մշակոյթը։

Ինչպէս բառերու հարազատութեան պարագային, այստեղ ալ հնուտի հայկաբանութեան բաղձանքը չէ որ զբաղեցնէ մեզ։

Ընդհակառակն, դէմ ենք նաեւ այդպիսի հայկաբանութեան, որուն հետքերը կը մնան դեռ Երուսաղէմի, Վենետիկի, Վիեննայի մէջ եւ այլուր։

Շ.

ՊՈԻԼԿԱՐ ԲՈՄԲԷՔՇԻՆԵՐՈՒ ԴՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Ջէմլինի մէջ, կառախումբին դէմ գործուած վերջին ոճրափորձէն յետոյ, գրոյց կը շրջի թէ Սուշաքի մէջ եւս Սերպիա քոմիթէճիները նման արարքներու մէջ են գտնուած։

Սերպ հեռագրական գործակալութիւն մը, այս առթիւ կը յայտնէ թէ Սուշաքի մէջ որեւէ պայթուցիկ չէ պատահած։ Միայն, երբ Ջէմլինի կառախումբին մէջ պայթումը տեղի կ'ունենար, նոյն պահուն ուրիշ վայրի մը մէջ ալ տեղի ունեցած պայթումի մը, առանց ծանր հետեւանքներու։ Արտասահմանէն եկող կառախումբերը սահմանագլուխներուն վրայ կեցնելու համար, կառավարութեան տուած որոշումէն յետոյ, որեւէ նոր պայթուցիկ տեղի չէ ունեցած սերպիական հողի վրայ։

Այս մասին, վիեննայէն կը հեռագրեն թէ հակառակ սերպ մամուլի հրատարակութիւններուն, քննութիւնները չկրցան հաստատել թէ կառախումբերու մէջ, պայթուցիկները գետեղուած են աւստրիական հողին վրայ։

ՁՈՐՍ ՀԱԶԱՐ ԿՕՇԿԱԿԱՐՆԵՐ ԲԱՑՁ ԿԸ ՄՆԱՆ

Լիմոժի մէջ, կօշիկի գործատէրերը որոնք առանձին սէնտիքա կազմած են, փակեցին իրենց գործարաններու դռները, անգործութեան մատնելով 4000 կօշկակար բանուորներ։

Գործատէրերու այս որոշման պատճառն այն է որ գործարաններէն մէկուն մէջ, բանուոր մը արտաքսուած էր գործատիրոջ կողմէ։ Բանուորները իբր բողոք, գործադուլ կազմակերպեցին, պահանջելով որ իրենց վտարուած ընկերը կրկին գործի առնուի։ Գործատէրերը իրենց դասակիցին կողմը բռնեցին, եւ հրաւիրեցին բանուորները որ շարունակեն իրենց աշխատանքը։ Բանուորները մերժած ըլլալով ընթացք տալ այս հրաւէրին, գործատէրերը փակեցին դռները։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՒԿԻԹԻ ԱՐՏԱՇՈՒՄԸ

Պոլսոյ հաւկիթի վաճառականներուն ժամանակցութեամբ խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ արտաժման պաշտօնատունին մէջ։

Պրիւքսէլի մէջ գումարուելիք հաւկիթի համաժողովին համար տեղեկագիր մը պատրաստուեցաւ, ինչպէս նաեւ քննուեցան Հռոմի Համաժողովին որոշումները։

Հաւկիթի արտաժման մասին ամէնէն կարեւոր խնդիրը կընդունի դրութիւնն է։ Կարգ մը երկիրներ, ինչպէս Յունաստան, կը պահանջեն որ արտաժուող իւրաքանչիւր հաւկիթ կնքուի իր արտադրական վայրերուն մէջ, մինչդեռ ասիկա մեծ դժուարութիւններու եւ ծախքի դուռ կը բանայ, որուն համար շատ կը տուժեն թուրքիոյ հաւկիթ արտաժողները։

Խորհրդակցութեան մէջ ճշդուեցաւ թուրքիոյ տեսակէտը որ պիտի ներկայացուի Պրիւքսէլի Համաժողովին։ Միւս վաճառականները յարմար կը տեսնեն որ միայն ծրարներու կընքումը բաւարար համարուի։

ՖՐԱՆՔԵԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱԻԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ուաշինկթընէն տրուած լուրի մը համաձայն, ֆրանքեւիտալական բանակցութիւնները՝ նաւային համաձայնութեան մը մասին, հաւանաբար պիտի վերսկսին սեպտեմբերին։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՓՐՈՒՍԻԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՔՈՒԷԻՆ ՇՈՒՐՋ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՀԻՆՏԷՆՊՈՒՐԿԻ ԵԼՈՅԹԸ

Գրեր էինք թէ Փրուսիոյ դահլիճը՝ ժողովուրդին ուղղուած յայտարարութիւն մը հրատարակեր էր ընդդէմ այսօրուան հանրաքուէին եւ թէ համաձայն մամուլի վերաբերեալ հրովարտակի մը տրամադրութեան, պարտադրեր էր որ ընդդիմադիր թերթերն ալ զայն արտատպեն։

Փրուսիոյ դահլիճին այս քայլը, անշուշտ մեծ դժգոհութիւն առաջ պիտի բերէր ընդդիմադիրներուն մէջ, որոնք բողոքի հեռագրեր ուղղեցին նախագահ Հինտէնպուրկի։

Այս բողոքներուն վրայ, Հինտէնպուրկ պէտք տեսաւ ընելու յայտարարութիւն մը, որ Փրուսիոյ դահլիճին կը վերջէ այդ իրաւունքը եւ կերպով մը, կը նկատուի հրապարակային պախարակում։ Իր յայտարարութեամբ, Հինտէնպուրկ կը յայտնէ թէ Փրուսիոյ դահլիճին այս քայլը պատճառ կը դառնայ որ փոփոխութեան ենթարկել տայ յիշեալ հրովարտակը։

Քաղաքական շրջանակները կը վախնան որ Հինտէնպուրկի այս ելոյթը մեծ ազդեցութիւն գործէ հանրաքուէին վրայ, ի նպաստ ընդդիմադիրներուն, որոնք արդէն սկսած են շահագործել նախագահական այս յայտարարութիւնը։

Պրիւնինկ եւ Քուրցիուս Հռոմի մէջ

Գերմանիոյ վարչապետը Պրիւնինկ եւ արտաքին նախարարը Քուրցիուս Հռոմի կայարանին մէջ ընդունուեցան Մուսոլինիի, արտաքին նախարարին կրանտիի եւ ուրիշ բարձր պաշտօնատարներու կողմէ։ Նոյն առտուն իսկ սկսան պաշտօնական բանակցութիւնները։ Առ այժմ խօսակցութիւնները գաղտնի կը պահուին։ Սակայն մամուլի ներկայացուցիչներուն ըրած իր կարճ յայտարարութիւններով, Պրիւնինկ յայտնեց թէ Հռոմի տեսակցութիւնները մասնաւոր կարեւորութիւն կը ներկացնեն, քանի որ շարունակութիւնն են Լոնտոնի մէջ՝ Իտալիոյ արտաքին նախարարին՝ կրանտիի հետ սկսուած խօսակցութեանց։

Իտալիոյ եւ Գերմանիոյ ներկայացուցիչներուն վերջին խօսակցութենէն վերջն է միայն որ պիտի հրատարակուի պաշտօնական յայտարարութիւն մը՝ արդիւնքին մասին։

Խռովութիւններ Պասրայի մէջ

Պաղտատէն տրուած հեռագրական լուրերու համաձայն, Մարգարէին ծննդեան տարեդարձի տօներուն առթիւ, լուրջ խռովութիւններ ծագեցան Պասրայի մէջ եւ կռիւներու ընթացքին, բազմաթիւ անձեր վիրաւորուեցան, մինչեւ որ Պաղտատէն օդային ճամբով ոստիկան ուժեր հասան։

Ցունաստան՝ համաշխարհայնացումի դէմ

Ցունաստանի պահեստի զօրքերու եւ նախկին պատերազմիկներու ընկերակցութիւնները քուէարկեցին բանաձեւ մը, որով կը յայտնեն թէ ամբողջ ուժով պիտի մաքառին հաժայնավար գրգռութիւններու դէմ եւ կը պախարակեն Մակեդոնիոյ այն ուսուցիչները որոնք, դպրոցական երիտասարդութիւնը կը վարակեն բոլշեւիկեան վարդապետութեամբ ու տեսութիւններով։ Բանաձեւը կոչ կ'ուղղէ կառավարութեան որ օրէնսկելի խստութեամբ պատժէ, Օգոստոս 1ի առթիւ, Սէրէզի եւ Պիրէոնի մէջ գործուած ոճիրներուն հեղինակները։

Քիլքիսի շրջանին կրթական քննիչը պաշտօնանկութիւնը առաջարկեց 9 ուսուցիչներու, զորս կը նկատէ ամէնէն ջերմ կուսակիցները բոլշեւիկ կազմակերպութեան։

Համաշխարհայնացումը՝ Սպանիոյ մէջ

Սպանիոյ կառավարութեան ընթացքին դէմ բողոքելու համար, համաշխարհայնավարները Մատրիտի մէջ կազմակերպած էին հաւաքոյթ մը, որմէ վերջ ցուցարարները սկսան փողոցէ փողոց թափառիլ, երգելով «Միջազգային»ը։ Ոստիկանութիւնը փորձեց զանոնք ցրուել, այս պատճառով ալ բախում մը տեղի ունեցաւ։ Զիւաւոր եւ հետեւակ ոստիկաններն ստիպուեցան քանիցս յարձակիլ, երկու կողմէն կրակ բացին իրարու դէմ։ ցուցարար մը վիրաւորուեցաւ։ Հազիւ կարելի եղաւ առտուան ժամը 4ին, խաղաղութիւնը վերահաստատել Թաղին մէջ, ուր խռովութիւնները տեղի կ'ունենային։

Չինաստանի ողողումները

Չինաստանի ողողումներուն մասին հետեւեալ նոր մանրամասնութիւնները կը տրուին.—

Հանքէու քաղաքին ողողումները մեծ ժխտանչութիւն կը պատճառեն։ Քաղաք ապաստանած են 160,000 անձեր, զորս անկարելի է անուրանալ եւ պատսպարել։ Շատեր անոնցմէ ամէն օր կը մեռնին անօթութենէ եւ ցրկանքէ։

Մարդու եւ անասունի դիակներ կը ծփան ջուրերուն երեսը եւ համաճարակը բռնած է աղէտեալ շրջանը, ուր բնակչութիւնը կը հասնի 27 միլիոնի։

Չունան նահանգին երկու երրորդը ողողուած է եւ տասը միլիոն անձեր ենթակայ են աղէտին։ Ամբողջ նահանգը սովի սպառնալիքին ենթարկուած է։

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ԹԷՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

Ատրպատականի առաջնորդ Ներսէս արք. Մելիքթանգեան Թեհրան հրաւիրուած ըլլալով, սիրալիր ընդունելութիւն գտած է ներքին նախարարին եւ ուրիշ բարձր պաշտօնատարներու կողմէ։

Ընկերային դիրքին յեղյեղումները Թուրքիոյ Խմբագիրները Մեծ Կ'ուզէ

«Թարըն»ի խմբագրապետ Ադիվ Օրուճ պէյ յարձակումի ենթարկուած է երբ պատը ալիի մէջ, խմբագրատան առջեւ ինքնաշարժէն վար կ'իջնէր։ Յարձակողները երեք հոգի են, որոնք գաւազանի եւ կուռփի հարուածներ տուած են Ադիվ Օրուճի, որ անոնց ձեռքէն ազատած է անցորդներուն միջամտութեան վրայ եւ հասնող ոստիկաններու կողմէ։

Յարձակողները բռնուած եւ պահականոց տարուած են։ Ադիվ Օրուճ ըսած է թէ իրեն անծանօթ են յարձակողները, սրոնք ներկայանալի երեւոյթ մը չունէին։

«Ագշամ» կ'աւելցնէ թէ իր քննութեանց համաձայն այս երկու անձերը Ադիվ Օրուճը ծեծած են այն հրատարակութիւններուն համար, որոնք երկրին դէմ վնասակար կը նկատուին։

ԿԱՆՏԻ ԱՆԳԼԻԱ Կ'ԵՐԹԱՅ

Կանտի Անգլիա կ'երթայ։ Իր ճամբորդութիւնը կատարելու համար կառավարութեան հրաւէրը իրենտրաժադրելու առաջին կարգի խուց մը, մերժեց եւ նախընտրեց ճամբորդել իր հաշուոյն Գ. կարգով։

Կանտի իր հետ կը տանի իր ամենէն փոքր զաւակը եւ իր աշակերտուհին, անգլիացի ծովակալի մը աղջիկը Օր. Մատլէն Սլէտ։

Եօթանասուն պատգամաւորներ այսօր 15ին կը մեկնին։

ՀԱՑԻՆ ԳԻՆԸ Կ'ԻՋՆԷ

Ցորենի եւ ոչխարի գիներու անկման հետեւանքով, Փարիզի մէջ, հացին գինը 2.40էն պիտի իջնէ 2.30ի այս օրուընէ սկսեալ։

ՖՐԱՆՔՖԵԻՒՈՒՍ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մօտերս, Մոսկուայէն ֆրանսա պիտի գայ եօթ հոգինոց խորհրդային յանձնախումբ մը, որուն գործը պիտի ըլլայ դանազան յանձնարարութիւններ տալ ֆրանսական գործարաններու։ Յանձնախումբին գլուխը կը գտնուի Փիաթաքոֆ։ Եթէ վերջին պահուն, Փիաթաքոֆ չկարենայ Մոսկուայէն հեռանալ, իրեն պիտի փոխանորդէ Ազգ. Տնտեսութեան Վերին Խորհուրդի նախագահին փոխանորդներն մէկը։ Գերմանիոյ վերջին տագնապին հետեւանքով, գերման գործարանները չպիտի կարենան կատարել Ռուսիոյ տուած ապսպրանքները։

Այս կը թուի ըլլալ պատճառը, որ ներքին առեւտուրի գործավարը Միկոյեան հրաշնանգած է չնչել Գերմանիոյ տրուած յանձնարարութիւնները եւ դանոնք փոխանցել Ֆրանսայի։

Այս կարգադրութեան մէջ կը մտնեն նաեւ դիւանագիտական նկատումներ։ Ֆրանսայի տրուած այս յանձնարարութիւններով, Ռուսիա կը յուսայ դիւրացնել գործը այն պատուիրակութեան, որ ներկայիս բանակցութիւններ կը կատարէ՝ Ֆրանսայի հետ առեւտրական պայմանագրութեան մը կնքման համար։

ՎՐԻՊԱԿ.— Այսօր բ. էջ, բ. նիւթին խորագիրը պիտի ըլլայ *ԵՕԹԸ ԴԱՀԵՐ*։

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Ցառաջիկայ շաբթու լոյս կը տեսնէ Նահատակ Գրողներու բարեկամներուն հրդ. հատորը, ողբացեալ Գեղամ Բարսեղեանի գործերու ժողովածուն։

Այս առթիւ «Ցառաջ»ի օգոստ. 16ի թիւը նուիրուած է անոր յիշատակին։

Իբրեւ նմոյշ, ստորեւ կը հրատարակենք երկար գրուածքի մը քանի մը հատուածները, ուր ամբողջական գաղափար չի տար.—

Առոլֆ Ռէյթէ, ֆրանսական անպաշտօն գրականութեան հմուտ եւ խելացի ներկայացուցիչներէն մէկը, կեանքին ու մայր-բնութեան յուզմունքովը լեցուած բանաստեղծը, ակէ տարիներ առաջ իր ամրակուռ քննադատականներէն մէկուն մէջ, ուր «սէնսօլիսթներու գործած չափազանցութիւնները ու անհեթեթ արտուղութիւնները կը հեգնէր·— «Այն բնավայրերը ուր տեղի կ'ունենան այս զարմացուցիչ արկածախնդրութիւնները, («սէնսօլիստ»ներու նկարագրած անցքերը) կը թուին թէ մերինէն տարբեր աշխարհի մը կը պատկանին։ Անոնք՝ կոչուած հոգեկան վիճակներ ներկայացնելու, լեցուն են խորհրդաւոր բնակարաններով, քնացող աւազաններով ուր անխոնջ ջրապցայտքեր կ'երգեն, դափնեվարդերով, մագնոլենիներով, նոճիներով եւ մանաւանդ շուշաններով։ Ձշմարտապէս սարսափելի բան է մէկ քանի տարիներէ ի վեր այս ճաղիկին գտած սպառումը։ Ըստ «սէնսօլիզմ»ի, այն պարտէզները որոնց մէջ անիկա իր տաղտկութիւնն ու ոամկութեան համար ունեցած սարսափը կը պատոցնէ անբծութեան վայրեր են՝ որոնց նմանը ոչ մէկ տեղ կայ։ Եւ սակայն շուշանը տափագրվող ծաղիկ մըն է, կարգ մը միջատներ շատ լաւ գիտեն ատիկա։— Իսկ այս առեղծուածային երկիրներուն մէջ բնակող անասուններու ամբողջութիւնը կը պարունակէ միայն կարապներ, սիրամարգներ,— ինքնին գեղեցիկ թռչուններ՝ որոնց համար կարելի չէ բան մը ըսել,— կորճեր, «հրաբաձակ» միեղջիւրներ, օձեր, սփինքսներ։—Կովերը, խոզերը եւ հաւերը խնամով դուրս վտարուած են այդ տեղերէն, ինչպէս նաեւ ցորենը, շողգամը եւ կաղամբը»։

* * *

Դեռնքին բանաստեղծութի՛ւնը... ո՛րքան չունինք դայն, ու մեր բանաստեղծութիւնը ո՛րքան կուրցած է անոր նկատմամբ։ Չէ՞ որ Պոլսահայ բանաստեղծութեան գլխաւոր ու միակ մօթիվը եղած է սերը, գիւղական սէր, ճանկուռնակ սէր, տուփական սէր, կնկա՛ն սերը վերջապէս, զոր երգելէն յոգնած է ինք ալ։ Պոլսահայ բանաստեղծութիւնը այն քնարը եղած է, որուն վրայ քիչ անգամ սէրէն տարբեր յուզումներ կ'երգուին, եւ առաջին նորեկը, որ վարանոտ քայլերով կը մօտենայ վարուելու գայն պատէն, պայման է որ սիրոյ հծծիւն մը թրթռացնէ՝ յաճախ անճարակ նուագածութիւնով մը։

Թէ սիրոյ ձայնը պէտք է լռեցնել խապուռ, ո՞վ կրնար ատանկ պահանջում մը ընել, քանի որ կեանքն իսկ անհրաժեշտ պահանջներէն մէկն է, քանի որ խորին ներշնչարան մըն է ան. բայց անկէ դուրս չճանչենալ, չզգալ, չապրիլ ուրիշ այնքա՜ն գեղեցիկ յուզումներ եւ կիրքեր՝ զորս կը պարգեւեն կեանքն ու բնութիւնը, եւ նոյնիսկ անգոռնել զանոնք,— ա՜ա՛ թէ ի՛նչ կը մտածեն, կ'երեւայ, կնամարդի բանաստեղծներ, բոլոր անոնք որոնց ազազուն հոգին փակ կը մնայ այդ ամէնուն համար, եւ որոնք իրր հոլովոն՝ իրենց մակերեւութային սերը ունին միայն։

* * *

Բանաստեղծութիւնը՝ կենսալիր եւ ճշմարիտ բանաստեղծութիւնը սակայն բարեբախտաբար, զարդախուցերուն մէջ չի պահուըտիր, մանաւանդ չի սիրեր այդ խուսափուկ հաճոյքի թոյլ մթնոլորտներուն մէջ մընալ։ Անիկա տիեզերական է, յետոյ անիկա այլապէս մարդկային է։ Անիկա իր անհամար բոյները դրած է

Հողէն սերած, հողանիւթ
Եւ հողին կապուած սրտապինդ
Որպէս ոստրէները իրենց խեցիին.
Լերան կատարէն բազկատարած
Ճիչերով կ'ողջունեն
Հորիզոնը որ կ'արիւնի.
Ձի գեաին արիւններու ընդմէջէն
է որ կը ժայթքի արեւ արքան։
Առաւօտ լուսոյ,
Արեգակն արդար
Առ իս լոյս ծագեա...
Երկինքը անհունօրէն կը հրվհչի
Բիւր ու բիւրազան բոցերով.
Տարսոն ու Ամանոս
Միրան, մող ու մանիշակ
Գոյներու յարաճուն խառնուրդով
Իրենց մշտակայ զմրուխտը կը ծածկեն.
Պարզ ու պարզկայ երկինքի տակ,
Հողագործները բոլոր
Թրջուած են գաղտնօրէն,
Եղեամն է նստեր
Խոտերու վրան։
Սարսըռացող,
Սպասումէն դողդողացող։
Աշխատանքէն հպարտ
Լանջերու տակ
Մթին կասկածը մի՛շտ կայ.
Ձի եթէ բոլորին մէջէն մէկ հատ
Հարամի կայ,
Արեւն աղջկայ երեսով
Ու յետոյ հրավառ բաժակ
Ձի տեսնուիր բոլորէն։
Ահա ինքն է, ինքն է
Արեւ աղջիկը, աչք ու յօնքերով
Լուսահիւս դէմքով,
Հուր հեր գլուխով,
Կը պտուտքի ինքն իր վրան։
Ահա ինքն, ինքն է
Վարդավառ արեգակն արդար,
Անհուն բոցեզէն բաժակ
Տեսէ՛ք կը դառնայ,
Կը դառնայ, կը դառնայ
Հոլի պէս արագ, հովի պէս թեթեւ,
Ահա խորտակուեցաւ բաժակը
Ոսկի ժայռին զարնուելով
Եւ արդ առտուան լոյսն է ամենակ.
Փա՜ռք, փա՜ռք, փա՜ռք եւ ովսաննա՜.
Սիրտերը լեցուն յոյզերով
Կը փշրուին արեւու ոսկեբաժակին պէս.
Եւ հրճուանքը կը թափի լեռն ի վար
Առտուան լոյսին պէս վճիտ,
Ձի հողագործ ու հողագործ,
Հողին կապուած, ծառին պլլուած
Աշխատապաշտ իմ գիւղիս մէջ
Բոլորն ալ արդար են, առաքինի
Հարամի չկայ,
Բոլորն ալ քրտինքի զաւակ
Իրենց շէնութիւնը եղան վաստակ։

ՇԱՒԱՐՈՒՆԻ

Յանուն Հայաստանի Հանրապետութեան

Ժ.

ԼԻԱՑՈՒՄ

— Կը տեսնե՞ս, կան՝ որ մեր ուղղութեան հակառա՛կ կ'երթան... կան՝ որ կը կտրեն մեր ճանապարհը, վերածելով գայն խաչի... Եւ այս բոլորն անոր համար, որ տարբեր են մեր ճաշակները...

Ի հարկէ, ես չեմ խնդրեր այս տարահեռ մարդոց բարեկամութիւնը, բայց մենք ընական բարեկամներ կը դառնայինք, եթէ անոնք իրենց լիացումը փնտռէին միեւնոյն տեղը, որ մե՛ր է...

Ի հարկէ կան անակնկալ ու պատահական սեղանակցութիւններ, որ կը փլին անակնկալ ու պատահական կերպով, բայց ամէն սեղանակցութիւն կ'արձանագրուի ծանօթութեան մեր հիմնադրամին...

Միեւնոյն քաղաքի, միեւնոյն հիւրանոցի կամ սենեակի մէջ միասին ապրիլը, չի՛ նշանակեր բարեկամանալ... Կարելի է աշխատիլ միեւնոյն գործատեղիին մէջ ու դաշնաւորուիլ միեւնոյն հրամաններով, առանց սակայն բարեկամ, ընկեր կամ սիրական ըլլալու...

Բայց կարելի չէ շարունակ սեղանակցիլ, առանց բարեկամ՝ ընկեր կամ սիրական ըլլալու...

— Տարբե՞ր է քու սեղանը, ուրի՞շ ձեռներ կը մատուցանեն քեզ, — տարբեր ես դուն, եւ ուրի՛շ է քու լիացումը... Եւ կը դառնան ուրիշ՝ բոլոր անոնք՝ որոնց լիացումը կը դառնայ ուրիշ... իսկ բոլոր անոնց որ ուրի՛շ են՝ կարելի է լիացում տեսնել, բայց երբե՛ք լիացում ակնկալել...

Ճշմարիտ որ բաւական պատճառներ կան սիրելու բոլոր անոնք՝ որ սեղանակից են մեզ ու կը լիանան միեւնո՛յն ձեւով... բայց ինչպէ՞ս բարեկամանալ անոնց հետ՝ որոնց լիացումը տարբե՛ր է...

Ինչպէ՞ս բարեկամանալ ու գործակցիլ անոնց հետ, որոնք կը լիանան արիւնով... կամ կը կրծեն նետուած ոսկորները, լիանալու՛ համար...

Ինչպէս բարեկամանալ ու գործակցիլ անոնց հետ՝ որոնք կը լիանան թերմացքներով... կամ անոնց հետ՝ որոնք ռուսական «քօրշչ»ը կ'երազեն լիանալու համար...

Լիացումի բազմաթիւ տեսակներ կան՝ եւ լիացումի բազմաթիւ տեսակներէն կը ծնին տարբերութիւններն ու սխրերը... Լիացումի տեսակնե՛րը կը սերմանեն երկրի վրայ ու արիւնակիցներու միջեւ առաքինութեան ու զգուանքի ծաղիկները...

— Ահա շէնշող երիտասարդ մը, որ կը լիանայ, նմանները մուրացուած ծափի փշրանքներով... — Ի՞նչպէս չզզուիլ...

Կան՝ որ սակաւապէտ են, ու կը լիանա՛ն պզտիկ պնակով մը... Ինչպէս չխղճալ... կան՝ որ ժշտապէս կը լիանա՛ն, եթէ ժշտապէս ապահովեն իրենց հացն ու պանիրը... — Ի՞նչպէս չատել...

Կան որ ուղտի պէս են, եւ երբ իրենց ուղին անապատներէ կ'անցնի ու երկիրը ժլա՛տ է, կը լիանան իրենք իրենցմով... — Կարելի՞ է արժէք չտալ այս «անապատի կարապ»ներուն...

Սակայն ամէնէն աւելի կը նախանձիմ անոնց՝ որոնց լիացումը չի՝ գար իրականութեան ու երկրի վրայ եղած բաներէն, այլ կը նախընտրեն այն՝ որ տակաւին չկայ երկրի վրայ ու տակաւին չէ՛ իրականացած...

Քաղցա՛ծներ են բոլոր անոնք երկրի վրայ, որ դժգո՛հ են եղածներէն, որ կը ձգտին ապառնի լիացումի մը...

Կարելի է չսիրաբանել այս քաղցածներուն, հրաժարելով ու ատելով բոլոր անոնք՝ որոնք կը լիանան եղածներով եւ որոնց լիացումը իրականացածն է ու իրականութիւնը...

ՄՈՒՍԱՍԻՐ

ՁԱՅՆ ՄԸ ՏԷՐ ՁՕՐԷՆ

ՏԷՐ ՁՕՐ.— Տէր Զօր ունի 130 տուն հայութիւն, մեծ մասով Ուրֆացիներ։ Այս տարի նոր սեփական եկեղեցի մը ծախսու առինք 550 օսմ. ոսկիի, որուն լրացումին համար մօտ 200 ոսկի կը պակսի։

Դաշնակցութեան ենթակոմիտէն եռանդով կը գործէ։ Ազգային ամէն տօն կը տօնուի միշտ հայկական եռագոյնով։ Միւս բաղաքական հոսանքներէն հետք չկայ։

Գ.

ՆՈՐ ՆՈՒԱԳ

Կա՛նգ առնեմ հոս, հոս բընութի՛ւնն իսկ կուլայ.
Հոս կը հանգչի անբախտ մարմինը որբին.
Ընտեսուած մ'եմ բարիքներէն անհունին,
Սակայն պէտք է դեռ աղօթել ակամայ։

Պէ՛տք եմ ծրուիլ, խաղաղութե՛ամբ մ'աղօթել.
Աղօթք՝ մ'որուն խոցուած, սրտին մէջ լայնշի
Ինկած ըլլայ ոսկի շառա՛յլ մը յոյսի.
Պէ՛տք եմ ծրուիլ, բազուկս երկի՛նք երկարել,

Շիրիմ կայ հոս, եւ խաչափայտ մ'համբուրուած,
Հոս անհուն կայ, հոս տիեզերք մ'է շիջած՝
Երբ կր փորձէր իր ճախրանքներն առաջին,

Շիրի՛մ կայ հոս, վերջին քերթուա՛ծն Ազարչին,
Ուր կը դիմեն կեանքի վիշտերը համակ.
Ուր արցունքի կան ջինջ ծովեր անյատակ։

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

Հետեւեալը հայ ժողովրդական երգ մըն է, որուն բազմաթիւ փոխակները կ'երգուէին զանազան նահանգներու մէջ.

Նանի՛, բաբօ՛, կարգա՛ գիս,
Գէօլի կըռունկ յերկէն վիզ,
Թուճար մարդուն մի՛ տար
Կ'երթայ չարշին՝ մոռնայ
Նանի՛, բաբօ՛, կարգա՛ գիս,
Գէօլի կըռունկ յերկէն վիզ,
Թէրզի մարդուն մի՛ տար
Կ'առնայ ասեղ՝ խըշտայ գի
Նանի՛, բաբօ՛, կարգա՛ գիս,
Գէօլի կըռունկ յերկէն վիզ,
Վարժպետ մարդուն մի՛ տար
Կ'երթայ դպրոց՝ մոռնայ գի
Նանի՛, բաբօ՛, կարգա՛ գիս,
Գէօլէ կըռունկ յերկէն վիզ,
Շալճի մարդուն գէօ տո՛ւր
Թալա մըքուք՝ գրկայ գիս

Թուրքերն ու Թաթարներն ունին փոփոխակ մը այս ձեւով թէ ի՛նչպէս կ'երգեն Աղրբեջանի մէջ.—

Աղջի՛կս, քեզ պիտի կարգեմ
ժոլլաին հա
— Հայրի՛կ, ժոլլան շատ գ
ունի, ինծի կարդալ կուս
Աղջի՛կս, քեզ պիտի կարգեմ
խաւաճաուին
—Հայրի՛կ, ածխավաճառը գ
շատ ունի, ինծի հատրել կուս
Աղջի՛կս, քեզ պիտի կարգ
գինովին
— Հայրիկ, տէրտս հասկց
գինովին տուր գիս, որ առս
գինով, իրկունը գինով, ա
գրկէ գիս ու համբուրէ։

Իւլեր Փերնօ, Ցունաստանի կախաղանի հարիւրամեակի առթիւ, հրատարակուած տուաւ հատոր մը յոյն ժողովրդական երգերու, ձիասին՝ ուսումնասիրութիւն մը։ Այդ երգերը հաւաքած են Կ. Պոլսէն եւ կը կրեն ժ.ժ.Զ. դարերու յատկանիշները։ Ծաղիկ մը այդ փունջէն.—

Ո՛վ Քրիստոս, որ ստեղծեցիր
երկինքը եւ հաստատե
երկիրը,
Դուն որ ստեղծեցիր ծովը
զերքն ալ աւազ,
Աժպ մը դարձուր գիս երկի
երեսին,
Որպէսզի անձրեւեմ կալաթս
վրայ,
Եւ ձիւն տեղամ շրջակայ դ
տերուն մէջ,
Եւ թող մարգարիտ բուսնի կ
կին մէջ սիրականիս,
Ո՛վ Քրիստոս, կ'աղաչե՛մ, կ
տարէ այս շնորհը,
Որպէսզի սիրականս դուրս կ
հաւաքելու համար մարգ
րիտները,
Եւ ես կարենամ համբուրել զ

ՀԱՅՆՐԻԽ ՀԱՅՆԷ

Վերջերս բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ հրատարակուեցան Հայրիխ Հայնէի մասին, որ ինքնատիպ բանաստեղծ մըն է։ Այդ հրատարակութիւններէն յիշենք Քամիլլ Մօքլէրի ուսումնասիրութիւնը, Տոքթ. Հայնրիխ Հայնէ պէնի գիրքը եւ Տոքթ. Պասքինի բժշկահոգեբանական վերլուծումը։

Թէեւ Հայնէ եւ առողջ կին մըն էր Հայնէի մայրը, իսկ հայրը ջղային խափանուշրջիկ մը։ Հայնէ երկու ալ ժառանգած էր որոշ գիծեր։ Հանդուրժելի տղայ մըն էր ղարձ

ԿԱՐՄԻՐ ԱՍՏՂԻԿ

Ինչո՞ւ խոհեմ ու զգուշաւոր մարդիկ ալ, ծոցնին ամէն տեսակ տկարութիւն ու ձախողութիւն, երբ կ՚ուզեն ամուսնանալ, զանց կ՚ընեն ամենէն կարեւոր հարցը, որ է՝ ընտրութիւնը։ Ընտրութիւնը ամենէն դժուարը չէ, եթէ ուզես, ամենէն հեշտը։ Ինչո՞ւ ամուսնանալէ առաջ չեն ուզեր ճշդել իրենց ընտրութեան արժէքը։ Ինչո՞ւ չեն ուզեր ճշդել, թէ ինչ կ՚ուզեն եւ ինչ չեն ուզեր

ՄԱՀ ԵՒ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Վալանսի հայրենակիցներէն բնիկ եոզկատցի Պ. կարապետ Անտոնեանի զաւակը Պ. Երուանդ Անտոնեան, 26 յուլիս 1931ի կիրակի օր իր մահկանացուն կնքեց 23 տարեկան ծադիկ հասակին մէջ, կարճատեւ հիւանդութենէ մը վերջ իրենց բնակարանին մէջ։

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը տեղի ունեցաւ հանդիսաւորապէս 28 յուլիսի երեքշաբթի օրը ի ներկայութեան սգակիր ազգականներու եւ բարեկամներու խուռնբազմութեան մը, եւ մարմինը ամփոփուեցաւ քաղաքին գերեզմանատան մէջ։

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը կատարեց Տ. Պսակ քհ. Սարգիսեան, եւ գեղեցիկ դամբանականով մը վեր հանեց հանգուցեալին արժանիքները։

Քանիհինգ աւելի ծադկեպսակներով ծածկուած էր դագաղը. ողբացեալ ֆէգ երիտասարդը իր բնաւորութեամբ եւ նկարագրով սիրուած էր գաղութիս բոլոր խաւերէն։ կը թողու գինքը սգացող հայրը եւ մայրը, եղբայրը՝ ցակոբ, քոյրը նուարդ, եւ քեռայրը ու քոյրը տէր եւ տիկ. ֆէֆեան եւ շատ մը ազգականներ։

ՍԳԱԿԻՐ ՄԸ

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ Է Ա. Ե. Կ. ԽԱՉԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ

Օգոստ. 16ին Քլամարի անտառին մէջ

Այրի Տիկին Զարուհի Լուսիկեան եւզաւակութիւն, Տէրեւ Տիկ. Հ. Լուսիկեան եւ զաւակութիւն, Տ. եւ Հ. Լուսիկեան, Նորայր եւ Քաջայր Լուսպարոնեան խորին ցաւով կը ծանուցանեն դառնադէտ մահը՝

ՊԵՏՐՈՍ ԼՈՒՍԻԿԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ 8 Օգոստոս 931 Romainville-ի մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ 67, Ave. Willison, Romainville, այսօր ժամը 10ին։

Մասնաւոր մաիազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել։

EMPIRE Մեգթ-Շօլ՝ 37 Av. Wagram

Կ'ուզուի հայ շոֆէօր մը լիվրէզոնի (livraison) համար։ Դիմել Պ. Ինճճեանի, 148bis Rue Hoche, Colombes.

Գործ կը փնտռէ հայ խոհարարուհի մը։ Վարժ տնական աշխատանքներու։ Դիմել կամ գրել Պ. Պօտուրեանի, 11 Rue Sénégal, Paris.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Ամբատ. եւ նոր մէթոտ, դաբմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդթ. եւ վարիսի։ Ամէն օր 9-12, 2-8, կիր. 9-12։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

69 rue d'Angoulême, Paris (11)
Tél. Ménilmontant 76—71

Autobus: AY, BC
Métro: Couronnes ou Parmentier

ՑՈԿՈՒՆ, ճաշակաւոր եւ ամէն քսակի յարմար կօշիկներ պատրաստուած ձեր արհեստանոցին մէջ։ կիր. մինչ եւ կէսօր բաց է։

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

CONSTANTINOPLE

ԹԻԹԻՆՃԵԱՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

37 RUE TRÉVISE, 37 մէթրօ՝ Cadet Tél. Taitbout 56—96

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական թարմ եւ մաքուր նպարեղէններ,

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ եւ ԱՆԽԱՐԴԱԽ ՍՈՒՐՃ

Ապսպրանքներր անմիջապէս կը յանձնուին բնակարան գնուճներու համար կր տրուի փրիմ

8, RUE CHATEAUDUN Ի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ETUDE DE Me **BERNARD WAHÉ** (ՊԷՕՐԷԿՃԵԱՆ)

(11e année)

Licencié en Droit de la Faculté de Paris
Ancien élève de l'École des Hautes Etudes Sociales

JURISCONSULTE

Conseil juridique à la Défense Automobile et Sportive de Paris et à la Mutuelle Militaire

18, Rue Dauphine, Parie (6e) Tél. Danton 73 97

կը ստանձնէ ամէն տեսակ դատական խնդիրներ, ինչպէս նաեւ փողոցի արկածներ, անձամբ կը պաշտպանէ առեւտրական եւ հաշտարար դատարաններու առջեւ, կուտայ certificats de coutumesներ. կը կատարէ ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման վերաբերեալ բոլոր գործողութիւնները. կուտայ խորհրդակցութիւններ ֆրանսական եւ միջազգային օրէնքներու մասին—ամէն օր, բացի կիրակի եւ տօն օրերէ, երեկոյեան ժամը 6—7 եւ անկէ դուրս ժամադրութեամբ։

ՇԱՆՕԹ.— Նկատի առնելով ներկայ տնտեսական հանգամանքները, հայերու համար խիստ դիւրամատչելի պայմաններ կ'ընծայուին.

ԴԻՄԵԼ՝

Վ. Ս. ԹԷՄՈՒՐՃԵԱՆԻ

ԻՐԱՒԱԲԱՆ՝ ՎԿԱՅԵԱԼ ԷՓՈՒ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

ԵՐԴՈՒԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ՝ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ

76, RUE BERNARD-DU-BOIS, 76 MARSEILLE

ժամը 11—12 եւ 5—7. Ձրի խորհրդակցութիւն կառավարական բոլոր գործերու համար։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշել Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՏՕՔԹ. **ՍՊԱՐԹԱԼԻ**

ՓԱՐԻԶԻ ԲԺԹ. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

Նախկին գլխաւոր բժիշկ եւ վիրաբոյժ Իզմիրի Ազգային հիւանդանոցին։

44 Rue Poissonnière, Մէթրօ՝ Bonne Nouvelle

Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 14—18 եւ ժամադրութեամբ

Columbia
Agence exclusive

POLYDOR
REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, յունարէն եւ Թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.։ կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître*ի* Courant continu*ն, գին՝ 478 ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Մախուած ները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։*

ՏՕՔԹ. **Ա. ՍԱԼԱՆ**

38 Rue Rochechouart մէթրօ Cadet և Anvers Autobus J.
Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ *Աղիքի* հիւանդութիւնները ցատուկ յարկաբաժին *վէներական* եւ *Մորթի հիւանդութեանց*

ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ *կորի*, ջղային, արեան հիւանդութիւններ եւ ցօդացաւ։ Ինչպէս նաեւ Assurances Socialesի հիւանդներ։

Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչ եւ կէսօր

ՏՕՔԹ. **ԽՈՒՄՊԷՍԷՐԵԱՆ**

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԷՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին ձոտներով։

ֆիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Ընդունելութեան ժամերը ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne, փարիզ (3) Թէլէֆոն՝ Archive 50—

Մէթրօ՝ République եւ Filles du Calvaire

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները։

Ապսպրանքները շուտով կը յանձնուին բնակարան

CORDONNERIE « AKAP »

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՄԻՈՆ

Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակար միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի։ Մասնագիտութիւն *Ռաքսը Շինի*, Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորհրդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ։

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՍԱՊՈՒՆՋԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱՐԱՏ

39 Rue de Trévise, Paris (9), մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05-9

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում։

Ցաճախորդներու փափաքին գոհացում տալու համար մեր խնամքով սկսած ենք պատրաստել ամենավերջին սիստեմ գերմանական մեքենայով անարատ եւ թարմ սուրճ։

Ապրանքներուն ամենալաւը՝ անմրցելի գիներով։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ՆԱԶԼՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՀԻՃԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

29.— ԹԼՓԱՏՈՒԱԾ ԼՐՏԵՍՆԵՐ

Դարձեալ Լոնտոնի կոմիտէին նախաձեռնութեամբ, Նիւ Եորքի մասնաճիւղը կը թլփատէ երեսուն Հայեր, որոնք ջուրի պէս քիւրտերէն կը խօսէին։ Ցետոյ քրտական տարազ հագցնելով, խալամական անուններով կը ղրկէ Անատոլուի խորերը։ Այս խումբէն Ալաբկիրի Քէշիշլեր թաղէն Դասպար Կիրակոս, որ կը կրէր Մէհմէտ Ալի կեղծանունը, կ'ուզէ Մէտինէ երթալ, սակայն ստիկանութիւնը կը կասկածի եւ քննութիւն կը կատարէ, ի վերջոյ հաստատելով, որ Հայ է։ Այս ձեւով կը ձերբակալուին նաեւ միւս 29 ընկերները։ Սիսի բնակիչներէն Պէշակէճեան հրէական կերպարանքով եւ Խաչատէր անունով Մերսին ցամաք կ'ելլէ, սակայն կատարուած քննութիւնները կը հաստատեն, որ Հայ մըն է։

Դարձեալ այս կարգէն, սեւ ոչխարի մորթով գլխարկներ ղրած, «քրմաչիփքէ» հրացաններով զինուած քառասուն Հայեր Լոնտոնէն Կիպրոսի ճամբով Հալէպի նահանգին Սուէյտիյէ գեներուն ստորոտը ցամաք կ'ելլեն եւ այդ շրջանին մէջ յեղափոխութիւն յարուցանելու կ'աշխատին։ Արդարեւ, ինչպէս վերջէն հասկցուեցաւ պատճառը, այդ տաեններր Հայաբնակ այդ շրջաններուն մէջ դէպքերը կրկնուեցան, ապստամբութեան եւ յեղափոխութեան նշաններ տեսնուեցան։ Թէեւ այդ շարժումներէն մաս մը զսպուեցաւ, սակայն դժբախտաբար բանի մը տեղերու մէջ կարեւոր կռիւներ տեղի ունեցան եւ շատ արիւն թափուեցաւ։

30.— ԱՊՏԻՒԼ ՀԱՍԻՏ ՍԱՐՍԱՓԻ ՄԱՍՆՈՒԱԾ

Այս արիւնալից դէպքերուն ամբողջ ճանրաճանութիւնը պիտի տեսնուի իր կարգին այս իմ յուշերուս մէջ։ Միայն թէ երկրորդի նայն օրերու վիճակը, այս դէպքերուն չափ հրահանգիչ ըլլալով, կացութիւնն ու այս շարժումները լուսաբանելու համար, կ'ուզեմ բացատրել Ապտիւլ Համիտի եւ պալատականներուն մտայնութիւնը եւ վարչապետութիւնը, կը փափաքիմ ապագայ սերունդներուն ներկայացնել թէ ի՛նչպէս կը կառավարէին անոնք այս սիրելի երկիրը։

Ես էի, որ Հայոց առաջին յեղափոխութեան ծագումէն սկսեալ, կուրծքս ցցելով այնպիսի ժժառութիւններու դէմ, որոնց մարդկային ուժը չպիտի կրնար երբեք հանդուրժել, մահը արհամարհելով եւ ամենայն անձնազոհութեամբ զիշեր ցերեկ, անդուլ անդադար աշխատելով, տքնելով քրտնելով, անհուն յոգնութիւններով, 3—4 օրուան մէջ Հայոց ապստամբութիւնը խորտակեցի, ապահովութիւն եւ խաղաղութիւն հաստատեցի։ Եւ ահա Սուլթանին երկրորդ քարտուղարը, Իզզէթ ստորագրութեամբ եւ 22 սեպտեմբեր 311 Թուակիր (1895) հեռագիրով մը, կը հրաւիրեր զիս յաջորդ օրը ժամը 6ին ներկայանալ իր պաշտօնատեղին, ինչպէս հրամայած էր Վեհափառը։ Որոշեալ ժամուն, մտայ Իզզէթ փաշայի սենեակը։ Այնտեղ կը գտնուէին վճռաբեկ ատեանի նախագահը Լէպիփ Էֆէնտի, «կիտիշ միւտիւրի» Մահմուտ Էֆէնտի եւ ուրիշ երկու անծանօթ անձեր։

Իզզէթ փաշա ամօթախար ձեւով մը ըսաւ ինծի՝

— Կը ներէք, Սուլթանը ձեզի հրաման տուած է որ ձեզի քանի մը բաներ հարցնենք։ Թէեւ մենք երբեք կասկած չունինք ձեր մասին, սակայն ստիպուած են սուլթանական հրամանը կատարել եւ Լէպիփ Էֆէնտիի հետ պիտի հարցաքննենք ձեզ, ատոր համար ամօթախարտ կը զգանք ձեզ։ Ոչ ոք կը կասկածի ձեր վրայ։

Ցետոյ կանչեց սպասաւորը՝

— Գոյէ՛ դուռը, եւ մարդ մի թողուր ներս մտնել։

Այդ պահուն տեսայ, որ Լէպիփ Էֆէնտիին քովը նստած երկու ձերը պատրաստուեցան նօթագրելու։

Լէպիփ Էֆէնտին ճշմարտախօս, լուրջ ու պարկեշտ, ղարգայած մըն էր։ Դարձաւ Իզզէթ փաշայի եւ ըսաւ.

— Ես վստահութիւն ունիմ Նազըմ փաշայի բարեխղճութեան վրայ։ Ջեմ փափաքիր հարցնել ինչ որ Սուլթանը կը հրամայէ։ Թող ուրիշ մէկ հրամայէ հարցաքննել Նազըմ փաշան։

Իզզէթ փաշա պատասխանեց.

— Ոչ ոք կը կասկածի Նազըմ փաշայի անկեղծութեան եւ բարձրութեան վրայ։ Արդէն եթէ այս հրամանը տուեցաւ, պարզապէս հեղինակութեան համար է այն զրպարտութիւնները, զորս մեկ քանի շահախնդիր մարդիկ վերագրած են Նազըմ փաշայի։ Վեհափառն ալ վստահ է իր մասին։

Իզզէթ փաշա քաղաքավարութեան համար էր, որ այդպէս խօսեցաւ։ Մինչեւ չ՚իմանար ինչ պիտի ըլլար իր Վեհափառ կայսեր ի՞նչ ապրանք ըլլալը։ Ցետոյ ինքն դառնալով ըսաւ.

— Երբ, հայկական դէպքերուն պատրաստութենէն երեք օր առաջ առնուելով հանդերձ կարելի չեղաւ արգիլել ու զսպել, և առաջին հոսեցաւ մայրաքաղաքին մէջ, կասկած ծագեցաւ որ պատճառը նազան կողմերէ կատարուած աղեցութիւններն ու սպառնալիքներն են։ կասկածը փարատելու համար, անհրաժեշտ է որ լուսաբանութիւն մը այդ մասին։

Արդեօք ի՞նչ ըսել կ'ուզէր։ Ոչինչ կը հասկնայի։ Ալշած կը նայէի Իզզէթ փաշայի երեսը։

— Քիչ մը յստակ խօսեցէք, կը խնդրեմ, ըսի։ Իզզէթ փաշա դիմեց Լէպիփ Էֆէնտին հրաւիրեց քովնտի սենեակը եւ ըսաւ.

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ԾՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵԻՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Թմբագիր՝
Ե. ՄԻՍԱԿԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)
MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
11
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
11 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 1643

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՊԱՀԱՐ ՄԸ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

ԲԱՐԹՈՂ ՔԱՀԱՆԱՅ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

կիրակի օր փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ գործուեցաւ ոճիր մը, որ բարեբախտաբար, չունեցաւ ծանր հետեւանքներ։

Պատարագի վերջաւորութեան, օրուան պատարագիչը բարձրացաւ քարոզասեղանը, իջեր էր դպրաց դասը, աւետարանը ձամբուրել տալու հաւատացեալներուն, երբ ամէնէն վերջը, մօտեցաւ երիտասարդ մը եւ յայտնելէ վերջ թէ զինքը հիւանդանոցէն դուրս բրած են, սկսաւ կրակել ատրճանակով մը, որ կ'երեւի, ձեռքին մէջ պատրաստ բռնած էր։

Առաջին գնդակը ձախ ուսէն վիրաւորեր էր պատարագիչ քահանան. ժողովուրդը սարսափահար կը խուժէր դէպի դուռ, մինչ ոճրագործը կը շարունակէր կրակել աջու ձախ, երկրորդ գնդակը ուղղելէ վերջ վռամշապուհ եպիսկոպոսի, որ արձնամութիւնն ուսնեցեր էր պատսպարուելու աճոռին առջեւի կողմը, եւսպառնալէյեոյ ատրճանակին փամփուշտները, կը քաշէր դաշոյնը այս անգամ ու մինչեւ պահարան կը հասնէր Գովմա քահանան, որ փորձեր էր զինքը հանդարտութեան հրաւիրել։ Ու յետոյ, մէկ ձեռքը ատրճանակ, միւսով դաշոյնը բռնած, երբ կ'ուղղուէր դէպի դուռ, ատրճանակի պայթիւններէն հասնող ոստիկան մը կ'ազդարարէրիրեն անձնուիլ, ու զայն ձերբակալած, երբ կը տանէր ոստիկանատուն, եկեղեցիին դրան առջեւ հաւաքուած բազմութեան ցայրոյթէն, բաւական դժուարութեամբ յաջողեցաւ փրկել ոճրագործը որ կ'երեւի դոհ չէր արդիւնքէն եւ կը շարունակէր սպառնալիքներ տեղալ շոգաբարձութեան ներկայ անդամներուն, ժողովուրդը այս անգամ քաջալերուած ոստիկանին ներկայութենէն, կը խուժէր ոճրագործին վրայ, ոտքի, ձեռքի ու գաւազանի հարուածներ տեղացնելով, գաւազանի ուժգին հարուած մը հանդիպեցաւ ոստիկանին բազուկին։ երկու ուրիշ հեծանուորդ ոստիկաններու օգնութեամբ միայն, կարելի եղաւ ժողովուրդը զսպել եւ ոճրագործը տանիլ ոստիկանատուն, ողորմելի վիճակի մէջ։

Բարեբախտաբար, բարձրացող քինյ. Ծագըմեանի վէրքը թեթեւ է։ կապարը մխրճուած էր ուսին մէջ։ Պօժոնի հիւանդանոցին մէջ, կապարը հանելու համար գործողութիւն մը կրելէ յետոյ, փոխադրուեցաւ իր բնակարանը։

Ոճրագործը Գաւրիզցի Հայ մըն է Աղեքսանդր Աբրահամեան, ծնած 1903ին, արհեստով կօշկակար. նախապէս երկար ատեն աշխատելէ վերջ Թուռ տիւ փէնի մէջ, մէկ տարի առաջ եկեր էր փարիզ, ուր մինչեւ երեք ամիս առաջ, կ'աշխատէր կօշիկի արհեստանոցի մը մէջ։ բայց, երկու ամիսէ ի վեր անգործ էր եւ յաճախ դիմեր էր եկեղեցի նպաստ խնդրելու եւ միշտ ալ ստացեր էր։

Հինգ վեց օր առաջ, կրկին դիմեր էր յայտնելով թէ նոր դուրս կ'ելլէ հիւանդանոցէն ուր մտեր էր ջղային հիւանդութիւնը դարմանելու համար։ Այս անգամ սակայն, զինքը ձամբեր էին եւ կ'երեւի, այդ է որ զինքը մղեր է այս արարքին։

Աբրահամեան, որուն մտային վիճակը կասկածներ կը ներշնչէ, պիտի ենթարկուի բժշկական քննութեան։ Ոստիկանատան մէջ, հարցաքննութեան ընթացքին, հակասական յայտարարութիւններ ըրաւ եւ ըսաւ թէ անձնական վրէժխնդրութեամբ չէ որ ոճիրը գործած է, այլ «ժողովուրդին դատին ծառայելու», ու կամ «մարտիրոս Հայաստանի եւ պրոլետարիատի վրէժը լուծելու համար...»։

Աբրահամեան որ հիւանդանոցէն ելլելէ վերջ, ատրճանակն ու դաշոյնը գներ էր, ընկերային Ապահովագրութենէն իր ստացած 200 ֆրանքի գումարով, փարիզի մէջ կը յաճախէր համայնավար շրջանակներ եւ իր վրայէն գտնուեցաւ կարմիր Սէնտիքայի անդամատետր մը։

Հարցաքննութեան ընթացքին, երեւան ելաւ որ 1924ին ալ Աբրահամեան նման արարք մը գործած է։

Կիրակի օրուան եւ երէկուան ֆրանսական թերթերը երկար մանրամասնութիւններով կը պատմեն դէպքը։

Աբրագ ապաքինում կը մաղթենք բարձրող քահանայի, որ հայրն է ընկ. Մկրտիչ երիցանցի։

ՈՃՐԱԳՈՐԾ ՀԱՅ ՄԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

26 տարու երիտասարդ մը, Գէորգ Այանեան որ Շօմէրաքի մէջ, իր կինը խեղդելէ վերջ, անոր դիակը նետեր էր գետը, ցմահ տաժանակիր աշխատութեան դատապարտուեցաւ արտէշ նահանգի Ոճրադատ Ատեանին կողմէ։

Հայեր եւ օսարներ Սուրիա չեն կրնար մտնել

Սուրիոյ Ընդհ. Ապահովութեան տնօրէնութիւնը հովանաւորեալ երկիրներու Ապահովութեան պաշտօնէութեանց եւ սահմանային պահականոցներու հետեւեալ նոր հրահանգը ղրկած է, Հայերու եւ օտարներու ներգաղթին շուրջ.

1.— Արգիլուած է հովանաւորեալ երկիրներ մուտքը այն օտարներուն որոնք կուգան գործ փնտռելու յոյսով։ Բացառակապէս արգիլուած է նաեւ մուտքը բոլշեւիկներու, անիշխանականներու եւ կասկածելի մարդոց։

2.— Ազատ կրնան մտնել օտարներ, որոնք օդափոխութեան կամ պտոյտի համար կուգան. բայց անոնք պէտք է ունենան համապատասխան փաստաթուղթեր իրենց հետ եւ բաւականաչափ դրամ։

3.— Հայերու մուտքը արգիլուած է, ի բաց առեալ այն պարագայէն, երբ անոնք հոս հարուստ ազգականներ ունենան եւ արտօնութիւն առած ըլլան ընդհ. ապահովութենէն։

Թուրք աւազակներ Սուրիոյ սահմանին վրայ

Թուրք աւազակախումբ մը Ուրֆայէն անցած է սուրիական սահման եւ երկու հովիւներ սպաննելէ վերջ, անոնց ոչխարի հօտերը քշելով տարած է Թուրքիա։

Վերադարձին, անոնք, պահակ ոստիկաններու հետ ունեցած են զօրաւոր բախումներ եւ ժամ մը տեւող ընդհարումէ վերջ կրցած են փախչիլ։

Հետեւեալ օրը, ուրիշ աւազակախումբ մը, ձիս աշիրէթէն, փորձած է սահմանը անցնիլ, բայց ընդհարում ունենալով սահմանապահ ուժերու հետ, վերադարձած է։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՇԱՐԺԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԳՕՐԾԱԴՈՒԼԸ

Երուսաղէմի մէջ, լուրջ ժամադրութիւն կը տիրէ շարժավարներու մտադրած գործադուլին մասին, որովհետեւ եթէ իրականանայ, վախ կայ որ ցեղային կռիւներու պատճառ դառնայ։

Այս գրգռութեան տուն տուած է անցեալ ուրբաթ օր, Արաբներու կողմէ կազմակերպուած հաւաքոյթ մը։ Արաբները՝ հիմնուելով կառավարութեան կողմէ զէնքի մերթընդոցներու համաձայնութեան վրայ, կը մեղադրեն այս վերջինը թէ կ'ուզէ Եգիպտոսը զինել։

Գործադուլը տեղի պիտի ունենար ամսկից մէկ ամիս առաջ, բայց ուշացաւ, սպասելով կառավարութեան կողմէ կատարուելիք քննութեան արդիւնքին։ կառավարութիւնը կ'ուզէր տուրքերը աւելցնել։

Անցեալ երեքշաբթի օր հրատարակուած պաշտօնական զեկոյց մը, լուրջ ազդարարութիւններ կ'ուղղէ շարժավարներուն։ կառավարութիւնը կը յայտնէ թէ չպիտի հանդուրժէ որ աշխատանքի ազատութիւնը խախտուի որեւէ կերպով եւ խիստ միջոցներու պիտի դիմէ։

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Օտարականներու հարցը քննելու համար կազմուած յատուկ յանձնախումբ մը, իր տեղեկագրով կը դատապարտէ Ամերիկեան դաղթականական սպասարկութեանց կիրարկած «հակասահմանադրական, բռնապետական եւ ճնշիչ եղանակները», տարեկան մօտ 100,000 օտարականներու քննութեան գործին մէջ։ Իբրեւ հակամարդկային, տեղեկագիրը կը քննադատէ նաեւ Ամերիկա հաստատուած օտարականներէն, տարեկան մօտ 15,000 հոգիի վտարումը եւ կը հերքէ Ամերիկացիներու մտքին մէջ տեղ բռնած այն կարծիքը թէ երկրին մէջ գործուած ոճիրներուն պատասխանատուները են օտարականները։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԱՆԳՈՐԾՆԵՐԸ

Վերջին վիճակագրութեան մը համաձայն, յուլիս 15էն մինչեւ 31 Գերմանիոյ անգործներու թիւին վրայ աւելցած են նաեւ 20,000 հոգի։

Յուլիս 31ին, անգործներու թիւն էր երեք միլիոն 976 հազար հոգի։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ

Չինաստանի ողողումները հետզհետէ կը ծաւալին, սպառնալով սովի մատնել 100 միլիոնի չափ բազմութիւն մը, որ իր ապրուստը կ'ապահովէ երկրագործութեամբ։ Աղէտեալները սովի ճիրաններէն փրկելու համար, Նանքինի կառավարութիւնը Ամերիկա ապսպրեց 62 միլիոն ֆրանքի ցորեն։

Մարդկային կորուստը մեծ է։ Յորդած գետերը կը քշեն բազմաթիւ դիակներ։

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՅՈՅՑ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅՄԷՋ

Գերմանիոյ մէջ 60,000 գերման հանրապետականներ ցոյց մը կատարեցին վայմարի սահմանադրութեան հաստատման 12րդ տարեդարձին առթիւ, եւ այս պատեհութեամբ, հաւաստեցին իրենց բաղձանքը՝ Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ հաստատուած տեսնելու բարեկամական յարաբերութիւններ։

Ֆրանսայի հանրապետական կազմակերպութիւնները շնորհաւորութիւններ ղրկեցին գերման հանրապետականներուն։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՓՐՈՒՍԻՈՅ ՀԱՆՐԱՔՈՒԷՆ ԶԱԽՈՂԱԾ

Փրուսիոյ խորհրդարանը լուծելու համար, կիրակի օր կատարուած հանրաքուէն չտուաւ համայնավարներու եւ ազգայնականներու սպասած արդիւնքը։ 26 միլիոն քուէարկուներէն 9,800,000ը միայն քուէարկեցին ի նպաստ լուծման, ուրեմն հարիւրին 37 համեմատութիւն մը, մինչ պէտք էր ըլլար կէս առ կէս։

Հիդենբեանները ձախողած ըլլալով մէկտեղ, այս թիւն իրենց համար կը նկատեն բարոյական մեծ յաղթանակ մը։

Հոլմի տեսակցութիւնը

Գերման վարչապետը Պրիւնինկ եւ արտաքին նախարարը Քուրցիուս Հոմէն վերադարձան Պերլին։ Գերմանեւիտալական այս տեսակցութեան մասին, մանրամասնութիւններ չեն հաղորդուիր։ Միայն իտալական «Սթեֆանի» գործակալութեան մէկ զեկոյցին համաձայն, այս տեսակցութեանց ընթացքին քննութեան առնուած է Եւրոպայի ընդհանուր կացութիւնը։ Երկու կողմերը համամիտ գտնուած են որ ներկայի դժուարութիւններու առջքն առնելու համար, անհրաժեշտ է բոլոր կառավարութեանց գործակցութիւնը եւ որոշած են իրենց կարելին ի գործ դնել, որպէսզի գինաթափութեան յառաջիկայ համագումարը դրական արդիւնքներու յանգի։

Պրիւնիկ եւ Քուրցիուս տեսակցութիւն ունեցած են նաեւ Պապին հետ։

Մուսոլինի Պերլին կ'երթայ

Գերմանիոյ վարչապետը հրաւիրեց Մուսոլինին որ Պերլին այցելէ։ Մուսոլինի ընդունեց հրաւէրը, բայց այցելութեան ճշդել յետաձգեց։

Ցուսաստան հանրայնավարներուն դէմ

Ցոյն կառավարութիւնը քիչ առենէն գործադրութեան պիտի դնէ խորհրդարանին կողմէ քուէարկուած օրէնք մը, որ կառավարութեան թոյլ կուտայ վարչական եղանակով երկրէն արտաքսել հանրային անդորրութեան համար՝ վտանգաւոր նկատուող անձերը։ Ցարդ կիրարկուող օրէնքին հակառակ, նման անձերու երկրէն վտարումը կախում ունէր դատական վճռէ։ Ներկայ օրէնքին նպատակն է մանաւանդ հետապնդել անոնք որ համայնավար շարժման գլխաւոր վարիչներն ու դերակատարները ըլլալով մէկտեղ, կը գործէին մութին մէջ, վարագոյրի ետեւէ, եւ այս կերպով կը խուսափէին հետապնդումներէ, մինչ պատժի կ'ենթարկուէին անոնք որ գործի վրայ կը բռնուէին, այսինքն երկրորդական դէմքեր։

Նոր օրէնքով, երկրէն վտարումը պիտի կատարուի տեղական իշխանութեանց ներկայացուցիչներէն կազմուած յատուկ յանձնախումբի մը որոշումով։ Բայց անարդարութեանց առջքն առնելու համար, պիտի կազմուին նաեւ վերաքննիչ յանձնախումբեր, որոնց պիտի կրնան դիմել անոնք որ կը կարծեն թէ անարդար որոշման մը զոհ կ'երթան։

Այս կարգի անձերը պիտի վտարուին եգիպտական կղզիները, ուր պիտի ենթարկուին խիստ հսկողութեան։

Համայնավարները Գերմանիոյ մէջ

Գերմանիոյ համայնավարները որոնք ուրբաթ գիշեր ցոյցեր կազմակերպած էին Պերլինի կեդրոնին մէջ, յայտրդ օրը շարունակեցին գրգռութիւնները սերմանել զանազան թաղերու մէջ։

Համայնավարներու կեդրոնատեղիին մօտերը բուռն բախում մը տեղի ունեցաւ ցուցարարներուն եւ ոստիկաններուն միջեւ, երբ այս վերջիններն կը ցրուէին զանոնք։ Ոստիկանները որոնք պաշարուած էին համայնավարներուն կողմէ ստիպուեցան զէնքի դիմել։ Ցուցարար մը սպաննուեցաւ. ուրիշ մը ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ։

Երկրին ներսը, գլխաւոր քաղաքներու մէջ եւս, նման խռովութիւններ պատահեցան, մանաւանդ Պրեսլաւի, Համպուրկի, Տիւսէլտորֆի, Ֆրանքֆորթի մէջ, եւն։

**** Կիրակի օր եւս, նոր կռիւներ ծագեցան Պերլինի եւ քանի մը վայրերու մէջ։ Բազմութիւն մը հաւաքուեր էր համայնավար թերթին խմբագրատան առջեւ, երբ յանկարծ, հրազէններն սկսան գործել։ Երկու ոստիկան հարիւրապետներ վահացու կերպով վիրաւորուեցան. ուրիշ սպայ մը ծանրօրէն։ Ոստիկանութիւնը սկսաւ գործել։ Ժողովուրդը խուճապի մատնուած, ապաստանեցաւ քովիտի փողոցները։ Բազմաթիւ անձեր վիրաւորուեցան։*

Անգլ. «Տէյլի Էքսփրէս» թերթին երկու թղթակիցները որոնք լուսանկարներ կ'առնէին, յարձակման ենթարկուեցան համայնավարներու կողմէ եւ ծանրօրէն վիրաւորուեցան։

Բուռն փոթորիկներ Ռուսիոյ մէջ

կեդրոնական Ռուսիոյ մէջ, բուռն փոթորիկներ պայթեցան, քանդելով բազմաթիւ բնակարաններ եւ պատճառելով նիւթական մեծ վնասներ։

Վաթսունի չափ մեռեալներ կան։ Աւելի քան 2000 բնակիչներ մնացած են անապաստան։

ԹՐՔԱԿԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

Վերնագիրը տարօրինակ է։ 1925էն ի վեր Թրքական զինուորներ Սուրիա կուգային զինուած կամ անզէն, Ֆրանսական իշխանութիւնը կ'առնէր անոնց զէնքերը եւ գանոնք կը ձգէր ազատ։ Կամ անոնք կամ գործ մը կը գտնէին եւ կամ գէշ գործերու ետեւէ կը պտտէին։

Այս դէպքերու պատճառը այն է որ Թրքական զինուորները դոհ չեն իրենց բանակներուն մէջ եւ ամէն օր կը ջանան փախուստ տալ եւ ապաստանիլ դրացի երկիրները։

Հիմա հազարէ աւելի Թուրք զինուոր կը գտնուի Հալէպի մէջ։ Ֆրանսական իշխանութիւնը որ եւ է փտանգ մը չի գտներ զանոնք սահմանէն դուրս հանելու։ Օրէ օր անոնց թիւը կ'աւելնայ։ Բայց ի՞նչպէս կարելի է Թոյլ տալ կ'ըսէ Հալէպի «Թէքատիւմ»ը, որ այս զինուորները գան մեր քով եւ խանգարեն երկրի կարգն ու խաղաղութիւնը։

ԹՈՒՐՔԵԻՊԱՐՍԻԿ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻԻՆ

Թէհրանի մէջ Թուրքեւպարսիկ կառավարութեանց ներկայացուցիչները համաձայնութիւն մը կնքեցին։ Այս համաձայնութեամբ երկու երկիրներու քաղաքային դատարաններու կողմէ տրուած վճիռները փոխադարձաբար ի գօրու պիտի ըլլան երկու կողմերուն համար։

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼԻ ՕՐԷՆՔԸ

Թուրքիոյ մամուլի նոր օրէնքը վաւերացուած է Մ. Քէմալի կողմէ։ Օրէնքը պիտի հրատարակուի պաշտօնաթերթին մէջ եւ այդ թուականէն սկսեալ է գօրու պիտի ըլլայ։

**** Նոր օրէնքի տրամադրութեանց համաձայն, ներկայ արտօնատէրներէն ոմանք չեն կրնար այդ հանդամանքը պահել, այս պատճառով, շահագրգռուողները սկսած են մամուլի տնօրէնութեան դիմել, իրենց արտօնութիւնները փոխանցելու համար պայմանները լրացնող անձերու անունին։*

Դիմողներուն մէջ կը գտնուի նաեւ «Իճթիհատ» հանդէսին արտօնատէր Ապտուլլահ Ճէվտէթ պէյ, որ չի կրնար արտօնատէր մնալ, որովհետեւ պետական ծառայութենէ զուրկ մնալու վճիռ տրուած է իր մասին, Ջինդադարին «Անգլիոյ Բարեկամներ»ու Միութեան անդամակցած ըլլալուն համար։

Ապտուլլահ ճէվտէթ դիմած է եւ խնդրած որ իր հանդէսին արտօնատիրութիւնը փոխանցուի իր կնոջ անունին։

ԻԶՄԻՐԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ

Իզմիրի մէջ համայնավարութեամբ ամբաստանուած եւ ձերբակալուած անձերուն քննութիւնը մօտերս կ'աւարտի։

Վերջին պահուն լուր առնուած է որ Պոլսէն կարգ մը անձեր այդտեղի քանի մը հաստատութիւններու եւ խանութներու համայնավարական յայտարարութիւններ ղրկած են։

Ոստիկանութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած է այս գործին համար։

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽԻԻԻՆԸ

Խորհրդ. Միութեան գիտական Ակադեմիան ձեռնարկած է ֆրանս. յեղափոխութեան վերաբերեալ բազմաթիւ վաւերաթուղթերու հրատարակութեան։ Այս վաւերաթուղթերը երկար տարիներէ ի վեր պահուած կը մնային Ռուսիոյ թանգարաններուն մէջ։

ՄԵԾ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՆՉԵՒ ԸՆԴՀ. ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Օրաթերթերու յարուցած այժմէական հարցերէն զատ, կարեւոր խնդիրներ կան, որոնք կը ներկայացուին գիրքերով եւ կը պարզաբանուին երկար ուսումնասիրութիւններով։ Անհրաժեշտ է երբեմն քաղհան ընել այդ ստուար գիրքերէն ալ, որոնք յաճախ կը շօշափեն մեր երկրին պատմութեան կապուած կարեւոր հարցեր։

Վերջերս ահագին հրատարակութիւններ լոյս տեսան բիւզանդական արաբական, փոքրասիական քաղաքակրթութիւններու մասին, քննական եղանակով մը ուսումնասիրելու համար դէպքերը, որ տեղի ունեցեր են մեր երկրին շուրջը։ Իսկ մենք, մեկուսացած, մեր ցաւին մէջ քաշուած, կարծես սպաննուած, մեր շուրջն ալ չենք դիտեր հիմա։ Օրաթերթերէ զատ, որոնց մէջ քիչ մը շատ ճիգ կը թափենք, չունինք ուրիշ հրատարակութիւն, թարգմանական կամ ինքնագիր։

Ուրիշները կը քալեն, մենք նստած ենք։ Այս վիճակով թեւ շատ հեռու մնանք մեր դարէն։

Բաղհանի իմ հաժեստ, նոյն իսկ լրագրական փորձերուս մէջ, օրուան խնդիրներուն հետ՝ պիտի աշխատիմ տալ նաեւ դիրքերու մէջ յարուցուած այն հարցերը, որոնք կը ներկայացնեն ժամանակի վէճերը եւ, մոռէն կամ հեռուէն, կապ մը ունին մեր երկրին պատմութեան հետ։

Այսպիսի դիրք մըն է, արժէքաւո՛ր դիրք, Աբդի աշխարհի հակասութիւնները (Les contradictions du monde moderne), զոր, քանի մը տարի առաջ լոյս ընծայեց յայտնի դէմք մը, Ժրանսիս Տըլէզի։ Խորագիրը պիտի ուզէի թարգմանել Աբդի աշխարհի հակամարտութիւնները, որովհետեւ կարծես հեղինակը աշխատեր է ներկայացնել մեծ պետութեանց աշխարհակալական մրցումները, թէեւ, իրականին մէջ, գիրքը ընկերային փիլիսոփայութեան փորձ մըն է, այնքան յստակ եւ լաւ պատրաստուած, որ կարելի է դասագիրք համարել։ Խոստովանինք, որ Տըլէզի սկեպտիկ նկարագիրը մը տուած է իր գիրքին, երբ կ'ուսումնասիրէ ազգային հարցին շրջափոխութիւնը դարերու մէջ, նախ առասպելային նշանակութեամբ, յետոյ իրական իմաստով, նախ քաղաքական, յետոյ տնտեսական։ Հեղինակը կը կարծէ թէ ներկայիս աշխարհ կը ներկայացնէ տնտեսական միջկապակցութեան (interdépendance économique) վիճակ մը։ Այսինքն տնտեսական շահերն են որ կը փոխարինեն ազգային ու քաղաքական ցանկութիւնները։ Եւ այս՝ շնորհիւ երկու ազդակներու,— մէկ կողմէ կատարելագործուածքան մեքենաները (արդիւնաբերութիւն), միւս կողմէ զարգացած արագ հաղորդակցութեանց միջոցները (շուկաներ)։ Ի վերջոյ շուկաներու եւ մեքենաներու միացեալ ծանրութիւնը յաղթեց քաղաքական բոլոր առասպելներուն, — ցեղ, ազգ, լեզու, — այսինքն տնտեսական հոգերը իրենց կառքին կապեցին քաղաքական ձին ու պայթեցաւ ընդհանուր պատերազմը։

Հետեւինք պահ մը պատմութեան, տեսնելու համար թէ ի՛նչպէս այդ երկու ուժերը, քաղաքական ու տնտեսական, հետզհետէ զարգացան, յետոյ իրարու դէմ ելան եւ սկսաւ ահաւոր կռիւը։

Ազգութեանց զարթօնքը կը սկսի 19րդ դարուն։

Ժրանսական յեղափոխութիւնը, ազատագրելու համար մարդն ու հողը, եւ պաշտպանելու համար դանոնք արտաքին թշնամիներուն դէմ, իրաւունք տուաւ կառավարութեան զինուորագրել քաղաքացիներն ու զիւղացիները։ Նափոլէոն այսպէս անցաւ ազգային բանակի մը գլուխը եւ արշաւեց երկրէ երկիր։ Շուտով ազգային բանակներ կազմեցին պարտուած երկիրներն ալ, եւ այս անգամ Նափոլէոնն էր որ ինկաւ ազգային միացեալ բանակներու ճընշումին տակ։ Վիեննայի համաժողովին մէջ յաղթականները մոռցան սակայն խոստումները զոր տուած էին ազգային բանակներուն։ Եւ սակայն ազգային լեզուները հետզհետէ կ'ուռճանային ու կը զօրանային։ 1833ին ժաճառերէնը կը յայտարարուի պաշտօնական լեզու, իսկ 1843ին՝ սերպերէնը։ Չեխերը, Պուլկարները, Յոյները կ'արթննային հետզհետէ։ Պետութիւնները կը ճնշէին զանոնք, սակայն միւս կողմէ կռիւ կը մղէին իրենց «հարստահարուած եղբայրներուն» ազատագրութեան համար։ Ու մինչ Ժրանսա կը պահանջէր Ալզաս Լորէնը, տրամաբանական թուեցաւ շատերուն խորհիլ թէ պէտք է միացնել բոլոր այն ժողովուրդները, որոնք նոյն լեզուն կը խօսին։ Այսպէս ցարը աշխատեցաւ ազատագրել բոլոր սլաւները (համասլաւականութիւն), յոյն կառավարութիւնը՝ իր ցեղակիցները (համահելլենականութիւն)։

Շուտով ցեղակիցներու ազատագրութիւնը դարձաւ քաղաքական հակամարտութեանց խնդիր մը։ Ռուսիա կը մտածէր, Պալքաններուն մէջ Սլաւները ազատագրութեան ժղելով, թաթը դնել Պոլսոյ վրայ։ Աւստրիա, ազգային ազատագրութեան նոյն այդ շարժուձը շահագործելով, կ'ուզէր խափանել ռուսական ազդեցութիւնը Պալքաններու մէջ եւ իշխել Եգէական։ Մինչ կողմէ, Ժրանսա եւ Անգլիա, որոնք կ'ուզէին ցամաքային (կեդրոնական) պետութիւնները հեռու պահել Միջերկրականէն, ուժ կուտային Թուրքերուն։ Յանկարծ տեսնուեցաւ, որ Գերմանիա իր ազդեցութեան տակ առած է Թուրքիան։ Թուրքիա, այս «պաշտպանութիւններէն» օգտուելով, ազատեցաւ Ռուսիոյ երախէն (1878)։ Եւ դարձեալ, չնորհիւ այդ հակամարտութեանց, Թուրքիա ուրախ եղաւ որ Պուլկարիոյ թագաւորը Պոլիս չմտաւ 1912ին, Ռուսիոյ սաստէն վախնալով։ Պուլկարիա ետքէն ուզեց վրէժ լուծել եւ յարեցաւ Գերմանիոյ։ Պահ մը Ռուսիա եւ Գերմանիա իրար կը գտնեն Թուրքիոյ մէջ, առաջինը անդրկովկասեան իր երկաթուղին կ'ուզէր հասցնել մինչեւ Ալեքսանտրէթ, Կիլիկիոյ ծոցը, իսկ Գերմանիա իր երկաթուղին կ'ուզէր իշեցնել մինչեւ Պասրա, Պարսից ծոցը։ Սակայն, մէկ կողմէ Ժրանսա, որ Սուրիոյ մէջ, Պալես-Պաղտատ երկաթուղիին երկայնքը, տնտեսական շահեր ունէր, եւ միւս կողմէ Անգլիա, որ Պարսից ծոցը ռազմախրիսխ մը կը համարէր Հնդկաստանի մէջ իր շուկաներուն պաշտպանութեան համար, չպիտի ուզէինոր Գերմանիա այդքան ուժգնաւոր Թուրքիոյ մէջ։

Եւ Ռուսիա, Անգլիա եւ Ժրանսա դաշնակցեցան, ստանձնեցին ԻԹԹիհատ Թէրաքքը կուսակցութեան նիւթական ծախքերը, տապալելու համար Ապտիւլ Համիտը, որ բարեկամն էր Գերմանիոյ կայսեր։ Ապտիւլ Համիտի անկումէն յետոյ, Երիտասարդ Թուրքերու կառավարութիւնը դարձեալ յարեցաւ Գերմանիոյ։ Այն ատեն Անգլիա եւ Ժրանսա խռովութիւն մը հանեցին Պալքաններուն մէջ, եւ յոյն սերպ, պուլկար ազգերը միացնելով նետեցին Պոլսոյ վրայ։

Ինչպէս կը տեսնուի, մեծ պետութիւններն են որ կը կռուին, սակայն իրենք հեռու կը մնան եւ ոգեմբեւժին վրայ կը խաղան միայն փոքր ազգերը։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՐՔԵՐԸ

"ՌԱՊՊԻ,,

ՓՆԱՐԱՎԷՊ ՆԵԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ

«Սիդոննա»յէն յետոյ ահա «Ռապպի»ն։ Նշան Պէշիկթաշլեան, երեւի, խորագէտ զգացած է Նոր Կտակարանի հմայքը։ Ահա հին, բայց սրբանուէր խորհրդանկարները իր վրձինին տակ կը վերակենդանանան թարմ ջնարակով մը։ Ահա ան անգամ մըն ալ խաչէն վար կ'առնէ մոծիան, անոր խոցուած կողերուն տակ կը փնտռէ սիրտը, անոր շուրջ կը ստեղծէ ժամանակը, կեանքը, աշխարհը...։

Քրիստոնեայ դաստիարակութիւնը շատ շատերուն քով մշակած է տեսակ մը հոգեկան տրամադրութիւն, զոր առի չգոյէ ուրիշ բառի, պիտի կոչեմ «աստուածաշնչական կարօտախտ»։ Շատեր, հակառակ իրենց քննադատական մտքին, երկար ատեն կը շարունակեն վերապրիլ, վերզգալ Աստուածաշունչի մթնոլորտը, շունչը. այդ աւանդապատումը անոնց մէջ թողած է ներքին հայրենիք մը, ուր կ'երերան առհասական ստուերները աստուածներու եւ նահապետներու, որոնք կարծէք պատգամաբերը եղած են առաջին եւ վերջին իմաստութեան. ներքին խորան մը, կամ ուրիշ բառերով, զգայնութեան եւ մտայնութեան տեսակ մը խորք, որուն կը կառչի այլեւս նոյն իսկ իրենց ղրադաշտ ողջմտութիւնը...։

Ի հարկէ մանկութեան շրջանին, կոյս հոգիին կրած ներշնչումներն են որ կը պահեն իրենց ուժը այսպէս։ Տարիքը, փորձառութիւնները չեն կրնար միշտ հակազդել այդ նախնական յուզումներուն։ Ի՞նչ է արդեն կրօնքի զգայնութիւնը, հայրենիքի գաղափարը ոմանց քով, եթէ ոչ մանկութեան օրերուն առնուած տպաւորութիւններու ծալք մը, որ կը մնայ այլեւս անսրբագրելի։

Կրօնաշունչ այդ հայրենաբաղձութիւնը եղած է երբեմն աղբիւր մը գեղարուեստական ներշնչումներ. զեղեցիկի եւ անհունի յուզումը երբեք համեմատական, չարաբերական չէ մարդոց համոզումներուն հետ։ Այդ է պատճառը արդարեւ, որ մեր մխիթը եւ սիրտը պիտի մնան յաճախ անհաշտ եւ անընտել. իսկ ակեպտիկ մեր դատողութիւնը պիտի չնայ աշխարհը վերլուծել եւ վերածել իր իմանալի եղերուն, սիրտը սակայն, միշտ բնազանց, պիտի հաճայրէ, պիտի ընդլայնէ տիեզերքի սահմանը մինչեւ գերբնականը...։

Այսպէս եւ ահա Յիսուսի առասպելը։ Քանիներ, Ռընանէն Պարպիւս փորձեցին կեղեւել եւ սօթտել աւետարանները. ի՛նչ մեկնութիւններ Քրիստոսի անձին շուրջ, զոյն վերածելով երբեմն պատրանքի մը, երբեմն ալ գերիրականութեան մը,հակասական իրարու եւ սակայն ճշմարտանման ամէնն ալ։ Եւ սակայն պատմութիւնը խուսափեցաւ անոնց մատներէն եւ բոլոր ազնիւ ճիգերը՝ ճշմարտութիւնը սեղմելու եւ ամփոփելու՝ ծառայեցին միայն առասպելը ընդլայնելու։

Վերջը-վերջը եկած ենք յանդիլ եղրակացութեան մը։ Յիսուսը, իրրեւ պատմական փաստ, ինքնին հարց մըն է զուրկ կարեւորութենէ։ Լռականը այն մտատիպարն է զոր ամէն հաւատացեալ կամ անհաւատ կը կրէ անոր մասին. այդ ենթակայականն, այդ կենդանի պատկերն է միայն զոր այսինչները կը նկատեն իբրեւ բարոյական շարժառիթ, այսինչները իբրեւ գեղարուեստական առարկայ։

Իրրեւ այս, որ եւ է զրող կամ պատմող որ կը փորձուի ճօտենալ Յիսուսի այնքան չլայնի, նոյնքան անապատ հրաշապատումին, կը գտնէ եւ կ'արտայայտէ զայն, համաձայն իր խառնուածքին։ Գրող մը իր ներքին ճառախօսը կամ սեփական պայծառութիւնը ունի. ու նիւթը կ'երեւի մեզ, լուացուած այդ ինքնուրոյն երանգներով ու լոյսերով։

Ահա եւ Պէշիկթաշլեանի «Ռապպի»ն։ Անճաոթ ուրուական մը չէ ատիկա, Բապպին, բայց այս անգամ կ'երեւի մեզ ցոլացած նոր հայելիէ մը, հեղուկ, յուզուած եւ գունաւոր հայելիէ մը, որ Պէշիկթաշլեանի խորքն է։ Նոյն երգը՝ որ այս անգամ կը երթայ խառնուկոծ, երեք տեղատուած քնարի մը վրայ...

* * *

Արդարեւ Ն. Պէշիկթաշլեան հեթանոս մըն է. հեթանոս՝ իր զգալու եւ արտայայտելու ձեւերովը, իր կեանքի ըմբռնողութեամբ, իր արուեստով։

Պէշիկթաշլեան հեթանոս մըն է լայն չափով, գէթ այնքան որքան կը յայտնուի «Սիդոննա»յի, «Բապպի»ի մէջ. ան կ'իջնէ արուեստի ամէնէն ուղղակի եւ սկզբնական աղբիւրներուն, ան իր զգայնութեան եւ արտայայտութեան միջեւ չի դներ ոչ մէկ կապանք կամ կեղծիք։

Հեթանոս հոգի մը առաւելապէս կ'ապրի զգայարանքներով. ոչ մէկ իմացական հակակշիռ չի գար խաթարել ուղղակի անմիջական տպաւորութիւնները։ Բացի այդ, հեթանոս ըմբռնումը կը նուիրականացնէ մարդու բնազդները, նոյնիսկ զայն կը չանայ հաշտեցնել կրօնքի, բարոյականի, նոյնիսկ գեղագիտութեան հետ։

Ահա գիծեր զոր կը մատնէ Պէշիկթաշլեանի գրականութիւնը։ «Բապպի»ի, այնքան որքան «Սիդոննա»յի էջերէն մտածումներէ աւելի պատկերներ է որ կը գունաւորին, կը թրթռան. իր քնարերգակ էակներուն քով, բարդ կամ նուրբ զգացումներէ աւելի տարերային յուզումներ, կեանքէն բխող բնազդներն են որ կը խլրտին առաւելապէս։

Պէշիկթաշլեան,արտաքին պատկերները չուզեր, չի կրնար պահել իրենց բնական, պարզ երեւոյթին տակ. այլ կ'ընդլայնէ, կը ճոխացնէ աշխարհը իր երեւակայութեան տեսիլներովը։

Արեւելքի գինով, բոցավառ եղրաներով սնած է Պէշիկթաշլեանի երեւակայութիւնը։ Ան կը խտացնէ տպաւորութիւնները, մանաւանդ գոյները եւ բոյրերը, հեղձուցիչ թափ մը կուտայ անոնց։ Պիտի ըսեմ նոյն իսկ թէ երբեմն Պէշիկթաշլեանի քով գերագրգռուած վիճակ մը կայ, վիճակ մը որ կը յիշեցնէ արեւելեան բաղնիքի մը մթնոլորտը, ամառնային յետ միջօրէն ուր բոյրերը կը թանձրանան, մերկութիւնները կը փթթին ու կը նուաղին ծաղիկներու նման լոյծ գոյներու տակ ի՜նչ ի՜նչ տենչանքներ կը գալարուին օդին մէջ, ինչպէս գոլորշի ինչպէս երազ...

Վերջ ի վերջոյ Պէշիկթաշլեանի երգած աշխարհը կը կորսնցնէ շըփումը իրականութեան հետ. կը մնայ միայն տեսիլք մը, կրկներեւոյթ մը։ Ընթերցողը զգայնութիւնը կ'ունենայ բանդագուշանքի մը, կը տեսնէ հեքեաթնական աշխարհ մը, այսպէս ինչպէս վարժուած ենք երեւակայելու Քանանու երկիրը, կամ երբեմնի Արեւելքը...

Նմուշի համար ըստ բաւտի կու տամ քանի մը տող.

— «... Մերեէմ իր ոսկեհեներակին մէջ, մեծ պատուհանին առջեւ պահ մը կեցաւ մտածոլոր։ Իր աչքերը ճեղուներու նման կը թռչէին դէպի պարտէզ։ Երազանքի փեթակներ կը կախուէին օդին մէջէն։ Փեթակները պայթեցան եւ լուսեղէն ճեղքեր հոսեցան եւ լեցուցին ամբողջ պարտէզը։ Արեւին լոյսը կ'ելփէր այդ ճեղքերը։ Սպիտակ փրփուր մը ծնաւ եւ պարտէզին մէջ յորդեցաւ։ Փրփուրը լոյսի նման էր ու կը դառնար։ Ճանկարծ կարմիր ասղ մը նշմարեց կապոյտ եւ լուսավառ անհունի մը մէջ։ Դոյներու քաղցրութեան մէջ նուաղեցան ու փակուեցան իր մեղու աչքերը։ Ու Մերեէմ գոց աչքերով տեսաւ ասղին բացուիլը։ Հեռաւոր էակ մը իրեն կը նայէր։ Նիհար էր, հասակագեղ։ Անոր գլուխը նման էր կէս մը ճարպկային, կէս մը հրեշտակային գլուխի։ Անոր աչքերուն քաղցր տկարութիւնը զօրաւոր էր արեւուն պէս։ Իր վարսերը ճեճ հասիկներով Լիբանանի ողկոյզներուն նման էին...»։

Այս հատուածը երեւան կը բերէ «Բապպի»ի լեզուական յատկանիշները, նոյն քնարական խառնվքծայրէ ի ծայր։ Պիրկ եւ բարկ այդ լարը չի թուլնար հրբեք։ Պէշիկթաշլեան գրական բարբառը կը ծնի պէս պէս իր ներքին խանդավառ պատկերներէն, ազդեցութիւնը կրէ իր թագուն երանգապնակին, բոլոր գոյները կը փրփրին, կ'այրին։

Ու մինգամայն հնչուն, Պէշիկթաշլեան բնազդաբար կը փնտռէ ու կը գտնէ անուններ, բառեր, սոսկիւններ որոնք օժտուած երաժշտականութեամբ, հնչեղ քաղցր ձայնականութեամբ...

«— Նալոմ լէքճա, ունկնդրեցի։

Այս բառերով կը սկսի ու էջէ էջ իրարու կը յաջորդեն իսրայէլական ոգեկոչումներ եւ նաւորուած անուններ.— Մենք եէշուա, Սալպատ, Եուտա, Նասլէմ, Մակտալա, Լազարէ, Լոմէ...

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդիվ)

ՖԷՅՍԱԼ ԹԱԳԱՒՈՐԸ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

ԻՐԱՔ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ՝ ՀԱՆԴԷՊ ՔԻՒՐՏԵՐՈՒ

Իրաքի Ֆեյսալ Թագաւորին, էնկիւրի այցելութեան առ«ցէպ» հրատարակած է էնկիւրիէն գրուած Թղթակցութիւն որմէ կը քաղենք հետեւեալ հատուածները.—

Եթէ այս այցելութիւնը քիչ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ միջազգային տեսակէտով, նոյնը չէ սակայն երկու պետութիւններու սահմանային յարաբերութեանց, ինչպէս նաեւ Մուսթաֆա Քէմալի ձեռնարկած արեւմտացման գործին ինչպատճիզերու գործակցութեան մը տեսակէտէն։

Այս վերջին կէտին համար,կրնայ կատարելապէս ճիշդ ըլլալ — էնկիւրիի մէջ յամառութեամբ պնդեցին այս մասին — թէ Մուսթաֆա Քէմալ Ֆէյսալը նկատած ըլլայ իրեն օժանդակելու համար նշանակուած անձը։ Իրաքի Թագաւոր ըլլալով մէկտեղ, Ֆէյսալ չէ դադրած Շերիֆ ըլլալէ, այն մականայատկութեամբ որ Սիւննի ըլլալով հանդերձ, միեւնոյն ատեն Ալիական ալ է։ Անոր հայրը, Գուրանի մեկնաբանութեան վարպետը, ինքզինքը կը յայտարարէր ո՛չ կատաղօրէն Սիւննի, ոչ ալ մոլի Շիի։ Ֆէյսա՞լն ալ այդպէս կը նկատէ։ Այս անձը որ ժողովուրդը մղեց ընդդէմ Թրքական տիրակալութեան, պիտի ուզէ՞ր իր հպատակները ազատագրել իսլամական նախապաշարումներէ։ Ամէնէն ըստոյգն այն է սակայն թէ՝ հոգիով մարմնով ինքզինքը պիտի նուիրէր այս գործին, եթէ ձեռնարկէր։

Սահմանային յարաբերութեանց առարկան էր երկու երկիրներու սահմաններուն շուրջը բնակող ևոսքի ելած Քիւրտերը։ Համաձայնութիւնն անմիջական եղաւ։ Պարձենկոտութեամբ Թրծուած Արաբներն եւ իշխանաւոր Թուրքերը Քիւրտերուն հանդէպ ցոյց կուտան հաւասար արհամարհանք։ Այս կարգի ինքնահաւանութիւնը առհասարակ կը մատնէ անձկութիւն։ Նման հարցերու մէջ, սովորական բան է ուրանալ լեզու ունենալու եւ կըրթուելու համար զայն գործածելու իրաւունքը բոլոր անոնց, որոնցմէ կը վախնան։ Այսպէս է որ Պաղտատի կառավարութիւնը, թէեւ հոգատարութեան տակ, քրտական լեզուով քանի մը դասախօսութեանց կը հանդուրժէ միայն նախակրթարաններու մէջ։ Այս ողորմելի կրթութիւնը կը տրուի արաբական տառերով։ Թուրքիոյ Քիւրտերը այս ողորմութիւնն ալ չեն վայելեր։ Դպրոցներու մէջ, անոնց լեզուին գործածութիւնը արգիլուած է։ Անոնք միշտ զգուշացած էր սնանիլ խօսքերով,իրերու շուքով։

1926 յունիս 5ին անոր կնքած դաշնագիրը որ Իրաքի կը բերէ Մուսուլը, անոր քարիւղները Քիւրտերը կարճ եւ յստակ էր։ վանէը ամէն հարկաւորութիւն ամէն յանձնառութիւն որ կրնան ծանրանար ապագային վրայ։ Քիւրտի մասին, Թուրքիա պարզապէս կը սառնար, 25 տարուան սահմանուած շրջանի մը համար,

Այնպէս որ, առաջին առթիւ պիտի կարծուի թէ ազգային կռիւը մըն է, որ տեղի կ'ունենայ։ Կռիւն ազգային հանդամանքը, սակայն, առասպել մըն է, որովհետեւ իրականին մէջ աշխարհակալներու հակամարտ շահերու բախումն է այդ։

Մինչեւ այստեղ, այդ հակամարտ շահերը միայն քաղաքական գունաւորում ունին։

Յաջորդով՝ պիտի տեսնենք որ անոնք կը ստանան իրապէս եւ որոշապէս տնտեսական գունաւորում։

ՔԱՂԷԱՆ

...աղար ստերլինի միայուն իրաւունք ...ը, Իրաքէն արտածուած ամէն մէկ ...ֆիլիոն թոնայի համար։

Որեւէ հսկողութիւն եւ հակա... շռի իրաւունք իրեն մերժուած էր։ ...րաքի կառավարութեան կողմէ իրեն ...րուած ամէն թիւ ստիպուած էր ...աւ նկատել։ Եւ որովհետեւ Անա... ...ոլուի մէջ զրոյց կը շրջէր թէ Անգլիա Թուրքիոյ կ'առաջարկէր 10-20 միլիոն ստերլին, Թուրքիոյ ...ասնակցութեան բաժինը դնելու ...ամար, Սըր Ռոնըլտ չոր կերպով ...րաւոր ճշդեց թէ առաջարկը կը ...ահմանափակուէր կէս միլիոն ստերլինով, մէկ անգամէն վճարելի։

Զի տեսնուիր թէ Էնկիւրիի կա... ...ւարութիւնը ի՞նչ բանի վրայ ...իմնած է իր խրատները։ Հաւանա... ...ան է որ կարծիքներ փոխանակ... ...ած ըլլան այն վտանգներուն մա... ...ին զոր կը ներկայացնէ Քիւրտե... ...ու հարստացումը՝ քարիւղային ...շրջաններու մէջ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ ՅԱՌԱՋԻԿԱՑ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկահայ կարմիր խաչի 12րդ պատգ. ժողովը, որ գու... ...նքարուեցաւ Ֆիլատէլֆիայի մէջ, ...ետեւեալ նախահաշիւը կազմած է 1931—1932 տարեշրջանին հա... ...մար.—

Մուտք՝ (Հաւանական)	
Անդամավճարներէ՝	2,500·00
Նպաստներէ	1,000·00
Ձեռնարկներէ	8,350·00
Ժողովատեղիներէ	2,000,00
Քարտերէ	650·00
Յաջողիկ հասոյթ	500·00
Մուտքի ընդհ. դումար՝	15,000·00
Ելք.—	
Քարտուղարութիւն	1,560·00
Իրաւաբնական	420·00
Թիւանական	300·00
Չանապարհածախս	500·00
Դումար	2,780·00
Այլեւայլք՝	
Տպանութիւններ	300·00
Պատգրական	300·00
Նախատեսուած	600·00
Ելք՝	3,980·00

Ասիկա այն գումարն է որ ան... ...քրաժեշտ նկատուեցաւ Հայ Կ. Խաչի ...աղմակերպութեան մեքենան վարե... ...ու համար։

Իսկ պիւտճէի միայեալ գումարը ...ժնուելու համար հետեւեալ վայրերուն ...րայ.—

Դումանիոյ շրջանին	50·00
Ին Ցունաստան	700·00
Աւարեոն դպրոցի հոգին՝	900·00
Սրակիա-Մակեդոնիա	150·00
Պուլկարիոյ շրջան	150·00
Պասքովօ	100·00
Օֆիսայի Մեսրոպեան վարժարան	300·00
Սուրիոյ շրջան	1,000·00
Աղատագրութեան համար (Սուրիոյ շրջան)	1,500·00
Պէյրութի ճեմարանի սաներ... ...ուն	2,00·00
(Իրաքի շրջան)	500·00
Աղատագրութեան համար Իրաքի շրջան	500·00
Արտպատականի	250·00
Հայաստանի	500·00
Ֆրանսայի շրջանին	150·00
Կարօտ վէթերաններուն	800·00
Ուսանողներու	600·00
Նոր սերունդի դաստիարակութեան	500·00
Դումար	10,350·00

Ելքի ընդհ. գումարը, ըստ պիւտ... ճէի, կը հասնի 14,380 տոլարի։

Մուտքի եւ ելքի տարբերու... թիւնը պտի դրուի դրամատուն իբր անձեռնմխելի գումար։ 1931 յուլիս 8ին Չ. Դ. Խաչը պատրաստ ունէր 3,419 տոլար եւ 49 սենթ։

*** Ամերիկայի Հայ Կ. Խաչն ունի՝ 64 մայր-մանաճիւղեր։

11 Սան-Սանուհիներու խումբեր։

Տուրք վճարող անդամ-անդա... մուհիներու թիւն է 1292 (չախչա... խիչ մեծամասնութեամբ կիներ եւ օրիորդներ)։

1930—1931 շրջանին կազմա... կերպութենէն հրաժարած են 51 ըն... կերուհիներ եւ ընկերներ։

3 հոգի մեռած են այս տարե... շրջանին։

Կազմակերպութեան վրայ այս տարի միայն Ամերիկայի շրջանին մէջ (Միացեալ Նահանգներ, Գուպա եւ Գանատա) աւելցած են 395 (ե... րեք հարիւր իննսունեւհինգ) անդա... մուհի-անդամներ։

Միայն Տիթրոյիթի Սաթենիկ մանուճիւղին վրայ աւելցած են 42 նոր անդամներ։ Այս պատճառաւ Սաթենիկ մանուճիւղը շահած է անդամներու յաւելման համար բաց... ուած մրցանակը (Անդրանիկի նկարը)։

50 տոլար մրցանակ շահած է Պուլկարիոյ մանուճիւղը, ամենաշատ անդամներ արձանագրած ըլլալուն համար։

ՀԱՑԵՐԸ ԷՆԿԻՒՐԻԻ ԵՒ ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ «Ազդարար»ը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հրատարակէ Էնկիւրիի եւ Կեսարիոյ տնտեսական կացութեան եւ հայկական բնակորներու կեանքի մասին.—

Էնկիւրիի ընդհանուր հայութիւ... նը կը բաղկանայ 300 տունէ, մօտ 1530 հոգի։ Հայ կաթոլիկները 120 տուն (510 հոգի) են։ Այս վերջին... ները բոլորն ալ արհեստաւոր են, սափրիչ, դերձակ, կօշկակար, թիփ... թիկ եւ բուրդ մաքրող են։ Իրենց հոգեւոր հովիւն է Հայր Կղեմէս վրդ. Թօրպաճեան։ Մատուռ մը ունին Ս. Փրկիչ անունով, ուր կը կատա... րեն իրենց հոգեւոր պաշտօնը։

Իսկ Լուսաւորչականները 1020 հոգի, գրեթէ ամբողջովին արհես... տաւոր ու մանիֆաթուրաճի են։ Կան 4-5 վաճառականի օգնականներ, 5 տունը բնիկ Էնկիւրիցի է, 75 տու... նը՝ Սթանոզլի, 35-40 տունը՝ Եոզ... կատի կողմերէն, 3 տունը՝ Դըրշէ... հիրցի, 10 տունը՝ Կէօկիւնցի, 8-10 տուն՝ Նալըւխանցի, 10-12 տուն Դալէճիկցի, իսկ միացածները Զո... րումցի, Սունկուրլուցի, Եւզովկիացի, Ամասիացի, Սեփաստացի քաղաքա... ցիներ են։ Հոգեւոր հովիւն է Տա... հակ քհնյ. Տիվարճեան. ո՛չ եկեղեցի ունին, ո՛չ ալ դպրոց։ Անոնց զա... ւակները, հայ կաթոլիկ աշակերտ... ներուն նման պետական տեղական դպրոցները կը յաճախեն։

Քահանային ամսաթոշակը միայն ազգապատկան քանի մը խանութնե... րու վարձքէն կը վճարեն։ 3-4 հատ խանութներ ալ այրած են։ Օրը օրին քահանան կը կատարէ իր հոգեւոր պարտականորթիւնը պտակ, մկրտու... թիւն, թաղում, եւայլն։ Տարին երկու անգամ Ծնունդին եւ Զատկին, մաս... նաւոր արտօնութեամբ կը պատա... րագէ, շարժական սեղանով մանա... ւոր տան մը մէջ։

Էնկիւրիի շրջակայ վայրերու Հայերն են Սթանոզ՝ 10, Քէսքին՝ 12, Գալէճիկ՝ 8, Գըրշէհիր՝ 8, ընդամէնը 20-25 տուն։ Ասոնք ալ ջաղացպան, պարտիզպան են, եւ մեծ մասով աղքատ։

*** Տնտեսական տագնապը Էն... կիւրիի մէջ ալ ազդեց. կարգ մը վա... ճառատուններ վճարումի դադրում եւ սնանկութիւններ ունեցան, ան... գործութիւնը շատցած է. տեղական գլխաւոր բերքը եւ թիփթիկի բուրդի մերձերանոցները մեծ վնասի ենթար... կուեցան։

Պոլսոյ հետ բաղդատմամբ, ապ... րուստը աւելի սուղ է Էնկիւրիիմէջ։ Արդէն բնակարաններու վարձքը 100ին 25 սուղ է, իսկ անշարժ կալուածներու գինը 100ին 30 աւե... լի է։

Կեսարիոյ ապուխտագործներուն մէջ մեծ գործունէութիւն կը տիրէ 30-27 հազարի մօտ մորթուելիք կո... վեր գնուած են։ Կարինի, Մուշի, Առանալի եւ Սեբաստիոյ կողմերէն բերուած այս կովերը մինչեւ 10 սեպտ. կ'արածուին, եւ 15 սեպտեմ... բերին երբ օդերը քիչ մը կը ցրտեն, կը մորթուին։

1914էն ի վեր տեսնուած չէր այսքան առատ կովի մորթուիլը։ Ամէնէն ընտիր ապուխտի քաշը Պոլսոյ մէջ 60-65 ղրուշի պիտի ծախուի։

Եօզղատ-Սեբաստիոյ կողմերու հայ գիւղացին, հունձքը ամբարելէ ետքը, առօրեայ գործերը կը թողու իր ընտանիքին, — եւ խումբ խումբ հոս կը փութան, ապուխտի գործե... րով զբաղելու համար։

1923ին Կեսարիոյ մէջ 14,000 հոր (տէզկեահ) կար, որոնց ամե... նակարեւոր ճիւղերը Հայեր կը գոր... ծէին։ Մօտ 130 հայ աշխատաւո... րուհիներ, կայտ, իսկ միացածները Թրքուհիներ էին։

Տարիէ մը ի վեր, հազիւ 3000 հոր միացած է։ Գործադրծութիւնը շատ կայուն վիճակի մը հենթար... կուած է։ Օրէ օր գիները անկում կը կրեն եւ արտածումը բնականա... բար կը պակսի։ Ամերիկեան մաքսի խնդիրը, պարսկական գորգերու սարսափելի անկումը եւ սթօքի շա... տութիւնը այս արհեստը շատ ան... շահ գարձուցած են։ Նոյնիսկ ըսողներ կան թէ հորերուն թիւը հազարի պիտի իջնէ մինչեւ 1932 յունուար։

Հունձքը բաղդատմամբ նախորդ տարուան, աւելի շատ է այս տա... րի։ Նոր ցորենին 6 քաշը 25-30 ղրշ. է, գարին՝ 14-17, սխտորը՝ 60 ղշ., բայց դնող չկայ։ Ապրիլի 6 քարը 25-40 ղշ. է, ընտիր սխտորը՝ 40, ոսպը՝ 50։ Բայց խնդրանք չկայ։ Ջուռած մաքուր խլղին 6 քաշը 480-600 ղրշ. է, բուրդին քաշը 35-40՝ ափիոնը 760-850, թարմ պանիրը՝ 130-180, մխին քաշը 20-30 ղշ.։ Բանջարեղէններուն գալով, գրեթէ ձրի են, վարունգին 100 հա... տը 10-15 ղշ. է, կանաչ լոբիային քաշը՝ 2-5 ղրշ., գետնախնձորը՝ 2-2.5, երանելի դդումը՝ 10 փարա...։

Այս տարուան ցուրտէն ձիասուե... ցան պղտատու ծառերը։ Ծիրանին օխան 16-17ուկէսէն սկսելով 10 ղրուշի իջաւ։ Միւս պտուղները դեռ նոր պիտի հասուննան։ Խաղողը շատ առատ է։ Սմբուկը նոր ծախուիլ սկսած է, հատը 30 փարայի։ Մին... չեւ 15-20 ղրուշի կը ծախուի 100 հատը։

Դաշտային աշխատութիւնը սկ... սած է, շատ գործունէութիւն կայ։ Հայ գիւղացիներն ալ կեսարիա եւ շրջակայ գիւղերը կ'երթան ընտա... նիքով եւ 75-80 ղշ. օրավարձքով կ'աշխատին։ Այս պատճառաւ թա... նապուրի պէտքը աւելի զգալի դառ... նալով, մածունին օխան 4ուկէսէն 8ուկէսի բարձրացաւ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԲՆԱԿԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1913ին ֆրանսական բաժնետի... րական ընկերութիւն մը տեղեկանա... լով որ Ալաշվերդիի շրջանը Բարա... նա եւ Կողբ գիւղերու շրջակայքը գոյութիւն ունին հանքային հարս... տութիւններ, աշխատեցաւ շահա... գործել։

Մխալանա կոչուած տեղը կը փորեն, կը բանան երկու փապուղի 50-100 մեղր խորութեամբ եւ այն... տեղ կը գտնեն մեծ քանակութեամբ լնոսկի (փլաթին)։ Յետոյ Կողբ գիւղին շրջակայքը եւս գտնուեցան պղնձի հանքեր։ Պէտք է նկատի առնել, որ մօտերը կը գտնուին Ալ... լահվերդիի պղնձի հանքերը։ Կող... բեցիները մեծ քանակութեամբ պղն... ձահանք վերցնելով, կը տանէին իրենց տուները իբրեւ զարդարանք։

Կայ նաեւ ուրիշ հանք մը սրա... քարի։ Անապատ հանք մըն է այս։ Գիւղացիները հինէն ի վեր սովորու... թիւն ունէին օգտագործելու այդ հանքերը, նոյնիսկ արտածելու շրջա... կայ գիւղերը։

Սրաքարի հանքը կը գտնուի Բարանա գիւղէն 3 քիլոմեթր հեռու։ Քարերը երկու տեսակ են, — կար... մրագոյն ու կակուղ, որ շատ մեծ արժէք կը ներկայացնէ եւ կը գոր... ծածուի սրելու համար ամէն տեսակ գործիքներ, մխաը՝ սպիտակ եւ կար... ծր, որ կը գործածուի գարձեալ նոյն նպատակին։ Ահա այս քարերն էին, որ գիւղացիները պղելով ու հանե... լով՝ կը տանէին մինչեւ Թիֆլիս կամ Ալրբէջանի գիւղերը, ծախելու համար։

Երկրաբան Գ, Մուրադեան Ամա... սեայէն վեց քիլոմեթր հիւսիս ու ա... րեւելք, Ջալղաշ լերան ուղղութեամբ, երկու երկար գծով, երեւան հանեց օձաքարի առատ հանք մը։ Այս հանքերը կ'երկարին արեւելքէն արեւմուտք, մինչեւ Թրքական սահ... մանը եւ հաւանօրէն դէպի Դարա... խաչ-Ջաջուռ, ինչպէս ցոյց կուտայ Արփաչայի արեւելեան ափը։

Օձաքարի այս հանքերուն մէջ երեւան ելան դունաքարի (chromite) երակներ, մասնաւորապէս Ջալղաշ լերան հիւսիսային լանջքին վրայ։

Այս դունաքարը, որ տեսակ մը պողպատի հանք է, կը գործածուի, երկաթի հետ խառնուելով, գործիք... ներու պատրաստութեան, — օրինակ ռազմանաւերու զրահներ, թնդանօթի ներկեր եւ աղեր՝ կաւի վերամշակ... ման համար։

Երկրաբան Մուրադեանի կարծի... քով, այս շրջանին մէջ հաւանաբար կը գտնուին նաեւ անկիզաքար, մագ... նիզիոմ, տալկ եւայլն.։

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի կոմունիստ կու... սակցութիւնը հրահանգ տուած է Երեւանի եւ Լէնինականի քաղաքա... կին խորհուրդներուն, որպէսզի կա... լեր պատրաստեն իբրեւ կայան օ... դանաւերու համար։

Օդանաւային կալերը պիտի օժ... տուին էլեկտրական լուսաւորութեան ցանցերով, քաղաքին հետ հաղոր... դակցութեան ճամբաներով, էլեկ... տրակառքերով, ջրմուղով։ Որոշուած է նոյնպէս օդային գիծ մը հաս... տատել Ջուլֆա-Մեղրի-Բագու ճամ... բով եւ կապել նաեւ Ղափանը, իբ... րեւ արդիւնաբերական կեդրոն։

Ուրիշ զեկոյց մը կ'ըսէ թէ ար... դէն իսկ շահագործման մէջ են հե... տեւեալ գիծերը.— Թիֆլիս-Բա... գու, Բագու - հանքային ջրեր, Բագու—Փէշլէվի։ Շուտով պիտի պիտի բացուի Թիֆլիս—Սոչի գիծը։ Ծրագրուած է նաեւ պատրաստել հետեւեալ գիծերը՝—

Թիֆլիս—Լէնինական— Երեւան, Թիֆլիս—հանքային ջրեր, Բաթում—Քութայիս — Մեստիա, Բագու-Երե... ւան—Պաթում, Բագու — Կրասնովո... ղոկ, Բագու—Մախաչկալա—Ատրա... խան—Գուրիեւ։

Ուրիշ գիծ մըն ալ Օտեսայէն Պաթումի։ Ըստ նոր ծրագրի մը.

1.— Թիֆլիս — Լէնինական — Անի — Սարդարաբադ — Երեւան։

2.— Պաթում — Աբաս Թու... ման — Ախալցխա — Ախալքալաք — Ձիֆթալու—Լէնինական — Երեւան։

3.— Երեւան — Դավալու — Նո... բաշէն — Նախիջեւան — Ջուլֆա — Օրդուբադ — Մեղրի — Ղափան — Ալիքաբուլ — Բագու։

Օդանաւային կայաններ պիտի հաստատուին Երեւանի, Լէնինակա... նի, Վորոնցովկայի, Անիի, Սարդա... րաբադի, Ձիֆթալուի, Դաւալուի, Մեղրիի եւ Ղափանի մէջ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

«ԵՐԳՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» ԳՐԱԳՆՆՈՒԹԵԱՆ ԵՆԹԱՐԿՈՒԱԾ

Անցեալ նոյեմբեր 28ին, իմ պատ... րաստած «Երգն Հայաստանի» ֆիլմը ըստ օրինի ենթարկեցի գրաքննու... թեան եւ ստացայ արտօնագիրը (Թիւ 40049)։

Այդ ֆիլմը, ինչպէս գիտէք, յու... ցադրուեցաւ Ֆրանսայի բոլոր կեդ... րոն քաղաքներուն մէջ։ Մարսիլիոյ մէջ ոստիկանութիւնը ինծի հաղոր... դելով Թրքական հիւպատոսին բո... ղոքը, պահանջեց ներկայացնել գրա... քննութեան թուղթը, և իմանալով որ կանոնաւոր է, ազատ համարեց ֆիլ... մը։ Եղածը պարզ թիւրիմացութիւն էր, քանի որ Թուրքիոյ մասին որ և է ակնարկ չկայ ֆիլմին մէջ։

Սակայն մեծ եղաւ զարմանքս, երբ Փարիզ վերադարձիս ստացայ պաշտօնական թուղթ մը Գրաքննու... թեան Դիւանին կողմէ (Beaux Arts) որմէ առնուած էր արտօնագիրը։ Պահանջեցին երկրորդ անգամ ֆիլմը քննութեան ենթարկել։

Ուզեցի պատճառը հասկնալ եւ պատասխանեցին թէ արտաքին նա... խարարութեան պահանջն է, հիմ... նուած Թրքական դեսպանի բողոքին վրայ։

Ֆիլմի վերաքննութիւնը կատար... ուեցաւ յուլիս 10ին, ի ներկայու... թեան երեք նախարարութենց ներ... կայացուցիչներուն (արտաքին, ներ... քին եւ դատական)։ Իսկ օգոստոս 4ին ստացայ պաշտօնագիր մը որով կը պահանջեն.— 1. Փոխել ֆիլմին անունը։ 2. Վերցնել ֆիլմէ վերջին տեսարանը, այսինքն հայկական դրօ... շակը, էջմիածինը՝ Արարատով։

Ֆիլմին նոր անունը ժամանակին կը յայտարարուի Թերթերու միջոցաւ։

Ն. ԿՈՐԳԱՆԵԱՆ

ՑԵՒԻ ՀԵՂԵՂ

Այս օրերս տեղացող յորդառատ անձրեւները պատճառ դարձան որ 2000 խորանարդ մեղր հող փրթի լեռնէն եւ ցեխի վերածուած սահի Սալանշ եւ Մակլան գիւղերուն մէջ... Խուփինէ Ռիփազ գետակը։

Գետակը այս պատճառով ալ յորդեցաւ եւ ողողեց շրջակայքը։ Երեք տուներ ծածկին ցեխի հեղե... ղին տակ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ԿԱՐՄԻՐ ԺԱՄՈՒՑ

Ցեւոյ պզտիկ մանդալին մէջ ...անի մը ածուխ ալ աւելցուց, ...կրակին վրայ գետեղեց ...տուկը, որ սոխով լուբիա կը ...արունակէր, օրը պահք ըլլա... ...ւն։ Սեղանին վրայ կարգի ...բաւ պնակը, դգալը, պատա... ...աքաղը, հացը, ջրին սրուակը ...ւ գաւաթը։ Քարիւղի լամպան ...լ ժաքրեց, պատրաստեց, լուց... ...ին տուին ալ քովը դրաւ, ա... ...ուռը պատուհանին առջեւ քա... ...ելով, ժամագիրքը առաւ, ի... ...կաւան աղօթքները կարդալու։ ...իչ մը ետքը խուցին դուռը ...ացուեցաւ։ Ժամկոչն էր, որ ...ւ դառնալով գնաց սանդուխին ...ուխը սպասողի մը ըսաւ.

— Հրամմեցէք, հոս է։

Տէրտէրը աթոռէն ելաւ։ Դըր... ...էն մէկը կուզար, քանի մը ...այլ անոր ընդառաջեց։ Սկզբը ...երս մտաւ, դուռը գոցեց. քա... ...անան, վախնալով, ետ ետ գնաց, պատին կոթնեցաւ։ Այ... ցելուն իր առջեւն էր, ֆէսը հա... նած, եւ ծռած՝ ձեռքը կը քաշէր համբուրելու։

— Ես քեզ մեղա՛յ, տէ՛ր հայր, ես քեզ մեղա՛յ, մրմնջե... լով։

— Ամէնքս Աստուծոյ մեղայ, օրհնա՛ծ, ամէնքս Աստուծոյ մե... ղայ, աղաղակեց տէրտէրը այ... լայլած ձայնով։ Ու յանկարծա... ծին յուզմամբ այցելուին ճա... կատը քաշեց պագաւ։

Երկուքն ալ թաշկինակնին հանեցին, աչքերնին սրբեցին, ու րոպէ մը իրարու դէմ կեցան, մեծ խոնջութենէ մը թեթեւցած սրտով։ Տէրտէրը աթոռին մէկը բերաւ Հայրապետ էֆէնտիին հրամցուց, միւս աթոռն ալ ինքը առաւ։ Ու դէմ առ դէմ նստան։

— Է՛, նայինք ընտո՞ր էք, հարցուց էֆէնտին խանդաղա... տանքով։

— Փա՛ռք Աստուծոյ, ողջ ա... ռողջ ենք, ի՛նչ ըլլալնիս յայտ... նի է։ Ազգին վիճակին ամէնքս ալ բաղդակից ենք։

— Գիտեմ, տէր հայր, գիտեմ, ազգին համար շատ բան քաշե... ցիք։ Աստուած վարձահատոյց ըլլայ։ Զարչարանքը, նեղու... թիւնը ամէնուս համար ալ է։ Աստուծով ամէն բան կը շտկուի։

Էֆէնտին «ամէնուս համար է»ին վրայ թեթեւ մը շեշտեց։ Անդրադարձաւ որ քահանան կը զգուշանար իրեն բանտարկմա... նը ո՛եւէ ակնարկութիւն ընելէ։ Անշուշտ չէր ուզեր զինքը պզտիկ ձգել իր անցեալ ամբար... տաւանութեանը համար։ Բայց ինքը վիրաւոր էֆէնտին սփո... փանքի կարօտ էր. ուստի խօս... քը ինքը բացաւ։

— Այնպէս է, տէր հայր, այնպէս է, ամէնքս ալ ազգին բաղդակից ենք։ Մեր գլխուն ալ շատ բան եկաւ։

— Լսեցի, էֆէնտիս, լսեցի, պատասխանեց տէրտէրը ան... կեղծ վշտակցութեամբ։ Ի՛նչ ը... նենք, ամէնքս ալ Հայ ենք։ Մեր պատմութիւնը ցոյց կու... տայ որ այս անօրէն մահմետա... կանները միշտ մեր մեծերուն գլուխը կ'ուզեն ուտել։ Անշուշտ Յուշիկներուն մէջ կրակի տար... ուան աղէտը կարդացեր էք։

— Կարդացեր եմ, տէր հայր։

— Ինչ առաջ մեր քաջ նա... խարարները այրեցին, որպէսզի անտէր անտիրական ժողովուրդը դիւրութեամբ կոտորեն։ Միշտ միեւնոյն քաղաքականութեան հետեւած են։

Այս միջոցին տէր Յուսիկ տեղէն ելաւ, սուրճ պատրաս... տելու. էֆէնտին թող չէր տար որ նեղութիւն քաշէ։ Բայց դուռը բացուեցաւ. ժամկոչը երկու սուրճ կը բերէր։ Տէր Յուսիկ ներողութիւն խնդրեց, որ սիկառ չի կրնար հրամցնել, վասնզի ինքը ծխող չէր։ Էֆէն... տին հատ մը գրպանէն հանեց, ու սուրճը խմելով, խօսակցու... թիւնը շարունակեց։

— Է՛, նայինք, տէր հայր, ե՞րբ կը մեկնիք, հարցուց։

— Շիտակը էֆէնտի, որոշ բան մը չեմ դիտեր։ Մօտերս նոր Պատրիարք պիտի ընտրուի, կ'ըսեն։ Կը յուսամ որ Սրբազա... նը ամէն դիւրութիւն կ'ընծայէ։ Բացակայութիւնս շատ տարի տեւեց, ժողովուրդը կը սպասէ։ Ընելիք շատ բան կայ։

— Ի՛նչպէս, իմացա՞ք բան մը, ձեր գեղն ալ դէպք պատա... հե՞ր է, շատ դժբախտութիւն... ներ տեղի ունեցե՞ր են։

— Ատ մասին փառք Նախա... խնամութեան, էֆէնտիս, լսեցի որ մեր գեղը անփորձ մնացեր է։

— Ի՛նչ կ'ըսէք, ատ ի՛նչ հրաշք։

— Էֆէնտի, միակ պարզ հր... բաշք մը չէ։

— Հապա՞։

— Մեր տղաքը ժամանակին խելք ըրեր են ու քանի մը հրա... ցան առեր պահեր են, քիչ մըն ալ զինավարժութիւն սորվելով։ Խուժանը դրսէն մեր գեղին վրայ յարձակում ըրած առենը, տղաքն ալ անոնց վրայ յար... ձակեր են, եւ թշնամականնե... րը լեզուապատառ կը փախչին։ Երիտասարդները անոնց ետեւէն կը վազեն եւ ուրիշ հայ գեղե... րու ալ օգնութեան հասնելով՝ գանոնք ալ փրկեր են։ Ա՛խ, է... ֆէնտիս, եթէ ամէն քաղաք ու գեղ ալ ասանկ նախատեսու... թիւն ունեցած ըլլար, բանիկ մը չէր պատահեր։

Այս տեղեկութիւնը լսելուն՝ էֆէնտին պահ մը մտախոհ լուռ մնաց։ Կը հասկնար թէ «ժողովուրդի խոհեմութիւն»ը դէնք ունենալու եւ զինավար... ժութեան մէջ կը կայանայ։ Հե... տաքրքրութիւնը արթնցաւ, եւ տէր Յուսիկէն քանի մը տեղե... կութիւններ ուզեց, կը զարմա... նար թէ անծանօթ գեղի մը մարդիկ ի՛նչպէս եղեր է որ կրցած են հետեւոր ապագան նախատեսել։

Քահանան հաւատօտակի մը պատմեց տարիներէ ի վեր տեսնուած պատրաստութիւննե... րը, բայց առանց ինքզինքը մէջ խառնելու, ամէն ինչ երիտա... սարդներուն կազմած ընկերու... թեան վերագրելով։

Ա. ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(Շար.)

Լիոնի մէջ «ՅԱՌԱՋ»ի գործակալն է

Խ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«Յառաջ» ստանալ փափաքողներէ կը խնդրուի իրենց հասցէն դուտով յայտնել պ. Խ. Մուրատեանի, 191 Cours Lafayette, պ. Ն. Յակոբեանի գրատունը կամ 202 Rue Boileau, պ. Թիրեաքեանի ճաշարանը:

ՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Յանասորի Տարեդարձի առթիւ՝ Հ. Յ. Դ. Տէսինի Պատ. Միութեան կողմէ եւ հովանաւորութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին: Այս Շաբաթ իրիկուն՝ երգ, արտասանութիւն, բանախօսութիւն եւ զուարճալի: Մուտքը ազատ է

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ

Օգոստ. 16ին Քլամարի անտառին մէջ

կը խօսին՝ Պ. Պ. Կ. ԳԷՈՐԳՋԱՆԵԱՆ և ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Եւրոպական եւ հայկական տարազով հայկական պարեր, մասնակցութեամբ «ԵՓՐԱՏ» Նուագախումբի արտասանութիւններ: Ճոխ պիւֆէ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յանասօրի արշաւանքին առթիւ

Հ. Յ. Դ. Ռազմիկ խումբին կողմէ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Ընտուվիլի զօրանոցին մօտիկ անտառին մէջ: Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ (ՊԱՒԼԵՆՑ)

51 Rue Monsieur - le - Prince, PARIS (VIe)

Հեռաձայն՝ Danton 88—65 Մէթրօ՝ Odéon

Գրատունս մէջ կան հայերէն եւ ֆրանսերէն ամէն տեսակ գրքեր, գրական, գիտական, դպրոցական, թատերական, առողջապահական, լեզուաբանական (բառարաններ, զրուցատրութիւն), ինչպէս նաեւ երաժշտական կտորներ (Կոմիտաս վրդ.ի, Հայաստանի երաժիշտներու, Սինանեանի, Սրուանձտեանցի, Պարթեւեանի, Եւայլն:)

Գաւառէն եւ արտասահմանէն ստացուած ապսպրանքները կը կատարուին արագ եւ խղճամիտ կերպով՝ գործառնութիւնները միշտ կանխիկ դրամով՝

Կը գնենք եւ կը փոխանակենք հին կամ գործածուած գիրքեր: Օրը օրին կը ստանանք նոր հրատարակութիւնները, Հայաստանէն եւ գաղութներէն:

Վարձու կը տրուին վիպական գրքեր

շաբաթը միայն 3 ֆրանքով (ամիսը 10 ֆր.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ ՀԱՄԱՌՕՏ ԳՐԱՑՈՒԻՑԱԿԸ

ՈՒՆԻՆՔ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱՏՈՒԻՆ, ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՆՔ ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԳՈՐԾԵՐ

1932Ի ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՍՑԷՆ

Պատրաստութեան մէջ է 1932ի ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՍՑԷՆ, որ պիտի ունենայ անցեալ տարուան գիրքին կրկին ծաւալը: Տուէք ձեր անուն հասցէն, հրատարակութիւնը ձրի է: Սկսած ենք ընդունիլ ծանուցումներ Փարիզէն եւ գաւառներէն: Պահանջել մեզմէ ծանուցումներու նոր սակագինը:

Լիոնի մեր ներկայացուցիչն է պ. Սահակեան, 11 Rue Claude-Boyer, Lyon.

Գրել հետեւեալ հասցէին.— L. Mozian, 5 rue Champlain, Paris (20)

ՕՐ. ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ԵՒ

ԱՒԵՏԻՍ ԴՈՒՇԱՔՃԵԱՆ

(ՏԷՆԻԳլիցի)

ՆՇԱՆՈՒԱԾ

Իսի լէ Մուլինօ 8 Օգոստ. 931

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԹԻՒՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լիոն, Գործ.— 489.80:
Սէն Ճամոն, Գործ.— 330.90:
Շաթու, Ջէն.— 70,
Լիոն, Տ.Ա.—35, Սկսանք ղրկել:
Հայլանտ փարք, տքթ.ֆ.—20տոլ.:
Քոմէլ, պ. Տ.— 35,

Թաւրիզ, Շ. Ա.— Մինչեւ այսօր չենք ստացած «վասպուրական»ը ոչ խմբագրութեան, ոչ ալ վաճառման համար:

EMPIRE Մխզթք-Շօլ՝ 37 Av. Wagram

Կ'ուզուի *հայ չօֆէօր մը լիվրէզոնի* (livraison) *համար: Դիմել Պ. Ինճեանի*, 148bis Rue Hoche, Colombes.

Գործ *կը փնտռէ հայ խոհարարուհի մը: Վարժ տնական աշխատանքներու: Դիմել կամ գրել Պ. Պօտուրեանի*, 11 Rue Sénégal, Paris.

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒԻՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՊԻՅԵԱՆՔՈՒՐԻ Ջաւարեան կոմիտէի ընկերական դասախօսական ժողովրայսօրերեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Ջաւարեան ակումբին մէջ: Կը խօսի ընկ. ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, նիւթ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործունէութիւնը 1908—1914 շրջանին, կը հրաւիրուին միայն ընկերները:

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Համազասպ խումբի ժողովրայսօրերեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին ակումբին մէջ: կարեւոր օրակարգ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷր եւ տիկ. Մ. Լուսիկեան եւ պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին

ՊԵՏՐՈՍ ԼՈՒՍԻԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ կոմիտէն եւ Լսարանական միութիւնը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկ. Մ. Լուսիկեանի եւ իր պարագաներուն ընկ. Պ. ԼՈՒՍԻԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷր եւ տիկին Գ. Ալապեան եւ Պ.Յ. Շահճիմանուկեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին

ՕՐ. ՄԱՐԻԱՄԻԿ ԱԼԱՊԵԱՆԻ

դառնադէտ մահուան առթիւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պրուսայի Սէլէօղդիւղէն Տիկ. Իսկուհի Մարտիկեան կը փնտռէ իր որդին Մատթէոս Մարտիկեան (25 տարեկան) որ Պոլսէն փոխադրուած է Քորֆուի որբանոցը, ուրկէց 1923ին մեկնած է Ֆրանսա: Իր մասին տեղեկութիւն ունեցող Մէօլէօզցիներէ եւ հայրենակիցներէ կը խնդրուի իմացնել Իսկուհի Մարտիկեանի 6 Rue Luski, Roustchouk, Bulgarie.

— Ագսարայցի (Գոնիա) Վերոնիքա Կարապետեան՝ կը փնտռէ իր զաւակը՝ Երուանդ Կարապետեան: (Հայրը՝ Սրապ, եղբայրները՝ Կարապետ, Յակոբ մեռած են:) Երուանդ 8—9 տարեկան հասակին դրուած է Տէր Զօրի Թուրք վարժարանը, Անկէ իվեր մայրը լուր չունի զաւկէն: Իր մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Տիկին Էլլէն Բիւզանդ, 48 Etienne Dolet, Alfortville (Seine), France.

— կը փնտռուի եալովայի Գըլըճ գիւղէն Ազաքել Պէյազեան, 1923—1924ին կը գտնուէր Լա Սէյն (Մարսէյլի շրջան), Լուր կայ թէ փարիզ մեկնած է եւ այժմ կ'ապրի իր մօրը Արմենուհիի եւ իր քոյրերը Արշալոյսի եւ Բեռուզի մօտ: Կ'ենթադրուի թէ իրենց բնակարանը կը գտնուի Ալֆորվիլ, Իմացնել՝ Vahram Sinanianի, epicerie, 169 Rue Duguesclin, Lyon. (Rhône).

Վարձու են *կահաւորուած սենեակներ*

մէկ կամ երկու անձի համար, դիմել 3 Impasse Bernard duBois, Marseille.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դաշտ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդթ. եւ վտիսի: Ամէն օր 9-12, 2-8, կիր. 9-12:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H. STEPHAN

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն *Քոէֆ տը Շինի*: Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

ֆիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑի ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸ

ՋԱԹԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀԱՅԵ՛Ր, ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ՁԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ ԱՆՑՆԵԼ, ԳՆԵՑԷՔ

ODEON — La Voix de son Maître — SEVA PARIS

ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՓԼԱՔՆԵՐԸ ԱՄԵՆԱԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

L. NICHANIAN

56 Rue Piat, Paris (20) Մէթրօ Պելվիլ

Ամառուան եղանակին փօնօները կը ծախուին ամենազեղ եալ գիներով

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ մերսիի Ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մէտալյ փրանս. առողջապահ. Նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ մասնաւոր ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շղթանկարում (radiographie), գերմանիշակագոյն, յետկարմրագոյն եւ ռէնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ էլեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ պիտաւոր ազդակներն են:

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն: Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):

Զղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, քնէլադրական եւ ֆրէօյտեան մեթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները այլ եւ այլ ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վէներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք

Դարմանատան առաւելաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն:

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis: Tramway 39, 40, 42, 5:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՒԻԹԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

30.— ԱՊՏԻԻ ՀԱՄԻՏ ՍԱՐՍԱՓԻ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

— Բոլոր այս զէպքերուն մէջ կը կարծուի թէ Դահաժառանգին մասը կայ:

Ազգութենէս սառեցայ:

Այդ պահուն «աղա» մը մտաւ ներս, եւ ըսաւ թէ Վեհափառը կը կանչէ Իզզէթ փաշան: Իզզէթ փաշա դուրս ելաւ: Մենք ալ դարձեալ միւս սենեակը գացինք: Այս անգամ հարցաքննիչի կարգը արուեցաւ Հաճի Մահմուտ Էֆէնտիի: Այս մարդը խիստ լեզու մը ունէր, տգէտին մէկն էր: Խօսքը այսպէս սկսաւ.

— Ես դրագէտի պէս խօսիլ չեմ գիտեր: Շիտակէ շիտակ եւ կոշտուկոպիտ կը խօսիմ: Կ'ըսեն թէ այս զէպքերը Հայերը կատարեր են: Հայերը իրենք իրենց եւ առանձինն բան մըն ալ չեն կրնար ընել: Ասիկա դուք ալ չէք կրնար ուրանալ: Անկարելի է որ չգիտնաք նաեւ թէ ո՞վքերեռոր Հայերը կը մղեն ու կը դրդեն Հարկաւ: կողմէ մը ձեզ խաբած են: Աշխարհ գիտէ թէ Վեհափառը որքա՜ն ներողամիտ է եւ ողորմած: Մարդ չկայ, որ չանցանք չունենայ, եւ չկայ մէկը որ անգամ մը խաբուած չըլլայ: Եթէ հիմա ճշմարտութիւնը խոստովանիք, Վեհափառին մեծ ծառայութիւն մը մատուցած կ'ըլլաք: Ինչ պատասխան որ տաք, թո՛ղ զրագիր էֆէնտիները նօթագրեն:

Խնդիրը հասկցուեցաւ: Սուլթանը կը կարծէ թէ Երիտասարդ Թուրքեր միութիւնը ու Դահաժառանգը դաշնակցեր են եւ ինք ալ իրենց կապեր են: Մեսաին իրը թէ մե՛նք կազմակերպեր ենք Հայերուն յեղափոխութիւնը:

Արդէն Ազաթել Համիտ, ասկէ առաջ ալ անգամ մը պալատ կանչելով ինք, անձամբ ըսաւ ինծի.

— Հայոց գործը չէ այս խռովութիւնը: Հայերը այս խնդրին մէջ կը ծառայեն իբրեւ գործիք: Պէտք է, որ գիտնաք թէ ո՞վքեր են իսկական խռովարարները: Երբ երեւան չհանէք ասոնք, երբեք վերջը չի գար այն խռովութիւններուն, որոնք կը վերագրուին Հայոց:

Օր մըն ալ «կիտիշ միւտիւրի» Հաճի Մահմուտ ոստիկանական նախարարութիւն ըրկեր էր: Այս օրհնած մարդը այսպէս խօսեցաւ ինծի.

— Վեհափառը հրաման ըրաւ ըսելու քեզի. «Փաքր տարիքէն կը ճանչենամ ինքը, անտեղեակ ալ չեմ թէ խեռ միտքով («սիվրի աքըլը») երիտասարդ մըն է: Գիտեմ նաեւ թէ իրեն նման խեռ միտքով մարդոց նախազահն է: Սակայն հաւատալով, որ ուղղամիտ մէկն է եւ իրեն հայ կերցնողին դէմ գաւաճանութիւն չընէր, մինչեւ հիմա ինքզինքը կը խաբեմ, իր մասնութեան տեղեակ ըլլալով հանդերձ՝ ծառայութեանս մէջ առած եմ զինքը: Բայց այս խռովութիւնները ե՞րբ պիտի վերջանան: Արդ՞ր է որ այսքան արիւն թափի քանի մը հոգիի շահերուն համար: Իր խիղճը ի՞նչպէս կը հանդուրժէ ասոր: Արդեօք մէկը իրեն կը սպառնա՞յ»:

Իսկ ես երկար ու երկար բացատրեցի Հաճի Մահմուտին թէ որո՞նք են բուն պատճառները եւ ի՞նչէ որ կը կազմէ ներքինները այս հայկական զէպքերուն: Հաստատեցի թէ զէպքերուն հետ առնչութիւն չունին անոնք, որոնց Վեհափառը խռովարարութիւն կը վերագրէ: Ասկա դարձեալ իր նոյն կասկածամտութեան մատնուած էի, եւ նոյն հարցումները կ'ուղղուէին ինծի:

Դրագիրները պատրաստ կը սպասէին արձանագրելու համար ինչ որ պիտի պատասխանէի:

— Պարապ տեղը մի յոգնիք, ըսի, պատասխանս կրնամ գրել ես ձամբ:

Եւ առի իրենց ձեռքէն գրիչն ու թուղթը եւ սկսայ գրել պատասխանս:

Գրեցի թէ հայկական զէպքերուն հետ որեւէ առնչութիւն չունենք, որ կասկածի տակ կը գտնուին: Ոստիկանական նախարարութիւնը պատասխանատուութեան տակ չէ մէկ թերութիւն ցոյց տուաւ: Ոչ մէկ անգամ զինուորական օժանդակութիւն խնդրեցի, բայց նկատի չառնցաւ խնդրանքս: Եպարքոսն ալ խնդրին անհրաժեշտ չափով կարեւորութիւն չտուաւ: Ցետոյ աւելցուցի թէ այս խնդրին առթիւ զէպքերէն առաջ զէպքերուն ընթացքին Պապը Ալիի, քազաքային զինուորներու հրամանատարութեան, Բերայի, Ալիւտարի կառավարիչներուն ուղղած գրութիւնս եւ հրահանգներուս պատճէնը յաջորդ օրը պատրաստ եմ բերել ներկայացնելու:

Պալատէն դուրս ելայ, նոյն գիշերը օրինակներ յղեցի գրութիւնս պատճէնը եւ յաջորդ օրը դարձեալ պալատ գացի եւ զանոնք յանձնեցի քարտուղարութեան:

Լէպիպ էֆէնտի եւ Իզզէթ փաշա քննեցին գրութիւնները: Վճռատեանի նախագահը ըսաւ.

— Ոստիկանական նախարարութիւնը ինչ որ անհրաժեշտ էր, կատարէ: Պատասխանատուութեան արժանի ոչ մէկ յանցանք կամ թերութիւն տեսնեմ:

Ցետոյ դառնալով Իզզէթ փաշայի, ըսաւ.

— Գացէք ըսէք Վեհափառին:

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ԾՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ՀԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Ե. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
12
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
12 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1644 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՓՐԿԱՐԱՐ ՁԵՌՔԸ

Այս տարի ալ, Ամերիկահայ կարմիր Խաչի Պատգմ. ժողովը քուէարկած է կարեւոր վարկ մը, զանազան հանրօգուտ ձեռնարկներու համար,

Երէկ հրատարակեցինք 1931-1932 տարեշրջանի նախահաշիւը, որ կը ներկայացնէ 15,000 տոլարի գումար մը: Մեծ մասով Ամերիկայէն դուրս եղած գաղութներն են որ պիտի օգտուին այս վարկէն, ինչպէս միշտ: Պատգմ. ժողովը իրենց պէտքերուն համաձայն բաժիններ հանած է Ֆրանսայի, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Յունաստանի, Սուրիոյ, Միջագետքի, Պարսկաստանի եւ Հայաստանի համար: Մասնաւորապէս ուշադրութեան առնուած են կարօտ շրջանները: Հին Յունաստանի կարմիր Խաչի դպրոցներուն անցեալ տարի սահմանած էին 600 տոլար, եւ 80 տոլար ալ աւելի վճարեցին. իսկ այս տարի վարկ բացած են 700 տոլար: Սուրիոյ շրջանին յատկացուած է 1000 տոլար՝ ընդհանուր պէտքերու համար, 1500 տոլար՝ բեկորներու ազատագրութեան համար եւ 2000 տոլար (ոչ թէ 200, ինչպէս տպուած էր երէկ) ալ Հայ Ճեմարանին: Բեկորներու ազատագրութեան համար Միջագետքին ալ բաժին կ'իյնայ 500 տոլար: կարօտ վաստակաւորներու օգնութեան համար նախատեսուած է 800 տոլար: Զեն մոռցուած նաեւ ուսանողները, Խասքովոյի (Պուլկարիա) չքաւոր շրջանը (100 տոլար), Սոֆիայի Մեսրոպեան Ճեմարանը (300 տոլար), Ատրպատականի շրջանը (250 տոլար): Բուն Ամերիկայի բաժին կը մնայ միայն 500 տոլար, նոր սեբունդի վերկուութեան համար:

×

Չի բաւեր այս թուանշանները կարդալ ու անցնիլ, քայլերական խօսք մը շշնչելով:

Ահա քանի տարի է որ կը գործէ այս կարմիր Խաչը,— իսկապէս փրկարար ձեռք մը, առանց վհատելու եւ միշտ բան մը աւելցնելով, յանձնառութիւն մը աւելի սառնձնելով մէկ տարիէն միւսը:

Քանի տարուան ճիգ՝ համաձայն օրուան պահանջներուն: Եւ ամէնէն առաջ, գրեթէ ամբողջութեամբ՝ օգնութեան հասնելու համար Ամերիկայէն դուրս, ուր որ աղաղակ մը կը լսուի կամ ձեռնարկ մը կատարուի:

Ահաւասիկ երկու տարիէ ի վեր անօրինակ սաստկութեան մը հասած է տնտեսական տագնապը՝ Մ. Նահանգներուն մէջ ալ: Հազարաւոր հայ աշխատաւորներ դատապարտուած են անգործութեան: Ինը—տասը ամիս շարունակ անգործ մնացողներ, գործ փնտռողներ կան: Եւ կայ տրամադրութիւն մը՝ քիչ մըն ալ իրենք իրենց մասին մտածելու, իրրեւ գաղութ:

Հակառակ այս բոլոր տագնապներուն, կարմիր Խաչը յոգնելով, տքնելով, կը կատարէ իր յանձնառութիւնները: Փիչ մը աւելի, քիչ մը պակաս, բայց երբեք ինքն իրեն չներելով յուսահատութեան մատնել նպաստընկալ հաստատութիւնը:

Ո՞րն է գաղտնիքը այս յարատեւութեան, այս անընդհատ զարգացման:

Առաջինը անշուշտ այն՝ որ Ամերիկահայ կարմիր Խաչին հիմնադիրներն ու վարիչները, անդամներն ու անդամուհիները ջերմօրէն կը հաւատան գործին: Դիտեն թէ ի՛նչ կ'ընեն եւ ինչո՞ւ կ'ընեն:

Երկրորդ, կարմիր Խաչը իր առջեւ ունի կենդանի, սրտի մօտիկ ձեռնարկներ, գրեթէ ամէն գաղութի մէջ:

Եթէ իր դերն ըլլար միայն ողորմութիւն բաշխել եւ կամ օգնութեան հասնիլ աղէտներու պահուն, դժուար թէ այսքան տոկուն եւ արդիւնաւոր կեանք ունենար կարմիր Խաչը: Այդ պահանջը լրացնող բազմագան հաստատութիւններ եւ Միութիւններ կան քիչ մը ամէն տեղ, աւելի կամ պակաս գործունեայ:

Ամերիկահայ կարմիր Խաչի 64 մասնաճիւղերը, անոր 1292 վճարող անդամ-անդամուհիները (մեծ մասով կիներ եւ աղջիկ), հոգեկան ամուր կապեր ունին իրենց ուշադրութեան յանձնուած գործերուն հետ: Տարրական դպրոցներու ցանց մը կարօտ գաղութներու մէջ՝ անշուշտ որ պիտի ոգեւորէր հեռաւոր Ամերիկայի քոյրերը:

Միայն Զաւարեան վարժարանը (Յունաստան), որ շէնքովն ու հողովն ալ սեփականութիւնն է կարմիր Խաչի, կրնար լարել անոնց ուշադրութիւնը: Իսկ 1915ի բեկորներու փրկութեան ձեռնարկը՝ Սուրիոյ եւ Միջագետքի մէջ, բաւական էր ամէնէն անհոգներն ալ ցնցելու: Այնքան բազմապահանջ եւ ստիպողական գործ մըն է այս, որ տարօրինակ պիտի ըլլար, եթէ բարեգործականն ալ չփութար բերելու իր բաժինը, — անշուշտ երկու-երեք անգամ աւելի:

Եւ այսպէս բազմաթիւ գործեր, որոնք սէր, աշխատանք և յարատեւութիւն կը պահանջեն:

Մենք վստահ ենք որ Արեւմտեան Եւրոպայի կարմիր Խաչն ալ կրնար միեւնոյն բարձրութեան հասնիլ, ընդլայնելով իր գործունէութեան շրջանը:

Շատ ալ տարբեր չեն Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի պայմանները: Տեղական հոգերէն դուրս, եթէ կարմիր Խաչի այս ճիւղն ալ աչքերը ուղղէ դէպի արեւելք — դէպի արեւելեան գաղութները կամ «նահանգները»,—ծաղկոց մը, պատսպարան մը բանալով կամ օգնելով եղածներուն, կը հաւատանք թէ նոր ուժ եւ կորով կը ստանայ:

Շ.

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ստացած ենք հետեւեալ գումարները.—

Եոզկատի Հայր. Միութիւն, սէն շամոն	100.—
օգոստ. 6ի գումարը	11,857.—
Ընդհ. գումար	11,957.—

* * *

ՉԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Եոզկատի Հայր. Միութիւն, սէն շամոն	100.—
յուլիս 11ի գումարը	3985.60
Ընդհ. գումար՝	4085.60

ՊՈԼՍՈՅ ՀՐԴԵՀԸ

Պոլսոյ անցեալ շաբթուան հրդեհին մասին հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդեն պոլսական թերթերը.Նշան Թաշ,Մուրատիէ Թաղինէէնիփողոցէն սկսաւ կէս օրին եւ բոլոր սաստկութեամբ տեւեց մինչեւ ժամը ութը: Ամբողջ եօթը ժամ, տուները կը վառէին, որովհետեւ ջուր չկար:

Բոլոր կեդրոններէն, մինչեւ հեռաւոր արուարձաններէն հըր շէջ խումբերը հրդեհին վայրը փութացին իրենց բոլոր կազմածներով: Եւ սակայն չմուղները երկար ատեն անգործ ըսպասեցին բոցերուն դէմ ու հազիւ հեռաւոր տեղերէ բերուած ջուրով կարելի եղաւ կրակը «զովացնել»:

Հրդեհը երեք մեծ թեւերով կ'առաջանար դէպի Մաչքա-Թէշվիքիէ եւ դէպի Պէշիկթաշ, իւրաքանչիւր թեւ երկու երեք ճիւղերու բաժնուած: Կրակը իր անցքին վրայ բոլորովին մոխիր կը դարձնէր տուները, որոնք մեծագոյն մասով փայտաշէն էին եւ խոխուներու պէս կը վառէին, կը հալէին հրդեհի զուրային մէջ:

Հրշէջները բազմաթիւ տուներ փլցուցին բոցերուն անցքը արգիլելու համար դէպի ուրիշ թաղեր, եւ այս գործողութեան մէջտեղին բազմաթիւ ձեռնառուէրներ գործածուեցան:

Երկու հրշէջներ շատ վտանգաւոր կերպով վիրաւորուած, գրեթէ չախչախուած եւ հիւանդանոց տարուած են յուսահատական վիճակի մէջ, զինուոր մըն ալ ելեկտրահար եղած ու մեռած է: Ասկէ զատ Նիհատ պէյ անուն անձ մը, ի տես սարսափելի բոցերուն, սրտի կաթուած ունենալով յանկարծամահ եղած է փողոցին մէջ:

ՄԵՆԱՄԱՐՏ

ԹՈՒՐՔ ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

«Ճիւմհուրիէթ» գրած էր թէ «Եարըն»ի խմբագրապետին վրայ կատարուած յարձակումը արդիւնք է «ազգային զգացումներու յորդումի»ին: Պատասխանելով այս դիտողութեան, Արիֆ Օրուճ պէյ ուղղակի մենամարտի կը հրաւիրէ Եոնուս Նատի պէյը:

«Փոխանակ ուրիշներ կռիւի դրդռելու, անձամբ եկուր եւ քեզի կը սորվեցնեմ թէ ի՛նչ ըսել է պայքարը: Այդ խեղճ մարդոց արի՛ւնը մտնել կ'ուզես: Չե՞ս գիտեր որ եթէ այդ փորձը անգամ մըն ալ կրկնուի, անպայման արիւնով պիտի վերջանայ, այս կամ այն կողմին ի հաշիւ...:

«Ընտրութեան իրաւունքը քեզի կը թողունք քու հաւնած ղէնքով եւ ուզած տեղդ, բայց միայն քեզի հետ դէմ դէմի կռուինք: Կը սպասեմ ընտրած ղէնքիդ, որոշած տեղիդ եւ վկաներուդ...»:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՓՐՈՒՍԻՈՅ ԶԱԽՈՂԱԾ ՀԱՆՐԱՔՈՒԷԷՆ ՎԵՐՋ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Գերման կառավարութիւնը որոշած է ամենախիստ միջոցներով պայքարիլ հակայնավարներուն դէմ, որոնք մանաւանդ այս վերջին շաբաթները, կրկնուած եւ արիւնահեղ խռովութիւններու տեղի տուին:

Խորհրդակցութեան մը ընթացքին, որուն կը մասնակցէր նաեւ Պերլինի ոստիկանապետը, գերման կառավարութիւնը կարգ մը որոշումներ տուաւ: Ոստիկանապետը ուղղակի տեղեկութիւններ հաղորդեց հակայնավար կուսակցութեան ահաբեկչական կազմակերպութեանց մասին եւ յայտնեց թէ ոստիկանութիւնը ի վիճակի է իր տրամադրելի միջոցներով չախչախելու ահաբեկչական ձեռնարկները եւ թէ չպիտի վարանի գանոնք գործածելու:

Խորհրդակցութիւն կատարուեցաւ համայնավար կուսակցութիւնը լուծուած յայտարարելու, սակայն այս միջոցը առայժմ մէկդի դրուեցաւ, նկատելով որ նման որոշում մը պէտք է տրուի գերման բոլոր կառավարութեանց կողմէ միաժամանակ եւ այն պահուն միայն երբ երկրին վիճակը դառնայ անտանելի: Մինչ ներկայիս, կացութիւնը այնքան ալ ծանր չէ:

Ընկերվարական շրջանակները նման որոշում մը կը նկատեն քաղաքական սխալ մը, ներկայ պայմաններով:

Առայժմ ուրեմն, ոստիկանութիւնը միայն պիտի գործէ ընդդէմ համայնավարներուն, պայքարին տրամադրելով իր բոլոր միջոցները: Կիրակի օրուան խռովութեանց հետեւանքով, Պերլինի մէջ ձերբակալուեցան 174 անձեր:

Ոճրափորձ Պրիւնինկի դէմ

Անցեալ շաբաթ իրիկուն, փորձ մը կատարուեր էր Ֆրանք-Ֆորթ-Պերլին ճեպընթացը օդը հանելու: Կատարուած քննութիւնները երեւան հանեցին թէ ոճրափորձը պատրաստուած էր չափազանց վարպետութեամբ: Ոճրափորձին վայրէն գտնուեցան կազի խողովակի շատ մը կտորներ, բոլորն ալ լեցուած պայթուցիկներով: Այս կտորները 170 մեդր երկար թելով մը կապուած էին ելեկտրական գործիքի մը: Առաջին կտորին պայթուէն, քանդուեցաւ միայն 4 մեդր երկաթագիծ: Մեքենավարը յաջողեցաւ արագօրէն կեցնել ճեպընթացը, երբ լսեց առաջին պայթիւնը եւ այս կերպով առաջքն առած եղաւ մեծ աղէտի մը: 70ի չափ վիրաւորներ կան. բոլորը թեթեւ:

Ոստիկանութիւնը համոզուած է թէ ոճրափորձը ուղղուած էր Գերմանիոյ վարչապետին Պրիւնինկի եւ արտաքին նախարարին՝ Քուրցիուսի դէմ: Ոճրագործները կը կարծէին թէ անոնք նոյն ճեպընթացով պիտի վերադառնան: Նիւթական կորուստները կը գնահատուին մէկ միլիոն մարք: Երկաթուղիի ընկերութիւնը տրամադրած է 20000 մարք, անոնց որ պիտի կրնան երեւան հանել ոճրագործները.

Սերպիա սահմանադրական կը դառնայ

Անգլիական գործակալութեան մը Զագրէպի թղթակիցը կը հաւաստէ թէ Եւրոպայի միակ միապետական երկիրը Սերպիա, սահմանադրական պիտի դառնայ մօտ ատենէն:

Սերպիոյ թագաւորը որոշած է արմատական փոփոխութիւններ մտցնել ներկայ վարչաձեւին մէջ որ հաստատուած է 1929ին: Թագաւորին մտադրութիւնն է առայժմ հաստատել վարչաձեւ մը, որ աստիճանաբար վերածուի խորհրդարանական վարչաձեւի, ինչպէս որ հաստատուեր էր Սերպիոյ մէջ 1918էն մինչեւ 1929:

Թղթակիցը կը հաւաստէ նաեւ թէ օգոստոս 16ին է, իր գահակալութեան 10րդ տարեդարձին, որ թագաւորը խորհրդարանին պիտի վերադարձնէ բոլոր սահմանադրական իրաւունքները: Սակայն խորհրդարանը որ 1929ին կը բաղկանար 16 կուսակցութիւններէ, այս անգամ պիտի ունենայ միայն երեք կուսակցութիւն: Ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան հոկտեմբերին:

Պարսկաստանի ճաւատուրմը

Պարսիկ կառավարութիւնը իտալիոյ յանձնարարեց իւրաքանչիւրը 300 թոնօ տարողութեամբ 4 եզերապահ եւ 900 թոնօ տարողութեամբ 2 ականակիր նաւեր: Այս նաւերը պիտի յանձնուին այս տարի իսկ:

Յիսուն պարսիկ երիտասարդներ պիտի դրկուին Իտալիա, մարզուելու համար նաւային սպասարկութեանց մէջ: Ցարդ Պարսկաստան ունէր միայն 3 նաւեր:

Յունաստանի ընտրութիւնները

Յունաստանի յառաջիկայ ընտրութիւններուն առթիւ, յունական թերթ մը կը հրատարակէ Վենիզելոսի յայտարարութիւնները: Յունաստանի վարչապետը յայտարարած է թէ վստահ է որ 1932ի ընտրութիւններուն, ժողովուրդը դարձեալ իրեն պէտի տայ քուէն: Իսկ եթէ իր կուսակցութիւնը պարտուի եւ գործի գլուխ գան ընդդիմադիր սահմանադրականները, պարտք պիտի սեպէ իր աջակցութիւնը տալ անոնց:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՕԴԸ

Փարիզի օդը ո՛րքան նման է իր աղջիկներուն: Ցասը վայրկեան արեւ, կէս ժամ անձրեւ, երկու ժամ ամպ, եւ այսպէս շարունակ:

Խաբուսիկ ժպիտ մը, յետոյ անորոշութիւն: կամ շանթ ու փոթորիկ:

Մանաւանդ այս տարի:

Ջանազան միութիւնները դաշտահանդէս կը ծանուցանեն ամբողջ մէկ շաբաթ:

Եւ, վերջին պահուն, կը յետաձգեն, յստահելով օդին:

Իսկ անոնք որ կը յամառին յուսալ, դաշտահանդէսի փոխարէն կ'ունենան...տաշտահանդէս, կիրակի օրով, անտառի մը խորը:

Այսպէս եւ աղջիկները,կը ժպտին կը խայթեն, կը կայթեն: Եւ յանկարծ... փոթորիկ, կամ առնուազն ամպ մըորաւելի ծանր է քան անձրեւը:

Եւ մանաւանդ ի՛նչ փոթորիկներ:

Բացէք թերթերը եւ պիտի ֆամոզուիք թէ տկար, փափուկ սեռը աւելի վարժուութեամբ կը խաղայ ատրճանակին ետեւ, քան այն որ տգեղ կամ կոպիտ կը կոչուի:

Պո՛ւմ, պո՛ւմ — եւ առնուազն երկու ֆոգի կը փռուին գետին, սիբահարն ու սիրուհին:

Ցասը վայրկեան իսկ չի տեւեր տպաւորութիւնը, եւ կեանքը կը շաւալի ճիշդ ինչպէս օդը, — պահ մը արեւ, յետոյ որոտում, յետոյ շանթ — կայծակ, տեղատարափ անձրեւ, եւ նորէն խաղաղութիւն: Դյսինքն անստուգութիւն, պիտի բացուի՞, չը՛պիտի բացուի, ընձրե՞ թէ արեւ...

Հարցուցէք փարիզի աղջիկներուն:

Ի՛նչքան իրարու նման են փարիզի օդն ու աղջիկները, մէկը ծնունդը միւսին:

ԱՐՇԱԽԻՐ

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼԻ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ

Գրած էինք թէ ժամուլի նոր օրէնքը Մ. Քէմալի կողմէ վաւերացուած է:

Օրէնքին պարտադրած քննութիւնները կատարուելու համար, նոր կազմակերպութիւն եղած է Պոլսոյ ընդհ. դատախազութեան մէջ:

Միւս կողմէ, ուրիշ վեց-եօթը պաշտօնեաներ եւ քանի մը մեքենագիրներ պիտի առնուին: Այս պաշտօնեաները պիտի քննեն ֆրանսերէնն, յունարէնը, հայերէնը, եբրայեցերէնը, անգլիերէնը եւ գերմաներէնը թերթերը:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կը վախցուի որ Պաղեստինի հրեաներուն եւ Արաբներուն միջեւ դարձեալ խռովութիւններ ծագին, որովհետեւ ներկայ կացութիւնը վտանգաւոր կը թուի: կարգ մը վայրերու մէջ, հրեայ գաղութները ոստիկանութեան պաշտպանութիւնը խնդրած են: կառավարական պաշտօնեաները այս առթիւ իրենց մօտ անջատաբար հրաւիրեցին հրեայ եւ արաբ թերթերու խմբագիրները: Կը կարծուի թէ իրենց ազդարարուած է զգոյշ ըլլալ եւ ժողովուրդը չգրգռել:

Պաղեստինի Բրիտանական Մարզպանը հրեայ պատուիրակութիւն մը ընդունեց, եւ անոնց հաւաստեց թէ կառավարութիւնը ուշադրութեամբ կը հսկէ եւ միջոցներ ձեռք առած է կարգ կանոնին պահպանման համար:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԻ ՊԱՀԱՆՋԸ

Միացեալ Նահանգներու Սահմանադրութեան մէկ տրամադրութեան համաձայն, այս երկրի Խորհրդարանը (Cengress) պէտք է գումարուի առ նուազն տարին մէկ անգամ եւ նստաշրջանը պէտք է բացուի դեկտեմբեր առաջին երկուշաբթին, եթէ օրինական ճամբով չէ նշանակուած տարբեր թուական մը։ Այս սովորական նստաշրջանը կը տեւէ ամբողջ ձմեռը եւ յաճախ նաեւ գարնան ամիսները։

Երբ անցեալ մայիսին պիտի փակուէր Խորհրդարանի վերջին նըստաշրջանը, գոնուեցան բազմաթիւ ձերակուտականներ ու երեսփոխաններ, որոնք յառաջիկայ դեկտեմբեր առաջ արտակարգ նստաշրջանի մը պէտքը չեշտեցին։

Այս տեսակէտին պաշտպանները նկատի ունէին, գլխաւորաբար տնտեսական տագնապը, որ հետզհետէ աւելի ծանր կը ճնշէր եւ գարնան մասին լրջօրէն խորհիլը հրամայական կը դարձնէր։

Երբ երկիրը կանգնած էր տնտեսական ու ելեւմտական ծանր մտահոգութիւններու առջեւ, երեսփոխանական կամ ձերակուտական աթոռներ գրաւողները կը խորհէին իրենց պարտականութիւններու մասին եւ կ'ուզէին աւելի քան վեց ամիս հեռու մնալ ընտրիկներէն։ Այս պատճառով ալ, նախ քան վերջին նստաշրջանին փակումը, սիրտցաւ ներկայացուցիչները կ'ուզէին ապահովել արտակարգ նստաշրջանի մը գումարումը։

Տարբեր էր նախագահ Հուվըրի եւ իր խորհրդական-գործակիցներուն մտածումը, որ իրեն չենարան ունէր գործի մարդիկը, այսինքն դրամատէրերը։ Իշխանաւորները չէին հաւատար որ Խորհրդարանը կրնայ որեւէ ձեւով դիւրացնել տիրող տնտեսական տագնապին մեղմացումը։ Նախագահը կը շեշտէր թէ պայքարը պէտք է մղուի հաղար ու մէկ ճակատի վրայ եւ ասոր համար ալ ինք ոչինչ կ'ակնկալէ արտակարգ նստաշրջանի մը աշխատանքներէն։ Արդիւնքն այն եղաւ որ Միացեալ Նահանգներու Խորհրդարանին վերջին նստաշրջանը փակուեցաւ, առանց արտակարգի մասին որեւէ խօսքի անցնելու։

Խորհրդարանական դադարի այս շրջանին, նախագահ Հուվըր բռնեց վարչական կարգադրութիւններուն ճամբան։ Կը սպասուէր որ նախագահը շարունակէր իր խորհրդակցութիւնները՝ տնտեսական տագնապը կասեցնելու եւ աշխատազուրկներուն գործ ստեղծելու առաջարկութեամբ, սակայն վարչական կարգադրութիւններուն չտրուեցաւ այս ուղղութիւնը։ Դէպ ոչինչ յայտարարուեցաւ հրապարակաւ։

Ինչպէս ծանօթ են «Յառաջ»ի ընթերցողները, Հուվըրի վարչական առաջին կարգադրութիւնները եղան Միացեալ Նահանգներու կեդրոնական կառավարութեան պաշտօնատուներու պիւտճէներուն կրճատումը։ Այս մեծ հանրապետութիւնը այսպիսով բռնեց խնայողութեան ճամբան, անուղղակի օրինակ հանդիսանալով մեծ ու փոքր արդիւնաբերողներուն, որոնք սկսան աւելի համարձակօրէն կրճատել աշխատավարձերը եւ պահել արտադրութեան քանակի նուազագոյն չափը։

Երբ պետութեան հասոյթները պակսած են՝ իբր բնական հետեւանք համատարած անգործութեան, պարզ է որ ձեռք առնուած խնայողական միջոցները անհրաժեշտ նկատուին հանրութեան կողմէ։ Քիչերը կրնան տեսնել որ պետական խնայողութիւնը զէշ օրինակ միայն կրնայ ըլլալ արդիւնաբերողներուն համար, հետեւաբար կը նպաստէ անտեսական ներկայ կացութեան երկարաձգումին։ Քիչերուն միայն յատուկ այդ հեռատեսութիւնը չի բաւեր, որպէսզի սիրտցաւ ներկայացուցիչներ հրապարակաւ պահանջեն արտակարգ նստաշրջանի մը գումարումը, մանաւանդ ամրան այս տաքերուն։

Եթէ ոչ այս կարգի զուտ ներքին ու երեւութապէս օրուան պահանջ ներկայացող կարգադրութիւններու, գոնէ ըստ էութեան նման՝ բայց միջազգային համաձայնութեան մը համար անհրաժեշտ պիտի ըլլայ հրաւիրել Միացեալ Նահանգներու Խորհրդարանի արտակարգ նստաշրջան։ Խօսքը մեծ պատերազմէն ետք ցած պետական պարտքերու վճարումները տարի մը յետաձգելու առաջարկի մասին է։

Լոնտոնի վերջին խորհրդաժողովը որուն մասնակցեցան շահագրգռուող եօթը մեծ պետութիւններու ներկայացուցիչները՝ Գերմանիան տնտեսական ու ելեւմտական փլուզումէ փրկելու առաջադրութեամբ, ընդունեց նախագահ Հուվըրի մէկ տարուան մորատորիումի առաջարկը։ Այս կը նշանակէ որ Միացեալ Նահանգներու Գանձային նախարարութիւնը այս տարի պիտի չգանձէ Ֆրանսայէն եւ Անգլիայէն իր ուներեցած պահանջները։

Արդ՝ այս գանձումները պիտի ըլլային յառաջիկայ դեկտեմբեր 15ին, եթէ «մորատորիում»ի առաջարկը չընդունուէր, բայց այդ առաջարկը ընդունուելէն յետոյ ալ՝ այս երկրին մէջ գործադրութեան դրուելու համար, անհրաժեշտ է որ այդ համաձայնութիւնը վաւերացուի Միացեալ Նահանգներու Խորհրդարանին կողմէ։

Ճիշդ է որ նախագահ Հուվըր՝ այդ առաջարկը ներկայացնելէ առաջ խորհրդակցած է թէ՛ Մերակոյտի և թէ երեսփ. ժողովի վարիչ տարրերու հետ եւ թէ ապահոված անոնց հաւանութիւնը։ Սակայն խնդիր է թէ դեկտեմբեր 7ին նոր նստաշրջան մը բացող Խորհրդարանը պիտի կարենա՞յ մինչեւ 15ը վերջացնել ո՛չ միայն իր կազմակերպական աշխատանքները, այլեւ «մորատորիում»ի հետ կապուած խնդիրներուն ուսումնասիրութիւնը։

Այս է որ կասկածելի կը նկատուի, աչքի առջեւ ունենալով այն պարագան որ թէ Մերակոյտի եւ թէ երեսփ. ժողովի անդամները մօտաւորապէս հաւասար թիւով բաժնուած են երկու կուսակցութիւններուն վրայ, ինչ որ ժողովի կազմակերպման նախնական աշխատանքները կը դանդաղեցնէ զգալապէս։

Եւ յետոյ, «մորատորիում»ի հետ կապուած խնդիրներուն ուսումնասիրութիւնն ալ թեթեւ գործ չէ, մանաւանդ որ մինչեւ դեկտեմբեր այս կարգադրութեան դրական ու բացասական հետեւանքները մէջտեղ ելած կ'ըլլան եւ կրնան տարակարծութիւններու առիթ տալ։

Այս պարագաները նկատի ունենալով է որ Սպիտակ Տան մօտիկ կանգնած դիւանագէտները ըստ երեւոյթին կը խորհին արտակարգ նստաշրջանի մը մասին։

Վերջերս Մէսէչուսէթին ներկայացուցիչը Թրէտուէյ այցելած է Նախագահին, որուն հետ ո՛չ միայն անձնական բարեկամութիւն՝ այլ եւ քաղաքական նոյնանման ըմբռնումներ ունի։ Ծատկանշական է այս տեսակցութենէն յետոյ թերթերու թղթակիցներուն մէկ զեկոյցը որուն համաձայն ներկայացուցիչ Թրէտուէյ նախագահին թելադրած է հրաւիրել խորհրդարանի արտակարգ նստաշրջան մը։

Այս կարգի զեկոյց մը ենթադրել կուտայ որ պարագաները փոխած են նախագահ Հուվըրի ժխտական դիրքը այս խնդրի մասին։ Եւ որպէս զի նման գումարումէ մը նախագահին սպասած անպատեհութիւնները որքան կարելի է քիչ ըլլան, հաւանական է որ արտակարգ նստաշրջանը հրաւիրուի նոյեմբերին։

ԴՈԿՏ. Ե. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

"ՌԱՊՊԻ,,

ՖՆԱՐԱՎԷՊ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ու զարմանալի չէ երբեք եթէ յաճախ Պէշիկթաշլեանի լեզուն անհանդարտ, անհաւասարակշիռ թափ մը ունի, նման իր պատկերներուն. որովհետեւ ան չի յաջողիր հակակշիռի տակ առնել միշտ իր երեւակայական խռովքը. պատկերները եւ լեզուն կը հոսին զառիթափի ի վար գլորող հեղեղատին նման որ չի ճանչնար չափ, չափաւորութիւն ու ինքզինքէն դուրս ելած է։

Վերջապէս իր բառական հնչականութիւնը, իր հատկաեալ, ոստոստուն շեշտերը, յորձանապտոյտ լեզուն կուտան տեսակ մը ոճ զոր պիտի փորձուէի բաղդատել դարավերջիկ պարերու քիչ մը խենդ, քիչ մը գինով երաժշտութեան հետ, ճապաղանիի հետ, եթէ չվախնայի տպաւորութիւնս չափազանցելէ...

Օրինակ մը, որ միակը չէ.

«բեթանիա՝

կէս գիշեր՝

Լուսանուշ խաւար։

Լուսինը կը լողայ ամպէ ամպ՝ փոքրիկ վերջալոյսներ՝ վարդի լճակները որոնց մէջ կ'ընկղմի լուսնի նաւակը՝ նարդոսի ջրըվէժ՝ երազ կը տեղայ երկնքի խաղաղութեան ճամբաներէն՝

բեթանիա։

Աղբիւրներու փողոց՝

. . . . . .

(Կ'ընդմիջեմ. շարունակեցէք կարդալ էջ 32ը, յաջորդ էջը, յաջորդ էջերը, եւ կամ որեւէ էջ.նոյն գնացքը ամէն տեղ։)

* * *

«Ռապպի»ի նիւթը գեղազարդուած է (stylisation) *կառակարանի մէկ* դրուագին, Մարիամ Մագդաղենացիի տարփանքը Յիսուսի հանդէպ։ Պէշիկթաշլեան նոր, ինքնատիպ տիպարներ չէ ստեղծած, ոչ ալ փորձած է հոգեբանական կամ իմաստասիրական հարցեր դնել՝ կամ լուծել. ան բաւականացած է, նոյնիսկ տեղ տեղ նոր կտակարանի ոգիին տակ հաւատարիմ մնալու ստիճան ներկայացնել Յիսուսի կեանքին վեր ջին եղերական օրերը։ Պէշիկթաշլեան ուզած է կարճէք այդ եղերական դէպքերը շեշտել, գունաւորել, անոր հակադրելով, կամ համադրելով Մարիամի տարփանքը...

«Ռապպի»ի մէջ, նոյնիսկ Յիսուսէ աւելի Մարիամի տիպարն է զոր հեղինակը ուզած է ամբողջացնել եւ կենդանացնել։ Ինչ տարերային բայց բուռն զտարիւն մըն է որ կը լեցնէ այդ կնոջ կեանքը. անիկա կը ներկայացնէ սիրոյ նախաղգայնութիւնը, սիրոյ հեռազգայութիւնը, անիկա կը սկսի սիրել կոչեցեալը, առանց զայն տեսած կամ ճանչցած ըլլալու. եւ իր մէջ յայտնուող այդ զգացումը, այդ կիրքը այլեւս կը քաշէ, կը վարէ զինքը, ու անկախ իր կամքէն, կ'առաջնորդէ միայն «Ռապպի»ի ոգքը, միայն անոր սիրոյ...

Պէշիկթաշլեան տրտփուն, հիացող տողերու մէջ ցիտցած է տալ այդ զոյգ սէրերուն, սիրոյ ճարճատական կամ հոգեկան խռովքներու ամբողջ տառապ։ Սէ՛ր որ մարդկային ու նոյնիսկ աստուածային էութիւնները կը հրդեհէ «ճարճատող ձիթենիներու նման. հոգ Պէշիկթաշլեան կատարելապէս իր տարբինճէյն է. ան կը ճանչնայ սիրոյ բոլոր պահերը, տենչանքը, հեշտանքը, յագեցումը եւ հիասթափումը...

«Բանվի մարդկային զգացումը անհուն է, բայց մարմինները անյարմար կատարեալ վայելքի համար։»

* * *

Բայց ինչո՞ւ Պէշիկթաշլեանի քնարական զրականութիւնը տեղատեղ «սիրտ կ'առնէ» *չափազանց* ճանր ճոլրի նման, որ կը զոյճ ա. խորժակը, առանց զայն յագեցուցած ըլլալու։

Կարծեմ պատճառը պարզ է. Պէշիկթաշլեան թերութիւններն ունի իր իսկ առաւելութիւններուն. իր յատկութիւններն են որ կը պլեն, կ'անցնին զինքը, զինքը կը խեղդեն կատարելապէս։

Այո, իր զրականութիւնը կը մեղանչէ չափազանցութեամբ եւ գերիրական, անդրիրական նկարագրութիւններով։ Կարծէք պարզ, բնական մարդկային աշխարհը չի բաւեր իրեն. պէտք կը զգայ մեզ տպաւորելու մտացածին աշխարհով մը, ուր ամէն երեւոյթ չերմի բռնուած է, եւ իր բառերը կը ցատկեն ամենայն դիւրութեամբ ամենաբուռն վերջնագոյն արտայայտութիւններու։

Պիտի առարկուի թէ գրական ընթացիկ մեթոտ մըն է այլաբանութիւնը, չափազանցութիւնը։ Հակառակը չեմ պնդեր, բայց ընդունինք վերջապէս որ բնութիւնը եւ կեանքը տրամաբանութիւն մը ունին, զոր արուեստը չի կրնար անտեսել։

Չափազանց շատ արուեստ,տաբապայման պաճուճանք, ահա Պէշիկթաշլեանի թերութիւնը։ Ատիկա կը շլացնէ բայց կը յոգնեցնէ մեր ճաշակը. ատիկա նոյնիսկ կասկածի տակ կը դնէ հեղինակի մը զգացումներու անկեղծութիւնը։

Թերութիւն մը զոր ռոմանթիզմը ճշակեց առաւելապէս եւ զոր այլանդակեցին բոլոր այն գրական աճապարարները որոնց համար արուեստը խաղ մը, սնափառութիւն մը եղած էր։

Արուեստ, արուեստի՞ համար.ես, ափսոս, զուրկ եմ այդքան երբեմն ըմբռնումներէ։ Կը հաւատամ սակայն որ արուեստը այնքան կը ծառայէ արուեստին որքան գիտէ ծառայէ բնութեան եւ կեանքին։

Պէշիկթաշլեանի գրական արժանիքները ոչ միայն քնարերգակ, այլ իբրեւ երգիծաբան անուրանալի են։ Բայց ինչ որ կը սիրենք ու կը ներենք երգիծաբանին քով, քնարերգակին քով շատ կը տեսնենք։ Եթէ առաջինը իրաւունք ունի իրականութիւնը դիտելու ոսպնեակներու ընդմէջէն, երկրորդը պարտաւոր է աշխարհի պատկերը տեսնել եւ տալ պարզ եւ մարդկային աչքերով։

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ՀԱՆԴԷՊ

ԹՄԲ.— Օգոստոս 1ին հրատարակեցինք Թուրքեւպարսիկ սահմանագլուխի պատմական ներկայացուցիչ Գնդ. Քեազիմ պէյի յայտարարութիւնները՝ քրտական շարժման մասին։ Ստորեւ՝ այդ յայտարարութեանց վերջին մասը.—

Թուրք կառավարութեան ցանկութիւնն է իր տիրապետութիւնը տարածել պարսկական հողամասին այն ճանապարհի վրայ, որ Ղուդլուի հովիտէն սկսելով կ'ուղղուի դէպի Արարատ։ Այս հողաշերտը սահմանէն 6-7 քիլոմեթրի վրայ Պարսից երկրամասին մէջ կը գտնուի։ Իբրեւ փոխարինութիւնը Թուրքիան պատրաստ է ուրիշ հողամաս յանձնել Պարսից կառավարութեան։ Վերջինս նկատի ունենալով երկու կողմի շահերը եւ առաջնորդուած Թուրքիոյ օգնելու ցանկութեամբ, սկզբունքով ընդունած է այս առաջարկը այն պայմանով սակայն, որ հողամասերու վերայիշեալ փոխանակութեան մէջ, սահմանագծի մասին կողմերը համաձայնութեան յանգին։ Ներկայիս երկու պետութիւններու միջեւ այդ մասին բանակցութիւնները կը շարունակուին։ Եւ որպէսզի միեւնոյն ժամանակ այդ բանակցութեանց վերջը, անհրաժեշտ զգուշութիւնները ձեռք առնուած ըլլան, վերոյիշեալ ուղին երկու կառավարութեանց ուժերու հսկողութեան եւ աղդեցութեան տակ կը մնայ։

Ի հարկէ Պարսից կառավարութեան համաձայնութիւնն այն ժամանակ վերջնական կ'ըլլայ, երբ եզած առաջարկը կը մնայ իր որոշուած սահմաններուն մէջ եւ դէպի Արարատ տանող ճանապարհէն եւ դիւռուրական տեսակէտով այդ ուղին պահող բարձունքներէն զատ, ուրիշ պահանջ չըլլայ եւ միաժամանակ փոխանակութիւնը բաւարար ըլլայ։ Հակառակ պարագային դժուար թէ պարսիկ կառավարութիւնը հողամասերու փոխանակութեան համաձայնի։

«Արարատի ճնշումէն յետոյ տեղի ունեցած զէպքերու մասին կարգ մը ցեղապետներ Պարսից ուժերուն անձնատուր ըլլալով, ներկայիս ալ Պարսից իշխանութեան հսկողութեան եւ հավանաւորութեան տակ են։ Գալով խռովութիւնները շարունակող տարրերուն, եթէ Պարսից զօրքի հետապնդումը չըլլար, անկասկած, որ ներկայիս պատկառելի ոյժ մը կը ներկայացնէին։ Երբ Արարատէն խռովարար խումբերը սահմանն անցնելով, Աղ Գոլի. Ղումի եւ Ղըշլաղի շրջաններն էին կեդրոնացեր։ Պարսից զօրքը 28 Էսֆանդ 1309 (1931 մարտի 19ին) ընդհարման կը բռնուի անոնց հետ եւ այդ շրջաններէն հեռացնելով մինչեւ սահմանը կը հալածէ։

Հակառակ այն հանդամանքին որ խռովարարները ճնշելու համար թուրք զօրքի աջակցութեան պիտոյմ եր եղած, սակայն սահմանը բաց եր մնացած։ Այսպիսով խռովարարները յաջողեցան թրքական հողն անցնիլ եւ Սարիհան, Քարաջի Բալաղ եւ Ղըշլաղաթ գիւղերու շրջանները ապաստանիլ։

Այդ շրջանի Քիւրտերէն աջակցութիւն ստանալով, նոյն խռովարարները սոյն թուի Փարւարդինին (ապրիլ 1931) պարսկական Ղարահասանի կայարանի վրայ զիշերային յարձակում կատարեցին։ Ստիճանաւոր մը սպաննել է, քանի մը զինուոր վիրաւորելէ յետոյ, անոնք մտան պարսկական հողը եւ կեդրոնացան Ղալա-Զեղի եւ Իլ Թիլ խանի լեռներու եւ բարձունքներու վրայ։

«Օրդիբեհեշտին (այս մայիսին) զանոնք ընկճելու համար զօրք ուղարկուեցաւ. մինաժամանակ թրքական իշխանութեան աջակցութիւնը խնդրուեցաւ։ Սակայն նախ քան անոնց աջակցութեան հասնիլը, Խորդադի 5ին (մայիսի 26ին) մեր զօրքը իր գործողութիւններն աւարտեց։ Խռովարարները ցրուեցան եւ բազմաթիւ զոհերով Արաքսի ափը եւ սահմանի այ մասը գտնուող Ղըշլաղ-Փանջարլու հասան։

«Ստացուած տեղեկութիւններու համաձայն անոնք Թանդուրեզ լեռն են ապաստանած։

«Խորդադի 10ին (յունիսի 1ին) լուր եկաւ թէ նոյն խռովարարներէն խումբ մը երեւցած է Զալղրանի շրջանը։ Իսկոյն Ղարաէյնի շրջանը զօրախումբ մը ուղարկելով, թրքական հրամանատարին լուր տրուեցաւ եւ աջակցութիւն խնդրուեցաւ։ Վերջինս պատասխանեց, որ Բայազիդի հրամանատարը եւ զօրամասը Խորդադի 17ին (յունիս 7ին) սահմանազլուխ պիտի գան։

«Պարսկական զօրքը, նոյն օրը Շէյխ-Սալու շրջանում խռովարարներուն վրայ յարձակելով, զանոնք մինչեւ թրքական սահմանը հալածեց։ Եւ որովհետեւ, այդ ժամանակ թրքական ոյժեր չկային, խռովարարները յաջողեցան փախուստ տալ եւ իրենց ոյժերը կեդրոնացնելով, Խորդադի 18ին (յունիս 8) Շէյխ-Սալուի հարաւային դիրքերը գրաւեցին։ Այդպիսով մեր ոյժերն ստիպուեցան նորէն կռուի բռնուիլ ա. նոնց հետ։ Գրաւելով անոնց դիրքերը, խռովարարները Բէքալէի հարաւային բարձունքները մղեցին։

«Խռովարարներու հանդէպ թրքական ուժերու այս անգործութեան պատճառը, կարծիքս այն է որ թրքական իշխանութիւնները հակառակ անցեալի գործունէութեան, այժմ ցանկութիւն ունին Քիւրտերու դժգոհութիւնները վերցնելով, սիրաշահիլ եւ անդորրութիւնը վերահաստատել այդ շրջաններուն մէջ։

Ինչպէս կը հաստատեն մանրամասնութիւնները նշուած Արարատի ըմբոստութիւնը ճնշելու գործին մէջ մեր՝ Թուրքիոյ բերած աջակցութիւնը մեզ նկատմամբ փիղիքական խոշոր կորուստ պատճառեց եւ սպասելի էր, անոնց հանդէպ Թուրքիոյ կողմէ բարեացակամ վերաբերմունք տիրէր։ Բայց որովհետեւ մեր իսկական նպատակն է սահմանի վրայ կատարեալ խաղաղութիւն հաստատել եւ հաւատալ Թուրքիոյ եւ Քիւրտերու պատերը վերցնել, ուստի մենք չենք զանց ուրախ կ'ըլլանք եթէ թրքական իշխանութիւնները յաջողին Քիւրտերու վստահութիւնը գրաւելով սիրաշահիլ և զանոնք հնազանդեցնել։ Այս հանգերձ,պէտք է յուսալ որ Քիւրտերուն սահմանի մեր շրջանէն հեռացումը բնակութեան տեղ տալով, Թուրքիոյ անոնց վրայ բաւարար ուշադրութիւն կը դարձնեն, որպէս զի պարսկական հողը չանցնին եւ պարսիկ գիւղերու բնակիչներ չպատճառեն։

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ԲԱՆՈՒՈՐ Կ'ՈՒԶԵՆ

«Խորհրդ. Հայաստան»ի 26 թիւի թիւը կարծես նուիրուած է բոլոր ջուղին բանուորներու պակասութեան հարցին։

Նախ խմբագրական մը, որ բոլորիչ քահանայի մը պէս «բնաբերքի առնելով Ստալինի մէկ խօսքը՝ քննադատութեանց դէմ ինքնապաշտպանութեան եղանակ —կը թելադրէ, կազմակերպուած ձեւով բանուորներ հաւաքելու քաղաքականութիւն ձգելու, եւ արդիլել բանուորներու ինքնակամ տեղափոխութիւնը, բնակիչներէնով՝ «ինքնահոսը»։

Բանուորական ուժերու պակասը «չափազանց վատ դրութիւն է ստեղծել»։ Արդիւնաբերութեան բոլոր ճիւղերուն մէջ,— պըղինձ, ցինկ, ուածեղէն, չէչաքար, բնակարանային շինարարութիւն,— ահագին պահանջ կայ բանուորներու։ Եւ ասոր արդիւնաբերական ծրագիրներու ժամանակ։ Միայն ներկայ եղանակի համար, շինարարական ձեռնարկները կը պահանջեն 15,000 բանուոր։

Եւ սակայն նոյն թերթը նկատել է, որ գիւղերուն մէջ կ'ապրին բազմաթիւ բանուորներ, որոնք — չէ՞ թէ ինչո՛ւ — չեն պատասխանած գործի մատուցման յայտարարութիւններուն։ Ու կը թելադրէ պայմանագիր կնքել այդ ազատ բանուորներուն հետ։ Ասիկա տեսակ մը սանձահակում է սակայն բանուորներու ազատութեան։ Այսինքն պայմանագրութիւններով — բանիմաց թերցողը կրնայ երեւակայել թէ ի՛նչ ձեւով կրնան խմբագրուիլ այդ — բանուորները զամուած պիտի ըլլան աշխատանքի մը, որ գիրի պիտի դարձնէ գիրենք, կամ առնուազն հասարակ մեքենայ։ Սակայն Ստալինի այդ «մեքենայացումն» է, որ կը պահանջէ։

Այս ամէնը լաւ։ Ամէն բան պատրաստանքին համար, եւ ոչ թէ բանուորին համար։ Այս է եղրակացութիւնը բանուորահաւաքման այս քաղաքականութեան։ Եւ այս քաղաքականութիւնն է պատճառը, որ, իրենց ունեցած բանուորին կեանքի եւ հանգստութեան պահանջները, — առիթ պիտի դարձեալ կը թելադրենք ընթերցողներուն՝ կարդալ կիրակնօրեայ մեր քաղուածքը Հայաստանի բանուորներուն վիճակին մասին։ Բանուորը կը խոստովի պայմանագրութիւն կնքելէ, եւ կը տեսնէ «ինքնահոսը», այսինքն բանուորը կը գաղթէ գործարանէ գործարան հանքէ հանք, ոչ թէ միայն պատանք փնտռելու, այլ նաեւ ի մը աւելի «մարդկային պայմաններ» Պարզ խօսքով, — անելու մեքենան (հայ բանուորը), վախնալով բոլորելէ մարդկային լեզուով, իր բոլորը կը կատարէ մեքենայի պէս՝ խօս՝ խոյս տալով գործարանէ հոսելով աշխատավայրէ աշխատավայր։

Այս առթիւ, կարելի՞ է չ

ԿԱՐՄԻՐ ՁԱՍՈՒՆՅ

— Հէ՛յ, հէ՛յ, ըսաւ Հէքտրնի, իրեց օգտակար ըլլալ։ Տէքտրի՛ն, ինչ ալ ընես, ինչ ալ ըսես, ինչ ալ ընես, ան քեզի կրնայ ներել, իրր թէ ան ալ քեզի պէս մարդ մըն է, որ կրնայ սխալիլ։ Ես ալ սխալած եմ, ինչպէս ամէն մարդ, անոր համար ալ ես քեզ կրնամ ներել։ Ինչո՞ւ ես ալ չեմ ներեր։

— Ես ալ կը ներեմ, պատասխանեց Տէքտրի՛ն, բայց ան չի ներեր ինծի։ Ան ինծի համար ամէն ինչ կ՚ընէ, ինչ որ ես կ՚ուզեմ, ան կ՚ընէ։ Ես ալ կ՚ուզեմ, որ ան ինծի ներէ։

— Ո՛չ, ո՛չ, ըսաւ Հէքտրնի, ես չեմ ներեր։ Ես ալ կ՚ուզեմ, որ ան ինծի ներէ, բայց ես չեմ ներեր։ Ես ալ կ՚ուզեմ, որ ան ինծի ներէ, բայց ես չեմ ներեր։ Ես ալ կ՚ուզեմ, որ ան ինծի ներէ, բայց ես չեմ ներեր։

Իրենց օգտակար ըլլալ Տէքտրի՛ն ու Հէքտրնի չէին գիտեր, թէ ինչպէս ուրիշին ներում շնորհեն, որովհետեւ իրենք երբեք ներում չէին ստացած։ Անոնք միտքերնին չէին անցուցած, որ ներում կրնայ ստացուիլ, ինչպէս նաեւ չէին գիտեր, թէ ինչպէս ներում շնորհեն։

— Ես ալ կ՚ուզեմ, որ ան ինծի ներէ, բայց ես չեմ ներեր, կրկնեց Տէքտրի՛ն։

— Ես ալ կ՚ուզեմ, որ ան ինծի ներէ, բայց ես չեմ ներեր, կրկնեց Հէքտրնի։

— Ես ալ կ՚ուզեմ, որ ան ինծի ներէ, բայց ես չեմ ներեր։ Ես ալ կ՚ուզեմ, որ ան ինծի ներէ, բայց ես չեմ ներեր։ Ես ալ կ՚ուզեմ, որ ան ինծի ներէ, բայց ես չեմ ներեր։

Իրենց օգտակար ըլլալու Տէքտրի՛նի եւ Հէքտրնի ջանքերը ապարդիւն անցան։ Անոնք չկրցան ներում շնորհել, որովհետեւ չէին գիտեր, թէ ինչպէս ներում շնորհեն։ Անոնք չկրցան ներում շնորհել, որովհետեւ չէին գիտեր, թէ ինչպէս ներում շնորհեն։ Անոնք չկրցան ներում շնորհել, որովհետ

Լիոնի մէջ «ՅԱՌԱՋ»ի գործակալն է

Խ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«Յառաջ» ստանալ փափաքողներէ կը խնդրուի իրենց հաստցէն շուտով յայտնել պ. Խ.Մուրատեանի, 191 Cours Lafayette, պ. Ն. Յակոբեանի գրատունը կամ 202 Rue Boileau, պ. Թիրեաքեանի Ճաշարանը։

ՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Յանասորի Տարեդարձի առթիւ՝ Հ. Յ. Դ. Տէսինի Պատ. Միութեան կողմէ եւ հովանաւորութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին։ Այս Շաբաթ իրիկուն՝ երգ, արտասանութիւն, բանախօսութիւն եւ զուարճ։

կը խօսի՝ Ռ Ի Ն

Մ ու տ ք ը ա զ ա տ է

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ

Օգոստ. 16ին Քլամարի անտառին մէջ

կը խօսին՝ պ. պ. Կ. Գէորգեանեան և Հրանտ-Սամոիէլ

Եւրոպական եւ հայկական տարազով հայկական պարեր, մասնակցութեամբ «ԵՓՐԱՏ» նուագախումբի, արտասանութիւններ, եւն.։ Ճոխ պիւֆէ։

Հաղորդ. միջոցներ.— Hôtel de Ville կամ Porte de Versaillesէն առնել թիւ 89 հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութիւն, ուր ուղեցոյցները պիտի սպասեն։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Մարսէյլի Ջառա քաղաքի Հայր. միութեան կողմէ, Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ իրիկուն, Maison Blanche Terminus du Canet No 221 գեղեցիկ պարտէզին մէջ։

Բանախօսութիւն, երգ, խմբերգ, զաւեշտ, հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։ կարելի է ճաշը միասին քերել։ Մուտքը ազատ է։

Քանըպիէռէն առնել հանրակառք թիւ 29 եւ իջնել վերջաւորութիւն, ուր ուղեցոյցներ պիտի սպասեն։

ԿԵՆՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՏԱՐԵԳՐՔԻ Բ. ՏԱՐԻՆ 1932

Լոյս պիտի տեսնէ Հոկտեմբերի սկիզբը՝ հետաքրքիր բովանդակութեամբ եւ բազմաթիւ նկարներով։

Գինն՝ 30 ֆրանք, 1.50 տոլար։

Դիմեցէք այժմէն M. et M. BARSAMIAN, 94 Rue Lafayette, Paris (10).

Հ. Ց. Դ.

Գ Ա Խ Ա Ր

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ռոստոմ ճենակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամի 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Ջ. Ռ. Միութեան փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիայի վերնայարկը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Եոզկատցի Միսաք Օտապաշեան, որ 1925ին Գավալայէն (Յունաստան) եկած է Ֆրանսա եւ կը բնակէր Salin de Giraud (B. d. Rhône)։ Իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել M. Tachdjianի, 16 Rue Wilson, Saint Chamond (Loire).

— Կը փնտռուի Քալովայի Գրիգոր գիւղէն Ռաքելպէյագեան, 1923—1924ին կը գտնուէր Լա Սէյն (Մարսէյլի շրջան), Լուր կայ թէ փարիզ մեկնած է եւ այժմ կ'ապրի իր մօրը Արմենուհիի եւ իր քոյրերը Արշալոյսի եւ Բերուզի մօտ։ Կ'ենթադրուի թէ իրենց բնակարանը կը գտնուի Ալֆորվիլ, իմացնել՝ Vahram Sinanianի, epicerie, 169 Rue Duguesclin, Lyon. (Rhône).

8, RUE CHATEAUDUNի MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Զարուհի Լուսիկեան եւ զաւակունք, պ. պ. Նորայր եւ Քաջայր Լուսպարոնեան եւ իրենց պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր, եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին՝

ՊԵՏՐՈՍ ԼՈՒՍԻԿԵԱՆԻ

գառնադէտ մահուան առթիւ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳԻՒՂ

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԾԱԽՈՒ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ

1.— Կը հիմնուի Փլաս տ'Էքսէն (Place d'Aix) մինչեւ Մէն Լուի (St. Louis) երկարող գծին վրայ հայկական 250 տուններոց առաջին գիւղը։ Ծախսուած են արդէն 50էն աւելի հողաբաժիններ։ Այս հողաբաժինները կը գտնուին Գանըպիէռէն միայն 12 վայրկեան հեռու եւ մինչեւ կէս գիշեր թիւ 29 երթեւեկութիւն ունեցող շրջանի մէջ, (նոյնպէս թիւ 31 եւ 32 երթեւեկութիւններու եւ պուրսին քովէն 10 թիւ օթօպիւսի երթեւեկութիւն ճիշդ հողամասերուքով)։

Կը ծախուին հողաբաժիններ 140 մէթրօէն սկսեալ։

Առանց կանխավճարի, միայն ամսական 300 ֆր. վճարում, Ջուր, կազ, ելեկտր. եւ կոյուղիները պատրաստ։

ԾԱԽՈՒ ԵՆ ՆԱԵՒ

2.— Փոն-տը-Վիվօ (Pont-de-Vivaux) երթ. 13, ձիարձանէն կարանին դիմացը, 225 մէթրօնոց հողաբաժիններ, նպաստաւոր պայմաններով։

3.— Ճիշդ Մէն-Լուի (St.Loup) գիւղին մէջ, երթուղիի գծին վրայ, 400 մէթրօնոց հողաբաժիններ, նպաստաւոր պայմաններ։

4.— Թիւ 2 (Plan-des Cuques) երթուղիի վերջաւորութեանը եւ գծին վրայ 425 մէթրօնոց հողաբաժիններ, Ջուր, ելեկտր., պուլըվառները շինուած են, նպաստաւոր պայմաններ։

5.— Մէն-Մարսէլ (St. Marcel) երթուղիի գծին վրայ 1540 մէթրօնոց հողամաս մը։

6.— Լէ զ'Օլիվ (Les Olives) երթուղիի գծին վրայ 637 մէթրօնոց հողամաս մը։

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ պ. պ. Լուտվիկ Տիարպէքիրլեանի կամ Մելքոնեանի, ամէն օր, Պառ տէ Լիոն, Գուռ Պէլզէօնս (Bar des Lions, Cours Belsunce), Marseille.

Վարձու են կահաւորուած սենեակներ մէկ կամ երկու անձի համար, դիմել 3 Impasse Bernard duBois, Marseille.

EMPIRE Մթերք-շօփ՝ 37 Av. Wagram

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդթ. եւ վարիսի։ Ամէնօր 9-12, 2-8, կիր. 9-12։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H. STEPHAN

Columbia
Agence exclusive

POLYDOR
REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, լունարէն եւ Թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. Նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆոնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.։ Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître/ Courant continuն, գին՝ 478 ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Ծախուածները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸ

ՋԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին ձոտներով։

ֆիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑի ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31.

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

CONSTANTINOPLE

ԹԻԹԻՆՃԵԱՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

37 RUE TRÉVISE, 37 մէթրօ՝ Cadet Tél. Taitbout 56-

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական ճարմ եւ մաքրող նպարեղէններ,

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ եւ ԱՆԽԱՐԴԱԽ ՍՈՒՊ

Ապսպրանքները անմիջապէս կը յանձնուին բնակարան

Գնուճներու համար կր տրուի փրիմ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne. փարիզ (3) Թելէֆոն՝ Archive 50-

Մէթրօ՝ République եւ Filles du Calvaire

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

Ապսպրանքները շուտով կը յանձնուին բնակարան

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի Ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մէտալլ Փրանս. առողջապահ. նախարարութեան

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։

Հոն կը կատարուին Ռ. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), դերմանիշակագրոյն, յատկացրագոյն եւ ուէօնթիկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde) նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ բուռ ազդակներն են։

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն։ Հակածախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատ. լապէս անվտանգ)։

Զղայինն եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնեցածական, լաբորատորական եւ ֆիզէօլոգեան մէթոտներ։

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վէներային հիւանդութիւններու համար։

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութիւններ կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rb

Tramway 39, 40, 42, 5:

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՑԻ ՑՈՒԾԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՀԻՃԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

31 —ԱՅԺՄ ԱԼ ՍԱՑԻՏ ՓԱՇԱՆ ԿԱՍԿԱԾԵԼԻ...

Իզզէթ փաշա դուրս ելաւ Ցասը վայրկեան յետոյ վերադարձաւ եւ Լէպիսլ Էֆէնտիին ըսաւ՝

— Վեհափառը կ'ըսէ թէ դէպքերէն առաջ Սայիտ փաշա բնաւ կարեւորութիւն չտուաւ այս խնդրին եւ աւելորդ դրութիւններով ժամանակ անցուց։ Ի՞նչ կը նշանակէ այս։ Առիկա ապացոյց մը չէ՞, որ Սայիտ փաշայի մասը կայ այս դէպքերուն մէջ։ Օրէնքով պատասխանատու չի՞ համարուիր։

— Եթէ Սայիտ փաշա դէպքերէն առաջ խնդրին կարեւորութիւն չտուաւ եւ Պապը Ալիէն պահանջուած միջոցներու գործադրութեան մէջ անփոյթ գտնուեցաւ, պատճառը իր անվստահութիւնն էր այն նշաններուն մասին, զորս ոստիկանական նախարարութիւնը ներկայացուցած էր իրեն։ Առիկա սխալ մըն է միայն եւ օրինական պատասխանատուութեան խնդիր չի կրնար ըլլալ։

Ես ալ անհրաժեշտ պաշտպանողականը խօսեցայ, փարատելու համար կասկածը, որուն տակ դրուեցաւ Սայիտ փաշա։ Ցետոյ աւելցուցի.

— Սայիտ փաշա կը դրաւէ պետութեան ամենամեծ աթոռը։ Իրականին մէջ, Սայիտ փաշա այնպիսի նկարագիր մը ունի, որ, չանուն ս'րեւէ շահի, չի մտներ նման գաղտնի ու ազտոտ գործերու մէջ։ Ի՞նչ շահ կրնայ սպասել հայկական դէպքերու կրկնումէն։ Մեծ համարձակութիւն պէտք է խառնուելու համար այդ դէպքերուն, որոնց մասին սխալ կարծիք ունի Վեհափառը։ Նկատի ունենալով Սայիտ փաշայի բնաւորութիւնը, կարելի է ըսել թէ երբեք ընդունելի չէ այդ կարծիքը։

Այսպէս պալատին թշնամութենէն ազատեցի Սայիտ փաշան։

Երբ գերմարդկային ճիգեր կը թափէի եւ, ընդհակառակն, իմ անկեղծութիւնս սխալ կը մեկնաբանուէր ու դաւաճանութիւն կը համարուէր, ինձի կը մնար դրել հրաժարականս ու քաշուիլ երթալ։ Ամէն մարդ պիտի ըսէ. «Քանի որ այդքան կասկածի ենթարկուեցար, ամէն պաշտօնէի պէս քաշուէ եւ ազատէ»։ Եւա՛ղ, ինձի համար անկարելի էր այդ եղանակով ազատումը։

32.— ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ ՎՏԱՆԳԻ ՄԷՋ ԷՐ

Աշխարհի վրայ ամէն բանէ եւ ասպարէզէ աւելի ոստիկանական գործերէն էր, որ կը պժգայի։ Ծանօթ է թէ ի՞նչպէս եւ ինչո՞ւ ոստիկանական նախարարութիւնը։ Այնուհետեւ հայկական դէպքերը աւելի շատ տարածուեցան եւ ծաւալեցան։ Ցեղափոխութեան բուն իմաստը եւ պատճառները հասկցուեցան, տեղեկացանք կոմիտէականներուն ծրագրած բոլոր միջոցներուն։ Հայրենիքը իրական վտանգի մը առջեւ կը գտնուէր։ Միեւնոյն ատեն կոմիտէն ինձի սպառնագիր կը ղրկէր՝ պահանջելով հրաժարականս, հակառակ պարագայ պիտի սպաննէին զիս։ Երբ ականջ չդրի իրենց սպառնալիքներուն, մահափորձ կատարեցին ինձի դէմ։ Քանի մը անգամ կրկնուեցան այդ մահափորձերը, բայց աղատուեցայ դիպուածով կամ ճակատագիրով։ Ձերբակալեցի այդ մահափորձի հեղինակները եւ դատի յանձնեցի։ Անոնք խոստովանեցան իրենց ոճիրը եւ դատապարտուեցան պատիժի։ Սակայն իմ արժանապատուութիւնս չի թոյլատրեր, որ այս յուշերուս մէջ մանրամասն պատմեմ սոսկ իմ անձիս վերաբերող այդ խնդիրները։ Ուզական չհամարեցի հրաժարիլ, տեղի տալով այսպիսի սպառնալիքներու։ Եւ ամուր կեցայ իմ պաշտօնիս գլուխը։

33.— ՔԻՉ ՄԸ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ

Ինձի կը պակսէին միջոցները մարդկային իրաւունքները պաշտպանելու ընկերային արդարութեան իրաւունքներուն՝ իմ նախարարութեան մէջ։ Պալատին մէջ, սատանային խելքէն վեր խարդաւանանքներ մշակելով ու զրպարտութիւններ յօրինելով, զուլումներ կազմակերպուեցան,— ես ականատես եղայ,—եւ զպրոցականներն իսկ չխնայուեցան։ Ես ինձ բաւար երիտասարդներ ազատեցի։ Բնականաբար ամբաստանուածներուն մասը զոհ գնաց։ Ես ազատեցի այնքան, որքան կրնայի, մինչ խղճի ոչ ոք ունէր ինձի օգնական կամ ընկեր։ Մէկ կողմէ պալատին մէջ բաստուած սադրանքներուն, միւս կողմէ հայկական ապստամբութիւնի պատճառով, որոնք երկիրը գլխովին վտանգի մէջ կը նետէին, չեմ կը կորսնցնէի խելքս, սակայն ազգային երկրին ապահովութեան մէջ քաղաքակրթական եղանակ մը մտցնելու նպատակով եւ աւելի լուրջ շարժելու համար՝ ստեղծեցի ոստիկանական զպրոց մը։ Իբրեւ սուրիչ Մանիասի Զատէ Րէֆիք պէյը այդ զպրոցին կապեցի, մինչդեռ Լատին մէջ մեծ կասկածներ կը ծանրանային այս մարդուն վրայ։ Ան եկաւ, 10 յուլիս 324ին (1908) կատարուած յեղաշրջման կարեւոր քերէն մէկը գործ։ Զայն քիչ յետոյ ալ ոստիկանական խորհուրդին խագահ նշանակելով, յաջողեցայ ոստիկանական նախարարութեան չիրուեալական հաղորդակցութեան մէջ պահել։

Թուրքիոյ մէջ պատահած հայկական դէպքերուն առթիւ, հայ շրջանակները, ինչպէս նաեւ Ամերիկայի եւ Եւրոպայի քաղաքակրթ այն կարծիքը կազմեր էին թէ Սուլթան Համիտի հրամանով ես զրպարտ խլած ժողովուրդը եւ չարձակման մղեր հայ ժողովուրդին վրայ։ պնդէին թէ ցոյցերը չափաւորութեամբ արգիլել կարելի ըլլալով ես զէնքի դիմեր եւ Հայերը ջարդել տուեր եմ։

(Շար.

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ԾՐԱՆՍԱ	35 Ֆ.	70Ֆ.	140Ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 Ֆ.	200Ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Ե. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
13
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
13 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 1645 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՍՈՒՐԻԱ – ԼԻԲԱՆԱՆ

Առջի օր հրատարակեցինք պաշտօնական տեղեկութիւն մը, ուն համաձայն գրեթէ կ'արգիլուի Հայերու մուտքը Սուրիա Լիբանան։

Սուրիոյ Ապահովութեան տեսչութեան որոշումը կ'ըսէ,

— Արգիլուած է Հայերու մուտքը, բացի այն պարագայէն երբ անոնք ի հարուստ ազգականներ ունին եւ արտօնութիւն առած են ապովութեան տեսչութենէն։

Արգիլուած է, նաեւ, մուտքը անոնց—հայերէ օտար—որ կ'երթան գործ փնտռելու յոյսով։ Իսկ «բացարձակապէս արգիլուած մուտքը բոլշեւիկներու, անիշխանականներու եւ կասկածելի Արդոց»։

Դժուար չէ թափանցել այս տրակոնեան կարգադրութեան նպատակներուն։

Նախ կա՛յ տնտեսական տեսակէտը։

Հոգատարութեան ենթակայ երկիրներն ալ ազդուած են միայն համաշխարհային տնտեսական տագնապէն, այլեւ տքան տեղական հոգերու ծանրութեան տակ։

Արդէն աղքատ եւ կտրուած ներքնաշխարհէ, եւ գտնուելով տնանկ պետութեան մը — Թուրքիոյ — սահմանին վրայ, Լիբանան եւ Սուրիա չեն կրնար դիմանալ յարաճուն բնակութեան մը պահանջներուն։

Ամէնէն բարգաւաճ շրջաններուն ալ, տարիներով արտադրթի հոսանք մը տիրած է այդ երկու երկիրներուն վրայ, մանաւանդ պէտի Հարաւ. Ամերիկա։ Այդ հոսանքը վարած է նոյնիսկ մեր հայրենակիցները, որոնք հարիւրներով կը կապէին դէպ քանի մը տարի առաջ, միշտ նոյն ուղղութեամբ։

Հոգատար իշխանութիւնը զանազան ծրագիրներ ունի, ակրին տնտեսութիւնը բարձրացնելու համար։ Բայց մինչ այդ՝ վարանի լայն բանալ դուռները եւ սաստկացնել տեղացիներու դժգոհութիւնը։

Երկրորդ պատճառը քաղաքական է։

Իրրեւ նորակազմ պետութիւններ, Սուրիան եւ Լիբանանը ակաւին չեն գտած ամուր խարիսխ մը։ Ազգայնակոն բուռն ըտայայտութիւններուն հետ զուգընթաց, մարզանքներ կը փորձէ նաեւ կարմիր հոսանքը։ Ցաճախ այս երկու ծայրերը կը դիմաւորեն իրար— ինչպէս շատ մը երկիրներու մէջ— առանալու համար օտար տիրապետութեան դէմ։ Հոգատար իշխանութիւնն ալ դեռ իր վերջին խօսքը չէ ըսած, պետական արչաձեւի մասին։ Սուրիոյ համար մշակուած սահմանադրութիւնը կը մնայ առկախ։

Իրողութիւն է որ, ինչպէս առհասարակ արեւելեան երկիրներու մէջ, այստեղ ալ Մոսկուան կը ճգնի իւղ լեցնել կրակին վրայ, զանազան գործակալներու եւ գործիքներու միջոցաւ։

Մոսկուան — եւ անոր պոչին կապուելով երեւանը — կը ահագործէ նոյնիսկ հայ գաղթականներու տեղաւորման խնդիրը, «հայկական օջախ»ի գնդակ մը գլորելով։

Կարգ մը գործակալներ այն կասկածը ներշնչեր են Արաբներուն՝ թէ Ցրանսան ալ Սուրիոյ մէջ կը հետապնդէ այն աղաքականութիւնը ինչ որ Անգլիան Պաղեստինի մէջ։

Եւ այս է պատճառը որ, արաբական թերթերը պարբերաար թունաւոր սլաքներ կ'արձակեն հայ գաղթականութեան էմ։ կը տպեն ու կը ճոխացնեն ինչ որ կը լսեն, առանց պրպտումի։ Առանց զանազանելու սուտն ու իրաւը, կարելին եւ անարելին։

Մինչդեռ չափազանց պարզ խնդիր է հայ գաղթականներու տեղաւորման ծրագիրը, որ կը գործադրուի Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ եւ պիտի վերջանայ մինչեւ 1933։

Իրականին մէջ, դուրսէն գաղթական տանելու խնդիր չկայ. այլ կայանները պարպելու։ 1921ին ընդունուած գաղթականներն են որ կը տեղաւորուին գիւղերու կամ քաղաքներու մէջ, մեծ մասով արտաքին աջակցութեամբ։

Այս ծրագրին իրագործումը եթէ բարիք մըն է մեր ընտանական բազմութիւններուն համար, նոյնքան եւ աւելի մեծ բարիք է Սուրիոյ և Լիբանանի կամ Ալէվիներու երկրին համար։

Տեղաւորումը մեծապէս պիտի նպաստէ երկու երկիրներու տնտեսական զարգացման։ Մինչդեռ կայաններու թշուառութիւնը միշտ պատրաստ գետին մը կը ներկայացնէ զանազան գործունէութիւններու համար։ Ամէն մէկ շինութիւն որ կը կատարուի, իւրաքանչիւր գիւղ որ կը հաստատուի Լիբանանի կամ Հալէպի շրջակաները, բա՛ն մը կ'աւելցնէ հիւրընկալ երկրին տարաութեան վրայ։ Մեր գաղթականները բեռ են եղած ոչ մէկ պետութեան վրայ, եւ մանաւանդ այս երկիրներուն մէջ։

Մնաց որ, հոգատար իշխանութիւնը ինք չափազանց գուշութեամբ կը շարժի այս հարցին մէջ ալ։ Վերջին կարգադրութիւնը, առանձնապէս Հայերու մուտքին դէմ դրուած արգելքն ալ այդ կ'ապացուցանէ։

Հաւանաբար այս քաղաքականութիւնը շարունակուի մինչեւ 1933, երբ Ազգերու Դաշնակցութիւնը հաշուեյարդարի պիտի ենթարկէ գաղթականներու տեղաւորման խնդիրը, ամէն հոգ եւ պատասխանատուութիւն ձգելով միայն հոգատար իշխանութեան վրայ։

Շ.

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԿԸ ԿՈՒՒԻՆ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Այն պահէն ի վեր որ Պերլինի պիւլովփլացի թաղին մէջ, մասնակի պատերազմական վիճակ է յայտարարուած, համայնավարները իրենց դիմադրութեան կեդրոնները փոխադրած են քաղին ուրիշ վայրերը։ Նախապէս, համայնավարներու կեդրոնը կը գտնուէր Պիւլովփլացի մէջ։

Երէկ գիշեր ոստիկաններու խումբ մը յարձակման ենթարկուեցաւ համայնավարներու կողմէ, որոնք կրակ բացին, երբ կը փորձէին հաւաքուած բազմութիւն մը ցրուել։ Փողոցներուն մէջ, կարճ կռիւէ մը յետոյ, ցուցարարները ցրուեցան եւ ապաստանեցան մօտակայ տուները։

ՅՈՅՆԵԻՏԱԼԱԿԱՆ ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ

ԱԹԷՆՔ, 11 օգոստոս.— Մէկ քանի իտալացիներու եւ յոյն ոստիկաններու միջեւ, միջադէպ մը ծագեցաւ։

Այս միջադէպին հետեւանքով փաշըրասի իտալական հիւպատոսը՝ փաշըրասի նահանգապետին բողոքեց այն տեսակ լեզուով մը, որ այս վերջինը նկատեց անընդունելի։

փաշըրասի նահանգապետը հիւպատոսին վերադարձուց իր բողոքագիրը, հիւպատոսիր կարգին դիմեց Աթէնքի դեսպանին։

Հարցը ենթարկուած է ներքին նախարարին քննութեան։

ՆԱԻԹԱՀՈՐ ՄԸ ԿՐ ԲԻՆԿԻ ՊԱՒՈՒԻ ՄԷՋ

Թէհրանէն տրուած տեղեկութեան մը համաձայն, 12 օրէ ի վեր, Պաքուի մէջ նաւթահոր մը կը բռնկի։ Կրակը մարելու ամէն ջանք անօգուտ մնացած է։ Երեք անձեր մեռած են այս աղէտին հետեւանքով եւ կը կարծուի թէ բազմաթիւ վիրաւորներ կան։

Կ'ըսուի թէ այս հրդեհին հետեւանքով օրական մնասը պէտք է գնահատել 800 թոնօ քարիւղ։

ԱՆՕՐԻՆԱԿ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ՄԸ

Իրարմէ շատ հեռու գտնուող երկիրներու մէջ, ինչպէս Աւստրալիա, Շուէտ, Գերմանիա, Պելճիքա, Անգլիա, շարժագիր գործիքները արձանագրեցին երկրաշարժի ցնցումներ, որ պէտք է տեղի ունեցած ըլլայ Արեւելքի մէջ։ Համաձայն գիտնականի մը յայտարարութեան, երկրաշարժը պէտք է տեղի ունեցած ըլլայ Անգլիայէն 7400 քիլոմեթր հեռու տեղ մը, հիւսիսային Հնդկաստանի, Աւստրալիայի կամ Անդիլեաններու մէջ։

Սթրազպուրկի բնագիտական կայանն ալ օգոստոս 10ին արձանագրած է վերջին 10 տարիներու ընթացքին նմանը չտեսնուած սաստկութեամբ երկրաշարժ մը։ Այս կայանին ենթադրութեամբ, երկրաշարժը պէտք է տեղի ունեցած ըլլայ Զինաստանի Քան-Յու նահանգին մէջ։

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ԵՐԵՒՈՅԹ ՄԸ

Շաթլոյեանի ծովեզերքը (Շարանթ Ինֆէրիէօր) հետաքրքրական երեւոյթ մը նշմարուեցաւ։ Երկինքը յանկարծ ծածկուեցաւ թուխ ամպերով, շանթի հարուած մը գոռաց եւ ամպերէն սկսաւ իջնալ դեղնորակ սիւն մը դէպի ծով, ուրկէ սկսաւ բարձրանալ ջուրի սիւն մը։ Թաթառը սկսաւ շարժիլ ծովեզերին զուգընթաց եւ անհետացաւ։ Այս երեւոյթը տեւեց 10 վայրկեանի չափ։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԹՈՒՐՔԵԻՊԱՐՍԻԿ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԱՐԱՏԻ ՔԻՒՐՏԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Մասնաւոր աղբիւրէ կ'իմանանք թէ Պարսիկները եւ Թուրքերը համաձայնութեան եկած են, որպէսզի Արարատի շրջանը մաքրեն քիւրտ բնակիչներէն եւ զանոնք տեղափոխեն ուրիշ վայրեր։ Քիւրտերը չեն ուզեր համակերպիլ եւ ստիպուած են կռուիլ թէ Պարսիկներուն եւ թէ Թուրքերուն դէմ։

Յուլիս 25ին բուռն կռիւ մը ծագած է։ Երկու կողմերն ալ մեծ կորուստներ ունեցած են։ Պարսիկները զոհ են տուած, Նախիջեւանցի զնդապետ Բաբլալի Խանը, Հասան Խանը եւ վեց սպաներ։

Յուլիս 29ին Մակուէն սաւառնակով Թաւրիզ փոխադրուած է Բաբլալի Խանի մարմինը եւ այնտեղ թաղուած։

ՀՈՒՎԸՐԻ ԾՐԱԳԻՐԸ ԿԸ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԻ

Ցրանսայի, Ամերիկայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Ճափոնի, Պելճիքայի եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչներէն կազմուած մասնագէտներու ժողովը որ կը գումարուէր Լոնտոնի մէջ, վերջացուց իր աշխատանքները։ Այս յանձնախումբը կազմուած էր քննելու համար թէ ի՛նչ կերպով կարելի է գործադրել Հուվըրի առաջարկը, մէկ տարի յետաձգելու համար միջազգային պարտքերու վճարումը՝ սկսեալ 1931 յուլիս 1էն։

Մասնագէտներուն միջեւ կատարեալ համաձայնութիւն գոյացած է Գերմանիոյ վճարումներուն մասին՝ Հուվըրի առաջարկին գործադրութեան եղանակներուն շուրջ։

Համաձայնութիւն գոյացաւ նաեւ միջդաշնակցային պատերազմական պարտքերու գլուխէն՝ Ցրանսայի, Անգլիոյ եւ Իտալիոյ վճարելի գումարներուն մասին, ինչպէս նաեւ Չեխոսլովաքիոյ այն վճարումներուն մասին, որոնք մնած են 1930 յունուար 20ի Լահէյի համաձայնագրին մէջ։

Հունգարիա եւ Պուլկարիա եւս կ'օգտուին այս համաձայնութենէն, մէկ տարի յետաձգելով իրենց վճարումները։

Անգլիոյ տնտեսական կացութիւնը

Անգլիոյ տնտեսական կացութիւնը խորապէս կը մտահոգէ կառավարական շրջանակները։ Վարչապետ Մաքտոնալտ, որ օդափոխութեան էր մեկներ, վերադարձաւ Լոնտոն եւ անմիջապէս խորհրդակցութեան նստաւ ելմտական նախարարին Սնոտրնի հետ։ Խորհրդակցութիւնը որուն կը մասնակցէին նաեւ ելմտական գլխաւոր հաստատութեանց վարիչները, տեւեց 6 ժամու չափ։ Թէեւ խօսակցութիւնները գաղտնի կը պահուին, սակայն կը կարծուի թէ հարցը գլխաւորաբար դարձած է տնտեսական յանձնախումբի տեղեկագրին վրայ որ կրկին խորհրդակցութեան նիւթ պիտի դառնայ։

Քաղաքական շրջանակները կը կարծեն թէ այս խորհրդակցութիւններէն վերջ, խորհրդակցութիւն մըն ալ պիտի կատարուի քաղաքական միւս երկու կուսակցութեանց պետերուն հետ։ Անգլիոյ ելմտական բարելաւման հարցը այս կերպով պիտի քննուի ոչ-քաղաքական ծրագրով մը, որպէսզի կարելի ըլլայ որդեգրել յարմարագոյն միջոցները։

Գրուեցաւ թէ տնտեսակագէտներու տեղեկագրին հետեւանքով, անհամաձայնութիւն ծագած է դահլիճին մէջ։ Այս լուրը կը հերքուի։ Իրողութիւնն այն է որ տեղեկագրի եզրակացութենց գործադրութիւնը պիտի պահանջէ հիմնական փոփոխութիւններ ներկայ օրէնքի կարգ մը տրամադրութեանց մէջ, ինչ որ կրնայ տեղի տալ բուռն վէճերու։

Անգլիոյ պետական ելեւմուտքին բացը կը կարծուի 120 միլիոն ստերլին, մօտ 15 միլիառ ֆրանք։

Իպրահիմ Թալի Աւարաս կ'այցելէ

Թրքական թերթերը կը գրեն թէ ընդհ. քննիչ Իպրահիմ Թալի, Պայազիտի կուսակալ Մուխթար, ապահովութեան տնօրէն Շիւքրի եւ մասնաւոր դիւանի տնօրէն Հաշիմ պէյերու ընկերակցութեամբ իկտիր հասաւ եւ մեծ պատիւներով ընդունուեցաւ։ Թալի պէյ իր հետեւորդներուն եւ շրջանի գին. հրամանատար Րիֆաթ պէյի հետ Արարատ լեռը բարձրացան եւ քննական պտոյտ կատարեցին։ Սահմանապահներուն կեցած տեղերը այցելելով, զինուորներուն վիճակով հետաքրքրուեցաւ եւ ուշ ատեն քաղաք վերադարձան։

Հրոսակներ՝ Անասողուն մէջ

Թրքական թերթերը կը գրեն.— Մարտինէն կը հաղորդեն թէ կուսակալութիւնը զեկոյցով մը անպայման անձնատուութեան հրաւէր ըրած է Սէյիթ խան հրոսախումբին, որ ապակային բազմաթիւ գործեր կատարած է։

Զեկոյցին մէջ աւելցուած է նաեւ թէ յիշեալ աւազակախումբին անդամները Մուշի, Էրզրումի, Պայազիտի եւ վանի կուսակալութիւններուն մէջ տարիէ մը ի վեր աւազակութիւններ կ'ընեն։

Զեկոյցին կցուած ցանկի մը մէջ 50.60 աւազակներու անունները կան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ...

Ականատես մը կը պատմէ.

— *Կիրակի օր, Փարիզի ժամուն մէջ, երբ խելագար մը, Ալէքսանդր Աբրահամեան մէկ ձեռքը ատրճանակ, միւս ձեռքը դաշոյն՝ աջ ու ձախ կը սպառնար, ամէնը սարսափի մատնուած, պատէ պատ կը զարնուէին։*

Ոստիկանները եկան եւ տրդան բռնեցին։ Եւ ահա բոլորը առիւծ դարձած, խուժեցին կալանաւորին վրայ։ Եւ տո՛ւր թէ կուտային։ Բռունցքով, գաւազանով, ոտքով։ Ոստիկանները հազիւ յաջողեցան փրկել տղան։

×

Ուրիշ ժողովուրդներու մէջ ալ այսպէ՞ս է։ Չեմ գիտեր։

Բայց իրականութիւն է, որ մեր մէջ, երբ մէկը ուժով է եւ տիրապետող, բոլորը կը քաշուին, կը քծնին կամ... կը փախչին։ Իսկ երբ տկարացաւ, ընկճուեցաւ կամ ինկաւ, վա՛յ իր գլխուն։

Մանաւանդ երբ աւելի զօրաւոր մը կաշկանդեց զայն, սպառնալով իր կարգին, վա՛յ անկեալին։

Յարձակման ուժը ոչ թէ ներսէն է որ կուգայ, այլ դուրսէն։ Ո՛չ թէ գիտակցօրէն եւ առնաբար, այլ ընդ հովանեաւ հաժազգեստին, թնդանօթին կամ խարազանին...։

ՄՂՁԱՒԱՆՋԸ

Պոլսոյ «Ճիւմհիւրիէթ»ը հետեւեալ «զգայացունց» լուրը ստացած է Պէյրութէն.

— Երիտ. Քրիստ. Ընկերակցութիւնը (Y. M. C. A.) եւ Դաշնակցական կուսակցութիւնը միացած են։ Այս լուրը լաւ ազդեցութիւն չէ գործած հոս, որովհետեւ այդ ընկերակցութիւնը Պոլսոյ մէջ ալ մասնաճիւղեր ունի։

Այս ահաւո՛ր գոյժը հրատարակուած ըլլալով Արիֆ Օրուճ պէյի մենամարտի հրաւէրէն անմիջապէս յետոյ, անշուշտ սերտ կապ ունի անոր հետ։

Խանգարուա՛ծ է քաղաքի Եօնուս Նատի պէյին քունը։

Եւ չպիտի զարմանանք, եթէ առտու մըն ալ կարդանք.

— *Ամերիկեան Պորտը, Ղըպտիներու Պատրիարքարանը եւ Դաշնակցութիւնը զինակցութիւն կնքած են... կուաթէժալայի մէջ։*

ԱՐՇԱԻԻՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ

Պոլսոյ թուրք թերթերը կը գրեն թէ ելմտական գործավարը հրահանգ տուաւ հարկահաւաքներուն որ Պապական նուիրակութենէն գանձեն բոլոր տուրքերը։

Ելմտական գործավարը կը նկատէ ուրեմն թէ Պապական նուիրակը չի վայելէր դիւանադիտական իրաւասութիւններ։

ՊՈԻԼԿԱՐԻԱ ԿԸ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾԷ

Սոֆիայի մէջ, եւ գաւառները, ոստիկանութիւնը ձերբակալեց քառասունի չափ Մակեդոնացի գաղթականներ։

Ձերբակալեց նաեւ խրուաթ լրագրող մը, որ վերջերս Սոֆիայի մէջ սկսեր էր հրատարակել խրուաթներէն թերթ մը՝ ընդդէմ Եուկօսլաւիոյ։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԱՆԳՈՐԾՆԵՐԸ

Ամերիկայի յատուկ յանձնախումբը 2 միլիոն տոլարի նպաստ մը քուէարկեց, օգնելու համար անգործներուն։

ԲԱՑՁ ԵՒ ԱՅՆՊԷՍ ՄԻԱԿ ԵԼՔԸ

Նախորդ յօդուածովս բացատրեցի ներդաղթի բուն իմաստը։ Կրկնենք անգամ մը եւս, որ եղած ձեռնարկը արդիւնք է երկրի անհեասական ներկայ պահանջներուն։

Պ. Ս. Տէր Գաբրիէլեանն ալ բացորոշապէս կը շեշտէ այս պարագան.

— «Խորհ. Հայաստանի կառավարութիւնը հնարաւոր է գտնում յառաջիկայ ամիսներում Խորհ. Հայաստանում ընդունել արտասահմանում գտնուող որոշ թիւով հայ աշխատաւորներ։

Դրա անմիջական դրդապատճառը հանդիսանում է այն բուռն տնտեսական վերելքը եւ բարգաւաճումը, որն ապրում է մեր երկիրը»։

Հայաստանի «բարեկամներ»ը շատ դէշ ծառայութիւն մը կը կատարեն, երբ կը փորձեն Հայաստանի կառավարութեան զանազան բարեմասնութիւններու գովքը հիւսել այս առթիւ։ Դէշ ծառայութիւն է մանաւանդ այն աւելորդ ճիզը, որով այս մարդիկ կ'աշխատին բարոյական շարժառիթներ ալ մտցնել — այս դերազանցապէս տնտեսական հաշիւներէն յառաջ եկած գործին մէջ։

Այս ուղղութեամբ եղած քարոզչութիւնը սկիզբէն իսկ կրնայ վնասել ներդաղթին։ Ու մանաւանդ ներդաղթող այնքան չարչրկուած այն աշխատաւոր տարրերուն, որոնք այնքան ալ տեղեակ չեն այս կարգի «նուրբ» հաշիւներուն։

Վնասակար է անուշ եւ օրօրող երազներով ոգեւորել Հայաստան ձեռնհաս պատրաստուողները։ Այլ ընդհակառակն, պէտք է աւելի քան լրջութեամբ ցոյց տալ երկրի իրականութիւնը, աշխատանքի ընկերային նոր կարգերն ու պայմանները։

Ազգ ու հայրենիք, այնպէս ինչպէս կ'ըմբռնենք արտասահմանի մէջ գոյութիւն չունի խորհրդային իշխանութեան համար։

Պէտք է ընդգծել Պ. Ս. Տէր Գաբրիէլեանի այն յայտարարութիւնը թէ «խորհրդային իշխանութիւնը աշխատանքի իշխանութիւնն է. խորհրդային միութիւնը միջազգային աշխատաւորութեան հայրենիքը»։

Գիտակցաբար վերլուծենք այս բառերու իմաստը այսօր, չհիասթափուելու ու չընկճուելու համար վաղը։

Խորհրդային Միութիւնը, որու մէկ ծանկին է մեր հայրենիքը, կը մերժէ հայրենիքը ըլլայ որեւէ ազգի։ Այս կարեկցութեամբ ալ Հայաստանի իշխանութիւնը չընդունիր, որ Հայաստանը հայրենիքը կրնայ ըլլալ բովանդակ հայութեան, կամ հայ ժողովուրդին։

Խորհրդային Հայաստանը այսօր անվիճելիօրէն պէտք ունի աշխատող ձեռքերու։ Այս պահանջը ժամանակին կը բռնաբարուէր մասամբ՝ Ռուսաստանէն, ղրացի երկիրներէն եւ նոյնիսկ Պարսկաստանէն փոխադրուած աշխատաւորներով։ Հիմա երբ այլեւս Միութեան ենթակայ բոլոր երկիրներու մէջ աշխատաւորի պակասը զգալի է դարձեր, բնական է որ աւելի հեռուներ պիտի նայէր Հայաստանի կառավարութիւնը։

Այս կոչը բոլորին չէ անշուշտ։

Դիտենք որ դաշնակցական աշխատաւորութիւնը չի կրնար օգտուիլ այս հրաւէրէն, եւ ոչ ալ այն աշխատաւորները, որոնք տակաւին «շուռ չեն տուած իրենց երեսը հայ աշխատաւորութեան դահիճին Դաշնակցութենէն»։

Այս գէհենի արտայայտութիւնը, որ այնքան գոհունակութեամբ կը կրկնուի հոս բուն բարոյական դահիճներու կողմէ, պէտք է ըմբռնել աւելի լայն եւ դուրէ բոլորովին տարբեր բացատրութեամբ մը։

«Դաշնակցութեան երես շուռ տալ» չի նշանակեր միայն խզել բոլոր կապերը — եթէ կան — Դաշնակցութեան հետ։ Այլ ինչպէս սովորութիւն է, մինչեւ խորհրդային Հայաստան մեկնիլը դադրութիւններու մէջ անհատաբար կամ հաւաքաբար անարգել, պարսաւել Դաշնակցութիւնը։ Եւ այս գործողութեան համար օգտուիլ խորհրդահայ ճամուլի, եւ իրենց արտասահմանեան տպագրութիւններու բառարաններէն։

Ահաւասիկ տուրք մըն է, անպայման գանձելի տուրք մը, որու համար խորհրդային օրէնսդրութիւնը բացառութիւն չի ճանչնար։ Եւ լաւ չէ որ ոեւէ մեկը փորձէ խուսափիլ այս տուրքէն, իր խոկ բարիքին համար։

Բուն բանաղրուածներէն դուրս, սակայն Հայաստանի «Հոգատար» կառավարութիւնը արտօնած է մուտքը անոնց

«Որոնք իրենց առաջ ազնուօրէն նպատակ կը դնեն ձուլուիլ մեր երկրի շահաշէն աշխատաւորութեանը ընդունելով եւ գործածելով արտադրութեան հաւաքական եղանակը. որոնք կը ցանկան իրենց գիտելիքը եւ փորձը ի սպաս դնել սոցիալիստական կարգերու կառուցման»։

Դաղթահայ աշխատաւորութիւնը ճիշդ է թէ այնքան ալ վարժ չէ, եւ ո՛չ ալ պատրաստ գործելու վերեւ հիմնուած պայմաններու մէջ։ Իր սեփականութեան եւ անհատական գործի ըմբռնումը, կրնայ մասամբ դժուարացնել իւրացումը նոր ըմբռնումներու։

Հաւաքական տնտեսութիւններու եւ առհասարակ «արտադրութեան հաւաքական եղանակը» առաջին առիթով կրնայ հիասթափեցնել զինքը։

Եւ վերջապէս կան ուրիշ անհնկալներ ալ, ընկերային, ընտանեկան, դաւանական եւ պետական կարգ ու սարքի մէջ։

Այս բոլորը ընդունելով իբրեւ անխուսափելի դժուարութիւններ, նորէն առաւելութիւն մը, նպաստաւոր պատեհութիւն մը պէտք է համարել մասնակի այս ներդաղթը։ Ցնտեսական այս ջղայնացնող տագնապը, որ կը սպառնայ տակաւին երկարատեւ եւ ծանր անստուգութեան մէջ պահել աշխարհը, պէտք է մղէ մեր աշխատաւորութիւնը ինքնապաշտպանութեան բոլոր միջոցներուն։

Ներկայ պայմաններուն մէջ, միակ եւ լաւագոյն միջոցը ներկայացուց ներդաղթ դէպի Հայաստան։

Ցագնապը եւ յետագայ դժբախտութիւնները կը թելադրեն գիտակցաբար գնահատել այս առիթը եկած ձայնը։ Պէտք է լսել այդ ձայնը, իր խոկ եղանակներով, առանց փոխանցող գործիքներու։

Այս պարագային, անձնապէս ես այն համոզումն ունիմ, որ մեր վրանդուած աշխատաւորութիւնը կ'ապահովէ զոնէ իր գոյութեան հարցը։ Լաւ է ըլլալ Հայաստանի մէջ, կապուած հողին եւ գործարանին — հայ գիւղացիի ու քաղաքացիի հետ, նոյնիսկ համայնավար բոլոր քմահաճ փորձերուն ենթակայ, քան մնալ օտար միջավայրի մէջ, աշխատանքի եւ քաղաքական բարդութիւններու սպառնալիքին տակ։

Եւ ի վերջոյ ինչո՞ւ չըսել նաեւ այն ճշմարտութիւնը թէ անկախ մարդոց կամքէն, ինչ անունով ալ մկրտեն — միջազգային թէ ազգային — Հայաստանը եղած է, այսօր ալ է եւ վաղն ալ պիտի մնայ հայ հայրենիք։

ԱՆՁՈՐԴ

ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ

Կ'իմանանք թէ Հայաստանի պետական հրատարակչականը որոշած է հրատարակել տաղանդաւոր երգիծաբան Ցակոբ Պարոնեանի գործերուն ամբողջական հաւաքածոն։ Առաջին հատորը մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ։

Միւս հատորներն ալ հետզհետէ պիտի հրատարակուին։ Այժմ ձեռնարկները կը կատարուին բոլոր երկերը ձեռք անցընելու համար։

Հրատարակչականը որոշած է հեղինակի իրաւունք վճարել հանգուցեալին զաւկին։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

ԱՐՀԵՍՏԱԳԻՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ՀԱՅԿ. ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

«ՈՒՐԱԽ ԵՄ ՈՐ ՀԱՅԵՐԸ ԼԻԲԱՆԱՆՑԻ ԵՆ»

ՍԱԻՏ ՆԷՅԼ.— Ստեղծագործող ժողովուրդ է Հայոց ժողովուրդը, ամէն գետնի վրայ, ու ամէն վայրի մէջ։

Հետու բնաշխարհէն, հիւրընկալ այս ափերուն վրայ, հազիւ տասնեակ մը տարիներու ընթացքին, այսօր Հայը կանգնած է Արհեստագիտական Ցուցահանդէսին մէջ, կողք - կողքի ընկիկներուն հետ։ Ու պատիւ մեզ համար որ առաջին տեղը Հայուն կը պատկանի։

Պ. Մօրիս Ջուէն, տնօրէնը արուեստներու եւ արհեստներու վարժարանի, վստահ յայտնած էր կազմակերպելու սոյն ցուցահանդէսը, աւելի զարկ տալու համար տեղական արհեստներու։

Լիբանանի ելմտական եւ տնտեսական վարչութիւնները յատազովեցին Պ. Մօրիս Ջուէնի այս առաջարկը, եւ կազմակերպեցին «Լիբանանի Արհեստագիտական Ցուցահանդէսը», արուեստի եւ արհեստից վարժարանի սրահներուն եւ նրբանցքներուն մէջ, նախագահութեամբ Լիբանանի հանրապետութեան նախագահ Պ. Շարլ Տէպպասի տիկնոջ։

Հայերու մասնակցութիւնը կազմակերպելու հոգը ստանձնեց Պէյրութի հայ գեղարուեստասիրաց Միութիւնը, որուն անդամուհիներէն երկուքը, մինչեւ ցուցահանդէսի վերջաւորութեան կը հսկէին հայկական բաժնին ու բացատրութիւններ կուտային բոլոր այն այցելուներուն որոնց հետաքրքրութիւնը կը շարժէին Հայերու ձեռակերտները։

Հայկական բաժինը կը զանազանուէր տեղացիներու բաժինէն, առաջին իսկ ակնարկով։ Ես ինքս երկու ժամ անընդհատ պտտեցայ հայկական բաժինը, եւ տեսայ ստեղծագործ ձեռքը։

Հարկ ոչ թէ «հայրենիք» ստեղծելու եկած է այս երկրին մէջ, ինչպէս կը բարբառին հայանուն ու թուրք գործակալները, այլ բարձրացնելու արհեստագիտական զարգացումը այս երկրին, ու զարկ տալու անոր տնտեսութեան։

Ցիշենք այս երկրի պետական մեծ մարդոց կարգ մը խօսքերը, որոնք արտասանուեցան իրենց այցելութեան առթիւ, ի պատիւ հայկական բաժնին։

Լիբանանի հանրապետութեան նախագահ Պ. Շարլ Տէպպաս երբ կը մտնէ հայկական բաժինը, կը յայտարարէ.

— «Ուրախ եմ որ Հայերը լիբանահպատակ են, պէտք է խոստովանիմ, թէ ամենալաւագոյն բաժինը որ տեսայ Հայերունն է»։

Արժանի գովասանքներ ըրաւ նաեւ վարչապետ Օկիւստ Էտիպ փաշա։

Մամուլը սիւնակներ նուիրեց հայկական բաժնին, ուր սքանչելիքներ տեսած են։

«Լ'Օրիհան» օրաթերթը որ չի քաշուիր Հայերը հարուածելէ իբրեւ «անբաղձելի»տարր, ահա թէ ի՛նչ կը գրէ իր զոյգ խմբագիրներու բերնով։

Առաջինը Պ. Մարսէլ Տարնիլ, ֆրանսացի խմբագիրը, գրեց թէ սքանչելիքներ տեսած է ցուցահանդէսին հայկական բաժնին մէջ։

Իսկ երկրորդը, «Լ'Օրիհան»ի տնօրէնը, Պ. Կապրիէլ Քապպաւի, իր թերթի ճակատէն յայտարարեց թէ տեղացի ժողովուրդը դեռ շատ բան ունի սորվելիք Հայոց ժողովուրդէն։

Արաբական մամուլի կարեւոր դէմքերէն ազգայնական Պ. Ցուսէտ Մէյտանիէ պատելէ յետոյ ցուցահանդէսի բոլոր բաժինները, կը հարցնէ հայ ցուցադիրներուն, թէ ո՞րն է արաբական բաժինը։

Երբ իրեն կը պատասխանեն, կը շարունակէ.

— «Տեսայ, անոնք բոլորը տեսայ։ Ինքզինքս ձեր առջեւ շատ ամօթով կը զգամ։ Մեր Արաբները, ձեզի հետ բաղդատելով, ոչինչ ըրեր են ցուցահանդէսին մէջ տեղ մը գրաւելու համար»։

Դեռ կան կարդ մը կարեւոր կարծիքներ օտար դէմքերու, ինչպէս ամերիկեան եւ ֆրանսական հաւաքարաններու փրոֆէսէօրներու պետական անձնաւորութիւններու եւ յայտնի արուեստակիցներու, որոնք բոլորն ալ անխտիր գովքը կ'ընեն մեր ժողովուրդի կարողութեան։

Հարուստ էր հայկական բաժինը, ու մենք հնարաւորութիւն չունինք հոս սի առ մի թուելու բոլոր ցուցադրութիւնները, յիշենք գլխաւորագոյնները։

Սկսելով գորգի բաժնէն, Հայերը այս բաժնին մէջ կրցած էին ցուցադրել լաւագոյն գործեր, զոր կարելի է դասել եւրոպական ու պարսկական ամէնէնընտիր գորգերու կարգին։ Այս պէս նուրբ մետաքսէ եւ բուրդէ ներդաշնակ գոյներով հաւաքուած գորգեր ունէին՝ Պ. Պ. Յովհաննէս Թաշճեան, Թօփճեան եղբայրներ, արեւելեան գործերու վաճառատան տէր Պ. Թահան, ու Պ. Սիլահեան։

Բոլորն ալ ունին իրենց գործարանները ուր տեղական միջոցներով կը պատրաստեն այդ գործերը։

Ճոխ է նաեւ ձեռագործի բաժինը, որ գնահատուած է մինչեւ հեռաւոր Ամերիկայէն, ուրկէ միշտ ապսպրանքներ կ'ըլլան հայկական եւ արեւելեան ձեռագործներ։ Այս բաժնին մէջ, ընդհանրապէս կ'աշխատին հայ աղջիկները։

Ցիշենք քանի մը հատը,— Քէլէկեան որբանոց, Սանոսեան, Պէզճեան, Լիւլէճեան, Ջէմճեան և Գարագեան վաճառատուները։

Ձավզավաճեան եղբայրները որոնք ոսկէ շքանշան ստացած էին Նիսի ցուցահանդէսէն, ցուցադրած էին դրաժարկղ մը, վիրաբուժական սեղան մը, պահարան մը եւ մահճակալ մը, որոնք կարելի է ըսել թէ հայկական բաժնի ամէնէն ընտիր առարկաներն էին։ Այս եղբայրները կը մրցին եւրոպական բոլոր ընկերութիւններու հետ, որոնք այս տեսակի գործի վերաբերեալ առարկաներկըներածեն Սուրիայէն ներս։

Լուսանկարչական բաժնի կը ժամանակցէին Պ. Պ. Ապէլ եւ Լեւոն Թիւֆէնկճեան։ Յանձնախումբը առաջնութեան տիտղոսը տուաւ Պ. Թիւֆէնկճեանի։ Ան դեռ երիտասարդ է, հազիւ 21 տարեկան, մեծ նուաճում ունեցած է այս բաժնին մէջ։

Վարդապետեան եղբայրները որոնք գործարան ունին Լիբանանի մէջ, ցուցադրած էին կտաւինտրի տեսակներ, ծաղկամաններ եւ հողէ զանազան տեսակի ամաններ։

Չէլէպեան եղբայրներու «Զէլէպի» դղմաճը (մաքառօնի) հաւասար կը դասուի իտալական դղմաճին, ու վերջերս զգալի կերպով նուազած է ներածութիւնը իտալական հրապարակէն։ Անոնք այժմ կ'արտադրեն 10 տեսակ մաքարոնի։

Պ. Վահրամ Գալայճեան ցուցադրած է սուրճի աղօրիքներ։ Պ. Պ. Մխրան Թաւուքճեան եւ Մելքոն Զաքրճեան գունաւոր կաշիներ։ Պ. Պօյաճեանի շինած ինքնաշխատ ձայնագիրը շատ զեղեցիկ գործ մըն էր։ Տիկին Եղճազեանի նկարները արուեստի գործեր էին։ Քանդակագործ Պ. Անդրանիկ, որ աշխատակցեցաւ շինելու համար «Պաալպէք»ը (եւ որ այժմ կը ցուցադրուի Exposition Colonialeի մէջ) պատրաստած էր փայտի վրայ քանդակուած քանի մը գործեր որոնք ուշադրութեան արժանի էին։ Պ. Ապրօ Ապրոյեանի գուլպայի գործարանը, ուր բացառապէս հայ որբուհիները կ'աշխատին, ցուցադրած էր զանազան տեսակի գուլպաներ։ Պ. Պապիկեան ցուցադրած էր իր գործարանի օճառները։

Առանձին բաժին մը տրամադրուած է Ղազիրի կոյրերու արտադրութեանց։ Արհաւիրքէն ազատած այդ բեկորներու աշխատանքը հիացումի առարկայ է օտար այցելուներուն։ Պ. Աղասի Ալեհայոյեան որ հսկիչն է փոյրերու բաժնին, մեզի բացատրութիւններ կուտայ անոնց կեանքէն։ Հիւսուած աթոռներ, ծաղկամաններ, զանազան տեսակի խաղալիքներ ու նաեւ առարկաներ (վրձին, գաւաթի սպաս) միշտ հիւսուած գործերն են այս որբերուն։ Անոնք անցեալ տարուան Դաժասկոսի ցուցահանդէսին ոսկէ շքանշանի արժանացան։

«Աւետարան ըստ Մատթէոսին»՝ կոյրերու ձեռքէնայով մը գրուած ցուցահանդէսին մաս կը կազմէր։

**** Ցառաջիկայ տարի Պէյրութի մէջ տեղի պիտի ունենայ մեծ ցուցահանդէս մը, որուն պիտի մասնակցին Սուրիա, Պաղեստին եւ Իրաք։*

Սոյն ցուցահանդէսին մասնակցելու համար Հայ Գեղարուեստասէր Միութիւնը այժմէն հրաւէր ստացած է։

Վստահ ենք թէ այս անգամէն աւելի լաւ կազմակերպուած հրապարակ կուգայ հայկական բաժինը, ուր անգամ մը եւս պէտք է փայլի Հայու ստեղծագործ ձեռքը։

ՊԱՐ-ՍԱՄԻԼ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՑԷՆ

ԱՐԻՆԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՖԻԼԻՊԷԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՇՐՋԱՆԱՊԵՏԻՆ ՅՈՒԶԻՉ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

ՊՈՒԼԿԱՌ, 6 Օգոստոս.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պուլկարիոյ շրջանի կազմը, որ ունի կենսունակ ու արդիւնաւոր գործունէութիւն եւ 10-12 քաղաքներու մէջ մասնաճիւղեր, երկար ատենէ ի վեր կ'ուղէր սարքել արիներու ընդհ. բանակում մը։ Զանազան պատճառներ արգելք եղան, ցարդ իրագործելու այդ փափաքը։ Ասկէ առաջ տեղի ունեցան քանի մը մասնաճիւղերու միջեւ միայն մասնակի բանակումներ։

Այս տարի, Փիլիպէի մէջ տեղի ունեցած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. Պատգ. Ժողովին մէջ, որոշուեցաւ անպատճառ յաջողցնել զայն ու շնորհիւ թափուած միահամուռ եւ անխոնջ ջանքերուն՝ կարելի եղաւ Յուլիս 23 — Օգոստոս 4 Բազանլըքի (Պուլկարիոյ վարդաստանը) մէջ կատարել Ընդհ. Բանակում։

Դեռ ամիսներ առաջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր շրջանակներուն մէջ ոգեւոր կուռվեռ մը կը տիրէ։ Ամէն տեղ աշխատանք կը թափուէր նիւթապէս թէ բարոյապէս սատարելու համար տյս ընդհանուր ձեռնարկին։ Բանակումին ծախսերը հոգալու համար բացուեցաւ ժողովրդական հանգանակութիւն մը, որու ցանկը «Նոր Արաքս»ի մէջ 15,000 լեվան անցաւ։

Այս նախնական պատրաստութիւններէն յետոյ, Յուլիս 25ին սկսաւ բանակումը։

Բանակումի համար վայր ընտրուած էր Բազանլըքի շրջակայ Հիմիթլի գիւղին մօտակայ բլրակը, որ Պալքաններուն մաս կը կազմէ։

Բանակումին իրենց մասնակցութիւնները բերին Փիլիպէի, Պուրգազի, Սլիվէնի, Սօֆիայի, Խասքովոյի, Սթ. Զակօբայի, Շումէնի, Ռուսճուքի, Վառնայի եւ Թաթար-Փազարճըքի սկաուտները, թիւով մօտաւորապէս 130 հոգի, որոնք բոլորն ալ Յուլիս 26ին արդէն հասած էին նակավայր եւ իրենց վրաններ րած։

Բանակումի պաշտօնական ցումը կատարուեցաւ Յուլիս 2 կիրակի օր, կէս օրէ յետոյ 4ին։ Բանակավայրին մէջ կանգ էին 15է աւելի մեծ ու փոքր վ ներ, պայտաձեւ։ Մէջտեղը կը բ բանար հսկայ սիւն մը, որուն պիտի ծածանէին հայկական պուլկարական դրօշները։

Որոշեալ ժամուն, բոլոր ումները շարքով եկան ու բոլո ցան սիւնին շուրջը։ Եկան եւ հիւրերը։

Հերթապահ խմբապետի ր հրամանին վրայ՝ «Պատրաստ», շին պատուի առ», բոլոր սկա ները քարացան իրենց տեղերը իրենց նայուածքը ուղղեցին սիւնը։ Նոյն պահուն չափահաս ուտ մը, առյգ ու վստահ քա րով մօտեցաւ սիւնին եւ դանդ օրէն սկսաւ պարզել հայկական պուլկարական դրօշները։ Մինչ պահուն՝ անդին, 150է աւելի կորովներէ սլացիկ ու բարձր դ կը թռէր «Ծառաջ նահատակ», Հ. Ը. Մ.ի քայլերգը։

Օրուան վարիչներէն մէկուն նի մը խօսքերէն վերջ, խօսք տրո ցաւ Պուլկար սկաուտներու Փիլիպ շրջանի ընդհ. պետ Պ. Անտոն լիեվի, որ գրաւոր գեղեցիկ ու նը բիմաստ ճառ մը կարդաց։

Ճառին մեծ ուշադրութիւն համար, անոր ամփոփ թարգմանութիւնը կը ներկայացնեմ «Ծառաջ» ընթերցողներուն.

«Սկաուտնե՛ր,

«Երբ այս առտու արթնցաք վրաններուն տակ, լսեցի՞ք արեւ առաւօտեան զօղանջը՝ Արարատ ստորոտը գտնուող գիւղական դակներուն։

Ձեր հայրենի հովիկը անուշ, բո՞ւ յեղափոխական երգը ձեր հ րոններու կռիւներուն եւ փայփայ ձեր ճակատները...։

Հասա՞ւ մինչեւ ձեզ՝ երգը այ ծոր՝ որ առաւօտեան մինչազդին մէկ կ'ողբերգէր իր տեղին տխուր անկ եալը, արիւնալի պայքարները ե անթաղ ու անխոնջ գերեզմանները

Զգացի՞ք կանչը այն հայ ծո որուն ամէն մէկ շեշտն ու հ ուշը ցաւ ու ցասում է չարտասան ուած...

Եւ վերջապէս հասկցա՞ք բո ձանքը ձեր մեծ անմահներուն՝ ո րոնք առօրեայ զարթնումին հետ միա սին՝ կ'ուղէին ձեզմէ «երդումը» պիտի շարունակէք անոնց դժուա րին այլ հաճելի ղործը...

... Ես կը կարդամ ձեր դէմքե րու արտայայտութեանց մէջ այդ բոլորին պատասխանը։

Այո՛, դուք լսեցիք այս բոլորը եւ զանոնք քանդակեցիք ձեր հոգի ներուն խորը։

***

Հետու են հայկական լեռները, սակայն դուք կտրեցիք անչափելի տարածութիւնները այս առաւօտ ձեր երեւակայութեանց շնորհիւ, երբ մինչազդը եւ ծառախուղը կը բարձրանային շրջակայ դագաթներէն վեր...

Դուք տեսաք գաղթական կարաւաններու անցքը, որոնց ետեւը կը հրդեհուէին գիւղեր եւ աւաններ։ Դուք տեսաք ճամբաները լեցուած դիակներով, անվերջ դիակներով...

Դուք վկաներն էիք այն մեծ ու բարբարոս Ջարդին, անօրինակելի անպատուութիւններուն ու սարսափներուն— վերջապէս այն բոլորին, ինչ որ ծնաւ բարբարոսութիւնը...

...Բայց դուք տեսաք ուրիշ բան մըն ալ...

Մինչազդ ու ծառախուղով պատած բլուրներուն վրայ, գլուխները հակած գագաթներուն վերեւ կ'իջնային ճառագայթները ծագող արեւին։

Ճառագայթները, իրենց կուրացնող լոյսով սկսան ցրուել թանձր ծառախուղը— խաւարը—, եւ հրդեհուած վայրերուն, ու աւերակներուն

ՆԻԿՈՐ ՊԱՏՎԱԿԱՆԻ ՀԱՏՈՒԱԾ

ՂՈՐԵՒ ԴԱՐԱՆԱՑ - ՀՈՅՈՄԱՆ

Թիֆլ.— Ցնծալքերէն «Դիվիկեն» լրագրին, որ ծայր է «Դաշնակցական Ղարաբաղ» խորագրի տակ ցիւրաքանչիւր կիրակի կը հրատարակուի Թիֆլիսի մէջ, կը կարդանք հետեւեալ տողերը (Ն. Հ.)— Ընփոփելէ յետոյ ներկայ ժամանակի քաղաքական դրութիւնը, որ ծանր է Ղարաբաղի համար, «Դիվիկեն» կ՚անդրադառնայ Ղարաբաղի հոգեբանական վիճակին, որ ներկայիս ալ ենթարկուած է ահագին ճնշումներու։ «Ղարաբաղցին, որ ամէն ինչ կորսնցուցած է, ոչ միայն ապրելու միջոցներ, այլ նաեւ ապրելու ցանկութիւն, ինքզինքը կը զգայ ամբողջովին անտէր եւ անտիրական։ Ան կը տեսնէ, որ ամէն կողմէ ինք կը հալածուի, կը ճնշուի, կը ստրկացուի, կը կողոպտուի, կը սպանուի, եւ ոչ ոք կայ, որ իր ձայնը բարձրացնէ իր պաշտպանութեան համար

Լիոնի մէջ «ՅԱՌԱՋ»ի գործակալն է

Խ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«Յառաջ» ստանալ փափաքողներէ կը խնդրուի իրենց հասցէն շուտով յայտնել պ. Խ. Մուրատեանի, 191 Cours Lafayette, պ. Ն. Յակոբեանի գրատունը կամ 202 Rue Boileau, պ. Թիրեաքեանի ճաշարանը:

ՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Յանասորի Տարեդարձի առթիւ՝ Հ. Յ. Դ. Տէսինի Պատ. Միութեան կողմէ եւ հովանաւորութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին՝ Այս Շաբաթ իրիկուն՝ երգ, արտասանութիւն, բանախօսութիւն եւ զուարճալի:

կը խօսի՝ Ռ Է Ն

Մուտքը ազատ է

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ

Օգոստ. 16ին Քլամարի անտառին մէջ

կը խօսին՝ Պ. Պ. Կ. ԳԷՈՐԳՋԱՆԵԱՆ և ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Եւրոպական եւ հայկական տարազով հայկական պարեր, մասնակցութեամբ «ԵՓՐԱՏ» նուագախումբի, արտասանութիւններ, եւն.: Ճոխ պիւֆէ:

Հաղորդ. միջոցներ.— Hôtel de Ville կամ Porte de Versaillesէն առնել թիւ 89 հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութիւն, ուր ուղեցոյցներ պիտի սպասեն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Մարսէյլի Ջառա քաղաքի Հայր. միութեան կողմէ, Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ իրիկուն, Maison Blanche Terminus du Canet No 221 գեղեցիկ պարտէզին մէջ՝ բանախօսութիւն, երգ, խմբերգ, զաւեշտ, հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ: կարելի է ճաշը միասին քերել, մուտքը ազատ է:

Քանպիէէն առնել հանրակառք թիւ 29 եւ իջնել վերջաւորութիւն, ուր ուղեցոյցներ պիտի սպասեն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

"ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ,, ՀԱՏՈՐ ԹԻՒ 3
ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ
(ՄՇՈՑ ԳԵՂԱՄ)

ՏԱՐՕՆԻ ԱԾԽԱՐՀ (340 ԷՋ)

Ֆրանսա, գաղութներ եւ պալքաններ 30 ֆրանք, մնացեալ երկիրներ 1 տոլար 50:

Դիմել՝ L. Kévonianի, 235 Fbg. St. Martin. Paris (10)

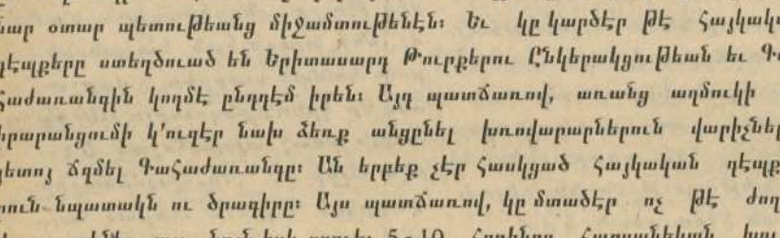
1932Ի ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՄՑԷՆ

Պատրաստութեան մէջ է 1932ի ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՄՑԷՆ, որ պիտի ունենայ անցեալ տարուան գիրքին կրկին ծաւալը: Տուէք ձեր անուն հասցէն, հրատարակութիւնը ձրի է: Սկսած ենք ընդունիլ ծանուցումներ Փարիզէն եւ գաւառներէն: Պահանջել մեզմէ ծանուցումներու նոր սակագինը:

Լիոնի մեր ներկայացուցիչն է պ. Սահակեան, 11 Rue Claude-Boyer, Lyon.

Գրել հետեւեալ հասցէին.— L. Mozian, 5 rue Champlain, Paris (20)

ՀԱՅԵ՛Ր, ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ՁԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ
ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ ԱՆՑՆԵԼ, ԳՆԵՑԷՔ

ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՓԼԱՔՆԵՐԸ ԱՄԵՆԱԺԱՄ ԳԻՆԵՐՈՎ

L. NICHANIAN

56 Rue Piat, Paris (20) ՄԷԹրօ ՊԷԼՎԻ

Ամառուան եղանակին ֆօնօները կը ծախուին ամենազեղչ եալ գիներով

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

Հ. Յ. Դ.

ԳԱՒԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ռոստոմ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամի 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԻՈՆԻ կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ պատանեկան միութեան բոլոր անդամները, վաղիւրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Ակումբին մէջ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ջ. Ո. Միութեան փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիայի վերնայարկը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՏԷՍԻՆԻՀ.Մ.Ը.Մ.ի ընդհ.ժողովը վաղը ուրբաթ իրիկուն ժամը 7ին միութեան ժողովատեղիին մէջ, կը հրաւիրուին անդամ.անդամուհիները եւ սքաուԹները իրենց խմբապետով, կարեւոր օրակարգ: Ա. հանդէսի եւ մարզատօնի հաշուետուութիւն, բ. կազմակերպութիւն միջազգային բաժակի մրցման, գ. ֆութպոլի խմբապետի ընտրութիւն, ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՓԱՐԻԶԻ Կիլիկեան Հայրենակցական միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Café Petite Source*ի մէջ, Մէթրօ Օտէոնի դիմաց:*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՐ եւ Տիկին Կարապետ Մուրատեան եւ իրենց պարագաները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, հեռագրով եւ նամակով ցուցակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի փոքրիկն Զապէլի դառնադէտ մահուան առթիւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Երգկատցի միսաք Օտապաշեան, որ 1925ին Գավալայէն (Ցունաստան) եկած է Ֆրանսա եւ կը բնակէր Salin de Giraud (B. d. Rhône): Իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել M. Tachdjianի, 16 Rue Wilson, Saint Chamond (Loire).

— կը փնտռուի եալովայի Գրիգոր գիւղէն Առաքելպէյազեան, 1923—1924ին կը գտնուէր Լա Սէյն (Մարսէյլի շրջան), Լուր կայ Թէ փարիզ մեկնած է եւ այժմ կ'ապրի՞ իր մօրը Արմենուհիի եւ իր քոյրերը Արշալոյսի եւ Բերուզի մօտ: Կ'ենթադրուի Թէ իրենց բնակարանը կը գտնուի Ալֆորվիլ, իմացնել՝ Vahram Sinanianի, epicerie, 169 Rue Duguesclin, Lyon. (Rhône).

Ա. Ե. Հ. Կ. ԹԱՂԻ 20ԱՄԵԱԿԸ

Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Կաթոլիկոսի մասնաճիւղը կը տօնէ իր 20ամեակը 23 Օգոստոս կիրակի ժամը 2ին Sacré Coeurի սրահին մէջ, Վեհափառութեամբ դերասան ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, կը ներկայացուի

«ՋԱՐ ՈԳԻՆ»

ՀԱՒ պատուաւոր օրիորդ մը գործ կը փնտռէ գրասենեակի մէջ աշխատելու համար, դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

LE CAFÉ MARTIN

DÉPÔTS

Paris-Banlieue-Province

PARIS-BANLIEUE PROVINCE

4f.50 LES 250 GRS **4f.70**

Le "Café Martin" ne comporte qu'une seule qualité et vous êtes certain en le consommant d'obtenir le meilleur café au prix le plus juste.

34, RUE JOUBERT
PARIS

Գին՝ Փարիզ-Արուարձան 4 ֆր. 50, 250 կրաժը: Գաւառներ՝ 4.75 ֆրանք:

Café Martinը *մի միայն մէկ տեսակ է եւ վստահ եղէք թէ զայն գործածելով, կը ստանաք ամէնէն լաւ սուրճը՝ ամէնէն արդար գինով:*

34 Rue Joubert, PARIS

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի(էվոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

ՅիադԷումի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑի ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒԻ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՋԱՅԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

ՄԷԹրօ Օտէոն եւ ՕԷն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՎԱՐԶՈՒ ՏՈՒՆ Վիլլիէ-լը-Պել-կօնէս կայարանին դիմացը քարուկիր շէնք 4 սենեակ, խոհանոց եւ լոգարան պարտէզ՝ ծառերով եւ ծաղիկներով, օդաւէտ, ջուր, ելեկտրականութիւն, կազ, հաւնոց եւայլ տարեկան վարձք 4200 ֆր.:

Այս տունը նաեւ ծախու է, 70,000 ֆր. որուն 20,000ը կանխիկ մնացեալը մաս առ մաս վճարելի գնողին փափաքանաց համաձայն պայմանաժամով, դիմել ուղղակի տիրոջը՝ իրաւագէտ պ. Վաֆի 18 Rue Dauphine, Paris (6), Tél. Danton 73—97:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑՆԵՐԸ

1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.) Tél. Raincy 172

կը գոհացնեն ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները, դիւրամատչելի պայմաններով:

Հագուստեղէններ եւ ձերմակեղէններ, նուրբ ձեռագործի աշխատանքներ, օժիտի պատրաստութիւն: վարիչ խնամակալուհիին այցելութիւնները կ'ընդունի երեքշաբթի օրերը:

Օգտուեցէք առիթէն:

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

ՄԷԹրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՄՈՒՈՆ

Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն *Ռէֆորմը Շինի:* Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

EMPIRE միւզիք-հօլ՝ 37 Av. Wagram

ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՒԱԳԵԱՆ

12 Rue Elie, Gentilly, (Seine)

ԿԱՇԱԳՈՐԾ եւ ՋՆԱՐԱԿԱԿԻՋ

Կը ստանձնէ ամէն տեսակ կարասիներու նորոգութիւն եւ շինութիւն: Մատչելի գին:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդթ. եւ վարիսի: Ամէնօր 9-12, 2-8, կիր. 9-12:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITION
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H. STEPHAN

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՑԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՒԻԹԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

33.— ՔԻՉ ՄԸ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ

Այս մասին սխալ են Թէ ներքին եւ Թէ արտաքին շրջանակներու կարծիքները: Ժամանակակից օտար դեսպանները, որոնք Թուրքիա կը գտնուէին, շա՞տ լաւ գիտեն հետեւեալ պարագան.— Սուլթանը չափազանց կը վախնար օտար պետութեանց միջամտութենէն: Եւ կը կարծէր Թէ հայկական դէպքերը ստեղծուած են երիտասարդ Թուրքերու Ընկերակցութեան եւ Դաշնակցականներուն կողմէ ընդդէմ իրեն: Այդ պատճառով, առանց աղմուկի եւ իրարանցումի կ'ուզէր նախ ձեռք անցընել խռովարարներուն վարիչները, յետոյ ձգտիլ Դահավառանդը: Ան երբեք չէր հասկցած հայկական դէպքերուն նպատակն ու ծրագիրը: Այս պատճառով, կը մտածէր ոչ Թէ ժողովուրդը զինել, այլ նոյն իսկ ցրուել 5-10 հոգինոց հարսանեկան խումբերը: Արդարեւ, հայկական դէպքերէն առաջ եւ դէպքերու ընթացքին, պալատէն շարունակ հրաման կուգար մինչեւ ժողովրդային հաւաքոյթները, իրարու դէմ յարձակումները, արիւնահեղութիւնները: Եւ ես օրը օրին համապատասխան ծարմիններուն հաղորդած եմ այդ հրամանները: Բոլոր այդ վաւերաթուղթերը պահած եմ:

Այսուհանդերձ, հայկական խռովութիւններուն մէջ մեծ յանցանք մը ունի Ապտիւլ Համիտ: Որովհետեւ ինծի զրացաւ զինուորական օգնութիւնը: Եթէ այդ օգնութիւնը շնորհուած ըլլար, շուտով կը դադրէի Պապը Ալիի վրայ յարձակումը, շարժման ծաւալումին արգելք կը հանդիսանայի, եւ այսպէս Անատոլուի մէջ ալ շարք մը ողբերգութիւններ չէին ծագեր: Նոյն իսկ այն ատեն, երբ հայկական խռովութիւնները զսպելու համար, բացարձակ անհրաժեշտութիւն ներկայացած ըլլալով, զինուորական օգնութիւնը շնորհուեցաւ, ինծի պայման դրուեցաւ, որ զինուորներուն թոյլ չտամ զէնքի դիմել՝ եթէ անհրաժեշտութիւն իսկ ծագի: Հետեւաբար բացարձակ սուտ է Թէ Ապտիւլ Համիտ հրաման տուած է ջարդել Հայերը:

34.— ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Այս խօսքերը կը գրեմ ոչ Թէ պաշտպանելու նպատակով բռնապետ եւ չարագործ Թագաւոր մը, այլ հաստատելու համար պատմական ճշմարտութիւն մը:

Արդէն Ապտիւլ Համիտի պաշտպանութիւնը— եթէ նոյնիսկ փափաքիմ ընել— իմ ուժերէս վեր է:

Ինչպէս յուշերուս սկիզբն ալ ըսի, մանուկ հասակէս սկսեալ յարաբերութեան մտած ըլլալով Ապտիւլ Համիտի վարչաձեւին, անոր մերթ ողբերգական, մերթ ծիծաղաշարժ արտայայտութիւններուն հետ, շատ լաւ կը ճանչնայի այս մարդը, իր ինքնութիւնն ու մտայնութիւնը: Նոյնիսկ այս մասին հանգուցեալ Նամըք Քեմալի հետ երկար վիճաբանութիւն մը ունեցանք, ինչպէս պիտի պատմեմ ետքէն: Եղաւ ժամանակ մը, երբ Նամըք Քեմալ կը հաւատար Ապտիւլ Համիտի ուղղամտութեան, անկեղծութեան եւ ազատասիրութեանին փորձառութիւնս ու քննութիւններս երբեք այդ տեսակէտին չյանգեցան: Եւ բոլոր դէպքերն ալ հաստատեցին իմ տեսակէտներս:

Շատ օգտակար եւ հրահանգիչ են այդ դէպքերը, ապագային համար, եթէ չմոռնայինք ազգային պարտականութիւն մը կը համարեմ պահել ներկայացնել պատմութեան: Այս պատճառով, քանի որ խօսքին կարգն եկաւ, կ'ուզեմ անդրադառնալ հայկական արիւնոտ յեղափոխական շարժումներուն, որոնք գրեթէ միաժամանակ տեղի ունեցան Պոլսոյ, Տրապիզոնի, Էրզրումի, Մարաշի, Հաճընի, Առանայի, Զէյթունի եւ երկրին զանազան մասերուն մէջ: Իրենց բոլոր մանրամասնութիւններով պիտի պատմեմ զանոնք եւ յուշերուս պիտի տամ Ապտիւլ Համիտի շրջանին ներքին երեսը, ամբողջ ապտեղութիւն եւ զարշանքը:

35.— ՕՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵՂԵՐԱԿԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ինչպէս համառօտակի նկարագրած էի յուշերուս սկիզբը, կը վերադառնամ 1283 թուականի դէպքերուն (1867):

Մեր տունը կը գտնուէր Պայազիտ-Քէօթահիայի Մուհիէտտին էֆէնտիի երեկոյ մեր տան մէջ եւ ամէն երեկոյ Պայազիտի մղկիթին մէջ պատահար իմնի: Իբրեւ ունկնդիր, մեր դասերուն ներկայ կ'ըլլար նաեւ եղբայրս փաշա զատէ Նուրի պէյ: Այս երիտասարդը Նամըք Քէմալի բարեկամներէն էր:

Հայրս, որ Նուրի պէյի հօրը պաշտպանութեամբ կրթութիւնը առած էր Պոլսոյ մէջ, բազմաթիւ պաշտօններ վարած էր Պոլսոյ եւ Բուսեռի մէջ, ինչպէս նաեւ բանակի քննիչ մարմինի մէջ: Եւ ամէն առթիւ հայրս, հանգուցեալ Խուսուփ փաշայի ցոյց տուած բարիքներուն փոխարէն, կ'աշխատեր իր երախտագիտական պարտքն հատուցանել որդւոյն Նուրի պէյի, որ ինձմէ աւելի կը սիրէր:

Երբ այսպէս հոգ կը տանէր մեր կրթութեան, իրիկուն մը, Նուրի պէյ որ կը կարծէինք Թէ դաս առնելու համար եկած է, խուճապով բաներ ըսաւ հօրս եւ չմնաց ու մեկնեցաւ: Հայրս յանկարծակի զանատեցաւ: Զգաց որ պէտք մը պատահած է մեզի, եւ սառած կեցեր էին: Հայրս դէպքը հասկցաւ որ սարսափի մատնուած եմ, ուստի ծածկելով իր խորութիւնը՝ ինծի խաղեցաւ ժպտիլ եւ ըսաւ.

— Տղա՛ս, բարեկամներս ճաշի հրաւիրած են զիս: Ուսուցիչդ ալ հոն պիտի գայ: Դուն մինակդ հին դասերդ սերտէ:

(Շար.)

ՅԱՌԱՋ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Ե. ՄԻՍԱԿԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)
MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 276.256

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ
14
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
14 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1646

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԲԱՐԿՈՒԻ ԽՕՍՔ

ՎԱՂՈՒԱՆ ԵՐԿԻՒՂԸ

Զափազանց նեղ է մեր շրջագիծը։

Տարիներ ու տարիներ վարժուած ենք ղէպքերը դիտել մեր ակնոցով։ Զափել մեր հասկացողութեան կամ բաղձանքնե-ուն վրայ։

Այս ունակութիւնը չէ՞ մէկ պատճառը, մեր զարմանազան յարգանքներուն։

Թերեւս ոչ մէկ ժողովուրդ այնքան քաղաքագէտ և քա-ղաքագիտական ծրագիր ունեցած է, որքան մենք։

Մենք մեզի համար շիներ ենք շրջանակ մը, ուրկէ անդին դժուար կ'ըմբռնենք ո՛ր և է բան։ Եւ կը շարունակենք հնչեցնել մեր կոչնակը, զարմանալով որ անոր ձայնը չեն լսեր ուրիշ-ները, — «քրիստոնեայ», «բարեկամ» կամ «հայասէր» հասարա-կութիւններ։

×

Այս միամտութիւնը աստիճան մը հասկնալի էր երէկ, երբ կը դանուէինք խաւարակուռ երկրի մը մէջ։ Կամ «աշխարքի բա-ները» կ'իմանայինք աշխարհէն կտրուած մարդոց միջոցաւ։

Իսկ այսօ՞ր։ Ձկայ քաղաքակիրթ, ամենազօր, ամենակա-րող ժողովուրդ մը որուն հետ շփում չունենանք։

Ձկայ երկրամաս մը որ անմատչելի մնացած ըլլայ մեր ոտքերուն։

Եւ չկայ գաղտնիք մը որուն թափանցելու հնարաւորութիւն չունենանք։

Եւ սակայն, դիտեցէք ձեր շուրջը։ Չետեւեցէք միայն հա-կական մամուլին եւ խօսուած ճառերուն։ Քրքրեցէք սա վեր-ջին տասնամեակի պատմութիւնը։

Փոխուա՞ծ է ո՛ր եւ է բան։ Սթափա՞ծ ենք։ Յուսատու նշաններ կա՞ն աշխարհը տեսնելու այնպէս ինչպէս որ է։ կա՛յ ձգտում, տրամադրութիւն քննական աչքով դատելու ի-րերը...

×

Ահաւասիկ աննախընթաց խմորումներ տեղի կ'ունենան մեր շուրջը։ Մեր աչքերուն առջեւ, մեր ոտքերուն տակ։

Յաղթական թէ պարտեալ՝ կը գալարուին անօրինակ, ան-պատմելի տագնապի մը մէջ։ Մեծէն մինչեւ փոքրը մատնուած են զարհուրելի չղաձգութեան մը։ Ամէնէն հզօրն ալ, օգնութիւն կ'աղաղակէ ուրիշներէն, անմիջական դրացիներէն կամ հեռա-ւորներէն։ Մէկուն ցնցումը, երկունքը մտահոգութեան կը մատ-նէ միւսը։ Ոչ թէ զոհին, այլ ինքն իրեն համար։

Գերմանիան անանկութեան ափը հասաւ, եւ բոլորը շշմե-ցան։ Պարտքերու վճարման յետաձգում, արտակարգ խորհր-դակցութիւններ, նոր վարկ,— որպէս զի փրկուի անանկը։ Որ-պէս զի փրկուին իրենց առնելիքները։

Գերմանիան ինքն իր մէջ պարտկուեցաւ, եւ կամաց-կա-մաց կը շոկէ իր մէջքը։ Կարելի եղաւ անցընել փորձութեան ժամը։ Եւ ահա Մեծն Բրիտանիան իր կարգին մատնուած դժնդակ անելի մը։

Ի հարկէ միեւնոյն բանները չեն գերմանական տագնապը եւ անգլիականը։ Գերմանիան՝ պատժուած, ջախջախուած, վիշն երկանաքար մը կապուած, հազիւ կրնայ ոտքի վրայ մնալ։ Ոչ գաղթավայր՝ շահաստան ունի, ոչ առեւտրական տոր-միղ։ Ոչ իսկ շարժելու, զարգանալու հնարաւորութիւն։

Իսկ իբրեւ յաղթական, այդ բոլոր առաւելութիւնները լիուլի կը վայելէ Մեծն Բրիտանիան։ Կը շարունակէ իշխել, տիրապետել, միջազգային ոստիկանութեան դեր կատարել։

Եւ սակայն, ահա տասը տարի է որ չի կրնար ելք մը գտնել գործազրկութեան քրոնիկ, յարաճուն տագնապին դէմ։

Շուտով երեք միլիոնի կը մօտենայ անգործներուն թիւը։ Եւ ոչ միայն որեւէ հեռանկար չկայ բարւոքման, այլեւ նոր տագնապներ երեւան կուգան։ Բրիտանական դրամը երկիւղալի ելեւէջներ ունեցաւ անցեալ շաբթու։ 1932ի ելմտացոյցը 120 միլիոն ոսկիի բաց մը կը ցուցնէ։ Ինչ յողուտի՞ւն կ'աղաղակէ ելմտական նախարարը, դաժան Մնօտրնը, որ ընկրկիլ չէր գիտեր։

Կարճատես մարդիկ աշխատաւորական դահլիճին ապիկա-րութեան պիտի վերագրէին այս զարհուրելի տագնապները։ Մինչդեռ Անգլիոյ ամէնէն թթու պահպանողականներն ալ կ'ըմբռնեն թէ չարիքը ուրիշ տեղ է։ Թէ բան մը փոխուած է— խորապէս փոխուած — յետ-պատերազմեան աշխարհին մէջ։ Թէ չարիքը վեր է մարդոց ուժէն, անոնց բարի կամքէն։

Անքակտելի հանգոյց մը կապած է պետութիւններու ձեռ-քերն ու ոտքերը։ Այլեւս անօգուտ են միջին ճամբաները, սպե-ղանիներն ու ամոքիչները։ Իսկ ո՛ր եւ է ցնցում սարսափ կ'ազդէ ամէնէն հզօրին ալ։

Աշխատաւորական վերջին համագումարին մէջ, Վիեննա, մարդիկ հազիւ կրցան արտասանել դաշնագիրներու վերաքն-նութեան խօսքը, եւ մոլուռքներ ծայր տուին։ — Այո՛, ճիշդ է... Սկզբունքով համաձայն ենք... Եւ սակայն...

Եւ խնդիրը թաղուեցաւ անորոշութեան մշուշին մէջ։ Ան-ցաւ բանաձեւ մը, որ չունի գործնական արժէք։ Խմորումները պիտի շարունակուին, անշուշտ, յանգելու համար միակ ելքին։ Բայց մինչեւ ա՞յդ։

Իրենց կարգին, քաղքենի աշխարհակալները երբեմն կը փսփսան պատերազմական պարտքերու վերաքննութեան մա-սին։ Փսփսուքներ որ ժամանակի նշան են։ Բայց, նորէն, չունին գործնական, անմիջական արժէք։

Անստուգութիւնը կը մնայ տիրապետող։ Մարդիկ հազիւ կարողութիւն ունին իրենց դուռներէն եւ պատուհաններէն դուրս նայելու։

Վաղուան երկիւղն է որ կը ջլատէ ժիտքերը։

Շ.

ՊԱՂԵՍՏԻՆ ԿԸ ԽԱՂԱՂԻ

Երուսաղէմի ամբողջ հրէա-կան մամուլը կ'ընդունի որ այլ եւս մտահոգութեան ո եւ է պատ-ճառ չկայ Պաղեստինի Հրեանե-րուն ապահովութեան համար։

Կառավարութիւնը ծայրայեղ զգուշութեամբ կը հետեւի կա-ցութեան։ Շարժավարները 24 ժամուան գործադուլ հռչակե-ցին։ Հրեաները միացան Արաբ-ներուն, հակառակ անոնց հակա-հրեայ զգացումներուն։

Գործադուլը խաղաղօրէն կը շարունակուի եւ կը տարածուի Ընդերյորդանան, պատճառ ըլլա-լով որ հայորդակցու-թիւնները կտրուին երուսաղէմի եւ Ամանի միջեւ։

ԹՐՔԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ՆՈՐ ՕՐԷՆԴԻՆ ՁՈՀԵՐԸ

Թուրքիոյ մամուլի նոր օրէն-քը որ Մուսթաֆա Քէմալի կող-մէ վաւերացուած ըլլալով, մէկ քանի օրէ ի վեր ի գործու է, սկսած է արդէն տալ իր անմի-ջական հետեւանքները։

Կարգ մը թերթեր որոնց հրա-տարակութիւնը կրճատուեցաւ, պատասխաններ նոր օրէնքի տե-սակէտէն, դադրեցան հրատարակուելէ։

ՄԱԿԵԴՈՆԱՑԻ ԲՈՄԲԷՆԵՐԸ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄՆԵՐԸ

Սերպիական «Փոլիթիքա» թերթը արտատպումներ կատա-րելով Սոֆիայի թերթերէն, կը հաստատէ թէ պուլկար շրջա-նակները նախապէս տեղեկու-թիւն ունէին պուլկար-մակեդո-նական քոմիթէէի ղէպքերէն։ «Այսպէս, երկու պուլկարական թերթեր դրած էին 24 յուլիսի թուականով, թէ Նիշի երկա-թուղագծին վրայ պայթուած մը տեղի ունեցած էր եւ հեռագրած էին նաեւ «Իռնուվէլին». մինչ-դեռ փորձը ձախողած է, որով-հետեւ քոմիթաճիները սերտ պահակախումբի մը կողմէ բռնուած էին։ Ծրագրուած դէպ-քը, Պուլկարներու կողմէ իբրեւ պատահած տեղեկացուիլը ցոյց կուտայ թէ ռումբերը այս ան-գամ ալ ղրկուած էին Պուլկա-րիայէն»։

Այս առթիւ Պուլկարիոյ վար-չապետը Մալինոֆ, Մակեդո-նացիներու ձերբակալման մասին յայտնեց թէ, առով պուլկար կառավարութիւնը ցոյց կուտայ իր կամքը թէ չի հանդուրժեր որ հայրենասիրական պատրուակ-ներով որեւէ մէկը, խանգարէ երկրին անդորրութիւնը եւ կա-ռավարութիւնը դնէ դէշ դիրքի մէջ։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՊԱՐՏԵՐԸ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

Ամերիկացի նախարարը Սթիմ-սըն, տակաւին կը գտնուի Եւ-րոպա, քննելու համար տնտե-սական եւ ելեւմտական կացու-թիւնը, ընդ Ամերիկա վերա-դարձին, այսինքն յառաջիկայ ամսու, սեղանի վրայ պիտի դրուի պատերազմական պարտ-քերու վերաքննութեան հարցը, համաձայն ըստ ինքնքընէն տըր-ուած լուրերու։ Այս առթիւ խոր-հրդակցութիւն պիտի կատարեն նախագահ Հուվըը, Քոնկրէսին նախագահը եւ Սթիմսըն։

Հուվըը արդէն զգացուցած է թէ ուշ կանուխ պէտք է ան-դրադառնալ պարտքերու այս հարցին եւ թէ Ամերիկայի վճա-րելի գումարները պէտք է նուա-զեցնել, հիմ ընդունելով տոլարի ներ-կայ արժէքը։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՖՐԱՆՔԵԻԳԵՐՄԱՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի գերման դեսպանը պաշտօն ստացաւ յարաբերու-թեան մտնելու Ֆրանսայի վարչապետին Պ. Լաւալի հետ, անոր հաղորդելու համար գերման կառավարութեան հրաւէրը՝ Պե-լիին այցելելու եւ շարունակելու Լոնտոնի նախարարներու խոր-հրդաժողովի մէջ՝ ընդհատուած բանակցութիւնները։

Գերման դեսպանը որ հրաւէրը պիտի փոխանցէ այսօր կամ վաղը, պիտի հարցնէ նաեւ Ֆրանսայի վարչապետին ճամ-բորդութեան թուականը։

Գերմանական թերթ մը այս առթիւ կը յայտնէ թէ գեր-ման կառավարութիւնը կը փափաքի գլխաւորաբար որ ֆրանք-եզերման տեսակցութիւնը տայ շօշափելի արդիւնքներ։

Ֆրանսայի վարչապետին պիտի ընկերակցի արտաքին նա-խարարը Պ. Պրիան։

ՖՐԱՆՔԵԻԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ՎԱՐԿ ՊԻՏԻ ԲԱՆԱ՞Յ ՌՈՒՍԻՈՅ

Յայտնի է թէ ժամանակէ մը ի վեր, բանակցութիւնները կը կատարուին Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ միջեւ առեւտրական համաձայնութեան մը կնքման համար։ Յիշենք այս առթիւ թէ խորհրդային վաճառամարտին վատ հետեւանքները խա-փանելու համար, Ֆրանսական կառավարութիւնը գործադրու-թեան դրեր էր 1930, հոկտ. 3ի հրովարտակը, որուն անմիջա-պէս պատասխաներ էր Խորհրդ, Միութիւնը հոկտ. 20ի արգե-լիչ հրովարտակով մը։ Այս կերպով երկու կողմերու առեւտրա-կան փոխանակութիւնները նուազեր էին գգալի չափերով։

Այս էր որ երկու կողմերը ժղեց փոխադարձ համաձայնութեան մը եզրերը փնտռելու եւ բանակցութիւնները սկսան որոնք կը շարունակուին։ Առաջին պատեհութեամբ իսկ, Ֆրանսա եւ Ռուսիա ընդունած յայտարարեցին արգելիչ հրովարտակները։ Սակայն Ֆրանսական կառավարութիւնը նախ քան այդ, աւել-ցուցեր էր արդէն ռուսական ներածումներու վրայ՝ մաքսա-տուրքը։

Այս բանակցութեան առթիւ կասկածներ կան թէ Ռուսիա կը ձգտի նոր վարկեր ստանալ Ֆրանսայէ եւ թունդ հակաբոլ-շեւիկ «լ'Ամի տիւ Փէօբլը» կը հարցնէ իր երէկուան թիւով թէ արդի դրաժով՝ Ֆրանսայի 300 միլիառին վրայ նստելէ յետոյ, Ռուսիա պիտի կրնա՞յ տակաւին ազատօրէն փճացնել Ֆրան-սական արտադրութիւնը։

Այս առթիւ, Ֆրանսայի առեւտրական նախարարը Պ. Ռո-լէն վճռապէս յայտարարեց թէ որքան ատեն որ պարտքերու հարցը չկարգադրուի, նոր վարկի մասին կարելի չէ խօսիլ ոչ կառավարական, ոչ ալ անհատական։

Անգլիոյ խնայողութիւնները

Անգլիոյ վարչապետին կողմէ կազմուած նախարարական յանձնախումբը որ կը քննէ տնտեսագէտներու ներկայացուցած տեղեկագիրը, իր աշխատանքները պիտի շարունակէ մինչեւ երկուշաբթի, որմէ վերջ ընդդիմադիր երկու կուսակցութիւն-ները պիտի հրաւիրուին խորհրդակցութեան։

Կառավարութիւնը ինքզինքը անկարող կը նկատէ առջքն առնելու ելեւմտական տագնապին եւ մանաւանդ նուազեցնելու ելեւմուտքին բացը, առանց Ազատականներու եւ Պահպանո-ղականներու գործակցութեան։

Կը մտածուի փոփոխութիւն մը մտցնել պատերազմական փոխառութեան մէջ, նուազեցնելով տոկոսը։ Այս փոխառու-թիւնը վճարելի է 1947ին եւ մնացեալ 16 տարիներու ընթաց-քին, դժուար կը նկատուի պահել 100ին 5 սակը։

Այս կերպով ստացուելիք խնայողութիւնը պիտի կազմէ 30 միլիոն ստերլինի գումար մը, որ մէկ քառորդն է յառաջի-կայ տարուան ելեւմտական բացին։

Կ'ըսուի նաեւ Անգլիոյ կառավարութիւնը մտադիր է ընդ-հանուր կերպով նուազեցնելու բոլոր նախարարութեանց, մաս-նաւորաբար պատերազմական բոլոր ճիւղերու ծախքերը։

Ժանտատենդի համաճարակը Պոլսոյ մէջ

ՄԻՆՉԵՒ ՀԻՄԱ 10 ՎԱՐԱԿԵԱԼ

Վերջին օրերս ժանտատենդը (թիֆօ) սկսած է տարածուիլ Պոլսոյ մէջ, Նշանթաշի, Շիշլիի եւ Գուրթուլուշի կողմերը, եւ բազմաթիւ վարակեալներ հիւանդանոց կը փոխադրուին։ Քաղաքապետութեան առողջապահական տնօրէնը այս առթիւ հետեւեալը յայտարարեց լրագրողներու.

— Ժանտատենդի համաճարակ կայ Նշանթաշէն եւ Շիշ-լիէն Պէշիքթաշ երկարող շրջանակներուն մէջ ինչպէս նաեւ Գուրթուլուշի կողմերը։ Քաղաքապետութիւնը հարկ եղած կարեւորութիւնը տուած է, եւ արագօրէն պատուաստ կը կա-տարէ։ Համաճարակին պատճառը՝ կոյուղիներուն բաց մնալն է։ Քաղաքապետական ժողովը որոշած էր առժամապէս գոցել կոյուղիները, բայց գիտական մարմինը դեռ գործի չսկսաւ։

Հիւանդութիւնը օգոստոս մէկին է որ համաճարակի ձեւ առաւ։ Յարդ պաշտօնապէս 10 դէպք արձանագրուած է։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Գրեր էինք թէ պայքարելու համար հաւայնաւար դրդռուե-թիւններուն դէմ, յոյն կառա-վարութիւնը որոշած է իւրա-քանչիւր կեդրոնի մէջ հաստա-տել յանձնախումբ մը, որ պիտի կրնայ վտարել երկրին անդոր-րութիւնը խանգարողները։ Այս յանձնախումբները բաղկացած պիտի ըլլան իւրաքանչիւր կեդ-րոնի նահանգապետէն, ընդհ. դատախազէն եւ ոստիկանու-թեան անօրէնէն։ Իսկ վերաքն-նիչ յանձնախումբին անդամները պիտի նշանակուին ուղղակի ներքին նախարարին կողմէ։

Նախարարական խորհրդակ-ցութեան մը ընթացքին որոշ-ուեցաւ լուծուած յայտարարել բոլոր այն կազմակերպութիւն-ներն ու միութիւնները, որոնք մարզական կամ գրական պի-տակներով համայնավարական քարոզչութիւն կը կատարեն։

Որոշուած է նաեւ կղզի մը աքսորել բոլոր այն համայնա-վարները որոնք բանտարկու-թեան դատապարտուած են։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ԱՆՊԱՐՏ Կ'ԱՐՁԱԿԷ

Բոլշեւիկեան «Պաս» գործա-կալութիւնը կը հաղորդէ թէ Մոսկուայի դատարանը քննեց «Ֆոսֆորիդ» թրբսթին 6 դեկա-վարներու գործը։

Տասնեւմէկ օր տեւող դատա-վարութենէ վերջ, դատարանը հաստատեց թէ ամբաստանու-թիւնը հիմնաւոր չէր եւ ան-պարտ արձակեց մեղադրեալ-ները։ Միեւնոյն ատեն հաստա-տեց նաեւ թէ անոնցմէ շատերը ընդունակ են օգտակար աշխա-տանք մը կատարելու եւ պէտք է մասնակցին ընկերվարական շինարարութեան աշխատանք-ներուն»...

Ստալինի նահանջի ճառէն վերջ, առաջին շնորհն է որ կը վայելեն մասնագէտները։ Լուր կայ նոյնիսկ թէ, վերջերս պատ-ուանշան եւ պարգեւ ստացող մասնագէտներուն մէջ կան որ դատապարտուած էին Ռամզինի դատի ընթացքին, դիտել կուտայ «փոփիւլեռ»։

ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ԵՒ ՉԵԽՈՍԼՈՎԱԿԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

Փրակայէն տրուած տեղե-կութեան մը համաձայն, հուն-գար-չեխոսլովակ սահմանա-գլուխին մէկ փոքր կայարանին մէջ, միջազգէպ մը տեղի ունե-ցաւ։ Հունգար զինուորական իշ-խանութիւնները ձերբակալեցին չեխոսլովակ մաքսային պաշ-տօնեայ մը։

Այս ձերբակալութիւնէն պատրուակ ցոյց կը տրուի թէ չեխ պաշտօնեաները անարգած են հունգարական ազգը։

Միջադէպի վայրը մեկնած է չեխոսլովակ քննիչ յանձնա-խումբ մը, քննութիւն կատա-րելու։

Հունգարական զործակալու-թիւն մը կը յայտնէ թէ ձերբա-կալուած երկու պաշտօնեաները դինով ըլլալով, անարգած են Հունգարիան եւ անոնց անար-գանքները մեծ իրարանցումի մատնած են տեղին բնակչու-թիւնը։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ ՄԸ

Սթրազպուրկի քաղաքապե-տը որ համայնավար կուսակցու-թեան կը պատկանի, կամուրջի մը բացման հանդէսին առթիւ, վերցնել տուաւ ֆրանսական եռագոյն դրօշները եւ ազգ-զարդանշանները։

"ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ,,Ը

(Ցպաւորութիւններ)

Դառն ճակատագիր է ունեցած Հայ Յեղափոխական Շարժումը։

Զոհե՛ր, զոհե՛ր ու զոհե՛ր...

Մեր վերջին քառորդ դարու պատմութիւնը,արիւնաշաղախվկայա-

րան մըն է։

Ահա եւ բացե՛ք Մալխասի «Ապրումներ»ը, զոր «Հայրենիք»ի մէջ պարբերաբար առիթ ունեցանք կարդալու։

Մալխասի գրքին կարելի չէ մօտենալ ո՛չ գրական և ոչ ալ գեղարուեստական չափանիշով։ Այս գիրքը հանդիպումներու տպաւորութիւններու, ենթակայական խորհրդածութիւններու գեղեցիկ հաւաքածոյ մըն է, պատմական արժէքով։ Մալխաս հաճելի պատմող է, անսեթեւեթ նկարագրող եւ մանաւանդ լաւ դիտող։ Իր ըզջապատի բոլոր երեւոյթները ինկեր են իր թեւաւոր գրչին տակ, այնպէս ինչպէս ներկայացեր են իրեն։ Ան իր հաստափոր գիրքը գրած չէ «գրող» դառնալու համար, այլ գրեր է այն, ինչ որ տեսեր է։ Եւ այնքա՛ն հարազատ է, եւ այնքա՛ն բնական, որ երբ կը սկսիս կարդալ, գիրքը ձեռքէդ չես ուզեր վար ձգել։ Անկասկած, Մալխասի «Ապրումները»ը մեր յեղափոխական շարժման պատմութիւնը ուսումնասիրելու համար, մեծ ծառայութիւն պիտի մատուցանեն։

Մենք հպարտ ենք հայ յեղափոխական շարժումով, մենք հպարտ ենք անոր պատմութեամբ, որովհետեւ այդ շարժումը մեծագոյն տուրքն էր Հայոց ազատագրութեան դատի եւ Հայոց պատմութեան երիւներադէպ շրջանի մը։

Շարժումը, ինքնաբուխ բռնկումը կուգար վարչէն, ժողովուրդի անբիծ ծոցէն, ատոր համար պարտ էր գետինը, ատոր համար զանգուածային էր հոգեբանութիւնը։

Երկի՛ր, իշայրենի՛ք եւ ազատութի՛ւն... Մոգական բառեր էին, որ մեր ժողովուրդի բոլոր լաւագոյն զաւակները կը դիմէին եւ կը նետէին ոգեմաղ աշու խորհրդաւոր, երկիւղածօրէն հաւատաւոր, բոցակէզ, ցնծագ ուժ մը կար անոնց մէջ։ Իսկ մեր ազատագրութեան մարտիկները, ա՛խ,որքա՛ն քիչ էին անոնք, բայց այդ քիչով անոնք զանգուածներու մէջ ժողովրդականացուցին ազատութեան հարբարուած գաղափարը...

Մալխասի «Ապրումներ»ը մեզ բառասուն տարի ետ կը տանի եւ երեւոյթներուն կուտայ իր ժամանակի դրոշմն ու մտահոգութիւնը։

Անձնուիրութեան ու մոռացումի հոյակապ տիպարները՝ հիւսակաւորներէն մինչեւ անծանօթ համեստները շարան շարան կ'անցնին աչքիդ առջեւէն։

Ահա Շառբօն, երիտասարդ ու կրթուած։ Ճեմարանէն ու Ներսիսեան դպրոցէն վերջ, «գնում է մեռնելու» յանուն հայրենիքի, դրան ետեւ ձգած իր երեք տարեկան զաւակը, իր ծերունի մայրն ու կինը եւ հետեւեալ յուզիչ նամակ-կտակը կ'ընէ իր զաւակին.—

«Սիրելի ու պաշտելի ցակոբիկս,

«Վերջին անգամ քեզ, իմ սրբազան կտակն եմ անուն, դու միշտ աչքի ունեցիր, որ ես քեզ՝ քո Զէյթունցի պապի, իմ հօր ցակոբի անունն եմ տուել։ Քո պապը եւ քո հայրը գնացին միեւնոյն ճանապարհով, եւ դու, իբրեւ արժանի յաջորդ՝ պարտաւոր ես նոյն ճանապարհով գնալ։ Այդ ճանապարհը փշոտ է եւ դառն, այնտեղ երբեք վարդեր չեն բուսնում, քո պապը եւ հայրը երբեք վարդերի վրայով չեն անցել, այնպէս որ դու էլ չես անցնի։

«Իբրեւ նուիրական յիշատակ, քեզ եմ ուղարկում, որ անպատճառ հագնիս այս չերքէզկին, կապես հօրդ գօտին եւ այս մաճացու նուրն էլ վրադ կրես, Թող իմ հայրական օրհնութիւնը քեզ վրայ լինի, Թող այդ սրբազան դաշոյնը քո մէջ բորբոքի վրէժխնդրութեան ազատարար ոգին, որ դու կարողանաս, քո հօր վրէժն առնել։

«Ես գնում եմ մեռնելու. եւ կտակում եմ քեզ, անգին զաւակս, որ դու նոյնպէս գնաս արիւնի եւ արտասուքի երկիրը, վրէժխնդիր լինիս, քո հօր, սպանուած մայրերի, բռնաբարուած անհամար քոյրերի պատուի համար»։

Իր վիպական ձեւին տակ, որքա՛ն հարազատ է եւ որքա՛ն յուզիչ, երբ կը փոխադրուիս այդ օրերու մտայնութեան մէջ։

Եւս առաւել յուզիչ է Բալաջանը, որ Ջորեպանի տարաղին տակ եղերական ողիսական մըն էր ապրած։

Ընդլով Կուկունեանի անդրանիկ արշաւախումբի անդամներէն, ան ալ կ'աքսորուի Սիպիրի սառնամանիքները։

Սակայն Բալաջանը, իր լուռ մեծութեամբ եւ հերոսութեամբ ներկայացնելու համար, խօսքը տանք Մալխասին։

— «Աքսորականի տանելի կեանք մըն էր սկսեր Ստեփանի (Բալաջանի) համար, մինչդեռ իր ընկերները առտուն կանուխ հսկողութեան տակ անտառը կը տարուէին՝ ահագին ծառեր կտրելու եւ քաշ տալու դէպի գիւղը։ Ու այս ամբողջը սեւ հացի մը փոխարէն։

«Սակայն մեր Ստեփանի ուշքն ու միտքը փախչելու հետ էր։ Հայրենիք վերադարձը դարձեր էր այնքան հրամայական, որ վերջ ի վերջոյ մի քանի աքսորականներու հետ գլուխ գլխի տալով կը ծրագրեն առասպելական փախուստ մը։

«Իր ընկերները, որոնք անտառի փայտ կտրողներն էին, նոյնպէս քաղաքական աքսորեալներ, իրենց աշխատանքի ժամանակ երբ արդէն հսկողութիւն չկար վրանին, ծովի ծառերը, հետզհետէ գերաններէ լաստ մը կը պատրաստեն, ճկուն ճիւղերով ամուր մը իրար կապելով։

«Ամէն օր անտառ հասնելուն, երբ խումբ խումբ կը մեկնէին գործադուղ ուղղութեամբ օրական աշխատանքի, հաւաքատեղին կը մնային ղինուորներն ու պահապանները, որոնք աներկբայ էին, թէ մութը կոխելուն, բանտարկեալները կամայ ակամայ պիտի վերադառնան, եթէ չեն ուզեր գազաններու հետ լինել։ Եւ որ աւելի վատն է, անոնք կարող էին հանդիպիլ ընիկ կիսավայրենիներուն, որոնք շատ նման հոտառութիւն ունէին փախստականներ հետապնդելու եւ սպաննելու, եթէ չէին կրնար ձերբակալել։ Ու այդ կ'ընէին որովհետեւ կառավարութիւնը երեք ռուբլի նուէր կուտար։

«Ամէն օր Բալաջանի ընկերները իրենց բաժին հացէն ժայռի մը խոռոչին մէջ մաս մը կը պահէին,փախուստի համար։

«Վերջապէս լաստը պատրաստ է եւ հացի պաշարը բաւարար։ Եւ օր մը, երբ ծովը ազատ կը լինի արդէն սառոյցներէ, լաստը կը ձգեն ծովը. իրենք ալ վրան կը պըպղին, կը բանան ողորմելի առագաստ մը, որ մեծամասնաբար իրենց վարտիքներէն ու շապիկներէն էր կազմուած, ու ճամբայ կ'իյնան՝ իրենք զիրենք յանձնելով բախտին, որ ընդհանրապէս չի ժպտար խեղճերուն, եւս առաւել աքսորեալներուն։

«Օրերով լաստը ովկիանոսի ալիքներուն խաղալիք կը դառնայ։ Ո՞ւր կ'ուզէին երթալ, ո՞ւր կրնային երթալ, շլմտակը իրենք ալ չէին գիտեր։ Բայց հաստատ որոշած էին, թէկուզ մահ, բայց հեռու Սախալինէն։ Այնքանը բաւական էր արդէն, որ այդ յանդուգն փախստականները արհամարհէին ովկիանոսը եւ կուլ յայտարարէին անոր դէմ իրենց ողորմելի լաստով։

«Թէ ի՞նչ կերպով անոնք բաւական հեռացան կղզիէն, դէպի հարաւ, դժուար թէ կարելի լինի բացատրել։

«Ամէն բան լաւ։ Սակայն չորսհինգ օրէն հացի պաշարը կը վերջանայ. անօթի փորով լաստին վրայ երկնցած, անոնք կը մտանուին յուշերուն։ Հայրենի կացութեան մը, ուր ամէն արիւթիւն կը սկսի ընկրկիլ, տեղի տալով համր մահուան սարսափին։ Պարապ խօսք չէ, սոված էին երկու օրէ ի վեր, անբան ոտանոքսը անդիմադրելի պահանջ ուներ, ալիքները կը գալարուէին։ Ու վե՞րջը, պէտք էր բանով մը լեցնել անկուշտ փորը։ Իսկ ինչո՞վ... լաստի փայտերը չէին ուտուեր,շատ էր կարօտ ... բայց օ՜ հօ՜ օ՜ օ՜... իրենց վրացի փախստականն ընկերը ի՛չ չաղն էր եւ ի՛նչ մսոտ... Ու մռայլ յուսահատ աչքերը նաւորդներուն կը սկսին խոժոռ-խոժոռ նայիլ դէպի իրենց երէկի սիրելի ընկերը, որու միակ չանցանքը մսոտ լինելն էր... ի մեծ դժբախտութիւն իրեն։ Զորս կողմէն արդէն անախորժ ակնարկներ եւ ատամներու կրճտումներ կը լսէ սարսափած վրացին։

«Բարեբախտաբար, գարնան եղանակին,երբ ճափոնական առագաստանաւերը կը տարածուին ամբողջ Սախալինի եւ մայր ցամաքի երկայնքը, ձկնորսութեան... սովալուկ փախստականները խելագար նշաններով կը հասկցնեն անոնց ու կ'աղաչեն եւ կը կերակրուին բարի ձկնորսներէն...»։

Այնուհետեւ Բալաջանը կ'անցնի Պարսկաստան, ուր եւ կը մնայ ու կը գործէ եւ մեծ պատերազմին կը սպաննուի Արճէզ։

Մալխասի «Ապրումներ»ը յեղափոխական հոգեկան կեանքէ առնուած տարրական դասագրքի մը պարտութիւնը կը ձգէ վրադ, մատչելի ամէնքին. մանաւանդ հազուագիւտ լուսանկարներով ճոխացուած, եւ դիւրըմբռնելի ու խանդավառ։

Առաջին հատորն է տակաւին 511 մեծադիր էջերու մէջ, որ կուտայ Կովկասի, Սալմաստ-Խոյ-Միանատ գծի, ըոլո՛ր դէպքերը, յաճախ ծիծաղաշարժ ու քրքջալի...

Պէտք է տարածել սոյնօրինակ հատորները, որպէս պատմական վաւերագրեր, սատարելու համար մեր բոլոր յուշագիրներուն, որ հնարաւորութիւն ունենան արձանագրելու մեր պատմութիւնը։

Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ,

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՑ
ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ
Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ՏՕՆԵՆ

ԺՈՒՆԵԻ.— 1291ի ամառը, երբ դեռ Զուիցերիան գոյութիւն չունէր, Հելվետիոյ կեղրոնական երեք «քանթօն»ները Ուռի, Շվից,Ունթըրվալտ, կը վճռեն ապստամբել Հապսպուրկեան իշխանութեան եւ իր մարզպաններու քմահաճ բռնակալութեան դէմ։

Սակայն գիտնալով որ իւրաքանչիւրը առանձին անկարող են յաղթել Թշնամին՝ անոնց ներկայացուցիչները հանդիսաւոր րոպէի մը կ'ուխտեն միահամուռ ուժերով կըռուիլ մինչեւ իրենց կատարեալ ազատագրումը։ Ու վերջապէս կը յաջողին իրենց երկրի սահմաններէն դուրս վտարել աւստրիական ջոկատները։

Վերոյիշեալ երեք քանթօններու դաշնակցութեան ուխտն է որ սատարեց այս երկրի անկախութեան ու հիմքը դրաւ Զուիցերիոյ դաշնակցական հանրապետութեան։ Որովհետեւ ժամանակի ընթացքին հետզհետէ նոր նահանգներ միացան երեք նախկին նահանգներուն (քանթօն) որոնք հիմերը դրին Զուիցերիական Դաշնակցութեան, բաղկացած այսօրուան 22 նահանգներէն։ Ըսինք ի միջի այլոց, որ զուիցերիական իւրաքանչիւր քանթօն ինքնավար հանրապետութիւն մըն է, ռամկավարական լայն ըմբռնումով։

Ի յիշատակ 1291ի Օգոստոսի անկախութեան ուխտին, դարերէ ի վեր ամէն տարի Օգոստոս 1ին Զուիցերիոյ ժողովուրդը խանդավառ օրէն կը տօնէ ազգային անկախութեան տօնը որ այնքան նուիրական Թուական մըն է իրեն համար։ Նուիրական՝ ոչ միայն անոր համար որ այդ Թուականը կը յիշեցնէ ազատագրումը թշնամիի լուծէն, այլ և հիմնադրութիւնը Զուիցերիական Դաշնակցութեան։ Անվիճելի իրողութիւն է որ այս երկիրը իր ազատութիւնն ու անկախութիւնը կը պարտի 22 նահանգներու Միութեան։ Օգոստոս 1ի տօնակատարութիւնները նուիրագործուին են ուրեմն համերաշխ այն ոգիին որ կը տիրէ ու պէտք է տիրէ ի սէր այս ժողովուրդի ազատութեան։

Ահա թէ ինչու հակառակ երեք տարբեր մշակոյթի (գերմանական, ֆրանսական եւ իտալական) 3-4 տարբեր լեզուներու, հակառակ կրօնական զանազան յարանուանութեանց ու այլազան բարքերու, այս երկրի ազատ բնակիչները կը միանան միացած, պահպանելու համար իրենց սուրբ ու նուիրական անկախութիւնը։

Tous pour un, un pour tous.— Այսպէս ուխտեցին Զուիցերիոյ ազատութեան հիմնադիրները։ Այս նշանաբանն է որ կը ժպտիքէ բոլոր ճառախօսներու բերնէն ու կը կրկնէ ամառը անդադար։

Անկախութեան սիրահար այս ժողովուրդը գիտակից այն մեծ բարիքին որ կը վայելէ, եւ որու վրայ այնքան խնամքով կը դուրգուրայ, գիտէ պահել ու պաշտպանել զայն ի գին ամէն զոհողութեան։

Ահա թէ ինչու խանդավառ ու հպարտ, բայց զգաստ ու համեստ կը տօնէ Օգոստոս 1ը։ Այդ օրը մեծ ու փոքր քաղաքներու և դիւղերու դանդակներու ղօղանջը կ'աւետէ Մեծ Տօնը ու ժողովուրդը կը հրաւիրէ դէպի հրապարակ, դէպի հասարակաց հաւաքատեղիներ։ Ամենուրեք կը ծածանի ազգային դրօշը եւ 22 քանթօններու դրօշակները։

* * *

Քաղաքներու կեդրոնէն հեռու, բարձր Ալպեաններու ստորոտը ծորին մէջ հանդչող սա համեստ գիւղն ալ կը տօնէ այս երեկոյ իր անկախութեան տօնը։

Հակառակ առողջական վիճակիս, դողդոջ քայլերով դէպի գիւղ կը փութամ, ծառէն տեսնելու սա խանդավառ ժողովուրդը։

Երեկոյեան զանգերու ղօղանջէն վերջ ահա հետզհետէ կը կազմուի «քօրթէժ»ը (թափօր) ու կը յառաջանայ գիւղին հրապարակը ուր ճառեր պիտի խօսուին։ Երկսեռ խուռն բազմութիւն, հաւաքուեր են մեծ ու պզտիկ, քաղքենին, գիւղացին ու լեռնցին. չկայ ոչ լեզուի, ոչ դասակարգի եւ ոչ ալ կրօնի խտրութիւն, բոլորը նոյն զգացումով տոգորուած եկեր են իրենց պաշտամունքի զգացումը արտայայտել ազգային դրօշին առջեւ։

Ու նուագախումբը կը հնչեցնէ ազգային քայլերգը.

O monts indépendants
Répétez nos accents, nos libres chants.
A toi,patrie, Suisse chérie,
Le sang, la vie de tes enfants,
Ո՛վ անկախ լեռներ
Արձագանգ տուէք մեր ազատ երգերուն,
Քեզի՛, հայրենիք, սիրելի Զուիցերիա,
Արիւնն ու կեանքը քու զաւակներուդ։

Ու բոլոր կուրծքերէն հայրենասիրական այս երգը կը պոռթկայ, լեռները արձագանգ կուտան իրեւ յանկերգ։

Երգէն յետոյ ակնարկները դէպի լեռները կը յածին։ Սրտալեղիչ տեսարան։ Սարալանջերուն վրայ հոս ու հոն ցրուած հովիւներու խրճիթներուն առջեւ կրակի կարմիր լոյսեր. ու մինչեւ վերը լերան կատարը ծօտ 3300 մեթր բարձրութեամբ կը պլպլայ կարմիր լոյսը։ Երկու երեք քաջարի երիտասարդներ հակառակ օրուան անձրեւին ու փոթորկին ժամերով դէպի լեռ ճագլցած են, «ազգային կրակ»ը վառելու համար։

Ըստ աւանդութեան՝ անկախութեան հիմնադիրներու ազատամարտութեան առաջին ազդանշանն էր այդ կրակը վառուած բլուրներու եւ լեռներու կատարէն. տեսակ մը խորհրդանշական լոյս։ Հին քաղաքին եղերական քաղաքին որ մեր կոտիկը Պուչեռնի պարտութենէն իվեր արձագանգ չունէր պատմութեան էնկիւրիին կը տարածուի օդապարիկական։ Լայն պղտոր պատկառազդու շէնքեր, կատարելէ յօրինուած թատրոններ, գեղեցիկ նատուններու թաղ, որ շատ չի պիտի զարդարուի անտառներու եւ պարտէզներու ճոխութեամբ վերը, Կաղիին սիրած Զան Քենակարանը, ուրկէ, մայրապահուն, կը նշմարուի մոդեռն ամայութեան մը հորիզոնները։ Յետոյ, զօրանոցներ, օդանաւակայաններ, մօտակայ գիւղի մը մեկուսացած երկսեռ ուսուցչարան մը, ճաշարաններ ռուսական նկարագրութեամբ որոնք իրենց խմբերը կը խառնեն մուէզինի տակարացող շեշտերուն։ Քարոզ բոլոր կէտերուն համար հաստատուած են օթոպուսի սպասարկութիւններ։

Ընկայ գինուորական հրամանատարութեան, կառավարական գործերու կամ դիւանագիտութեան համար, առաջին ակնարկով կը թէ Պոլսէն մինչեւ Անատոլուի տը՝ լայն յեղափոխութիւն մը տարուածէ,վերջնական, առանց խումի, առանց պակասի։

Բայց, շուտով կը նշմարուի յղացման մը ամբողջ արուեստը նութիւնը որ զանց կ'առնէ իրենական կարգը։ Մայրաքաղաք կիւրին, կարելի է ըսել թէ բառերու վրայ փոխադրուած է պութեան մէջ։ Յարաբերութեան առեւտուրի հոսանքներէն դետեղուած, հոն կը տարուի միայն սպառման յատուկ է։ թուիր որ Ըսմէթ փաշայի թուղային մեծածախ քաղաքնութիւնը, ամէն բանէ առաջ տի առնուած ռազմական տեսակէտէն, կարեւոր դարձ ապաշնորհ կացութիւն մը։ կայքը անձնական է, որովհետեւ իր սրբերին։ Պէտք եղաւ որ կազմի բոլոր յատուկութիւնը ի գործ իր տիպար ազարակին շուրջը նախչինելու համար տունկերով որոնք չէին կրնար սնանիլ հողի մը վրայ։

Այս ազգատ շրջանին անձրեւն իսկ անկանոն կը դառայն օրէն ի վեր որ տեղին պայքարելու համար, ցամքեցու լճակները։ Գալով քաղաքին, բողջութեան մէջ դէշ է։ Առօրերու խանդավառութեամբ, եղած էր որ էնկիւրիի 30 բնակչութիւնը արագօրէն պաբազմապատկուէր 10ով։

Հաշիւն շատ հեռու են։ րեմն, քանիցս, պէտք եղաւ յատակագծերը եւ այս յաջորդ փոփոխութիւնները կը միասին նդաշնակութեան։ Վերջապէս, ճամիւ շինութիւններ զղրած ղրամ չըլլալուն։ Եւ պարապ հողլքուած արհեստանոցները կը կազատութեան պարապութիւններ, հովը կը բարձրացնէ փոշիի ձանքներ։

Եթէ բանակ եւ վարչութիւն կրնան զգալ թէ իրենց սիրոյը զարնէ աքսորի այս քաղաքին չի թուիր սակայն թէ դիւանատական մարմինը հոն գտած է «կլիման»։ Բացի Խորհրդային Միութեան եւ վերապրյալ դաշնագծնած ազգերու ներկայացուցիչներ, դիւանագէտները դեռ էնկիւրիի ունին ոսնադադարի վայր մը, առկամ նուազ ընդարձակ եւ նկարդիւար է հեռանալ բարեխառեւ փոդիւն վատորէն, երթալ գելափակուելու համար տափատնի մը այս անկիւնը, որ ձմեռչկայ, ձմեռը սառնային է, ամառաք կրակ։

Ասիական եւ ռազմագիտական յղացումէ մը ծնած, էնկիւրի պատի կրնայ մնալ նոր Թուրքիոյ հրմանատարութեան կեդրոնը։ Բայց տով չէ որ պիտի կրնայ «մայրաքաղաք» դառնալ։ Երկար վարժութիւն պէտք է մինչեւ որ անհողին դառնայ։

ՂՈՐԵՂ ՊԱՏՃԱՌԸ - ՀՈՑԱՊԱՏԸ

Դաշտապետէն մեր առելիք մեծ բան մը չունէինք. Ան մեզ կը ճանչնար, մենք ալ զինք. Ամէն անգամ որ ան մեզ տեսնէր, ինքնաբերաբար կ՚ըսէր. «Ահա՛ Տիւրէի մշակները, որոնք ամէնէն ծուլ մարդիկն են աշխարհի վրայ»։ Ու մենք ալ ամէն անգամ որ զինք տեսնէինք, կ՚ըսէինք. «Ահա՛ Տէր Ղուկասի ձիաքարշը, որ ամէնէն ծանր կառքն է»։

Դաշտապետը մշակներէն միշտ ամենէն վատ կարծիքն ունէր։ Ան կը կարծէր, որ անոնք ամէնէն անբան էակներն են։ Ինչ որ ալ ըսուի անոնց մասին, ան կը հաւատար։ Ինչ որ ալ ընեն անոնք, ան կը դատապարտէր։ Ինչ որ ալ ընեն անոնք, ան կը նզովէր։

Ամէն առաւօտ, երբ մշակները կը հաւաքուէին, որպէսզի գործի երթան, դաշտապետը կ՚ըսէր անոնց. «Ես ձեզ կը ճանչնամ, ամբողջ գիւղին մէջ ձեզի պէս ծոյլ մարդիկ չկան։ Ձեզ ոչ ոք կրնայ աշխատցնել, բացի ինծմէ։ Ես ձեզ կը ճանչնամ,

Հ. Յ. Դ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷԻ
ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ - ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ

ՍԷՆ ԼՈՒԻ.— Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Պատանեկան Միութեան հիմնութեան տարեվիցին առթիւ

կը խօսի՝ Ընկ. ԱԶԳԻՆ

ՍԷՆ ՄԱՐԿՐԻԹ.— Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին

կը խօսի՝ Ընկ. ԱԶԳԻՆ

ՍԱԼԷՆ ՏԸ ԺԻՒՕ.— Այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին Այս ժողովներուն կը հրաւիրուին ընկերներն եւ համակիրները

կը խօսի՝ Ընկ. Օ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԾԱՌԱՋ կը ծախուի Իսի-լէ-Մուլինօի մէջ

A l'Ecritoire գրատունը 63 Bld. Gallieni

ԴԱՇՏԱՅԻՆ ՊՏՈՑՏ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Քէօթահիոյ Հայրենակցական երկսեռ միութեան կողմէ այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն Սէնթ Անթուանի մայրիներու անտառին մէջ, կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

Place d'Aixէն առնել հանրակառք թիւ 27 եւ իջնել վերջաւորութենէն մէկ կայարան առաջ, ուր կը սպասեն ուղեցոյցներ։

ՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Խանասորի Տարեգարձի առթիւ։ Հ. Յ. Դ. Տէսինի Պատ. Միութեան կողմէ եւ հովանաւորութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին։ Վաղը Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Սօսիէթէ Լիոնէզի սրահը։ Երգ, արտասանութիւն, բանախօսութիւն եւ զաւեշտ։

կը խօսի՝ Ռ Է Ն

Մ ու տ ք ը ա զ ա տ է

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ

Այս կիրակի Քլամարի անտառին մէջ

կը խօսին՝ Պ. Պ. Կ. ԳԷՈՐԳԱՆԵԱՆ և ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Եւրոպական եւ հայկական տարազով հայկական պարեր, մասնակցութեամբ «ԵՓՐԱՏ» նուագախումբի, արտասանութիւններ, եւն.։ Ճոխ պիւֆէ։

Հաղորդ. միջոցներ.— Hôtel de Ville կամ Porte de Versaillesէն առնել թիւ 89 հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութիւն, ուր ուղեցոյցները պիտի սպասեն։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Մարսէյլի Ջառա քաղաքի Հայր. միութեան կողմէ, Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ իրիկուն, Maison Blanche Terminus du Canet No 221 գեղեցիկ պարտէզին մէջ։

Բանախօսութիւն, երգ, խմբերգ, զաւեշտ, հայկական եւ եւրոպական պարեր։ ճոխ պիւֆէ։ կարելի է ճաշը միասին բերել, մուտքը ազատ է։

Քանըպիէռէն առնել հանրակառք թիւ 29 եւ իջնել վերջաւորութիւն, ուր ուղեցոյցներ պիտի սպասեն։

Հ. Յ. Դ.

ԳԱԼԱ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ռոստոմ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամի 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Լիոնի կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Պատանեկան միութեան բոլոր անդամները, այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Ակումբին մէջ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆԻՀ.Մ.Բ.Մ.ի ընդհ.ժողովը այսօր ուրբաթ իրիկուն ժամը 7ին Միութեան ժողովատեղիին մէջ, կը հրաւիրուին անդամ-անդամուհիները եւ սքաուԹները իրենց խմբապետով, կարեւոր օրակարգ։ Ն. հանդէսի եւ մարզատօնի հաշուետուութիւն, Բ. կազմակերպութիւն միջազգային բաժակի մրցման, Գ. ֆութպոլի խմբապետի ընտրութիւն, ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ՓԱՐԻԶի կիլիկեան Հայրենակցական միութեան ժամանակաւոր ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Café Petite Sourceի մէջ, Մէթրօ Օ. տէօնի դիմաց։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

ՄՏԱՑԱՆՔ

Գոնսթանցա, Գործ.— 1200 ֆր., կարգադրեցինք։
Պէլֆոռ, Ս. Ա.— 35։
Անտիոք, Գ. Թ.— 140։
Մարսէյլ, Ց. Ց.— 100

Կ'ուզուի *կնոջ հագուստ ձեւել ու կարել (haute couture) սորվիլ փափաքող հայ լուրջ օրիորդ մը, ներկայացուածքիր ծնողքին կողմէ։ Ապահով գործ։ Դիմել ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—7,* Madame Baronvartianի. Maison Adrine, 16 rue de Cotte, Metro Ledru Rollin.

ԾԱԽՈՒԻ Է ՍԱՓՐԻԶԻ ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ

Վաստանի հայաշատ կեդրոնին մէջ լաւ կահաւորուած ոսփրիչի խանութ մը ծախու է մեկնումի պատճառով։ Նպաստաւոր գին։ Պայմաններու մասին գրել կամ անձամբ դիմել հետեւեալ հասցէին. Պ. Եորկանճեան, Rue 14, Cantons No 12, Valence (Drôme)։

ՀԱՑ պատուաւոր օրիորդ մը գործ կը փնտռէ գրասենեակի մէջ աշխատելու համար։ Դիմել «ցառաջ»ի վարչութեան։

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդթ. եւ վարիսի։ Ամէնօր 9-12, 2-8, Կիր. 9-12։*

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

Ատամները մաքրելու համար խիւս, փոշի եւ հեղուկ
ESKA
Պատրաստուած Ռուսիոյ կայսեր նախկին ատամնաբոյժ S. S. KOSTRITZKYի դեղագրին համաձայն
Կը ծախուի միմիայն դեղարաններու մէջ։ Դիմել՝ Laboratoire Esk R. Hobschette, Dr. en Pharmacie, 76 Rne Orfila. Paris (20

ETUDE DE Me BERNARD WAHÉ (պէօրնկաձե
(11e année)
Licencié en Droit de la Faculté de Paris
Ancien élève de l'École des Hautes Etudes Sociales
JURISCONSULTE
Conseil juridique à la Défense Automobile et Sportive de Paris et à la Mutuelle Militaire
18, Rue Dauphine, Parie (6e) Tél. Danton 73 97
կը ստանձնէ ամէն տեսակ դատական խնդիրներ, ինչպէս նաեւ փողոցի արկածներ, անձամբ կը պաշտպանէ առեւտրական եւ հաշտարար դատարաններու առջեւ, կուտայ certificats de coutumesներ. կը կատարէ ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման վերաբերեալ բոլոր գործողութիւնները. կուտայ խորհրդակցութիւններ ֆրանսական եւ միջազգային օրէնքներու մասին— ամէն օր, բացի կիրակի եւ տօն օրերէ, երեկոյեան ժամը 6—7 եւ անկէ դուրս ժամադրութեամբ։
ԾԱՆՕԹ.— Նկատի առնելով ներկայ տնտեսական ճգնաժամքները, հայերու համար խիստ դիւրամատչելի պայմաններ կ'ընծայուին.

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
CONSTANTINOPLE
ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ
37 RUE TRÉVISE, 37 Մէթրօ՝ Cadet Tél. Taitbout 56—96
Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական թարմ եւ մաքուր նպարեղէններ,
ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ եւ ՁԱՆԽԱՐԴԱԽ ՄՈՒՐՃ
Ապսպրանքները անմիջապէս կը յանձնուին բնակարան
Գնումներու համար կը տրուի փրիմ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑՆԵՐԸ
1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.) Tél. Raincy 172
կը գոհացնեն ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները, դիւրամատչելի պայմաններով։
Հագուստեղէններ եւ ներմակեղէններ, նուրբ ձեռագործի աշխատանքներ, օժիտի պատրաստութիւն։ վարիչ խնամակալուհին այցելութիւնները կ'ընդունի երեքշաբթի օրերը։
Օգտուեցէք առիթէն։

Columbia
Agence exclusive
POLYDOR
REGISTERED TRADE MARK
H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85
1931ի Հայերէն, լուսարէն եւ թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գինն 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆոնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.։ կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître*ի* Courant continu*ն, գինն 478 ֆր. 75։ Մեր գինները գործարաններէն նշանակուած են։ Ծախուած ները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։*

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹՈՒԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ
Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։
ցիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49
(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսթի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՋԱԹԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ALIMENTATION TURENNE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
112 Rue de Turenne, փարիզ (3) Թելէֆոն՝ Archive 50—61
Մէթրօ՝ République եւ Filles du Calvaire
Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գինները
Ապսպրանքները շուտով կը յանձնուին բնակարան

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅՈՒԾԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՀԻՃԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

35.— ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵԼԵՐԱԿԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Եւ պիս ղրկեց կանանոցը 10—15 վայրկեան յետոյ, ուսուցիչէս հետ մեկնեցաւ։

Հայրս այդ գիշեր առտուան դէմ միայն վերադարձաւ։ Ուժաթափ կը թուէր։ Սակայն կ'աշխատէր ժպտիլ՝ մեզմէ ծածկելու համար իր վիշտը։

Երբ յաջորդ առաւօտ մղկիթ գացի դաս առնելու, տեսայ որ ուսուցիչս ալ նոյն վիճակին մատնուած է։ Դէմքէն յայտնի էր, որ մտահոգ էր եւ խռովահար։

Նոյն օրը երեկոյեան, ոստիկանական հրամանատարին կողմէ ղրկուած քանի մը պաշտօնեաներ հայրս առին տարին, միւս օրն ալ՝ ուսուցիչս։

Նոյն գիշերն իսկ լուր առինք թէ արդելափակուած են հին բանտը, առանձին սենեակներու մէջ։ Սակայն չկրցանք հասկնալ ձերբակալութեան պատճառը։ Կէս գիշերէն ետքը, գացի արթնցուցի հօրս հին բարեկամներէն Ասլմ պէյը, որ Հալէպի մօտերը կը բնակէր։ Բացատրեցի ազէտը, որ մեր գլխուն իջեր էր եւ հարցուցի թէ ինչո՞ւ ձերբակալուած էին։ Այս անձը դատական բարձր պաշտօնեաներէն մէկն էր։ Մտատանջութիւնը ծածկելով ուղեց մխիթարել զիս.

— Հոգ մի ըներ, տղաս, զրպարտութեան մը զոհ գացած են, Առտուծմով ազատ կ'արձակուին։ Այսօր իմացայ որ ձերբակալուեր է նաեւ բարեկամս Իզզէթ պէյը, որ հօրդ ծանօթներէն է եւ Պապը Ալիի գլուխի բարձր պաշտօնեաներէն։ Ոչ ոք գիտէ թէ ինչո՛ւ ձերբակալուած է։ Դուն վաղը հայրդ տեսնելու համար բանտի տնօրէնութեան դիմէ։ Եթէ արտօնութիւն չտան, ոստիկանական հրամանատարին աղերսագիր մը կը գրես։

Շնորհակալութիւն յայտնեցի, եւ վերադարձայ տուն, երբ սկսեր էր երկինքը ճերմկիլ։

36.— ՔԱՐՍԻՐՏ ՄԱՐԴԻԿ

Բանտ գացինք ընկերակցութեամբ Ահմէտ աղային, որ մանուկ հասակէս ի վեր իմ «լալա»ս էր (սպասաւոր մը, որուն կը յանձնուի երախաներուն հոգածութիւնը թուրք ընտանիքներու մէջ)։ Բանտին մեծ դուռը բացուած չէր դեռ։ Դրան երկու կողմը կանգնած էին զինեալ երկու ոստիկաններ։ Հերթապահներ էին։ Վախն ի վախ պահակներուն հարցուցի թէ ե՞րբ կը բացուի դուռը։ Մէկը պատասխան իսկ չտուաւ։ Միւսն ալ ըսաւ. «Ձեմ գիտեր ես»։

Ի՜նչ քարսիրտ մարդիկ, Աստուա՜ծ իմ։

Դրան առջեւէն հեռանալով, գացի դիմացի շէնքին պատին կռթնեցայ։ Աւելի քան մէկ ժամ ոտքի վրայ սպասեցի։ Վերջապէս մեծ դրան վրայ դռնակ մը բացուեցաւ։ Դուրս ելաւ մարդ մը, որուն թեւերուն վրայ կը տեսնուէին դեղին ժապաւէններով խաչաձեւ հիւսուած երկու բանալի-նշաններ։ Վաղեց դէպի ոստիկանական նախարարութեան դուռը։ Մինչեւ այդ տեղն, այսպիսի նշաններով մարդ տեսած չէի։ Լալայիս հարցուցի։ Ահմէտ աղա պատասխանեց.

— Բանտապահ է, ասոնց մօտ կը գտնուին դնտաններուն բանալիները։

Զնտան բառը նեղ պէս խոցեց սիրտս։ Այլեւս կորսնցուցի քաջութիւնս, որ մինչեւ այն տեղն կը զգայի։ Սիրտս կը բաբախէր պայթելու աստիճան։ Աչքերս մթնեցան։ Գլուխս սկսաւ դառնալ։ Ծանր դանդուածի մը պէս գետին իյնայ։ Ուշաթափ չէի, բայց նուաղուն վիճակի մը մատնուած էի։ Բնաւ միտքէս չէլեր խեղճ Ահմէտ աղայի խուճապն ու յուզումը։ Նէն վեր բարձրացուց զիս, թաշկինակովը սրբեց արցունքներս, ու մինչ դուստերս կը թօթվէր՝ ինք եւս կուլար ինծի հետ։

Մինչեւ այդ տեղն, կը կարծէի թէ բանտն ու զնտանը տարբեր շէնքեր են, թէ զնտանը այն շէնքն է, առանց պատուհանի, խաւարասէր չարչարանքի տուն մը, ուր միայն եղեռնագործները կը նետուին։ Նոյնիսկ լսեր էի թէ զնտան նետուած մարդիկը շղթաներով կը կապուին, գիշերները ալ քունէ զրկելու համար զանոնք՝ խարազանով կը ծեծեն անդադար։ Երբ կը յիշէի այդ պատմութիւնները, որոնք ինծի կը յիշեցնէին մանաւանդ չարչարանքները, չափազանց կը յուզուէի։ Այնպէս որ այդ պահուն ալ, մտածելով թէ հայրս, զոր աշխարհիս վրայ ամէն բանէ աւելի սիրէի, զնտանի այդ չարչարանքներուն չվիտի դիմանայ եւ ապահովաբար այնտեղ պիտի մեռնի, շարունակ կուլայի։

37.— ՉԱՐՉԱՐԱՆՔԻ ՏՈՒՆԸ

Քիչ յետոյ դուռը բացուեցաւ։ Անմիջապէս դռնէն ներս նետուեցաւ Ընդարձակ բակ մըն էր։ Աջ ու ձախ կողմերը՝ երկաթապատ դուռներով երկսեռնակներ։ Իսկ ճիշդ դիմացս, բանտին բուն մուտքը երկաթէ փեղկ մը գոցուած, որուն եռին կը տեսնուէին բազմաթիւ մարդիկ թշուառ կերպարանքով, ազտոտ ու պատռտած դգեստներով, ֆէսով ու թաղիքէ «քլաֆ»ներով։ Ասոնք բանտարկեալներն էին, որ իրարու հետ խօսելու ժամանակ կը պոռային ու կը կանչէին՝ կարծես կռիւ կ'ընէին, եւ իրարու հայհոյէին։ Մերթ ընդ մերթ կը լսուէր բանտապահներուն բարձր ձայնը։

— Թուլումպաճի Մուհի՛ն։

— Եանքէսէճի Նիքոլա՛։

— Փարմաքսըզ Խաչի՛կ։

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՀԱՐԱՉ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ԾՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)
MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ
15
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
15 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1647

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՅՈՒՅԱԿՆԵՐԸ ԿԱԶՄԱԾ ԱՏԵՆ

— Ե՞րբ կը սկսի ներգաղթը, կը հարցնեն մեզի։

Առաջին աւետիսը մենք տուինք, անցեալ յուլիս 10ին, «Թայմզ»ի հեռագրով։ Ամերիկեան հասան մանրամասնութիւններ, Հայաստանի «վարչապետ»ին բերնով։

Լուրը հաստատուեցաւ, ուրեմն։ Բայց գործին կազմակերպութեան մասին ո՛ր եւ է տեղեկութիւն չունինք մինչեւ այսօր։ Արդեօք ուրիշները ունին եւ կը պահե՞ն։

Այդպիսի նշան մըն ալ չենք տեսներ։ Երեւանցիներու «բարեկամները» աւելի բան մը չկրցան գրել բացի աժան փառաբանութենէ և մաղթանքներէ։ Ընդհակառակն, Փարիզի ամերիկեան պաշտօնաթերթը տեսակ մը անհամբերութիւն կը ցուցնէր, դեռ անցեալ օր.

— «Այս առիթով անգամ մը եւս անհրաժեշտ կը համարենք շեշտել թէ՝ ժամանակը կարճ է, հոկտեմբերը կը մօտենայ, պէտք է փութացնել ներգաղթի պատրաստութիւնները։

... Հայաստանի կառավարութիւնը ասկէ ամիս մը առաջ արդէն ծեռնարկած է գաղթականներ ընդունելու պատրաստութեանց. անտարակոյս դժուարագոյն աշխատութիւնները Հայաստանի մէջ է որ կը կատարուին, բայց օտար երկիրներէ ցուցակագրել երթալիք գաղթականները, անոնց հաւաքական վիզայի գործողութիւնները կատարելը եւ հազարաւորները շոգենաւ մտցնելը աշխատանքներ են որ դիւրութեամբ եւ կարճ ժամանակի մէջ չեն կատարուիր»։

Արդարեւ, մէկ ամիսը անցած է արդէն եւ հաւանաբար ամիսներ պիտի անցնին տակաւին, մինչեւ որ ճամբայ ելլեն առաջին կարաւանները։

Մեր տեղեկութեանց համաձայն, Փարիզ կը սպասուի Հօկին նախագահը, հռչակաւոր Տրապզոնցին, որ երեւցաւ քանի մը տարի առաջ։

Ընթերցողները գիտեն թէ ի՛նչպէս կը կատարուի ներգաղթը մեր աշխարհին մէջ։ — Գործը վստահուած է Հօկին, և ամերիկեան մըն ալ Բարեգործականին։ Հօկն է որ պիտի կազմէ «բարեյոյս» գաղթականներուն ցանկերը։ Պիտի քննէ մինչեւ ծօթերորդ պորտը։ Պիտի զտէ ու մաղէ։

Միայն այս գործողութիւնը՝ անշուշտ ամիսներ պիտի տեւէ։ Այն ալ ենթադրելով որ ամէն ինչ կանոնաւոր ընթանայ։ Նախընթաց փորձերէն գիտենք թէ ի՛նչ կը նշանակէ այս ցուցակագրումը, մանաւանդ այն գաղութներուն մէջ ուր մարդիկ մէկ օրէն միւսը բեռ կապելու հարկադրանքին տակ են։ Օրինակ՝ Յունաստան։

Ներգաղթը— դէպի երկիր— բոլորովին ուրիշ բան է ամէն տեղ, բացի խորհրդային աշխարհէն։ Հազարաւորներ կը դիմեն իրենց հիւպատոսարանը, կը ստանան անցագիրը եւ կը մտնեն շոգենաւ կամ շոգեկառք։

Ի. Հայաստանը ոչ հիւպատոսարան ունի, ոչ ալ անոր համապատասխան օրկան մը։ Եղած-չեղած՝ սա խեղճ ու կրակ Հօկն է, որուն անդամներուն բարեհաճութենէն կախում ունի անցագիրը,— հայրենիք երթալու իրաւունքը։

Պէտք չէ պատրանքներ ունենան, այս մասին, բոլոր անոնք որ կ'ուզեն օգտուիլ ներգաղթի պատեհութենէն։

Եւ որովհետեւ տասը հազար հոգի նախատեսուած է— զանազան երկիրներէ— պէտք չէ զարմանալ, եթէ տասը ամիս տեւէ ոչ թէ տասը հազարին, այլ գոնէ հինգ հազարին մեկնումը։

Ըսելիք չունինք, եթէ Երեւանի պատգամաւորը կուգայ այնպիսի իրաւասութիւններով, որ պիտի կրնայ անմիջապէս շոգենաւ դնել հազարաւորներ, եւ երեւան հասցնել ձմեռէն առաջ։

Իսկ այդ ալ հաւասար է հրաշքի մը, որուն դժուար կը հաւատանք, ճանչնալով մարդիկը, կարմիր գիծէն ներս թէ դուրս։ Մանաւանդ գիտնալով տիրող կարգ ու սարքը՝ իր ամբողջ յօրինուածքով։

Ամէն պարագայի մէջ, քար դրած իրենց սիրտերուն վրայ, պէտք է պատեհութենէն օգտուին անոնք որ այլեւս չեն դիմանար պանդխտութեան տառապանքներուն։ Լաւ է պատառը չոր հաց ունենալ հայրենի հողին վրայ, քան օրն ի բուն իւրիլ վիթխարի ծխնելոյզներու ժխորին տակ, ի խնդիր հացին։

Կը գտնուինք այնպիսի կացութեան մը մէջ, ուր մեր բաղձանքներն ու նախասիրութիւնները չեն որ արժէք ունին, այլ ուազագոյն չարիքը։

Այստեղ չպիտի փորձենք ո՛րեւէ թելադրութիւն ընել ոչ ներգաղթի թեկնածուներուն, ոչ ալ գործը կազմակերպողներուն։

Թող կարելի եղածին չափ շատ մարդ երթայ։ Բայց երբայ գիտակցաբար։ Հասկնալով տրուած արտօնութեան տառան իմաստը, եւ մէկդի դնելով որեւէ միամտութիւն։

Գացողները պիտի երթան իբրեւ աշխատաւոր, եւ պիտի ուրին հաւաքական տնտեսութեանց, ինչպէս Հայաստանի հարիւր հազարաւոր գիւղացիները։ Չպիտի ունենան ո՛ր եւ է քաղաքական դաւանանք, բացի անայլայլ հաւատարմութենէ։ Ոչ ոք չպիտի անցրնեն որ եւ է ազատ առեւտուր, այնպէս ինչպէս քաղքենի երկիրներու մէջ։ Եւ չպիտի մտածեն վերադարձի մասին։

Շ.

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԺԱՆ-ԿՈՒԺՈՆԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ

Բարձող քահանայ Թագաւժեան որ քիչ մնաց գոհ երթար անցեալ կիրակի, Փարիզի հայոց եկեղեցիին մէջ գործուած ոճրին, ստացած է ֆրանսերէն գրուած անստորագիր նամակ մը, որուն թարգմանութիւնը նոյնութեամբ կուտանք ստորեւ.

Արժանապատիւ Ֆ՛յր,

Ֆրանսերէն ԹերԹերէն մեծ ցաւով իմացայ տրամը որ այս առտու տեղի ունեցած է ձեր եկեղեցիին մէջ։

Առողջութիւն կը մաղթեմ ձեզ եւ կրնաք դուք ձեզ բարեբախտ համարել որ խուսափած էք այս ոճրափորձէն։

Բայց, իմ սիրելի քահանաս, ձեզմէ չէ որ դրամ պիտի ուզէր։ Այլ հայ պուրժուաներէն որոնք եկեղեցի կուգան իրենց համազգեստաւոր կառավարներուն քաշ իրենց անհատական ինքնաշարժներով։

Ահա, առաջքն առնելու համար այս գայթակղութիւններուն, որոնք գրեթէ յաճախ տեղի կ'ունենան, ձեր պարտականութիւնն է զգուշացնել հարուստ հաւատացեալները որոնք աւելի կամ նուազ ապրուստի միջոցներ ունին, որ բարեհաճին օգնութիւն հասնելու դժբախտներուն, տկարներուն, որոնք Ֆրանսական կառավարութենէն զատ, ուրիշ նեցուկ, ուրիշ պաշտպանութիւն չունին։

Կը կարծեմ թէ Ֆրանսա շատ վեհանձն եղած է հանդէպ բոլոր օտարականներուն, որոնք եկած են ապաստանելու Ֆրանսա եւ զանոնք ընդունած է իր բազուկներուն մէջ, իբրեւ իր հայրենիքին զաւակները։

Այսօր, բարեգութ Ֆրանսան շատ դժբախտներ փրկած է թշուառութենէ. շատ օգնած է հայ գաղթականներուն. ինչո՞ւ ձերինները նոյնը չեն ըներ. ինքզինքիս Թոյլ կուտամ ձեզ դիտել տալու թէ այս անձերը փոխանակ խորհելու, մտածելու իրենց հաճոյքին, շատ լաւ կրնային քիչ մը ժտածել դժբախտներուն, որոնք մայրաքաղաքին մէջ տիրող անգործութեան զոհերն են։

Ո՛չ, գոյութիւն ունենալու չէին այս եսասիրութիւնները, որովհետեւ այս դէպքերը որ գրեթէ յաճախ կը տեսնուին, օտար երկրի մէջ, պատիւ չեն բերեր ձեր ժողովուրդին։

Շաճեցէ՛ք ընդունիլ, պարոն, անձնուէր յարգանքիս հաւաստիքը»։

Այս նամակը զոր պէտք է ընդունիլ իբրեւ տեսակ մը ազդարարութիւն ուղղուած Փարիզի Հայոց Հոգաբարձութեան, ինչպէս ըսինք, գրուած է ֆրանսերէն, բայց հայու ֆրանսերէնով եւ քնաքանաբար, ստորագրութիւն չի կրեր։

Կը լսենք թէ Բարձող քահանայ զայն յանձնած է Հոգաբարձութեան ուշադրութեան։

ԳԱՒՌԼՕ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Մեծ ցաւով լսեցինք մահը Պ. Գաւրլօ Պետրոսեանի, որ ամիսներէ ի վեր կը տառապէր ծանր հիւանդութենէ մը։

Մնած էր 1882ին, Պոլիս, ուր իր եւանդուն մասնակցութիւնը կը բերէր ազգային կեանքին։

Եղած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադիրներէն եւ ամէնէն կորովի անդամներէն, ու մինչեւ իր հիւանդութիւնը իբր անդամ Հ. Մ. Ը. Մ.ի փարիզի Շրջ. Վարչութեան, կ'աշխատէր զարկ տալ միութեան։

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն։

ԱՆՕՐԻՆԱԿ ԱՆԿՈՒՄ ԲԱՄՊԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Վերջին յիսուն տարուան ընթացքին նմանը չտեսնուած անկում մը տեղի ունեցաւ ամերիկեան բամպակի իրապարակին վրայ, երբ իրատարակուեցան վերջին հունձքին հաշիւները։ Մանչէսթրի մէջ անկումը եղաւ մէկ փէննիէն մինչեւ 3ուկէս փէննի, մէկ փաունտի վրայ։

Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը այս տարուան արտադրութիւնը կը հաշուէ 15,584,000 հակ, որ ձիշդ 1,500,000 հակ աւելի է սպառածէն եւ որ 9 միլիոն հակի մթերքով աշխարհի պէտք ունեցած քանակէն 12,000,000 հակ աւելի է։ Գինեբու անկումը կը հաշուեն 31 միլիոն սդերլին։ Նախապէս ալ բամպակի գինը ինկած է մէկ փէննի մէկ օրուան մէջ, բայց այդ քանի մը տարի առաջ էր, երբ մէկ փաունտ բամպակը կ'արժէր մօտ 20 փէննի, երբեք այսքան խոշոր անկում չէր եղած, երբ բամպակը այնքան աժան էր որքան այսօր, 1900ի եղանակին էր որ, վերջին անգամ, բամպակը 4 փէննի կոր. սնցուց մէկ փաունտի վրայ, բայց այն ատեն միջին գինը բոլորովին տարբեր էր։ Ամէնէն աժան գինը եղած է 1895 յունուար 31ին։

Աւելորդ է ըսել որ այս անկումը մեծապէս պիտի սարսէ Մանչէսթրի եւ Լիվըրփուլի իրապարակները։ Եգիպտոսի մէջ ալ ծանր մտահոգութիւն կը տիրէ։ կառավարութիւնը տիրող մտահոգութիւնը փարատելու համար պաշտօնապէս յայտորդեց թէ եւրոպայի ծախուած եգիպտականն բամպակին միակ մթերքն է 5000 հակ, որ վերջերս Լիվըրփուլ ղրկուեցաւ, եւ թէ նոր վաճառում չպիտի ըլլայ, բացի Ռուսիայէն։

Ամերիկեան 14 կառավարութիւնները դիմում ստացած են ագարակապաններու սէնտիքաչէն, որ իրահանգեն բամպակի մշակներուն այրել բամպակի մթերքին մէկ քառորդը։

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀՆԴԱՄԵԱՅ ԻՐԱԳԻՐ ՄԸ

Ռիկայէն տրուած լուրի մը համաձայն, Մոսկուայի համայնավար կուսակցութեանց քարտուղարներու մէկ հաւաքոյթին, Ստալին, երկար ճառով մը յայտնեց թէ հինգամեայ ծրագրի իրագործման դժուարութեանց մասին շրջող գրոյցները անիմաստ են։

«Խորհրդային կառավարութիւնը, ըսաւ Ստալին, պիտի շարունակէ իրականացնել տնտեսական ծրագիրը, առանց որ եւ է գիջում ընելու ընդդիմադիրներուն, ըլլան այ Թէ ձախ։ Խորհրդային կառավարութիւնը մտադիր է իրականացնելու երկրորդ հինգամեայ ծրագիր մը որ պիտի բարելաւէ ժողովրդին ապրուստը, աւելցնելով սպառման անհրաժեշտ նիւթերու արտադրութիւնը»։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԼԱՎԱԼ ԵՒ ՊՐԻԱՆ ՊԵՐԼԻՆ Կ'ԵՐԹԱՆ

Ինչպէս երէկ հաղորդեր էինք, Փարիզի գերման դեսպանը Ֆրանսայի վարչապետին Պ. Լավալի հաղորդեց գերման կառավարութեան հրաւէրը՝ Պերլին այցելելու։ Հրաւէրը ուղղուած էր վարչապետին եւ արտաքին նախարարին Պ. Պրիանի որ այս միջոցին կը բացակայի Փարիզէն եւ այդ պատճառով ալ, մեկնումի թուականը կարելի չեղաւ ճշդել։ Այցելութիւնը պիտի տեւէ երկու օր եւ կը կարծուի թէ տեղի պիտի ունենայ օգոստոսի վերջերը 26ին կամ 27ին։

Գերման կառավարութեան այս հրաւէրը տեղի տուած է զանազան մեկնաբանութեանց Ֆրանսական մամուլին մէջ, թէեւ անսպասելի բան մը չէր։

Անգլիոյ ելեւտական տագնապը

Անգլիոյ նախարարները շարունակեցին իրենց խորհրդակցութիւնները երկրին ելեւմտական եւ տնտեսական կացութեան մասին։

Նախարարները որոշեցին կառավարութեան գործունէութիւնը յարմարցնել հիմնական երկու սկզբունքներու, — իրականացնել ելեւմտացոյցի հաւասարակշռումը եւ բոլոր դասակարգերուն վրայ արդարութեամբ բաժնել պարտադրելի զոհողութիւնները։

Պահպանողական երկու պետերը Պոլտուին եւ Ջէմպըրլէյն արդէն հարցին շուրջ խորհրդակցութիւն մը ունեցան։ Պոլտուին յայտնեց թէ ձեռք առնուելիք միջոցներու սահմանութիւնն ու կարեւորութիւնը անհրաժեշտ կը դարձնեն խորհրդարանի գումարումը։

Հաւանական կը նկատուի որ խորհրդարանը հրաւիրուի սեպտեմբերին, այսինքն աշխատաւորականներու տարեկան համագումարէն առաջ։ Որով Աշխատաւորներու համագումարը պիտի գտնուի կատարուած գործերու առջեւ։

Կանտի կը մերժէ Լոնտոն երթալ

Պոլպէյէն հեռագիր մը կը հաղորդէ թէ հնդիկ ազգ. խորհուրդի գործադիրը որոշած է չմասնակցիլ Լոնտոնի կլոր Սեղանի խորհրդաժողովին եւ հետեւաբար կանտի չպիտի երթայ Լոնտոն։

Այս որոշման պատճառն է կանտիի հեռագրին՝ Հնդկաստանի փոխարքային կողմէ տրուած պատասխանը։ Այդ հեռագրով, կանտի կը բողոքէր թէ Պոմպէյի իշխանութիւնները չեն յարգեր Տէլհիի գինադադարին պայմանները։

Առեւտրական սենեակներու սէնտիքան եւս որոշած էպոյքոթի ենթարկել Լոնտոնի խորհրդաժողովը։ Եթէ ուրեմն, հնդիկ ազգ. խորհուրդի գործադիրը յամառի իր որոշման վրայ, եւ մահմետականներն ալ շարունակեն իրենց անհաշտ վերաբերումը, յոյս չկայ որ Լոնտոնի կլոր Սեղանը կարենայ կարգադրել հնդկական հարցը։

Սերպիա կը մնայ իր վիճակին մէջ

Անգլիական թերթ մը կը հաղորդէ թէ իր գահակալութեան 10րդ տարեդարձին առթիւ, Սերպիոյ Թագաւորը որոշած է Սահմանադրութիւն յայտարարել երկրին մէջ։

Թագաւորը խստօրէն հերքեց այս լուրը եւ յայտնեց թէ երկիրը վերջնապէս գտած ըլլալով իր քաղաքականութիւնն ու ուղղութիւնը, որ եւ է փոփոխութեան չի կարօտիր։

Մակեդոնացիները իրար կը սպանեն

Սոֆիայի մէջ, ներքին նախարարին բնակարանին առջեւ, յարձակման ենթարկուեցաւ մակեդոնական փրոֆոկէրոֆ խմբակցութեան անդամներէն Լեւ Կոլովինչէֆ։ Յարձակողներն են Իվան Միխայլոֆի խմբակցութեան պատկանող երեք անձեր։ Կոլովինչէֆ ատրճանակի երկու գնդակներով վիրաւորուեցաւ և յայտնեց թէ յարձակողներէն մէկը որ կը ճանչնայ, անցեալ տարի եւս փորձեր էր զինքն սպաննել։

Յարձակումը գործողները յայտնած են փախուստ տալ։

Յարձակում յոյն նախարարի մը վրայ

Յունաստանի դատական նախարարը, այն միջոցին որ դուրս պիտի ելլէր իր պաշտօնատեղիէն, գաւազանով յարձակում կրեց մէկու մը կողմէ։ Անցորդները այնքան արագութեամբ օգնութեան հասան, որ նախարարը միայն գաւազանի մէկ հարուած ստացաւ ոտքէն։ Ամբոխը ուզեց Լինչի օրէնքին ենթարկել յարձակողը, որ փրկուեցաւ ոստիկաններու միջամտութեամբը։

Յարձակողը ծանօթ էր արդէն իբրեւ փախուկ, որ անցեալ տարի, Աթէնքի մէկ հրապարակին վրայ, յեղափոխութիւն յայտարարել ուզեր էր։

Պասրայի սեւ ցաւի համաճարակը

Պասրայի մէջ տիրող սեւ ցաւի (քոլերա) համաճարակին պատճառով, որ միայն մէկ օրուան մէջ 18 զոհեր խլեց, պարսիկ կառավարութիւնը դիմեց զգուշական միջոցներու սահմանագլուխին վրայ։ Բոլոր ճամբաները փակուած են, բացի Մուհամմէրայէն, ուր հասնող ճամբորդները բժշկական քննութեան եւ առողջապահական հսկողութեան կ'ենթարկուին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՀԱՅ ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆՆԵՐԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ

Հայ ազգային-ազատագրական շարժումը Ռուսաստանում ունեցել է իր ուրույն առանձնահատկությունները։ Ռուսահայ հեղափոխականները, ինչպես և ռուսական հեղափոխական մյուս կուսակցությունների անդամները, ենթարկվել են ցարական կառավարության հալածանքների։ Նրանք ստիպված են եղել ապրել ապօրինի, ենթարկվել ձերբակալությունների, աքսորների, բանտարկությունների։ Ռուսական հեղափոխական կուսակցությունների պատմության մեջ հայ հեղափոխականների ներդրումը մեծ է։ Նրանք ակտիվ մասնակցություն են ունեցել ռուսական հեղափոխական կուսակցությունների ստեղծման գործում։ Հայ հեղափոխականները ռուսական հեղափոխական կուսակցությունների շարքերում պայքարել են ոչ միայն ռուսական բռնապետության, այլև հայ ժողովրդի ազգային ազատագրության համար։

Հայ հեղափոխականների մի մասը ռուսական կուսակցությունների շարքերում պայքարում էր հայ ժողովրդի ազգային ազատագրության համար, մյուս մասը՝ ռուսական կուսակցությունների ծրագրերի իրագործման համար։ Ռուսական կուսակցությունների շարքերում հայ հեղափոխականները ստեղծել են հայկական խմբեր, որոնք ունեցել են իրենց ներքին կազմակերպությունը, կենտրոնական մարմինները, ինչպես նաև իրենց հրատարակությունները։

Ռուսական կուսակցությունների շարքերում հայ հեղափոխականների ստեղծած խմբերից առաջինը եղել է 1890 թվականին Պետերբուրգում ստեղծված «Հնչակ» խումբը։ Այդ խմբի հիմնադիրներն էին Ավետիս Նազարբեկյանը, Ստեփան Զորյանը, Ալեքսանդր Ծատուրյանը, Ալեքսանդր Ջիբուխովը, Ալեքսանդր Ջիբուխովի կինը՝ Ելիզավետա Ջիբուխովան, Ալեքսանդր Ջիբուխովի քույրը՝ Մարիա Ջիբուխովան, Ալեքսանդր Ջիբուխովի եղբայրը՝ Գրիգո

ՂԱՄԲԱՐՑԻ ՂԵՀԱՊԱՀԱԿԱՆ - ՀՈՂԱՅԻՆ ԲԱԺԻՆ

ՀՈՂԱՅԻՆ ԲԱԺԻՆ

ՂԱՄԲԱՐՑԻ ՂԵՀԱՊԱՀԱԿԱՆ ՀԱՅԱՑՔԻ ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՑՔԻ ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ

ՂԱՄԲԱՐՑԻ ՂԵՀԱՊԱՀԱԿԱՆ - ՀՈՂԱՅԻՆ ԲԱԺԻՆ

Պատասխանատու խմբագիր՝ Ս. Ղազարյան

Հրատարակչության հասցեն՝ Երևան, Աբովյան փող., 19

Տպագրված է Երևանի «Կոմունիստ» պետական հրատարակչության տպարանում

Պատվեր 3

Տպաքանակ 5·6 հազար

Գինը 10 կոպ.

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷԻ
ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ - ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ

ՍԷՆ ԼՈՒԻ.— Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Պատանեկան Միութեան հիմնութեան տարելիցին առթիւ
կը խօսի՝ Ընկ. ԱԶԳԻՆ
ՍԷՆ ՄԱՐԿՐԻԹ.—Վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին
կը խօսի՝ Ընկ. ԱԶԳԻՆ
ՍԱԼԷՆ ՏԸ ԺԻՒՕ.—Վաղը Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին
Այս ժողովներուն կը հրաւիրուին ընկերներն եւ համակիրները
կը խօսի՝ Ընկ. Օ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԴԱՇՏԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Քէօթահիոյ Հայրենակցական երկսեռ միութեան կողմէ վաղը Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն Սէնթ Անթուանի մայրիներու անտառին մէջ՝ կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

Place d'Aixէն առնել հանրակառք թիւ 27 եւ իջնել վերջաւորութենէն ետք կայարան առաջ, ուր կը սպասեն ուղեցոյցներ։

ՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Խանասորի Տարեդարձի առթիւ՝ Հ. Յ. Դ. Տէսինի Պատ. Միութեան կողմէ եւ հովանաւորութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին։ Այսօր Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Սօսիէթէ Լիոնէզի սրահը։ Երգ, արտասանութիւն, բանախօսութիւն եւ զուարճալի։

կը խօսի՝ Ռ Է Ն
Մ ու տ ք ը ա զ ա տ է

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ
Այս կիրակի Քլամարի անտառին մէջ
կը խօսին՝ Պ. Պ. Կ. ԳԷՈՐԳՅԱՆԵԱՆ և ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Եւրոպական եւ հայկական տարազով հայկական պարեր, մասնակցութեամբ «ԵՓՐԱՏ» Նուագախումբի, արտասանութիւններ, եւն.։ Ճոխ պիւֆէ (լեհմէճին)։

Ղնձրեւի պարագային ապաստարան։

Հաղորդ. միջոցներ.— Hôtel de Ville կամ Porte de Versaillesէն առնել թիւ 89 հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութիւն, ուր ուղեցոյցները պիտի սպասեն։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիւրինի Հայր. միութեան կողմէ՝ 22 Օգոստ. Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Էվիլ-Զոլաի շքեղ սրահին մէջ։
Ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի կը ներկայացուի
ՇԻԼԼԷՐԻ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

Միջնարարներուն Լիոնահայ Նուագախումբը կը նուագէ հայկական եւ եւրոպական եղանակներ՝ ղեկավարութեամբ երաժիշտ Պ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի։

Տոմսակները կը ծախուին Թիրեաքեանի, Նիկողոսեանի ճաշարանները, յանձնախումբի անդամներուն մօտեւիանդէսին օրը կիշէն։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

«ՄԵՆՔ» Մամուլի տակ է երիտասարդ պարբերաթերթի Բ. Թիւը ճոխ բովանդակութիւնով։

Ֆրանսա, գաղութները եւ ամբողջ Պալքանները տարեկան 40 Ֆրանք, Մնացեալ երկիրներու համար՝ 2 տոլար։

Դիմել՝ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆի, 261 Rue du Fbg. St. Martin, Paris (10)։

Հ. Յ. Դ.

Գ Ա Ր Ա Ռ

Պէյռոնի «Մասիս» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ Ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

Լիոնի Համազգասէր խումբի ժողովը երեքշաբթի ժամը 8.30ին ակումբին մէջ, կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի իշխան ենթակոմիտէն ընկ. ԱՐՇԱԿ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆի դաստղէտ մաիուան առթիւ իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերոջ ընտանիքին եւ պարագաներուն։

ՀԱՅ պատուաւոր օրիորդ մը գործ կը փնտռէ գրասենեակի մէջ աշխատելու համար։ Դիմել «ցառաջ»ի վարչութեան։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

իսի-լէ-Մուլինօի Զ. Ո. Միութեան ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԵԹԷ *ամսավճարով հող գնած էք եւ կ'ուզէք ամսավճարով տուն շինել, կը ստանձնենք շինութիւնը հետեւեալ պայմաններով։ Տան ներսի մասը՝ փլաթը, իսկ դուրսի կողմը՝ ֆիպրօսիման, որ քարաշէն տան տոկունութիւն ունի եւ արտօնուած է քաղաքապետութենէն։*

Մէկ սենեակ 3×4 մ. 4995 ֆրանք, 2 սենեակ 2×3 եւ 3×3 մ. 6395 ֆր., 3 սենեակ 3×3 մ. 9900 ֆր։

Ունինք նաեւ ծախու փոքր եւ մեծ հողաբաժիններ Փարիզի արուարձաններուն մէջ, կայարանի մօտ, ամսական 150 ֆր. ամսավճար։ Մանրամասնութիւններու համար դրել՝ H. Hampartzoumian, Maison Maurice, 40 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (10)։

Քաթալոգները կը ղրկուին ձրի։

ԳՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Կիլիկեան Հայրենակցական միութեան ժամանակաւոր ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Café Petite Sourceի մէջ, Մէթրօ Օ. տէոնի դիմաց։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԿ

ՄՏԱՑՈՒԾ

Մարսէյլ. գործ.—	881.60
Ժուայեզօզ Ս. Մ.—	70
Սէնթ Աբօման Ա. Ք.—	35
Սէն վալիէ Ա. Փ.—	70
Լա Պէսէ Ա. Մ.—	100

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳԻՒՂ

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԾԱԽՈՒԻ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ

1.— Կը հիմնուի Փլաս տ'Էքս (Place d'Aix) մինչեւ Սէն Լուի (St. Louis) երկարող գծին վրայ հայկական 250 տուներոց առաջին գիւղը։ Ծախուած են արդէն 50էն աւելի հողաբաժիններ։ Այս հողաբաժինները կը գտնուին Գանըպիէռէն միայն 12 վայրկեան հեռու եւ մինչեւ կէս գիշեր թիւ 29 Թրամուէյի երթեւեկութիւն ունեցող շրջանի մէջ, (նոյնպէս թիւ 31 եւ 32 Թրամուէյներու եւ պուրսին քովէն 10 թիւ օթոպուսի երթեւեկութիւն ճիշդ հողամասերուքով)։

Կը ծախուին հողաբաժիններ 140 մէթրօէն սկսեալ։

Առանց կանխավճարի, միայն ամսական 300 ֆր. վճարում, ջուր, կազ, ելեկտր. եւ կոյուղիները պատրաստ։

ԾԱԽՈՒ ԵՆ ՆԱԵԻ

2.— Փոն-տը-Վիվօ (Pont-de-Vivaux) Թրամվ. 13, ձիարձակարանին դիմացը, 225 մէթրոնոց հողաբաժիններ, նպաստաւոր պայմաններով։

3.— Ճիշդ Սէն. Լու (St. Loup) գիւղին մէջ, Թրամուէյի գծին վրայ, 400 մէթրօնոց հողաբաժիններ, նպաստաւոր պայմաններ։

4.— Թիւ 2 (Plan-des Cuques) Թրամուէյի վերջաւորութենէն եւ գծին վրայ 425 մէթրօնոց հողաբաժիններ, ջուր, ելեկտր., պուլըվառները շինուած են, նպաստաւոր պայմաններ։

5.— Սէն-Մարսէլ (St. Marcel) Թրամուէյի գծին վրայ 1540 մէթրօնոց հողամաս մը։

6.— Լէ զ'Օլիվ (Les Olives) Թրամուէյի գծին վրայ 637 մէթրօնոց հողամաս մը։

Մանրամասնութենանց համար դիմել՝ Պ. Պ. Լուտվիկ Տիարպէքիրլեանի կամ Մելքոնեանի, ամէն օր, Պար տէ Լիոն, Գուր Պէլզէօնս (Bar des Lions, Cours Belsunce), Marseille.

ԾԱԽՈՒ Է ՍԱՓՐԻԶԻ ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ

Վալանսի հայաշատ կեդրոնին մէջ լաւ կահաւորուած ոսփրիէի խանութ մը ծախու է մեկնումի պատճառով։ Նպաստաւոր գին։ Պայմաններու մասին գրել կամ անձամբ դիմել հետեւեալ հասցէին. Պ. Եորկանճեան, Rue 14, Cantons No 12, Valence (Drôme)։

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

Ատամները մաքրելու համար խիւս, փոշի եւ հեղուկ
ESKA
Պատրաստուած Ռուսիոյ կայսեր նախկին ատամնաբոյժ S. S. KOSTRITZKYի դեղագրին համաձայն
Կը ծախուի մէյմէյն դեղարաններու մէջ։ Դիմել՝ Laboratoire Eska R. Hobschette, Dr. en Pharmacie, 76 Rue Orfila. Paris (20)

Տ Օ Քթ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ
Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։
Ցիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑի ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49
(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'Էսդի մէջտեղը)

Վ Ա Ր Ջ Ո Ի Տ Ո Ի Ն Վիլլիէ-լը-Պել-կօնէս կայսնին դիմացը քարուկիր շ 4 սենեակ, խոհանոց եւ լոգարան պարտէզ՝ ծառերով եւ ծաղիրով, օդաւէտ, ջուր, ելեկտրականութիւն, կազ, հաւնոց եւ տարեկան վարձք 4200 ֆր.։

Այս տունը նաեւ ծախու է, 70,000 ֆր. որուն 20,000ը կանխացեալը մաս առ մաս վճարելի գնողին փափաքանաց համաձայ պայմանաժամով։ Դիմել ուղղակի տիրոջը՝ իրաւագէտ Պ. Վ 18 Rue Dauphine, Paris (6), Tél. Danton 73—97։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՋԱԹԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43
Ընտելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրները

ԴԻՄԵԼ՝
Վ. Ս. ԹԷՄՈՒՐՃԵԱՆի
ԻՐԱՒԱԲԱՆ՝ ՎԿԱՅԵԱԼ ԷՓՈՒԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ
ԵՐԴՈՒԻԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ՝ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
76, RUE BERNARD-DU-BOIS, 76 MARSEILLE
ժամը 11—12 եւ 5—7. Ձրի խորհրդակցութիւն կառավարական բոլոր գործերու համար։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ *կնոջ հագուստ ձեւել ու կարել (haute couture) սորվիլ փափաքող հայ լուրջ օրիորդ մը, ներկայացուածիր ծնողքին կողմէ։ Աշխատավ գործ։ Դիմել ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—7,* Madame Baronvartianի. Maison Adrine, 16 rue de Cotte, Metro Ledru Rollin։

ՀԱՅՑԼԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ
Դերձակ Պօղոս Գորգիկեան ծանուցանէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ իր գործատան փոխադրած է 13 Route de Choisy, Ivry S/Seine: Մետրօ Porte de Choisy։

EMPIRE մեծ կոշիկ-հոլ՝ 37 Av. Wag

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, մէթր. Շաթլէ։ Աչքեր եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւանդ. եւ վարիսի։ Ամէնօր 9-12, 2-8, Կիր. 9-12։
IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITEUR
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant H. STEPHAN

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ՆԱԶԼՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՒԻԹԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

37.— ԶԱՐԶԱՐԱՆՔԻ ՏՈՒՆԸ

Այս ձեւով կը կանչէին բանտարկեալները։ Շատերը մոռցած իսկ չունէին իրենց պատապարտութեան մասին, այլ ընդհակառակն կային որ ուրախ զուարթ կ'երգէին, «ափսեան»ներ կ'ըսէին։

Բանտին տնօրէնը եկած չէր դեռ։ Մարդ մը, որ իր բանտարկուած ազգականը տեսնելու եկած էր, ձեղի ըսաւ թէ բանտապահներուն պետէն կարելի է արտօնութիւն առնել։ Վազեցի բանտապահներու պետին սենեակը։ Ներսը երկու հոգի կար, մէկը 40-45 տարեկան, չաղլիկնդամ, փառապէխ, խոշոր աչուի, դահճադէմ, սեւորակ մարդ մըն էր (*), որ սթոռակի մը վրայ նստած՝ կը խօսէր մէւսին հետ, ճիշդ իրեն նմանակ։

Երբ զիս տեսաւ, չօնքերն իրարու փակցնելով, խիստ ձայնով մը ըսաւ.

— Ի՞նչ կ'ուզես, տղա՛յ։

Պատասխանելու ուժ մնացած չէր վրաս։ Լալաս պատասխանեց.

— Հայրիկը տեսնելու եկած է։ Չեզմէ արտօնութիւն կը խնդրէ։ Հայրիկը եւ ուսուցիչը մէսսին երէկ գիշեր բանտարկեր են։

Դժոխագէմ այս մարդը խոժոռ նայուածքով մը ըսաւ.

— Հոճայիին հետ բանտարկուած վեց հոգի, որոնք գրագիրի կերպարանք ունին, մարդու հետ չեն կրնար տեսնուիլ։

Ծեռոյ զառնալով բանտապահին, աւելցուց.

— Այդ բանտարկեալները առանձնախուցերու մէջ գրուած չե՞ն։

Երբ դրական պատասխան ստացաւ, նորէն դարձաւ ինծի,

— Ձես կրնար տեսնել, չէս կրնար, զուր է սպասել, գնա՛։

Մօտեցայ բանտապահներու այս պետին,

—Մեծայարդ աղա, խղճացէք, դէթ մէկերկու վայրկեան տեսնեմ հայրիկս։

Ազաչեցի, խնդրեցի, բայց մտիկ ընող չեղաւ, և դուռը գոցուեցաւ առջեւս։

Երբեք այսպիսի չար ու կոշտ ընթացքի հանդիպած չէի կեանքիս մէջ, ուստի խորասէս ազդուեցայ, ինչ որ տեսաւ ու զգաց իմ լալաս ալ։ Ջանաց մխիթարել զիս եւ թելադրեց խնդրագիրով մը դիմել ոստիկանական հրամանատարին։

8.— ՄԱՐԴԻԿ, ՈՐ ՍԻՐՏ ՉՈՒՆԻՆ

Տրտում տխուր հեռացայ։ Լալաչիս հետ դացի ոստիկանական նախաբարութեան դուռը։ Հին շէնքին սանդուղներուն ետեւը «արզուհալճի»ներ կը գտնուէին։ Մօտեցայ մէկուն եւ խնդիրս հասկցուցի։ Խնդրագիր պատրաստեց եւ ինծի տուաւ։ Ելայ ոստիկանական հրամանատարին սենեակը։ Դրան առջեւ կը սպասէին քանի մը թիկնապահներ։

— Հրամանատար փաշան տեսնել կ'ուզեմ, խնդրագիր ունիմ, ըսի։

— Արգիլուած է ներս մտնել, խնդրագիրը ինծի տուր, ես իրեն կը յանձնեմ, պատասխանեց մէկը։

— Ժամանակը կարճ է, կը խնդրեմ շուտ յանձնեցէք, ըսի։

Թիկնապահը առաւ խնդրագիրս եւ դրաւ քովի սթոռակին վրայ, չետոյ սկսաւ խօսիլ իր ընկերոջ հետ։ Վախնալով որ կը չարանայ ինծի դէմ, զգուշացայ խնդրանքս կրկնելէ։ Դէմս ժամ սպասեցի ոտքի վրայ։ Հոգն իսկ չէր թիկնապահին։ Քանի մը անգամ մեր նայուածքները իրարու հանդիպեցան, բայց մարդը տեղէն չշարժեցաւ։ Համբերութիւնս հատաւ։ Մօտեցայ թիկնապահին. — Ժամանակը կ'անցնի. խնդրագիրս եթէ հիմա չպիտի յանձնես տուէք, ես անձամբ տամ, պէ՛յ էֆէնտի։

Այս խօսքերս կատաղութիւն պատճառեցին մարդուն, որ սթոռակին կէն առնելով խնդրագիրս՝ երեսիս նետեց։ Դիմազարձելու չարմար տեղ չէր։ Առանց բառ մը արտասանելու՝ գետնէն վերցուցի խնդրագիրս եւ տեցայ ոստիկանական հրամանատարին դրան։ Երգիլեց։ Այս կոշտ եւ սիրտ մարդը խիղճի բերել անկարելի էր այլեւս։ Հետացայ։ Մտածեցի խնդրագիրս յանձնել այն պահուն՝ երբ հրամանատարը դուրս ելլէ։ Ամբողջ գացի սպասեցի սրահին մէկ անկիւնը։ Իրիկուն եղաւ։ Ոստիկանական հրամանատարին սենեակին առջեւ եռուզեռ մը սկսաւ։ Թիկնապահները, սպասաւորները իրար կ'ուտէին։ Այդ պահուն դրան վարագոյրը բացուեցաւ եւ հրամանատար փաշան դուրս ելաւ սենեակէն։ Հօրս փրկութեան համբողջ յոյսը այս մարդուն կապուած էր։ Առջեւը գացի։ Թիկնապահ վազեց եկաւ, ձեռքէս առնելու համար խնդրագիրը։ Չտուի։ Հրամանատար փաշան ձեռքէս առաւ խնդրագիրը, բայց առանց կարդալու եւ առանց բառ մը արտասանելու՝ թիկնապահին յանձնեց ու ինք ելաւ դնաց։

Բոլոր յոյսերս օդը ցնդեցան։ Շուարած, հրամանատարին ետեւէն նայէի։ Ոստիկանական բարձր հրամանատարութեան հասարակ սպասաւորէն, բանտապահներէն, թիկնապահներէն մինչեւ հրամանատարը ինք գուհեկ ու կոշտ ընթացքը ցոյց տուին, մէջս արթնցնելով զզուանքի ցաւ մը։ Եւ երբ, երկար ժամանակ յետոյ, ոստիկանական նախարարի սթոռը, նոյնիսկ մինչեւ հիմա, զզուանքի զգացումը չէր չեղաւ սրբել իմ մէջէս։

(Շար.)

(*).— ԽՄԲ.— Շնորհակալութեան համար կուտանք այս այս նկարագրականին Յուրքերէնը.— *«Իրի եափըլը, փոս պըլըքլը, ճէլլատ եուզլու, իրի կէօզլու էսմէրիմսի...»*։

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԹԱԾՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 Ֆ.	70Ֆ.	140Ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 Ֆ.	200Ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Ե. ՄԻՍԱԿԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 276.256

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ
16
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
16 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻԻ 1648

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԳԵՂԱՄ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

Ծնած է 1883ին կէտիկ փաշայի մէջ (կ. Պոլիս): Ծնողքը ակնէն գաղթած էր: Նախնական կրթութիւնը կը ստանայ կէտիկ փաշա Թաղին Մեսրոպեան վարժարանին մէջ, ուր իր ուսուցիչներն էին Լեւոն Շանթ, Վարդգէս, Գնունի, Արտաշէս Ընդբէսեան: Դեռ աշակերտ, մասնաւոր ինքնուսման կուտայ գրականութեան: Ցետոյ կը յաճախէ Պէզճեան մայր վարժարանը, զոր կ'աւարտէ եւ յաջող քննութենէ մը յետոյ կը մտնէ կեդրոնական վարժարան: 1896ի դէպքերուն պատճառով, կը լքէ վարժարանը եւ կը մտնէ գրավաճառի մը մօտ, ցետոյ ինքը կը փերեզակի խանութը: Գրական առաջին փորձերը կը տպուին *Մուրճ*ի մէջ (1900) եւ յետոյ յաջորդաբար կ'աշխատակցի *Ազդակ*, *Մանզումէի Էֆքեար*, *Բիւզանդիոն* Թերթերուն, իբրեւ խմբագիր՝ 1909ին կը մտնէ *Ազատամարտի* խմբագրութեան մէջ: 1915ին հայ մտաւորականներուն հետ գոհ կ'երթայ Թրքական սպանդին:

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Ճառագայթ մը՝ որ եկաւ ու անցաւ: Խոյանք մը՝ խորտակուած կէս ճամբու վրայ: Եւ խռովք ամբողջ էութեամբ:

Ահա՛ Գեղամ Բարսեղեանը, քանի մը բառով:

Իր եղերական վախճանէն տասնը վեց տարի յետոյ ալ, գրիչը կը դողայ ձեռքերուս մէջ, ամէն անգամ որ կը փորձեմ թուղթին յանձնել տող մը գիր՝ իր մասին:

Ներէ՛, աննման Գեղամ, որ ամէնէն անճարակը ես եղած ըլլամ, քեզի նուիրուած այս համարին մէջ:

Թո՛յլ տուր քանի մը նախադասութիւններ միայն կարկտել, յիշատակիդ համար, այնքան պայծառ ու սարսռուն:

Եւ թող պարտք մնայ բոլոր բացականերուն վրայ, անգամ մը եւս ուշադրութեան յանձնել Տառապանքը որ բզքտեց քեզ, եւ երկունքը որուն վկաներն եղանք մենք:

Զորս երիտասարդներ քու վաստակդ կ'երգեն այսօր, եւ չորսէն երեքը ոչ իսկ տեսած են քեզ:

Կը նշանակէ թէ, սարսուռը որուն մարմնացումն էիր, եւ երկունքը որ կը բոցավառէր աչքերդ, կը տեւէ: Կը տեւէ՛ ի սփիւռս աշխարհի, սերունդի մը մէջ որ ափէ ափ, թաղարէ թաղար նետուեցաւ:

Եւ այս թող ըլլայ գերագոյն սփոփանքը քեզի, ինչպէս բոլոր միւսներուն համար:

Կանգո՛ւն է Շատրուանը, հերարձակ եւ յորդահոսան, եւ աւելի խրոխտ ու ծաւալուն.

— «Շատրուանը կը սերմանէ. իր պսպղուն հունտերը կը յանձնէ աւազանին ջուրին մէջ, որ կ'ակօսուի ու կը խռովի. վայրկեան մը չի կրնար իր ճիապաղաղ անդորրութիւնը գտնել, վասն զի ճշմասպէս կը հարուածուի այն պզտիկ տարափէն որ չընդհատիր բնաւ»:

Ինչ որ ամէնէն աւելի կը յատկանշէ Գեղամը, ալացքն էր գաղափարին եւ անսահման սէրը, պաշտամունքը արուեստին:

Բառերը, անոր գրչին տակ, կը թօթուէին իրենց բոլոր պայմանադրական փոշիները, դառնալու համար իրական կերպարանքներ, պատկերներ, խորհուրդներ: Ժամերով եւ ժամերով կը տքնէր, կը խազխզէր թուղթին վրայ, գտնելու համար լաւագոյնը, գերընտիրը, ամենանուրբը:

Տեսիլք, այո՛, ինչպէս իրերուն, նոյնպէս բառերուն մէջ:

Համիտեան ամէնէն դաժան շրջանին էր, եւ զիշերները կը լուսցնէինք, երազներ հիւսելով: Երազելով Արշալոյսը, որ ուրիշ բան չէր, եթէ ոչ կարենալ ազատ արտայայտուիլ: Կարենալ մեր խօսքն ըսել, առանց գրաքննութեան եւ առանց վերապահութեան:

Պիտի ուզէի յիշել այնքան կենդանի դրուագներ:

Բայց, ներեցէք, ընկերներ, կը սարսափիմ բոլոր տեսակի Յուշերէն: Աղնտուքներ են անոնք եւ վկայութիւններ, որ կրնան արժէք ունենալ միայն յետ մահու:

Ուրիշ գիծ մը, Գեղամէն, պայծառութիւնն էր: Պայծառութիւն մտքի եւ սրտի:

Բոյս մը, որ թաղարներու մէջ կ'աճի այժմ: Եւ թաղարներու մէջ ալ կը չորնայ:

Նայեցէք իր աչքերուն: Իր վճիտ նայուածքին, եւ դատեցէք սերունդը որ կը հեւար այդ օրերուն...

Աչքի առջեւ է Գեղամին խռովայոյզ ցասումը բոլոր ծամածուռ դիրքերուն, բոլոր «եկամուտ» մարդանքներուն եւ դեբասանութիւններուն հանդէպ:

Եւ ահաւասիկ իր ազնուական հոգին է որ ուժ կուտայ, նորէն, շեշտակի նայելու բոլոր ծպտումներուն, եւ քանդելու կարդագինէն:

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ
ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՏԵՂԱՒՈՐՄԱՆ ԴԷՄ

Պոլսէն կը հեռագրեն *Թայմզի* օգոստոս 13 թուականով.—

Թուրքիոյ պաշտօնական շրջանակները իրար անցած են իմանալով որ ֆրանսական կառավարութիւնը կը խորհի Սուրիոյ հայ գաղթականները տեղաւորել Թրքական սահմանին վրայ: Այս առտուան «Վագրթ»ը, խմբագրականով մը կը յանձնարարէ կառավարութեան ամէն անհրաժեշտ զգուշութիւն ձեռք առնել, կանխելու համար անհաճոյ միջադէպեր սահմանին վրայ:

Ֆրանսայի նախարարները Պերլին կ'երթան

Գրեթէ էինք թէ Ֆրանսայի վարչապետը Պերլին այցելելու հրաւէր էր ստացեր Փարիզի գերման դեսպանին միջոցով եւ թէ հրաւէրը ընդունուած ըլլալով մէկտեղ այցելութեան թուականը դեռ չէր ճշդուած վերջնապէս, արտաքին նախարարին Պ. Պրիանի Փարիզէն բացակայութեան պատճառով:

Պ. Լավալ կրկին ընդունեց գերման դեսպանը եւ յայտնեց թէ բժիշկները քննելով Պ. Պրիանի առողջական վիճակը, թոյլ չեն տուած որ ճամբորդէ այս օրերս: Բժիշկները հանգիստ յանձնարարած են անոր, որպէսզի կարենայ մասնակցիլ Ազգերու Դաշնակցութեան ժողովին, որ կը բացուի այս ամսու վերջերը:

Այս պայմաններու տակ ուրեմն, Ֆրանսայի նախարարներու Պերլին այցելութիւնը կը յետաձգուի, մինչեւ Ազգ. Դաշնակցութեան ժողովը:

Անգլիոյ ելեկտական կացութիւնը

Լոնտոնի ելեւմտական շրջանակները, որոնք գոհունակութիւն յայտներ էին անգլ. կառավարութեան ելեւմտական բարւոքման ձեռնարկներուն համար, սկսած են վերապահութիւն ցոյց տալ, յաջողութեան մասին:

Տնտեսագէտներու տեղեկագիրը նկատի ունեցած է միայն 95 միլիոն անգլ. ոսկիի բաց մը: Մինչ բուն ելեւմուտքի բացը կը հասնի 120 միլիոնի: Այս պատճառով ալ տեղեկագրին եզրակացութիւնները անբաւարար կը նկատուին: Իսկ կառավարութիւնը պաշտօնապէս գոնէ ստիպուած է նկատի առնել տնտեսագէտներու յանձնախումբին տեղեկագիրը եւ անոր եզրակացութիւնները:

Տնտեսագէտները խնայողութիւն կը յանձնարարեն մանաւանդ ընկերային հաստատութեանց եւ սպասարկութեանց վրայ, ոստիկանութեան, հանրային կրթութեան եւ ընկերային ապահովագրութեան վրայ, մասնաւորաբար: Ուրիշ խօսքով, գոհողութիւնը աւելի կը պարտադրուի միջակ եւ աղքատ դասակարգերուն: Այս պատճառով ալ կառավարութիւնը կը փնտռէ նոր տուրքեր հաստատելու միջոցը, պարտադրուած գոհողութիւնը հաւասարապէս բաժնելու համար բոլոր դասակարգերուն վրայ:

Գերմանիոյ տուրքի վարկերը

Դրամատուններու ներկայացուցիչներու ժողովը որ կը գումարուէր Պալի Միջազգային Դրամատան մէջ, հաւաձայնութեան եկաւ Գերմանիոյ յատկացուած վարկերուն շուրջ: Գերմանիոյ տրուած կարճատեւ վարկերը պիտի երկարաձգուին: Այս նկատումով ալ մշակուած է ծրագիր մը, որ ներկայացուեցաւ Գերմանիոյ պատուիրակներուն: Բանակցութիւնները սկսան անոնց հետ: Պիտի շարունակուին նաեւ այսօր:

Խորհրդային ռազմափորձերը

Հէլսինկֆորսէն տրուած տեղեկութեանց համաձայն, ֆինլանտական մամուլը դիտել կուտայ որ 4 ամիսէ ի վեր, խորհրդային նաւատորմը, խորհրդաւոր ռազմափորձեր կը կատարէ, պատերազմի ընթացքին ընկղմած ընդծովեաներ փնտռելու պատրուակով: Թերթերը կը գրեն թէ ընդծովեայ փնտռելու խօսք չի կրնար ըլլալ, քանի որ բոլշեւիկներն իրենք իսկ յայտարարած են թէ յոյս չկայ:

Ֆինլանտական թերթերը կը կարծեն թէ խորհրդային նաւատորմը այս կերպով կը վնտռէ նաւային կայան մը՝ Ֆինլանտայի կամ Պալթեան պետութեանց դէմ՝ ապագայ պատերազմի մը հաւանականութեամբ:

Մեխեւաներ կասեցնելու համար

Պերլինէն կը հաղորդեն թէ Արհեստագիտական կաճառին բնալուծութեան դասախօսը, Հոֆման, գտած է կազ մը, որ կրնայ կասեցնել եւ անշարժութեան մատնել բոլոր մեքենաները: Այսպէս, քանի մը ռումբ նետելով զէպի երկինք, այս կազը կը ստիպէ վար իջնել բոլոր այն օդանաւերը, որոնց կը հանի կազային այդ ամպը: Դարձեալ այս կազը կրնայ անշարժութեան մատնել հրասայլերը (թանք): Գերման զինուրական իշխանութիւնները փորձեր կատարած են եւ հաստատած այս տեղեկութիւնները: Այնպէս որ ծրագրած են գործարան մը շինել, կազ արտադրելու համար:

Փրոֆ. Հոֆման յայտարարած է նաեւ թէ գտած է «արուեստական ամպ» ստեղծելու միջոց մը, ծածկելու եւ պաշտպանելու համար քաղաքները թշնամի օդանաւերու յարձակման դէմ:

30,000 բանուոր խալխի մէջ

Իզմիրէն կը հաղորդեն թէ տեղւոյն խալքի նախագահ Հաճի Մուհիտտին պէյ թուզի գործարաններուն եւ նաւահանգիստի ընկերութեան բանուորներուն հետ շփում ունենալով, կուսակցութեան ծրագիրը կարդացած եւ անոնց փափաքները ժամկ ըրած է:

Այս շփումին հետեւանքով, շուրջ 30,000 բանուորներ խալք կուսակցութեան մէջ մտած են:

Ցորեկի արտածումը Ռուսիայէն

Պոլսոյ առեւտրական սակարանին եկած լուրերու համաձայն, այս տարի ցորեն արտածող երկիրներուն մէջ երկրորդ պիտի ըլլայ Ռուսիան, Ամերիկայէն վերջ: Խորհրդային կառավարութիւնը միայն Իտալիոյ 200,000 թոնս ցորեն պիտի դրկէ: Միւս կողմէ, 20,000 թոնս արտածած է արդէն Անգլիա:

Ռուսիա բաղմաթիւ նաւեր վարձած է Իտալիայէն, 800,000 թոնս արժտիք փոխադրելու համար:

**** Թուրքիոյ երկրագործական դրամատունը սկսած է ցորեն գնել գիւղացիներէն, բայց այս գնումը ոեւէ ազդեցութիւն չէ ըրած ցորենի գիներուն վրայ: Հաւանական է որ գիները բարձրանան, եթէ գնումը քիչ մը աւելի առաջանայ:*

ՀԱՅԵՐ ՉԵՆ ԳՏՆՈՒԻՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

«Էվ Ահբար կը գրէ.—

Թուրքեւսուրիական սահմանին վրայ կացութիւնը բնականոն է: Եթէ երբեք երբեմն աւազակային դէպքեր պատահին եւ փորձեն խանգարել սահմանին անդորրութիւնը, անոնք Սուրիացիներ չեն: Քէմալիստ քաղաքականութենէն եւ վարչաձեւէն փախչողներն ու վոնտուողներն են անոնք, որոնք անտուն մնացած են: Անոնք կողոպտուտի եւ աւարի համար կը յարձակին սահմանի վրայ:

Երկրորդ պարագայ մըն ալ՝ մաքսանենգութեամբ պարապողները բոլորն ալ թուրքեր են որոնք Գամբշլէն թուրքիա ապրանքներ կը փախցնեն.

Այս սահմաններու վրայ, եւ գլխաւորաբար Գամբշլէի շրջանները, Հայերու տեղաւորման եւ բնակութեան գործերը բոլորովին սուտ են: Հազիւ երեք հարիւր Հայեր կը գտնուին Թէլ Պրազի մէջ, որ 40 քիլոմեթր հեռու կը գտնուի Գամբշլէէն: Իսկ հիւրերը շատ են, մօտ 250 գիւղեր, որոնք կը գտնուին վերին ճէզիրէի մեծ մասը:

Ներում Ռուսիոյ մէջ

Խորհրդային Միութեան ներման յանձնախումբին նախագահը կեղր. գործ. կոմիտէի նախագահութեան յանձնեց զանազան պատիժներու ենթարկուած գիւղացիներու եւ բանուորներու ցանկ մը: Ասոնք իրենց վարքով եւ աշխատանքով, արժանի եղած են մասնակի ներման մը: Այս կարգի անձերէն 700 հոգի ներման պիտի արժանանան:

Կղոր սեղանի համաժողովը

Պոմպէյէն կը հեռագրեն թէ ձախողեցան բոլոր ճիգերը, զորս կառավարութիւնը փորձեց՝ համոզելու համար կանտին, որ մեկնի Լոնտոն: Ձախողութեան պատճառ կը նկատուի այն, որ փոխ-արքան հակառակած էր իրաւարարական յանձնախումբի մը կազմութեան: Փոխ արքան դիտել տուած էր, որ նման յանձնախումբ մը օրինապէս չի կրնար պաշտօնի կոչուիլ զննահատելու իրաւասութեամբ կառավարական գործերը: Հակառակորդ կողմն ալ, պնդելով որ Տէլհիի դաշնագիրը նուիրական հանգամանք ունի, կ'աւելցնէր թէ կառավարութիւնը չի կրնար դատաւոր ու դատախազ ըլլալ միանգամայն: Ցետոյ կ'ամբաստանէ անգլիական կառավարութեան ներկայացուցիչները, որոնք իրականին մէջ չեն ուզեր կանտիի Լոնտոն մեկնիլը, եւ այդ նպատակով շարունակ արգելքներ կը յարուցանէ:

Այսուհանդերձ կանտի թելադրած է բոլոր ազգային կազմակերպութիւններուն չխանգարել զինադադարը: Երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ իր երկու օգնականներուն հետ: Այս խորհրդակցութենէն յետոյ, կանտի հեռագիր մը ղրկեց փոխարքային: Խիստ գաղտնապահութիւն կը տիրէ հեռագրին բովանդակութեան մասին: Հնդկական Համաժողովին Դիւանը կարեւոր յայտարարութիւն մը ըրաւ եւ հաղորդեց որոշում մը, որուն համաձայն երբ, բացառիկ պարագաներու տակ, Դիւանը չկարենայ ժողով գումարել, իր նախագահը իրաւունք կը ստանայ գործելու յանուն դիւանին: Դարձեալ, ուրիշ յայտարարութեան մը համաձայն, հնդկական համաժողովը կը պնդէ կլոր Սեղանի համաժողովին չմասնակցելու որոշման վրայ, առանց մերժելու Տէլհիի համաձայնութիւնը:

Թուրքիոյ մասուլի օրէնքը

Մամուլի նոր օրէնքը հրատարակուեցաւ պաշտօնաթերթին մէջ եւ պաշտօնաթերթին այս թիւերէն մէկ մէկ հատ դրկուեցաւ կուսակալներուն եւ ընդհ. դատախազներուն:

15 օրուան ընթացքին, թերթերը պարտաւոր են լրացնել նոր օրէնքին պահանջները՝ թերթի տէր եւ խմբագրական մնօրէն չեն կրնար ըլլալ անոնք, որոնք գրաւման շրջանին հրատարակութիւն ըրած են ի նպաստ թշնամիին: Իսկ օրէնքին մասնաւոր յօդուածին մէջ յիշուած յանցանքներէն մէկով դատապարտուածները չեն կրնար խմբագիր ըլլալ:

Ջինադադարին, Պոլսոյ մէջ թշնամիին ի նպաստ հրատարակութիւն ընող ֆրանսերէն, յունարէն եւ հայերէն թերթերուն տէրերը եւ խմբագիրները պիտի արգիլուին լրագրութիւն ընելէ:

*** Պոլսոյ ոստիկանական մնօրէնութեան Ք. Ցիւդին (քաղաքական) մէջ նոր դիւան մը կազմուած է, Պոլսոյ թերթերուն հրատարակութիւնները քննելու համար:

Դիւանը կը բաղկանայ երկու պաշտօնեաներէ որոնք պիտի քննեն թէ թերթերը օրէնքին համաձայն կը գրե՞ն ոստիկանական դէպքերը: Այս օրէնքին հակառակ բան մը եթէ տեսնուի, ընդհ. դատախազութեան պիտի հաղորդուի:

ՄԱՐԴԸ ԵՒ ԳՐԱԳԷՏԸ ԳԵՂԱՄ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ ՄԷՋ

Ուխտաւորի մը պէս, ինչպէս այդ կը պատահէր գաւառներէն Պոլիս եկող ժառւորականներուն, ամառնային օր մը 1912ին, «Ազատամարտ»ի խմբագրութիւնը կը բարձրանայի։ Խմբագրութենէն Ռուբէն Զարդարեանը կը ճանչնայի միայն։ Օգնական խմբագիրներէն ոչ մէկը ծանօթ էր ինծի անձնապէս։ Բայց ես համարձակ կը մտնէի անոնց մօտ, իբրեւ մէկը, որ Բարձր-Հայքեան նամակներով, ժառւորական այդ ընտանիքին համեստ մէկ աշխատակիցը կը ներկայանար։ Առաջին անգամ հոն ճանչցայ Գեղամ Բարսեղեանը։

Խմբագիրներու սրահին մէջն էր, սեւեր հագած, սեւ փողկապով այդ երիտասարդը, որուն սեւ մազերը պատրոյդի պէս կը կախուէին ճակտէն ակնոցներուն վրայ, եւ ինքը՝ գրեթէ ամէն վայրկեան, ձեռքի միօրինակ շարժումով, տեղաւորել կը փորձէր մազերու այդ ըմբոստ փունջերը։ Հակառակ գլուխը հակած վիճակին, ընդհանուր այդ մութ գոյնին մէջ, աչքի կը զարնէր դէմքին գունատութիւնը, մեղրամոմի պէս, որ հակապատկերը կը կազմէր սեւերով այդ տղուն։ Շա՛տ քիչ անգամ կ'ընդհատէր իր աշխատութիւնը։ Խօսակցութեան չէր մասնակցեր եւ մատները կը սահէին թուղթին վրայ, հոն ցանելով մեծ մեծ գիրերով բառեր ու նախադասութիւններ, որոնք գրաճանաչի մը կողմէ խոր վերլուծման ենթարկուելով, պիտի մատնէին անոր հոգիին փոթորիկները։ Երբեմն միայն վեր կ'առնէր յոգնած գլուխը, բառ մը կը փոխանակէր, իբր թէ եւ բազէ մը արթնցած ըլլար. մեքենական այդ շարժումին կ'ընկերանար, հազուագիւտ կերպով աչքերուն խօրէն, առեղծուածային ժպիտ մը։

Այսպէս տեսայ ու ճանչցայ զինքը։ Ճանչնալու համար սակայն ներքին մարդը եւ գրագէտը իր փոթորիկներուն, զգայութիւններուն ու երազներուն մէջ, պէտք էր թափանցել գործին, զոր ան տուած էր, հոգ չէ նոյնիսկ շատ սահմանափակ տարածութեան վրայ։

Մարդը Գեղամ Բարսեղեանի մէջ, կը յայտնուէր բոլոր այն առօրեայ լինելիներով, որոնք յատկանիշը պիտի ունան երազող եւ բանաստեղծ սերունդներուն,— դժգոհ ժամանակակից ընկերային կարգերէն, գրականութեան եւ արուեստի վարդապետութիւններէն. յանդուգն՝ մտածումի եւ արտայայտութեան մէջ, սիրահար՝ նոր զգայութիւններու եւ յոյզերու, հաւատացեալ՝ ճշմարտութեան և գեղեցկութեան, ուժին եւ յեղափոխական ժամերուն փրկարար դերին. երկրպագու՝ արուեստի տաճարին. խենթ՝ բոլոր կարելիութիւններուն համար, առելավատ զգայութեամբ տարուած բոլոր այն երեւոյթներուն եւ մարդոց հանդէպ, որոնք զուրկ են երիտասարդական կորովէ եւ խիզախութենէ։ Մէկ խօսքով սերունդ մը, որ իր ուսերուն վրայ եւ հոգիին մէջ կը զգայ պատասխանատուութիւնը ընկերային յեղափոխութեան մը, գրականութեան, արուեստի եւ իմաստասիրութեան մարզերուն մէջ։

Դժգոհութեան այդ ցաւը, հաւլածական թոչունի մը պէս, ժամանակակից հայ երիտասարդութեան մէկ մասին միտքն ալ ակօսեց։ Գեղամ Բարսեղեան այդ սերունդին յատկանշական դէմքն էր, ո՛չ այնքան իր ստեղծագործութեան ծաւալով, որքան այն թափով, ներուժութեամբ, երազով ու որոնումներով, որոնք անոր գրականութեան վրայ կնիք մը դրին։

Տրտմութիւնը մանաւանդ անբաժան էր իր հոգիէն ու խորհուրդէն։ Կանխահաս երազողներուն պէս, աչքերը կը բանար մեր սովորական իրականութեան մէջ, ուր մարդիկ, ընտելու համար գրագէտներ, դերին էին սովորութեան եւ գրական նախապաշարումներու։ Իր յանդգնութիւնները կը ձգտէին բարեշրջել գրականութիւնը, լեզուն եւ ոճը։

Կանուխէն զգաց անդարձ կորուստը զուարթութեան եւ պոռհեւականութեան պաշտելի ու անմեղ վայրկեաններուն, որոնց կարօտը ուղիղ չէր հասնիմատեր իր հոգեկան տրամադրութիւններուն։ Կեանքի մէջ իրեն վիճակուած ասպարէզին անորոշութիւնը եւ հոգերը, (լրագրութիւն եւ հրապարակագրական աշխատանքներ) կը խորացնէին անոր տրտմութիւնը։ Բայց ինքը ասպարէզին գերին դարձեր էր, սիրելով զայն, եւ չէր կրնար ազատիլ անոր օղակներէն։ Ընկերներու շրջանակին մէջ միայն, երբեմն, փարատելու համար հոգիին մշտարթուն մելամաղձոտութիւնը, ինքնաբուխ եւ պարթող զուարթութիւն մը կը կայծկլտար անոր աչքերուն խորը։ Գեղամ գիտակցութիւնն ունէր իր ներքին հոգեկան այդ վիճակին ու կրակին, եւ ինքզինքը կեանքի բարիքներէն աւժառանգ կը նկատէր։ Կը զարմանար որ գաւառացի տղաքը Պոլիս հասնելուն պէս մէկ մէկ գործի տէր կ'ըլլան, մինչդեռ շինուածքը որ ինքը ունէր, ինչպէս դառնօրէն կը խոստովանէր նամակի մը մէջ, զինքը անընդունակ կը դարձնէր ղրականի յաջողութիւններու։

Թափուր խորհուրդ մը կը կրէր իր լռութիւնը ոչ միայն առօրեայ զբաղումներու միջոցին, այլ մանաւանդ գիշերները։ Կը խուսափէր ընտանեկան հաւաքոյթներէն, ինչպէս կը վկայէր իր եղբայրը։ Ժամերով կ'առանձնանար գիրքերու մտերմութեան մէջ։ Ընդհանրապէս գիշերները կ'աշխատէր լապտերի լոյսով. ժամերով կը գրէր, եւ երբ այլեւս քունէն յոգնած, մտացիր, կ'ընդհատէր գիրը, լոյսը կը մարէր ու կը փորձէր պառկիլ. հազիւ հինգ վայրկեան կ'անցնէր, դարձեալ կ'ելլէր անկողնէն կիսատ ձգած գրութիւնը ամբողջացնելու համար, եւ ասիկա գրեթէ ամէն գիշեր։

Միշտ վերապահ էր խօսակցութեան մէջ։ (Այս գիծը ընդհանուր էր սերունդին բոլոր տղոց մօտ գրեթէ)։ Կասկածի զգայութիւնը զինքը կը դարձնէր զգուշաւոր, լռակեաց, կնքուած բերնով, իբր թէ յեղափոխական ծանր առաքելութեան մը տառապանքն ապրէր։ Բնաւորութեամբ մեղմ թուող Գեղամը, բուռն կը դառնար, երբ գաղափարով հակառակորդի մը դէմ արտայայտուէր։ Այս էր պատճառը, որ իր դատաստաններուն մէջ, իբրեւ մալեռանդ աղանդաւոր, ծայրայեղութիւններու մէջ կ'իյնար։

* * *

Քանի մը խուսափուկ գիծերով տալէ յետոյ Գեղամին դիմաստուերը, աւելի դժուար կը թուի անոր դերին սահմանումը մեր գրականութեան մէջ։ Անցեալ օր գրաւէր բարեկամ մը, առանց յետին մտքի, կը հարցնէր, թէ կարեւորութիւն ունեցող գործ մը տուա՞ծ է, որ նպատակ Գրագէտներու բարեկամներու հրատարակութիւններու շարքին մէջ, ուրիշ աւելի՛ կարեւոր ու ծանօթ դէմքերէ առաջ այդ տարաբախտ երիտասարդին հատորը լոյս կ'ընծայէք։ Հարկ եղաւ բացատրել իրեն, որ գրականութեան մէջ քանակը չէ անուն ապահովողը։ Մենք կը ճանչնանք բազմաթիւ գրողներ, որոնք Գեղամ Բարսեղեանի գրական արտադրութեան թերեւս տասն անգամը ձեռագիր ստորագրեր են, եւ կրնան տասն անգամն ալ ստորագրել, սակայն չպիտի յաջողին ունենալ մեր գրականութեան մէջ այն տեղը, որ Գեղամին վիճակուեցաւ, որովհետեւ այն քիչը, որ տուաւ հաւատքով, խանդավառութեամբ ու սիրով տուաւ. որովհետեւ խնամք, հոգածութիւն ու աշխատանք դրաւ թէ՛ իր ձգտումներուն եւ թէ՛ իր լեզուին ու արուեստին մէջ. որովհետեւ իր հետ տարաւ խորո՛ւնկ այն տրտմութիւնը, որ գրաւեր էր իր հոգին, եւ որ ժամանակէն առաջ, թախիծով ու կարօտով կը հաժակէր իր գրականութիւնը. որովհետեւ, եւ մանաւանդ, սովորական ճամբաներէ չքալեց, եւ անկախ գրագէտի ինքնուրոյն գիծը բերաւ մեր գրականութեան մէջ։

Շա՛տ քիչ ընթերցող ունեցաւ։ Եթէ խիստ դատաստանով մը մօտենանք իր գործին, պիտի տեսնենք որ հազիւ հատոր մը լեցնելու չէր ստորագրած է։ (Դուրս ձգելով առօրեայ հրապարակագրական յօդուածները եւ ճամբորդի յուշերը)։ Բայց այդ էջերուն մէջ տաժանելի հաւատարմութեամբ, չանացեր է ցոլացնել իր ներքին հոգը, արտայայտել զայն բիւրեղացած ձեւով, նախ իբրեւ բովանդակութիւն.

Պաշտամունք եւ արտայայտութիւն հայ հոգւոյն...

Կ'երեւակայէր ապառնի քադաքը եւ անոր վաղուան Հայը, մեր ցեղին հոգեկան բոլո՛ր մասնայատկութիւններով, որոնք մեր ներքին լռութեան մէջ թաքուն կը մնան, եւ կը սպասեն արուեստի մուգական ուժին արտայայտուելու համար։ Կը բաղձար որ վաղուան Հայը հետը բերէր անցեալը ապրուած ու յիշատակ դարձած, գիտական ու գեղարուեստական առաքինութիւններ.— պաշտամունք ուժի, գեղեցկութեան ու ճշմարտութեան, ստեղծագործ աշխատանքի ու արգասաբեր սիրոյ։ Այս կալուածին մէջ խուզարկիչ մըն էր, որ գլուխը հակած հասունցած արտի մը հասկերուն վրայ, կ'ընտրէր ամէնէն յուրթինները, որովհետեւ կը հաւատար սերունդին քեղմնաւորութեան՝ շնորհիւ ընտրողական օրէնքին։ Յետոյ՝

Մշակած՝ կենսանորոգ պատուաստումով մը՝ հայ լեզուին...

Հոս արդէն Գեղամ Բարսեղեան վարպետ ճարտարապետն էր, վարպետ ոսկերիչը։ Հայ լեզուն կը պատուաստէր բառերով, ցնցող, գեղեցիկ ու նորանոր բառերով, որոնք կենսանորոգ դեր մը խաղալու պիտի ձգտէին մեր լեզուին մէջ։ Կը տուայտէր լեզուի եւ բառերու մտահոգութիւնով։ Հասարակէն դժգոհ էր միշտ։ Բովանդակութենէ աւելի, լեզուին տարրերուն կը ձգէր արտայայտել իր երազին պատկերները, երեւակայութեան խաղերը։ Անոր լեզուն եւ ոճը միայն պիտի թողուն իր լիշատակին ոգեկոչումը։ Անոր ճիգը պիտի ուղէի նմանցնել այն սուզակին որ կեանքի գնով կը թափանցէ ովկիանոսին խորութիւնները, անկէ դուրս բերելու համար ոստրէի խեցիին մէջ պահուած մարգարիտը։ Ձեռք բերելէ յետոյ կը սկսէր զայն մաքրելու, յղկելու աշխատանքը, կարելի փայլունութեամբ դուրս ճառագայթելու համար անոր գեղեցկութիւնը։

Ոսկերիչին փնտռտուքն էր անոր, թանկագին քարերով ստեղծել ինքնուրոյն զարդեղէններ նախ։ Դժգոհ էր մեր լեզուին բառերէն, որոնք ուժը չունէին արտայայտելու իր մտքին պատկերները։ Հիւանդագին բծախնդրութեամբ անկասկած, կը ծռէր անիկա թուղթին վրայ, կը կռուէր բառերուն հետ, գաղափարի եւ զգայութեան արձանը կերտելու համար։

Քանի մը բարեկամներ անոր գրքին անուն մը տալ ուզեցինք։ Գիտէինք որ ան պաշտամունքն ունէր բառերուն, պէտք էր ներկայացնել իր հատորը գաղափարով մը, որ խտացնէր իր նըկարագիրը, գրականութիւնը, ոճն ու լեզուն։ Ընտրուած ու պատկերալից բառեր եկան մեր շրթներուն վրայ, դատրուան, տենդեր, փոթորիկներ, յոյզեր։ Անդիտակից այդ փորձով, Գեղամին գրականութեան ու ոճին սահմանումը կ'ընէինք, աւելի քան պերճախօս ունշանակալից։

Եւ վերջապէս՝ ինքնուրոյնութիւն եւ անկախութիւն ձեւին մէջ (*)...

Ձեր միտքը շա՛տ քիչ բան պիտի ունայ անոր ընթերցումէն։ Չպիտի կրնաք գտնել ոեւէ յատակ միտք կամ զգայութիւն, բայց ինչորպիտինիայ պատկերն է գեղեցիկ երազի մը, որ պիտի յաժառի կենդանի ունայ հոն։ Գեղամ այն գրագէտներէն էր, որոնց համար երկրորդական նշանակութիւն ունին գաղափարները, իմաստն ու բովանդակութիւնը։ Անոնց ժառանգութեան առարկան, բառերու ընտրութեան հետ, ժառանգութիւնն է ձեւին ու արտայայտութեան, որուն համար հպարտ են պահելով իրենց ինքնուրոյնութիւնն ու անկախութիւնը։ Գեղամ գիլուժի մարդը չէր։ Անորոշ ու տարտամ իր յատակագծով, գրականն ոեւէ սեռի դժուար էր պատշաճեցնել իր գրականութիւնը, արձակ քերթուածներու հերարձակութիւնն ունէին անոնմէ շատերը, նոյնիսկ մանականն ոգիով խմբագրուած քանի մը արձակ էջերը կը ժառնէին իր մէջ ձեւապաշտը, որ արուեստին համար միայն գրիչ կը շարժէր։ Աւելի ճիշդ էր իր ճիգը նմանցնել գրական-ճարտարապետի գերին, կամ շատրուանի մը, որ ներքին անտեղիտալի մղումով, հակառակ արտաքին հանդարտութեան, յանկարծ ջուրի ցայտք մը դուրս կը պոռթկար, վայրի գեղեցկութեամբ. յետոյ արեւուն ճառագայթները կը մաղուէին անոր մէջէն, ծիածանի գոյնզգոյն խաղը պատկերացնելու համար։

Անկախութեան եւ ինքնուրոյնութեան այս հոգեբանութիւնը շա՛տ բնական էր իրեն պէս հոգիի մը, որ իրեն համար միայն կը ժառածէր, եւ ոչ թէ դուրսի աշխարհին ու ընթերցողներուն համար։ Այս էր պատճառը, որ Գեղամ ազնուական գրագէտը ինաց ան անմատչելի ամբոխին, նոյն իսկ միջին մտաւորականին։ Ջանակարկեց իր արուեստը, գրիչը, լեզուն ու գաղափարները։ Որովհետեւ Գեղամ ունեցաւ նաեւ իր գաղափարները, թէեւ տարտամ, ընկերային անարդարութիւններու դէմ բողոքողի յեղափոխական խառնուածքով։

Այն պատճառները, որ Գեղամի գրական եւ անհատական դիմագիծը սահմանափակ շրջանակի մը մէջ սիրելի կը դարձնէին զինքը, իր նահատակութենէն տասնեւվեց տարիներ վերջն ալ, կը հաւատանք, կը պահեն իրենց ուժը, մեր յիշողութիւններուն մէջ թարմացնելու յիշատակն անոր, որ երազին գիրկը ինկաւ, չհրցաւ տալ իր սրտին ու հոգիին ծաղիկները մեր գրականութեան, եւ փուչէ պսակով մը քալեց դէպի Գողգոթա...։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(*) *Բովանդակութեան, լեզուի ու ձեւի այս երրորդութիւնը ինանգամանակ կը կազմէր նախ «Մեհեան»ի, արուեստի եւ գրականութեան պարբերականին, (1914) որուն խմբագրութեան մէջ, կարեւոր ու պատասխանատու դեր ունէր, ինքը՝ Գեղամ Բարսեղեան։*

Մ. Պ.

ԳԵՂԱՄ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻ, ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՈՒ ՏԵՍԼԱՒՀԱՐ

... Ու ահա՛ լուռ ու տժգոյն քնարակիրը որ կը յառնէ մեր մտածումին մէջ։ Ինքնուս, բայց գեղարձակ, իր տաղանդին ուժգին եւ աղուոր յայտքովը, նայուածքին խաղաղ ջրերուն տակ ծածկելով ներքին ալեկոծութիւնը ու ադամանդի պէս կարծր ու ճաքուր, երբ իր տեսիլքներու ծրրիկը կը թոցնէ զինքը։ Ան այսպէս կ'երեւայ մեզ երբ տող առ տող ու հջ առ էջ, երկիւղած ու քաղցր խանդաղատանքով մը, փնտռելէ յետոյ զայն իր սրարշաւ, գիտուն ու տենդահար արձակին մէջ, կը կաղմենք կամաց կամաց, գիծ առ գիծ իր մեռեալ ու վաւերականօրէն ազնուական երիտասարդի դէմքը։

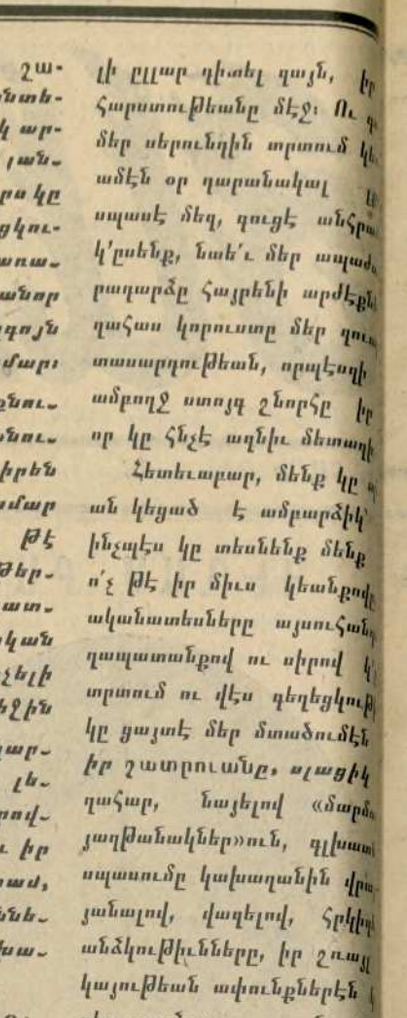
Տրտում իր ամբողջ անձովը, բայց տրամութեամբ մը՝ որ կուգայ կեանքի լուրջ ու որքա՜ն վսեմ ու ողբերգական ըմբռնումէ մը, անընդհատ հրկիզուելով այս մեծ ու սքանչելի հրդեհէն որ կեանքն է, արշաւասոյր անցնելով իր տենչանքներու քաւուղիներէն ու ինչպէս ինք կ'ըսէ խորտակելով իր համբերութեան հովանոցը, բարձրանալով հեղձամղձուկ իր շրջապատէն՝ ստեղծելու համար տեսիլքներու ու ներշնչեալ արշաւանքի երկրորդ կեանք մը,բայց չվախնալով խուժանէն՝ թղուկ ու սովորական մարդոց եւ ծամածուռ կլափով հոտիտներու, որ այնքան շատ էին այդ դէշ օրերուն եւ որ այնքան լիրբ են այսօր եւս,— երբ պատմութիւնը մեզ կ'ենթարկէ վերջնական փորձի մը։

Բայց այսօր, հարկ է ձգել ուրիշներուն,— իր անմիջական ընկերներուն, որ անմիջական երէցներն են այսօր — իր այնքան սիրած լռութեան մէջէն եւ յիշատակի մառախուղէն՝ իր անաղարտ ու տրտում պատկերը դուրս հանելու քաղցր հոգը։ Ու հարկ է որ երկրորդ կեանքով մը շողայ ան, այդ տեսլահար ու ազնուական տղու ղէմքը, այս մուքին մէջ, ուր աղտոտ մարդիկ անընդհատ կը խանգարեն մեր եղերական գնացքը։

Ու մենք, հարկ է որ առանց յուզուելի ծանօթացնենք քաղաքացին, որ ինք եղաւ, բանաստեղծը՝ որ պիտի մնայ, հակառակ մարդոց տգիտութեան, իր զգայուն արձակին մէջ, մերթ գրեթէ մոլեկան ու մերթ կարկաչուն եւ ուղխինահոս լեզուով, ուր մոքի անակնկալ ցայտումներու գեղեցկութեան կը միանայ, քնարական քաղցրաթրթիռ շունչ մը եւ տեսլահարը՝ որ միեակ է իր հոգիին լուսաւէտ դաշտերուն մէջ, հեծած իր անհանգիստ ու հըպարտ երեւակայութեան նժոյգին վրայ, որ կը դրոդէ ինչպէս առասպելական պարմանի կարմիր ու սպիտակ երազներուն հեռադնաց քառուղիներուն վրայ։

Ու յետոյ կայ մարդը վերջապէս որ կ'ունկնդրէ վրիժաբիբ ազատութեան յաղթական ձայնը եւ որ երբեք, մարքի մարդին մէջ, չի յապաղիր «աջին ու ձախին դաւաճանութեան առջեւ» ինչպէս ինք կ'ըսէ։ Մէկը՝ որ շրջապատի աղտեղի ու հողակալիկ ափերէն կը բարձրանայ ստեղծելու համար իր մթնոլորտը։ Ու երկրի կեղեւին վրայ ապրող ամէ՛ն արարածի եւ ամէ՛ն աղմկարարի տրուած չէ ասիկա։ Որովհետեւ, հակառակ ընթացիկ կարծիքին, բացառապէս հազուագէպ են անոնք որոնց կեանքը յարատեւ ըստեղծագործութեան մը նման կը շողայ մուքին մէջ, կամ ինչպէս կապոյտ կղզի՝ կը ցցուի ալեկոծ տարերքին դէմ։

Դուցէ ոմանք շատ պայծառ ու շատ անիրական գտնեն այս տղան որ մեր մտածումէն կը յառնէ, մեր կեանքին մէջ խակ, երկրորդ ու աւելի ուժգին կեանքով մը ապրելու համար։ Դուցէ իր ընկերները մտածեն, որ մարքի բնական խանդավառութեամբ մը զայն կը վերածենք քաղցրաղէմ ու հոլարձակ հերոսի մը ինք որ մարքի աղնիւ, բծախնդիր ու ճշդապահ աշխատաւոր մը եղած է միշտ։ Բայց ո՞վ է մեղմէ ան, որ կրնայ առօրեայ ընտանի յարաբերութիւններուն, հպումներուն եւ դժնդակ հոգերուն առթած յոգնութենէն լրիւ կերպով ազատիլ՝ դիտելու ու զգալու համար ամբողջ շքեղ հըպարտութիւնը այսպէս գունատ տղու մը կեանքին։ Անհրաժեշտ էր տարածութիւնը որ կը լուսայ մեր ակնարկը ու ժամանակը՝ որ արձաններուն իսկ կուտայ իրենց հանդարտ եղելութիւնը, որպէսզի կարե-

լի ըլլար պահել զայն, իր հարստութեանը մէջ։ Ու զմեր սերունդին տրտում կամքն օր դարանակալ սպասէ մեզ, զուցէ անդրկ'ըսենք, նաե՛ւ մեր ապաժբաղարքը հայրենի արժէքներ զահաս կորուստը մեր զուտասարդութեան, որպէսզի ամբողջ ստոյգ շնորհը իր որ կը հնչէ աղնիւ ճառագի

Հետեւաբար, մենք կը ան կեցած է ամբարձիկ ինչպէս կը տեսնենք մենք ո՛չ թէ իր միւս կեանքովը ականատեսները այսուհան զապատանքով ու սիրով տրտում ու վէս գեղեցկութ կը ցայտէ մեր մտածումէն ամբողջ շատրուանը, ալացիկ զարհուր, նայելով «մարմայողիանակներ»ուն, գլխատ սպասումը կախաղանին վրայանալով, վազելով, հրկիզ անձկութիւնները, իր շուայ կայութեան ափունքներէն գեղ բարձրացող տղուն վարները հովին ու լափելով ծութեան աղի բուրումը, ապառնի քաղաքը խուզարկ

* * *

Ու ահաւասիկ անընդհ թացքի մէջ եղող, բարձունք ձունք խոյացող, բայց ո՛չ վերջացող, միշտ ծովախ ներքին ալեկոծութեան պարզած իր ազատասէր ռազատառները, սուրալով անե երիտասարդ կեանքին մէջ գտնենք խանդավառութեան մաթիւ պատճառներ եւ հարկ կը դպնք թուումը

Ու նախ, խորունկը իր հպարտութիւնը՝ որ չախորժ րութենէ եւ չի դարպասեր ղին։ Ահա՛ մտաւորական կեցուածք մը, որ ամբողջ գրաւէ՝ այսուհանդերձ փողզարթուն ու զարմանալի սիրող մեր հոգին։ Երբ ու իրենց խարխուլ ու քանիօ ւեր փառքը կը բարձրացնեն ու թացիկ շուայտութեամբ պասելով այս արիւնակոծ ռբաբախտ բաղմութեանց, երբ ներէ ի վեր իրենց սուտ ու զավիղ բառերուն գէշ անձրեւ հեղուն մեր վրայ, երբ իրենց սուտ ու ծուռ բերնով կը ձայնին բոլորին հետ, որպէսզ ուան մտահաներուն մէջ ու — մուրիկնե՛ր— իրենց պզտիկ կիւնը,— որ չպիտի ունենան,— կարծր ու անժխտելի ստուգմըն է որ կը ցայցտէ իր բ տեղծ-քաղաքացիի արմատակ պէս Հայոց երկիրն ու այ տուած ժողովուրդը։

Եւ ո՛չ մէկ սուտ աղապ ո՛չ մէկ ընթացիկ զրութիւն, ինքնակոչ մարգարէի պատիր կանք իր սիրոյ մէջ։ Կարդացէք տորածը», որ ցուրտ զայրոյթ կը հարցապնդէ պատմութիւն ժողովուրդը կը հրաւիրէ բանու ու պիճաղարձութեան։ Ու այ յօդուածին մէջ կը զգաք իր բաւոր հպարտութիւնը, որ կը բազնի եւ որ չուզեր արտասո

Այսպէս է Գեղամ Բարսեղ

Քաղաքացի՛,— բայց այ անտարակոյս։ Ու ո՛չ թէ բ թիւ ուրիշներու նման պիւրին ճուքեամբ մը, հաճութիւն մը կը սողայ իշխող գաղափար դարշապարին տակ, այլ ամբո գիտակցութեամբ մը որ կը լուս րէ իր նախադասութիւնը, որ կը մղէ գաղափարական բռնկու րու, մտքի բռնութեանց ու տ բական սիրոյ, որ սկիզբն է ա չութեան։

Քաղաքացի, նաեւ որովհ կը զգայ որ քաղաքականութ ուրիշ բաներ ըլլալէ առաջ, ուսեստն է կառավարելու ծավ ւալ բազմութեանց արշաւը՝ ո առաւելագոյն ազատութիւն, ա ճագործութիւն ու գեղեցկութ Որ իր մեծ ու ահեղ ձեռքերուն կը վարէ ազգերն, իրենց գալար

ներով ու հունի մէջ կը նետէ զաղափարներու սանձարձակ հեղեղը։ Ու հոս, ան արագ, գրեթէ բիրտ հատուածականութեամբ մը, դեռ սկիզբէն իսկ, գիրք կը բռնէ խրատին այս կողմը, ընդդէմ բոլոր ապիրատ բռնութիւններուն։ Ու ինչպիսի՛ յանդուգն հրիտասարդութեամբ մը։

Ու բացարձակապէս ոչինչ կը նշանակէ, իր միւս կեանքի ընթացքին, խմբագրական սեղաններու վրայ, հասարակ լրագրողներու հետ, իր հանդէս բերած գույէ բարեհաճ, բայց արհամարհական լուութիւնը։ Իր շարժուձեւերու հեղութիւնը ու խաղաղութիւնը իր առօրեայ բառերուն։ Ուրիշ են խառնուածքները որ կը տոկան ամենօրեայ վատնումի, ամուլ գետնի վրայ շռայլօրէն թափուած անվնասիկ քարոզչութեան։ Ատոնք առաջին շարքայիններն են ու զինուորեալները յեղափոխական ազնիկոծութեանց։ Մինչդեռ ի՛նչ որ գինքը կը յատկանշէ՝ հպարտ ու յառաջընթաց մտաւորականի ազնուապետական կեցուածք մըն է, որ ոչինչ ունի նուիրապետական, այլ պարզապէս արտայայտութիւնն է հոգեկան ազնիւ ու տրտում վիճակի մը։ Եւ որ խոտելի չէ։

ՎԱԶԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ
(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԵՂԱՄ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

«Բայց այդ հոգին (հայ) կիսամերկ է եւ ուրացուած, ինչպէս ազգաքելական մեծութիւնները, ատենն է ուրեմն, անոր դառնալու զայն ճանչնալու, եւ երբ ճանչնանք զայն՝ պիտի սիրենք զայն»։ (ԳԵՂԱՄ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ, էջ 16)

Սրբազան ու տարօրինակ լոյսի մը նման անթափանցելի միայ Գեղամի համբաւը ու անխոցելի հեռաւորութիւնը, մեր այս վերջի տարիներու գրական սանձարձակ ասպատակութեան մէջ։ Անոր ընկերները անգամ գովելով հանդերձ զայն, կը սահէին շարունակ, խորհրդաւոր լռութեամբ մը։ Արծուաթիռ փայլակի մը տակ տեսնուող հոյակապ ու սարսուռազդիչ շէնքի մը պէս կը տեսնէինք Գեղամը՝ մերթ ընդ մերթ։ Ան մէնէն գեղեցիկ լոյսը եկաւ ինձի «Բարձրավանք»էն։ Ոտանաւոր մըն էր ան գրուած՝ Գեղամով հմայուած եւ անով աւիշաւորուած ընկերոջ մը կողմէ, որ բացառապէս հասած է հող սէրերուն ամէնէն վսեմին։ Խոր էր անոր եւ անոր սերունդին պատկանող տղոց յարգանքը Գեղամի հանդէպ, որուն ճաքի եւ սրտի ուժերուն հազուագիւտ միացումը կ'արթնցնէր բարի ու չար նախանձներ։

Գիրքը սակայն, որ հրապարակ կուգայ վերջապէս, ձեզ կը դնէ դէմ դիմաց՝ Գեղամին հետ, ցրուելով վերջնապէս՝ ան որ հատուածական, ցանուցիր եւ անմատչելի գործերուն շուրջ ունեցած մեր սահմանափակ կամ վերապահ համակրանքը։ Կը հրաւիրեմ սերունդս դատելու զայն, տղաք որ առիթ չունեցան մեր զբաղութեան ճանչնալու եւ անոնք մանաւանդ որ կը գրեն աջին ու ձախին, քայքայելով ամէն բան, տարուած իմաստակ ախտէ մը։ Ես, ինքս կը բերեմ ահա այստեղ իմ ղղջումներուս է՛ն ծեծը։

Խրոխտ, աղնուական եւ անկեղծ այդ տղան, որ նոր է ինծի համար, կը բացուի տեսիլներուս հեղուկին մէջ, երիքովեան վարդի մը պէս, որուն չոր, ծրարուած, թնձուկի մը, կմախքի մը, նիհար մատներուն պէս կծկուած ոստերը կը ջղապրկուին ջուրին հանդիպումէն ու կը բերեն յաւերժական կանաչութիւն մը։ Ցաւերժական՝ զարձեալ, ինչպէս շարտուանը զոր զմայլելիօրէն երգած է Գեղամ՝ բնութիւնը արուեստակաւորէն ընդօրինակող ջուրի այդ ցայտքը, որ կը բարձրանայ ու կ'իյնայ, կը փշրուի, կը թափի կէս ճամբէն՝ քայքայուելով ցանցնուելով իր շուրջը, եւ որ պիտի բարձրանայ ու թափի ու քայքայուի շարունակ, այն վեհութեամբ եւ աղամանդի նոյն զուսնաւոր փայլիլուքով, որքան որ ալ փոխուի իր մարմինն կամ կեցուածքին ճարտարապետական կառուցուածքը, դարերու ընդմէջէն։

Բանաստեղծ է Գեղամ ու մտաւորական։ Այս երկու մարդերը քիչ անգամ կը գտնեն իրար նոյն մարքին տակ, համահաւասար կերպով։ Ու քիչ անգամ կը պատահի որ այդ երկուքին համերաշխութիւնը ածի ու մեծնայ հոգեկան ազնուական խմորի մը վրայ, որով կը յատկանշուի Գեղամը։ Տենդոտ ու մաքուր, յորդ ու խրոխտ, անկեղծ ու ազնուական ուղեւոր մըն էր ան՝ մեծ ու մթին ուղիներու, որոնց վրայ քիչերը գացած են։ Մտնազնի իր եղբայրները կ'արծարծէ ան՝ անտառի մը մէջ որ մութ է ու ցուրտ։ Կը սպասէ ու կը յուսայ լաւ օրեր, յաղթանակ մը՝ ինքզինքին վրայ։ Փառքը զոր կը սպասէր ան ամէնէն արդարներէն եւ ամէնէն սուղերէն էր։ Անոր աչքերը կը տառապէին առաւելապէս հոյակապ տեսիլքներու եւ իրական բարձրացման մը կարօտէն։ Որովհետեւ չափազանց գիտակից իր եւ ուրիշներու ուժերուն՝ իր եւ ուրիշներու յաւակնութեանց, չէ յանձնած ան՝ ինքզինքը, պզտիկ գովեստներուն եւ պզտիկ աշխատանքներուն, շուրջի ճղճիմ ու խլրդային դաւաճանութիւններուն։ Չհակայական բազուկներ կ'երկարէ ան, դէպի իր տենչանքներու քառուղին որ նոյն տեղ կ'երկարէ հոյակապ բազուկներ, ընդունելու համար բանաստեղծը, իր այդ երազուն եւ առնական ամուսինը, որուն ծարաւը մեծ է եւ ողբերգական, որուն քալուածքը շփոթ՝ բայց շատ անվախ։

Ընթացքն մըն է ան՝ իր ու շուրջ

«ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ»

Լոյս տեսաւ Ն. Գ. Բ.ի առաջին շարքին չորրորդ հատորը

ԳԵՂԱՄ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ ամբողջական գործը

Արձակ էջեր, պատմուածքներ ու գանագանք

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ

Այսօր կիրակի Քլամարի անտառին մէջ

կը խօսին՝ Պ. Պ. Կ. ԳԷՈՐԳՋԱՆԵԱՆ և ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Ընծրեւի պարագային ապաստարան:

Հաղորդ. միջոցներ.— Hôtel de Ville կամ Porte de Versaillesէն առնել Թիւ 89 ֆանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութիւն, ուր ուղեցոյցներ պիտի սպասեն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

կիւրինի Հայր. միութեան կողմէ՝ 22 Օգոստ. Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Էվիլ-Զոլաի շքեղ սրահին մէջ։

Ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇԻ կը ներկայացուի

ՇԻԼԼԷՐԻ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՄԻՈՆ

Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն *Քոէվ սը Շինի*: Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ՝ ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

CONSTANTINOPLE

ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

37 RUE TRÉVISE, 37 Մէթրօ՝ Cadet Tél. Taitbout 56—96

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական թարմ եւ մաքուր նպարեղէնները,

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ եւ ԱՆԽԱՐԴԱԽ ՄՈՒՐՃ

Ապսպրանքները անմիջապէս կը յանձնուին բնակարան գնուճներու համար կր տրուի փրիմ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne, փարիզ (3) Թէլէֆոն՝ Archive 50—61

Մէթրօ՝ République եւ Filles du Calvaire

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բազդատեցէք մեր գիները

Ապսպրանքները շուտով կը յանձնուին բնակարան

Կ'ուզուի *կնոջ հագուստ ձեւել ու կարել* (haute couture) *սորվիլ փափաքող հայ լուրջ օրիորդ մը, ներկայացուածիր ձնողքին կողմէ։ Ապահով գործ։ Դիմել ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—7*, Madame Baronvartian*ի*. Maison Adrine, 16 rue de Cotte, Metro Ledru Rollin.

ԾԱԽՈՒ Է ՍԱՓՐԻՋԻ ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ

վաղանցի հայաշատ կեդրոնին մէջ լաւ կահաւորուած ոսփրիչի խանութ մը ծախու է մեկնումի պատճառով։ Նպաստաւոր գին։ Պայմաններու մասին գրել կամ անձամբ դիմել հետեւեալ հասցէին. Պ. Եորկանճեան, Rue 14, Cantons No 12, Valence (Drôme).

ՀԱՅՏԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Դերձակ Պօղոս Գորգիկեան կը ծանուցանէ իր յարգելի յաճախորդներուն Թէ իր գործատեղին փոխադրած է 13 Route de Choisy, Ivry S)Seine: Մէթրօ Porte de Choisy.

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդթ. եւ վարիս։ Ամէնօր 9-12, 2-8, կիր. 9-12։

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ՏՕՔԹՕՐ Մ. Տ. ՆՈՐԱՑՐ

8 RUE BUFFAULT, PARIS (9e)

Հեռաձայն, PROVENCE: 20—37

Կը խնամէ ներքին եւ կիներու հիւանդութիւնները

Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2—7 եւ ժամադրութեամբ։կիրակի եւ տօն օրեր, առաւօտեան ժամը 10—12։

ՏՕՔԹ. ՍՊԱՐԹԱԼԻ

ՓԱՐԻԶԻ ԲԱԺՆ. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

Նախկին գլխաւոր բժիշկ եւ վիրաբոյժ Իգմիրի Ազգային հիւանդանոցին։

44 Rue Poissonnière, Մէթրօ՝ Bonne Nouvelle

Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 14—18 եւ ժամադրութեամբ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԼԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

ցիաղէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑի ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱԹԱՑԱԿՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՏՕՔԹ. Ա Ս Լ Ա Ն

38 Rue Rochechouart Մէթրօ Cadet և Anvers Autobus J. JB.

Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ *Աղիքի* հիւանդութիւնները ցատուկ յարկաբաժին *վէներական* եւ *մորթի հիւանդութեանց*

ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ *Ոսկորի*, ջղային, արեան հիւանդութիւններ եւ ցօդացաւ։

Ինչպէս նաեւ Assurances Socialesի հիւանդներ։

կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր։

69 rue d'Angoulême, Paris (11)
Tél. Ménilmontant 76—71

Autobus: AY, BC
Métro: Couronnes ou Parmentier

Ֆոկուն, ճաշակաւոր եւ ամէն քսակի յարմար կօշիկներ պատրաստուած մեր արհեստանոցին մէջ։ կիր. մինչեւ կէսօր բաց է։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՋԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ ՊՀՆ Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ETUDE DE Me **BERNARD WAHÉ** (պէօրնկձե

(11e année)

Licencié en Droit de la Faculté de Paris

Ancien élève de l'École des Hautes Etudes Sociales

JURISCONSULTE

Conseil juridique à la Défense Automobile et Sportive de Paris et à la Mutuelle Militaire

18, Rue Dauphine, Parie (6e) Tél. Danton 73 97

Կը ստանձնէ ամէն տեսակ դատական խնդիրներ, ինչպէս նաեւ փողոցի արկածներ, անձամբ կը պաշտպանէ առեւտրական եւ հաշտարար դատարաններու առջեւ, կուտայ certificats de coutumesներ. կը կատարէ ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման վերաբերեալ բոլոր գործողութիւնները. կուսակրօրդակցութիւններ ֆրանսական եւ միջազգային օրէնքներու մասին—ամէն օր, բացի կիրակի եւ տօն օրերէ, երկոյեան ժամը 6—7 եւ անկէ դուրս ժամադրութեամբ։

ՇԱՆՕԹ.— Նկատի առնելով ներկայ տնտեսական ճգնաժամքները, հայերու համար խիստ դիւրամատչելի պայմաններ կ'ընծայուին.

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու պատուոյ մէտալ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէ

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50. (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։

Հոն կը կատարուին Ռ. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), *դեղամանիշակագոյն, յետամրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde) *նաեւ ՏԻԱԹԻՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ էլեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ լաւագոյն ազդակներն են։*

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի *գործողութիւն։ Հակառակ ծանր եւ ծանր ձեւերու կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։*

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէաձական, բուսական եւ ֆրէօյտեան մեթոտներ։

Դարմանատունը ունի իր մանրագէտ բժիշկները աչքի, քիթ ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վէներային հիւանդութիւններու համար։

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մանրագէտ ներքին հիւանդութիւններ կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rb

Tramway 39 40, 42, 5:

ՍԱՊՈՒՆՋԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Ա Ր Ա Ր Ա Տ

39 Rue de Trévise, Paris (9), Մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում։

Ցաճախորդներու փափաքին գոհացում տալու համար մենք խնամքով սկսած ենք պատրաստել ամենավերջին սիստեմ գերմանական մեքենայով անարատ եւ թարմ սուրճ։

Ապրանքներուն ամենալաւը՝ անմրցելի գիներով։

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՀԻՃԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

39.— ԽՆԴՐԱԳԻՐՍ ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ Կ'ԸՆԷՐ...

Յաջորդ օրը դարձեալ բանտ գացի, բանտապահներու պետին մօտեցայ, եւ հարցուցի Թէ ո՞ւր է հայրս, կ'ուզեմ անպայման տեսնել։ Նոյն կոպտութեամբ պատասխանեց։

— Հայրդ ոստիկանատունն է, անկէ դուրս չելած՝ չես կրնար տեսնել։

Եւ իր սենեակը մտաւ։

Առաջին անգամ էր, որ կը լսէի ոստիկանատուն բառը։ Այդ թուականին մեր մէջ ոստիկանական կազմակերպութիւն չկար տակաւին։ Իմասաը հասկնալու համար՝ դիմեցի բանտապահի մը, որ բացատրեց ինծի։ Ոստիկանատունը փոքրիկ սենեակ մըն է, բաւ, ուր կ'արդելափակեն ամէն կարգի յարաբերութենէ զրկուած մարդիկ, որպէս զի մարդ չկարենայ տեսնել զանոնք։ Այս տեղեկութիւնը ստանալէ յետոյ, անօգուտ համարեցի այլ եւս սպասել։ Սկսայ լրտեսել ոստիկանական հրամանատարը։ Երկու ժամ անցաւ, հրամանատար փաշան չերեւցաւ։ Ծանկարծ վարի յարկէն փողի ձայն մը լսուեցաւ։ Եռուզեռ մը սկսաւ։ Ամէն մարդ, իրենց ձեռքին մէջ մէկ մէկ խնդրագիր, պատրաստուեցան դիմաւորելու հրամանատար փաշան։ Վերջապէս փաշան,գոռոզ քայլերով ու շարժուձեւերով վեր բարձրացաւ սանդուղաները։ Ճամբուն վրայ, սրահին մէջ հաւաքուած մարդոց ձեռքէն թիկնապահ մը մէկիկ մէկիկ սկսաւ հաւաքել խնդրագիրները։ Երբ բաղմութիւնը յրուեցաւ, մօտեցայ այն թիկնապահին, որ առջի օր խնդրագիրս առեր էր։ Հարցուցի Թէ ի՛նչ եղաւ խնդրագիրս։

— Խնդրագիրներուն պատասխանը կուտայ միայն դիւանապետը, ձնա՛ անոր հարցուր, ըսաւ։

Փնտռելով փնտռելով գտայ Դիւանատունը։ Ըսին Թէ խնդրագիրս երկու ժամ առաջ ճամբայ հաներ էին դէպի հարցաքննութեան դիւանը։ Վազեցի հարցաքննութեան դիւանը, ներս մտայ։ Մօտ 40 տարեկան, սեւ մօրուքով, Թարմ դէմքով մարդ մըն էր հարցաքննիչը, որ կը կոչուէր Արիֆ պէյ։ Հարցումս դեռ չէի աւարտած, երբ կատարեալ քաղաքավարութեամբ ընդմիջեց զիս.

— Հասկցայ Թէ ի՛նչ կ'ուզես, նստէ նայինք, տղա՛ս, ըսաւ եւ աթոռ մը ցոյց տուաւ։

40.— ՖԷՄԵՐՈՒՆ ՄՕՊԸ ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ՓՐՑՆԷՆ

Ինչպէս անապատներուն մէջ ծարաւէն ուշաթափ, ճահուան աստիճանին հասած ժրաքամ մէկը, որ յոյսով եւ ուժով կը լեցուի ի տես զով ու կանանչ ովասիսին եւ ի լուր աղբիւրի մը բիւրեղ խոխոջիւնին, այնպէս ալ ճաճոյք զգացի եւ ծայրայեղ յուզումէս աչքերս թրջեցան։ Ոստիկանական հրամանատարութեան շէնքին մէջ այն կոպիտ ընթացքը, որ կր կրկնուէր երկու օրէ ի վեր, բաղդատելով այս մարդկային ու քաղաքավար ընդունելութեան հետ, զարմանքի մէջ էի ինկեր։ Շնորհակալութիւն յայտնելով, նստայ։

Քանի վայրկեան չանցած, երեք ոստիկաններու հսկողութեան տակ ներս մտաւ հայրիկս։ Հարցաքննիչը հրամայեց, որ ոստիկանները դուրսը սպասեն։ Ցետոյ բարեացակամ ընդունելութիւն մը ըրաւ հօրս, անոր ցոյց տալով աթոռ մը իր մօտիկը։ Բացատրելէ ետքը իմ տառապանքս ու նեղութիւնս, ըսաւ.

— Փա՛ռք Աստուծոյ, հոգ ընելու բան մնացած չէ, Աստուծմով մը օրէն պատ կ'արձակուի։

Հօրս ֆէսին վրայ ծոպ (փիւսկիւլ) չկար։ Ցետոյ մնաքս իմացա որ հայրս մերժած էր մեր տունի կերակուրը, զոր ղրկած էինք առ Հարցուցի առնոց պատճառը։

Հայրս խնդաց դառնօրէն։

— Տղուս հարցումներուն կրնա՞մ պատասխանել, ըսաւ հարցաքննիչին։

— Ինչո՞ւ չէ։ Սենեակին մէջ մեզմէ զատ ոչ ոք կայ։ Կրնաք։

Հայրս սկսաւ խօսիլ։

— Ֆէսին ծոպը կը փրցնեն անարգելու համար։ Թէեւ կ'ըսեն ծոպն ու ապարօշը (սարըք) կը խլեն, որպէսզի բանտարկեալները ձուին անձնասպան ըլլալ, բայց մենք չենք հաւատար այդ պատճառաբանութեան։ Վասնզի հիմա երկրին վարիչներուն մեկ նպատակն է ամբողջ անոնք, որ դաւաճան կը համարուին՝ հայրենիքին համար իրենց տարած ծառայութեան պատճառով մեկնին։ Ինչո՞ւ մերժեցի կերակուրը զրկեր էիք տունէն։ Ձեր կերակուրը բանտին մէջ գտնուող ոստիկանները առնելով, հոդով խառն զրած էին ամաններուն մէջ։ Յետոյ զետնէն առնելով, հոդով խառն զրած են կերակուրին։ Ըսաւ Թէ ամաններուն տակ մուկ փնտռելու առեւտուր պարպելու կերակուրը, եւ քննութենէ յետոյ՝ նորէն ամանները լեցնելուս։ Մ'իթէ կարելի՞ է ուտել կերակուրը, այդ քննութենէն ետքը։ Ահա Թէ ինչո՛ւ ետ զրկեցի։ Դուն եթէ երբեմն գաս զիս տեսնելու, քանը կը բաւէ, տղաս։

Մէկ շաբթուան ընթացքին, երկու օրը մէկ անգամ, ուրեմն երեք տեսնուեցայ հօրս հետ, մինչ հարցաքննիչին սենեակին մէջ։

(Շար.)

ՅԱՌԱՋ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 Ֆ.	70Ֆ.	140Ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 Ֆ.	200Ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)
MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
18
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
18 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1649

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՇՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԷԿ ԵՐՐՈՐԴԸ ՊԱՏՐԱՍՏ

Ահա եւ չորրորդ հատորը,— «Ամբողջական գործեր»՝ Գեղամ Բարսեղեանի:

Կազմուած՝ 1929 սեպտեմբերին, «Ն. Գ. Բ.»ը արդէն կազմած է իր յանձնառութեանց մէկ երրորդը,— Սեղանի վրայ են խոստացուած 12 հատորին չորսը:

Անցեալ աշնան հրապարակ ելաւ առաջին հատորը,— «Արակ էջեր»՝ Ռուբէն Զարդարեանի (215 էջ:)

1931 մարտին լոյս տեսաւ երկրորդ հատորը,— «Նաժակներ Գանդուխտի կեանքէն», Մելքոն Կիւրճեանի (216 էջ):

Յուլիսին՝ երրորդը «Տարօնի Աշխարհ», Գեղամ Տէր Կարապետեանի (340 էջ):

Իսկ օգոստոս 15ին՝ չորրորդ հատորը, «Ամբողջական Գործեր» Գեղամ Բարսեղեանի (254 էջ):

Արդէն մամուլին յանձնուած է հինգերորդ հատորը — Ա. Արփիարեանի գործերու ժողովածուն:

Մէկ խօսքով, լրջօրէն հիմնաւորուած է գործ: Եւ այս ներքացքով, կարճ ժամանակէն պատրաստ պիտի գտնենք 12 հատորին կէսը: Աշխատանք մը, որ արդար հպարտութիւն պիտի պատճառէ Նահատակ Գրողներու Բարեկամներուն, փափիգէն մինչեւ Ամերիկա:

×

Եւ հիմա, անխուսափելի, տագտկալի յորդորը,— Պէտք է պահել այս գիրքերը:

Արդարեւ, ի՞նչ օգուտ ունի հատոր հատորի վրայ շարել, եւ դիզել մթերանոցներու մէջ:

Որքան գիտենք, գոհացուցիչ է սպառումը, բաղդատելով ուրիշ հրատարակութեանց հետ:

Բայց, ինչո՞ւ չըլլայ աւելի քան գոհացուցիչ:

Ինչո՞ւ մատենադարանի փոշիներէն, թերթերու դեղնած էջերէն տքնութեամբ, գուրգուրանքով հաւաքուած այնչքարները աւելի շուտ եւ աւելի շատ չսպառին, չտարածուին բոլոր խաւերուն մէջ: Այլ մանաւանդ երիտասարդութեան մէջ:

Ամբողջ անցեալ մըն է որ կը պատկերանայ մեր աչքին առջեւ, մարմին կ'առնէ մեր սեղաններուն վրայ, գեղեցիկ տպագրութեամբ եւ նոյնքան գեղեցիկ ու միաձեւ հատորներով:

Անդարձ կորսուած փաղանգի մը երկունքն է որ, հատորէ հատոր, կը պատմէ մեզի ճիգը՝ հայկական մտքին ու արուեստին:Ստեղծագործ ճիգ՝ ամէնէն դաժան պայմաններուն տակ: Աւօրեայ հնհնուքներու եւ ընթացիկ հոգերու ճախճախուտքին մէջ:

Թանկագին վաստակ մը՝ որ կը սկսի ութսունական թուականներէն, երբ աւելի շատ օտար թարգմանութիւններով զբաղած էին մարդիկ: Երբ տակաւին նոր էր արթնցած գիտակցութիւնը՝ ազգային արժէքներու:

×

Հրատարակուած հատորներէն վերջին երեքը առաջին անգամ է որ կ'երեւան գրքի ձեւով: Իսկ ամբողջութիւնը նորութիւն է այն սերունդին համար որ հասակ նետեց օտար ափերու վրայ:

Բայց, չափազանցութիւն չպիտի ըլլար ըսել թէ՝ նոյն իսկ անոնք որ ժամանակին տեսած եւ կարդացած են այդ արտադրութիւնները, առօրեայ թերթերու կամ պարբերականներու մէջ, անոնք ալ հաւանաբար նոր կ'անդրադառնան կատարուած ճիգին խորութեանն ու շքեղութեանը: Ուրիշ բան է թղթատել հատոր մը, նկատի ունենալ իբրեւ ամբողջութիւն, եւ բոլորովին ուրիշ բան՝ օրը օրին կարդացած ըլլալ այսինչ հատուածը, այնինչ արձակը:

×

Այս առթիւ, պիտի թելադրէինք հրատարակիչներուն, ըլլալ աւելի բծախնդիր՝ ընտրութեանց մէջ: Նոյնիսկ հեղինակներու բարիքին համար:

Ուրիշ թելադրութիւն մը եւս, որ պարզապէս առեւտրական է:

Հարկ է միջոց մը գտնել, քիչ մը աւելի մատչելի դարձնելու համար գիրքերու գինը: Ա՛ռ հասարակ մեր մէջ մանր-մանր կը հաշուեն թերթի եւ գրքի գինները: Ժառանգական ունակութիւն: Բայց այն խաւերը որ ամէնէն աւելի պէտք ունին այս գիրքերուն, հիմքեր կը գտնեն վարանելու: Մանաւանդ անճար գաղութներու մէջ:

Առեւտրական ձեռնարկ մը չըլլալով այս գործը, կը կարծենք թէ մասնաւոր դժուարութիւններ չկան, աւելի ժողովրդական գին մը սահմանելու:

Յաջորդ հատորներու հրատարակութեան առեն, հրատարակիչները անշուշտ նկատի կ'ունենան նաեւ շարք մը տաղանդաւոր նահատակներ — երիտասարդներ — որոնք իրենց կարգին կայծեր ցանեցին թերթերու մէջ, եւ որոնց անունն իսկ մոռցուած կը թուի:

Այդ շարքէն կը յիշենք ողբացեալ Գագիկ Տէվէճեանը, որմէ ընտիր արձակ մը լոյս տեսաւ Մոսկուայի «Բանբեր»ին մէջ,— «Լճակին Զամբիկը»: Աւելի քանկագին են ձեռագիրները:

Ունինք Գրիգոր Եսայեանը, Արմէն Տօրեանը (դժբախտաբար ֆրանսերէն), Տիգրան Գասապեանը, Իսրայէլ Տխրունին (Արիս Իսրայէլեան), Սարգիս Մինասեանը: Մանաւանդ պրպտուելով, թերեւս կարելի ըլլայ գտնել բաւական նիւթ՝ հատորի մը ժողովածու մը կազմելու այսպիսի խումբէ մը: Շ.

ԹՈՒՐՔԵՒՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գահիրէի «Մոքաթթամ» թերթը կը գրէ.—

Սահմանագլուխէն ստացուած լուրերուն համաձայն, Թուրք եւ Ֆրանսական յարաբերութիւնները կնճռոտ կերպարանք մը ստացած են: Ֆրանսական իշխանութիւնները կ'ամբաստանուին Թուրքերու կողմէ, Թէ իրենց դէմ դաւադրութիւններ կը սարքեն այն վայրերումէջ,ուրթիւրտեր կը բնակին, այսինքն՝ Սուրիոյ սահմաններուն վրայ Թուրքիոյ սահմանամերձ շրջաններուն մէջ:

Վերջին անգամ, Դամասկոսի մէջ ի պատիւ Հաճոյի եւ միւս քիւրտ պէյերուն սարքուած ճաշկերոյթը եւ իրն խօսուած ճառերը, մասնաւորաբար քիւրտ ղամբին ղային տղուն կողմէ տրուած պատասխանները, ի պատիւ նոյնթիւրտերու,քրտաբնակ վայրերու մէջ. Թրքական շրջանակներու վրայ մեծ ազդեցութիւն գործած եւ անոնց ուշադրութիւնը գրաւած են:

Ցիարպէքիրէն վերջին օրերս տասը վաշտ գինուորներ ամբողջական կազմածներով Նուսէպին գալով՝ իրն հաստատուած են. այսչափ ուժի մը իրն հաստատուիլը կը նշանակէ Թէ՝ Թուրքեւ Ֆրանսական յարաբերութիւնները խանգարուած են եւ նոր բանոր բարդութիւններու կը սպասուին:

Սահմանագլուխէն եկողներու պատմածին համաձայն՝ քիւրտ աւազակներու եւ Թուրք պահակախումբերու միջեւ տեղի ունեցած են արիւնահեղ ընդհարումներ, որոնք վերջացած են աւազակներու պարտութեամբ: Այս վերջիններս... ապաստանած են Ֆրանսական սահմանը:

Լուրերը Թրքական աղբիւրէ են, կ'ըսուի Թէ Ֆրանսական գծին վրայ է որ այդ ապրստամբները կը կազմակերպուին ու կը ճամբուին Թրքական իրդը:

Վերջին օրերս, ի մասնաւորի Թուրք զօրքերու կողմէ, ձեռք ձգուեցան քանի մը տասնեակ Հայեր!, որոնք Ֆրանսական զէնքեր կը կրէին եւ կ'աշխատէին Թրքական իրդը անցնիլ սահմանէն, կեզրէի գծէն:

Կը վախցուի որ նոր խռովութիւնները սկսին, եԹէ երբեք ՖրանքեւԹուրք յարաբերութիւնները չճշդուին եւ Ֆրանսական իշխանութիւնները Թուրքերուն վճռական ազդարարութիւններ չընեն եւ կտրուկ միջոցներ ձեռք չառնեն ոտնձգութիւններուն առաջքը առնելու համար:

ՄԱՇԱՓՈՐՋ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻՆ ԴԷՄ

Պոմպէյէն ֆեռագիր մը կը հաղորդէ Թէ տեղին ոստիկանութիւնը բռնեց ինքնաշարժ մը, որուն մէջ պայԹուցիկ նիւԹեր կային:

Կասկած կայ Թէ այս պայԹուցիկները պիտի ծառայէին մահափորձի մը ընդդէմ Հնդկաստանի նոր փոխարքային, որ պաշտօնական ճամբորդութիւն մը պիտի կատարէր դէպի Քաունփոր: Կասկածելի չորս անձեր ձերբակալուեցան:

ՎՐԻՊԱԿ. — Ուրբաթ օրուան «Յառաջ»ի մէջ, Ն. յօդուած, 11րդ հատուած, «Շառբօ» — պիտի ըլլայ *Շաւրօ:*

Կիրակի օրուան Թիւին մէջ, *Նազըմ փաշայի Յուշերը*, վերջին սիւնակ, վարէն վեր 7րդ տող—«մուկ փնտռելու»— պիտի ըլլայ —*նամակ* փնտռելու:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԱՐԱՐԱՏԻ ՔԻՒՐՏԵՐԸ ՄԱՔՐՈՒԱԾ ?

Թրքական «Վագըթ» թերթը կը գրէ Թէ Արարատի անցեալ տարուան զսպումէն ազատուած սահմանափակ Թիւով Քիւրտերը պարսիկ հողը անցած եւ Մասիսէն 30 քիլոմեդր դէպի արեւելք գտնուող Ագկէօլի շրջանակը ապաստանած էին: Պարսիկ զօրքերը փորձած են զինաթափել զանոնք եւ այս պատճառով արիւնոտ կռիւներ տեղի ունեցած են նախ Գարատային եւ յետոյ Կիւլլիւ Զէմմէն լեռներու մէջ, մեծ կորուստ կրելէ յետոյ, աւազակները երեք մասի բաժնուած եւ ցրուած են: Մասերէն մէկը, Բրօ Հասօի հրամանին տակ, պարսկական հողը փախած է: Երրորդը, Ֆէրզանտէի ղեկավարութեամբ, Ագկէօլի ուղղութեամբ փախած է, իսկ Ծարսի հրամանին տակ գտնուողներն ալ եկմալ ապաստանած են:

Բրօ Հասօ, եղբայրը եւ քանի մը ընկերները սպաննուած են Պարսիկներու կողմէ:

Մ. Քեմալի խորհրդակցութիւնը

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ՀԵՏ

Մուսթաֆա Քէմալ, երկարատեւ խօսակցութիւն մը ունեցաւ խորհրդային դեսպանին հետ, որ կը վերադառնար Ռուսիայէն: Տեսակցութիւնը շատ երկար տեւեց: Կը հաստատուի Թէ Ռուսիոյ արտաքին գործավարը Լիտվինոֆ պաշտօնական այցելութեան պիտի երթայ Էնկիւրի, այս հոկտեմբերին:

Մակեդոնացիները զիրար կը ջարդեն

Մակեդոնական կազմակերպութիւնները — Միխայլովիստներ եւ Փրոթոկէրովիստներ — կրկին սկսած են իրարու դէմ դաւել եւ զիրար ջարդել: Շաբաթ օր, կարգ մը փրոթոկէրովիստ պետեր հաւաքուած էին իրենցմէ մէկուն տունը: Երիտասարդ մը բերաւ յանձնեց ծրար մը, որ ղրկուած էր տանտիրոջ համար: Այս վերջինը, երբ ծրարը բացաւ, զարհուրելի պայթում մը տեղի ունեցաւ: Տանտէրը Թոտորոֆ գետին փռուեցաւ, մարմինը ծակծկուած եղած էր եւ մէկ աչքը վիրաւորուած: Անոր հայրը, քահանայ մը՝ նոյնպէս վիրաւորուեցաւ ծանրօրէն: Ուրիշ պետի մը Թրայքոֆի երկու բազուկները կտրուեցան· իսկ երրորդ մը Տիմոֆ բազմաԹիւ երկաԹի կտորներ ստացեր էր մարմնին զանազան կողմերէն:

Ոճրին հեղինակները երեւան հանելու համար բացուած քննութիւնը հաստատեց Թէ, ծրարը որ կը պարունակէր ժամային մեքենայ մը տանտիրոջ յանձնուած էր մօտակայ կաԹնավաճառի մը, աշկերտին կողմէ: Աշկերտը յայտնեց Թէ ծրարը իրեն տուած էր անծանօԹ մը, եւ առանց կասկածելու, ինքն ալ յանձն առած էր զայն տանիլ մակեդոնական պետին տունը:

Ոստիկանութիւնը հաստատած է Թէ ոճիրը պատրաստուած էր վանչա Միխայլոֆի կուսակիցներուն կողմէ, որոնք այս կերպով յաջողեցան գիծէն դուրս ձգել երեք ուժեղ հակառակորդներ:

Անգլիոյ տնտեսական տագնապը

Անգլիոյ նախարարական մասնախումբը կրկին կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները տնտեսագէտներու տեղեկագրին վրայ:

Կըկարծուի Թէ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութիւն գոյացնել տնտեսագէտներու եզրակացութեանց ընդհանուր գիծերուն վրայ, յետոյ քննելու համար նախարարներու լիակատար նիստին մէջ:

Անգամ մը որ նախարարները համաձայնին գործադրելի ծրագրին մասին, բանակցութիւնները պիտի սկսին ընդդիմադիր կուսակցութեանց հետ: Անգլիոյ վարչապետը խորհրդակցութեան պիտի հրաւիրէ նաեւ աշխատաւորական երեսփոխանները:

Անգլիոյ նախարարները ամէնէն աւելի կը վախնան որ իրենց կուսակցական ընկերները աւելի շատ ընդդիմութիւն ցոյց տան տնտեսական-ելեւմտական ծրագրին, քան Թէ հակառակորդ կուսակցութիւնները:

Լոնտոնի Կլոր Սեղանը

Հնդիկ 27 պատգամաւորներ, որոնք պիտի մասնակցին Լոնտոնի խորհրդակցութեան, հասան Պոմպէյ: Սակայն, վախ կայ որ Կանտիի եւ իր կուսակիցներուն մերժումը ձախողեցնէ Կլոր Սեղանը:

Անգլիոյ աջակողմեան շրջանակները այս առթիւ կը դատապարտեն Հնդկաստանի նախորդ փոխարքային լորտ Իրվինի մեղմ ու հաշտարար քաղաքականութիւնը՝ հանդէպ Կանտիի: Այս քաղաքականութիւնը, կը կարծեն Թէ քաջալերած է զայն եւ իր կուսակիցները աւելի պահանջկոտ եւ անհաշտ դառնալու:

Իսկ ազատական, չափաւոր եւ աշխատաւորական շրջանակները որոնք ուժ տուեր էին Լորտ Իրվինի քաղաքականութեան, հիասթափ եղած են Կանտիի բռնած դիրքէն: Ասոնք կը նկատեն Թէ Կանտիի մերժումը յաղթանակն է ծայրայեղ տարրերուն, որոնք անողոք Թշնամիներն են Անգլիոյ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԵՑՑԷ՛ ԱԽՈՒՐԸ

Հետեւեալ տողերը կը կարդամ «Բանւոր»ի մէջ —«օրկան Միացեալ Նահանգաց կոմունիստական կուսակցութեան» (8 օգոստոս 1931).

Հարցում.— (Բանւոր մըն է հարցնողը).— Թուրքերը Հայերու եկեղեցիները ինչի՞ վերածեցին:

Պատասխան.— Թուրքերը Հայերու եկեղեցիները մեծ մասով ախոռի վերածեցին եւ լաւ ըրին, որովհետեւ եկեղեցիները մարդկային հաշիշատուն ըլլալէ դադրելով, դարձան կենդանիները պաղէն, տաքէն ու անձրեւէն պատսպարող շէնքեր:

Վիրաւորուեցա՞ն ձեր զգացումները, Թշուառնե՛ր:

Նո՞ր կ'իմանաք որ փոխուա՛ծ է աշխարհը: Մանաւանդ մեր աշխարհը, եւ սրընթաց կ'երթան փոփոխութիւնները:

Փոխուա՛ծ է ամէն բան, բացի հայկական կապիկէն, չխմփանդզ կամ օրանկութան, որ կը նախընտրէ Թուրքիոյ բոլոր հայկական եկեղեցիները վերածուած տեսնել ախոռի:

Անշուշտ ինքնապաշտպանութեան բնազդն է որ կը խօսի այստեղ ալ:

Ախոռի վերածուած այդ եկեղեցիները, որոնք սահմանուած են կենդանիները պատսպարելու «ցաղէն, տաքէն ու անձրեւէն», առտու մըն ալ կրնան պատսպարան դառնալ այս կարժրատտուն կենդանիներուն:

Ուրեմն, կեցցէ՛ ախոռը, իր առուն եւ անառուն բնակիչներով, երեւանէն մինչեւ Նիւ Եորք:

ԱՐՇԱԻԻՐ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Ուշադիր ընթերցողն տրուած լուրի մը համաձայն. վերջին վիճակագրութիւնը Ամերիկայի բնակչութեան Թիւը ցոյց կուտայ 122 միլիոն 775 հազար, որուն հարիւրին 56, 2ը քաղաքներու մէջ, հարիւրին 43,8ը գիւղական շրջաններու մէջ:

ԱՐԱԳՈՒԹԵԱՆ ՁՈՀԵՐԸ

Շաբաթ եւ կիրակի, տօնին առթիւ, Փարիզ պարպուեցաւ ու բնակչութիւնը խուժեց դէպի գիւղերը: Այս առթիւ պատահած արկածներ երթեւեկի ճամբուն վրայ, կը ներկայացնեն կանոնաւոր ճակատամարտ մը աբիւնահեղ արդիւնքը: 36 մահ, 100 վիրաւոր, երկու օրուան մէջ: Կան դեռ 6 վիրաւորներ, որոնք հոգեվարքի մէջ են:

ՄԱՀ ԵՐՈՒՍԱղԷՄԻ ՅՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ

Երուսաղէմի յոյն Պատրիարքը կոստանդին Դամիանոս վեռաւ 83 տարեկանին: Պատրիարքական գահը բարձրացեր էր 1897ին: 1917ին, երբ Ալենպիի բանակը կը մօտենար Երուսաղէմի, Թուրքերը զայն բանտարկեցին եւ երկու տարի իբրեւ գերի պահեցին:

Երուսաղէմ վերադարձին, իր եկեղեցին գտաւ կազմալուծուած եւ նիւԹապէս քայքայուած, 62 միլիոն ֆրանք պարտքի մը տակ ճնշուած:

Շնորհիւ անգլիական իշխանութեան օժանդակութեան, յաջողեցաւ վերակազմել իր կրօնական իշխանութիւնը:

*** Երուսաղէմի օրԹոտոքս պատրիարքութեան հաւանական Թեկնածուն կը նկատուի Մելետիոս եպիսկոպոսը, նախկին պատրիարք Գոլոսոյ, որ Լոզանի դաշնագրէն վերջ, երկրէն վտարուեր էր Թուրքերուն կողմէ, իր հայրենասիրութեան պատճառով:

ԳԵՂԱՄ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ
ՔԱՂԱՔԱՑԻ, ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՈՒ ՏԵՍԼԱՀԱՐ

(Ե. եւ վերջին մաս)

Քաղաքացի՛, այո՛, — ու ատիկա կը տեսնուի նաեւ իր զայրագին արշաւին մէջ կղերին ու անոր դժպհի իշխանութեան դէմ, տարածուած սեւ կափարիչի պէս, մարդոց հոգիներուն վրայ։ Ու եթէ կարելի է ենթադրել որ մտաւորականի ստացական ու օտարամուտ խանդավառութիւնն է որ զինքը կը հրէ առաջ, երբ կը զրէ Ֆրանչիսկո Ֆերրերի մասին ցաւի խոր զգացումով, մէկը իր շատ երիտասարդ էջերէն, այդ ենթադրութիւնը կը փլի՝ երբ կը կարդանք իր վրիժառու արձակը որ կը խարազանէ հայ եկեղեցիին չարագործ պաշտօնէութիւնը։ Ու իր զրեթէ ցուրտ ու պաղարիւն գնացքին տակ՝ վը զգանք անգառնալի համոզման կարմիր կրակը։ Նաեւ երբ կը պահանջէ իր «Հերոսներուն Օրը» զրուածքին մէջ բոլոր ազատութեան համար մեռնող զինուորներուն լի յիշատակ, երկիւղածութեան օր մը, որ ունինք այսօր եւ զոր հարկ է վերածել վրիժառութեան օրուան մը։

Ու դեռ քաղաքացի, — ու այդ կը հաւատանք ձեզ, իր հրացայտ հաւատքին մէջ, որ ունի ազատութեան յաղթանակին համար։ «Այսպէս Պատմեց Վրիժաբիբ Ազատութիւնը» կոտրին մէջ, ուր տեղ տեղ իր ոճը կ'ընդունի վսեմ տրտմութիւն մը, այդ հաւատքը զեղեցիկ է իրապէս շքեղ ու եղերական գեղեցկութեամբ մը։ Ակեռանջ տարիքի պէս կը հոսի բառը՝ մեզ ցոյց տալով անսահման տխրութիւնը գերութեան ու տգէտ ստրկութեան։ Ու յետոյ իր ամբողջ զրականութիւնը տեսակ մը աստիճանական վերելք է դէպի ազատագրչ ազատութիւն, ամէն կոտր՝ ձերբազատման արարք մը, ուր կը յայտնուի, իր յուզիչ այլ ձեւերուն փափաքը բարձրացնելու զրականութիւնը քաղքենի ցեխուտքէն, կնոջ շապիկէն եւ ժանեկազարդ չփիկնեբէն դէպի ընկերային արուեստը, ուրուն մասին կը խօսի տեղ մը, անկեղծ խանդաղատանքով մը։

Ու չի զոհանար խօսելով միայն, այլ յուսահատական ու սրտառուչ ձիգով մը կ'աշխատի սեւեռել իր զաղափարները էջերու մէջ, որոնց միջակութիննէն յանկարծ կը ցատկէ իր անմոռանալի, իր զարմանալի, իր *արագընթաց* գամ շինողներուն որ կը թնդայ մուրճերու հարուածով եւ զոր մենք չենք փոխեր արեւելահայ գրականութեան շեղջակուտակ էջերուն հետ՝ որ վերէն արհամարհանքով վար իջնող ուռուցիկ ու կեղծ զրախօսութիւնը միայն բերին, այդ կալուածին մէջ։

Ու տակաւին եւ միշտ՝ քաղաքացի անշուշտ, իր յեղափոխական խոյանքովը, առէ՛ք «Գերազոյն Ցիմարութեան Ցայգերգը» օրինակ, իր քաղցր գորովովը որ կը տածէր դէպի խոնարհ մարդիկը եւ որ իրապաշտներուն վերամբարձ հետաքրքրութիւնը չէր, իր առեղութեամբը քաղքենի դասուն եւ յետադիմութեան դէմ, — տեսէ՛ք «Հին Պատմութիւնը»։ Ու վերջապէս հարկ կա՞յ ըսել որ կը պատկանէր Հ. Ց. Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքին, որուն մէջ կը մնայ իր յիշատակովը ամէնէն մերձը մեզի ու մեռեալներէն ամէնէն երիտասարդը, կը կարծենք։

* * *

Եւ արդ, որքա՞ն յաճախ ու որքան շատերը մեզմէ կրնայ ամչցնել, իր մտաւորական յուզիչ եւ ներուժ կեանքին, իր իմացական որոնումներուն, անձկագին տառապանքներուն եւ անյագ ծարաւին պատճառաւ, ի նպիղիր աւելի հերոսական ու գեղեցիկ կեանքի մը, որուն ցոլքը, կը հաւատանք, կը շողար իր աչքերուն խորը։

Արդարեւ քիչ անգամ Հայոց իրականութիւնը տեսած է էջեր ուր երգը, նուագը յափրեենական սիրոյ, կը զգենու այլեւս մտաւորական տարազ մը։ Նախահիպարը, իրական ու ապառնի հայ մտաւորականին (միւս սքանչելի ինքնուսին պէս, որ Արտաշէս Յարութիւնեանն էր եւ որուն տուրքերուն ամէնէն զեղեցիկը տուաւ հանդիսաւոր ու քաղցրաբարբառ իր «Բաժակաճառ»ին մէջ) զգայարանքներու թրթռացումներն խակ կը յաջողէր վերածել մտքի խնջոյքներու, հեշտութեան ծածուկ ծարաւներն խակ կը բարձրացնէր արձանական ու կայուն հաճոյքի։

Ու հոս է որ կարելի է անվիճելիօրէն պնդել իր բանաստեղծական խառնուածքին հետ՝ մտաւորական կազմութեան վրայ, ցոյց տալով տեղը կնոջ ու իր սպիտակ մարմինին, իր յղի գործին մէջ։ Երբեք, բայց երբեք իր երգը չէջներ իգութեան մեղկ ու հասարակ ծարաւին։ Ահա՛ աղջիկ մը Մանանն, որ կը բղխի սափորի մը վայելչութեամբը ու արձանի մը պիրկ այլ թրթռուն մերկութեամբը, վեր՝ առօրեայ կեանքէն վերածուելու համար իմացական ուրախութեան մը «որ բնական երակով մը կ'երթայ, — ու ինչ շքեղ երթով — խառնուիլ Հայոց աղջիկներու ցաւին։ Ու ամբողջ գործին մէջ չի մեղանչեր իր այս հպարտ կեցուածքին դէմ։ Կինը կը մնայ անանձնական, մեկ մասնիկը միայն տիեզերական զեղեցկութեան, ներդաշնակ արարչութեան մը մէջ։ Ու ո՛չ մեկ բազուկ թող խենթշուութեամբ չի զրկեր անոր նրբին մէջքը։

Ու ժայթքին հետ իր ընդարձակ երեւակայութեան որ մերթ Ազատութիւնը կը քալեցնէ բռնութեան երկիրներէն, մերթ սպասումը կը բարձրացնէ կախաղան, բնական վսեմութեան մը հետ՝ որ իր աղնուական հպարտութեան հետ, դլխաւոր գիծերէն մեկը պիտի մնայ իր բանաստեղծաշունչ երկին, իր ոճին քնարական ճշգրտութեամբը՝ որ միշտ կը մնայ վճիտ ու ճիշդ, նոյնիսկ ընթացիկ յօդուածներու մէջ եւ նոյն իսկ կը հասնի քաղցր պարզութեան մը, հակառակ ներքին կշռոյթի մը, օրինակ «Երգեր Ցայգերէն» խորագիրը կրող արձակ էջերուն մէջ, միշտ նոյն հպարտ մարդն է որ կ'անցնի երգը շրթունքին ու լռութիւնը ձեռքերուն վրայ, — բանաստեղծը։

* * *

Բայց ի՛նչ որ իր անձնական ու մտանաւոր տուրքն է Հայոց գրականութեան, ի՛նչ որ երկարատեն զինքը պիտի պահէ գեղեցիկ ու դէմքը անարատ՝ ժամանակի մառախուղին դէմ, ատիկա տեսիլքն է, որ իր մեռեալ տղու յիշատակը կապոյտ լոյսի մը դէմ, ահա՛ ցոյց կուտայ մեզ, երկնքին եւ երկրին միջեւ։

Երկնքին եւ երկրին միջեւ ու մահուան քաղցր կարօտը ձայնին մէջ, մահուան անուշ զօդանջը երգերուն վրայ՝ ու երգերուն վրայ՝ անգայտ կառուցումը երկրորդ կեանքի մը, ուր կարելի պիտի ըլլան բոլոր սպիտակ խաղաղութիւնները, *այսպէս է Ապատնի* քաղաքին խուզարկիչը։

Միթէ կարելի՞ է գտնել մեր սահմանափակ զրականութեան մէջ ուրիշ էջեր, ուր այնքան անձկայրեաց ու տխրանուշ նուագով մը մահը թափառի եւ ուր մահը, ո՛չ թէ երեւոյ որպէս ծամածուռ ու ճակատագրական մանգաղակիրը, այլ սպիտակ հագած պատանուհին, որ տրտում սիրով մը կը մերձենայ մեզ եւ որ կը գեղեցկացնէ կեանքը, իր հեռաւոր ներկայութեամբը։ Ու ո՞վ է այն բանաստեղծը որ չունի մահուան ծփանքը աչքերուն մէջ ու անոր համը բերնին վրայ ու կրնայ յաւակնիլ զողացնել մեր հոգին ապառնիին անստուգութեամբը։

Տեսլահա՞ր,— անտարակոյս է՛ր ինքը։ Բայց մահուան տեսիլքը չէր մեայն որ կը հրկիզէր իր հոգին։ Բոլոր անկարելի ու շքեղ բաներուն հրդեհը կար, իր մարմինին մէջ, որ ազնիւ անօթ մը եղաւ արարչութեան։ Ու որքան որ տգեղ ու խեղանդամ էին մարդիկ իր շուրջը, բռնապետութեան ընթացքին ու յետոյ, երբ ծաղրանկար ազատութիւն մը աւելի խեղաթիւրեց զանոնք, այնքան իր կեանքին վրայ բացուեցաւ ծլարձակ փթթումով մը միւս տեսիլքը,— գեղեցկութիւնը։

Ցեղոյ մէջ անկարելի կոթողացումը մարդուն, մարդուն՝ որ անընդհատ կը յառնէ իր ածիւնէն,— հերոսութիւնը, որքան պայծառ ու անհասանելի կ'երեւար իրեն։ Ատիկա մարմարացայտ յաղթանակն էր, ատիկա նուաճումն էր տեղանքներու քառուղիներուն, ատիկա վախճանն էր բոլո՛ր հրկիզումներուն ու կախաղան բարձրացումը իր զուր սպասման։

Ցեսլահա՛ր,— անտարակոյս է՛ր ինքը, այլապէս ի՞նչպէս բացատրել զրեթէ անիրական ու չքնաղ գեղեցկութիւնը իր Հայաստանեայց գրականութեան *երազին, որ յե*ղափոխութեան արեան մէջէն գուցէ բխեր օր մը, վտիտ ու դողդոջ ցայտումով մը, բայց որ տեսիլք մըն է լոկ հիմա, որքան ատեն որ այսպէս անկարելիօրէն հեռու ըլլայ Հայոց երկրին ու տեսիլքը յեղափոխութեան՝ մարդոց հոգիներէն, որքան ատեն որ հրապարակին տիրեն նեղոտական սրիկաներն ու սակաւարիւն քաղքենիները։

Բայց վկայ մեռեալի իր սպիտակ հոգին՝ մենք պէտք է յաղթենք այդ դաժան իրականութեան։

ՎԱԶԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐԻ ՆԵՐԳԱՂԹԸ

«Աշխատանքի մսի պահանջը, Մոսկուայի եւ անոր կամակատար երեւանի եւս յիշել տուած է որ կարմիր գծէն դուրս թրքահայ անտիրական աշխատաւորութիւնը մը փռուած է։ ... Հետեւաբար շահագործումի նիւթ ...»։

Այսպէս կը սորագրէ ընկ. Շահրունի, արձանագրելով մանրամասնօրէն որ, 10,000 բազմութեան մը արիւնով ու քրտինքով, «մսով»,

Ա.— Ուժ պիտի տան Հայաստանի մէջ, հնգամեայ ծրագրի արագ գործադրութեան, Հայաստանի ճարտարարուեստացումին, եւ հայաւաքական տնտեսութեան.

Բ.— Այս պատրուակով, Հայաստանի վարիչները, «հրամանաւ» պիտի վերակենդանացնեն քայքայուած «Հօկ»երը, պիտի հրատարակեն Փարիզի մէջ թերթի մը տեղ ուրիշ մը, պիտի վրդովեն դաղթահայ խաղաղութիւնը, արձանագրութիւններու պահուն պիտի կրկնուին «մերձաւոր խայտառակութիւնները» եւ պիտի փորձեն «կորած եւ անյայտ» մարդիկ Ջուրին երեսը բերելու։

Գ.— Հրեի եւ հեթանոսի խնդիր պիտի յարուցանեն, մուտքի տոմսերուն համար։

Կը յիշէ ընկերը նաեւ այն երկար սպասումները, հիասթափութիւնները, որ կրեցին ոմանք կէս ճամբան. ուրիշներ արտասահմանի մէջ սկսան կազդուրուիլ, Բարեգործական յուսահատ իր հրաւիրակներէն, Ցունաստանի եւ Սուրիոյ գաղթականներուն կ'օժանդակէ։ Դեռ որքեր կան որ խոտ կը ճարակին։ Այսպիսի րոպէի մը մէջ է որ Մոսկուա կը հրամայէ ութ տարուան լռութենէ յետոյ։

Այս էին մտքերը ընկերոջ յօդուածին, «Շահագործում» վերնագրով («Ցառաջ», 2 օգոստոս)։

Պարզ եւ յստակ՝ ընկ. Շահարունին կը շեշտէ որ այս թշուառ ու անտէր բեկորները երկիր պիտի մտցնեն շահագործելու համար, իբրեւ «մեքենայի միս»։

Զգելով ընկ. Շահարունի խոշորացոյց-հեռադիտակը, կ'աշխատիմ քիչ մը առարկայական ըլլալ, իրապաշտ, առանց իրերուն մէջ նուրբ ոսկեթելեր փնտռելու։

Անարժանաբար կը մտեենամ հարցին, առաւելապէս ընկերոջ արտայայտութեան եղանակին եւ ձեւերուն։

Եղածը ոչ հսկայ թիւ մըն է եւ ոչ ալ խոշոր աղմուկի պէտք կայ։ Սակայն այդ «շնորհ»ը այժմեական է եւ կարեւոր։

Ի հարկէ, ինչպէս որեւէ հայ մարդ, նոյնպէս ընկերը դէմ չէ ներգաղթին, չի կրնար ըլլալ, իր կոկորդն ալ ցամքած է յաճախ «բա-ցէ՛ք դուռները» աղաղակելէն։ Ցետոյ՝ ի խորոց սրտի կը փափաքի որ Հայաստանը «Երմէնիներու» երկիրը զարգանայ, կազդուրուի եւ կազդուրէ. «յանուն Հայաստանի Հանրապետութեան»։

Ամէն հայ իր ուժէն կաթիլ մը պիտի տայ, հայրենի հողին, ծառին ու ջուրին համար։

Գիտենք սակայն որ գաղթահայ զանգուածը, յիշատակելի օժանդակութիւն մը չտարաւ։

Հատ ու կտոր, մանրուք զրամի պէս, այո՛, երբեմն բաներ մը հասան երկիր։

Ազէտներու առեն ձայներ լսուեցան, ու յետոյ բոլորը գացին անկողին։

Իբրեւ կարկառուն եւ շօշափելի՝ գաղթահայը Հայաստանին տուաւ, աղմուկ, պոռչտուք, պաղատանք ու երկրպադութիւն։

Գիտենք փաստերով, թիւերով, արձանագրութիւններով ու վիճակով, որ գաղթահայ տարրալոյծ բազմութիւնը, որակով ի՞նչ արժէք ունի, ինչպիսի կազմակերպական քաոս, տնտեսական որքան սուր տագնապ առհասարակ։ Եւ ամէնէն կարեւորը որքա՞ն անկում, հոգեկան քայքայում անճրկած, յուսակտուր ու մանաւանդ քաղաքականօրէն անարժէք, իբրեւ հաւաքականութիւն։

Անճակատ, անկազմակերպ ու անզգայ։

Մէկ ցցուն յատկանիշ ունի այս ամբոխը.— յարմարիլ, տնտեսութիւն շինել։

Հայրենիքի զաղափարը, ազգային ոգիի մշակումը, զգայնութիւնը ներքին, մաշած լարեր են։

Փաստերը շատ են, սիրտ խօսող, աւերիչ, սակայն չոր իրողութիւն։ Նոյնիսկ համեմատաբար աւելի «կազդուրուած» շրջաններու մէջ։

Այսօր կազդուրուած, վաղը կրնան մոխրի վրայ նստիլ։ Ու նորէն քալել ճամբաներէն։

Ներկայացնենք պզտիկ գծերով, հասարակութեան հոգեկան կառուցուածքը։ Ի՞նչպէս կ'ապրին։

Գաղթը հինէն ի վեր եղած է, *սակայն* հաւաքական գաղթը կատարուեցաւ մեծ պատերազմին, Անկախութեան անկումին եւ Իզմիրի հրդեհումին տակին։ Յիշենք նաեւ Կիլիկիոյ անկումը։

Ու ժողովուրդը, խելագար ու հեւասպառ մտաւ հոն ուր արգիլուած չէր։ Սուրիա, Ցունաստան, Ֆրանսա։ Վերջինը, հիւսիսային Ամերիկա, աշխատանք ճարելու յոյսերով։

Սուրիա եւ Ցունաստան կառավարութիւն ու նոր վարչաձեւ ունեցան, տակաւին անկազմ։ Մեկը թէև հին, սակայն շատ տկարացած, անտեսական ճնշող տագնապի մէջ է յարատեւ։

Աշխատանք չկայ, ճարտարարուեստի հսկայ կարելիութիւններ չունին ու իր տեղացի ժողովուրդին հետ՝ ձանրութեան տակ կ'երթան սրընթաց՝ առաջին առիթիս մեր անպատսպար թշուառ ու կիսաքաղց բեկորները։

Ոչ մեկ ինքնայատուկ գիծ զարգացուց արտասահմանի աւանդապաշտ սակաւ անտիրական ու անդեկ բազմութիւնը։

Ցեուկայէ շուկայ խնկաւ, հրապարակէ հրապարակ հլու, կամակատար բայց աշխատունակ այս ժողովուրդը, մեայն հացի մը համար փոքրիկ երդիքի մը տակ իր գլուխը ծածկելու։

Մտաւ ամէն սեւ ու ճնշող աշխատանքի, կորաքամակ, շահագործուեցաւ սարսափելի ձեւերով ու այլազան պայմաններով, պարզ ի խնդիր պարզ օրապահիկի։

Փճացաւ անտեսութիւնով, մնայուն եւ ձեռնտու աշխատանքի սակաւութենէն, փճացաւ փիղիքապէս, օրը օրին մեռնելով ու հատնելով։ Դառնալով հետզհետէ պատեհապաշտ ու վատ։

Դարձաւ անարի ու նիւթապաշտ ժողովուրդ անընդունակ ամփոփուելու, սեղմուելու, քալելու։

Իր հողէն դուրս, իր երկրէն հեռու, քրտինքը եւ բազուկը տուաւ օտար ճարտարարուեստի ու տնտեսութեան *ու դարգացումին* օտար հոգի մշակումին, *օտարին վերելքին* միշտ արտասովոր շահագործումով։

Առաւելապէս հոս, մեր աչքերուն տակ։ Կը յիշենք, տակաւին շատ թարմ են. Սուրիայէն 300—500 որբերու փոխադրութիւնը, երկրագործական շրջաններու մէջ ցրուած՝ կանխորոշ ծրագրով։

Քանի՞ն մեր հաւաքականութեան մէջ վերադարձան։ Ցունաստանէն նոր հասած կարաւանն ալ նոյն ճամբէն պիտի քալէ։ Ցիրուցան բոլոր անկիւնները, հեռու ընկերային կեանքէ, կորուած հայ շրջապատէ։ Ցանուն ինչի՞։ Ցանուն աշխատանքի ու առօրեայ հացի պահանջին։

Պայմանագրերով կը սահէին այս կամ այն հաստատութենէն ներս, սեւ ու չարքաշ աշխատող, խաղաղ ու անջիղ բանուորներ, անլեզու ու անդիտակից։

Կը լծուէին անասնական աշխատանքի չեզչեալ գիներով։ Ցանուն իրենց հասարակ սնունդին ու պորտաբոյծ դաւակարգի մը յաւելեալ շահերուն։ Ցեղը չէ թիւերով խօսիլ։

Այսպէս, տասը տարի, այս ժողովուրդը վիզը տուաւ ամէն օտար կապի, յարատեւ և հաստատուն աշխատանքի համար, ակնածելով գալիքէն։

Այս ընդհանուր երեւոյթը զարձաւ տիրական, ցնցող։ Գնաց ու կ'երթայ ամէն օր, կամայ-կամաց թօթվելով իր աւանդական սովորութիւնները, բարքերը, իր ձգտումները ու արիւնը։ Դառնալով անդիմադիծ։ Այս մտայնութիւնն կը շարունակուի քառասունէն վեր սերունդին մէջ։

Իսկ նորերը, որ հասակ կը ձգեն մշակոյթի կեդրոններու մէջ, տակաւ ու անջիղ ոգի, տարտամ զգացումներ ունենալով հայ մշակոյթին ու հայ հողի մասին, արդէն սրարշաւ կը վազեն ու կ'երթան մեզմէ դուրս, անօգուտ ու անարժէք մեր հայրենիքին համար։

Զեն տեսած հայրենի տունն ու ծուխը, հողն ու ծառը վերացական, ու անշօշափելի *ըմբռնումներ* ունին հայրենիքի մասին, որ տեղ մը կը գտնուի, հեռո՛ւ, հեռո՛ւ հէքեաթի պէս։

Ու եթէ երկար տեւէ այս երթալը, մաշիլ, հինով ու նորով, դառնալով միշտ օտար մէքենայի միս, *օտար ժշկութիւն* ու տնտեսութեան՝ ուղղ ու բազուկ։

Խոհեմ ըլլանք քիչ մը, պատշաճն ու լուրջը։ Սահմանքաշենք մեր բառերուն առջեւ։

Ողջունենք գոնէ տասը հազարդլիը, մենք Դաշնակցականներս, ինչ առեղի ալ զուգադիպինչ ձեւի ալ ըլլայ անոնց մեծ մասերով կ'արձանագրուի 15,000ի, 50,000-100,000 հաստութիւն մը, օտար ափերու հանրօգուտ գործի մը համար։

Գիտենք թէ ինչ տարրեր պիտի մտնեն։ Սակայն այս գործերու մէջ շինարարական ուրախալի ձիգերու համար անհրաժեշտ *զանգուածը, պիտի երթայ* հոգին վրայ, հայ երկրին տարարուեստին, հայ վերելքին համար։

Հոս պիտի շահագործուի Հոգ հոն, *մեր երդիքներ*ուն տակ, մեր երկնքին խնկարկելով հաբերութի, յանուն գալիքին ու բի անտեսական աճումին։

Տարբեր իրաւակարգի տակ, լաւ գիտնալով որ, հոն ալ սակայն միշտ աշխատանք պիտի ունենան, պիտի ապրին գոնէ ընդմտաբար տանելի հոգեկան բաւարարութիւններով, հեռու հացի ճշմարտութենէն։

Անոնք կրնան մեկ թեթեւ տաղաձը կազմել շէնքի մը վերաբերութեան որ մերն է, իսկ արհեստանոցի մէջ ուրիշինը։

Բաւական է որքան ուրիշներ շահագործեցին, կաթիլ կաթիլ ծելով մեզ, յուսադրելով, ամրապնդելով, տագնապներու առեն ալ նէն զուրս հանելով քիչ մըն Մոսկուայի հրամանով հայհոյուած բիչները թող օգտագործեն։

Ահա թէ ինչո՞ւ ընկեր Շահրունի «մսի պահանջը» ուրիշ բան հետ ես եւս կը դնեմ եւ վրդովիչ, մանաւանդ նկատի ունենալով իր հիմնաւորումները։

Զլրացուցի խօսքս։

Պ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՅԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Ժ.

ԻՐԱԿԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

— Դուն ո՞ր մէկը պիտի ընտրես քու քաղցի համար «ոսպէ ապո՞ւր»ը, թէ «անդրանկութիւն»ը...

Կան՝ որ շօշափելին ու իրականը կը նախընտրեն, հրաժարելով անդրանկութենէն...

Եւ ա՛յս է իրականութիւնը։

— Ինչպէ՞ս կը վախնամ դուն, ո՛վ իմ սիրական, իրականութիւնը նախընտրելով՝ քանի՛ անգամ քու սաւառնող աղաւնի ժակները եւ սպաննե՛ս քաղցը...

— Ինչպէ՛ս կը վախնամ դուն, ո՛վ իմ սիրական, իրականութիւնը նախընտրելով՝ մեր տապէս քաղցած մնաս ու նիպս հար...

— Ինչպէ՞ս կը վախնամ դուն, ո՛վ իմ սիրական, բոլոր հասարակներու պէս, հաւատաս ու փարի՛ս իրականութեան...

Մարդարապատի անդրանարածութիւնն է իրականութիւնը... Այնտեղ մողէզներ միայն կ'ապրին, արգահատելի կրծողներու եւ թշուառական բոյսերու հետ՝ որոնց անունն է մեռան...

Հաճելի՞ է քեզ բնականացիր ու հաւասարիլ մողէզներու, կրծողներու եւ քարշաբոյր խոտերու հետ, որոնք կը կոչուին մեռան...

Պէտք է ոռոգե՛լ, պէտք է նոր կարելիութիւններով օժտել իրականութիւնը, որ կը կոչուի Մարդարապատ...

Մարդարապատի ճահճանները չեն իրականութիւնը, ուր դուրս ե՛ր կ'ապրին եւ անոր յաւերժութիւնը կը քաղձան, իրենց շերեփուկներու յաւերժութեան խնդիրը...

Հաճելի՞ է քեզ բնականացիր հաւասարիլ շերեփուկներու հետ եւ տառապիլ տեղերու ամէնէն ստորինովը...

Պէտք է ցամքեցնել, պէտք է նո՛ր կարելիութիւններով օժտել իրականութիւնը, որ Մարդարապատի ճահճանն է...

Աւելի կատարեալ եւ բարձ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հայկական սովետական գրողների միության վերակազմության մասին Հայաստանի կոմունիստական (բոլշևիկների) կենտրոնական կոմիտեի որոշումը

Հայաստանի կոմունիստական (բոլշևիկների) կենտրոնական կոմիտեն լսելով Հայկական սովետական գրողների միության վերակազմության մասին տեղեկությունը, որոշում է՝

1. Հաստատել Հայկական սովետական գրողների միության վերակազմության մասին Հայաստանի կոմունիստական (բոլշևիկների) կենտրոնական կոմիտեի կազմակերպական բյուրոյի որոշումը։

2. Հայկական սովետական գրողների միության վերակազմության կոմիտեի կազմի մեջ մտցնել հետևյալ ընկերներին՝ Ա. Ալազանին, Ա. Բակունցին, Ե. Չարենցին, Ա. Ահարոնյանին, Ա. Իսահակյանին, Ե. Թադևոսյանին, Ա. Շիրվանզադեին, Ա. Ասատրյանին, Ա. Ջրբաշյանին, Ա. Մնացականյանին, Ա. Ալիխանյանին, Ա. Ղազարյանին, Ա. Ալեքսանյանին, Ա. Ղանալանյանին, Ա. Ղազանչյանին, Ա. Ղազարյանին, Ա. Ղազանչյանին, Ա. Ղազարյանին, Ա. Ղազանչյանին, Ա. Ղազար

Լիոնի մէջ «ՅԱՌԱՋ»ի գործակալն է

Խ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«Յառաջ» ստանալ փափաքողներէ կը խնդրուի իրենց հասցէն շուտով յայտնել պ. Խ.Մուրատեանի, 191 Cours Lafayette, պ. Ն. Յակոբեանի գրատունը կամ 202 Rue Boileau, պ. Թիրեաքեանի ճաշարանը։

ՔԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիւրինի Հայր. միութեան կողմէ՝ 22 Օգոստ. Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Էվիլ-Զոլաի շքեղ սրահին մէջ։

Ղեկավարութեամբ ղերասան ԹՐԱԳՕՇի կը ներկայացուի

ՇԻԼԼԷՐի ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

Միջնարարներուն Լիոնահայ նուագախումբը կը նուագէ հայկական եւ եւրոպական եղանակներ՝ ղեկավարութեամբ երաժիշտ Պ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի։

Տոմսակները կը ծախուին Թիրեաքեանի, Նիկողոսեանի ճաշարանները, յանձնախումբի անդամներուն մօտ եւ իրիկունը սրահին օրը կիյէն։

ՔԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. միութեան կողմէ

Այս կիրակի ժամը 2.30ին Սոսիէթէ Լիոնէզի սրահին մէջ

Ղեկավարութեամբ՝ ղերասան ԹՐԱԳՕՇի

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ «...ՓԱՇԱՆ»

Տոմսերու գին 5 ֆրանք

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ (ՊԱԼԵՆՑ)

51 Rue Monsieur - le - Prince, PARIS (VIe)

Հեռաձայն՝ Danton 88—65 Մէթրօ՝ Odéon

Գրատունս մէջ կան հայերէն եւ ֆրանսերէն ամէն տեսակ գրքեր, գրական, գիտական, դպրոցական, թատերական, առողջապահական, լեզուաբանական (բառարաններ, զրուցատրութիւն), ինչպէս նաեւ երաժշտական կտորներ (Կոմիտաս վրդ.ի, Հայաստանի երաժիշտներու, Սինանեանի, Սրուանձտեանցի, Պարթեւեանի, եւայլն։)

Գաւառէն եւ արտասահմանէն ստացուած ապսպրանքները կը կատարուին արագ եւ խղճամիտ կերպով, գործառնութիւնները միշտ կանխիկ դրամով։

Կը գնենք եւ կը փոխանակենք հին կամ գործածուած գիրքեր։ Օրը օրին կը ստանանք նոր հրատարակութիւնները, Հայաստանէն եւ դաղութներէն։

Վարձու կը տրուին վիպական գրքեր

շաբաթը միայն 3 ֆրանքով (ամիսը 10 ֆր.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ՀԱՄԱՌՕՏ ԳՐԱՑՈՒԻՑԱԿԸ

ՈՒՆԻՆՔ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱՏՈՒԻՆ, ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՆՔ ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԳՈՐԾԵՐ

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ

Պէյրոնի Մասիս խումբի ժողովը տյսօր երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԳԱՀԱՌ

Լիոնի Համազասպ խումբի ժողովը այսօրերեքշաբթի ժամը 8.30ին Ակուժրին մէջ։ կարեւոր օրակարգ։

Լիոնի Կայծակ խումբի ժողովը վաղը երեկոյ ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Ակուժրին մէջ։ կարեւոր օրակարգ։

ԿԸ ՓՆՏՌԻԻ

— կը փնտռուի Ակնցի մինաս ՍԷՄԷրճեան, հօր անուն՝ Առաքել. մօր անուն՝ Տիրուհի։ Ընդհ. պատերազմին կը գտնուէր պուլկար քանակին մէջ, ուր հետքը կորսուած է, իմացնել իր քրոջը Մարիան Գըլլըրեանի, 4 Rue Jouye-Rouve Paris (2)։ Գրտ. նոդին 200 ֆր. նուէր։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

ՍՏԱՑՈՂ

Մէն Շասոն, Ջ. Փ.— 100։
Վիէն, Մ. Ն.— 53։
Մէն Կրաթէն, Ա. Վ.— 120։

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ Վիլլիէ-լը-Պել կոնէս կայարանին դիմացը քարուկիր շէնք, 4 սենեակ, խոհանոց եւ լոգարան. պարտէզ՝ ծառերով եւ ծաղիկներով, օդաւէտ, ջուր, ելեկտրականութիւն, կազ, հաւնոց եւայլն, տարեկան վարձք 4200 ֆր.։

Այս տունը նաեւ ծախու է, 70,000 ֆր. որուն 20.000ը կանխիկ մնացեալը մաս առ մաս վճարելի գնողին փափաքանաց համաձայն պայմանաժամով։ Դիմել ուղղակի տիրոջը՝ իրաւագէտ պ. վահէի 18 Rue Dauphine, Paris (6). Tél. Danton 73—97։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳԻՒՂ

ՄԱՐՍԻԼԱԶԱՑԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԱԽՈՒԻ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ

1.— Կը հիմնուի Փլաս ա'Էքսէն (Place d'Aix) մինչեւ Մէն Լուի (St. Louis) երկարող գծին վրայ հայկական 250 տուններոց առաջին գիւղը։ Ծախուած են արդէն 50էն աւելի հողաբաժիններ։ Այս հողաբաժինները կը գտնուին Գանըպիէէրէն միայն 12 վայրկեան հեռու եւ մինչեւ կէս գիշեր թիւ 29 Թրամուէյի երթեւեկութիւն ունեցող շրջանի մէջ, (նոյնպէս թիւ 31 եւ 32 Թրամուէյներու եւ պուրսին քովէն 10 թիւ օթօպիւսի երթեւեկութիւն ճիշդ հողամասերուքով)։

Կը ծախուին հողաբաժիններ 140 մէթրօէն սկսեալ։

Առանց կանխավճարի, միայն ամսական 300 ֆր. վճարում, ջուր, կազ, ելեկտր. եւ կոյուղիները պատրաստ։

ԾԱԽՈՒ ԵՆ ՆԱԵՒ

2.— Փոն-տը-Վիվօ (Pont-de-Vivaux) Թրամվ. 13, ձիարձակարանին դիմացը, 225 մէթրոնոց հողաբաժիններ, նպաստաւոր պայմաններով։

3.— Ճիշդ Մէն Լու (St.Loup) գիւղին մէջ, Թրամուէյի գծին վրայ, 400 մէթրոնոց հողաբաժիններ, նպաստաւոր պայմաններ։

4.— Թիւ 2 (Plan-des Cuques) Թրամուէյի վերջաւորութեանը եւ գծին վրայ 425 մէթրոնոց հողաբաժիններ, ջուր, ելեկտր., պուլըվառները շինուած են, նպաստաւոր պայմաններ։

5.— Մէն-Մարսէլ (St. Marcel) Թրամուէյի գծին վրայ 1540 մէթրոնոց հողամաս մը։

6.— Լէ զ'Օլիվ (Les Olives) Թրամուէյի գծին վրայ 637 մէթրոնոց հողամաս մը։

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Պ. Պ. Լուսվիկ Տիարպէքիրլեանի կամ Մելքոնեանի, ամէն օր, Պառ տէ Լիոն, Գուռ Պէլզէօնս (Bar des Lions, Cours Belsunce), Marseille.

ՀԱՈՅԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Դերձակ Պօղոս Գորգիկեան կը ծանուցանէ իր յարգելի յաձախորդներուն թէ իր գործատեղին փոխադրած է 13 Route de Choisy, Ivry S)Seine: Մէթրօ Porte de Choisy։

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդ. եւ վարիսի։ Ամէնօր 9-12, 2-8, կիր. 9-12։

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

CORDONNERIE « AKAP »

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎԼՈՆ կամ ՆԱՄԻՈՆ

Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի։ Մասնագիտութիւն *Քռէփ տը Շինի*։ Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ։ Ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ։

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

Columbia
Phonos & Disques
Agence exclusive

POLYDOR
REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, յունարէն եւ թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Դին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.։ Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître*ի Courant continuն, գին՝ 478 ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Մախուած ները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։*

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

ցիադէումի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑի ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամերը ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-4

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու պատուոյ մէտայլ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէ

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։

Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), դեղամանիշակագոյն, յետակարմրագոյն եւ ուլտրաթէնեան դարմանում (radiothérapie profonde) նաեւ *ՏԻԱԹԻՐՄԻԻ* բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ բուռն ազդակներն են։

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն։ Հակահարձախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։

Զղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, քիմիական եւ ֆիզիօլոգեան մեթոտներ։

Դարմանանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վէնէրային հիւանդութիւններու համար։

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։

Դարմանատան առաւելաբաժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—4

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis Tramway 39, 40, 42, 5։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՋԱՁԱՐԱՆ ՓԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀԱՅԵ՛Ր, ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ՁԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ ԱՆՑԸՆԵԼ, ԳՆԵՑԷՔ

ODEON — La Voix de son Maître — SEVA PARIS

ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՓԼԱՔՆԵՐԸ ԱՄԵՆԱԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

L. NICHANIAN

56 Rue Piat, Paris (20) Մէթրօ Պելվիլ

Ամառուան եղանակին ֆօնօները կը ծախուին ամենագեղեցիկ գիներով

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՀԻՃԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

40.— ՖԷՍԵՐՈՒՆ ԾՈՊԸ ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ՓՐՑՆԷՆ

Գանոլ կէձէսին անցեր էր։ Ուրիշ շատ օրեր ալ անցան։ Հայրս տակաւին բանտը կը մնար։ Արդեօք խաբե՞ց դիս հարցաքննիչը։ Բայց ի՞նչ պէտք ունէր սուտ խօսելու։

41.— ՀԱՅՐԻԿՍ ԻՆՉՈ՞Ւ ԲԱՆՏԱՐԿԵՐ ԷԻՆ

Այլ եւս բոլորովին կորեցի յոյսս հօրս փրկութեան մասին։ Այսուհանդերձ քանի մը օր յետոյ հարցաքննիչը ինծի ըսաւ թէ կրնայի հայրս տեսնել ո՛ր օրը որ ուզէի։ Այդպէս հրաման տուած էր բանտին տնօրէնը։

Բարի լուր մըն էր այս, որ կարծես ցոյց կուտար թէ բախտաւոր փոփոխութիւն մը տեղի կ'ունենար։ Շատ ուրախացայ այս լուրով, եւ այնուհետեւ ամէն առտու նախ հօրս այցելութեան կ'երթայի, յետոյ դաս առնելու։

Իրիկուն մը, երբ տուն դարձայ, տեսայ որ Նուրի պէյին քոյրը, Ֆաթմա Հանըմ, այցելութեան եկած էր մեզի։ Այս տիկինը մայրն էր տոքթ. Էսատ փաշայի, որ նշանաւոր էր իբրեւ ակնաբոյժ։ Խուավլից շարժուձեւով կը պատմէր թէ ի՛նչպէս եղբայրը Եւրոպա փախեր էր Նամըք Քեմալ պէյի հետ, թէ ինչո՛ւ ձերբակալեր էին հայրս։ «Նոր Օսմանցի»ներու Միութեան մասին լուր առեր էր կառավարութիւնը։ Եալարքոս Ալի փաշա կը հրաժայէ բանտարկել այդ միութեան անդամները։ Ֆաթմա Հանըմի եղբայրը, Նուրի պէյ, կը փութայ հօրս մօտ, առաջարկելով մեզի փախչիլ։ Սակայն հայրս կը նախընտրէ բանտարկուիլ, քան թէ անտէր ձգել իր գաւակները, որոնք դեռ շատ փոքր էին։ Կը ձերբակալուին բազմաթիւ անձեր, որոնք կը գործէին Պապը Ալիի եւ տարբեր բարձր պաշտօնատուներու մէջ, իբրեւ անդամ այդ միութեան։ Այսպէս մէկ օրուան մէջ բանտարկուեցան Պապը Ալիի գործակատար Ազմի, արտաքին նախարարութեան արարողապետ Նուրի եւ Իզզէթ, սպարապետութեան դիւանադպիր Սայիտ, Աքսարայցի շէյխ Հասան, ուսուցիչ Քէօթահիացի Մուհիտտին։ Մատնիչն ալ Միութեան անդամներէն Սուպհի փաշա զատէ Այէթուլլահ պէյն էր։ Բոլոր անոնք որ լաւ կը ճանչնային Այէթուլլահը, երբեք չէին հաւատար թէ կրնար մատնած ըլլալ։ Զրպարտութիւն կը համարէին։

Բոլոր այս տեղեկութիւնները խոր ուշադրութեամբ մտիկ ըրի։ Ուրեմն երբ Նուրի պէյ մեր տունը եկաւ, խուճապալար բաներ մը ըսաւ հօրս ականջին, յետոյ առանց կենալու մեկնեցաւ, ու քիչ յետոյ հայրս ալ ուսուցիչս հետ առնէն հեռացաւ եւ առտուն միայն վերադարձաւ, բոլոր այդ տագնապը կապ ունէր իրենց միութեան մասին եղած մատնութեան հետ։

42.— ԿԻՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ

Քանի մը օր յետոյ, քաղաքական բոլոր բանտարկեալներուն կիները հաւաքուեցան մեր տան մէջ։ Որոշուեցաւ, որ այս կիները, իրենց գաւակները միասին առնելով՝ ներկայանան Պապը Ալի, ազերսագիր տալու համար եալարքոս Ալի փաշային։ Տղոց մէջ ամէնէն մեծը ես էի, ուստի որոշեցին, որ ազերսագիրը ես ներկայացնեմ ձեռքով։

Եալարքոսին ուղղուելիք ազերսագիրը գրելը ամէնուն գործը չէ, ըսին։ Պէտք էր երթալ գտնել Սուլթան Պայազիտի մզկիթին դրանը մօտ կիսափուլ խրճիթին բնակիչներէն ազերսագրող Թեվֆիք էֆէնտին, որուն գրիչէն, կ'ըսէին թէ, արիւն կը կաթի եւ գրած բանը շատ կը յուզէ։

Ու Թեվֆիք էֆէնտիին մօտ գացինք ու գրել տուինք ազերսագիրը։ Տիկիններէն կարգով կնիք զարկին ազերսագրին տակ։ Յաջորդ օրը խումբով գացինք Պապը Ալի։ Երբ եալարքոս Ալի փաշա ոտքը գրաւ իջնելով իր կառքէն, ներկայացուցի ազերսագիրը։ Ցետոյ ամէն բան ազերսագիր ներկայացուցինք այսպէս։ Ոչ առաջին ազերսագիրը ալ միւսները որ եւ է ազդեցութիւն չգործեցին, եւ 71 օր բանտարկեալ մնալէ յետոյ, հայրս, Ազմի, Նուրի պէյ, Շէյխ Հասան աքսորուեցան Կրոս, իսկ ուսուցիչս, Սայիտ պէյ եւ ուրիշ ընկերներ աքսորուեցան Գոս, առանց դատուելու։

43.—ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Դլխաւոր հաշուակալ Թեվֆիք պէյին մեծ տղան երբեմն կը մասնակցէր աքսորական «Նոր Օսմանցի»ներու ժողովին։ Եւ մեզի կը տեղեկացնէր ինչ որ կը կարդար այն ազատական թերթերուն մէջ, զորս կը ստանար Թեվֆիքը պէյ երկու եղբայր ունէր, որոնք կը կոչուէին Բէշիտ եւ Ալի, միասին կը շարունակէինք մեր ուսումը։ Կէսօրէն վերջ ամէն օր, կառավարչատան մէջ դիւանին գործերուն օգնելու կ'երթայի։

Երկու տարի անցաւ։ Տարիքս բաւական յառաջացած էր, ուստի ուսմանս թեան տէր զարձած էի։ Երբ հայրս տեսաւ, որ այլեւս կրնայի իր գանաղանել Եանիան ու Գոնիան, արտօնութիւն տուաւ կարգալու ազատական թերթերը։ Այդ թուականին մեզի նուէր ղրկուեցան Զիա պէյի նաստեղծութեանց գրքոյկները, 100 օրինակ։ Այդ գրքոյկներէն ինծի տուին մէկ մէկ օրինակ։ Կարծես գանձ գտած էի։ Ամբողջ ժամանակս ցոյցեր էի ընթերցման։ Երբ այսպիսի անուշ զրաղումներով կը փարատեցնէի պանդխտութեան եւ աքսորի զառնութիւնները, «Նոր Օսմանցի»ներու միութեան ամէնէն անձնուէր անդամը, շէյխ Հասան, մեռաւ կարճատեւ հիւանդութենէ մը յետոյ։ Այս մեծ հայրենասէրին մահը ոչ միայն բարեկամներուն, այլ նոյնիսկ Նիկիսէոյ ամբողջ ժողովուրդին մեծ ցաւ պատճառեց։

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՏՐԱՆՍԻ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ՆԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Ե. ՄԻՍԱԿԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
19
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
19 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1650

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՆՈՐԷՆ ԲԱԽՏԻՆ ՉԳՈՒԱԾ

կը թուի թէ աճուրդ մը տեղի կ'ունենայ մեր տարագիր ազգութիւններու գլխուն վրայ։

Աճուրդ կամ նուազուրդ, — ամէն պարագայի մէջ խաղ մը, որուն ելքը անծանօթ է։

Ճիշդ այն պահուն որ երեւանէն լուր եկաւ թէ տասը հազար գաղթականներ պիտի փոխադրուին Հայաստան, Ազգերու Դաշնակցութեան համապատասխան գրասենեակին պատուիրակը կտոյտ մը կատարեց Սելանիկէն Աթէնք։

Պատուիրակը երկու քաղաքներուն մէջ ալ հետաքրքրուեցաւ գաղթականներու կացութեամբ, տեղեկութիւններ քաղեց պաշտօնական շրջանակներէ։ Եւ ահա զարմանալի լուր մը։

Աթէնքի «Նոր Օր»ն է որ կը գրէ թէ՝ վերջնապէս որոշուած է քանի մը հազար գաղթականներու տեղափոխութիւնը։

— «փոխադրութեան վայրի մասին տեղեակ չենք, բայց կ'ենթադրուի թէ Ալճերիան է, նոյն տեղեկութեանց համաձայն, ստիպում կամ բռնադատում չպիտի ըլլայ»։

Ու մեր պաշտօնակիցը կ'ողբայ.

— «Շատ ցաւալի է որ ներկայ դժուարութիւններուն կուրծք տալու եւ ժողովուրդը պաղարիւն պահելու համար ազգային վերին իշխանութիւն գոյութիւն չունի, եւ գործերը մնացած են երեսի վրայ»։ (14 օգոստոս)։

Այսպէս ուրեմն, մինչ երեւան կը խոստանայ տասը հազար հոգի ներս առնել, Ազգերու Դաշնակցութիւնն ալ իր կարգին ձեռնարկներ կը կատարէ, քանի մը հազար գաղթականներու այլուր փոխադրութեան համար։ (Թուրքերն ալ այս բառը կը գործածէին — «այլուր փոխադրութիւն»— երբ տեղահանութեան օրէնքը հանեցին, 1915 մայիսին)։

Եւ երկու պարագաներուն մէջ ալ, չկայ «ազգային վերին իշխանութիւն մը», որ հետաքրքրուի։ Գոնէ հարցնէ թէ ո՛ւր կը տանին, կամ ի՛նչպէս պիտի տանին...

Եւ տասը տարիէ ի վեր կը շարունակուի այս ողբերգութիւնը։ Կը ցուցակագրեն, կը գաղթեն, կը տանին, — միշտ ուրիշները։ Միշտ օտարները, կամ անպատասխանատու ճակատագի՛ներ։

Առեւտրական ապրանք իսկ ըլլար, բուռ մը մարդիկ պիտի հետաքրքրուէին։

Հազարներ ու հազարներ են որ բեռ կը կապեն առաջին հրաւէրին, առտուն կանուխ արթնցողին առջեւ — իսկ «ազգը» լուրերը կը կարդայ ու կ'անցնի։ Լաւագոյն պարագային, հառաչանք մը, — եւ ամէն ինչ կը մոռցուի։

Եթէ համերաշխութեան, գործակցութեան բոլոր հարկեցուցիչ պատճառները երկրորդական հաւաբէինք, միայն այս հիմնական խնդիրը բաւական էր, քով քովի բերելու զանազան հոսանքներ, քաղաքական թէ հանրային։ Սկսելով Բարեգործականէն։

Եթէ ունենայինք «վերին իշխանութիւն», կամ պատասխանատու օրական մը, անշուշտ պիտի հարցնէր.

— Պ. Պ. իշխանաւորներ Հայաստանի, ահա աճուրդի հաներ են մեր անճար, անտէր բազմութիւնները։ Տասը հազարի ընդունելութեան աւետիսը տուիք մէկ անգամ, — եւ այնուհետեւ լռութիւն։ Ե՞րբ կը բացուին «դռները յուսոյ»։ Պիտի բացուի՞ն արդեօք։ Պարզ հայերէնով — ո՞ր օրուան կը սպասէք տանելու համար։ Պիտի տանի՞ք, վերջապէս։

Եւ ստացուած պատասխանին համաձայն, այդ օրկանը պիտի յայտարարէր Ազգերու Դաշնակցութեան պատուիրակին.

— Պարոն, շնորհակալ ենք ձեր բարեկամութենէն։ Մենք տեղ ունինք մեր գաղթականներուն համար։ Չերիք է ինչքան ցրուեցիք մեզ, բեռէ մը ազատելու փոքրոգութեամբ։

Ըսինք— ստացուած պատասխանին համաձայն։

Արդարեւ, եթէ յուսատու չըլլար երեւանցիներու պատասխանը, այդ «վերին մարմինը» պարտականութիւն պիտի սեպէր զլուխ գլխի տալ, եւ գտնել լաւագոյն ելքը։

Այնատեն էր որ, պիտի կրնայինք հանգիստ սրտով ո՛րոշել — Ալժերի՞ա պիտի տանինք, Թունո՞ւզ թէ ափրիկեան Տրիպոլիս։

Ուրիշ խօսքով, ստանձնած պիտի ըլլայինք պատասխանատուութեան մեր բաժինը, փոխանակ լալկան կանչեր արձակելու, կամ հէքեաթ պատմելու։

Մինչդեռ, ներկայ պայմաններուն մէջ, ամէն ինչ կը կատարուի մեր կամքէն անկախ, մեր գլխուն վերեւ, եւ մեզի կը մնայ միայն հետեւանքները արձանագրել, կատարուած իրողութենէ մը յետոյ։

Ո՛վ ընտրեց Ալժերիան։ (Կայ և Հապէշիստանը, ինչպէս կը հաղորդէ «Նիւ Եորք Թայմզ»)։ Ալժերիոյ ո՞ր մասը։ Եւ ի՞նչ պայմաններով,— հաւախո՞ւմբ թէ ցիրուցան։ Իբրեւ վարձու աշխատաւո՞ր, թէ բոլորովին ազատ։ Ծովա՞փը. քաղաքի՞ մէջ թէ երկրին խորերը։

Ո՛վ պիտի տայ այս հարցերուն պատասխանը, գաղթակա՞նը թէ Ազգերու Դաշնակցութեան պատուիրակը։

Ահա թէ ո՛ւր կը տանի մեզ ամէն ինչ երեւանի ձգելու, անոր բարեհաճութեան վստահելու «իմաստութիւնը»։

Զնայելով որ, երեւանը մէկ անգամ միայն, լրագրական տեսակցութեան մը ընթացքին, իր «վարչապետ»ին բերնով յայտարարեց թէ «հնարաւոր է համարում» յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին ընդունիլ «որոշ թիւով աշխատաւորներ»։ Իսկ այնուհետեւ լռութիւն։

Աւելի ճիշդ, անկէ ի վեր մթութիւն, եւ նոր ձեռնարկներ՝ Ցունաստանի գաղթականները Ալժերիա կամ Հապէշիստան փոխադրելու...

Շ.

ՄԷՐՍԻՆԻ ՓԻՒՐՕ ԶԷԹԷՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Գրեր էինք թէ («Յառաջ», 7 օգոստոս) Մէրսինի ոստիկանութիւնը երեւան հաներ էր փիւրօներ, որոնք իբր բեռնակիր կը ծպտուէին, բայց Թուրքիոյ դեմ կը գործէին, զանազան ծիշդ տեղեկութիւններով։ Այս մասին տուրքական «Ահտ Իւլ Ճէհիտ» թերթը կը գրէ խմբագրականի մը մէջ։

—Թուրքիայէն առնուած վասնաւոր լուրերու եւ հետագիրներու համաձայն, քրտական ապստամբութիւնը խոր արմատներ ձգած եւ հետզհետէ ընդարձակուած է։ Նոյնիսկ Թուրքիոյ արեւելեան նահանգներուն մեծամասնութիւնը վարակուած է քրտական ապստամբական շարժումներով։

Այդ լուրերու մէջ ամենէն ուշագրաւն է Մէրսինի մէջ զօրաւոր քիւրտ էթէխումբի մը գոյութիւնը, որուն անդամները, ըստ Թրքական վերջին տեղեկութեանց ներքակալուած են։ Այս էթէխումբի բոլոր անդամները բեռնակիրի տարազ կը կրեն։

կառավարութիւնը Մէրսինի մէջ իսկոյն քննութեան եւ խուզարկութեան ձեռնարկելով, բազմաթիւ փիւրտեր ձերբակալած է եւ անոնց տուներէն գտած մեծաքանակ գէնքեր եւ ռումբեր։ Միայն մէկուն քնակարանէն գրաւուած է 15 մավզէր եւ 40 ռումբեր։

Թրքական ակումբները մեծ իրարանցման ենթարկուած եւ ժտաիոգուած են այս երեւոյթով, կը գարմանան թէ՝ կառավարութիւնը ինչպէ՞ս չէ կրցած թափանցել նման գաղտնի դաւադրութեան մը, Մէրսինի թերթերը սկսած են յարձակիլ կառավարութեան վրայ որ լաւ իսկողութիւն չէ կրցած տանիլ։

փիւրտերը թէպէտ բոլորովին ուրացած են իրենց վերագրուած դաւադրութիւնները, սակայն իսկզգուած է որ անոնք քիւրտ ապստամբական պետերուն կողմէ կազմակերպուած են եւ կը պատրաստուէին դաւադրական մեծ ոճիր մը պատրաստելու։ Բացի այդ, Թուրք կառավարութիւնը իսկզգած է որ փիւրտերէ բաղկացած լրտեսական զօրաւոր կազմակերպութիւն մը գոյութիւն ունի Թուրքիոյ մէջ։

Եթէ այս լուրը ըլլար միայն Թուրքիոյ մասին շրջող զրոյցը, այնքան կարեւորութիւն պիտի չունենար, սակայն զանազան աղբիւրներէ բխող շատ մը լուրեր կը հաստատեն որ փիւրտերը լրջօրէն աշխատանքի լծուած են եւ Թուրքիոյ բոլոր կողմերը տարածած իրենց ապստամբական շարժումները։

ԹՐՔԱԿԱՆ ԱՐԴԵԼՔ ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՅՈՒՆԱՐԷՆ ԹԵՐԹԵՐՈՒ ԴԷՄ

Պոլսէն կը տեղեկացնեն.—

Պոլսոյ կուսակալութիւնը կ'ուսումնասիրէ մամուլի նոր օրէնքին ճշգրիտ գործադրութիւնը։

Տասնըհինգ օրուան պայմանաժամ մը տրուած է օրէնքին տրամադրութիւնը գործադրելու։ Ասկէ զատ, կան կարգ մը հրահանգներ, որոնք կը կարծուի թէ անմիջապէս գործադրութեան պիտի դրուին եւ պիտի արգիլուի շատ մը խմբագիրներու իրենց արհեստը ի գործ դնել։

Նոյնպէս արգելք պիտի դրուի կարգ մը յունարէն, հայերէն եւ ֆրանսերէն թերթերու հրատարակիչներուն եւ խմբագիրներուն, որոնք զինադադարի ընթացքին Թուրքիոյ շահերուն դէմ գործեցին։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ ՄԱՍ ՄԸ ՀԱՅՑԵՐ ՊԻՏԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԻ ԵՂԵՐ ԱԼՃԵՐԻԱ

Աթէնքի Նոր Օրը կը գրէ.—

Կառավարական շրջանակներէ ստացած մեր տեղեկութեանց համաձայն, Ազգերու Դաշնակցութեան նախաձեռնութեամբ, քանի մը հազար հայ գաղթականներու այլուր տեղափոխութիւնը վերջնականապէս որոշուած է։ Փոխադրութեան վայրի մասին թէեւ լռութիւն կը պահուի, բայց կ'ենթադրուի թէ Ալճերիան է։ Նոյն տեղեկութեանց համաձայն, ստիպում կամ բռնադատում չպիտի ըլլայ։

Ազգերու Դաշնակցութեան պատկան մարմինը հայ գաղթականներու այլուր փոխադրութեան որոշումը առած է հելլէն կառավարութեան դիմումներուն վրայ։

Յոյները կը վտարուին Պուլկարիայէն

ՍՕՖԻԱ, 17 օգոստոս.— Ներքին նախարարը ստորագրեց հրովարտակ մը, որուն համաձայն, նահանգապետները պարտաւոր են հրաւիրել յունական հպատակները որ մինչեւ մէկ ամիս հեռանան Պուլկարիայէն։

Ակկից առաջ արդէն, յոյն կառավարութիւնը իր կողմէ հրաւիրած էր պուլկար կառավարութեան հպատակները որ հեռանան յունական հողերէն, առանց թոյլ տալու անոնց որ օգտուին երեք ամսուան պայմանաժամի մը իրաւունքէն։ Այս երեք ամսուան պայմանաժամը նախատեսուած էր այս առթիւ կնքուած մասնաւոր համաձայնութեամբ մը։

Կանխի կը վերսկսի պայքարը

Պոմպէյէն տրուած հեռագրի մը համաձայն, կանխի մտադրած է վերսին ծայր տալ անհնազանդութեան չափաւոր շարժման մը, հրահանգելով ընկերվի վաճառատուններու առջեւ հակող կամաւորներուն որ, անսասան կառավարութեան հրահանգներուն։ Կ'ըսուի թէ այս շարժման թաքուն պատճառն է գրգռել անգլ. իշխանութիւնները որ շարժումը զսպելու համար խստութեանց դիմելով, դրժեն զինադադարի համաձայնութիւնը եւ այս կերպով, երկու կողմերն ազատ ըլլան պայքարելու։

Ազգերու Դաշնակցութեան օրակարգը

Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի յառաջիկայ նիստը կը բացուի սեպտ. 1ին։ Օրակարգին վրայ աւելցած են մէկ քանի նոր հարցեր եւս։ Ա.) Աւստրիոյ առաջարկը, քննելու երկրին ելմտական եւ տնտեսական կացութիւն։ Բ.) Յոյնեւպուլկար գաղթականութեան հարցը, որ բխած է Քաֆեանտարիս-Մոլոֆ համաձայնութենէն։ Օգոստոս 7ի նամակով մը, պուլկար կառավարութիւնը կը յայտնէ թէ յոյն կառավարութիւնը չէ կատարած յուլիս 31ի իր վճարումը ըստ վերեւի համաձայնութեան, որ կնքուած ըլլալով Ազգերու Դաշնակցութեան հովանաւորութեամբը, Պուլկարիա հարցը կ'ենթարկէ անոր քննութեան։

Ռուսական ցորենի արտածումը

ՌՈՒՍԻԱ ԿԸ ՎԵՐՑՆԷ ՀԱՅԻ ՔԱՐԴԵՐԸ

Համագործակցականներու ընդհ. ժողովին առջեւ խօսք առնելով, Ստալին յայտնեց թէ, յառաջիկայ տարիէն սկսեալ հացի քարդերը պիտի վերնան ինչպէս նաեւ պարենաւորման վերաբերեալ կարգ մը սահմանափակումներ։ Ստալին յայտնեց նաեւ թէ նոյն թուականէն սկսեալ, ռուսական ցորենի արտածման քանակը պիտի նուազեցնեն։

Մոսկուայի մէջ արդէն կը նախատեսեն պարենաւորման յատուկ 200 նոր վաճառատուններու բացումը, անմիջապէս որ Ստալինի յայտարարած միջոցները իրագործուին։

Կ'ըսուի թէ այս որոշումներուն տուն տուած են միջազգային հրապարակի վրայ՝ արմտիքի մեծ սղերումները։ Սակայն կը կարծուի նաեւ թէ ուրիշ նկատումներ եւս տուն տուած են այս կարգադրութեանց։ Խորհրդ. Միութեան բազմաթիւ շրջաններուն մէջ, տեղական սպառման յատկացուած ցորենը չափազանց քիչ է. միւս կողմէ այս տարի բերքը առատ չպիտի ըլլայ։

Ցունաստանի արտաքին խաղաքականութիւնը

Ցունաստանի արտաքին նախարարը, ճառ մը խօսեցաւ Սելանիկի մէջ, ուր պարզեցէ վերջ Ցունաստանի արտաքին քաղաքականութեան ընդհանուր գիծերը, շեշտեց մանաւանդ թէ յոյնեւթուրք դաշինքը, հանդարտեցուց յունական հոգին և թոյլ տուաւ Պոլսոյ յոյն փոքրամասնութեան որ խաղաղ ապրի։

— Այս դաշինքն ըսաւ, նոյնպէս, բարձրացուց յոյն պատրիարքին հմայքը եւ Ցունաստանի ելեւմուտքին վրայ, թոյլ տուաւ որ կատարուի 200 միլիոն տրախմի, խնայողութիւն մը, գումար մը, զոր յոյն կառավարութիւնը կրնայ տրամադրել գաղթականներու տեղաւորման եւ աղքատներու վիճակին բարելաւման։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՑ ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ստացած ենք հետեւեալ գումարները.—

Հապէշիստանէն	500.—
օգոստ. 12ի գումարը	11,957.—
Ընդհ. գումար	12,457.—

* * *

... Խմբագիր,

Չիրնա (Հապէշիստան), 29 յուլիս.— Ներփակ պիտի գտնէք 500 ֆրանքնոց չէք մը ձեր անունէն, ի նպաստ Մակեդոնիոյ որբերուն։— Հաճեցէք ընդունիլ զայն, ու «Յառաջ»ի մէջ բարի եղէք հրատարակել նուիրատուներուն անունները, որոնց մէջ կան նաեւ մեզի ցաւակից երկու յոյն բարեկամներ։ Նուիրատուներն են.—

Ժօռժ Պ. Գազանճեան 165, Ադամեան եղբարք 111. Տէր եւ Տիկին Պուրսալըեան 56, Փանաեօթի Ժօռկալիս 56, Վանկէլի Էգօնօմու 56, Օհաննէս Քերմենեան 56 ֆրանք։ Գումար 500 ֆրանք։

Ժօռժ

ՀԱԿԱՓՏՄԱԼԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Սօֆիայէն կը տեղեկացնեն.—

Սօֆիայի Թրքական դեսպանը պահանջած է դատարանի յանձնել Շեւէնի եւ Ժիլիպէի մէջ լոյս տեսնող կարգ մը Թուրքերէն թերթեր, որոնք լոյս կը տեսնեն Փարիզի «Ռէփիւպլիք Անշէնէ» հակաքէմալական թերթին ազդեցութեան ներքեւ եւ Մ. Քէմալի անձին դէմ յարձակումներ հրատարակած են։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻՋԵՒ

Ցունաստանի պատերազմական նախարարը եւ Աթէնքի ֆրանսական դեսպանը կնքեցին համաձայնութիւն մը Ցունաստանի մէջ՝ ֆրանսայի զինուորական պատուիրակութեան մասին։ Այս պատուիրակութեան պետը պիտի ըլլայ զնդապետ մը եւ բաղկացած պիտի ըլլայ 4 ցամաքային եւ երկու օդանաւորդ սպաներէ։ Համաձայնութիւնը կնքուած է երկու տարուան համար։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵԼԵՒՄՏԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիական «Տէյլի Մէյլ» թերթը հետեւեալ ժանրաժանութիւնները կուտայ, երկրին ելեւմտական կացութիւնը բարելաւելու համար՝ կառավարութեան մշակած ծրագրին մասին։ Այս ծրագրին համաձայն, կարելի պիտի ըլլայ կարեւոր խնայողութիւն մը ընել ճամբարներու շինութեան, ուսուցիչներու թոշակին, երեսփոխաններու տըրուած հատուցմանց վրայ, եւն.։

Իսկ «զոհողութեանց հաւասարութիւն» սկզբունքը տեղի տուած է զանազան մեկնաբանութեանց։

ՌՈՒՍԻՈՅ ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՏՈՐՄԻՂԸ

Մոսկուայէն Ռիկա հասած ճամբորդ մը կը յայտնէ թէ Ռուսիա ուժ կուտայ օդանաւերու շինութեան։ Այս միջոցին, Մոսկուայի մէջ շինելու վրայ են մեծ օդանաւ մը, որ պիտի կրէ Լէնինի անունը։

Լէնինկրատի մէջ եւս, շինելու վրայ են ուրիշ օդանաւ մը։ Երկուքն ալ 3էփլինի ղրութեամբ կը շինուին եւ պիտի ղրուին պատերազմական գործաւարին տրամադրութեան տակ։ Գերման ճարտարապետներ կը հսկեն շինութեան։ Եթէ թափքի փորձերը յաջողին, նման 5 օդանաւեր եւս պիտի շինուին։

ԵՐԵՎԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂԻ ԿՈՄԿՈՒՍԻ ԿՈՂՄԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ

Ա. ՖՈՒՐՄԱՆՈՎ

Ընկեր Ֆուրմանովը ծնվել է 1893 թվականին Ռուսաստանի Կոստրոմա նահանգի Գալիչ քաղաքում։ Նա ծնվել է բանվորական ընտանիքում։ Հայրը եղել է ֆաբրիկայի բանվոր։ Ընկեր Ֆուրմանովը ուսումը ստացել է Գալիչի գիմնազիայում։ Գիմնազիան ավարտելուց հետո նա ընդունվել է Պետերբուրգի համալսարանի իրավաբանական ֆակուլտետը։ Ընկեր Ֆուրմանովը համալսարանում սովորել է 1913 թվականից մինչև 1917 թվականը։

Ընկեր Ֆուրմանովը դեռ համալսարանական ուսանող տարիներից սկսել է մասնակցել հեղափոխական շարժմանը։ Նա եղել է Պետերբուրգի համալսարանի ուսանողական կազմակերպության անդամ։ Ընկեր Ֆուրմանովը 1913 թվականին ընդունվել է Ռուսաստանի կոմունիստական (բոլշևիկների) կուսակցության շարքերը։ Նա եղել է Պետերբուրգի համալսարանի ուսանողական կազմակերպության ակտիվ անդամ։

Ընկեր Ֆուրմանովը 1917 թվականի Փետրվարյան հեղափոխության ժամանակ եղել է Պետերբուրգի համալսարանի ուսանողական կազմակերպության ղեկավարներից մեկը։ Նա ակտիվ մասնակցություն է ունեցել Փետրվարյան հեղափոխությանը։

Ընկեր Ֆուրմանովը 1917 թվականի Հոկտեմբերյան հեղափոխության ժամանակ եղել է Պետերբուրգի համալսարանի ուսանողական կազմակերպության ղեկավարներից մեկը։ Նա ակտիվ մասնակցություն է ունեցել Հոկտեմբերյան հեղափոխությանը։

Ընկեր Ֆուրմանովը 1917 թվականի Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից հետո

ԽՈՀՈՍՔ ՎԵՐՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ՍՈՎԵՏԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Հայկական Սովետական Հանրապետության Գերագույն Սովետի նախագահության 1938 թվականի հունվարի 14-ի նիստում քննարկվեց Հայկական Սովետական Հանրապետության Գերագույն Սովետի նախագահության նախագահ ընկ. Ա. Ի. Ղուկասյանի զեկուցումը Հայկական Սովետական Հանրապետության Գերագույն Սովետի նախագահության 1937 թվականի աշխատանքների մասին։

Զեկուցման ընթացքում ընկ. Ղուկասյանը ցույց տվեց, որ Հայկական Սովետական Հանրապետության Գերագույն Սովետի նախագահությունը 1937 թվականի ընթացքում իր աշխատանքներում ղեկավարվել է Հայկական Սովետական Հանրապետության Գերագույն Սովետի նախագահության կանոնակարգով։

Հայկական Սովետական Հանրապետության Գերագույն Սովետի նախագահությունը 1937 թվականի ընթացքում ուշադրություն է դարձրել Հայկական Սովետական Հանրապետության Գերագույն Սովետի նախագահության կանոնակարգի 1-ին հոդվածի պահանջների կատարման վրա։ Հայկական Սովետական Հանրապետության Գերագույն Սովետի նախագահությունը 1937 թվականի ընթացքում ուշադրություն է դարձրել Հայկական Սովետական Հանրապետության Գերագույն Սովետի նախագահության կանոնակարգի 1-ին հոդվածի պահանջների կատարման վրա։ Հայկական Սովետական Հանրապետության Գերագույն Սովետի նախագահությունը 1937 թվականի ընթացքում ուշադրություն է դարձրել Հայկական Սովետական Հանրապետության Գերագույն Սովետի նախագահության կանոնակարգի 1-ին հոդվածի պահանջների կատարման վրա։

Ցոյն արտաքին նախարարը պարզելէ յետոյ Յունաստանի տեսակէտը Բաֆֆանտարիս - Մոլոֆ համաձայնութեան եւ նախագահ Հուվըրի առաջարկին մասին, անդրադարձաւ Յունաստան բնակող Հրեաներուն եւ յայտնեց թէ «Հրեաները ազնիւ եւ աշխատող ցեղ են։ Արժանի են սիրուելու եւ յարգուելու ամէն տեղ, ինչպէս Յունաստանի մէջ»։

Գերմանիոյ յայտնուած վարկերը

Ելեմտագէտներու յանձնախումբը որ Պալի մէջ կը գումարուէր քննելու համար Գերմանիոյ կացութիւնը, վերջացուց իր աշխատանքները եւ պատրաստեց տեղեկագիր մը որ քննելով Գերմանիոյ ելեմտական կացութեան զանազան երեւոյթները, կը յանձնարարէ 6 ամիս երկարաձգել կարճատեւ վարկերը։ Ասոնց գումարը կը հասնի 100 միլիոն տոլարի։ Այս երկարաձգումը պիտի կատարուի պայմանաւ որ ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան դրամատուները, որ 100 միլիոն տոլարի վարկ մը բացած են Գերմանիոյ, վճարման պայմանաժամերը երկարաձգեն իրենք եւս, իրենց կարգին։

Անգլիոյ խորհրդարանին քացումը

Անգլիոյ ելեմտական կացութիւնը բաւորքելու մտադրութեամբ մշակուած ծրագրին առթիւ, պահպանողականներու պետը յայտարարեր էր թէ անհրաժեշտ է հրաւիրել խորհրդարանը։

Կը հաստատուի թէ անգլ. խորհրդարանը նիստի պիտի հրաւիրուի սեպտեմբերի առաջին օրերը։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիւրինի Հայր. միութեան կողմէ։ Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Էվիլ-Զոլաի շքեղ սրահին մէջ։

Ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի կը ներկայացուի

ՇԻԼԼԷՐի ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

Միջնարարներուն Լիոնահայ նուագախումբը կը նուագէ հայկական եւ եւրոպական եղանակներ՝ ղեկավարութեամբ երաժիշտ Պ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի։

Տոմսակները կը ծախուին Թիրեաքեանի, Նիկողոսեանի ճաշարանները, յանձնախումբի անդամներուն մօտեւիանդէսին օրը կիշէն։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. միութեան կողմէ
Այս կիրակի ժամը 2.30ին Սոսիէթէ Լիոնէզի սրահին մէջ
Ղեկավարութեամբ՝ դերասան ԹՐԱԳՕՇի
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ «...ՓԱՇԱՆ»
Տոմսերու գին 5 ֆրանք

ԱՅՑ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԸ

Շապին Գարաճիսարի եւ շրջ. Ռազմիկ Հայր. միութեան կողմէ Օղոստ. 30 կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին։ Մուտք գերեզմանատան Gambettaի դուռէն։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, մասնակցութեամբ փարիզի 80 սկաուտներուն։ Այս կիրակի ժամը 2ին Stade Virabianի մէջ St. Antoine.

Կը նախագահէ՝ ՊԱԼԱՖԵԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Place d'Aixէն առնել 27 թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութիւն։ Մուտքը ազատ է

Կը հրաւիրուին Մարսէյլի եւ շրջանի հայրենակիցները։

ՀԱՅԵ՛Ր, ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ՁԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ
ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ ԱՆՑԸՆԵԼ, ԳՆԵՑԷՔ

ODEON — La Voix de son Maître — SEVA PARIS

ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՓԼԱՒՆԵՐԸ ԱՄԵՆԱԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

L. NICHANIAN

56 Rue Piat, Paris (20) Մէթրօ Պելվիլ

Ամառուան եղանակին ֆօնօները կը ծախուին ամենազեղչ եալ գիներով

8, RUE CHATEAUDUN

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԱԱՌԱՋ կը ծախուի Իսի-լէ-Մուլինօի մէջ

A l'Ecritoire գրատունը 63 Bld. Gallieni

Լիոնի մէջ «ԱԱՌԱՋ»ի գործակալն է

Խ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«Ցառաջ» ստանալ փափաքողներէ կը խնդրուի իրենց հասցէն շուտով յայտնել Պ. Խ.Մուրատեանի, 191 Cours Lafayette, Պ. Ն. Ցակոբեանի գրատունը կամ 202 Rue Boileau, Պ. Թիրեաքեանի ճաշարանը։

«ՄԵՆՔ» Մաժուլի տակ է երիտասարդ պարբերաթերթի բ. թիւը ճոխ բովանդակութիւնով։

Ֆրանսա, գաղութները եւ ամբողջ Պալքանները տարեկան 40 ֆրանք, մնացեալ երկիրներու համար՝ 2 տոլար։

Դիմել՝ ՆՇԱՆ ՊԻՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆի, 261 Rue du Fbg. St. Martin, Paris (10)։

Հ. Ց. Դ.

ԳԱՒԱՌ

Լիոնի կայծակ խումբի ժողովը վաղը երեկոյ ժամը 8ին, Հ. Ց. Դ. Ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

Լիոնի Պատ. միութեան ընդհ. ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը։

Լիոնի կուկունեան խումբի ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին Դաշնակցութեան Ակումբին մէջ։ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր անդամները բացառիկ ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին իր հաւաքատեղիին մէջ, Bar de la Poste, 2 rue Colbert.

Մասնաւոր հրաւիրագիր ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի այս յայտարարութիւնը իբր այն նկատել։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

ՄՏԱՑՈՂ

ժիւվիզի, տիկ. Ք.— 100 ֆր.,
Էթուի, Պ. Տ.— 35,
Մազական, Ց. Ղ.— 240,
Վ.այանս, Ք.— 40,

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուի Ակնցի միւնաս Սէմէրճեան, հօր անուն՝ Ադաքել. մօր անուն՝ Ֆիրուհի։ Ընդհ. պատերազմին կը գտնուէր պուլկար բանակին մէջ, ուր հետքը կորսուած է։ Իմացնել իր քրոջը Մարիամ Գըլլըրճեանի, 4 Rue Jouye-Rouve Paris (2)։ Գրտնողին 200 ֆր. նուէր։

5000 ՖՐԱՆՔ ՆՈՒԷՐ

Քէմախի վերի բագաւիճէն Խոսրով Էլպիգեան կը փնտռէ իր զաւակները՝ Ղազարոս, Կաթիկ եւ Ազատուհի, նաեւ իր հօրեղբօրորդւոյն զաւակները՝ Ալագ, Մաթէոս եւ Թաղիկ։ Իգմիրի դէպքէն առաջ Կաթիկէն լուր առնուած է Մալաթիայէն։

Կը խնդրուի Հալէպի հայրենակիցներու բարի օժանդակութիւնը։ Ասոնց մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին (5000) ֆր. նուէր եւ մէկ տարուան «Ցառաջ»։ Իմացնել H. Ghougassianի, 7 Rue Sanginelle, Mazagan, (Maroc).

EMPIRE մեկնէթ-Զօլ՝ 37 Av. Wagram

Կ'ուզուին ժէնսէ ռոպ կարող վարժ գործաւորուհիներ։ Դիմել Ե. Պոտուրեանի, 41 թիւ սենեակ, 11 Rue Sénégal, Paris (20). Մէթրօ Քուրոն կամ Պելվիլ։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդթ. եւ վարիսի։ Ամէնօր 9-12, 2-8, կիր. 9-12։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԷՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ
Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

ՖԻԶԷՌՄԻ (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՓՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ընդունելութեան ժամերը ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն. օրերը 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-4

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸ

ՋԱՁԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշել Հեռաձայն Littré 38—43

Ընտելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Columbia — Agence exclusive — POLYDOR — REGISTERED TRADE MA

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-8

1931ի Հայերէն, յունարէն եւ Թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր. Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆոնօները (երաժշտութիւն) 300—2000 ֆր.։ Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître-ի Courant continu-ն, գին՝ 478 ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Ծախուածները եա չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

CONSTANTINOPLE

ԹԻԹԻՆՃԵԱՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

37 RUE TRÉVISE, 37 մէթրօ՝ Cadet Tél. Taitbout 56—9

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական թարմ եւ մաքուր նպարեղէններ,

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ եւ ԱՆԽԱՐԴԱԽ ՍՈՒՐ

Պատուէրները անմիջապէս կը յանձնուին բնակարան

Գնումներու համար կր տրուի փրիմ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne. փարիզ (3) Թէլէֆոն՝ Archive 50—6

Մէթրօ՝ République եւ Filles du Calvaire

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

Պատուէրները շուտով կը յանձնուին բնակարան

«ԱԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՒԻԹԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

43. — ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Խանութները փակեցին, մեծ, պզտիկ, հարուստ, աղքատ, բոլորը միասին յուղարկաւորութեան փութացին։ Ազտիւլ Համիտի դէմ եւ իր վարչաձեւին հանդէպ անհնազանդութեան ի՛նչ լաւ ապացոյց, ճշմարտասիրութեան եւ բարեվարմութեան մասին աննկուն կապակցութեան ի՛նչ լաւ նշան։ Ախո՜ն, որ աղքին ճակատագրին վարիչները արթնամտութիւնը չունէին հասկնալու համար այդ ընդհանրական զգացման արտայայտութիւնները։ Ազատութեան այս նահատակին մարմինը արցունքով թաղեցինք Նիկոսիոյ գերեզմանոցին մէջ։ Երբեք չպիտի մոռնամ այն մարդկային եւ համակրական վերաբերումը, զոր ցոյց տուին Կիպրոսցիները աքսորականներուն, մեռեալ կամ կենդանի։

Ժամանակ մը յետոյ, Եպարքոսը մեռաւ, եւ իրեն յաջորդեց Մահմուտ Նէդիմ փաշան։ Նոր Եպարքոսը, ազատելու համար իր բարեկամը, նշանաւոր խուլ Ակմէտ պէյը, որ, իբրեւ «Նոր Օսմանցիներ»ու Մխիթեան անդամ, կը գտնուէր աքսորեալներուն մէջ, յաջողեցաւ ընդհանուր ներում շնորհել տալ բոլոր աքսորականներուն ու փախստականներուն։ Թէ հիւանդութենէ մը ապաքինումը, կամ ոտտապանէ մը ազատումը ի՛նչ տրճուանք եւ ուրախութիւն կը պատճառէ, զգալու համար պէտք է նախ կրել չարչարանքն այդ ազէտներուն։ Ա՛խ, ի՛նչ տրճուանք, ի՛նչ ուրախութիւն էր, որ զգացինք։

1288ին (1872), Բամպան ամսուն սկիզբը, Նիկոսիայէն հեռեւակ եւ ձիաւոր բիւրուղ բազմութիւն մը ողջերթի եկած էր մեզի, երբ մեկնեցանք քաղաքէն։ Զորսուկէս ժամ հեռու, Քաթըրճի գիւղին մէջ անցուցինք առաջին գիշերը, եւ յաջորդ օրը հասանք Թուղլա նաւահանգիստը։ Ամբողջ ժողովուրդը ուրախութեամբ դիմաւորեց մեզ։

44. — ՔԱՆԻ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐ ԿԻՊՐՈՍԷՆ

1284ին (1868) աւարտեցի նախակրթարանը, եօթը ամիս յաճախեցի զինուորական երկրորդական վարժարանը։ Այդ թուականին հայրս Կիպրոս հրաւիրեց մեզ։ Ընտանեբով Կիպրոս գացինք։ Հիճրէթի 1285 տարւոյն վերջերն էր, երբ Կիպրոս հասանք։

Երեք տարի մնացինք Նիկոսիոյ մէջ, որ կառավարչութեան կեդրոնն էր։ Այնտեղ ֆրանսերէն սորվեցայ եւ բարձրագոյն կրթութիւնս ստացայ։

Կիպրոսի կառավարիչն էր քիւրտ Սայիտ փաշան, որ բնութեամբ քաղաքավար մարդ մըն էր, սակայն թէ հօրս եւ թէ միւս աքսորականներուն լաւ չէր նայեր։ Պատահական տեսակցութիւններէն իսկ խոյս կուտար։ Անշուշտ պատճառը այն էր, որ կ'ուզէր իր աթոռը պահել եւ եպարքոս Ալի փաշային հաճելի ըլլալ։ Երբ այս կառավարիչը իր բնակարանէն կառավարչատուն երթար, առջեւէն կը քալէին 4 զինեալ յիսնապետներ եւ «եաթաղան»ով ու «քարապինա» հրացանով սպառազէն 4 Արնաւուտներ, իսկ ետեւէն կը քալէին իշխանութեան քանի մը բարձր պաշտօնատարներ։

Ու մինչ կառավարիչը այսքան կը սիրէր շուքն ու պերճանքը, կառավարչութեան կարեւոր պաշտօնատարներէն, հաշուակալը չափազանց խղճամիտ, պարզասէր եւ խոնարհասիրտ մէկն էր։ Անէն բարիք չէր պանար աքսորականներուն, անոնց տունը կ'երթար, որպիսութիւնը կը հարցնէր. շարունակ ճաշատեղան կուտար եւ զբօսանքներ կը սարքէր, այսպէսով մոռցնելու համար անոնց վիշաբուխ հայրս, որ հին զրկանութիւնը շատ կը սիրէր, ոչ մէկ գիշեր մինակ կը մնար, հաշուակալը իր մատենադարանէն եւ բարեկամներէն գիրք կ'առնէր եւ հօրս կուտար՝ զբաղեցնելու համար զայն։

45. — ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ

Երբ Թուղլա հասանք, անէն ընտանիք տեղաւորուեցաւ տան մը իբրեւ հիւր։ Մեր ժամանումէն երկու օր վերջ, լսեցինք որ Պոլսոյ ազգային հրամանատարը, Հիւսնի փաշան, աստիճանաղրկուելով պիտի անցնէր Էրզրում։ Հիւսնի Էֆէնտիանուով նաւահանգիստ կ'ելլէ եւ գլխուն «մէճլիսի»ներու «քիւլահ»ը անցընելով՝ ուղղակի Թուղլայի մզկիթը կ'երթայ։

Մեր տանտէրը հօրս ըսաւ.

— Աստուածային արդարութիւնը կատարուեցաւ։

Եւ հրաւիրեց, որ հայրս երթայ տեսակցի Հիւսնի փաշային հետ։ Կայն հայրս մերժեց, չուզելով ամօթալարտ եւ շատ ծանր վիճակի մը դնել ոստիկանական նախկին հրամանատարը։ Յաջորդ օրը նոտանք ատոր կան նաւ մը, որ խարիսխ ձգեր էր ծովուն բացը եւ այսպէս բաժնուեցանք Թուղլայի հիւրասէր ժողովուրդէն։ Իրիկուան պէմ նաւը ճամբայ ելաւ։ Յաջորդ առաւօտ 15ին Պոլիս հասանք։ Ժամանակ մը յետոյ Եւրոպայէն բազարձան նաեւ Նամըք Քէմալ, Զիա եւ Բէշատ պէյերը եւ իրենց ընկերները։

46. — ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

Երբ Նուրի պէյ վերադարձաւ Եւրոպայէն, «Հուրիէթ» թերթին բողջական հաւաքածոն փառակաղմ նուէր տուաւ ինձի։ Միւնոյն ժամանակ դաս կուտար կուտար Մոնթէսքիոյի գործերէն։

Ցետոյ ինձի կը բացատրէր իրաւաբանութեան փիլիսոփայութիւնը (Շիքմէթը ճուգուգ) *իր նօթերը, զորս գրի առած էր Փարիզի մէջ* երբ Համալսարանի դասախօսութեանց կը հետեւէր։ Բոլոր այս ճանապարհորդութիւնները բաւական ընդարձակեցին մտային պաշարս։

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ՆԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
20
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
20 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 1651 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀԵՌԱԽՈՐԷՆ ՄՕՏԱԽՈՐԸ

Վերջերս ուշագրաւ փոփոխութիւն մը կը նշմարուի Մոսկուայի արտաքին՝ յեղափոխական քաղաքականութեան մէջ։

Քանի մը տարի յաջորդաբար ամբողջ ուշադրութիւնը Հայր. Արեւելքի վրայ կեդրոնացնելէ յետոյ, տեսակ մը դարձ կը փորձէ Գ. Միջազգայինը։

Դարձ՝ դէպի անմիջական սահմանները եւ դէպի արեւմտեան Եւրոպա։

Արդարեւ, կարգ մը երեւոյթներ կ'ապացուցանեն թէ երկրորդական գծի վրայ նետուած է Ծայր. Արեւելքը եւ բոլշեւիկները այսօր աւելի շատ կը զբաղին Միջին Ասիայով եւ Եւրոպայով։

Անոնք յաջողեցան տակն ու վրայ ընել անծայրածիր Չինաստանը։ Եւ յաճախ կը պարծենան թէ յաջողած են կարմիր հեղափոխութիւններ հաստատել գանազան վայրերու մէջ։

Բայց, Չինաստանը ովկիանոս մըն է։ Զորս հարիւր միլիոն բազմութեան մը մէջ հինգ-տասը խարխխներ՝ չեն կրնար փուճացնել համաշխարհային յեղափոխութիւնը։ Չինաստանը շատ հեռու է դրամատիրական միջնաբերդերէն, և այնտեղ սարքուած նռովութիւնները չեն կրնար ունենալ անմիջական հետեւանք։

Եւ ահա կը տեսնենք որ, անցեալ գարունէն ի վեր, Գ. Միջազգայինը արտակարգ ճիգեր կը թափէ Պարսկաստանի մէջ։

Վերջին ամիսներու ընթացքին, կարմիր գործակալները յաջողեր էին հարիւրաւոր միամիտներ հրապուրել, եւ զէնք ու զինուորներ մթերել Ատրպատականի նահանգին մէջ։ Բայց կառավարութիւնը ժամանակին լուր առած ըլլալով, երեւան հանեց դաւադրութիւնը։ Այս առթիւ բանտարկուեցան հարիւրաւոր մարդիկ, — մեծ մասով Թուրք-Թաթար։ Զոհերուն մէջ կային նաեւ 40-50 հայ արհեստաւորներ (կօշկակար եւն.)։

Աւելորդ է ըսել, որ օտար գործակալներու այս գործունէութիւնը եթէ յաջողութիւն կը գտնէ երբեմն, պատճառը գարշապէս տնտեսական է։ Հացի խնդիր։ Ատրպատականն ալ, ինչպէս ամբողջ Պարսկաստանը, այս միջոցին մատնուած է Խան տոգնապի մը, եւ շատեր կը խաբուին գանազան խոստումներէ եւ շռնդալից խոստումներէ։

Այլապէս, չափազանց միամիտ պէտք է ըլլալ, հաւատալու համար թէ համայնավարութիւնը կրնայ արմատ բռնել Պարսկաստանի, մանաւանդ Ատրպատականի մէջ։ Երկրին ժողովուրդը շատ լաւ գիտէ խորհրդային արքայութեան իրական վիճակը, իբրեւ սահմանամերձ շրջան։

Թէհրանի կառավարութիւնը, իբրեւ անմիջական դրացի, աւագոյն յարաբերութիւններ մշակելով հանդերձ Մոսկուայի հետ, խստութեամբ կը հսկէ կարմիր վտանգին վրայ։ Օրէնքով ալ արգիլուած է ո՛ր եւ է գործունէութիւն՝ այդ ուղղութեամբ։

Պարսկաստանէն յետոյ, Գ. Միջազգայինը իր աչքերը յառած է դէպի Իրաք եւ Սուրիա։ Աչքեր ունի այդ երկիրներու բոլոր կարեւոր կեդրոններուն մէջ։

Այս ձեռնարկները, անշուշտ, ուղղուած են բրիտանական եւ ֆրանսական աշխարհակալութեանց դէմ։ Բոլշեւիկները կ'օգտուին ամէն պատեհ առիթէ, ազգային կիրքերը բորբոքելու եւ օտար լուծը թօթափելու համար։

Այդպէս ըրին Թուրքիոյ մէջ ալ, երբ նոր սկսած էր քեմալական շարժումը։

Մոսկուայի համար հիմնական քաղաքականութիւն է Արեւելքը ոտքի հանել նախ ազգային անկախութեան գետնին վրայ, յետոյ յանգելու համար բուն յեղափոխական շարժման։

Այս նպատակին հասնելուհամար, խոիր չեն դներ միջոցներու մէջ։ Կը գործակցին ու կը զինակցին ամէնէն վարկաբեկ եւ յետադիմական ուժերուն հետ։ Մօլլաներ, հօճաներ եւ ջարդարարներ(էնվէր, Նուրի եվն.) չէի՞ն որ պատուոյ տեղերը գրաւեցին Բագուի արեւելեան համագումարին մէջ։ Եւ դեռ այսօր ալ, չեն վարանիր շահագործել Պարսկաստանի կղերը։

Հեռաւորէն մօտաւորը վերադարձի մը ակնարկ նշանները կը տեսնենք նաեւ Թուրքիոյ մէջ, ուր շաբաթը անգամ մը համայնավարներ կը ձերբակալուին (Պոլիս, Իզմիր, Ատանա եւ աւելի խորերը)։ Մ. Քէմալ սիրակցորդ բարեկամն ու զինակիցն է Մոսկուայի, բայց աչքէ չի վրիպեցներ անոր կասկածելի խաղերն ալ՝ ի վնաս իր իշխանութեան։

Իսկ ինչ որ տեղի կ'ունենայ Գերմանիոյ մէջ, ամիսներէ ի վեր, չի կարօտիր ո՛ր եւ է մեկնութեան։ Կարմիրները իրենց գերագոյն ռազմախաղը կը փորձեն, բոցավառելու համար Գերմանիան, որ կը դիմադրէ, կը դիմանայ շնորհիւ ընկերվարական եւ արմատական հոսանքներու գերակշռութեան։

Ու վերջապէս, Մոսկուան ահա նորէն բանակցութիւններ կը վարէ Ֆրանսայի հետ, աւելի լայն հիման մը վրայ։ Նոյնիսկ մեծագումար վարկեր ստանալու առաջադրութեամբ։

Ո՛ր կողմէն ալ դիտենք, պիտի համոզուինք որ Գ. Միջազգայինը եւ խորհրդային կառավարութիւնը նորէն իրենց ուշադրութիւնը դարձուցած են դէպի անմիջական շրջապատը, ու դէպի Եւրոպա։

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄԻՆ ՄԷՋ

Կարգ մը կարեւոր փոփոխութիւններ կատարուեցան վերջերս Հայաստանի կառավարական կազմին մէջ։

Կրթական գործավար նշանակուած է Դրաստամատ Տէր Սիմոնեան (փարիզի հանգուցեալ «Երեւան» Թերթին նախկին խմբագիրը)։ Այդ գործավարութենէն «ազատուած է» Արտօ Եղիազարեան, «իր դիժումի համածայն»։

Առողջապահական գործավար նշանակուած է Գէորգ Ղեւոնդեան, Այդ գործավարութենէն «ազատուած է» Գարեգին Գարդաշեան, «շրջանում աշխատանքի անցնելու պատճառով»։

Եւ դարձեալ, «շրջանում աշխատանքի անցնելու պատճառով» Լեւոն Վարդապետեան «ազատուած է» Հայաստանի Գերագոյն դատարանի նախագահութենէն, Սուսաննա Շահվերդովա՝ բանուորագիւղացիական տեսչութեան գործավարութենէն, (իրեն յաջորդ նշանակուած է Ադասի Գալոյեան), վահան Մելքումեան՝ մատակարարութեան գործավարութենէն (իրեն յաջորդ նշանակուած է Լեւոն Ղազարոսեան, եւ փոխ-գործավար վահան Մալխասեան), Խորէն Յովսէփեան՝ պետական նախագիծերու յանձնաժողովի նախագահութենէն, Ելմտական գործավարութեան պաշտօնատարներէն իրաժարեցուած են Գուլամիրեան եւ Բալեան, «Թոյլ տրուած սխալների համար»։ Հրաժարեցուած է նոյնպէս ելմտական փոխ-գործավար Պետրոսեանը։

Իսկ Հայաստանի կոմունիստ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի եւ վերստուգիչ յանձնաժողովի միացեալ վերջին նիստին մէջ, որ փակուեցաւ 30 յուլիսին, կեդր. կոմիտէի բիւրոյի անդամ ընտրուեցան Գ. Գումեդին եւ փոխ-անդամ՝ Լ. Բարսեղեան։ կեդր. կոմիտէի մէջ մտան Դէմիրճեան, Ղարիբեան, Եսայեան, Յովհաննիսեան, Կուրդինեան, Ազգումանեան, Դր. Սիմոնեան, Դ. Շահվերդեան, Ս. Գրիգորեան, Վ. Աւազեան եւ Պ. Թորոսեան։

Կեդր. վերստուգիչ յանձնաժողովի մէջ մտան Մուղդիսին, Ա. Յովսէփեան, Ե. Խոջամիրեան եւ Ե. Յարութիւնեան։

Osur ևախակրթութիւնը արգիլուած

Կ. ՊՈԼԻՍ, 19 օգոստ.— Կրթական գործավարը հրատարակութեան տուաւ հրահանգ մը, որ իրարանցում պատճառեց օտար դպրոցներուն մէջ։ Համաձայն այս հրահանգին, ապագային ամէն Թուրք աշակերտ պարտաւոր է Թուրքերէն լեզուով եւ Թուրք ուսուցիչներէ առնել գրականութեան, պատմութեան եւ աշխարհագրութեան դասերը, ինչպէս կը տրամադրէ Թուրք պաշտօնական դպրոցներու ծրագիրը։

Թուրք իշխանութիւնը, հրատարակելով այս օրէնքը, կը կարծէ իր իրաւունքին մէջ ըլլալ։ Սակայն, նկատի ունենալով որ այս որոշումը յանկարծական ձեւով տրուած է, այն ալ դպրոցներու վերամուտէն հազիւ ամիս մը առաջ, առանց հաշուի առնելու այն պայմանագրութիւնները զոր կնքած են ուսուցիչները, իրապէս ծանր կացութեան մը կը մատնէ օտար դպրոցները։

Անկարելի կը հաւարուի պաշտօնական որեւէ միջամտութիւն։ Եւ սակայն, կ'ըսեն Թէ, Անգլիոյ դեսպանը, անձնական դիմում մը կատարելով, կը խորհի Թուրք կառավարութենէն խնդրել, որ մէկ տարի յետաձգուի հրովարտակին գործադրութիւնը։ Ներկայ հրովարտակը ամէնէն աւելի կը վնասէ ֆրանսական միաբանութեանց դպրոցներուն, ինչ որ կը նախատեսէին կանուխէն։

Երեսուն միլիոն մարդ անհետ

Չինաստանի ողողումները ահաւոր եւ անլուր աղէտի մը համեմատութիւններն առած են։ Ցորդած գետերու ալիքներէն 4 միլիոնի չափ տուներ փլած ու քշուած են արդէն։ Աւելի քան 30 միլիոն բնակչութիւն մնացած է անապաստան եւ կը դտնուի յուսահատական վիճակի մէջ։

Կացութիւնը կը ծանրանայ հետզհետէ, որովհետեւ ջուրը երթալով կը բարձրանայ։ Նիւթական մնասները կը գնահատուին մէկ քանի միլիառ ֆրանք։ Զոհերու մասին, պաշտօնական ոեւէ տեղեկութիւն չկայ։ Կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք կ'առնէ համաճարակը սահմանափակելու համար։

Երկրին մէջ, շատ տեղեր, ամրան ցանքերը փճացած են։

Սպանիոյ խռովութիւնները

Պարչելոնայի մէջ, թէեւ հանդարտութիւն կը տիրէ այս օրերս, սակայն բնակիչները մտահոգ են։ Քարտոնա կոչուած վայրին հանքերուն շուրջ, ամբողջ գիշերը հրացանի պայթիւններ լսուեցան, վրդովումի մատնելով բնակչութիւնը։ Առնէք մը ի վեր արդէն, հանքագործները գործադուլի մէջ են եւ գինուորներ կը հսկեն հանքերուն վրայ։ Սակայն, նկատի առնելով բնակչութեան դերասդրգիռ վիճակը, օդնական ուժեր ղրկուած են։

Գերմանիոյ առեւտրական կացութիւնը

Գերմանիոյ արտաքին առեւտուրը երթալով կը բարւոքի, ինչպէս նախատեսուած էր։ Ներածութիւնները հետզհետէ կը նուազին, իսկ արտածութիւնները դանդաղ բայց տեւական կերպով կ'աւելնան։

Օտար դրամներու գործառնութեան վրայ դրուած արգելքին հետեւանքով, ներածութիւնները իջած են 562 միլիոն մարքի։ Ամէնէն փոքր դումարն է որ արձանագրուած է 1929էն ի վեր, երբ ներածութիւններու միջինն էր 1120 միլիոն մարք, իսկ 1930ին 866 միլիոն։ Ներածման նուազումը աւելի ուշագրաւ է սննդեղէնի և հիւսկեղէնի վերաբերեալ նախանիւթերու վրայ։

Վարկի չգոյութեան հետեւանքով, գործատէրերն ստիպուած են ապրանքի իրենց մթերքները արտածել կոտրած գիներով։ Այս կերպով, յուլիս ամսուան արտածութիւնը բարձրացած է 827 միլիոն մարքի, ինչ որ ցոյց կուտայ 79 միլիոնի յաւելում մը յունիսի վրայ։

Սուրիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ

Արեւելեան նահանգներու մարզպան Իպրահիմ Թալի պէյ տեղեկագիր մը յանձնեց կառավարութեան, որով կը յայտնէ Թէ Սուրիացին Թուրքիա մաքսանենգութեամբ պարապողները գլխաւորաբար Ուրֆա, Մերսին եւ Այնթապ քաղաքները իրենց կեդրոն ընտրած են։ Անոնք սուրիական սահմաններէն ներս կը մտնեն, մեծաքանակ ապրանքներ՝ մետաքս, բուրդ եւն. կը գնեն եւ առանց մաքս վճարելու կը բերեն Թուրքիա։

Սահմանապահ ժանտարմաները չեն կրնար հետապնդել զանոնք, որովհետեւ սահմանը ընդարձակ է, բայց սահմանապահները անբաւական։

Իպրահիմ Թալի պէյ կը վերջացնէ իր տեղեկագիրը, հրաւիրելով կառավարութիւնը որ Սուրիոյ հետ կնքելիք մաքսային համաձայնութիւնը փութացնէ, որովհետեւ այդ է միակ դարմանը վերջ տալու համար զանազան սահմանային տգեղ դէպքերու, և մաքսանենգութեանց։

Մտահոգութիւն յունահայ գաղութին մէջ

ԱԹԷՆՔի «Նոր Օր»ը կը գրէ (15 օգոստոս).—

Գաւառներու մէջ շաբաթներ առաջ, տեղական իշխանութիւնները մանրամասնօրէն արձանագրած էին Հայերու անունները, բնակութեան վայրը, արհեստը։ Այս անգամ միեւնոյն արձանագրութիւնը կատարուած է ԱԹԷՆքի եւ Պիրէոնի գաղթականներուն մէջ։ Վարչութեան շրջանակներէն կը տեղեկանանք Թէ Ազգերու Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը եկած է զբաղելու Հայերը Յունաստանէն հեռացնելու ծրագրով։

Յաւելի է ըսել Թէ վարչութիւնը շաբաթներէ ի վեր նիստ գումարած չունի, շնորհիւ ռամկավարներու կազմալուծման քաղաքականութեան։ Ժողովուրդի ճակատագրին հետ այսքան թեթեւօրէն վերաբերումը պէտք է վերջ գտնէ եւ վարչութիւնը եթէ գոյութիւն ունի, պարտաւոր է լուսաբանել հանրութիւնը։

Ամերիկուհի մը կը ղողայ Վոսփորի մէջ

Պոլսէն կը հեռագրեն Թէ Օր. Անիթա Կրու, աղջիկը ամերիկեան դեսպանին, լողալով անցաւ Վոսփորը երկայնքէն, Սեւ Ծովէն մինչեւ Մարմարա, հինգ ժամուան մէջ։

Օրիորդ Կրու 22 տարեկան է։ Առտուան ժամը 4.50ին ջուրը նետուեցաւ երկու փարոսներուն մօտ, որոնք կը գտնուին եւրոպական եւ ասիական եզերքներուն վրայ, եւ ժամը 9.50ին հասաւ Մարմարա։ Հեռաւորութիւնը մօտ 30 քիլոմեթր է։ Ապահովաբար առաջին փորձն է այս։ Թէեւ լուղորդը օգտուեցաւ Վոսփորի հոսանքէն, որ քիչ մը ուժեղ է Սեւ Ծովէն Մարմարա ուղղութեամբ, բայց եւ այնպէս գնահատելի է յաջողութիւնը։ Ամերիկեան դեսպանը նաւու մը մէջ նստած, կը հետեւէր իր աղջկան, ու «կրամաֆոն» կը նուագէր։

Արաբական միութեան փորձեր

«Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ՀԱՅԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ...»

Դամասկոսէն կը հեռագրեն Պոլսոյ Թուրք Թերթերուն.—

Շատ յամառօրէն շրջող զրոյցի մը համաձայն, Հիճազի եւ Նէճտի Թագաւոր Իպնի Սուուտ եւ կարգ մը իսլամ աշխրէթներու պետերը ձեռնարկներ կը կատարեն, արաբական միութիւն մը կազմելու համար։ Եթէ այս ձեռնարկը դրական արդիւնք մը տայ, ամբողջ Արաբիան, մէջն ըլլալով նաեւ Սուրիան եւ Պաղեստինը, միակ մեծ պետութիւն մը պիտի կազմէ, մէկ Թագաւորի իշխանութեան տակ։

Կը կարծուի Թէ այս նոր ձեռնարկին մէջ կարեւոր դեր մը պիտի կատարեն արաբ գանազան աշխրէթները, որոնք միլիոնաւոր անձերէ կը բաղկանան։

Կ'ըսուի նաեւ Թէ միութեան նախաձեռնողները պիտի ուզեն որ Իրաքի Ֆէյսալ Թագաւորը իրենց գլուխը կանգնի։

Եթէ ձեռնարկը յաջողի, այն ատեն ի՛արկ պիտի ըլլայ խորհիլ դրաքիոյ Հայերուն եւ հոգատար պետութեանց կացութեան մասին։

Կրակուրոց համաևաւարհի ձերբակալումը

Շանկայէն կը տեղեկացնեն Թէ միջազգային Թաղի իշխանութիւնները յաջողեցան ձերբակալել համայնավար պետ մը, Նուլէնս, որ Խաղաղականի գաղութներուն եւ ծայրագոյն Արեւելքի մէջ կը վարէր քարոզչական լայն գործունէութիւն մը ընդդէմ մեծ պետութեանց։

Շանկայի եւրոպական շրջանակներուն մէջ այն համոզումը կը տիրէ Թէ Չինաստան այսպէսով կ'ազատի յեղափոխութեան մը վտանգէն։ Կ'ըսուի Թէ միջազգային Թաղի իշխանութեանց այս ձեռնարկը այնքան կարեւոր է, որքան խուզարկութիւնը, որ կատարուեցաւ 1926ին, Լոնտոնի Արգոսի գրասենեակներուն մէջ, յանգելով անգլեւոուս դիւանագիտական յարաբերութեանց խզման։

Նուլէնս, որ Գ. Միջազգայինի Գործադիր կոմիտէին անդամներէն մէկն է, յանձնուեցաւ, կնոջը հետ, չինական կառավարութեան։

Համայնավար պետը, որ 5 բնակարան ունէր Շանկայի մէջ, 8 Թղթատարական եւ 4 հեռագրական հասցէ, ու բազմաթիւ կեղծանուններ եւ կեղծ անցագիրներ, ուզած ատենը Պելճիքացի կը դառնար, կամ Չուիցերիացի, նոյնիսկ Անգլիացի։ Գրաւուած վաւերաթուղթերէն կը հասկցուի թէ Նուլէնսի ևկնոջ կատարած քարոզչութիւնը կը տարածուէր Ասիոյ բոլոր երկրամասերուն վրայ։ Վերջին ամիսներուն, անոնք բաշխած էին 80.000 սթերլին (10 միլիոն ֆրանք), յանուն Լէնինի։

ՊՈՂՈՍՅԱՆ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

(Ֆոնոգրաֆիան եգիպտոսցի)

Ֆոնոգրաֆիան ներկայացնում է ամենաանսպասելի ձայներ, որոնք ունկնդրի մոտ առաջացնում են զանազան զգացումներ։ Ֆոնոգրաֆիան ներկայացնում է ամենաանսպասելի ձայներ, որոնք ունկնդրի մոտ առաջացնում են զանազան զգացումներ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՍԷՆ ԼՈՒ, ՍԷՆ ՄԱՐԿՐԻԹ.— Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Ակումբին մէջ

Կը խօսի՝ ԸՆԿ. Պ. ՀԻՒՍԵԱՆ

ՊՈՒՎՂԱՒ ՕՏՏՕ, ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5ին սովորական հաւաքատեղին,

Կը խօսի՝ ԸՆԿ. Պ. ՀԻՒՍԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին ընկ. վարոյեանի բնակարանը:

Կը խօսի՝ ԸՆԿ. Պ. ՀԻՒՍԵԱՆ

Այս ժողովներուն կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ
Կը խօսի՝ ԸՆԿ. ՀԱՅԿ ՍԷՐԻՆԿԻՒԼԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. միութեան կողմէ
Այս կիրակի ժամը 2.30ին Սոսիէթէ Լիոնէզի սրահին մէջ
Ղեկավարութեամբ՝ դերասան ԹՐԱԳՕՇԻ
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ «...ՓԱՇԱՆ»
Տոմսերու գին 5 ֆրանք

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, մասնակցութեամբ փարիզի 80 սկաուտներուն: Այս կիրակի ժամը 2ին Stade Virabianի մէջ St. Antoine.

Կը նախագահէ՝ ՊԱԼԱՓԵԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Place d'Aixէն առնել 27 թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութիւն: Մուտքը ազատ է

Կը հրաւիրուին Մարսէյլի եւ շրջանի հայրինակիցները:

Հ. Ը. Դ.

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ կայծակ խումբի ժողովը այսօր երեկոյ ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆԻ Պատ. Միութեան ընդհ. ժողովը այսօր իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քրիստափոր ՆՆԹԱԿՈՎՍԿԻ ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

ԼԻՈՆԻ կուկունեան խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին ընկ. Նիկողոսեանի ճաշարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Օրակարգ՝ պատգամաւորի ընտրութիւն:

Այրի Տիկին Նոյեմզար Համբարձումեան, Այրի Տիկ. Աղաւնի Սամուէլեան, Այրի Տիկին Արմենուհի Քէօսէեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Սամուէլեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկ. Միհրդատ Համբարձումեան (Պերլին), Այրի Տիկ. Տիրուհի Մազազաճեան, Տիարդարբիէլ Համբարձումեան, Այրի Տիկ. Սաթենիկ Գաբրիէլեան (Պոլիս), ինչպէս նաեւ ճէպպարեան, Աստուածատուրեան, Մազազաճեան ընտանիքները ցաւօք սրտի կը ծանուցանեն իրենց եղբօր, մօրեղբօր, եւ ազգականին՝

ՏԻԱՐ ՄԿՐՏԻՉ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը՝ որ տեղի ունեցաւ Երկուշաբթի, 17 Օգոստ. յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, Հինգշաբթի առաւօտեան ժամը 10.30ին հանգուցեալին բնակարանը, 10 Place Carnot. Rosny-sous-Bois, եւ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մուհազդ ղրկուած չընդունելով կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

Gare de l'Estէն շոգեկառքը կը մեկնի ժամը 9.30ին, Porte de Vincennesէն առնել հանրակառք թիւ 118 եւ 121:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Պուէնոս Այրէս, Ս. Թ.— 5 տոլ. Բաշան, Պոր.— 165 ֆր.:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H. STEPHAN

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդթ. եւ վարիսի: Ամէնօր 9-12, 2-8, կիր. 9-12:

8, RUE CHATEAUDUN Ի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր անդամները բացառիկ ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին իր հաւաքատեղիին մէջ, Bar de la Poste, 2 rue Colbert.

Մասնաւոր հրաւիրագիր ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի այս յայտարարութիւնը իբր այն նկատել:

ԻՕԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՑի Ա. Ե. Հ. Կ. խաչի մասնաճիւղը Օգոստ. 17էն սկսեալ բացած է հայերէնի դասընթացք մը ձրի, վեց տարեկանէն վեր տղոց համար, շաբաթը չորս օր հինգական ժամ: 9—11 եւ 2—5: փափաքողներու կը տրուի ջուրթակի եւ մանտոլինի դասեր փոքրիկ վճարումով:

ՏԱՐՕՆ-Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, 121 Rue J. J. Rousseau, Իսի լէ Մուլինօ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

5000 ՖՐԱՆՔ ՆՈՒԷՐ

Քէմախի վերի բագատիճէն թոսրով էլպիգեան կը փնտռէ իր զաւակները՝ Ղազարոս, կաթիկ եւ Ազատուհի, նաեւ իր հօրեղբօրորդւոյն զաւակները՝ Աւագ, Մաթէոս եւ Յաղիկ: Իմմիրի դէպքէն առաջ կաթիկէն լուր առնուած է Մալաթիայէն:

Կը խնդրուի Հալէպի հայրենակիցներու բարի օժանդակութիւնը: Ասոնց մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 5000 ֆր. նուէր եւ մէկ տարուան «ՅԱՌԱՋ»: Իմացնել H. Ghougassianի, 7 Rue Sanginelle, Mazagan, (Maroc).

ԵԹԷ ամսավճարով հող գնած էք եւ կ'ուզէք ամսավճարով տուն շինել, կը ստանձնենք շինութիւնը հետեւեալ պայմաններով: Տան ներսի մասը՝ փլաթր, իսկ դուրսի կողմը՝ ֆիպրօսիման, որ քարաշէն տան տոկունութիւն ունի եւ արտօնուած է քաղաքապետութենէն:

Մէկ սենեակ 3×4 մ. 4995 ֆրանք, 2 սենեակ 2×3 եւ 3×3 մ. 6395 ֆր., 3 սենեակ 3×3 մ. 9900 ֆր.:

Ունինք նաեւ ծախու փոքր եւ մեծ հողաբաժիններ Փարիզի արուարձաններուն մէջ, կայբանի մօտ, ամսական 150 ֆր. ամսավճար: Մանրամասնութիւններու համար դրել՝ H. Hampartzoumian, Maison Maurice, 40 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (10):

Բաթալոկները կը ղրկուին ձրի:

EMPIRE մէթրօ-շօլ՝ 37 Av. Wagram

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ժէռսէ ռոպ կարող վարժ գործաւորուհիներ: Դիմել Ե. Պոտուրեանի, 41 թիւ սենեակ, 11 Rue Sénégal, Paris (20). Մէթրօ Քուրոն կամ Պելվիլ:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ մերսինի Ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մէտալլ Ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին Ռ. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), դերմանիշակագոյն, յետկարմրագոյն եւ ուլտրաձիկնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ *ՏԻԱԹԻՐՄԻԻ* բոլոր կերարկումները եւ էլեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն: Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէաճական, թեւադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վէներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:

Դարմանատան առաքելաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն:

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42
Métro: La Fourche եւ Brochant. Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ՏՕՔԹՕՐ Մ. Տ. ՆՈՐԱՑՐ

8 RUE BUFFAULT, PARIS (9e)
Հեռաձայն, PROVENCE: 20—37

Կը խնամէ ներքին եւ կիներու հիւանդութիւնները կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2—7 եւ ժամադրու. Թեամբ: կիրակի եւ տօն օրեր, առաւօտեան ժամը 10—12:

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

Ֆիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑի ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ETUDE DE Me BERNARD WAHÉ (պէօրնկաճեան)

(11e année)

Licencié en Droit de la Faculté de Paris
Ancien élève de l'École des Hautes Etudes Sociales

JURISCONSULTE

Conseil juridique à la Défense Automobile et Sportive de Paris et à la Mutuelle Militaire
18, Rue Dauphine, Parie (6e) Tél. Danton 73 97

Կը ստանձնէ ամէն տեսակ դատական խնդիրներ, ինչպէս նաեւ փողոցի արկածներ, անձամբ կը պաշտպանէ առեւտրական եւ հաշտարար դատարաններու առջեւ, կուտայ certificats de coutumesներ. կը կատարէ ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման վերաբերեալ բոլոր գործողութիւնները. կուտայ խորհրդակցութիւններ ֆրանսական եւ միջազգային օրէնքներու մասին—ամէն օր, բացի կիրակի եւ տօն օրերէ, երեկոյեան ժամը 6—7 եւ անկէ դուրս ժամադրութեամբ:

ՅԱՆՁ.— Նկատի առնելով ներկայ տնտեսական ֆանգամանքները, հայերու համար խիստ դիւրամատչելի պայմաններ կ'ընծայուին.

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՀԱՅԱՐԱՆ ՓԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

CORDONNERIE « A K A P »

Maison A. KAPIKIAN
17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89
Մէթրօ՝ ԱՎԼՐՈՆ կամ ՆԱՒԻՈՆ

Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն *Քոէֆ տը Շինի*, Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորհրդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՑԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՀԻՃԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

46.— ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

Մէկ ամիսէ ի վեր Պոլիս հասած էինք, երբ հայրս ինձի յանձնարարեց յաճախել դիւանագիտական դպրոց («Ճախրէճի աքլամ մէքթէպի»):

Այս դպրոցը մեծ դէմքեր տուած է մեր երկրին, այդ պատճառով կ'ուզեմ կարգ մը տեղեկութիւններ տալ այդ դպրոցի ուսուցիչներուն մասին:

Այդ շրջանին դիւանագիտական դպրոցը կը գտնուէր Սիւլէյմանիէ ճղկիթին մօտ, դէպի Տէօքմէճիլէր երկարած պողոտային վրայ: Ժամանակ մը յետոյ փոխադրուեցաւ Սուլթան Մահմուտի դամբարանին դիմացի շէնքին մէջ: Այս շէնքը կառուցուած էր իբրեւ համալսարան: Ետքէն կրթական նախարարութեան շէնք դարձաւ:

Այս դպրոցին մէջ չափազիտական եւ բնագիտական առարկաներէ աւելի, մեծ կարեւորութիւն կը տրուէր լեզուներու եւ գրականութեան: Դասաւանդութեանց ցուցակը կը լեցնէին մանաւորապէս արաբերէն եւ թուրքերէն գրականութիւնները, ինչպէս նաեւ ֆրանսերէնը:

Արաբական գրականութեան ուսուցիչն էր նշանաւոր Հոճա Շաքիր Էֆէնտին, որ կարող մէկն էր ուսումով եւ հմտութեամբ, ինչպէս ծանօթ իր արդիականութեամբ: Օր մը դասընկերներէս Շէմսէտտին Էֆէնտի,— որ ետքէն Թէհրանի դեսպան անուանուեցաւ եւ ժամանակ մըն ալ Էվգաֆի նախարարութեան մէջ մտաւ,— քառորդ ժամ ուշ եկաւ: Դասախօս Շաքիր Էֆէնտի հարցուց թէ ինչո՞ւ ուշացեր էր: Շէմսէտտին, որ չափազանց կրօնասէր էր, ըսաւ թէ «նամազ»ի պատճառով ուշ մնացեր էր: Դասախօսին դէմքը բոլորովին փոխուեցաւ բարկութենէն եւ չղայնութենէն, բոլորովին կարմրեցաւ եւ պոռաց.

— Էֆէնտի՛, իսլամական պարտականութիւն մըն է, զոր կարելի է կատարել դասէն առաջ ալ, դասէն վերջն ալ: Կարելի է ուրիշ օր մըն ալ աղօթել: Մենք հիմա կ'ապրինք աշխարհի վրայ, դասը աշխարհիկ պարտականութիւն մըն է, այնպէս որ անդրաշխարհի գործերէն առաջ պէտք է կատարել զայն: Եթէ անգամ մըն ալ կրկնէք, ձեզ դասի չեմ կրնար ընդունիլ:

Դասախօս Շաքիր Էֆէնտի դասաժամերը կը յարգէր ծայրայեղ կարեւորութեամբ: Ճիշդ ժամուն դասի կուգար եւ ճիշդ ժամուն կը մեկնէր:

Ուրբաթ օրերը հրայանը կ'առնէր, որպէսզի կ'երթար: Եթէ օդը աւրուած ըլլար, կը նստէր տունը եւ թարգմանութիւն կը կատարէր: Ֆրանսերէն գիտէր, ու Լամարթինի եւ Հիւկոյի բանաստեղծութիւններէն իր հաւնած կտորները արաբերէնի կը թարգմանէր: Կամ արաբերէն գրականութենէն ֆրանսերէնի կը թարգմանէր: Ամէն ձմեռ, երկու անգամ Բերա կ'անցնէր, ֆրանսական թատրոն երթալու համար: Երբ թատրոն երթար, ապարօշը կը հանէր, զոտիի պէս մէջքին կը փաթթէր:

Պատմութեան դասախօսն ալ, Հիլմի Էֆէնտի, իր քննադատական վերլուծումներով կը լուսաւորէր մեր միտքը: Ցեղոյ հրաժարեցաւ այս դասախօսը, որուն յաջորդեց պատմաբան Ասլտիւրրահման Շէրէֆ պէյ: Այս դասախօսը իր նախորդէն աւելի լաւ կ'աւանդէր պատմութիւնը, սակայնկը խուսափէր զանազան վարչաձեւերու մասին պատմական դատաստան կատարելէ:

Դասընկերներուս մէջէն կը յիշեմ անոնք, որ անուն ու պիրք շինեցին,—Երեսփ. Ժողովի նախկին նախագահը, Ահմէտ Բիլա, Փարիզի նախկին դեսպան Սալիհ Միւնիր, Վիէննայի նախկին դեսպան Մահմուտ Նէտիմ, կայսերական արարողապետ Կալիպ, Սելանիկի նախկին կուսակալ Էնիս եւ պետական խորհուրդի դիւանապետ Ֆուատ: Այս ընկերներէս, ինձի ամէնէն աւելի մտերիմ կը զգայի Ահմէտ Բիլան: Իր առանձնաքուն մտածումներն իսկ չէր ծածկեր ինձմէ: Երբեմն իրեն կը նուիրէի Նամըք Քէմալի օրեւէ մէկ գործը, զարմանքի մատնելով զինք: Ամէն գամ կ'ըսէր ինձի.

— Երբ ուսումս աւարտեմ, Եւրոպա պիտի երթամ: Այնտեղ ես Նամըք Քէմալի պէս գործեր պիտի հրատարակեմ: Պիտի աշխատիմ ինքնիշխան ազատել գերութենէ եւ տգիտութենէ: Ուրիշ իտէալ չունիմ:

Այսպէս դիւանագիտական դպրոցին մէջ ուսման ու զարգացման տարիներ անցան: 1291ին (1875) մտայ արտաքին նախարարութեան արտաքին գործակցութեանց դիւանը: Այդ թուականին արտաքին նախարարն էր Սաւֆէթ փաշա, իսկ արտաքին դիւանապետն էր Համտի պէյ, որ վերջը երբ թանզարաթի տնօրէնն էր, մեռաւ Փարիզի նախկին դեսպան Նուման փաշան ալ դիւանի լրատուներուն պետն էր:

Այս դիւանին մէջ հազիւ 4 ամիս մնացի: Այն տարին, որուշուած դիւանագիտական դպրոցի «քաջալաւ» նիշով վկայական ստացած շրջանաւարտներէն 12 հոգի Փարիզ ղրկել, իբրեւ ուսանող իրաւաբանութեան չափագիտութեան: Ես ալ առանցմէ էի:

47.— Ի՞ՆՉՊԷՍ ԾԱՆՕԹԱՑԱՑ ՆԱՄԸՔ ՔԷՄԱԼԻ ՀԵՏ

Նամըք Քէմալ պէյ, որ մեկն էր Կիպրոսի աքսորականներէն, բ տարուած էր Քաստամունու բերդին մէջ: Նամակով մը իրեն խորհուրդ տ ցուցի եւ խնդրեցի, որ, եթէ Եւրոպա մեկնելու յարմար կը նկատէ, յանձնարարական մը տայ Փարիզի իր ծանօթներէն մեկուն համար:

Քէմալ պէյ պատասխանեց թէ մեր ազգային օրէնսգիտութիւնը ս ումնասիրած եւրոպական իրաւագիտութիւն ուսանիլը օգտակար չի կ ըլլալ, այսուհանդերձ Փարիզի մեկ կողմէն մանելով եւ միւս կողմէն դ ելլելով իսկ կարելի է բան մը սորվիլ: Եւ յետոյ գրեր էր թէ Նամակ ղրկեր է իր բարեծանօթներէն Հաշիմ փաշայի, որպէսզի ինձի համար յ նարարագիր մը գրէ Հիւսնի պէյին, որ այդ ատեն կը հսկէր Փարիզի ուսանողներուն վրայ:

(Շար.)

ՅԱՌԱՋ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ՆՓԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵԻՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Ե. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)
MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ
21
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
21 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻԻ 1652

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԻՇՏ ՀԵՏԵԻՈՂԱԿԱՆ

Էնկիւրի նոր ծրագիր մը պատրաստած է, որուն համաձայն հարիւր հազար Թուրքեր պիտի տեղաւորեն Արեւելեան Նահանգներուն մէջ։

«Ճիւմհուրիյէթ»ն է որ կը գրէ.

— «Թուրքիոյ բնակչութիւնը խիստ քիչ է բաղդատմամբ երկրին տարածութեան, որով աւելի մեծ բնակչութեան պէտք ունինք, իսկ Գուլկարիոյ եւ Սերպիոյ մէջ կան բազմաթիւ անգործ եղբայրներ։

«... Սոյն գաղթականները առաւելապէս պիտի տեղաւորուին երկաթուղիներու ուղղութեամբ, եւ մասնաւորապէս դէպի վան երկարող շրջանակին մէջ»։

Զեռնարկը գլուխ հանելու համար, կը նախատեսեն հինգ միլիոն ոսկի ծախք։

Ցետոյ, կը խորհին գործը յանձնել ամերիկեան ընկերութեան մը, հետեւողութեամբ Ցունաստանի, որ յաջողապէս գլուխ հանեց մէկ միլիոն գաղթականներու տեղաւորումը։

Այս լուրերուն հետ մէկտեղ, Թուրք Թերթերը կը շարունակեն վայրենի կանչեր արձակել, Սուրիա եւ Լիբանան ապաստանած հայ գաղթականներու տեղաւորման մասին, որ ոչ գաղտնիք է, ոչ ալ մաս կը կազմէ բարձր քաղաքականութեան։

Կը նշանակէ թէ՝ Թուրքերը յամառ հետեւողականութեամբ կը շարունակեն իրենց քաղաքականութիւնը, հայկական ո՛րեւէ գործ, ո՛րեւէ պահանջ միանգամ ընդ միշտ խափանելու համար։

Արդարեւ, «վագրը» այնքան յառաջ կը տանի լրբութիւնը, որ կ'առաջարկէ Ֆրանսայի՝ Թունուզ եւ Ալժերիա փոխադրել հայ գաղթականները, փոխանակ զանոնք տեղաւորելու Սուրիոյ մէջ։ «Թունուզի եւ Ալժերիոյ պէս գաղթավայրեր աւելի նպատակայարմար են այս Հայերու ներկային եւ ապագային համար»։

×

Նոր չէ «արեւելեան նահանգները» Թուրքերով ծաղկեցնելու այս ծրագիրը։

Դեռ Համիտեան շրջանէն, Թուրք իշխանութիւնը բռնած էր այնպիսի քաղաքականութիւն մը, որ կը ստիպէր Հայը՝ ձգել իր հայրենի երկիրները, եւ իր ունեցած-չունեցածը Թողլու Թուրք «մուհաճիր»ներու։ Այս էր որ «հողային հարց» կը կոչուէր Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին։ Հայկական բազմաթիւ գիւղեր, ամբողջ շրջաններ՝ կոտորուած կամ լքուած, դարձեր էին Թրքական սեփականութիւն։

Իրերհատը աւելի արմատական եղաւ։ Եւ 1915էն ի վեր ոչ Թէ գիւղեր, ու ոչ միայն ամբողջ Թրքահայաստանը, այլ ողջ հայաբնակ վայրերը, իրենց շարժուն եւ անշարժ հարստութիւններով դարձած են «լքեալ գոյք»։ Կատարեալ աւար։

Տուն եւ հարստութիւն չմնաց այլեւս, եւ հիմա հողերն են, ապարաւոր ժառանգութիւնները են որ աւարի կը տրուին։ Որովհետեւ «Թուրքիոյ բնակչութիւնը խիստ քիչ է բաղդատմամբ երկրին տարածութեան, որով աւելի մեծ բնակչութեան պէտք ունինք»։

Ահմէտ Աղաէֆները տարիներէ ի վեր ծրագիրներ կ'որոճան, 50,000 քառ. քիլոմեթր տարածութեան վրայ 25—30 միլիոն Թուրք տեղաւորելու համար։

Այնպէս որ, պէտք չէ զարմանալ, հարիւր հազարի նոր ծրագրին համար։

Այս ծրագիրը Թերեւս հինգ-վեց տարի առաջ գործադրուած ըլլար, առանց քրտական շարժման։ Շէյխ Սայիտը եւ յետոյ Քէրաման ու Զիլանը վեր ի վայր շրջեցին տեղաւորման ձեռնարկները։ Գոնէ յետաձգեցին եւ դժուարացուցին։

Ինչ որ «արեւելեան նահանգներ» կը կոչենք, վլայեթներու ուղեհանդէս մըն էր Մեծ Պատերազմէն յետոյ։ Քրտական ըմբոստութիւնները եկան քար քարի վրայ չձգելու, միւնոյն ատեն տեւականացնելով անապահովութիւնը, Թշուառութիւնը եւ գաղթը։

Հիմա կը Թուի Թէ պայմանները նպաստաւոր կը համարեն, ծրագիրները նորէն ձեռք առնելու, եւ Հայաստանն ու Քիւրտիստանը վերջնապէս Թրքացնելու համար։

Չէ՞ որ Արարատը լուռ է արդէն, խորհրդային իշխանութիւնը միշտ Թուրքիոյ կողքին, իսկ Պարսկաստանն ալ՝ ճոռոկան դիրք բռնած քրտական շարժման դէմ։

— Հասէք, Թուրք եղբայրներ Սերպիոյ եւ Գուլկարիոյ, հաւասիկ անսահման տարածութիւններ ձեր տրաժաղրութեան տակ։ Զեզի կը սպասեն վանն ու Մուշը, Ալաշկերտն ու Պայազիտը, Երզնկան, Էրզրումը, Բաղէշը, Տիգրանակերտը, Խարբերդը։ Գացէք եւ շէնցուցէք։ Ո՛չ Հայ Ջնաց, ոչ Քիւրտ...։

×

Իսկ մե՞նք։ — կեցցէ՛ բանկալը։ կեցցէ՛ն Թերթերն ու ճառերը, խելքի տոպրակներն ու զարմանազան մարգանքները։ «Ա՛յսպէս, դուն այ՛նպէս»։

Կարծես գիտակցութիւնը չունինք մեր իրական վիճակին։ Ահա տասը տարիէ ի վեր կը խօսինք ու կը վիճինք ճիշդ ինչպէս ինչպէս երբ աւելի քան երկու միլիոն հայ ժողովուրդ կը նէին Թուրքիոյ մէջ, երբ ողջ էր կովկասը, իսկ արտասահմանի մէջ նորէն լրագրողներ եւ ճառախօսներ բռնած էին հրապարակը։

Եւ, ոչ մէկը պատասխանատու է ինքն իր աչքին։ Միշտ ուրիշներն է պատասխանատուն։ Միշտ ուրիշը։

Մեր բոլոր մարգանքները կը յանգին Թուրքի սրտէն ջուր մեկնելու։ Անոր հաճոյք պատճառելու։ Անոր հացին իւղ քսելու։ Ի՛նչ փոյթ։ կը բաւէ որ խօսքի տակ չմնանք...

Շ.

ՅՈՅՆԵՐՈՒ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ ԵՏ Կ'ԱՌՆՈՒԻՆ

Ոչ փոխանակելի ցոյներուն գրաւուած կալուածները ետ դարձնելու մասին հրատարակուած օրէնքը գործադրութիւն սկսած է։ Պոլսոյ կուսակալութեան հաղորդուած է ցանկը այն շէնքերուն, որոնք իրենց տէրերուն պիտի վերադարձուին։ Այս շէնքերուն մեծ մասը փոխանակուած Թուրքերու տրուած են, բայց ետ պիտի առնուին, օրէնքի տրամադրութեան համաձայն։

Փոխանակնալները, այս օրէնքին գործադրութենէն չլսնասուելու համար, խնդրագիրներ տուած են կազի եւ վարչապետ փաշաներուն, Ազգ. ժողովի նախագահութեան, եւ մէկ պատճէնն ալ խալքի ընդհ. քարտուղարութեան զրկած են։ Փոխանակեալ Թուրքերը իրենց խնդրագրին մէջ կը պարզեն այն կացութիւնը որուն պիտի ենթարկուին օրէնքի գործադրելուն վրայ, եւ կը խնդրեն որ երկու կողմերը գոհացնող միջոց մը խորհուի։ Այս առթիւ, իրենք կ'առաջարկեն որ փոխանակութեան խառն յանձնաժողովին մօտ գտնուած գումարները շէնքերու տէրերուն տրուին եւ իրենք մնան իրենց տեղերը։

ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒԹՈՒՄԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Համաձայն նոր օրէնքի մը, որ հաստատուեցաւ Պարսկաստանի խորհրդարանի կողմէ, կիները իրաւունք պիտի ունենան ամուսնալուծումի պահանջելու իրենց ամուսիններէն։

Ամուսնութեան նուազագոյն տարիք սահմանուած է, այրերուն համար՝ 18, կիներուն համար՝ 16։ Օրէնքը գործադրելի է սեպտեմբեր 24էն։

ՀԱՑԱՀԱՏԻԿԻ ԲԱՇԽՈՒՄԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն Թէ հաւաքական տնտեսութեան կեդրոնը հրահանգներ տուած է որպէս զի շուտով հաւաքեն ցորենի հունձքը, «Հարուածային» վաշտերը հրահանգ ստացած են աշխատիլ գիշեր ցորեկ։ Հաւաքուած հացահատիկը պիտի յանձնուի կառավարութեան։ Բացարձակապէս արգիլուած է հաւաքական տնտեսութեան անդամներուն միջեւ բաժնել հացահատիկ իւրաքանչիւր ընտանիքի սպառողներու թիւին, բաժանումը պիտի կատարուի հացահատիկի աշխատանքի օրերու թիւին։

Այս հրահանգները տրուած են, նկատի առնելով որ հաւաքական տնտեսութիւնները անբաւական քանակութեամբ ցորեն կը յանձնեն կառավարութեան։ Այս վերջինը կը ձգտի իր հսկողութեան տակ առնել աւելի բան։

ցորենի մթերման ծրագրին գործադրութիւնը մասնաւորապէս անգոհացուցիչ եղած է Հիւսիսային կովկասի եւ Ուրալի շրջաններուն մէջ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՀՐԱԺԱՐԱԾ

կոմս պէթլէն, որ տարիներէ ի վեր տիրաբար կը վարէր Հունգարիոյ ճակատագիրը, յանկարծ հրաժարական տուաւ առջի օր։

Հունգարիոյ միապետականները ոգեւորուած են նորէն, Թէեւ յաջորդ վարչապետը աւելի յետադիմական չի կրնար ըլլալ քան կոմս պէթլէնը։

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ ՊՈՒԼԿԱՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ՄԵՐՊԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Պելկրատէն կը հեռագրեն Թէ Մակեդոնացի յեղափոխականները փորձեցին անցնիլ սահմանը, եւ այս առթիւ սերպ անտառապահ մը սպաննուեցաւ։ Ուրիշ կէտի մը վրայ եւս հրացանաձգութիւններ տեղի ունեցան։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Բրիտանական տագնապը

Անգլիոյ նախարարները ինը ժամ անընդհատ ժողով գումարեցին առջի օր, տնտեսական տագնապին դարման մը գտնելու եւ մասնաւորապէս ելմտացոյցին բացը գոցելու համար, Պատերազմէն ի վեր, նախարարական ամէնէն կարեւոր ժողովն է այս։ Ներկայ էին դահլիճին 21 անդամները։

Ինչպէս յայտնի է, ելմտացոյցը բաց կը ցուցնէ 120 միլիոն սդերլին (14,880 միլիոն ֆրանք)։ Խորհրդակցութեան ընթացքին, նախարարները մէկ ժամ միայն դադար ունեցան, ճաշի համար։ Ինչպողական ծրագիրներուն մէջ կան նախարարներուն Թոշակները կրճատելու, ապահովագրական մնտուկներուն տուրքերը աւելցնելու առաջարկներ։ Իսկ ամէնէն փշոտ առաջարկն է մաքսային տուրքերը հարիւրին 10 աւելցնելու ծրագիրը։ Կ'առաջարկուի նաեւ հարիւրին 10 տուրք հաստատել դրամագլուխի վրայ, տասը միլիոն ոսկի շահելու համար։ Անգործներու մնտուկին ելքի եւ մուտքի տարբերութիւնն է 90 միլիոն սդերլին, որուն 35 միլիոնը կը ճարուի 1929ին քուէարկուած օրէնքի մը շնորհիւ։ Կը խորհին շարաթը երկու փէնիի աւելցնել բանուորներուն, գործատէրերուն եւ պետութեան ապահովագրական վճարքը, ինը միլիոնի նոր հասոյթ մը ապահովելու համար։

Ֆրանկեստուրա բանակցութիւններ

Ամերիկեան Թերթ մը ծանուցած էր Թէ չէզոքութեան դաշնագիր մը կնքուած է Խորհրդային Միութեան եւ Ֆրանսայի միջեւ, նոր բանակցութիւններու ընթացքին։

Փարիզի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կանխահաս կը համարեն այս լուրը։ Ճիշդ է որ առեւտրական բանակցութիւններուն հետ զուգընթաց, խորհրդակցութիւններ կը կատարուին քաղաքական գետնի վրայ եւս, Պ. Պէրթլոյի եւ խորհրդային դեսպանին միջեւ։ Բայց այդ խորհրդակցութիւնները հազիւ քանի մը ամիսէն որոշ ձեւ կրնան առնել, եթէ երբեք առնեն։

* * * *Ալակոդմեան Թերթերը ուժգնօրէն կը քննադատեն այս խորհրդակցութիւնները։ «Տէյլա» կը գրէ.*

— «Ոչ—յարձակման դաշինք մը չափազանց վտանգաւոր պայմաններով պիտի կապէ մեզ խորհրդային իշխանութեան եւ իրաւամբ դաւաճանութիւն պիտի համարուի Լեհաստանի մէջ։ Արդարեւ, եթէ օր մը բոլշեւիկները վճռ ունենան Լեհաստանի (կամ ուրիշ հարեւանի մը հետ), մենք չպիտի կրնանք միջամտել»։

Ապստամբութիւն Քուպայի մէջ

Բուռն ապստամբութիւն մը ծագած է Քուպայի մէջ (ուր նմանապէս հայկական գաղութ մը ունինք)։ Խիստ գրաքննութիւն հաստատուած ըլլալով, դժուար է ստոյգ լուրեր ստանալ։ Ամերիկեան հեռագրի մը համաձայն, այս միջոցին կատաղի կռիւներ կը մղուին Սանթա Քլարայի մէջ, կառավարական ուժերուն եւ ապստամբներուն միջեւ։ Դասալիք զինուորները կ'աւելնան։ Երկու օտար նաւեր, որոնց մէկը գերմանական, ռազմանիւթ փոխադրած են ապստամբներուն համար։ Կառավարական շրջանակներու մէջ կը կարծեն Թէ ապստամբները մեծ ուժեր ունին։

Միշտ աւելի բարձր եւ աւելի հեռուն

Ֆրանսայի ամէնէն ճարտար օդանաւորդները որոշած են նոր փորձ մը կատարել, կոտրելու համար ուղիղ գծով Թռիչքի մրցանիշը, զոր շահեցան ամերիկացի օդանաւորդներ Փոլանտօ եւ Պօրտմէն։

Այս երկու սաւառնորդները Ամերիկայէն Պոլիս Թռան առանց կանգ առնելու, կտրելով 8044 քիլոմեթր եւ 233 մեթր։ Ֆրանսայի օդանաւային նախարարութիւնը 800,000 ֆրանք պարգեւ սահմանած է նոր յաղթանակին համար։ Նոր օդանաւին անունն է «Միութեան գիծ No. 2»։ Պիտի մասնակցին Լը Պոր, Տօռէ, Մէրմօզ եւ Քոտոս։ Օդանաւը ունի 650 ձիու ուժ եւ աւելի քան ունի 10,000 քիլոմեթր կտրած է փակ շրջագծի մէջ։

1600 ևաւթահորեր փակուած

Թէքսաի (Մ. Նահանգներ) կառավարիչը պաշարման վիճակ հրատարակեց եւ հրաժարեց փակել 1600 նաւթահորերը, որոնք ամենամեծ տարածութիւնը կը բռնեն Մ. Նահանգներուն մէջ, — 2800 քառ. մղոն։

Պաշարման վիճակի յայտարարութենէն անմիջապէս յետոյ, զինուորներ շարժեցան դէպի նաւթահորերը, կառավարիչին հրամանները գործադրելու համար։ Զինուորները հազիւ երեւցած, սկսան փախչիլ բազմաթիւ ոճրագործներ, խարեբաներ եւ պոռնիկներ։

Կառավարիչը կը յայտարարէ Թէ բազմաթիւ շահագործողներ կան, որոնք կ'անսասան քարիւղի օրէնքին եւ եթէ ինք չշարժէր, ժողովուրդը ոտքի պիտի ելլէր։

ԱՄԱՆՈՒԼԱՀ ԿԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԻ... ԻԲՐԵԻ ԳՈՂ

Աֆղանիստանի գահընկէց արքան, որ ժրնեւ կը բնակի, առջի գիշեր իր ամարանոցը դարձած ատեն, կը տեսնէ որ բանալիները մոռցեր է։ Առանց պաղարիւնը կորսնցնելու, պատուհանէն ներս կը սողոսկի։ Դրացիները տեսնելով, ոստիկանութեան լուր կուտան Թէ գող մտաւ Դիմացի տունը։ Ոստիկանները կը վազեն, կը խուժեն ներս, եւ կը ձերբակալեն Ամանուլլահը, որ երկար վիճաբանութենէ յետոյ, կը յաջողի ապացուցանել իր ինքնութիւնը...

ԸՆԿ. ԹՈՐՈՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Ահա՛ ուրիշ մըն ալ յանկարծամահ։

Անբա՛խտ ընկեր։ Ամիսէ մը ի վեր եկած էր Ամերիկայէն, եւ կը պատրաստուէր վերադառնալու, Մարսէյլի հայրենակիցներն ալ տեսնելէ յետոյ։ Եւ ահա անակնկալ գոյժը..

Երէկ գիշեր ժամը 1ին, Թաքսի մը կը նստի, եւ ալ դուրս չելլեր։ Շարժավարը ի զուր կը սպասէ որ դրամը վճարուի։ Ցանկարծ դուռը բանալով կը դտնէ անշունչ մարմին մը։ Եւ կը տանի շիտակ հիւանդանոց — Օթել Տիէօ։

** *45 տարեկան և բնիկ Տիգրանակերտցի, ընկեր Թորոս Յակոբեան 1912է ի վեր հաստատուած էր Ամերիկա։ Հացագործութեամբ կը զբաղէր Փրովիտէնսի մէջ։ Երիտասարդ տարիքէն ժառանգած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ եւ միշտ խանդավառութեամբ կը հետաքրքրուէր կուսակցական աշխատանքներով։ Միտք ունէր գործերը կարգադրելէ յետոյ անցնելու Սուրիա։ 1915ի սարսափներուն կորսնցուցած է կինը եւ զաւակները։ Ունի եղբայր մը եւ ազգականներ՝ Ամերիկաի մէջ։*

Ամերիկեան հպատակ ըլլալով, մահուան լուրը անմիջապէս հաղորդուեցաւ ամերիկան հիւպատոսարան,

** *Մահուան պարագաները խորհրդաւոր ըլլալով, ոստիկանութիւնը քննութիւն բացած է։*

Հ. Ը. Դ. եւրոպայի կեդր. կոմիտէն ցաւով կը ծանուցանէ փրովիտէնսի (Ամերիկա) ընկերներէն

ԹՈՐՈՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ սեղի ունեցաւ Հինգշաբթի գիշեր ժամ 1ին, փարիզի մէջ։

ՓՈՔՈՐԻԿ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ ՋԱՐԴԻՓՇՈՒԻՐ

Առջի օր, իրիկուան դէմ, բուռն փոթորիկ մը պայթեցաւ Փարիզի վրայ, ծանր ճլառները պատճառելով։ Թէեւ կարճատեւ, բայց իրարու յաջորդեցին տեղատարափ անձրեւ մը, կայծակ եւ որոտում։

Զինուորական օդանաւ մը, որ Տիժոնէն ճամբայ ելած եւ Պուրժէ իջած էր, ժամը 4ին նորէն սաւառնեցաւ։ Կայծակն ու անձրեւը ժխտգնեցին հորիզոնը, եւ օդանաւորդը զգալով վտանգը, հրամայեց մեքենավարին վար իջնել անկարգելով մը։ Այս վերջինը քանի մը վայրկեան յետոյ, Օռէան փողոցին մէջ, կառչեցաւ շէնքի մը տանիքին։ Մեքենավարը օդին մէջ առկախ, օգնութիւն պոռաց։ Տունը մարդ չկար։ Դրացիները դուրս խորտակելով, ներս մտան եւ տեսան որ մեքենավարը պատուհանէ մը նետուած է ներս, եւ փռուած սենեակին մէջ։ Մէկ ոտքը կոտրած էր։

Իսկ օդանաւը երկար մաքառելէ յետոյ, գնաց ինկաւ Էօլիի պարտէզի մը մէջ, եւ չարդուփշուր եղաւ։ Օդանաւորդը հրաշքով ողջ մնաց։ դանադան վէրքեր ստանալէ յետոյ։

60,000 ՀՈԳԻ ԿՐ ԴԻՄԱԻՈՐԵՆ «ԿՈՄՈ ՅԷՓԼԻՆ»Ը

Հռչակաւոր օդապարիկը, կոմս Ցէփլին, Լոնտոն հասաւ առջի օր եւ հրամանատարը ընդունեցաւ մեծ պատիւներով։ Օդապարիկը վար իջած ատեն դիմաւորելու գացած էին 60,000 հոգի։

"ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒ ԱՆԿԱԽ,, ՀԱՅԵՐԷՆ

2.— ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Ծառաջ»ի միջոցաւ տպած յօդուածներուս մէջ կ'ընդունէի որ քիչ մը դժուար է արեւմտահայ բարբառը մաքուր պահել գաղութներու մէջ։ Կ'ըսէի թէ մեր դպրոցներն ու մամուլը, դժբախտաբար, բաղձալի տարբերու ձեռքը չեն, որովհետեւ հա՛ւնողը սպրդած է ներս։ Ու այս առթիւ ուշադրութեան կը յանձնէի աւելի մեծ անպատեհութիւն մը, որուն ձայնակցեցաւ «Ծառաջ»ն ալ։

Եւ ահա մեղադրանքները սկսան տեղալ բոլոր անոնց վրայ որ զղուած գաղթահայ գրականութեան մէջ տիրող քաոսէն, քաջութիւնը ունեցեր էին նշդրակի մը պէտքը շեշտելու։ Գայթակղեցան նոյն իսկ մեր շատ մը լուրջ և փորձառու ընկերները։

Ըսենք, արդարութեան համար, որ եթէ այդ մեղադրանքներուն մէջ յաճախ հեղնութիւն կար, երբեմն կար նաեւ ազնիւ մտահոգութիւն մը՝ հոգ չէ թէ աւելորդ։ Երբ մենք ձայն բարձրացուցինք յանուն արեւմտահայ բարբառի մաքրութեան՝ մեղադրողներէն քիչերը միայն հասկցան մեր նախանձախնդրութիւնը։ Ոմանք ալ վրտանգ մը նշմարեցին մեր առաջարկին մէջ։ Կարծեցին թէ երբ արեւմտահայ լեզուն առանձինն զարգանայ՝ խրամատը աւելի՛ լայն կը բացուի երկու հայ բարբառներուն, եւ հայութեան երկու մայր հատուածներուն միջեւ։

Երկու խօսք միայն բոլոր անոնց որ, այս առթիւ, ուզեցին տեղական հայրենասիրութիւն վերագրել մեզի։

Նոյն իսկ այնպիսի օրերու երբ յանուն Միացեալ և Անկախ Հայաստանի այսօր երդում ընողներէն շատերը Բարլ Մաքս կը հոլովէին, «Հոսհո՛ս» Պոլսոյ մէջ սերունդ մը կար որ իր հոգիին մէջ վաղուց փըլլացած էր սահմանները, եւ ոտնաձայնը կ'առնէր աղատութեան, հըբաշքին։

Այդ սերունդին համար սահմաններ չկային արդէն։ Կովկասէն եկած ժպիտը, ճիչը, երգի մը յետին բըրդուճը նուիրական էր անոր համար։ Ծածախ իր արժէքները մոռցած՝ ան Կովկասէն մարգարէի, սուրբի կը սպասէր, ու իր հոգին լա՛յն կը բանար հեռաւոր եղբայրներէ եկող ձայնին։

«Տեղական հայրենասիրութիւն» չէ մեր ըրածը, երբ կը սոսկանք մեր լեզուին այսօրուան վիճակէն, ու կը պոռանք թէ ճշմարիտ Պրոպատիկէ մը գարձեր է հայ մամուլը այսօր, ուր ժողովուրդ են բոլոր կազերն ու հաշմանդամները, բոլոր անոնք որ վիժեր են ուրիշ ասպարէզներու մէջ ու իրենց շունչը հայ թերթերուն մէջ են եկեր առեր, ամէնէն տափակ վարժապետներէն մինչեւ տիրացուն, պատուելին, անանկ խանութպանը, մինչեւ վաշխառուն։ Տեղական հայրենասիրութիւն չէ պոռալ թէ հասնողը գրի՛չ կը շարժէ, թէ հիմա հայ խմբագրատունները ա՛լ դամբիւղ չունեն։ Թէ պէտք է զոռի ցորենը կորեկէն, ու մաքրուի արեւմտահայ բարբառը։

Այո՛, կ'ուզենք որ մեր բարբառը մաքրուի։

Ցանուն հա՛յ լեզուին, հա՛յ գրականութեան,

Եթէ մաքրուի արեւմտահայ բարբառը՝ շահողը հայ գրականութիւնը կ'ըլլայ։

Այս նախանձախնդրութեան «տեղական հայրենասիրութիւն» չեն ըսեր։ Ուրի՛շ բան է այդ հայրենասիրութիւնը։ Երբ Կովկասի մէջ «Հոսհո՛ս» կանչեն մեզ, ու Պոլսեցին չախոռժի «Հէնցումէնց»ներէն, երբ Վանեցին Վանէն զատ ուրիշ հայրենիք չճանչնայ, ու Հայաստանի մէջ մեզ գաղթականի տեղ դնեն, հո՛դ փնտռենք տեղական հայրենասիրութիւնը։ Երբ Պոլիսը խորշի գաւառացիէն, ու գաւառը Պոլսոյ չհաւնի, երբ նոյն իսկ Պոլսոյ թաղերը իրար քամահրեն, խասգիւղցին ինքզինքը աղնուական հոչակէ, ու Սկիւտարցին միակ ազգասէրը, — հո՛ն փնտռենք տեղական հայրենասիրութիւնը։

Ու դեռ գիտէ՞ք ո՛ւր է «տեղական հայրենասիրութիւնը»։ Երբ Մալաթիացին ուրիշ երազ չունի բայց եթէ իր Նոր Մալաթիան, Խարբերդցին իր Նոր Խարբերդէն դուրս ուրիշ Հայաստան չընդունիր, ու Հայաստանի ամէն նահանգը, ու այդ նահանգներուն ամէն մէկ գիւղը իրմէ դուրս Հայ չի ճանչնար։ Պէտք է ա՛յդ հայրենասիրութիւնը ողբալ։

Արեւմտահայ բարբառը զտել ուզելը մեղք չէ։ տեղական հայրենասիրութիւնը երբեք դեր չունի հոդ։ Մեզ մեղադրողները կը սխալին եթէ կը կարծեն որ Պոլիսը մեզ կախարդած է ու անոր ստեղծած բարբառը կաշկանդած է մեզ։ Արեւմտահայ բարբառով գրիչ շարժող մեր գրողներէն քանի՞ հատը բուն Պոլսեցի են։ Երկրէ՛ն կու գան մեր այսօրուան արեւմտահայ գրողներուն մե՛ծ մասը։ Թող մեղադրէին մեզ եթէ ամէն մէկս մեր ծնած տեղին բարբառովը գրէինք։ Ա՛ս կ'ըլլար տեղական հայրենասիրութիւնը։ Ու ա՛ս կ'ըլլար ողբալին։

* * *

Զկայ մէկը որ չըմբռնէ երկուութեան չարիքը։

Բայց, ի՞նչպէս ծագեցաւ այդ չարիքը։

Մեր հին բարի օրերուն, երբ ոսկեղա՛ր ունէինք, միակ բարբա՞ռ մը կար լոկ, թէ գրաբար կոչուած այդ լեզուին կողքին կար եւ ուրիշ մը։

Կամ թէ մեր այսօրուան աշխարհաբարը արդեօք գրաբարի աղաւաղումէ՞ն յառաջ եկած է։

Կէտ մը կայ, սակայն, որուն շուրջը համաձայն են մեր բոլոր բանասէրները։ Երբ Մեսրոպ հայ տառերուն գիւտը ըրաւ եւ գրական հայերէնով առաջին թարգմանութիւնները եւ հեղինակութիւնները երեւան եկան, գրուած լեզուն այն լեզուն էր որ կը գործածէին Այրարատեան աշխարհին մէջ ժողովուրդին բարձրագոյն դասերը, եկեղեցականները եւ աւագանին։

Այս մասին վէճ չկայ։ Բանասիրութիւնը տուած է արդէն իր վերջնական կարծիքը։ Նոյն իսկ արդէն դար մըն է որ բանասէրները համեմատաբար հաշտ են։

Երկրորդ եւ երրորդ դարերու մէջ, կ'ըսէր՝ օրինակի համար՝ Քեորբէ Պատկանեան, Հայաստանի զանազան գաւառական լեզուներէն մէկը՝ գերիշխանութիւն մը ստացաւ միւսներուն վրայ, եւ իսկոյն պաշտօնական ու դասական լեզու եղաւ։ Արարատեան նահանգի այս արքունի լեզուն (աստանիկ կը կոչուէր, ինչպէս Պարսկաստանի արքունի լեզուն ալ ֆերսի։ Երբ հայերը քրիստոնէութիւնը ընդունեցին Դ. Դարու մէջ, ու հինգերորդին մէջ յօրինուեցաւ հայ այբուբենը, արքունի լեզուն եղաւ միակ գրական լեզու եւ գիտնական բարբառ։ Աստուածաշունչի թարգմանութիւնը ընդհանրացուց անոր գործածութիւնը։ Հռչակաւոր գրագէտներու երկասիրութիւնները ճոխացուցին զայն իսկոյն, որ աւելի կատարելագործուեցաւ ասորի եւ մանաւանդ յոյն գրականութեան ազդեցութեամբը։

Դժուար չէ բացատրել թէ ինչո՛ւ Հայաստանի բարբառներէն մէկը, Արարատեանը, ինքզինքը հարկադրեց բոլորին, գրական լեզու դառնալով։ Նախ անշուշտ կար աշխարհագրական դիրքի գերազանցութիւնը։ Արարատեան նահանգը Մեծ Հայքի 15 նահանգներէն ամէնէն ընդարձակն էր եւ ամէնէն կեդրոնականը. իր բարբառը ամէնէն աւելի մօտելին էր բոլոր նահանգներուն ալ։ Արարատեան նահանգը ունէր եւ պատմական հմայք. հոն էին եղած Հայաստանի հին մայրաքաղաքները՝ Արմաւիր, Արտաշատ, Դուին, Վաղարշապատ, Եւայլն. հոն էր եղած ուրեմն արքունիքն ու աւագանին։ Այդ նահանգին մէջ էր Հայոց կաթողիկոսական աթոռը եւս, եւ հոն կը սնէր կղերական ընտանին։ Ակէ դատ, Արարատեան բարբառը աւելի անաղարտ կը մնար քան սահմանային նահանգներուն բարբառները՝ որոնք միշտ ենթակայ էին օտար լեզուներու ազդեցութեան։ Զմոռնանք նաեւ որ Արարատեան նահանգին մէջ ապրող ընտրանին մեծապէս պէտք է զարկ տուած ըլլար տեղական բարբառին զարգացման։ Եւ վերջապէս Սահակն ու Մեսրոպը հոն էին սնած ու գործի լծուած։

* * *

Բանասէրները սկսած են համաձայնիլ նաեւ ուրիշ կէտի մը մասին։ Թէ, գրաբարին հետ, ռամկօրէն մըն ալ կար։ Թէեւ չէր գրուեր ան, բայց կը խօսուէր։

Կը կարծուէր նախապէս որ մանաւանդ աշխարհիկ լեզու մը ունեցած չենք եւ որ մեր միակ լեզուն մեր նախնիքներուն գրած եւ նաեւ խօսած գրաբարն է։ Կը կարծուէր դարձեալ որ մեր աշխարհիկ լեզուն աղաւաղումն է գրաբարին եւ սկսած է կազմուիլ երբ Հայերը դարձեալ իրենց գերութեան ու խաւարին մէջ, ոսկի ու արծաթ դարեր ստեղծելէ յետոյ գրաբարի օրով։

Բայց շատ չղիմացաւ այս տեսութիւնը։ Աւելի մանրազնին ալրպտումներ երեւան հանեցին որ մեր նախնիքը ունէին ղրաւոր եւ խօսուած լեզուներ, իրարմէ բոլորովին անկախ, եւ որ ժամանակը երկուքին վրայ իր դերը խաղաց՝ մէկը զարգացնելով հետզհետէ եւ գրական լեզու դարձնելով, իսկ միւսը թաւալելով մեռեալ լեզուներու ծոցը։

Նոյնիսկ անցեալ դարու կէսերէն մեր բանասէրները սկսան զալ այդ եզրակացութեան։

Զի հաստատուիր այն կարծիքը թէ, կ'ըսեր Հախվերդեան, Հայաստանի մէջ եղած ըլլայ ատեն մը կամ երկիր մը՝ ուր խօսուած ըլլայ հինգերորդ դարու Թարգմանչաց ու անոնց հայացուցած Աստուածաշունչին լեզուով։ Կարելի է որ հինգերորդ դարու Հայերը մեզմէ հարիւրապատիկ աւելի դիւրութեամբ կը հասկնային այդ լեզուն, բայց երբեք խօսած չեն զայն։

Բանասէրները անշուշտ չորս վճիռներով չբաւականացան։ Անոնք իսկապէս պրպտեցին եւ գտան հայ բարբառներու հետքերը նոյնիսկ մեր գրաբարին օրով։ Այնպէս որ, այլեւս վէճի չի դիմանար պնդել թէ նոր դարերու պտուղ է ռամկօրէնը, որ մեր այսօրուան աշխարհաբարին ծնունդ տուաւ։

Գաւառաբարբառներու գոյութիւնը Հայոց մէջ ամէնեն աւելի դիւրաբացատրելի գարցն է, մանաւանդրութեան պատմութեամբ զբաղողի մը համար։ Երկիր մը որ ինքնավար նահանգներու բաժնուած՝ աւատական դրութիւն մը կ'ապրի, որ հաղորդակցութեան միջոցներ չունի իր հեռաւոր շրջանները իրարու կապելու համար, որ չաճախ բաժնուած է բարքերով, մտայնութեամբ եւ քաղաքական ուղեգիծով, եւ որուն գանազան շրջանները տարբեր ժողովուրդներէ մնաւոր սնունդ կ'ընդունին, չէր կրնար ծնունդ չտալ շատ մը տեղական բարբառներու։ Երբ, մինչեւ վերջերս մեր ժողովուրդը իր ծոցին մէջ կրցաւ պահպանել բազմաթիւ գաւառաբարբառներ, անոնց սնունդ տալ եւ ապրեցնել նոյնիսկ՝ երկու գրական բարբառներու աւերներէ, գարմանալի թող չթուի, երբ մեր նախնիքը իրենք ալ ունէին իրենց գաւառաբարբառները։

Զգենք սակայն ենթադրութիւնները, եւ փաստերուն դիմենք։ Դիմենք նոյն իսկ մեր ոսկեղարու մատենագիրներուն։

Կորիւն, Մ'արաց սահմանակից շրջաններու բնակիչներու մասին խօսելով, կ'ըսէ թէ անոնք կրթութեան եւ ուսման դժուարընտել էին *իրենց* խեցգեկագոյն *եւ* խոշորագոյն *լեզուին համար*։

«Հրաման առեալ ի թագաւորէն՝ սկիզբն առնելոյ վխուժատուժ կռմանան Մ'արաց, որք վասն խեցգեկագոյն եւ խոշորագոյն լեզուին դժուարամատոյցք էին. առեալ պարզասօս, հեւատորաբանս կրթեալ... կացուցանէին... մինչեւ բնաւ արտաքոյ իւրեանց բնականութեանս զերծանել։ Եւ ի ձեռն առեալ այնուհետեւ... զաւետարանական արուեստն ի թարգմանել, ի զրել եւ յուսուցանել։»

Կորիւնի խեցգեկագոյն եւ խոշորագոյն *լեզու բառը* անշուշտ կոշտ գաւառաբարբառն էր, զոր կը խօսէին Մարաց սահմանակից շրջանները։

Կորիւն անհրապոյր գոյներով կը ներկայացնէ նաեւ Սիւնեաց գաւառին Հայերը՝ «գազանամիտ, վայրենագոյն եւ ճիւաղաբարոյ» կոչելով զանոնք, ինչպէս նաեւ Փայտակարանի եւ Գուգարաց բնակիչները։

Ուրիշ մատենագիրներ ալ ակնարկներ ունին՝ ձգենք հետքերը որ կը վխտան անոնց մէջ։

Թիշենք այս առթիւ որ վէճի նիւթ է Խորենացիի «Հասարակաց խօսիւք» (Գ. Ա.) բացատրութիւնը, երբ կ'ըսէ թէ իր պատմութեան երրորդ մասը պիտի գրէ «Հասարակաց խօսիւք»։ Կ'ակնարկէ՞ր արդեօք ռամկական բարբառի մը։ Բայց Խորենացիի պատմութեան այդ երրորդ մասը լեզուական տեսակէտով տարբերութիւն մը չունի առաջին երկու մասերէն։ Կամ այն է որ ի վերջոյ հրաժարած է «Հասարակաց խօսիւք» գրելու իր մտադրութենէն, եւ կամ այդ բացատրութեամբ կ'ուզէ հասկցնել թէ «պարզ լեզուով» պիտի գրէ, այսինքն առանց հեւատորական ձեւերու։ Կարծողներ ալ կան թէ այդ բացատրութեամբ կ'ուզէ իմացնել թէ իր պատմութեան այդ մասը պիտի շարադրէ «Ներա՛նգի աւանդութեանց» վրայ հիմնուելով։

Բանասէրները դժուար կը մեկնեն նաեւ Խորենացիի ակնարկը հայ լեզուներու («Հայկականացս լեզուաց» Գ. Մբ.) մասին։ Որքան ալ համաձուած ըլլան Խորենացիի օրով հայ բարբառներու գոյութեանը՝ կը դժուարանան Խորենացիի ակնարկը վերագրել այդ բարբառներուն։

Բայց եթէ մտաեանգրութիւնները ժլատ են ակնարկութեանց մէջ՝ մեզի կուտան այլապէս զօրաւոր փաստեր։ Այդ փաստերը կը քաղենք նոյնիսկ իրենց գործածած լեզուէն, որ շատ բան կը մատնէ իրենց ծածկած հարցերուն մասին։

ՍԻՐՈՒՆԻ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱԳՆԱՊ

ՍՈՒՐ ՏԱԳՆԱՊ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ ՄԷՋ.— ՕՏԱՐՆԵՐՈՒՆ ԾԱՆՐ ՎԻՃԱԿԸ.— ԴԷՊԻ ԳԻՒՂ.— ՌՈՒՍ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ՁԵՌՆԱՐԿԸ.— ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹ.— ԻՍԿ ՄԵ՛Ն Ի.— ՇՐՋԱՆՆԵՐԸ ՄՈՌԱՑՈՒԹԵԱՆ ՏՐՈՒԱԾ.— ԴԺԲԱԽՏ ԱՐԿԱԾՆԵՐ.— ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՆ ԱԼ ԼՔՈՒԱԾ։

ՊՈՒԷՆՈՍ-ԱՅՐԷՍ, 23 յուլիս— Տնտեսական տագնապը կապարի մը ծանրութեամբ իննած է Արժանթինի հանրապետութեան բնակչութեան վրայ։ Գիւղը քաղաքէն դէշ, քաղաքը գիւղէն աւելի յուսահատական։ Անգործներու յարաճուն թիւը վտանգաւոր կացութեան մը կը մատնէ երկիրը լուրջ մոահոգութիւն պատճառելով օրուան վարիչներուն։

Տնտեսականին հետ զուգընթաց, Արժանթինի քաղաքական կեանքն ալ բնականոն ընթացք չունի։ Հակառակ անցեալ տարուան սեպտեմբերեան յեղափոխութեան՝ զոր այնքան խանդավառօրէն դիմաւորեցին ուսանողութիւնը, գինուորական դասը, ու ժողովրդի լայն խաւերը, այսօր շատ շատերը յուսախաբութեան մատնուած են։ Շատերու վարդագոյն երազները օդն ելած են։

Անցեալները տեղի ունեցած ընտրութիւնները, հակառակ բոլոր օրինական ձեւերուն, անվաւեր նրբակեցին ժամանակաւոր կառավարութեան կազմը։

Ապագայ ընտրութիւններուն մէջ բախտորոշ նշանակութիւն պիտի ունենայ Արժանթինի ընկերվարական կուսակցութեան դիրքը։ Վերջին տարիներուն ընկերվարականներու աղդեցութիւնն ու գաղափարը շատ աւելի ծաւալուն ու խոր արմատներ է նետած աշխատաւոր խաւերու մէջ քան ուրիշ որեւէ կուսակցութիւն։ Բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները ալ այս կամ այն ձեւով կ'աշխատին սիրալիր յարաբերութիւն մը ստեղծել իրենց եւ ընկերվարականներու միջեւ։ Նոյնիսկ առժամեայ կառավարութիւնը, հակառակ գինուորական կացութեան ու խիստ դրաքննութեան, կը զգուշանայ նոյն ձեւերը գործադրել ընկերվարականներու հանդէպ։ Ընկերվարական երեսփոխան Նիքոլա Ռեփետօն իր ընդդիմադիր ճառերու պատճառաւ քանիցս ձերբակալուեցաւ, բայց հազիւ քանի մը ժամեր տեւեց բանտարկութիւնը, մինչդեռ ուրիշները ամիսներով ներսը կը մնան։

Ընկերվարականները բռնած են ծայրագաւառներէն մինչեւ մայրաքաղաք Պուէնոս-Այրէսը, ուր կեդրոնացած է գրաւոր ու բանաւոր գործունէութեան ուղն ու ծաւը։ *Ժողովրդային Տունը* (Casa del Pueblo) *հարազատ ժամադրավայրն է* բոլոր անոնց, որոնք հոն նպաստ իւրեանց բնականութեան տարբերութիւն մը չունի առաջին երկու մասերէն։ Կամ այն է որ ի վերջոյ հրաժարած է «Հասարակաց խօսիւք» գրելու իր մտադրութենէն, եւ կամ այդ բացատրութեամբ կ'ուզէ հասկցնել թէ «պարզ լեզուով» պիտի գրէ, այսինքն առանց հեւատորական ձեւերու։ Կարծողներ ալ կան թէ այդ բացատրութեամբ կ'ուզէ իմացնել թէ իր պատմութեան այդ մասը պիտի շարադրէ «Ներա՛նգի աւանդութեանց» վրայ հիմնուելով։

Բանասէրները դժուար կը մեկնեն նաեւ Խորենացիի ակնարկը հայ լեզուներու («Հայկականացս լեզուաց» Գ. Մբ.) մասին։ Որքան ալ համաձուած ըլլան Խորենացիի օրով հայ բարբառներու գոյութեանը՝ կը դժուարանան Խորենացիի ակնարկը վերագրել այդ բարբառներուն։

Բայց եթէ մատենագ

ՂԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՀՐԱՄԱՆԸ

Ի ՀԱՅՐԵՆԻՔ ՀԱՅՈՑ ԲՈԼՈՐ ԱՇԽԱՐՀԻ

ՀՈՐԴՈՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ

ՄԱՀՎԱՆ 25-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

ՊԱՐԵՒ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՍԻՐՈՎ

100,000 ՈՐԲԱՀԱՐՑ

Ի ՀԱՅՐԵՆԻՔ ՀԱՅՈՑ ԲՈԼՈՐ ԱՇԽԱՐՀԻ

«Հայրենիքի» մէջ։— Կարդ. մեր յառաջիկայ թիւին մէջ։

ՊԱՏԱՐԱԶՄԱԿԱՆ ՀՐԱՄԱՆ

ՄԱՀՎԱՆ 25-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

ՀՈՐԴՈՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ

Ի ՀԱՅՐԵՆԻՔ ՀԱՅՈՑ ԲՈԼՈՐ ԱՇԽԱՐՀԻ

Ա. ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՍԻՐՈՎ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՍԷՆ ԼՈՒ, ՍԷՆ ՄԱՐԿՐԻԹ.— Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Ակումբին մէջ

Կը խօսի՝ Ընկ. Պ. ՀԻՒՍԵԱՆ

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈ, ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5ին սովորական հաւաքատեղին,

Կը խօսի՝ Ընկ. Պ. ՀԻՒՍԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Ընկ. Վարոյեանի բնակարանը:

Կը խօսի՝ Ընկ. Պ. ՀԻՒՍԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ (քաղաք).— Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին,

Կը խօսի՝ Ընկ. ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

ՍԱԼԷՆ ՏԸ ԺԻՒՕ.— Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին,

Կը խօսի՝ Ընկ. ՕՆՆԻԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՍԷՆ ԺԷՌՄ.— Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

Կը խօսի՝ Ընկ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Այս ժողովներուն կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Խանասօրի արշաւանքին տոթիւ

Հ. Յ. Դ. Ռազմիկ խումբին կողմէ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Ա.Նուվիլի զօրանոցին մօտիկ անտառին մէջ:

Կը խօսի՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: ձոխ պիւֆէ,

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Ս-ՄինասեանՆԹ-ակոմիտէի կողմէ, այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն Հայ Ակումբին մէջ, կը խօսի Տօքթ. ՓԻՒԼԻՊՊԵԱՆ, նիւթ՝ «Ստամոքսի հիւանդութիւնները»: Կը հրաւիրուի Ալֆորվիլի հայ հասարակութիւնը,

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ

Կը խօսի՝ Ընկ. ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. միութեան կողմէ

Այս կիրակի ժամը 2.30ին Սոսիէթէ Լիոնէզի սրահին մէջ

Ղեկավարութեամբ՝ դերասան ԹՐԱԳՕՇԻ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ «... ՓԱՇԱՆ»

Տոմսերու գին 5 ֆրանք

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, մասնակցութեամբ փարիզի 80 սկաուտներուն: Այս կիրակի ժամը 2ին Stade Virabianի մէջ St. Antoine.

Կը Նախագահէ՝ ՊԱՂԱՔԵԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Place d'Aixէն առնել 27 Թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութիւն, Մուտքը ազատ է

Կը հրաւիրուին Մարսէյլի եւ շրջանի հայրենակիցները,

ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՍԻՓԱՆ երկսեռ երգչախումբի կողմէ, այս կիրակի ժամը 3ին, Salle Mutualitéի սրահին մէջ, 24 Rue St. Victor, Métro Mobert Mutualité. Կը խօսի՝ Պ. ՇԱՀԱԳՈՒՆԻ, Ադամեանի մասին:

Խմբերգ, մեներգ, նուագ, եւայլն, Ժախքերու մասնակցութեան համար՝ կը գանձուի 2 ֆրանք,

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիւրինի Հայր. միութեան կողմէ, Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Էմիլ-Զոլաի շքեղ սրահին մէջ,

Ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇԻ կը ներկայացուի

ՇԻԼԼԷՐԻ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

Միջնարարներուն Լիոնահայ Նուագախումբը կը նուագէ հայկական եւ եւրոպական եղանակներ՝ ղեկավարութեամբ երաժիշտ Պ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի:

Ցոմսակները կը ծախուին Թիրեաքեանի, Նիկողոսեանի ճաշարանները, յանձնախումբի անդամներուն մօտ եւ հանդէսին օրը կիշէն,

8, RUE CHATEAUDUN ի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Ջաւարեան կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ ջոլոր ընկերները վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ջաւարեան Ակումբին մէջ: Ջեկոյց պատգամաւորի:

ԳԱԻԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հրիստափոր Են. Թակոմիտէի ժողովը այսօրՈւրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

ԼԻՈՆԻ կուկունեան խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին ընկ. Նիկողոսեանի ճաշարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, Օրակարգ՝ պատգամաւորի ընտրութիւն:

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՕԻ (Մարսէյլ)պատ. միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Միութեան Գրադարանին մէջ, կարեւոր օրակարգ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

ՄՏԱՑԱՆՔ

ՏԷսին, Ս. Թ.— 35:
Ֆուրպըվուա, Յ. Թ.— 10.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր անդամները բացառիկ ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին իր հաւաքատեղիին մէջ, Bar de la Poste, 2 rue Colbert.

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Ա. Ե. Հ. Կ. խաչի մասնաճիւղը Օգոստ. 17էն սկսեալ բացած է հայերէնի դասընթացք մը Յրի, վեց տարեկանէն վեր տղոց համար, շաբաթը չորս օր հինգական ժամ: 9—11 եւ 2—5: Փափաքողներու կը տրուի ջուրձակի եւ մանտօլինի դասեր փոքրիկ վճարումով,

ՏԱՐՕՆ. Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, 241 Rue J. J. Rousseau. Իսի չէ Մուլինօ:

Այրի Տիկին Նոյեմզար Համբարձումեան, Այրի Տիկ. Աղաւնի Սամուէլեան, ինչպէս նաեւ Սամուէլեան եւ Համբարձումեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին Միքայէլ Դաւիթեանի դառնադէտ մահուան առթիւ,

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

5000 ՖՐԱՆՔ ՆՈՒԷՐ

Քէմախի վերի բագատիճէն Թոսրով Էլպիզեան կը փնտռէ իր զաւակները՝ Ղազարոս, կաճիկ եւ Ագատուհի, նաեւ իր Ջօրեղբօրորդւոյն զաւակները՝ Աւագ, Մաճէոս եւ Ջաղիկ: Իգմիրի դէպքէն առաջ կաճիկէն լուր առնուած է Մալաթիայէն,

Կը խնդրուի Հալէպի հայրենակիցներու բարի օժանդակութիւնը: Ասոնց մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 5000 ֆր. նուէր եւ մէկ տարուան «Ցառաջ»: Իմացնել H. Ghougassianի, 7 Rue Sanginelle, Mazagan, (Maroc).

EMPIRE մուֆթ-շօլ՝ 37 Av. Wagram

Կ'ուզուին ժէռսէ ռոպ կարդ վարժ գործաւորուհիներ: Դիմել Ե. Պոտուրեանի, 41 Թիւ սենեակ, 11 Rue Sénégal, Paris (20). Մէթրօ ֆուրոն կամ Պէլվիլ,

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդթ. եւ վարիսի: Ամէնօր 9-12, 2-8, կիր. 9-12,

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H. STEPHAN

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑՆԵՐԸ

1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.) Tél. Raincy 172

Կը գոհացնեն ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները, դիւրամատչելի պայմաններով:

Հագուստեղէններ եւ ներմակեղէններ, նուրբ ձեռագործի աշխատանքներ, օժիտի պատրաստութիւն: Վարիչ խնամակալուհին այցելութիւններ կ'ընդունի երեքշաբթի օրերը,

Օգտուեցէք առիթէն,

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԼԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

Ցիաղէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամերը ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-4

(կաւ. տիւ Նօռի եւ կաւ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՀԱՑԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸ

ՋԱՃԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton 52—73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Columbia — Agence exclusive — POLYDOR — REGISTERED TRADE MA

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-8

1931ի Հայերէն, լուսարձն եւ Թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. Նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ: Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր. Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆոնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.: Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître *եւ* Courant continu*ն, գին՝ 478 ֆր. 75: Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են: Ծախուածները ետ չենք առներ: Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9*

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒԹԻՒՆ

CONSTANTINOPLE

ԹԻԹԻՆՃԵԱՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

37 RUE TRÉVISE, 37 մէթրօ՝ Cadet Tél. Taitbout 56—9

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական թարմ եւ մաքուր նպարեղէններ,

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ եւ ԱՆԽԱՐԴԱԽ ՄՈՒՐ

Պատուէրները անմիջապէս կը յանձնուին բնակարան

Գնուելիներու համար կր տրուի փրիմ

ՀԱՑԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne, փարիզ (3) Թելեֆոն՝ Archive 50—6

Մէթրօ՝ République եւ Filles du Calvaire

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

Պատուէրները շուտով կը յանձնուին բնակարան

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՒԻՃԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

47.— Ի՞ՆՉՊԷՍ ԾԱՆՕԹԱՑԱՑ ՆԱՄԸՔ ՔԷՄԱԼԻ ՀԵՏ

Փարիզ մեկնելէս 25 օր առաջ, Կիպրոսէն ստացայ Քէմալ պէյի մէկ գիրքը, «Թախրիպը Խարապաթ» (Քանդենք Դինեռտուններըն): Շատ կը հպարտանայի եւ կ'ուրախանայի ստանալով Քէմալ պէյի նուէրները, իր ձեռագիր ձօնով ու ստորագրութիւնով: Այս գիրքը քննադատական մըն էր Զիա փաշայի «Խարապաթ» (Դինեռտուններ) գիրքին մասին: Օրինակեցի եւ յանձնեցի «Խարապաթ»ի հեղինակին, որ տակաւին փաշա չէր:

Այդ շրջանին Զիա պէյ կը բնակէր Պէշիկթաշ, Եըլտըզի պողոտային վրայ: Գրքին քանի մը էջը կարդայ, նիւթը հասկցաւ եւ անտարբերութեամբ ըսաւ.

—Կը տեսնեմ, որ Քէմալ պէյ բարկացեր է ինձի եւ բարկութիւնը այս ձեւով է յայտներ: Ապահովաբար սրտցաւած է, երբ տեսած է որ «Խարապաթ» գրքիս մէջ չեմ խօսած իր անձին ու գործերուն մասին: Անարդար է: «Խարապաթ»ի մէջ խօսած եմ միայն բանաստեղծներու եւ անոնց ստեղծագործութեանց մասին: Քաղաքակրթական գործերու մասին չեմ խօսած: Քէմալ պէյի բոլոր բանաստեղծութիւնները չեմ կրցած գտնել, փոքրիկ մաս մը միայն կարդացեր եմ. այդ մասին ալ խօսած եմ «Խարապաթի»ի մէջ: Աննման գրող մըն է, որը է: Սակայն չէի գիտեր թէ բանաստեղծ մըն է: Եթէ բանաստեղծութիւն ալ գրած էր, ինձի պէտք էր ցոյց տար:

Զիա պէյ «Թախրիպը Խարապաթ»ի յարձակման խօսութիւնը կը թուէր թէ մոռցած է, բայց ազդեցութիւնը որոշ էր որ չէր կրնար ծածկել: Այդ ազդեցութեան տակ, աւելցուց.

— Փարիզ պիտի երթաք, ամէն բանէ առաջ կը յանձնարարեմ որ ուսումնասիրէք ֆրանսական գրականութիւնը: Որպէս զի կատարելապէս տիրանաք լեզուին, եւ ծայր աստիճան յստակ գրէք՝ բոլորին հասկնալու չափ, պէտք է որ խորապէս ուսումնասիրէք եւ մարսէք ֆրանսական գրականութիւնը: Քէմալ պէյի բոլոր այն գեղեցիկ գրուածքները, զորս կարդացեր ու սիրեր էք, ֆրանսացի գրողներու գործերէն քաղուած են, աւելի ճիշդը՝ բառացի թարգմանուած են: Նամըք Քէմալ պէյ լաւ թարգմանիչ մըն է:

Հրաժեշտ առի Զիա պէյէն: 12 օր յետոյ ստացայ Քէմալ պէյի մէկ գործը, «Սազընամէ» (բաժակաճառ), որ կը բովանդակէր 49 քերթուած, եւ կը հաստատէր հեղինակին կարողութիւնը արձակ եւ չափածոյ գրականութեան մէջ:

Քէմալ պէյ կը կարծէր թէ Զիա պէյ իր «Խարապաթ»ը լեցուցեր էր դիներուներու յատուկ տաղերով ու երգերով, զորս կը համարէր երիտասարդութեան համար ընտասկար եւ առողջ ու ճշմարիտ գրականութեան հակառակ: Այդ պատճառով «Թախրիպը Խարապաթ»ը գրեր եւ քննադատեր էր, սակայն ահա իր թշնամիին կը յանձնէր «Սազընամէ»ն մը, գինեռտուներու յատուկ «քոս-քոճաման» գիներգութիւն մը, ինչ որ հաճելի չթուեցաւ ինձի: Այդ գիներգութիւնը յանձնեցի Զիա պէյի, արմանք-զարմանքի եկայ, բայց երբեք չարտայայտեց այն քննադատութիւնը որմէ վախ ունէի:

48.— ՊՈԼՍԷՆ ՓԱՐԻԶ, ՓԱՐԻԶԷՆ ՊՈԼԻՍ

Հրաժեշտ առի Զիա պէյէն: Երեք օր յետոյ հետացանք Պոլիսէն եւ մեկ շաբաթէն հասանք Փարիզ: Ախո՜ն, որ շուտով ծագեցաւ Հերեքլի, Բարատաղի եւ Սերպիոյ ազատամբութիւնը, եւ պատերազմ ծագելու հետեւանքով կենալով՝ բոլորս ալ Պոլիս դառնալու ստիպուեցանք: Հայրս ծերացած էր, տառապանքները զորս կրած էր, աշխատելու ուժ չէին վրան, այնպէս որ հանգստեան կոչուած էր: Անկարելի էր մեր օրը ծախքերը հոգալ իր դոյզն թոշակով: Անհրաժեշտ էր այլեւս, որ խատէի եւ նեցուկ հանդիսանայի իրեն: Այդ նպատակով, 450 դրշ. կանով ստանձնեցի պաշտօն մը հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան թարգմանչական գրասենեակին մէջ: Այդ շրջանին, Թուխ գափուի կայքը իրաւաբանական դասընթացք մը բացուած էր: Նոյն առեն սկսայ ծախել այդ դասընթացքներուն:

Մակուա բերդին աքսորականը, Նամըք Քէմալ պէյ 15 օրը անգամ ընդարձակ նամակ մը կը գրէր ինծի, եւ Հերեքլի, Բարատաղի, Սերպիոյ Պուլկարիոյ շարժումներուն առթիւ Պիզմարքի, կոմս Անտրաշիի, իտալացի Կորչաքովի զանազան քաղաքական տեսակէտներուն մասին իր կարծիքը յայտնէր ինծի՝ առանց ծուռ անելու: Եւ իբրեւ եզրակացութիւն այդ իր հրդեհութիւններուն, կը գրէր. «Քանի որ է Պիզմարքը, անկարելի է բանական ճշդութեամբ որոշել վախճանը, կամ հետեւանքը, զատելով քաղաքականութենէն»:

49.— ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ՄՏԱՑ

Մայր աստիճան զղուանք կը զգայի պաշտօնական ծառայութիւնն Արդէն առած ամսականս ալ չէր բաւեր ինծի: Հրաժարեցէ յետոյ չգուտ շինութեանց նախարարութեան թարգմանչական դիւանէն, սկսայ տարակել «Խուլասայի Էվքեար» օրաթերթը:

Գրեթէ ամէն օր անպայման առջս մը կը գրէի ոստիկանութեան ուզելով լուծել վրէժը այն ծանր ազդեցութեան, զոր վրաս թողած էր բանտարկութեան ժամանակ ինծի ցոյց տրուած ընթացքը: Սուլթան-մուտի գահակալութենէն յետոյ, երկրին մէջ ազատութեան փոքրիկ նշոյլներ կը տեսնուէին:

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Թմրագիր՝
Ե. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)
MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 876.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ
22
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
22 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1653 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՀՐԱԲՈՒԽԸ

Աւելի քան քսան տարի բրիտանական կառավարութիւնը ջլատեցնելէ, աքսորուելէ եւ բանտարկուելէ յետոյ, կանտի արդէն դարձած է կեդրոնական դէմք, հաւասարէ հաւասար բանակցելու աստիճան։

Դեռ անցեալ տարի էր որ բանտէն ելաւ, միշտ պատրաստ շարունակելու «անհնազանդութեան պատերազմը»։ Ոչինչ պակսած էր իր հմայքէն, ինչպէս իր կորովէն։ Եւ Հնդկաստանի փոխարքան «բարւոք համարեց» նորէն սիրաշահիլ, դէմ դիմաց խօսիլ ու ելք մը գտնել։

Այսպէս եղած է միշտ բրիտանական աշխարհակալութիւնը։ Կոպտօրէն կը լքէ, քուրջի մը պէս մէկդի կը նետէ բարեկամը։ Իսկ թշնամին սիրաշահելու, զայն անվնաս դարձնելու համար կը դառնայ խոնարհամիտ, զիջող, բարեացակամ։ Կանտիէն առաջ, աքսորական եւ հալածական Զաղլուլ փաշան էր որ անցաւ նոյն ճամբէն, եգիպտոսի դէպքերուն առթիւ։

Բրիտանական աշխարհակալութեան համար «աւազակապետ» մըն էր Մ. Քէմալն ալ։ Եւ պաշտօնապէս արտասանուեցաւ այս բառը, Ժողովրդարանին մէջ։ Բայց ահա, ոչ միայն ծովակալներ ու զօրավարներ կ'երթեւեկեն Լոնտոնէն Էնկիւրի, այլ եւ իշխանազուն մը, դեռ վերջերս, պատիւ հատուցեց ճաշելէ եւ լուսանկարուիլ «աւազակապետ»ին հետ...

×

Հնդիկ փիլիսոփան չլքեց իր ժողովուրդին դատը։ Համայնավար թերթերն ու ճառախօսները իզուր կը մեղադրեն զայն իբրեւ «դաւաճան»։

Զարին չարով չդիմադրելու աւետարանը ափին մէջ ունենալով հանդերձ, հնդիկ փիլիսոփան կը շարունակէ պայքարը նոյնքան ուժգնութեամբ եւ յարատեւութեամբ, որքան կարելի չէր եթէ բուռն ապստամբութիւն մը սարսէր Հնդկաստանը։ Կրաւորական դիմադրութիւնը կամ անհնազանդութեան պատերազմը արդէն շարժման մէջ դրած է միլիոններ։ Խուլ, ստորերկրեայ որոտում մըն է որ կը ծաւալի այդ անսահման երկրին մէկ ծայրէն միւսը։ Եւ Լոնտոնը իրապէս կ'ըմբռնէր վտանգը, երբ աճապարեց ահմանադրութեան ծրագիր մը պատրաստել Հնդկաստանի համար, ու սարքել «կլոր Սեղան»ի խորհրդաժողով։ (Խորհրդակցութիւն հաւասարէ հաւասար)։

Կանտի հաւանեցաւ առժամապէս դադրեցնել պայքարը, եւ մասնակցիլ սարքուած ժողովին։ Նոյնիսկ պատրաստած էր իր ինքնատիպ հագուստ-կապուստը, որ կը մնար անփոփոխ։

Եւ սակայն, Հնդկաստանի ոստիկանութիւնը կարգ մը բռնութիւններ գործադրած ըլլալով, ըմբոստ փիլիսոփան բռնաբարուած հոչակեց դաշինքը, եւ հիմա կը մերժէ Լոնտոնի հրաւէրը։ Ու ոչ միայն կը պնդէ իր տեսակէտին վրայ, այլեւ նոր ամբաստանութիւններ կը հրատարակէ, ապացոյցներով նոր փոխարքային։ (Տես Վերջին ժամը)։

Անշուշտ Լոնտոնի մէջ հաճութեամբ չեն դիտեր այս առնակնկալը, որ կը սպառնայ խանգարել ծրագրուած ժողովը։ Մանաւանդ որ կանտիի հեղինակութիւնը աւելի բարձրացած է այժմ, շնորհիւ համահնդկական ընդհ. ժողովին։

Ինչպէս կ'երեւայ, այդ ժողովին մէջ տրուած են շատ վճռական որոշումներ, եւ բրիտանական կառավարութիւնը տակաւին չէ կրցած հասկնալ ամբողջ գաղտնիքը։ Ճշդուած է նոյն իսկ անկախ Հնդկաստանի ազգային դրօշը։

Տասը տարի առաջ, ծրագրուած էր եռագոյն դրօշ մը,— կարմիրը՝ Հնդիկներուն համար, ճերմակը՝ փոքրամասնութեանց համար եւ կանանչը՝ Իսլամներուն համար։ Այս անգամ բոլորովին փոխած են։

Վերջին լուրերու համաձայն, Հնդկաստանի փոխարքան նոր փորձ մը պիտի կատարէ, կանտին համոզելու, կամ անոր հետ չափուելու համար։

Անշուշտ կացութիւնը կը բարդանայ, եթէ կանտի տեղի չտայ։

Լոնտոն իր յոյսը դրած է հնդիկ իշխաններուն վրայ, որոնք իրենց շահերուն բերումով, հակառակ են ազգային պահանջներուն։ Եւ մէկ ալ՝ Հնդկաստանի իսլամներուն վրայ, որոնք փոքրամասնութիւն ըլլալով (70 միլիոն), կը վախնան թէ պիտի կլանուին հնդկական ծովուն մէջ։

Այսպէս կամ այնպէս, հրաբուխի վրայ է նստած Հնդկաստանը, ուրիշ խօսքով՝ բրիտանական աշխարհակալութիւնը։ Թէեւ աշխատաւորական, բայց Մաքտոնըլտը աւելի հաշտարար չի կրնար ըլլալ քան Պոլտուինը։ 1924ին, իր առաջին իշխանութեան օրով, Մաքտոնըլտն էր որ խիստ ազդարարութիւն մը ուղղեց Հնդկաստանի ապստամբներուն։

Երէկուան եւ այսօրուան մէջ տարբերութիւնը այն է, որ մինչ պահպանողականները քարացած, ամուր կառչած են իրենց աւանդութեանց, նոր ուժերը կ'ըմբռնեն կացութեան ծանրութիւնը։ Գիտե՛ն որ, կարելի չէ անմէջ բանաձեւերով ճնշել ու կառավարել ժողովուրդները։

Արթնցա՛ծ է բովանդակ Արեւելքը։ Տեղ մը բուռն միջոցներով, ուրիշ տեղ՝ անհնազանդութեամբ կամ կրաւորական դիմադրութեամբ, բոլորը կը ձգտին միեւնոյն նպատակին — թօթուել օտար լուծը եւ տէր դառնալ իրենց ճակատագրին։

Շ.

70 ՈՐԲԵՐ ԵՒ ԿՈՒԳԱՆ

Սելանիկէն 40 չափահաս որբեր «Ազիօս» շոգենաւով Ֆրանսա ղրկուած են օգոստոս 15ին։ Այս որբերուն 23ը աւնուած են Ցրամայի շրջանէն, իսկ 17ը՝ Սեպտեմբրի գիւղերէն, Պիրէոնի մէջ ասոնց պիտի ընկերակցին 30 ուրիշ որբեր եւս եւ բոլորը մէկ Ֆրանսայի մէջ պիտի յանձնուին ագարակները, ուր աշխատելու համար։

Ըստ պայմանագրութեան, որբերուն, բացի սնունդէ եւ բնակարանէ, պիտի տրուի 150ական Ֆրանք ամսական եւ չորս ամիս յետոյ, իրենց ամսաթոշակներուն 100ին 10ը վար պիտի դրուի, ճանապարհի եւ այլ ծախսերուն համար։

Որբերու փոխադրութիւնը կը կատարէ Բարեգործականը։

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Ատրպատականի Առաջնորդ Ներսէս արք. որ Թէհրան հրաւիրուած էր երեք աշխարհականներու հետ, վերադարձած է Թաւրիզ։ Առաջնորդը սիրալիր ընդունելութիւն գտած է պաշտօնական նախարար Թիմուրթաշի եւ սիւն նախարարներուն կողմէ, որոնք ուշադրութեամբ լսած են իր բաղձանքները։

10.000 ՇՐՋԻԿՆԵՐ ԴԷՊԻ ՌՈՒՍԻԱ

Ամառը ամէնէն բանուկ եղանակն է պտոյտի՝ դէպի խորհրդային արքայութիւն, Մոսկուայի կեդրոնական պանդոկները կը լեցուին անգլիախօս շրջիկներով։ Առաջին տեղը կը բռնեն Ամերիկացիները, անցեալ տարի 5000 շրջիկներ կը ճամբէին, իսկ այս տարի կրկինը կը սպասուի։ Մինչեւ 20000ի յոյս կայ, բայց տնտեսական տագնապը լուրջ արգելք մը կը կազմէ։

Շրջիկները երեք մասի կը բաժնուին։ կան ուսանողները, ուսուցիչները, ժտաւորականները, ազատ ասպարէզներու հետեւող այրեր եւ կիներ։ Ցետոյ կուգան ռուսածին օտարականներ, վերջապէս կան բուն շրջիկները, որոնք նորութիւն եւ զուարճութիւն կը փնտռեն։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Համաձայն վերջին պաշտօնական տեղեկագրին, 1931 օգոստոս 10ին Անգլիոյ գործազուրկներուն թիւն էր 2,714,360։ Բացարձակապէս անգործ են 1,916,813 հոգի, առժամապէս՝ 686,688, իսկ պատահական գործեր ունին 110,860 հոգի։

Այս թիւը անցեալ տարուան վրայ կը ցուցնէ 663,622 յաւելում։

Անգործներուն 1.456,390ը այրեր են, 58,686ը պատանիներ, 483,750ը կիներ, 451,910ը աղջիկներ։

ԿԻՆ ՄԸ ԻՆԿԱՒ ՕԴԱՆԱՒԷՆ

Նախընթաց օրուան փոթորիկին հետեւանքով, օդանաւի արկած մը եւս պատահեցաւ Լանի մէջ։ Օդանաւորդ մը կը մաքառէր մրրիկին դէմ, որ վերիվայր շրջած էր օդանաւը։ Իրեն ընկերացող տիկինը —ազգականուհի մը— փորձեց վար իջնել անկարգելով, գործիքը բացուեցաւ յանկարծ եւ կինը 800 մեդր քաշքշուելով, նետուեցաւ ծառի մը վրայ։ Գանկը ջախջախուած ըլլալով, մահը ակնթարթային եղաւ։

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԻ ՄԸ ԱՐԿԱԾԸ

Չինգլաբեի կէսօրէն յետոյ Իսի-լէ-Մուլինոյի մէջ, Լեւոն անուն հայ որբ մը երբ հեծանիւով կ'անցնէր, գետին փուռեցաւ սուրացող ինքնաշարժի մը ընդհարումէն, գանկը ճեղքուած ըլլալով, հիւանդանոց փոխադրուեցաւ, խօսելու կարողութիւնը կորսնցուցած էր, իսկ ողջ կամ մեռած ըլլալու մասին լուր չունինք տակաւին։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԿԱՆՏԻ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ

Հնդիկ փիլիսոփան, որ մերժեց մասնակցիլ Լոնտոնի խորհրդաժողովին, երկար ամբաստանագիր մը յանձնեց մամուլին, բրիտանական կառավարութեան դէմ։

«Անհնազանդութեան» պատերազմին հրամանատարը կը մեղադրէ թէ Հնդկաստանի փոխարքան խախտած է Տէլհիի դաշինքը, թէ բազմաթիւ այրեր եւ կիներ խոշտանգուած են ոստիկանութեան կողմէ։ Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ չարչարանքները հրամայուած են հարկահաւաքներուն կողմէ, կառավարութեան մեղսակցութեամբ։ Հարկահաւաք մը, ոստիկանի մը ընկերակցութեամբ պիծակներով լեցուն սենեակ մը թխած է վեց «կարմիր շապիկաւորներ», որոնք կը մերժէին վճարել տուրքերը։ Մեղմ մարդիկը չարաչար խայթուելով, ստիպուեցան հրամայել իրենց կիներուն որ վճարեն տուրքերը։ Ուրիշ վայրի մը մէջ կամաւորներ խաչեցան արեւին տակ եւ ծեծ կերան։ Վերջապէս, կամաւոր մը մերժած ըլլալով յայտնել համահնդկական ժողովին գաղտնիքները, ծառի մը կապուեցաւ հրավառ արեւուն տակ։

Անգլիական թերթերը կ'ըսեն թէ՝ այս ծանրակշիռ ամբաստանագրին հրատարակութենէն յետոյ, անիմաստ է սպասել որ կանտի Լոնտոն գայ եւ մասնակցի խորհրդաժողովին,

*** *Հնդկաստանի փոխարքան որոշած է վերջին փորձ մը կատարել եւ համոզել կանտին, միեւնոյն ատեն կէտ առ կէտ մերժելով անոր ամբաստանագիրը։*

Պաղեստինը զարգացնելու համար

Համաձայն Սիօնական վերջին համագումարի որոշման, վարչական խորհուրդը որոշեց Ամերիկա ղրկել պատգամաւորութիւն մը, առաջնորդութեամբ իր նախագահին, խոշոր դրամագլուխ մը հաւաքելու եւ հողերու գնման ու զարգացման յատկացնելու համար։

Աւելորդ է ըսել թէ՝ այս ձեռնարկը նոր զարկ պիտի տայ Հրեաներու տեղաւորման՝ Պաղեստինի մէջ։

Կարմիրները Սուրիոյ մէջ

Սուրիոյ մարզպանութիւնը, առանձին հրամանագրով մը արգիլեց հովանաւորեալ երկիրներ մուտքը՝ իտալերէն «Իլ Իոնէ Սարա» եւ Փարիզ հրատարակուող «Թաս Պրայի» համայնավար թերթերուն։

Անցեալ շաբթու, Պէյրութի եւ Ճիւնիի միջեւ հեռագրական թելերու վրայ կախուած համայնավարական դրօշակներ տեսնուելով, իսկոյն վար առնուեցան։

Հակառակ Ընդհ. Ապահովութեան կողմէ համայնավարներու հանդէպ ցոյց տուած զօրաւոր դիրքին, այս վերջիններուն գործունէութիւնը չի թուլնար։

Աքքարի գիւղերէն Ռաապի, Մոպրէյճի, Պէյտոյի եւ Այն Եագուպի մէջ գրաւուած են յեղափոխական թռուցիկներ։

Համայնավարները կը հրաւիրէին ժողովուրդը խորհրդային վարչաձեւը ընդունիլ եւ ըմբոստանալ հանրային իշխանութիւններուն եւ դրամատէրներուն դէմ։

Գործազրկութիւնը կ'աւելնայ Գերմանիոյ մէջ

Զորս ամիս նուազման նշաններ ցուցնելէ յետոյ, գործազրկութիւնը աւելնալ սկսաւ Գերմանիոյ մէջ։ Ցունիսի վերջերը անգործներուն թիւն էր 3,960,000։ Ցուլիս 31ին բարձրացած էր 3,980,000ի։ Գործազրկութեան մէկ պատճառը այն է որ թուլութիւն կը տիրէ շէնքերու շինութեանց ասպարէզին մէջ։

Միւս կողմէ, ճարտարագործական շատ մը մեծ հաստատութիւններ կը պատրաստուին արձակել բանուորները։ Միայն Տիւսէլտորֆի մէջ մեծ հաստատութիւն մը մօտերս պիտի ճամբէ 1300 բանուորներ։ Խոշոր հանք մը սեպտեմբերին պիտի փակուի, եւայլն։

*** *Պերլինի մէջ մտահոգութիւն պատճառեց այն լուրը թէ Անգլիա կը խորհի 10 առ հարիւր աւելցնել մաքսատուրքը, ելմտացոյցին բացը գոցելու համար։ Վախ կայ որ այդպիսի յաւելում մը ծանր վնաս հասցնէ գերմանական արտածման, սաստկացնելով տնտեսական տագնապը եւ գործազրկութիւնը։*

Ֆրանկ եւ դրաչմի՞

Երէկ ծանուցած էինք թէ խորհրդակցութիւններ կը կատարուին Փարիզի մէջ, առեւտրական համաձայնութենէն զատ, չէզոքութեան դաշնագիր մը կնքելու համար Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ միջեւ։

Վերջին լուրի մը համաձայն, Փարիզի խորհրդային դեսպանը անցեալ շաբթու Մոսկուա հաղորդած է առաջադրուած դաշնագրին նախագիծը։ Խորհրդային շրջանակներու մէջ կ'ըսեն թէ դաշնագիրը ո՛րեւէ ակնարկ չպիտի պարունակէ Լեհաստանի արեւմտեան սահմաններու մասին եւ անոնց հանդէպ երաշխաւորութիւն չպիտի ստանձնէ։ Ռուսիոյ արտաքին գործավարը օրը օրին տեղեկութիւններ տուած է Գերմանիոյ, կատարուած բանակցութեանց մասին։ Ցայտնի չէ թէ երբ պիտի ստորագրուի համաձայնութիւնը, եթէ գոյանայ։ Խորհրդային շրջանակները գաղտնի կը պահեն ամէն բան։

ՊԷՏՔ Է ԵՐԹԱՆ...

ԻՆՉՄԷ ՀԵՌՈՒ, ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՄՕՏ

Դամասկոսի «Էլ Իֆթա» թերթին խմբագիրներէն Պ. Օմար Թըպէի, Հայաստանի ներգաղթի լուրին առթիւ կը գրէ (11 օգոստ)։

— Այս լուրը պէտք է շատ գոհ ձգէ Հայերը, Հեռաւոր հայրենիքէ մը եկած հրաւէրը, իսկապէս գոհունակութիւն կը պատճառէ մարդուն։ Եւ քանի որ հոն իրենց հող եւ գործ պիտի տրուի եւ ամէն հանգիստ պիտի ապահովուի, պէտք է երթան։

Հայերը կրնա՞ն գոհ մնալ հոս տեղացի ժողովուրդէն բռնութեամբ առնուած հողերու իրենց տրուելէն։ Եւ, եթէ ժամանակը փոխուի, Հայերը կրնա՞ն վստահ ըլլալ որ այս բռնութեամբ առնուած հողերը իրենց պիտի ըլլայ միշտ։

Հոգատարութիւնը Հայերը իբրեւ խաղալիք կը գործածէ։

Հայ կուսակցութիւնները կ'ըսեն թէ անկախութիւն եւ ազատութիւն կ'ուզեն. շատ լաւ, ահա՛ իրենց հայրենիքը զիրենք կը կանչէ, Ծող հիրամմեն. եթէ չերթան, կը նշանակէ ուրեմն որ անկեղծ չեն իրենց արտայայտութեանց մէջ։

Մենք կը քաջալերենք Հայերը, եւ կը սիրենք անոնց յառաջդիմութիւնը, բայց ոչ թէ մեր հայրենիքին մէջ, այլ իրենց հայրենիքի մէջ, Աստուծմէ կը խնդրենք որ երջանիկ ընէ Հայերը, սակայն մեզմէ հեռու... եւ իրենց հայրենիքի ծաւալութեանց մէջ յաջողութիւն գտնեն։

Եթէ անոնք կարգ մը արեւելեան ժողովուրդներէ վրէժ լուծել, ուզեն, աւելի կը յաջողին իրենց այդ գաղութներուն մէջ երբ իրենց բուն հայրենիքին մէջ ըլլան։

ԲԱԶՄԱԿՆՈՒԹԻՒՆ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Երէկ հաղորդած էինք թէ Պարսկաստանի խորհրդարանը օրէնք մը քուէարկած է, որով կիներուն ալ իրաւունք կը տրուի ամուսնալուծում պահանջելու, (մինչեւ հիմա այդ իրաւունքը կը վայելէին միայն այրերը), միեւնոյն ատեն, ամուսնութեան տարիքը 14էն 18ի բարձրացած է այրերուն, եւ 9էն 15ի՝ կիներուն համար, նոր օրէնքով, բազմակնութիւնը պիտի շարունակուի։ Բայց մասնաւոր կը պահանջէ որ գոնէ գեղչուհի իւրաքանչիւր երիկ մարդու տրուած կիներուն թիւը։

ՊԱՐՏՔԵՐՈՒ ՎԵՐԱԳՈՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ամերիկեան շրջանակներու մէջ ակներեւ հակազդեցութիւն մը կը տիրէ, պատերազմական պարտքերու վերաքննութեան հարցին առթիւ, որ հրապարակ դրուած է նորէն։ Պաշտօնապէս հերքուեցաւ այն լուրը թէ Մ. Նահանգները պիտի զեղչեն պատերազմական պարտքերը եւ հատուցումները, արտաքին նախարարին նախարարին վերադարձէն յետոյ։

Իսկ Լոնտոնի մէջ կը կարծուի թէ՝ բրիտանական զրաժառան տնօրէնը Ամերիկա գացած առեն, պիտի յաջողի հասզել եւ ընդունիլ տալ պարտքերու վերաքննութեան խնդիրը։

Միւս կողմէ ծերակուտական Պօրահ որ կը սիրէ միշտ ազդուակ հանել, կը պահանջէ դաշնագիրներու վերաքննութիւնը։ «Մինչեւ որ Եւրոպա չազատագրուի հաշտութեան դաշնագիրներու գերութենէն եւ անոնց պարտադրած սպառազինութիւններէն, անօգուտ է պատերազմական պարտքերու ջնջում առաջարկել»։

ՕՍՏԻԿԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՀՈՒԿԵՆ

Չինգլաբեի գիշեր ոստիկանները շրջան մը կատարելով Անիէրի եւ Լէվալուայի մէջ, քնութենէ անցուցին 150 հոգի։ Ձերբակալուեցան 25 հոգի, կանոնաւոր թուղթեր չունենալով,

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ՓՈԹՈՐԻԿԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Այն դժնդակ հեռանկարը, զոր փորձեցինք պարզել նախորդ յօդուածով, վերջին շաբթուան ընթացքին, սկսած յուլիս 30էն, երեւան բերաւ կենդանութեան նոր նշաններ։ Գլխաւոր դերակատարներն են նախագահ Հուվըր, աշխատանքի Քարտուղար Ծոք եւ Աշխատանքի Ամերիկեան Դաշնակցութեան նախագահ Կրին։ Երեքն ալ կը զգան ելեկտրականացած մթնոլորտին անխուսափելի հետեւանք փոթորիկը եւ կը խորհին հակազդելու միջոցներու մասին։

Նախագահ Հուվըր կը շարունակէ Ճալ զգոյշ եւ վերապահ։ Ան խորհրդակցութեան կը կանչէ Ամերիկեան դարմիր Խաչին առենապետը, կը յուղէ յառաջիկայ ձմեռ գործազուրկներուն օգնելու կարելիութեանց հարցը եւ կը համաձայնի անոր հետ որ՝ գործազուրկներուն օգնութեան հասնելու ձեռնարկի կազմակերպութեան մէջ մեծ դեր մը չի կրնար կատարել ու մանաւանդ մեծ յանձնառութեան մը տակ չի կրնար մտնել Ա. Կ. Խաչը, քանի որ անոր նպատակն է օգնել անոնց՝ որ պատուհասուած են բնութեան գործած աւերներէն,— հրդեհ, հեղեղում, երաշտ եւայլն։ Ըստ երեւոյթին երկուքին համար ալ հաճելի կուգայ մոռացումը պատերազմին, որմէ աղէտեալներուն օգնելու պարտականութիւնն ալ ունի Ա. Կ. Խաչը եւ որ «աստուածային» պատուհասներու շարքէն դուրս կը մնայ։ Տողերու տակէն միայն կարելի է կարդալ, որ Ա. Կ. Խաչի առենապետը յանձն առած է օգնութեան գործը կազմակերպել միայն այն փոքր վայրերուն մէջ, ուր բարեսիրական ուրիշ ընկերակցութիւն չկայ։

Այս մեծ հանրապետութեան նախագահը հակառակ է, նաեւ գործազրկութեան դէմ պետական ապահովագրութեան դրութիւնը որդեգրելուն, քանի որ այս դրութեան հիմնական թերութիւնները երեւան եկած են Գերմանիոյ, Մանաւանդ Անգլիոյ օրինակներէն։ Մարդ արարածը, հարկաւ երբ առողջ է, ոչ *միայն* ապրելու, *այլ եւ* աշխատելու *պահանջն ունի*։ *Այս տեսակէտէն* պետական ապահովագրութիւնը իմաստ կ'ունենայ այն առեն միայն, երբ առողջ քաղաքացիին *հաժար* աշխատանք ապահովէ։ Զենք կրնար ըսել որ նախագահ Հուվըր այս ըմբռնումով հակառակ է գործազրկութեան դէմ պետական ապահովագրութեան, քանի որ այս մասին որեւէ բացատրութիւն չկայ։ Անշուշտ ան ունի իր պատճառները, որոնց յայտնի չըլլալը հիմք չի կրնար ծառայել պարսաւանքի։

Ինչ որ կը փորձէ այժմ Հուվըր, ուրիշ բան չէ բայց եթէ կրկնութիւնը մինչեւ այժմ իր ըրածներուն, *այսինքն* կանոնաւորում նպաստաբաշխութեան։

Պէտք է յիշել որ այս երկրի գաշնակցային իւրաքանչիւր մեւսր — նահանգ— ունի մեկէ աւելի ընկերակցութիւններ, որոնք սովորական ժամանակ մեկ մեկ բարեսիրական հիմնարկութիւններ են, բայց այսպիսի տագնապի շրջաններուն իրենց գործունէութիւնը կը տարածեն նաեւ գործազրկութենէ ազդուածներու վրայ։

Նախագահ Հուվըր ասկէ առաջ փորձեց կապ մը հաստատել զանազան նահանգներու մէջ աշխատող այս կարգի ընկերակցութիւններու միջեւ։ Այս նպատակով կազմուեցաւ աշխատանքի նախարարութեան կից յանձնախումբ *մը, որուն գործը* վիճակագրական տեղեկութիւններ հաւաքել է եւ նահանգներու բարեսիրական ընկերակցութեանց կեդրոններուն շրջաբերականներ ղրկէլէ այս կողմ չանցաւ։ Ուրիշ կերպ ալ չէր կրնար ըլլալ ապակեդրոնացած այս մեծ երկրին մէջ։

Պէտք է նկատի առնել նաեւ այն որ անցած տարի, Նիւ Եորք նահանգի կառավարիչին հրաւէրով, Արեւելքի նահանգներու կառավարիչները հաւաքուեցան եւ խորհրդակցեցան գործազրկութեան դէմ պայքարելու միջոցներու մասին։ Երբ նման խորհրդակցութիւններ հրաւիրուր են ամէն առեն՝ իրարու մօտիկ եւ նման պայմաններ ունեցող նահանգներու վարիչներուն միջեւ, երկրին գրեթէ մեկ մասը ինկած մայրաքաղաքին մէջ կազմուած յանձնախումբէ մը կարելի չէ շատ արդիւնք սպասել, կենդանի գործի տեսակէտէն։

Հուվըր հաստատած էր նաեւ գործ հայթայթող դաշնակցային մարմին մը, նայնպէս կից Աշխատանքի նախարարութեան։ Այս պատճան որ օգոստոս 2ին աշխատանքի նախարար Ծոքի հետ ունեցած իր խորհրդակցութեան միջոցին՝ նախագահը կը խօսի ի միջի այլոց այդ մարմնի վերակազմութեան անհրաժեշտութեան մասին, ցոյց կուտայ թէ ո՛ր աստիճան արդարացուցած է ան իր գոյութիւնը։

Մինչ նախագահը կը զառնար այսպէս նոյն շրջանակին բոլորտիքը, ուշագրաւ յայտարարութիւններ ըրաւ այս մարդին մէջ Հուվըրի գլխաւոր գործակիցը, աշխատանքի նախարար Ծոք, որ ամբողջ երկրին մէջ աշխատանքի տեւողութիւնը կրճատելու ծրագիրը պաշտպանեց։

Նկատի ունենալով Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան անդամներուն եւ իրենց պետ-նախագահին իրաւական յարաբերութիւնները, պէտք է ենթադրել որ Ծոքի այս ելոյթը որոշ չափով կ'արտայայտէ նաեւ ժողովրդի նոր տրամադրութիւնները։ Այս ենթադրութիւնը կը զօրանայ անով որ, հակառակ անցնող քանի մը օրերուն եւ այդ միջոցին երկու պետական անձերու հանդիպումին ու խորհրդակցութեան, նախագահը որեւէ կերպով դէմ չարտայայտուեցաւ աշխատանքի նախարարին միտքերուն, մանաւանդ որ անոնք հիմնովին կը հակասեն հրապարակաւ իր հետեւած քաղաքականութեան։

Աւելի ուշագրաւն այն է որ աշխատանքի նախարարին պարզած ծրագիրը չի սահմանափակուիր միայն բանուոր դասակարգի աշխատանքի օրերն ու ժամերը կրճատելու առջաղրութեամբ, այլ կը տարածուի նաեւ գրասենեկային աշխատանք կատարողներու եւ պետական պաշտօնէութեան, ուրիշ խօսքով ո՛չ միային բազուկի, այլեւ մտքի աշխատաւորներուն վրայ։

«Ցառաջ»ի ընթերցողները գիտեն որ այս հիմնական պահանջը քանի մը ամիս առաջ հրապարակ ղրած ու պաշտպանած էր Աշխատանքի Ամերիկեան Դաշնակցութեան նախագահ կրին, որ կը թուի թէ իր փաստերով յաջողած է շահիլ Աշխատանքի քարտուղարին համամտութիւնը։

Օգտուելով գործազրկութեան հանդէպ երեւան եկած վերջին օրերու կենդանի հետաքրքրութենէն, եւ իրեն ներկայացող նոր պատեհութիւններէն, Աշխատանքի Ամերիկեան Դաշնակցութեան նախագահը կրկին հրապարակ իջած է եւ ուժգնօրէն կը պաշտպանէ իր տեսակէտները։

Խօսելով Աշխատանքի Մէսէչուսէցի Դաշնակցութեան տարեկան ժողովին, Կրին ներկայ կացութեան իբր հիմնական դարման կը հռչակէ աշխատանքի տեսչութեան կրճատումը։ Ան կը պահանջէ որ իւրաքանչիւր մարդ աշխատի *ո՛չ* թէ վեց, այլ հինգ օր, շաբթական *ո՛չ* թէ 45, այլ 30 ժամ։ Եթէ այս ձեւով գործի ընդունակ բոլոր մարդոց համար աշխատանք չապահովուի, ապա ամէն անձ պէտք է աշխատի շաբթուան մէջ *ո՛չ* թէ հինգ, այլ չորս կամ երեք օր։ Ասկանն այն է որ ամէն մարդու համար աշխատանք ապահովուի։

Ասոր համար անհրաժեշտ կը դտնէ Կրին, որ պետական թէ մասնաւոր արդիւնաբերութեան տէրերն ու վարիչները հիմակուընէ վստահացնեն դեռ գործ ունեցող 20 միլիոն բանուորները թէ՝ ինչ ալ պատահի, իրենք պիտի շարունակեն իրենց գործը, ինչպէս նաեւ երաշխաւորութիւն տան որ՝ ինչ ալ պատահի, վեց միլիոնի հասնող գործազուրկները շուտով պիտի ունենան իրենց աշխատանքը։ Այս կերպով նախ, գործի վրայ եղողները ապահայի նկատմամբ կասկածներ չեն ունենար ու կը ծախսեն լաւ օրերու նման, երկրորդ՝ գործազուրկները կը փրկուին ողորմութեամբ ապրելէ։

Իր այս հիմնական տեսակէտը պարզելէ յետոյ՝ Կրին կը պահանջէ որ Մ. Նահանգներու նախագահը ժայրաքաղաքին մէջ գումարէ խորհրդաժողով մը, որուն մասնակցին կառավարութեան, արդիւնաբերող-ղրամատէրերու եւ աշխատաւորութեան ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ տնտեսագէտներ ու ղրամատուներու վարիչներ։

Կրին կը յայտարարէ որ այս պահանջները ձեւակերպուած են կազմակերպուած աշխատաւորութեան կողմէ եւ արդիւնք են ղրական տուեալներու եւ լուրջ քննութեանց։

Նման պահանջներ ղրած էր Կրին ասկէ քանի մը ամիս առաջ եւս, բայց այժմ իր ձայնը աւելի բարձր կը հնչէ ու աւելի հեռուները կ'արձագանգէ։

Կրկնենք անգամ մըն ալ որ Միացեալ Նահանգներու Աշխատանքի նախարարին վերոյիշեալ յայտարարութիւնները կը ցուցնեն որոշապէս թէ՝ Կրին եւ իրեն պէս մտածողներու արդար պահանջները ի՛նչ ճամբայ կտրած են, համեմատաբար կարճ ժամանակամիջոցի մը։

Այս մեծ երկիրը պիտի գիտնա՞յ ձեռք առնել անհրաժեշտ միջոցները՝ կանխելու համար մեծ փոթորիկ մը։

Այդ ցոյց պիտի տայ մօտիկ ապագան։

ԴՈԿՏ. Ա. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

"ՍՄԵՆՈՎԵԽԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ,,

Ցօդուածով մը ներկայացուցեր Էինք Բրտ. Կարինեանի գրքին— Նացիոնալիզմի «նոր դիրքերը»— առաջին մասը, ուր ծանր քննադատութեան կ'ենթարկուէին մեր Ռամկավարները։ Երկրորդ մասին մէջ, Կարինեան կը յարձակի Հ. Ց. Դաշնակցութեան նախկին «հաւատուրացներ» ղեկավարներէն Ց. Քաջազնունիի, Գ. Զալխուշեանի, Ս. Բաղդասարեանի, եւ Ա. Ղազարեանի վրայ։ Այստեղ Կարինեան իր յարձակումը կը բաժնէ երկու մասի,— նախ կ'առնէ Քաջազնունին ու Զալխուշեանը։ Մենք ալ այդպէս կ'ընենք։

Կարինեան կը գրէ թէ դեռ 1924ին քննադատութեան ենթարկեր է Զալխուշեանի գրքոյկը,— տեսնել *իր* հայ ազգականների օդին աշխատութիւնը, տպուած Մոսկուա։ Եւ ընդունելով, որ Զալխուշեան «անհամեմատ աւելի սուր կերպով է խարազանում Դաշնակիզմի ողջ գործունէութիւնը», կարծես կը հաւատայ անոր մեղայականին ու կ'անցնի Քաջազնունիի, որ լոյս է *ընծայեր* Հայաստան եւ Թիւրքիան *խորագիրով գրքոյկ մը*։

Ինչպէս կը տեսնուի, յարձակումը Քաջազնունիի դէմ կը սկսի հինէն, շատ կանուխ, եւ կը շարունակուի ամէն օր, մինչեւ հիմա։ ԱԼԱՌԱՋի ընթերցողները կը յիշեն այն ծանր քննադատութիւնները, որոնց ենթարկուեցաւ վերջերս այս ժրքախտ ծերունին։ Հրաժարեցնելէ յետոյ զայն իր պաշտօնէն, տակաւին քանի մը օր առաջ ալ յարձակական յօդուած մը դրեր էին Խորհ. Հայաստանի *մէջ անոր դէմ, որ գրեց թէ* Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը անելիք չունի։

Ի՞նչ կը նշանակէ այս պարագան։

Ստիպուած ենք պահ մը ձգել Կարինեանի յօդուածը եւ խորհրդածել այն երեւոյթին մասին, զոր «սմենովեխականութիւն» կ'անուանեն Երեւանի քաղաքագէտները։

Քանի մը մտաւորականներ, որոնք ազգային հանրապետութեան անկումէն յետոյ արտասահման ինկեր էին, հոգեկան տարօրինակ քայքայման մը ենթարկուեցան եւ յանկարծ ուրանալով իրենց հին եղբայրները, այն հաւատքն ունեցան թէ «Հայաստանը կարող է ապրել միմիայն Ռուսաստանին կառչած», թէ ներկայ քաղաքական գոյավիճակը ժամանակաւոր հանգրուան մըն է, ուր հայ ժողովուրդը ամփոփելով իր ուժերը՝ պիտի կարենայ ապագայ նպաստաւոր շրջանի մը մէջ լուծել հայկական հարցը։ Այս հաւատքը հեղհեղուկ դառնալով միամտութիւն, անոնք կարծեցին թէ հայ բոլշեւիկները միեւնոյն Դաշնակցականներն են, որ կը շարունակեն հին «գործը»։

Թէ որքա՜ն դառն յուսախաբութեան մը յանգեցաւ այս միամտութիւնը, մեզ չի հետաքրքրեր։ Թող քաշե՜ն Քաջազնունիները։ Սակայն կարեւոր է պարզել սա հարցը, թէ ո՞վ Դաշնակցական, պիտի հրաժարէր Հայաստանից»։

Ուրեմն, միացէք Ռուսիոյ, միացէք «գայ գարուն»։

Կարինեան քննելով Քաջազնունիի այս տրամախօսական պատճառաբանութիւնները, կը համոզուի, ուրացող Դաշնակցականները, սմենովեխականները, երբեք չեն ունեցած իրենց ազգային երազները։ Քէ ինչո՛ւ 1924էն ի վեր, եւ տարի է, շարունակ յարձակի կ'ենթարկուի Քաջազնունին։ կայն կայ նաեւ երկրորդ պատճառն ալ, որ կը բացատրէ այս ամենը։ Երկրին ինչպէս ըսի, հայ գիւղացին բոլշեւիկներուն համար, «ընկե՛ր» կարիներ։ Կ'ընդունինք, որ աւելի ծիծաղելի է Քաջազնունիի միամտութիւնը, որ բոլշեւիկներն ալ կը հաւատան... Հ. Ց. Դաշնակցականներ։ Եւ այդ միամտութեամբը, Երեւան նստած, առանց հայ գիւղացիներուն չափ քաղաքագիտութիւն կամ առնուազն խոհեմութիւն ցոյց տալու, դաս կուտայ արտասահմանի Դաշնակցականներուն, բացատրելով թէ հայ բոլշեւիկները «լաւ» Հայեր են, որ կը նախնտրեն Ռուսիան, քան թէ Թուրքիան «ժամանակաւոր այս հանգրուանին մէջ»։ Ընդհակառակն, կ'ըսէ Քաջազնունի իր տրամախօսական բացատրութեանց ընթացքին, դուն, *ո՛վ* Դաշնակցական, կը նախընտրես Թուրքիան, քան թէ Ռուսիան, առանց գիտնալու թէ՝

1 — Թուրքիա երբեք հաշւի չպիտի առնի Դաշնակցականներին, որովհետեւ ռէալական ոչ մի ուժ չեն ներկայացնում ղրանք։ 2— Թուրքիան չի հաւատում եւ չի էլ հաւատայ երբեք Դաշնակցականներին։ 3 — Եթէ Թուրքիան կարողացաւ խլել Ռուսների ձեռքից կարսը, ինչո՞ւ պիտի տայ դաշնակցականներին այդ թանկարժէք ամրութիւնը (դեռ Վանն ու Մուշը վրան աւելացրած), քանի որ Հայաստանն այդ պարագայում պիտի դառնայ պատնէշ Թուրքիայի եւ Ռուսաստանի միջեւ։ Եւ վերջապէս «Թուրքերի հետ հակացողութեան գալու որեւէ փորձ անելու համար, ամէնից առաջ դու, *ո՛վ* Դաշնակցական, պիտի հրաժարէիր Հայաստանից»։

Ուրեմն, միացէք Ռուսիոյ, միացէք «գայ գարուն»։

Կարինեան քննելով Քաջազնունիի այս տրամախօսական պատճառաբանութիւնները, կը համոզուի, ուրացող Դաշնակցականները, սմենովեխականները, երբեք չեն ունեցած իրենց ազգային երազները։ Քէ ինչո՛ւ 1924էն ի վեր, եւ տարի է, շարունակ յարձակի կ'ենթարկուի Քաջազնունին։ կայն կայ նաեւ երկրորդ պատճառն ալ, որ կը բացատրէ այս ամենը։ Երկրին ինչպէս ըսի, հայ գիւղացին բոլշեւիկներուն համար, «ընկե՛ր» կարիներ։ Կ'ընդունինք, որ աւելի ծիծաղելի է Քաջազնունիի միամտութիւնը, որ բոլշեւիկներն ալ կը հաւատան... Հ. Ց. Դաշնակցականներ։ Եւ այդ միամտութեամբը, Երեւան նստած, առանց հայ գիւղացիներուն չափ քաղաքագիտութիւն կամ առնուազն խոհեմութիւն ցոյց տալու, դաս կուտայ արտասահմանի Դաշնակցականներուն, բացատրելով թէ հայ բոլշեւիկները «լաւ» Հայեր են, որ կը նախնտրեն Ռուսիան, քան թէ Թուրքիան «ժամանակաւոր այս հանգրուանին մէջ»։ Ընդհակառակն, կ'ըսէ Քաջազնունի իր տրամախօսական բացատրութեանց ընթացքին, դուն, *ո՛վ* Դաշնակցական, կը նախընտրես Թուրքիան, քան թէ Ռուսիան, առանց գիտնալու թէ՝

1 — Թուրքիա երբեք հաշւի չպիտի առնի Դաշնակցականներին, որովհետեւ ռէալական ոչ մի ուժ չեն ներկայացնում ղրանք։ 2— Թուրքիան չի հաւատում եւ չի էլ հաւատայ երբեք Դաշնակցականներին։ 3 — Եթէ Թուրքիան կարողացաւ խլել Ռուսների ձեռքից կարսը, ինչո՞ւ պիտի տայ դաշնակցականներին այդ թանկարժէք ամրութիւնը (դեռ Վանն ու Մուշը վրան աւելացրած), քանի որ Հայաստանն այդ պարագայում պիտի դառնայ պատնէշ Թուրքիայի եւ Ռուսաստանի միջեւ։ Եւ վերջապէս «Թուրքերի հետ հակացողութեան գալու որեւէ փորձ անելու համար, ամէնից առաջ դու,

ՇԱՐՈՒՆԱԿԸ

ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹԵՐՈՒ ՎԱՅՆԱՍՈՒՆԸ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՏԵՂԱՒՈՐՄԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿԻՆ ԱՌԹԻ

«ՎԱԳԸԹ» Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ

ԱԼՃԵՐԻԱ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒԶ ՓՈԽԱԴՐԵԼ ՀԱՅԵՐԸ

Առջի օր հրատարակեր էինք պոլսոյ «վագըթ» լրագրին գրգռիչ յօդուածը՝ Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հայերու տեղաւորման առթիւ։

Թուրք Թերթը կը շարունակէ յուզել ֆանրային կարծիքը, սուտ իրաւ իրար խառնելով։

Թերթին խմբագրապետը, Մէհմէտ Ասըմ, կը գրէ Օգոստոս 1 խմբագրականին մէջ.—

— Երէկուան յօդուածովս խօսելով Ֆրանսայի հետեւած այն քաղաքականութեան մասին՝ որ հայ գաղթականները Սուրիոյ մէջ տեղաւորելու ձեւով սկսած է եւ վերջին օրերս նոր թափով կը շարունակուի, արձանագրած էի թէ՝ այս քաղաքականութեան ետին գաղտնի եւ քաղաքական երեւոյթներ կան։ Եւ ակնարկելով այն վտանգին, որ կրնայ առաջ գալ Սուրիա բերուած հայ գաղթականները մեր հարաւային սահմաններուն մօտ գտնուղ վայրերու մէջ գետեղելէն, ուշադրութիւն հրաւիրած էի այն կէտին վրայ՝ թէ ասիկա մեզի համար ապահովութեան խնդիր մըն է։

Նկատելով որ այս խնդիրը մասնաւոր եւ կենսական կարեւորութիւն մը ունի, այսօր դարձեալ կ'ուզեմ անդրադառնալ։ Անցեալ տարի ծագած եւ Թուրք բանակին հերոս զինուորներուն կողմէ արագօրէն զսպուած Արարատի դէպքին մասին կատարուած քննութիւններով կարեւոր ճշմարտութիւն մը երեւան եկած էր։ Հասկցուած էր թէ՝ ապստամբութեան հեղինակներուն կողմէ մեր արեւելեան նահանգներուն դէմ շատ խորհուած եւ աշխատուած եղեռնափորձի ծրագիր մը գոյութիւն ունի։

Մեր Արեւելեան նահանգներու ոտքէ եւ ամէն բանէ անտեղեակ կարգ մը քիւրտ ցեղախումբեր ապստամբութեան մղուած առեն, ուղուած էր ասոնց անդին գտնուող Հայերն ալ ծանակից ընել շարժումներուն, եւ երեւան եկած էր որ ամէնէն աւելի Սուրիոյ սահմաններուն մէջէն էր որ փորձ կանտ կատարուած էր Քիւրտերու եւ Հայերու միջեւ այսպիսի խռովարարական գործակցութեան ծիր մը կազմելու համար։

Հետեւաբար Ֆրանսացիները կողմէ Թրքական սահմաններու մօտ վայրերու մէջ գաղթականները գետեղելու համար տակաւին շրջունակուող գործունէութիւնները նայ եւ ուսումնասիրած առեն, կարելի է չյիշել դեռ շատ մօտաւոր անցեալի մը մէջ կատարուած ապստամբութեան եւ յեղուզիութեան դէպքերը։

Ըսել կ'ուզեմ թէ՝ մեկ կողմէ մեր Արեւելեան Նահանգներու ո՛չ մեկ անկիւնին մէջ յելուզակութիւն եւ կամ ապստամբութեան ձեռնարկ մը չի կրնար կատարուիլ, միւս կողմէ Սուրիոյ մէջ գաղթականներ հաւաքելու քաղաքականութիւնը հետապնդող Ֆրանսա նպատակն է՝ այդ գաղթականները գետեղել մանաւանդ Թրքական սահմաններու մօտ վայրերու մէ։ Այս պարագային, սա անհրաժեշտ հարցումը կը ծագի միտքերու մէ։

— Արդեօք առնչութիւն մը կ'

ԱՂՎԵՍԱՅԻՆ ՅՈՒՐԱՔԱՆՉՅՈՒՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂԹԱՐ

Հրատ. վերջին համարում ի «Յառաջ»ի յոդնուած

Հրատ. Ս. Ա. Ա. Ա

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՍԷՆ ԼՈՒԻ, ՍԷՆ ՄԱՐԿՐԻԹ.— Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Ակումբին մէջ

Կը խօսի՝ ԸՆԿ. Պ. ՀԻՒՍԵԱՆ

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՕ, ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5ին սովորական հաւաքատեղին,

Կը խօսի՝ ԸՆԿ. Պ. ՀԻՒՍԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին ընկ. Վարոյեանի բնակարանը:

Կը խօսի՝ ԸՆԿ. Պ. ՀԻՒՍԵԱՆ

ՄԱՐՍԷԼ (քաղաք).— Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծաւսօթ հաւաքատեղին,

Կը խօսի՝ ԸՆԿ. ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

ՍԱԼԷՆ ՏԸ ԺՒՈՕ.— Վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին,

Կը խօսի՝ ԸՆԿ. ՕՆՆԻԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՍԷՆ ԺԷՌՈՄ.— Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

Կը խօսի՝ ԸՆԿ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Այս ժողովներուն կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Վաղը կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ

Կը խօսի՝ ԸՆԿ. ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յանուանօրի արշաւանքին առթիւ

Հ. Յ. Դ. Ռազմիկ խումբին կողմէ

վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Ա.նուվիլի զօրանոցին մօտիկ անտառին մէջ:

Կը խօսի՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ,

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. Միութեան կողմէ

Վաղը կիրակի ժամը 2.30ին Սոսիէթէ Լիոնէզի սրահին մէջ

Ղեկավարութեամբ՝ դերասան ԹՐԱԳՕՇԻ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ «...ՓԱՇԱՆ»

Տոմսերու գին 5 ֆրանք

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, մասնակցութեամբ փարիզի 80 սկաուտներուն վաղը կիրակի ժամը 2ին Stade Virabianի մէջ St. Antoine.

Կը նախագահէ՝ ՊԱԼԱՖԵԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Place d'Aixէն առնել 27 Թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութիւն, Մուտքը ազատ է

կը հրաւիրուին Մարսէյլի եւ շրջանի հայրենակիցները,

ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՍԻՓԱՆ երկսեռ երգչախումբի կողմէ, վաղը կիրակի ժամը 3ին, Salle Mutualitéի սրահին մէջ, 24 Rue St. Victor, Métro Mobert Mutualité. կը խօսի՝ Պ. ՇԱՀԱԳԱՒՈՒՆԻ, Ադամեանի մասին:

Խմբերգ, մեներգ, Նուագ, եւայլն, ծախքերու մասնակցութեան համար՝ կը գանձուի 2 ֆրանք,

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիւրինի Հայր. Միութեան կողմէ: Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Էվիլ-Զոլաի շքեղ սրահին մէջ:

Ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇԻ կը ներկայացուի

ՇԻԼԼԷՐԻ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

«ՄԵՆՔ» մաժուլի տակ է երիտասարդ պարբերաթերթի բ. թիւը ճոխ բովանդակութիւնով,

Ֆրանսա, գաղութները եւ ամբողջ Պալքանները տարեկան 40 ֆրանք, մնացեալ երկիրներու համար՝ 2 տոլար,

Դիմել՝ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆի, 261 Rue du Fbg. St. Martin, Paris (10).

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Ջաւարեան կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ ջոլոր ընկերները այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ջաւարեան Ակումբին մէջ: Ջեկոյց պատգամաւորի:

ԳԱՒԱՌ

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՕԻ (Մարսէյլ)պատ. միութեան ընդհ. ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Միութեան Գրադարանին մէջ, կարեւոր օրակարգ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Բարթող Ա. քահանայ Թազճեան կը փութայ խորին շնորհակալութիւններ յայտնել ամէն անոնց որոնք բարեհաճեցան գրաւոր կամ անձամբ համակրութիւն եւ ցաւակցութիւն յայտնել եկեղեցւոյ մէջ իր կրած յարձակման առթիւ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

ՕՏԱՑԱՆԻՔ

Լիոն, կ. Հայր. Մի.— 40:

ԾՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Ա. Ե. Հ. Կ. Խալի մասնաճիւղը Օգոստ. 17էն սկսեալ բացած է հայերէնի դասընթացք մը ծրի, վեց տարեկանէն վեր տղոց համար, շաբաթը չորս օր հինգական ժամ: 9—11 եւ 2—5: փափաքողներու կը տրուի ջուլթակի եւ մանտոլինի դասեր փոքրիկ վճարումով,

ՏԱՐՕՆ-Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը վաղը կիրակի ժամը 2ին, 241 Rue J. J. Rousseau, Իսի լէ Մուլինօ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

5000 ՖՐԱՆՔ ՆՈՒԷՐ

ՖԷՄախի վերի բագաւիճէն Խոսրով էլպիզեան կը փնտռէ իր գաւակները՝ Ղազարոս, կաթիկ եւ Ազատուհի, նաեւ իր հօրեղբօրորդւոյն գաւակները՝ Աւագ, Թաթէոս եւ Ծաղիկ: Իգմիրի դէպքէն առաջ կաթիկէն լուր առնուած է Մալաթիայէն,

Կը խնդրուի Հալէպի հայրենակիցներու բարի օժանդակութիւնը: Ասոնց մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 5000 ֆր. նուէր եւ մէկ տարուան «ցառաց»: Իմացնել H. Ghougassianի, 7 Rue Sanginelle, Mazagan, (Maroc).

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Պօլուի եւ Երէ. երկսեռ երիտ. միութեան կողմէ: վաղը կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Գէշփիէօ Լա-Բափ կղզիակինմէջ, Արեւել. եւ եւրոպ. պարեր, եւն.: Ընտիր ճազ պանտ,

ՄԱՆ.— Պրօֆօ կայարանէն առնել շոգեկառք առաւօտեան ժամը 7, 7.30, 11 եւ 13ին,

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳԻՒՂ

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԾԱԽՈՒ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ

1.— Կը հիմնուի Փլաս տ'Էքս-էն (Place d'Aix) մինչեւ Սէն Լուի (St. Louis) երկարող գծին վրայ հայկական 250 տուներոց առաջին գիւղը: Ծախուած են արդէն 50էն աւելի հողաբաժիններ: Այս հողաբաժինները կը գտնուին Դանըպիէռէն միայն 12 վայրկեան հեռու եւ մինչեւ կէս գիշեր Թիւ 29 Թրամուէյի երթեւեկութիւն ունեցող շրջանի մէջ, (նոյնպէս Թիւ 31 եւ 32 Թրամուէյներու եւ պուրսին քովէն 10 Թիւ օթօպիւսի երթեւեկութիւն ճիշդ հողամասերուքով):

Կը ծախուին հողաբաժիններ 140 մէթրօէն սկսեալ:

Առանց կանխավճարի, միայն ամսական 300 ֆր. վճարում, Ջուր, կազ, ելեկտր. եւ կոյուղիները պատրաստ:

ԾԱԽՈՒ ԵՆ ՆԱԵԻ

2.— Փոն-տը-Վիվօ (Pont-de-Vivaux) Թրամվ. 13, Ազարձակարանին դիմացը, 225 մէթրոնոց հողաբաժիններ, նպաստաւոր պայմաններով:

3.— Ճիշդ Սէն Լու (St.Loup) գիւղին մէջ, Թրամուէյի գծին վրայ, 400 մէթրոնոց հողաբաժիններ, նպաստաւոր պայմաններ:

4.— Փլան2 (Plan-des Cuques) Թրամուէյի վերջաւորութեանը եւ գծին վրայ 425 մէթրոնոց հողաբաժիններ, Ջուր, ելեկտր., պուլըվառները շինուած են, նպաստաւոր պայմաններ:

5.— Սէն-Մարսէլ (St. Marcel) Թրամուէյի գծին վրայ 1540 մէթրոնոց հողամաս մը:

6.— Լէ զ'Օլիվ (Les Olives) Թրամուէյի գծին վրայ 637 մէթրոնոց հողամաս մը:

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Պ. Պ. Լուսվիկ Տիարպէքիրլեանի կամ Մելքոնեանի, ամէն օր, Պառ տէ Լիոն, Գուռ Պէլզէօնս (Bar des Lions, Cours Belsunce), Marseille.

EMPIRE մեկնած-շաբ՝ 37 Av. Wagram

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաբ.էն: Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդթ. եւ վարիսի: Ամէնօր 9-12, 2-8, կիր. 9-12:

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էվոռոյիտ) արմատ. դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին ծոտներով:

ՏիադԷռմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets, ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord

(կաւ տիւ նօռի եւ կաւ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸ

ՋԱՁԱՐԱՆ ՓԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

ՄԷԹրօ Օտէոն եւ ՍԷՆ Միշէլ Հեռաձայն Danton 52-

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀԱՅԵ՛Ր, ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ՁԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ ԱՆՑՆԵԼ, ԳՆԵՑԷՔ

ODEON — La Voix de son Maître — SEVA PARIS

ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՓԼԱՔՆԵՐԸ ԱՄԵՆԱԺԱՄ ԳԻՆԵՐՈՎ

L. NICHANIAN

56 Rue Piat, Paris (20) ՄԷԹրօ Պելվիլ

Ամառուան եղանակին ֆօնօները կը ծախուին ամենազեղչ եւ գիներով

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-

ՄԷԹրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՄԻՈՆ

Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակար միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն *Ռոմը Շինի*: Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ՝ ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՏՊԱՐԱՆ

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDI

208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant H. STEPH

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ՆԱԶԼՄ ՓԱՇԱՑԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՀԻՃԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

49.— ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ՍՏԱՑ

Օգտուելով այդ ազատութենէն, գրեցի Նոր Օսմանցիներու Միութեան պատմութիւնը, ներկայացուցի հիմնադիրները, միեւնոյն ատեն ցոյց տալով անուանները անոնց, որ իրենց անձնական շահերուն համար, Ալի փաշային մահեցին կարգ մը անդամներու անուանները: Բացատրեցի թէ միութեան կազմութեան բուն նպատակն էր սահմանապրական վարչաձեւ ստեղծել, եւ այս առթիւ չքաշուեցայ գրել. «Նոր թագաւորին հանրօգուտ ջանքերով, կը յուսամ թէ կ'իրագործուի այս նպատակը»: Այսուհանդերձ, կ'աւելցնէի, եթէ տեւէ այս կամայական վարչաձեւը, որ զարերէ ի վեր կը քամէ ազգին ամբողջ ուժն ու կը կրծէ ժողովուրդին կեանքը, այն ատեն պէտք է բոլորովին կորել մեր յոյսը պետութեան ապագային մասին:

Այս յօդուածները լաւ ազդեցութիւն կը ձգէին ժողովուրդին վրայ:

Սակայն հաճելի չթուեցաւ Պալատին, նոյնիսկ սահմանապրական նախարարներուն, որոնք «անժամանակ» կը համարէին այդ յօդուածները: Զարմանալին այն էր, որ Հագգը էֆէնտի, կայսերական ընդհանուր ներման շնորհիւ Հռոդոսէն, Աքեայէն ու Կիպրոսէն վերադարձած աքսորականներէն մէկն ըլլալով հանդերձ, օր մը Նամըք Քէմալի եւ Նուրի պէյի ներկայութեան, ժողովի մը մէջ, սաստիկ յանդիմանեց զիս՝ խօսելով այդ յօդուածներուս մասին: Բարկութիւնով ու սրամտութիւնով կ'ըսէր ինծի.

—Այդ յօդուածները կարդացի Իզմիրի մէջ, երբ կը վերադառնայի Աքեայէն: Այդ յօդուածները գէշ ազդեցութիւն մը ձգեցին Պալատին եւ Պալը Ալիին վրայ: Ես ալ տառապեցայ ու ճաշեցայ, վախնալով որ Պոլիսը չտեսած, դարձեալ աքսորավայրս դառնալու պիտի ստիպուիմ:

Ամօթապարտ մնացեր էի, երբ Նամըք Քէմալ պէյ այդ ազդեցութիւնը փարատելու համար ըսաւ՝

— Դուն այդքան կասկածամտութեամբ օր մըն ալ կը թողնես խելքդ: Քիչ մը ամուր կեցիր նայինք: Ժողովուրդն ու կառավարութիւնը դեռ սահմանադրութիւն ձգելու նպատակով, Նաղըմ ուղեր է օգտուիլ ժամանակի ազատութենէն: Այսպէսով ան կատարեց իր ազգային ու բարոյական պարտականութիւնը: Ես կը շնորհաւորեմ զինքը եւ կը գնահատեմ:

Նուրի պէյ ինծի կպաւած էր խոր հաճակրութեամբ եւ սէրով: Նամըք Քէմալի միտքերը ինք ալ յայտնեց եւ լռեցուց Հագգը:

50.— ԵՒ ԱՀԱ ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏ ԳԱՀ ԲԱՐՁՐԱՑԱՒ

Ժամանակ մը յետոյ, Սուլթան Մուրատ ուղեղային հիւանդութեան պատճառով գահէն իջաւ: Եւ Աբտիւլ Համիտ այսպէս գահ բարձրացաւ:

Նամըք Քէմալ, նոր թագաւորին գահակալութենէն 12 օր յետոյ, վիս հրաւիրեց իր տունը, որ կը գտնուէր Վէֆայի զառիվայրին վրայ: Գացի: Աբտիւլհագ Համիտ պէյն ալ ներկայ էր: Նամըք Քէմալ պէյ ըսաւ ինծի՝

— Ալի Շէֆքաթի չուզեր խմբագրութիւն ընել «Խաթիքպալ» թերթին մէջ: Թերթին տէրը, մասամբ Թէոտոր էֆէնտի, խմբագիր կը փնտռէ: Եթէ ստանձնես խմբագրութիւնը, գոհ կը մնամ: Երբեմն ես ալ յօդուած կուտամ եւ կ'օգնեմ քեզի:

Նամըք Քէմալի մասին խոր յարգանք եւ համակրանք կը զգայի: Անմիջապէս համաձայնութիւն յայտնեցի: Շատ գոհ մնաց: Բերայի անգլիական պանդոկին մէջ ճաշի հրաւիրեց զիս եւ քեռայրս, Միւնիր պէյ, որ աքսորականները ազատելու համար «Էվվլինի Հերալտ»ի մէջ բաղմաթիւ յուածներ գրած էր:

Ճաշէն յետոյ եկաւ Պէտրի պէյ, որ, Ապտիւլ Ազիզի գահընկէցման ժամանակ մեծ ծառայութիւն մատուցած էր Սիւլէյման փաշայի եւ սպայակոյտի արժէքաւոր դէմքերէն մէկն էր, յետոյ եկաւ Եգիպտոսի երկար մը, որ Նամըք Քէմալի հետ բարեկամացած էր Եւրոպայի մէջ մինչեւ կէս գիշեր վիճեցանք թէ նոր վիճակը լրջութեամբ եւ անկեղծութեամբ կ'ընդունէ՞ր թէ ոչ սահմանադրութիւնը:

Նամըք Քէմալ պէյ կ'ըսէր.

— Ապտիւլ Համիտ կը սիրէ սահմանադրութիւնը: Այդ մասին համոզուած եմ այնքան, որքան Միհոմէթ փաշա: Միայն թէ կը վախնամ ռուսական փրոփականտը կը դնէ «իւլէմա»ներու կրօնամոլ դասակարգը սահմանադրութեան դէմ:

Անշուշտ ժամանակ մը յետոյ Նամըք Քէմալ դառնապէս պիտի տեսնար թէ որքա՜ն սխալ էր իր կարծիքը Ապտիւլ Համիտի մասին: Սակայն շերեկն յետոյ, ամէն մարդ իր տունը դարձաւ: Յաջորդ առտու գործի սկսաւ «Խաթիքպալ»ի խմբագրատան մէջ: Նուրի պէյ կայսերական դիւանին գ. քարտուղար նշանակուած էր: Այս անուանումը այնպէս կարծել տուաւ թէ թագաւորը հաճախիր է ազատութեան եւ սահմանադրութեան եւ ժողովուրդին վրայ ալ լաւ տպաւորութիւն թողուց: Այդ շրջանին ան կը կարծուէր թէ շուտով պիտի յայտարարուի սահմանադրութիւնը, այլ որ ամէն կողմ օրինագիծեր կը մշակէին: Երբեմն մը չտեսայ այլեւս Նամըք Քէմալ պէյ զրել բոլոր այդ հարցերուն մասին: Ու գրեցի թէ անհրաժեշտ է ուածներով պարզաբանել այդ հարցերը, որպէսզի օր առաջ հարցերը գան իրենց լուծումը, որուն անհամբերութեամբ կը սպասէ ժողովուրդը:

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՀԱՐԱՉԱՏ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ԵՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Ե. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)
MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ
23
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
23 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 1654

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԵԹԷ ՈՉ ՈՒՐԻՇ ԲԱՆ...

Եթէ ոչ ուրիշ բան, գոնէ Թուրքիոյ յարատեւ գործունէութիւնը պիտի ստիպէր մեզ քով քովի գալու՝ գործելու՝

Հայկական ժամուլը օրը օրին կ'արձանագրէ քէմալապետութեան արտաքին եւ ներքին կեանքը՝ Անոր ճիգերն ու յեղաշրջումը՝ Անոր հետեւողական, անսասան քաղաքականութիւնը՝

Բայց, կ'արձանագրէ ու կ'անցնի՝ Լաւագոյն պարագային, կը գոհանայ հարեւանցի դիտողութիւններով՝ կամ հաճելի գուշակութիւններով՝

Մեր մէջ իսկ, դեռ շատերը կան, որ չեն ընդունիր թէ այսօրուան Թուրքիան երէկուանը չէ, թէ լեռ ու ձոր կայ երէկուան եւ այսօրուան միջեւ,— միշտ ի վնաս մեզի՝

Թուրքը քաղաքակրթուե՞ր է թէ ոչ՝— այդ չէ որ կը հետաքրքրէ մեզ՝ Բայց Թուրքը նորոգուելու, երիտասարդանալու, ամրանալու ճիգեր կը թափէ ամէն ճակատի վրայ՝ Հոլովոյթ մը տեղի կ'ունենայ արդի Թուրքիոյ մէջ՝ Լուրջ, լայն հոլովոյթ մը, —Թուրքի բարիքին համար՝

Որքան ալ ճարտարուորինք վկայութեան կանչել պատմութիւնը, գունաւորել առօրեայ, ընթացիկ երեւոյթները, բան չի փոխուիր կացութենէն՝ Թուրքը սկսաւ քալել՝ կը քալէ առանց աչ ու ձախ նայելու՝ Իսկ մենք օրօր կը կարդանք՝ կանգնած՝ մեռեալ կէտի մը վրայ, գուշակութիւններ կը կատարենք՝

Ոչ ոք ուրացաւ Թուրքիոյ տնտեսական տագնապը, որ երթալով կը խորանայ, եւ կրնայ անակնկալի մը, աղէտի մը յանգիլ՝

Եւ սակայն, կը շարժի՝ Թուրքն է որ կը շարժի, կը խմորուի, նոր պատուաստ եւ աւիշ կը ստանայ՝

×

Այսքանը միայն, բաւական էր, որպէսզի հայկական բոլոր հոսանքները մէկդի դնէին ամէն վէճ ու քէն, եւ խմբուէին կլոր սեղանի մը շուրջը, իրենց կարգին գործելու, հակազդելու համար՝ Գործունէութեան նոր ձեւեր գտնելու, եղածները կատարելագործելու գործելու համար՝

Գիտենք մեր ուժերը, եւ հրաշքներ գործելու միամտութիւնը չունինք՝ Ունինք մանաւանդ հիմա, երբ այնքան բարդ է քաղաքական կացութիւնը եւ այնքան աննպաստ՝ յատկապէս մեզ համար՝

Բայց, մարդիկ ե՞րբ կրցեր են դատ շահիլ, ամէն ինչ սեւ տեսնելով՝ Հառաչելով ու յօրանջելով՝

Ո՛վ, ո՛ր իմաստունը կրնար պնդել, թէ չունինք «անելիք», եւ պէտք է սպասենք որ տանձն ու խնձորը հասնին՝

Ահաւասիկ վերջին լուրը —Թուրքիա կը պատրաստուի հարիւր հազար գաղթական տեղաւորել «արեւելեան նահանգներուն», յատկապէս Վասպուրականի շրջանին մէջ՝ Ծրագիր մը, որ կը խանգարուի տասը տարիէ ի վեր, զարնուելով զանազան արգելքներու՝

Ահաւասիկ Թուրք մամուլը գրգռիչ կանչեր կ'արձակէ, 1921ին Սուրիա եւ Լիբանան ապաստանած տարագիրներու տեղաւորման առթիւ՝

Թուրքեր կամ Թրքաբարոյ գործակալներ կը վխտան ամէն տեղ, Նախիջեւանէն մինչեւ Սուրիա՝

Զուն՞նք ո՛րեւէ «անելիք»՝ Երեւա՞ն է տէր ու պաշտպանը այս հարցին մէջ ալ՝ — Երեւանը՝ բարեկամ եւ գինակից Թուրքիոյ՝ Երեւանը՝ գլխիվայր խրած զարմանազան մարզանքներու մէջ՝ Եւ բոլորովին երես դարձուցած՝ Հայկական Դատին...

Մեծն Բրիտանիոյ աշխատաւորական դահլիճը ծանր տագնապի մը մատնուած է, տնտեսական պատճառներով՝ Եւ ահա գիշերներ կը լուսցնեն բոլոր հոսանքներու, երեք կուսակցութեանց վարիչները, ելք մը գտնելու համար՝

Երկրորդակա՞ն է մեր տագնապը՝ Կամ արդեօք այնքա՞ն անդարմանալի է ներքին հակամարտութիւնը, որ Թրքական վտանգին հանդէպ իսկ ձեռք ձեռքի չենք տար՝

Հարցեր, հարցումներ որոնք պատասխանի կը սպասեն՝ Որոնք լրջութեան կը հրաւիրեն բոլորը, նոյնիսկ անհատները՝

Անցեալ օր կը յիշէինք Ցունաստանի տարագիրներու գլխուն սարքուած նոր խաղը,—անոնց տեղափոխութիւնը դէպի Ալժերիա կամ Թունուզ՝

Վաղը միեւնոյն խնդիրը կրնայ յուզուիլ Պուլկարիոյ, Սուրիոյ կամ Լիբանանի մէջ՝

Լա՞ւ կ'ընեն թէ դէշ, — ամէն բան վերջանալէ յետոյ միայն պիտի հասկնանք՝ Ինչպէս միշտ՝

Եթէ այս բոլոր հարցերը չեն հետաքրքրեր մեզ, եթէ անոնք բաւական չեն զգաստութեան կանչելու մեզ, յանուն տարագիր բազմութիւններու փրկութեան, ի՞նչ յաւակնութեամբ ժողովուրդէն աւելի իմաստուն, եւ անկէ աւելի բարձր խօսելու իրաւունքներ կուտանք մենք մեզի, հաւաքաբար թէ անհատապէս, մեծէն մինչեւ փոքրը՝

Եղա՞ծ է, մեր պատմութեան մէջ, աւելի չարաբաստիկ շրջան՝ Եւ տասն անգամ աւելի անկերպարան, ընդվզեցուցիչ վիճակ՝

Եթէ 1860էն ի վեր եկած-գացած սերունդները բան չեն խօսիր մեզի, Թուրքիոյ պատկե՞րն ալ անդօր է սթափեցնելու մեզ...

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Աշխատաւորական դահլիճը չկրցաւ ելք մը գտնել ելմտական տագնապին, հակառակ գիշերապահ տքնութեանց՝ Արհեստակցական միութիւնները, որոնք խոշոր ուժ մը կը ներկայացնեն Թէ դուրսը եւ Թէ խորհրդարանին մէջ, կ'ընդդիմանան մաքսօնըլտի ծրագրին՝ վարչապետը ստիպուած է լեզու գտնել իր հակառակորդներուն, պահպանողականներուն հետ՝

Եթէ վէճը չիարթուի, հաւանական է որ կամ դահլիճը իրաժարի, եւ կամ խորհրդարանը լուծուի՝ կը նախատեսուի նաեւ խառն դահլիճ մը, բաղկացած՝ ազատականներէ եւ պահպանողականներէ՝

Խնայողութեան ծրագրին մէջ կայ Թելադրութիւն մը՝ իարիւրին տասը գեղչելու նախարարներու Թոշակը (5000 ստերլին)՝

«... որոնց ամէնէն շատը Հայեր են»

Պէյրութէն կը հեռագրեն «Թայմզ»ի օգոստ. 19 Թուականով.—

Համայնավար երեսփոխան Պ. Անտէ Պէրթոն Ֆրանսա մեկնեցաւ այսօր, իբրեւ փաստաբան պաշտպանելէ յետոյ հայ համայնավար բանտարկեալները, որոնց ամէնէն շատը Հայեր են՝ Ասոնք դատի քաշուած էին զինուորական ատեանին առջեւ, հանրային անդորրութիւնը խանգարել փորձած ըլլալուամբաստանութեամբ՝ Գլխաւոր խոովարարները դատապարտուեցան 2-3 տարի բանտարկութեան, բայց վճիռները առկախ կը մնան, մինչեւ որ երկրորդ յանցանք մը գործեն, հինգ տարուան ընթացքին՝

ՅԱՒԱՋ.— «Թայմզ»ի Թղթակիցը ուրկէ՞ իմացաւ որ «ամէնէն շատը Հայեր են» եւ ինչո՞ւ միայն Հայերու անունը կուտայ՝ Դեռ վերջերս «իւմանիթէ» պարզելով այս խնդիրը, միայն երեք Հայերու անուններ կուտար,— երեք ողորմելիներ որոնք չեն գիտեր ի՛նչ կ'ընեն՝

Արաբներն եւ Հրեաները Պաղեստինի մէջ

Պաղեստինի արաբական գործադիր կոմիտէն յայտարարութիւն մը հրատարակելով Օգոստոս 19ին, կը ծանուցանէ Թէ ընդհանուր գործադուլ պիտի ըլլայ կիրակի օր (այսօր),— 1929ի դէպքերու տարեդարձին առթիւ՝

Գործադիր կոմիտէն իր ժողովին մէջ որոշեց չեղեալ համարել իր պատուիրակներուն խօսակցութիւնը՝ բրիտանական մարզպանին հետ, ինչպէս եւ նկատի չառնել կառավարութեան ազդարարութիւնը՝ անկարգութեանց դէմ՝

Արաբական կոմիտէին այս ընթացքը մեծ չղագրգռութիւն պատճառած է Հրեաներուն, որոնք հազիւ հանգստացած էին՝

**** Արաբները իրենց յայտարարութեան մէջ կը պատմեն Թէ հրեայ գաղթականները կը սպառազինուին եւ զինուորական մարզանք կը ստանան ինքնապաշտպանութեան պատրուակով, Թէեւ կառավարութիւնը տասն անգամ աւելի պաշտպանողական միջոցներ ունի քան դրացիները՝ Այս քաղաքականութիւնը, կ'ըսեն, կը ստիպէ Արաբները որ իրենք ալ զինուին եւ այսպէս ծանրօրէն կը վտանգուի խաղաղութիւնը՝ Վերջապէս կ'աւելցնեն Թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ օրինակացնել 25,000 Հրեաներու ներկայութիւնը,— մարդիկ որոնք Պաղեստին մտած են անկանոն միջոցներով՝*

Համայնավարները Ցունաստանի մէջ

Աթէնքէն կը հեռագրեն Թէ ոստիկանութիւնը հրամայեց աքսորել վեց «վտանգաւոր» համայնավարներ, որոնց մէջ են կուսակցութեան կեդր. օրկանին խմբագիրները՝

Կը շարունակեն իրար կոտորել

Ներքին կռիւները սաստկօրէն կը շարունակուին մակեդոնական կազմակերպութեան մէջ՝ Օգոստոս 20ին երկու անծանօթներ ատրճանակներով յարձակեցան Փրոթոկէրոֆի խմբակէն երեք անձերու վրայ, որոնք տուն մը վարձած էին Սոֆիայի մէջ՝ Երկուքը ծանրապէս վիրաւորուեցան, իսկ երրորդը գերի բռնուեցաւ յարձակողներուն կողմէ, որոնք փախան ինքնաշարժով մը՝ Երկու վիրաւորներն են Մաթէվ եւ Զէնով,

Գործազրկութիւնը Պուլկարիոյ մէջ

Աշխատանքի նախարարութեան վերջին տեղեկագրին համաձայն, տնտեսական գործունէութիւնը Թուլցած է վերջերս եւ գործազուրկներու Թիւը մեծապէս աւելցած է յուլիս ամսուան ընթացքին՝ Մինչեւ յուլիսի վերջը արձանագրուած գործազուրկներուն Թիւն է 12,400, մինչ յունիսին 10,713 էր՝

Աւելորդ է ըսել Թէ այս Թիւը իրականէն շատ պակաս է՝ Աշխատանքի նախարարութիւնը 90,000 կը հաշուէ գործազուրկներուն Թիւը՝

*** Համայնավարները, որ աշխատաւորական կուսակցութիւն անունով կը գործեն Պուլկարիոյ մէջ, արտօնութիւն խնդրեցին միՔինկ մը գումարելու եւ իրենց ակումբները վերաբանալու, Արտօնուեցաւ միայն միՔինկը՝

Դրամով երկիր կը գնեն

ԼեՔոնիոյ ականաւոր տնտեսագէտներէն ցոքՔ. կրինպէրկ ուշագրաւ ծրագիր մը պատրաստած է, Թէ իր երկրին ելմտացոյցի բացը գոցելու եւ Թէ Լեհաստանի հետ եղած վէճ մը հարթելու համար՝

Այդ ծրագրին համաձայն, Լեհոնիա Լեհաստանի պիտի ծախէ ԼաՔկալիայի շրջանը, փոխարէնն ստանալով չիսուն միլիոն տոլար՝

Ո՛ւր էր որ այսպէս կարդադրուէին ուրիշ «վէճեր» ալ...

Հնդիկները կը վերսկսին կռիւը

Լոնտոնէն կը հեռագրեն Թէ հնդիկ ազգային համագումարին նախագահը ազդարարած է իր հետեւորդներուն՝ պատրաստուիլ վերսկսելու պայքարը, որ անխուսափելի կը համարուի, իբրեւ հետեւանք Հնդկաստանի կառավարութեան բռնած ընթացքին՝

Անգլիացի ոստիկանապետ մը յարձակման ենթարկուելով Հնդիկի մը կողմէ, վիրաւորուեցաւ կողէն՝

Սպանիոյ կղերը կը դաւադրէ

Փախստական կղերական մը, կարտինալ Սէկուռա, հովուական Թուղթ մը հրատարակեց Սպանիոյ հանրապետական կառավարութեան դէմ, լի ծանր լուտանքներով՝ «Այն ամօթալի գործերը որոնց ականատես եղանք երկրին մէջ, կ'ապացուցանեն Թէ Սպանիա արագօրէն դէպի հեՔանոսութիւն կ'երթայ՝ Եկեղեցին երկու զէնքեր ունի իննքապաշտպանութեան համար՝ մէկը՝ Աստուծոյ ձեռքն է, միւսը՝ որ կանոնական պատիժներէ կը բաղկանայ, հոգեւոր պատիժներու ամէնէն ծանրն է (բանադրանք)՝

Կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած է կղերական դաւադրութեան դէմ՝ Նոր ուժեր ղրկուեցան վտանգուած շրջանները՝

Վախ կայ որ այս դաւադրութեան հետեւանքով խզուին Սպանիոյ եւ Վատիկանի յարաբերութիւնները՝

Ես ցորեն տամ, տուն սուրճ տուր

փոխանակութեան հնօրեայ դրութիւնը ի պատուի է նորէն՝

ՈւաշինկԹընէն կը հեռագրեն Թէ՝ պայմանագիր մը կնքուեցաւ, որուն համաձայն Պրազիլիա 1275 միլիոն պարկ սուրճ պիտի յանձնէ Միացեալ Նահանգներուն, իսկ այս վերջինը փոխարէնն պիտի տայ 25 միլիոն գրիւ ցորեն՝

Կը Թուի Թէ այս դրութիւնը պիտի ընդհանրանայ այն երկիրներուն միջեւ որոնք աւելորդ արտադրութիւն ունին՝

Ցոյնեւսլուկար հաւանայնութիւն վր

Ցոյնեւսլուկար խառն յանձնաժողովը, որ կը զբաղի բնակիչներուս եւ սահմանամերձ կալուածներու փոխանակութեան խնդիրներով, վերջացուց իր պաշտօնը, գոհացնելով երկու կողմերն ալ՝ Յանձնաժողովը մեծապէս կրճատած է այն հատուցումները զորս Ցունաստանի պիտի վճարէ անհատական կալուածներու փոխարէն՝

Կարմիր փրկիչները կը փոցնեն Ս. Փրկիչը

«Փրավտա» կը գրէ Թէ ձեռնարկուած է փոցնելու Մոսկուայի Ս. Փրկիչ եկեղեցին, որ փառաւոր շէնք մըն է՝ Ներսը գետնին վրայ պիտի շինուի խորհուրդներու պալատը՝ Եկեղեցիէն հանուած գեղարուեստական առարկաները յանձնուած են անաստուածներու Թանգարանին՝

Եգիպտոսն ալ սկսաւ խնայել

Իբրեւ հետեւանք տիրող տագնապին, եւ գոցելու համար ելմտացոյցին բացը, եգիպտական կառավարութիւնը որոշեց.— Ա. Ձարիւրին 10 զեղչել ընդհանուր ծախքերը, Բ. Դադրեցնել ո՛րեւէ նոր անուանում պետական պաշտօնէութեան մէջ, Գ. Ցետձգել այն նոր շինութիւնները որոնք ստիպողական չեն կամ երկրորդական կը համարուին՝

կառավարութիւնը չէ ուզած կրճատել պաշտօնեաներու Թոշակը, նկատի առնելով որ այդ բացառիկ միջոցը կրնայ արդարանալ այն ատեն մրայն, երբ ելմտական կացութիւնը ծանրապէս վտանգուի՝

Ֆուատ Թագաւորը հրամայեց լուսավառութիւններ չկատարել իր տարեդարձին առթիւ, իբրեւ խնայողութիւն՝ Միայն Աղեքսանդրիոյ քաղաքապետութիւնը 9000 սդերլին վարկ բացած էր, այս նպատակով՝

Թուրքիա եւ Եգիպտոս

Պայմանագրութիւն մը կնքուեցաւ Եգիպտոսի եւ Թուրքիոյ միջեւ, երկու երկիրներու հպատակներու կացութեան մասին՝

Համաձայն այդ պայմանագրին, Թուրքիա կ'ընդունի որ իր հպատակները ենթակայ ըլլան եգիպտական դատարաններուն, եւ չվայելեն աւելի առանձնաշնորհներ քան ունին Եգիպտացիները իրենք՝

Նկատի առնելով որ Թուրքիա ջնջած է «կապիտիւլասիոն»ները, զարմանալի պիտի ըլլար, եթէ պահանջէր որ իր հպատակներն ալ վայելեն այն իրաւունքները ինչ որ ունին Եւրոպացիները Եգիպտոսի մէջ՝

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԻՐԱՔԻ ԹԱԳԱՒՈՐԸ, ՖԱՅՏԱԼ, որ փարիզ կը գտնուի քանի մը օրէ ի վեր, գաղԹային ցուցահանդէսը այցելեց առջի օր, Թագաւորը կառքով պտտեցաւ ցուցահանդէսը, ընկերակցութեամբ ալժերիացի գինուորներու, այցելեց նաեւ մզկիԹը՝

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ տագնապը մեղմացնելու համար, Մ. Նահանգներու նախագահը օգնութեան ցանծնախումբ մը կազմեց, ինչպէս նախատեսած էր Ամերիկայի մեր աշխատակիցը՝

ԴԵՐՄԱՆԱԿԱՆ բազմաԹիւ ընկերութիւններ սնանկութեան դուռը հասած են, մասնաւորապէս ճարտարագործական եւ երկրագործական մեքենաներու ճիւղերուն մէջ՝ Պերլինի եվայցէ եւ օփլէր երկաԹուղիի ընկերութիւնը 12 միլիոնի բաց մը ունի, այսինքն վեց անգամ աւելի քան իր դրամագլուխը՝

ԸՆԹԵՐՑՈՂ ՅԱՏՈՒԿՆԵՐ

ՊՐՈՖԵՍՈՐ ԵՐՈՒԱՆԴ ՔՈՉԱՐԻ ՅԻՇՈՂՈՒԹՅԱՆ ԱՍՏՂԱՅԻՆ ԵՐԵԿՈՅԱՆ

Մեր ժողովուրդը յուշերի մեջ ապրում է իր մեծերով, որոնք ստեղծել են ազգային մշակույթի ոսկե ֆոնդը, ինչպես նաև ազգային ինքնագիտակցության հզոր հենարանը։ Այդ մեծերի շարքում իր պատվավոր տեղն է գրավում պրոֆեսոր Երուանդ Քոչարը, որի ծննդյան 100-ամյակը նշվում է այս տարի։

Մեր ժողովրդի հոգևոր կյանքի ամենաբեղուն ժամանակաշրջանները, որոնք ստեղծել են մեր ազգային մշակույթի ոսկե ֆոնդը, միշտ եղել են այն ժամանակները, երբ ազգային ինքնագիտակցության վերելքի հետ զուգընթաց ծաղկել են նաև ազգային մշակույթի բոլոր ճյուղերը։ Այդ ժամանակներում ստեղծագործել են մեր մեծ նկարիչները, որոնց անունները հավերժացել են ազգային մշակույթի պատմության մեջ։ Նրանց թվում է նաև Երուանդ Քոչարը։

Երուանդ Քոչարը ծնվել է Ալեքսանդրապոլում (Կարս նահանգ), արդեն վաղ տարիքում նկատելի է եղել նրա ձիրքը։ Ուսումը ստացել է Ալեքսանդրապոլի ռեալական դպրոցում, որտեղ նրա ուսուցիչներից մեկը եղել է Ալեքսանդր Թամանյանը։ Ռեալական դպրոցն ավարտելուց հետո Քոչարը մեկնել է Պետերբուրգ, որտեղ ընդունվել է Կայսերական գեղարվեստների ակադեմիա։ Ակադեմիայում նա սովորել է Իլյա Ռեպինի մոտ։ Ռեպինի ազդեցությունը Քոչարի վրա մեծ է եղել։ Ռեպինի ազդեցությունը զգացվում է Քոչարի ստեղծագործության մեջ մինչև վերջին օրերը։

Ակադեմիան ավարտելուց հետո Քոչարը մեկնել է Փարիզ, որտեղ ուսանել է Ժան Պոլ Լորանսի արվեստանոցում։ Փարիզում Քոչարը ծանոթացել է Ռոդենի, Մոնեի, Սեզանի, Վան Գոգի, Գոգենի, Պիկասսոյի, Մատիսի, Դեգայի, Ռենուարի, Մանեի, Մոդիլյանիի, Ուտրիլլոյի, Լեժեի, Բոնարի, Վլամինկի, Դերենի, Բրակի, Լեժեի, Մեցանժեի, Գրիսի, Լեգերի, Ժակոբի, Ժակոբի, Ժակոբ

ՅԱՎԱՍՏԱՆԻ ՎԿԱՅԱԿԱՆ ՅՈՒՆԱՁ

ՅՈՒՆԻՍԻ 13-ԻՆ, ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱԾ ՍԱՍՏԻԿԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐՈՎ ՀԱՆՐԱՔՎԵՍ ՀԱՐՑՈՒՄ ԷՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՏԵՂԱԿԱԼ ՄԻՔԱՅԵԼ ՍՈՒՐԵՆԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆԸ:

Ներկայացնում ենք Միքայել Սուրենի Հայրապետյանի կենսագրությունը:

Միքայել Հայրապետյանը ծնվել է 1925 թ. Ապրիլի 20-ին Երևանում, բանվորական ընտանիքում: Նրա հայրը՝ Սուրեն Հայրապետյանը, մասնակցել է Հայրենական մեծ պատերազմին, զորացրվելուց հետո աշխատել է որպես ատաղձագործ:

Միքայելը 1942 թ. ավարտել է Երևանի թիվ 2 միջնակարգ դպրոցը և ընդունվել Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ֆակուլտետը: Ուսանելով՝ նա միաժամանակ աշխատել է Երևանի էլեկտրական լամպերի գործարանում:

Համալսարանն ավարտելուց հետո Միքայել Հայրապետյանը ընդունվել է ասպիրանտուրա և զբաղվել գիտական աշխատանքով: Նրա գիտական հետաքրքրությունների շրջանը ընդգրկել է կիսահաղորդիչների ֆիզիկայի հարցեր: Նա հեղինակ է մի շարք գիտական աշխատությունների, որոնք հրատարակվել են ՀԽՍՀ ԳԱ «Տեղեկագրում»:

1951 թ. Միքայել Հայրապետյանը պաշտպանել է թեկնածուական ատենախոսություն և ստացել ֆիզիկա-մաթեմատիկական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան:

Միքայել Հայրապետյանը ակտիվ մասնակցություն է ունեցել նաև հասարակական կյանքին: Նա եղել է համալսարանի կոմերիտական կազմակերպության քարտուղարը, ապա՝ ՀԼԿԵՄ Երևանի քաղկոմի առաջին քարտուղարը:

1951 թ. Միքայել Հայրապետյանը ընտրվել է ՀԽՍՀ Գերագույն խորհրդի պատգամավոր:

Միքայել Հայրապետյանը մահացել է 1951 թ. Հունիսի 30-ին:

Ընկեր Միքայել Հայրապետյանի մահը ծանր կորուստ է մեր հանրապետության համար: Նրա պայծառ հիշատակը միշտ կապրի մեր սրտերում:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՏԵՂԱԿԱԼ ՄԻՔԱՅԵԼ ՍՈՒՐԵՆԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆԸ

Հունիսի 30-ին ԽՍՀՄ ժողովուրդների բազմահազարանոց ամբոխը ուղեկցեց դեպի Նովոդևիչյան գերեզմանատուն ընկեր Միքայել Հայրապետյանի աճյունը:

Ընկեր Միքայել Հայրապետյանի մահը ծանր կորուստ է մեր հանրապետության համար: Նրա պայծառ հիշատակը միշտ կապրի մեր սրտերում

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ամանաւորի արշաւանքին առթիւ Հ.Յ.Դ.Ռազմիկ խումբինկողմէ

Այսօրկիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Ռընուվիլի զօրանոցին մօտիկ անտառին մէջ։ Գեղարուեստական բաժին։ Ճոխ պիւֆէ։

Կը խօսի՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

ՏՕՔԹ. ՍՊԱՐԹԱԼԻ

ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇ. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

Նախկին գլխաւոր բժիշկ եւ վիրաբոյժ իգմիրի ազգային հիւանդանոցին։

44 Rue Poissonnière, Մէթրօ՝ Bonne Nouvelle

Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 14—18 եւ ժամադրութեամբ

Columbia — Agence exclusive — POLYDOR — REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, յունարէն եւ Թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գինն 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.։ կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître*ի Courant continuն, գինն՝ 478 ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Մախուած ները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։*

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ALIMENTATION TURENNE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne. փարիզ (3) Թէլէֆոն՝ Archive 50—61

Մէթրօ՝ République եւ Filles du Calvaire

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

Ապսպրանքները դուռտով կը յանձնուին բնակարան

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
CONSTANTINOPLE
ԹԻԹԻՆՃԵԱՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

37 RUE TRÉVISE, 37 Մէթրօ՝ Cadet Tél. Taitbout 56—96

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական թարմ եւ մաքուր նպարեղէններ,

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ եւ ԱՆԽԱՐԴԱԽ ՄՈԽՐՃ

Ապսպրանքները անմիջապէս կը յանձնուին բնակարան

գնուժներու համար կր տրուի փրիմ

ՀԱՅԵ՞Ր, ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ԶԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ ԱՆՑԸՆԵԼ, ԳՆԵՑԷՔ

ODEON — SEVA PARIS

ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՓԼԱՔՆԵՐԸ ԱՄԵՆԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

L. NICHANIAN

56 Rue Piat, Paris (20) Մէթրօ Պելվիլ

Ամառուան եղանակին ֆօնօները կը ծախուին ամենագեղ եալ գիներով

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդթ. եւ վարիսի։ Ամէնօր 9-12, 2-8, կիր. 9-12։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H. STEPHAN

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (էմորոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

ֆիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑի ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱԶԱՑԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՏՕՔԹՕՐ Մ. Տ. ՆՈՐԱՑՐ

8 RUE BUFFAULT, PARIS (9e)

Հեռաձայն, PROVENCE: 20—37

Կը խնամէ ներքին եւ կիներու հիւանդութիւնները

Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2—7 եւ ժամադրութեամբ։կիրակի եւ տօն օրեր, առաւօտեան ժամը 10—12։

ՏՕՔԹ. Ա Ս Լ Ա Ն

38 Rue Rochechouart Մէթրօ Cadet և Anvers Autobus J. JB.
Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ *Աղիքի* հիւանդութիւնները ցատուկ յարկաբաժին *վէներական* եւ *Մորթի հիւանդութեանց*

ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ *Ոսկորի*, ջղային, արեան հիւանդութիւնները եւ ցօդացաւ։

ինչպէս նաեւ Assurances Socialesի հիւանդներ։

Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր։

ՍԱՊՈՒՆՋԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Ա Ր Ա Ր Ա Տ

39 Rue de Trévise, Paris (9), Մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05 91

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում։

Ցաճախորդներու փափաքին գոհացում տալու համար մեծ խնամքով սկսած ենք պատրաստել ամենավերջին սիսթէմի գերմանական մեքենայով անարատ եւ թարմ սուրճ։

Ապրանքներուն ամենալաւը՝ անմրցելի գիներով։

69 rue d'Angouleme, Paris (11) Tél. Ménilmontant 76—71

Autobus: AY, BC Métro: Couronnes ou Parmentier

Ֆոկուն, ճաշակաւոր եւ ամէն քսակի յարմար կօշիկներ պատրաստուած մեր արհեստանոցին մէջ։ կիր. մինչ եւ կէսօր բաց է։

Ատամները մաքրելու համար խիւս, փոշի եւ հեղուկ

ESKA

Պատրաստուած Ռուսիոյ կայսեր նախկին ատամնաբոյժ S. S. KOSTRITZKYի դեղագրին համաձայն

Կը ծախուի մինչեւ դեղարաններու մէջ։ Դիմել՝ Laboratoire Eska, R. Hobschette, Dr. en Pharmacie, 76 Rne Orfila. Paris (20)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸ
ՋԱՁԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton 52—73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ETUDE DE Me BERNARD WAHÉ (ՊԷՕՐԻԿՀԵԱՆ)

(11e année)

Licencié en Droit de la Faculté de Paris
Ancien élève de l'École des Hautes Etudes Sociales

JURISCONSULTE

Conseil juridique à la Défense Automobile et Sportive de Paris et à la Mutuelle Militaire

18, Rue Dauphine, Parie (6e) Tél. Danton 73 97

Կը ստանձնէ ամէն տեսակ դատական խնդիրներ, ինչպէս նաեւ փողոցի արկածներ, անձամբ կը պաշտպանէ առեւտրական եւ ֆաշտարար դատարաններու առջեւ, կուտայ certificats de coutumesներ. կը կատարէ ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման վերաբերեալ բոլոր գործողութիւնները. կուտայ խորհրդակցութիւններ ֆրանսական եւ միջազգային օրէնքներու մասին—ամէն օր, բացի կիրակի եւ տօն օրերէ, երեկոյեան ժամը 6—7 եւ անկէ դուրս ժամադրութեամբ։

ՄԱՆՕԹ.— Նկատի առնելով ներկայ տնտեսական ֆանգամանքները, հայերու համար խիստ դիւրամատչելի պայմանները կ'ընծայուին.

ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏՆՕՐԷՆ՝ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու պատուոյ մէտալյ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50. (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։

Հոն կը կատարուին Ռ. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շղաղնկարում (radiographie), *գերմանիշակագոյն, յետկարմրագոյն եւ ուէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde), *նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ էլեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են։*

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի *գործողութիւն։ Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։*

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէաճական, թէլադրական եւ ֆրէօյտեան մեթոտներ։

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները այգի, քիմիական, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վէներային հիւանդութիւններու համար։

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ գրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

«ԾԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ՆԱԶԼՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՒԻՃԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

51.— ՊԱԼԱՏԸ ԽՌՈՎՔԻ ՄԷՋ

Յօդուածս ջղայնութիւն պատճառեց պալատին մէջ։ Պաշտօնապէս եւ բերանացի հաղորդուեցաւ թէ արդիլուած է այսուհետեւ որեւէ բան գրել թերթերուն մէջ այդ հարցերուն մասին։ Մենք ալ սկսանք «Իսթիքլալ» թերթը լեցնել, առաջուան պէս, դանազան թարգմանութիւններով եւ քրոնիկներով, որոնք պալատին համար միասակար չէին համարուէր։

Այդ թուականին «Իթթիհատ» թերթը կը գտնուէր Ազգէտ Միհաթի քեռորդիին՝ Ճէվտէթ պէյի տնօրէնութեան եւ պատասխանատուութեան տակ։ Ճէվտէթ պէյ դիմելով Նամըք Քէմալի, կը խնդրէր, որ ընդունիմ իր թերթին խմբագրութիւնը։ Ընդունելով Նամըք Քէմալի միջնորդութիւնը, խմբագրապետ դարձայ «Իթթիհատ» թերթին։ Թարգմանիչէ մը զատ ուրիշ օգնական չունէի։ Թերթը լեցնելու համար, ստիպուած էի մինչեւ ուշ ժամանակ աշխատիլ տպարանին մէջ։ Ցաճախ ալ, վերարկուովս փաթթուած, «քանափէ»ի մը վրայ կ'երկննայի ու կը լուսցնէի։ Այդ շրջանին խռովութիւնները, որոնք սկսած էին Պոսնայի եւ Հերսէքի մէջ, տարածուեցան Պուլկարիոյ, Գարատաղի եւ Սերպիոյ մէջ, յետոյ տեղի ունեցան պատերազմներ։ Համալսարանութեան քաղաքականութիւնը յաջողութեամբ ամէն կողմ ապատամբութիւններ ծնոյց։ Եալարքոս Միհաթ փաշա մէկ կողմէն կ'աշխատէր Սերպիոյ եւ Պուլկարիոյ հետ համաձայնութեան մը գալ, մէւս կողմէ երեսփոխանական ժողովին բացման հրամանն ստանալ։ Կարճ ժամանակ մը յետոյ բացուեցաւ խորհրդարանը։ Խորհրդարանի վիճաբանութիւնները գրի առնելու համար, գլխ խմբագիր նշանակեցին «Թաքվիմը Վագայի» թերթին։ Այս թերթին մէջ իբրեւ սրբագրիչ կ'աշխատէին Զիհնի եւ Սայիտ, որոնք նշանաւոր էին ոչ միայն իբրեւ ուսուցիչ, այլ եւ իբրեւ արաբական գրականութեան լաւագոյն դէմքերը։

Խորհրդարանի վիճաբանութիւնները գրի կ'առնուէին տառացի եւ կը հրատարակուէին պաշտօնապէս։

Ուստի կ'աշխատէի, որ սխալ կամ պակաս բան մը տեղի չունենար նօթագրութեանց մէջ։ Բայց եւ այնպէս, քանի մը երեսփոխաններ, նիստէն վերջը, քովս կուգային եւ կ'ուզէին հասկնալ թէ իրենց խօսքերը ճշդրտութեամբ եւ ամբողջութեամբ նօթագրուա՞ծ են։ Եւ այս առիթ կ'աշխատէին աթձանագրութեանց մէջ խօթել խօսքեր, զորս չէին արտասանած նիստերու ընթացքին։ Նոյնիսկ երբեմն ինձի կ'ըսէին.— «Ինչպէս եղաւ մոռցայ խորհրդարանին մէջ ըսել, կը խնդրեմ, վաղուան թիւով սա խօսքերս ալ աւելցուր»։ Եւ այսպիսի զարմանալի առաջարկներ։

52.— «ԻԹԹԻՀԱՏ»Ը ԴԱՐՁԱՒ «ԹԷՐՃԻՄԱՆԸ ՀԱԳԻԳԱԹ

Եւ ահա ոստիկանական նախապար էօմէր Ֆէյզի փաշային գրկուեցաւ երկու պատրաստ «ժուրնալ», այն ամբաստանութեամբ թէ եալարքոս Միհաթ փաշա, իր վայելած ընկ. յարդանքին ու վստահութեան շնորհիւ երիտասարդութիւնը իր կողմը շահելով, կ'ուզէ շուտով դիկտատուրա յայտարարել։

Այս լուրին վրայ, 24 յունուար 1294ին (1878), երկուշաբթի օր մը, Տալմա Պաղչէի պալատը հրաւիրեցին Միհաթ փաշան եւ հրաժարեցնելէ յետոյ սահմանադրութեան 113րդ յօդուածին համաձայն, Թուրքիայէն վտարման որոշում տուին եւ «Իզզէտտին» շոգենաւը դնելով Պէնկազի գրկեցին։

Ժողովուրդը խոր վիշտի մը մատնուեցաւ։ Եւ ահա յանկարծ Նամըք Քէմալ պէյն ալ աքսորուեցաւ Միտիլլի։ Կարելի չէ երեւակայել վիշտը յուզումը, զորս զգաց ժողովուրդը այն առեն։ Այսպիսի շրջանի մը, մտածելով վտանգին մասին կը նշանակէ մեայն վախկոտութիւն։

Բնականաբար չլուեցի, եւ իմ զգայարանքներովս զգալով այն վիշտը, զոր պատճառեց Նամըք Քէմալի եւ Միհաթ փաշայի աքսորման պատճառները հրաւիրեցի կառավարութիւնը, որ ժողովուրդը լուսաբանէ եւ հանդարտեցնէ։

Կայծակի ազդեցութիւն գործեց այս յօդուածս Պապը Ալիին ու [illegible] դաւորի վիւանին մէջ։ Ամէն կողմ սկսան քննութիւն կատարել իմ մասին։ Ցաջորդ օրը քիչ մը ուշ գայեր էի տպարան։ Թերթին տէրը, Ճէվտէթ պէյ, որ մինչեւ այդ՝ քաղաքավար վերաբերում մը ցոյց կուտար ինծի, զարմանալի պատճառեց՝ երբ խոժոռադէմ ըսաւ.

— Հրամմեցէք, պէյ էֆէնտի, տեսնենք ի՞նչ պիտի ընէք հիմա։ Ես տուընէ ի վեր, Պապը Ալիի բարապանը երեք անգամ եկաւ եւ ձեզ չգտաւ։ Եալարքոսը կ'ամաչարէ, ձեզ տեսնել կ'ուզէ։ Դժուար չէ հասկնալ թէ ինչ։ Ձեր այդ յօդուածովը խորտակեցիք թէ ձե՛զ, թէ՛ էֆէնտին (Ազգէտ Միհաթ), թէ՛ մեր օրաթերթը։ Հրամմեցէք Եալարքոսին մօտ։

Այդ վայրկեանին, ինչ որ ամէն բանէ աւելի վրաս գէշ ազդեց Ճէվտէթ պէյի ընթացքն էր։ Խիստ պատասխան մը տուի։ Ինչ մը ինքզինքս ժողվեց, բայց ըսաւ.

— Յօդուածը գրած պահուդ, չմտածեցի՛ր թէ գործը մինչեւ ո՛ւր կրնայ հասնիլ։ Ազգէտ Միհաթի, որ աքսորավայրէն նոր ազատած վերադարձած էր, այս անգամ պիտի տեսնես թէ որքան հեռու պիտի քշուի։ Այդ մասին կասկած մի ունենար։ Ան գիտցաւ որ մեծ վտանգի մը առջեւէ եւ պատեցաւ։ Թագաւորին դիւանը կը փնտռէ գինք, բայց չի կրնար գտնել։ Ան կցուեցաւ որ վախէն տեղ մը պահուըտած է։

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
25
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
25 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 1655 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԳԻՇԵՐ ՑԵՐԵԿ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻԻՆ

ԱՆԳԼԻԿԱՆ ՈՍԿԻՆ ՊԻՏԻ ԻՑՆԱՑ

Բրիտանական տագնապը տակաւին չգտաւ իր ելքը, հակառակ վարչապետ Մաքտոնըլտի բուռն ջանքերուն: Բոլոր թերթերը պէտք կը շեշտեն արագ եւ ստիպողական միջոցներու կիրարկման: Պահպանողականներու եւ ազատականներու հետ գործակցութեան եզրեր գտնելու փորձերը տակաւին չեն յանգած: Մաքտոնըլտի առաջարկին վրայ, ազատականներու եւ պահպանողականներու պետերը հրաւէր ստացան տեսակցելու թագաւորին հետ: Թագաւորին հետ տեսակցութենէն ան-միջապէս վերջ, երկու պետերը խորհրդակցութիւններ ունեցան իրենց կուսակցութեան գործադիր խորհուրդին հետ: Այս խորհրդակցութեանց արդիւնքը տակաւին յայտնի չէ:

Նոյն գիշերը դահլիճը, մինչեւ ուշ առեն ժողով ունեցաւ: կէս գիշերէն վերջ, ժամը 2,30ի առեն, վարչապետ Մաքտոնըլտ կարճ տեսակցութիւն մը եւս ունեցաւ թագաւորին հետ:

Այս յաճախակի տեսակցութիւնները եւ գիշերային խորհրդակցութիւնները ցոյց կուտան թէ ի՛նչ տագնապի մատնուած է Անգլիա որ ելքը կը փնտռէ երեք կուսակցութեանց համերաշխութեան եւ գործակցութեան մէջ: Թագաւորը անշուշտ իր ազդեցութիւնը բանեցուցած է որպէս զի երեք կուսակցութիւնները գտնեն համաձայնութեան եզրեր եւ արագօրէն փնտռեն տնտեսական ու ելմտական տագնապին լուծումը:

Ակնարկ մը այդ տագնապին զարգացման վրայ:

Անգլիոյ տագնապը ինչպէս կը յիշուի, իր ներկայ սաստկութեամբ երեւան եկաւ գերման տագնապին հետեւանքով: Գերմանիոյ սնանկութեան սպառնալիքին տակ, անգլիական դրամը սկսաւ իյնալ: Անգլ· դրամատուները մեծ գումարներ մտցուցեր էին Գերմանիա: Այդ օրէն ասդին, անգլիականը դեռ չէ գտած ինքզինքը, թէեւ գերման տագնապը ժամանակաւոր կերպով մեղմացած է: Հակառակ ասոր, վստահութիւնը որ խախտած էր, չվերականգնեցաւ: Պէտք եղաւ դիմել Ֆրանսայի եւ Միացեալ-Նահանգներու պետական դրամատուններուն: Այս միջոցն ալ օգուտ չունեցաւ: Որովհետեւ տագնապին պատճառը աւելի խոր էր եւ գերման տագնապը առիթ մըն էր անգլիականին սաստկացման: Որովհետեւ, անգլիական դրամը չէր կրնար ամուր մնալ, քանի որ կոթնած էր մեծ բաց ունեցող ելմտացոյցի մը վրայ:

Տագնապը մեղմացնելու համար, պէտք էր բացը գոցել: Այդ է որ օրերէ ի վեր անգլիական կառավարութիւնը կը փորձէ ընել, երկրին պարտադրելով զոհողութիւններ եւ խնայողութիւններ: Իսկ այս ճամբուն վրայ, Մաքտոնըլտ ամէնէն աւելի կը հանդիպի իր կուսակիցներուն եւ արհեստակցական սէնտիքաներուն ընդդիմութեան: Այս վերջինները ընդհանրապէս կը պնդեն թէ տագնապը զուտ ելմտական է եւ տրամադիր չեն ընդունելու անգործութեան նպաստի վրայ առաջարկուած խնայողութիւնները, զորս Մաքտոնըլտ եւ Սնօտըն կ'ընդունին իբր անխուսափելի:

Պահպանողական թերթերը կը փորձեն դասեր հանել Անգլիոյ այս տագնապէն: «Էքօ տը Փարի» քննելով տագնապը կը հանէ հետեւեալ եզրակացութիւնը.— Անվիճելի կերպով, աշխատաւորական կառավարութիւնը մասամբ մը նպաստած էր որ ելմտացոյցը անհաւասարակշռութեան մատնուի, կիրարկելով իր ռամկավարական սկզբունքները:» Եւ Անգլիոյ ներկայ տագնապը բաղդատելով Ֆրանսայի 1926ի տագնապին, կը շարունակէ.— Երկու պարագաներուն ալ, հարցը կը դառնայ կուսակցական կառավարութեան մը վրայ, որ հաւատարիմ մնացած ըլլալով իր կուսակցութեան խոր ձգտումներուն, մատնուած է ելեւմտական անլոյծ դժուարութիւններու ու չի կրնար անոնց առաջքն առնել, առանց ծրագրի կատարեալ փոփոխութեան: Իր երկիրը փրկելու համար, պէտք է որ ուրանայ իր տեսաբանութիւնը:

Իսկ «Ժուռնալ» կը գրէ.— Հիմակուհիմա այս վերջին եղերական օրերէն կրնանք գոնէ քաղել եզրակացութիւնը մը,— որ հակառակ Մաքտոնըլտի եւ իր աշխատակիցներուն իրական յատկութիւններուն եւ ջանքերուն, Անգլիոյ մէջ աշխատաւորական երկրորդ փորձը հիմա վերջացած է:

«Բոլոր ժողովուրդներուն համար, այդտեղ կայ դաս մը, որմէ կրնան օգուտ քաղել, ըլլայ բժշկութեան, ըլլայ զգուշացնելու համար»:

ԴԱՀԼԻՃԸ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Նախորդ գիշեր Մաքտոնըլտ տեսակցութիւններ ունեցեր էր թագաւորին եւ ընդդիմադիր պետերուն հետ: Կ'երեւի բանակցութիւնները ձախողեր էին որ, կէս գիշերին, զրոյց կը շրջէր թէ դահլիճը պիտի հրաժարի: Լուրը քանիցս հերքուեցաւ: Սակայն առտուան դէմ, ժամը 4ին, «Տէյլի Հէրալտ» որ կը նկատուի կէս պաշտօնաթերթ, մասնաւոր տպագրութեամբ մը կը հաստատէր հրաժարականի լուրը, թէ դահլիճը պիտի տայ հրաժարականը, բոլոր բանակցութիւնները ձախողած ըլլալով: Ուրիշ թերթեր եւս հաստատեցին այս լուրը, որ դեռ պաշտօնական չէ:

Թագաւորը իր մօտ կանչեց պահպանողականներու պետը, Պոլտուին եւ ազատականներու պետը, Հէրպըրթ Սամուէլ: կը կարծուի թէ նոր դահլիճը կազմելու հոգը պիտի յանձնուի Պոլտուինի:

ԿՈՒԻ ՓԻԻՐՏԵՐՈՒ ԵՒ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Թուքեստուրիական սահմանին վրայ ձարեցապի շրջանակները բնակող քիւրտ մուլլա աշիրէթին պատկանող ոչխարի ֆօտեր կ'անցնին Թրք. սահմանը եւ կ'արածեն անոր ֆոդերուն վրայ:

Թիւրք կառավարութիւնը կ'արգիլէ անոնց արածումը իր ֆոդերուն վրայ, սակայն նկատի չառնուիր ֆիւրտերու կողմէ: Վերջին անգամ, ամսոյս 6ին, Թուրք կառավարութիւնը կը գրաւէ աշիրէթի բոլոր ֆօտերը, երբ անոնք ըստ իրենց սովորութեան գացած էին Թրքական սահմանը՝ արածելու ֆամար: Ասոր վրայ մուլլա աշիրէթին պատկանող մարդիկը իրենց զէնքերը առնելով կը յարձակին Թրք. սահմանին վրայ, Ազատի պահականոցի ուժերը կ'ուզեն արգիլել, սակայն բուռն ընդֆարում մը տեղի կ'ունենայ ֆիւրտերու եւ պահակ զինուորներու միջեւ, երկար կը տեւէ կռիւը եւ որու միջոցին կը վիրաւորուին ֆարիւրապետ Աբիֆ պէյ եւ կը սպաննուին երեք զինուորներ:

ֆիւրտերու կողմէ երեք ֆոգի սպաննուեցան, սակայն անոնք յաջողեցան իրենց ֆօտերը վերադրաւել եւ բերել սուրիական սահման:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱՊՍՊՐԱՆՔՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ

Յունուար 1էն մինչեւ 14 օգոստոս, Ռուսիոյ կողմէն գերման գործարաններու տրուած ապսպրանքներու գումարը կը հասնի 684 միլիոն մառքի: Օգոստոսի սկիզբը գործերը դանդաղեցան, այն պատճառով որ գերման պետական դրամատունը դեղչի սակը բարձրացուցեր էր 15 առ հարիւրի, մինչ, երբ ապրիլի սկիզբը, Պերլինի ռուս առեւտրական ներկայացուցիչներուն եւ գերման գործարաններու միջեւ պայմանագրութիւնը կը կնքուէր, սակը տակաւին 5 առ հարիւր էր:

Սակի բարձրացման վրայ, նոր բանակցութիւններ կատարուեցաւ երկու կողմերու միջեւ, որոնք համաձայնեցան սակի միջինին վրայ, 10 առ հարիւր:

ԻՏԱԼԻՈՅ ՕԴԱՆԱԻԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐԸ

Վաղը, Իտալիոյ մէջ պիտի սկսին օդանաւային ռազմափորձերը: Այս ռազմափորձերուն պիտի մասնակցին 894 օդանաւեր, հետեւեալ բաժանումներով. — 88 հետապնդման յատուկ օդանաւեր, 48 ցամաքային յարձակման, 20 ռազմադիտական հետախուզութեան, 128 ցերեկնային եւ 120 գիշերային ռմբակոծման, 13 ռմբակոծման փորձերու յատուկ օդանաւեր, եւ 48 չրասաւառնակներ, եւայլն: 153 օդանաւեր յատկացուած են կապը պահպանելու:

ՎԵՆԻԶԵԼՈՍ ՊՈԼԻՍ ԴՆԱՑ

Յունաստանի վարչապետը Վենիզելոս Պուքրէշէն յետոյ, անցաւ Պոլիս, ուր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Թուրքիոյ վարչապետին Ըսմէթ փաշայի եւ արտաքին գործավարին Թեվֆիք Րիւշտիի հետ: Մէկ օր մնալէ վերջ, մեկնեցաւ Սելանիկ:

ԺԱՆՏԱՏԵՆԴԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ մէջ ժանտատենդի դէմ նախազգուշութեան համար պատուաստի կայաններ հաստատուած են զանազան վայրեր:

Մինչ կողմէ, շրջուն պատուաստողներ ալ թաղերը պտտելով տուները կ'այցելեն եւ պատուաստ կ'ընեն:

Համաճարակը մեղմացած է օգոստոսի առաջին շաբաթէն սկսեալ եւ սովորական չափին իջած է:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՓԱՐԻԶ ԵԿԱՒ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ԱՌՆԵՆ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ

Խորհրդային Հայաստանի Գործավարներու Խորհուրդին նախագահ Պ. Սահակ Տէր Գաբրիէլեան Պերլինէն Փարիզ հասաւ շաբաթ օր:

Մեր տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Ս. Գաբրիէլեան Փարիզ պիտի մնայ մօտ երկու շաբաթ, այս առթիւ այցելելով Գաղթական ցուցահանդէսը:

Նախատեսուած տասը հազար գաղթականները պիտի առնուին Յունաստանէն, Սուրիայէն, Ֆրանսայէն եւ ուրիշ երկիրներէ: 3—4 հազարը պիտի դրկուին այս աշնան, իսկ մնացեալը պիտի ամբողջացուի մէկ տարուան ընթացքին: Ծրագիր մը պատրաստուած է, որուն համաձայն եօթը տարուան ընթացքին Հայաստան պիտի փոխադրեն հարիւր հազար հոգի: Հայաստանի ներկայ պայմաններուն մէջ անկարելի կը համարուի հարիւր հազարէն աւելի գաղթական փոխադրել:

Կռիւներ Կովկասի մէջ

«Թայմզ»ի Թղթակիցը կը հեռագրէ Ռիկայէն (21 օգոստոս).— *Կովկասի մէջ ապստամբ հրոսախումբեր սպաննեցին Մուսա Խունդուքովը, որ տեղական վարիչ մըն էր եւ հաւաքական տնտեսութեան գլխաւոր կազմակերպիչը Չէչնայի շրջանին մէջ: Խունդուքով, որ «կարմիր դրօշ»ի պատուանշանը ստացած էր եւ «երկաթէ մարդը» կը յորջորջուէր, կարեւոր դեր մը կատարեց Վրաստանի հանրապետութեան դէմ մղուած կռիւներուն մէջ: Անցեալ տարի յատկապէս կովկաս դրկուեցաւ, հաւաքական տնտեսութիւնը գործադրելու համար լեռնային գեղերուն մէջ: Իր անողորմ գործունէութիւնը պատճառ եղաւ գիւղական ապստամբութիւններու եւ հրոսակային կռիւներու, որոնց ընթացքին սպաննուեցաւ:*

Կարմիր զինուորը՝ խաղախական տեսակէտով

Կարմիր բանակին համար արձանագրուած նորագիր զինուորները խիստ քննութեան կ'ենթարկուին քաղաքական տեսակէտով: Այս քննութիւնը արդէն սկսած է Մոսկուայի շրջանին մէջ: Իբր 700 վաշտ երիտասարդ համայնավարներ՝ եւ տեղական խորհուրդներու անդամները պաշտօն ստանձնած են քննել իւրաքանչիւր զինուորի քաղաքական տեսակէտները: Նորագիրներու ցանկերը կախուած են գործարաններու եւ համայնավարական հաստատութիւններու պատերուն վրայ, որպէսզի տեղեկութիւններ քաղուին անոնց մասին: Մասնաւոր տուփեր դետեղուած են, անստորագիր տեղեկութիւններու համար: Պատերազմական գործավարը հրամայած է քննութիւնը շարունակել նորագիրներուն ընդունելութենէն վերջն ալ, որովհետեւ շատ մը զինուորներ անվստահելի համարուած են գիւղացիներու ապստամբութեանց դէմ կատարուած գործողութիւններու ընթացքին:

Խռովութիւններ Պաղեստինի մէջ

Երուսաղէմէն տրուած հեռագրի մը համաձայն, երկու աբաբ պետեր ձերբակալուեցան, հակառակ դրուած արգելքին, ճառեր արտասանած ըլլալու մեղադրանքով: Այս ձերբակալութեանց հետեւանքով, երկու օր յաջորդաբար խռովութիւններ ծագեցան Նապլուսի մէջ:

Պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, մարդ չէ վիրաւորուած կամ սպաննուած այս խռովութեանց ընթացքին: Սակայն արաբական թերթերը կը հաւաստեն թէ բազմաթիւ ցուցարարներ եւ ոստիկաններ վիրաւորուած են եւ թէ կացութիւնը ծանր է:

Յոյն առեւտրական նաւ մը երբ դուրս կ'ելլէր Պուրկազի նաւահանգիստէն, բախում մը ունեցաւ պուլկարական նաւու մը հետ, որ ծանր վնասներ կրեց:

Առանց նկատի առնելու արկածը եւ անոր հետեւանքները, յունական նաւը շարունակեց իր ճամբան: Սակայն նաւահանգիստի պուլկար իշխանութիւնները ազդարարեցին որ կանգ առնէ: Յունական նաւը ընդհակառակն, աւելի արագացուց իր ընթացքը դէպի բաց ծով: Այն առեն, պուլկարական երկու եզերապահ նաւեր, հրաման ստացան հետապնդելու յունական նաւը, որ արդէն բաց ծովը մտած էր: Եզերապահ նաւերը ստիպուեցան վերադառնալ:

Պուլկար ծովային իշխանութիւնները տեղեկագիր մը պատրաստած են եւ պիտի բողոքեն յոյն կառավարութեան:

Կանիտի պիտի երթա՞յ Լոնտոն

Պոմպէյէն կը հեռագրեն թէ կանտի պիտի ճամբորդէ դէպի Սիմլա, ուր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Հնդկաստանի փոխարքային հետ:

Մեծ յոյսեր դրուած են այս տեսակցութեան վրայ, որուն հետեւանքը պիտի ըլլայ կը կարծուի, կանտիի մասնակցութիւնը Լոնտոնի խորհրդաժողովին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԸՆԿ. ԹՈՐՈՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր ամերիկայի ընկերներէն տարաբախտ Թորոս Յակոբեանի դիազննութիւնը վերջացած ըլլալով, յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի չորեքշաբթի օր, ժամը 11ին:

Մանրամասնութիւնները կարդալ Դ. էջ:

*** *Ինչպէս կը յիշուի, ընկերը յանկարծամահ եղած էր ինքնաշարժին մէջ, գիշերը պանդոկ դարձած ատեն:*

ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷԿ ԹԱՏՐՈՆԻ ՄԷՋ

Աթէնքի ժողովրդական մէկ թատրոնին մէջ, զաւեշտի մը ներկայացման ընթացքին, հետեւեալ միջադէպը պատահեցաւ: Այն պահուն որ դերասան մը երգիծական կտոր մը կ'արտասանէր ընդդէմ կառավարութեան անդամներուն, ատրճանակներով զինուած 3 անձեր բեմ բարձրացան եւ կրակեցին. Դերասանը յաջողեցաւ փախուստ տալ անվտանգ, սակայն թատրոնին երեք սպասարկուները վիրաւորուեցան: Մէկը ժեռաւ իր ստացած վէրքին հետեւանքով երբ հիւանդանոց կը փոխադրուէր:

ԻՆՔՋԻՆՔԸ ԿԸ ՊԱՅԹԵՑՆԷ

Արժանթէօյլ բնակող խտալացի գործաւոր մը 50 տարուան կը բնակէր տնակի մը մէջ, անձնասպան եղաւ եղերական կերպով: Բերնին մէջ գետեղեց պայթուցիկի գնդակ մը, զոր թնդով մը հաղորդակցութեան դրաւ ելեկտրական գործիքին հետ ու կոխեց կոճակը: Զարհուրելի պայթիւն մը լսուեցաւ: Տնակը քանդուէր էր, փլատակներուն տակ թաղելով զինքը: Գլուխը չախչախուած էր:

ՁԱՓՈՆԵԻԹՈՒՐՔ ՄՐՑԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Գրած էինք թէ Թրքական ժանիֆաթուրայի հրապարակին վրայ խիստ մրցակցութիւն կ'ընեն ճափոնական ապրանքները: Թուրք ճարտարարուեստական միութիւնը այս խնդրին մասին տեղեկագիր մը ղրկած է տնտեսական գործավարութեան: Առեւտրական Սենեակն ալ իր կարգին քննութիւն կը կատարէ այս մասին:

Կատարուած քննութեանց համաձայն, ճափոնի գծաւոր կտաւներն ու բամպակէ կերպասները մեծ ազդեցութիւն ըրած են տեղական կերպասներու վաճառման վրայ:

ԵԳԻՊՏՈՍԸ՝ ԳԵՐԵԶՄԱՆ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ

Եգիպտական կառավարութիւնը հրատարակեց Գահիրէ քաղաքին առողջապահական վարչութեան տեղեկագիրը, որ վրդովիչ պատկեր մը կը ներկայացնէ:

Համաձայն այդ տեղեկագրին, 1928ի ընթացքին մեռած են 11,626 մանուկներ՝ մէկ տարեկանէն վար, ինչ որ կը ներկայացնէ հազարին 253, 1927ին այս համեմատութիւնն է հազարին 221, իսկ 1926ին՝ 220: Նախընթաց հինգ տարիներու ընթացքին տարեկան միջինը կը կազմէր հազարին 253:

Գահիրէի բնակչութեան թիւն է 1,099,700, որոնց 74,490ը օտարականներ եւ 1,025,206ը եգիպտացիներ: Մահերու գլխաւոր պատճառներն են աղետապը եւ փորքշուքը:

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՆԵՐՍ ԵՒ ԴՈՒՐՍ

ԿԸ ԹԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ԱՆԿԱՐԵԼԻՆ ՓՈՐՁԵԼ

Ներկայ տարուան առաջին կիսամեակի տնտեսական ծրագիրներու թերակատարման փաստը, լուրջ մտահոգութեան է մատնած Հայաստանի համապատասխան կազմակերպութիւնները։

Առաջին անգամ չէ, որ մեր օրուան վարիչները կը հանդիպին այդպիսի կացութեան։ Վերջերս մանաւանդ, սովորական է դարձած արդիւնաբերութեան այս կամ այն ճիւղին մէջ յառաջ եկած «ճեղքուածքներ»ը։

Բայց ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս համաձայն պաշտօնական կարծիքներուն, այս կացութեան բուն պատճառը ներքին է, տեղական եւ ո՛չ թէ արտաքին եւ առարկայական։

Կարդացուած զեկոյցները կ'եզրակացնեն՝

«Որ նախ՝ մենք ունինք բոլոր հնարաւորութիւնները պլաններըը (ծրագիր) կատարելու համար, որ այդ պլանները ռէալ (իրական) են...», («Խորհրդ. Հայաստան», 26 յուլիս)։

Թէ որչափո՞վ արդար է, եւ իրականութեան համապատասխան այս պնդումը, մենք չէ որ կ'ուզենք առարկել։ Բայց կան լրջօրէն առարկողներ իրենց իսկ շարքերէն, որոնք միեւնոյն վերջ կը պնդեն թէ՝

«Պլանները ռէալ չեն, երկրի պայմաններին անհամապատասխան եւ անիրագործելի...»։

Ո՞րն է այս երկու տեսակէտներէն իրականը։ Ակնյայտ է ճշդել, երբ իրականութիւնը միշտ վերջիններուն ի նպաստ կը խօսի։

Իրենց ներքին այս վէճերէն, սակայն, ակներեւ է այն զօրաւոր ճիգը, որ կը գործադրուի մեծամասնութեան, կամ աւելի ճիշդ ղեկավարութեան կողմէ՝ համոզելու իրենց հետեւորդները, հրաւիրելու ամբողջական գործադրութեան համար։

Այս ուղղութեամբ անոնք չեն մոռնար հրապարակէն քշելու բոլոր լուրջ եւ բանաւոր քննադատները, իբրեւ «աջ ու ձախ օպորտունիստներ, հաշուողականներ, ծպտեալ թշնամիներ»։

Մեծամասնութիւնը կը փորձէ խըլնամով ծածկել մեր արդիւնաբերութեան վրայ ազդող, այն անտարբեր և անփոյթ վերաբերմունքը, որ երեւան կուգայ խորհրդային միւս կեդրոններու մէջ, Հայաստանի պահանջներու մասին։ Մինչդեռ իրականութիւն է, որ յաճախ գործարանի մը մէկ կարեւոր մասը անգործութեան կը դատապարտուի Բագուէն ապսպրուած մեքենայի մէկ մասի յապաղման հետեւանքով (Լենինականի հիւսուածեղէնի գործարանը)։

Երեւանի օդանաւային կայանի շինութիւնը ամիսներէ ի վեր կը ձգձգուի Թիֆլիսի համապատասխան իշխանութեան կողմէ, Երեւանի քաղաքային վարչութենէն «Հող տրամադրուած չը լինելու» պատրուակով, մինչ վերջինս շատոնց է որ «ներկայացրել է հողի տեղն եւ պլանը»։ «Խորհրդ. Հայաստան»ը իր կողմէ ալ արձանագրած է այս կարգի փաստեր, իր «Բայ նամակ»ներով, ուղղուած կեդրոնական օրհաններուն եւ տնտեսական կազմակերպութիւններուն, դժգոհելով Հայաստանի ապապլանքներու «հանդէպ ցոյց տրուած անհոգութեան» մասին։

Առանք սակայն լուրջ պատճառներ չեն նկատուիր «Համահայաստանեան տնտեսավարների խորհրդակցութեան» ընթացքին։

«Թերակատարումների հիմնական պատճառը հանդիսանում ենք մենք արդիւնաբերութեան ասպարէզում աշխատողներս, գործարանների վարչութիւնները եւ կուսակցական եւ պրոֆէսիոնալ կազմակերպութիւնները»։

Զենք վիճիր այս պնդումներուն դէմ. ընդհակառակն մեկէ աւելի առիթներով Հայաստանի արդիւնաբերութեան մէջ կատարուած սխալները վերագրած ենք բուն դեկավար եւ վարիչ տարրերուն։ Բայց ասիկա պատճառ մը չէ ընդունելու նոյնպէս որ առ հասարակ Հայաստանի պատասխանատու տնտեսական ծրագիրները յաճախ չափազանց վեր են երկրին հնարաւորութիւններէն։

Դեռ ուրիշ հարց է թէ, առ հասարակ այդ ծրագրերու կազմութեան մէջ Հայաստանէն աւելի Մոսկուան եւ Թիֆլիսն են իրական դերակատարները։

Կուսակցական բարձրագոյն օրհաններու հրամաններուն անպայմանօրէն հնազանդելու հոգեբանութիւնը, շատոնց է որ մոռցնել է տուեր հայ համայնավարներուն, իրենց ինքնայայտնութիւնը, Հայաստանի «անկախ հանրապետութեան» իրենց ներկայացուցչական հանգամանքը։

Այժմ, սակայն, ահա այս արքայաբոյր անտառն է, որ իր լիճով եւ կղզեակներով վերածուած է հսկայական քաղաքի մը։

Ծուցահանդէսը՝ ամբողջ քաղաքն է՝ գունագե՛ղ եւ արդիական։

Ո՛չ, նախշուն փունջ մըն է անիկա, արեւելքի վայրի եւ կուսակամ ծաղիկներէն կազմուած։

Արեւին ցուցադրութիւնը՝ այս մշուշափառ քաղաքին մէջ։

Ի՜նչ հոգ, որ միշտ անձրե՛ւ կայ։ Միշտ տեղատարա՛փ կը թափի։ Դուք կրնաք երեւակայել արեւը՝ անոր անհամար բարիքներուն եւ բոյրերուն ընդմէջէն որ կը ցուցադրուին։

Կարդացա՞ծ էք Լըքոնթ տը Լիլի «Փիղերը»։ Ինչպէ՛ս կիպիչ ատրեւը կը զգաք ձեր ուսերուն եւ կռնակին վրայ։ Ահա այդպէս ալ, Մարօքի, Հնդկաչինի, Սենեկալի տաղաւարները կը տաքցնեն հոգիդ։

Արեւելքը իր հի՛ն հի՛ն ցեղերով եկած է իր մխիթիք իմաստութիւնը ցուցադրել արեւմուտքի ամենակուլ շահագիտութեան առջեւ։

Եւ փունջը՝ եւրոպական ճաշակով։ Մանաւանդ Ֆրանսական։

Փօթի-Տօրէէն դուրս կ'ելլեմ՝ Սուտանէն եկած ընկերոջ մը հետ։ Մուտքի գլխաւոր դուռը մեր ինամքին է։ Պատուոյ դուռ։ Դրան առջեւ, պայտաձեւ հրապարակին վրայ՝ անակնկալ յարձակումներ։ Աջէն ու ձախէն։ Թշնամին՝ երկու սեռէն ալ։ Տոմսակներ կ'երկարեն, տոմսակներ կը պահանջեն։ Պիտի ծախեն կամ պիտի գնեն։ Ցետոյ, յայտագրեր, գրքոյկներ, քարտէսներ։ Իւրաքանչիւրը ինքնիրեն պաշտօնական հանգամանք մը կուտայ։ Եւ ոմանք, իրենց թեւերուն վրայ կարմիր ժապաւէններ ունին որ աւելի իրենց կը ներարկէ իշխանական հով քան թէ կը ծառայէ իբրեւ նշանաբախտակ guide officiel (պաշտօնական ուղեցոյց)։

Հրապարակին կեդրոնէն կը ծառանայ՝ հսկայական կոթող մը, որ ըստ երեւոյթին ձօնուած է ցուցահանդեսի նուիրատուներուն։ Միլիոնաւոր ծարդոց եւ կամ իշխանաւորներու անուններ կան վրան։

Բարձրէն, կոթողին մէջէն ջուր կը ցայտէ եւ կ'իյնայ ինքն իր ոտքերուն տակ՝ աւազանի մը մէջ։ Եւ, ո՞վ զարմանք, կոթողը շինուած է խաւափարտէ մինչ կուտայ ապառաժի պատրանք։

Պատուոյ դրան մէջ բազմաթիւ մուտքեր կան։ Ո՞ր մէկէն մտնել։ Կ'ուզես ամէնքէն ալ անցնիլ, կարծելով որ ստորագասած մուտքդ կրնայ կորուստ մը ըլլալ հանդէսին։ Ասոր համար ալ պահ մը կը թափառիս։ Կը դիտես բոլորը եւ յետոյ՝ կեդրոնէն։ Մի՛շտ կեդրոնէն։ Բայց, անմիջապէս, որ ներս մտնես, դուրսի հաշուականութիւնդ եւ ճարպիկութիւնդ տեղն ու տեղը կը փշրուի, որովհետեւ, բոլոր մուտքերը, մեծ ու փոքր՝ լայն կամ նեղ, կը տանին՝ ցուցահանդէսին։

Իւրաքանչիւր մուտքին խաչաձեւ ու զարդարդիկ երկաթը՝ որուն մէջէն պիտի անցնիս՝ կ'արձանագրէ դրէ այցելուներուն համրանքը։

Ծուլիսի մէջ, երեք օր իրարու յաջորդող նպաստաւոր օդի առիթով, ցուցահանդէսը կերած ու փսխած էր մօտ մէկ միլիոն այցելուներ։

Եւ ահա՛ ցուցահանդէսը։

Կառք, հանրակառք, սուլիչ։ Փողոց, փայտուղի, մայթեր։ Շուկայ, պողոտայ։ Հրապարակ, արձաններ։ Աղբիւրներ, աւազաններ, վիլլաներ, ծառեր, ծաղիկներ։ Հսկայանիստ շէնքեր, աշտարակներ, զանգակատուն, նկեղեցի։ Տաճար, մեհեան։ Եւ յետոյ՝ դամբան։

Այլազան տաղաւարներու տակ՝ բազմաթիւ տօնավաճառներ։ Ճաշարաններ, սրճարաններ, գործարաններ։

Դարմանատուն եւ դեղարան՝ ամէն կեղրոնի մօտ։ Հեռագրատուն, նամակատուն, ոստիկանատուն, դրամատուն եւ յետոյ բազմութիւն, բազմութի՛ւն։

Ի՜նչ հալածել եւ ի՜նչ իրարանցում, որուն մէջ դուն ալ կը ձուլուիս։

— Charming, charming, charming...

Ալաշէկ եւ ժլատագէմ Ամերիկուհիներ են որ եղնիկի տալաւորութիւն կուտան վրադ՝ երբ տաղաւարէ տաղաւար՝ կը սլանան՝ «քօտաք» մը իրենց ստինքն ի վար։

Խումբ մը Գերմաններ՝ հաստափոր, իրենց սափրուած գլուխները կը զարձնեն օդին մէջ՝ Անքօրի մեհեանին աշտարակները դիտելու համար։

Գաւառներէն հասած զանազան պատգամաւորութիւններ, գաղթավայրերու ներկայացուցիչներ, Արաբներ, Հնդիկներ, սեւամորթ կամ պղնձագոյն դէմքեր, բոլորը, բոլորը մեծ անհատ-դարտութեան մը ենթարկուած կը թուին ըլլալ։ Ծուցահանդէսին վազքն է որ վարակած է բոլորը։ Կը կարծես, որ ժամ մը յետոյ ցուցահանդէսը պիտի վերջանայ։

* * *

Ո՞ւրկէ սկսիլ եւ ո՞ւր վերջացնել։

Կ'ուզես մէկ անգամէն լափել ամբողջութիւնը։

Նախ՝ ընդհ. գաղափար մը, որպէս զի ըստ այնմ որոշես ծանրանալ նախասիրած տաղաւարներուն վրայ։

Բայց, արտաքնապէս հմայիչ են բոլորը եւ ինքնատիպ։

Կարծես իւրաքանչիւր գաղթավայր հրաշքով մը վէնսէնի անտառին մէջ փոխադրուած է իր խոհութիւնով։

Հոս են՝ Մարօք, Ալճերի, Թունուզ, Սուրիա, Մեծն-Լիբանան, Պաղեստին։ Ասոնք արաբական աշխարհի մը հաճն ու հոտն ունին։ Բուրմունք եւ «եա լէյլի»։ Լիհա-գազ զրոյց, հրաւէր եւ ուղտերու բոժոժ։

Հոս են՝ Հնդկաչին, Մատակասքար, Արեւմտեան եւ Հասարակածային Ափրիկէները։ Հոս են՝ Ովկիանիա, Ֆրանսական-Հնդկաստան Սոմալի, Նոր-Քալէտոնիա, Մարթինիք, Կուանա, Կղզիներ։ Մէկ խօսքով ֆրանսական բոլոր գաղթավայրերը։

Եկած են ցուցադրելու իրենց բարքերը, կենցաղը, ճարտարապետութիւնը, գեղարուեստը եւ վաճառականութիւնը։ Իրենց կրօնքը, երգը, պարը եւ փիլիսոփայութիւնը։

Ֆրանսային զատ կը մասնակցին նաեւ՝ Պելճիքա, Տանըմարքա, Հոլանտա, Իտալիա, Փորթուկալ, Միացեալ-Նահանգներ։

Գաղթային մեծ պետութիւնը՝ Անգլիան — բացակայ է։ Միայն Cité Information-ի մէջ կրպակ մը ունի, ուր այցելուներուն կը հրամցնեն գրքոյկներ եւ քարտէսներ՝ իրենց գաղթավայրերու մասին գրուած։

Այցելուները կարելի է բաժնել երկու կարգի։

Առանք՝ եկած են պարզապէս տեսած ըլլալու հետաքրքրութենէն խթանուած։ Ընդհանրապէս երիտասարդներ են։ Արձակուրդ ստացած՝ զպրոցականներ կամ պաշտօնեաներ։

Երկրորդ խումբը անոնք՝ որ եկած են առեւտրական ուսումնասիրութեան համար, ճաշատ եւ ատամնաթափ վաճառականներ։

Այս վերջինները՝ աւելի ցորեկն է որ կը խռնուին։ Իւրաքանչիւր կրպակին առջեւ անոնք կը քարանան՝ ապշահար ու ննդ խորշոմներով։ Թանկագին քարերու անյարդար կտորներու վրայ դիւրին է նշմարել անոնց ընչաքաղցութիւնը։ Ծորենի եւ կամ եղիպտացորենի իւրաքանչիւր ոսկեհատիկը՝ իրենց համար իրականացած ոսկի մը կը թուի ըլլալ։ Սուրճի եւ քաքաոյի նմոյշներուն վրայ անոնց ամենակալ երեւակայութիւնը թէ կ'առնէ, ու կը հեռանա՛ն միայն՝ երբ երազէ արթնցածի պէս հառա՛չ մը կը փրթի իրենց հոգիին խորերէն։ Ցետոյ նօթեր կ'առնեն, զրքոյկներ կը հաւաքեն։ Թիւեր, գործողութիւններ եւ կը քալեն։

Երրորդ դասակարգը՝ շէն եւ թեթեւասլրտ՝ աւելի գիշերն է, որ լեցուի ցուցահանդէսին մայթերուն վրայ։

Ծուցահանդէսը՝ Փարիզին պէս գեղեցիկ է լոյսերուն մէջ։

Տօմսենիլը իր երկու կղզեակներով վիպաշունչ գեղեցկութիւն մը կ'ընծայէ ընդհանուր տեսարանին վրայ։ Այս երկու կղզեակները գիշեր ատեն ջուրի թատրոններ են։ Իսկ ցորեկ ժամանակ նաղելածեմ կարապներու նման կը ծփան։

Լուսազարդութիւնը եւ ջուրերուն խաղը իր կատարելութեան կը հասնի ամէն ուրբաթ եւ տօնական գիշերները։

Պալթի եւ վէնսէնի ցամաքներուն վրայ կառուցուած ջուրի կոթողներէն բազմազան ցայտաղբիւրներ եւ շատրուաններ՝ լոյսէ թափանցիկ կերպասներու պէս կը տարածուին լիճին վրայ։ Եւ զով եւ չանկուցիչ անձրեւ մը՝ ջուրի փրփուրներէն գոյացած՝ կը չանճուղի հովին թեւերուն եւ կ'երթայ թառիլ այցելուներու հիացկոտ ու երազուն թարթիչներուն։

Ջուրը՝ ոսկի եւ արծաթ փոշի ներու վերածուած՝ կը քսուի հանդիսականներու դէմքին վրայ։

Ջուրերը՝ բանտէն արձակուած սիրահարներու պէս՝ երկու կողմէն թեւերը բաց՝ կը գիրկընդխառնուին, կը համբուրուին եւ յետոյ երկնային պատմուճաններ զգեցած՝ ջրանոյշներու նման կը պարեն՝ կամա՛ր, կամա՛ր, երազի՛ պէս...

Այդ գոյներով կը փորձեն ջուրերուն հագցնել զանազան ազգերու դրօշակներ։

Ահա՛, Ֆրանսականը։ Ցետոյ դեղին, կանաչ, վարդագոյն։ Գոյներ՝ որ կրօնքի պէս կը պաշտուին Ասիոյ եւ Ափրիկէի խորերը։

Եւ չես գիտեր գիտակցաբար թէ անգիտակցաբար Հայաստանի հանրապետութեան դրօշն ալ կը պարզուի մերթ ընդ մերթ՝ աղո՛ւ եւ հեշտագին ներդաշնակութեամբ։

Կարմի՛ր, կապո՛յտ, նարնջագոյն...

Նարնջագո՛ւն է Պալթիի եղերքը Միջերկրականի կիլիկեան ափերուն պէս...

Տրամանո՛յշ պարիկ՝ մեր դրօշը, որ կը ծնի՛, կը մեծնա՛յ, կը մարի՛... Ցետոյ նորէն փխրենիկի պէս՝ ջուրի մոխիրներէն՝ կը տարածէ իր լուսաբաղձ թեւերը...

Երբեմն, յորդող բոլոր ջուրերը ադամանդի կը վերածուին եւ գօտիի պէս կը կամարեն՝ լիճին մէջքը։ Երբեմն, բոլոր եղերքներէն կարծես ճանիշակ կը բուսնի։ Եւ ահա վարդագոյն աղջիկներ կ'իջնեն հաւաքելու զանոնք։ Եւ կը միայ դիւմբիւթի մարգագետին մը։

Այսպէս, ջուրերը կը պարեն անխոնջ, հարո՛ւստ եւ շնորհալի հասակներով։ Ու մինչեւ կէս գիշեր, ոտքի բթամատերու վրայ, յաջողաբար խաղալէ ետոյ իրենց դերը՝ հաճեստութեամբ կը հեռանան այդ բոլոր գոյզգոյն ծաղկեփունջերը իրենց թեւերուն մէջ։

Գիշեր ժամանակ, իւրաքանչիւր ճաշարան կամ սրճարան՝ մէկ առանձին երկիր կը ներկայացնէ։ Ամէն կիր մը հեռա՛ւոր եւ քաղցրանուագ։

Ահա Ալճերիան, Մարօք, Թունուզ։

Զովասո՛ւն եւ աստղազարդ գիշեր։ Հանդա՛րտ լիճի մը պեպեղ Բացօթեայ սրճարանի մը կեղրոնական տաղաւարի մը մէջ նստած է նուագախումբը։ Բոլորն ալ ծալապատիկ Դորգերու վրայ։ Ծինգոյ եւ թմբուկ։ Ջութակ եւ ուտ։ Մէջտեղը կը պարծ ճերմակ կիներ՝ սեւաչեայ։

— «Էյ ֆէլնա՛, էյ ֆէլնա, եա աճրիւլ նիտա...»

Եւ լեցուն բազմութիւն՝ սրճարանին մէջ եւ սրճարանէն դուրս։ Ծածախօրները սուրճ կը խմեն։ արեւելեան գաւաթիկներու մէջէն։ Ջուր կը սպասարկեն ալճերիացի մանչեր։

— «Եա վէլէ՛տ...»

Հնդկաչին ճաշարանը։ Մետաքսեղական տարազներով՝ սպասաւորներ՝ հանդարտ խոնարհութիւն կ'անեն՝ այս 400 հոգինոց սրահին մէջ։

Եւ յախճապակիէ պնակներու մէջ կը ճաշակես՝ համադամ ձուկ թռչուն, անուշեղէն։

Ցետոյ՝ ներկայացում տեղական կեանքէ եւ պորտի-պար։

Հնդկաչինը՝ իրեն միամտութեան եւ իմաստութեամբ։

Մարօքի հրապարակին վրայ տերվիշ մը վիզին շուրջ օձեր կախած՝ խորհրդաւոր նայուածքներ նետէ երկինք եւ դեպին։ Հաղարաւոր հետաքրքիրներ կը շրջապատեն զինք։ Անկիւնէ մը երկու հոգի դուրս կուգան խնկամաններ բռնած։ Մէկ կ'երվիշին թոյլտութեամբ սիրուի վրայ կը բարձրանայ եւ կը յայտարէ ժողովուրդին.

— Պարոններ, տիկիններ, ձեզի կը ներկայացնեմ աշխարհի ամենամեծ համի-պապան, որ կը բնակի օձերուն եւ հուբրներուն հետ։ Բայց դադուշակ է. փութացէք օգտուիլ ներկայութենէն։

Ցետոյ՝ երեքը մէկ, խունկ ծխելով ներս կը մտնեն, սպասելով յաճախորդներ հետեւին իրենց։

Ճիշտ դիմացը, ծառերու մէջ կտրած անկիւն մը, ուր պարտէզ մը կայ։ Ահա «տիվան»ի մէջ՝ թրքական նուագ։

Հայեր են նուագողները։

— «Ջարէսիզ տէրտլէրէ տիւշտիւմ»։

Ցետոյ ուրը առանձին աղջիկ մը կը հծծէ եւ մարդ մը՝ դէմը ձախ ափին մէջ առած «դայրէ» կարկաչ։

Չեմ գիտեր, ասոնք ո՞ր ազգը, ո՞ր տաղաւարը կը ներկայացնեն։

ՈՒԽՏԱՒՈՐ

ՏԽՐՈՒՆԻ

ցաւով կը տեղեկանանք մահի ընկեր կարապետ Մուշլեանի որ Ռուսիայէն աքսորուած էր ուրիշ ընկերներու հետ, եւ դարպարտուած տաժանակիր աշխատանքի։

Կարապետ Մուշլեան, բնիկ Երզրումցի, երիտասարդ հասակին մէջ եղած է յայտնի հայրենասէր եւ բանուորներու պաշտպան։

Երկար տարիներ իր շուրջը ժողված ունէր 150—200 հայրենակիցներ Նիքօլայէվի մէջ, մեծ մասամբ ցարծնցիներ։ Ընդհանուր պատերազմին երբ կամաւորական խումբեր Հայաստանի ճակատը կ'երթային, օգնած շատերուն։

Օտէսայի ու Նիքօլայէվի մէջ երբ մեծամասնականները եկան Մուշլեան Դաշնակցութեան կեդրոնական կոմիտէին կազմը փոխեց գաղտնական կոմիտէի ու չուզեց փախչիլ ու բաժնուիլ հայ բնակիչներէն ու բանուորներէն։ Ցետոյ, դաւաճանի մը մատնութեամբ կ'աքսորուի եւ կը դատապարտուի տաժանակիր աշխատանքի եւ իր հայրենիքի սիրոյն կը մեռնի, առանց իր նպատակին հասնելու։

Հանգիստ ոսկորներուդ, սիրելի կարապետ, Մշեցին չպիտի մոռնայ քու անձնուիրութիւնդ։

Ս. Սահակեան

Կարդացէք և Տարածեցէք ԾԱՌԱՋԸ

Տօքթ. ՊԱՐՈՆԻԿԵԱՆԻ ՆՈՐ ԾԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ ԲԵՐՈՒԱԾ ՏՂԱՅ ՄԸ ՆԸ ԱՄԻՍ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԻ

Մէկ անգամ ընդ միշտ պէտք է ըսել թէ ո՞վ է եւ ի՛նչ կընէ Պարոնիկեան — պատերազմէն առաջ վանէն ղրկուած է բարեսիրական ընկերութեան մը կողմէ Գերմանիա, ուսանելու զայն։ Տօքթ. Պարոնիկեան տիտղոսին համար երկար տարեն պէտք եղած է ուսանիլ եւ մինչ այդ՝ աժուռնացած է Գերմանուհիի մը հետ եւ հաստատուած Տրէզտընն։ Պատերազմէն ետքը, դրամական անկումը պատճառ եղած է Պարոնիկեանի ընտանեկան տիրացած հարստութեան հիմը։ Պարոնիկեան բուռն աշխատանք թափած է միւս հիմնարկեալ հաստատութիւններէն, Տօքթ. Լէփսիուսի, Թիւրինկէնի, տարբեր ուղղութեամբ նոր գերմանահայ բարեսիրական միութիւն մը կազմելու Շնորհիւ միւսներու թոյլ տալու եւ մանաւանդ իր կողմերուն եւ մանաւանդ իր խօսելու կարողութեան, յաջողած է նիւթական հողի վրայ եւ պնաւ ձեռնունայն չէ վերադարձած իր ճամբորդութիւններէն, զոր ըրած է զանազան գաւառներ քարոզելով բարի քրիստոնէութիւն եւ հայ ծղուառուութեան օգնելու անհրաժեշտութիւնը հայու ձեռքով, այսինքն իր ձեռքով։ Նոր ուղղութիւնը այս էր. կ'ուզէ՞ք որ հայը աւելի լաւ քրիստոնեայ ըլլայ. կամ օրինակ՝ Մատթէոսի Աւետարանը լաւ հասկնայ, պէտք է ընծ այդ՝ հայու միջոցով։ Հայաստանի օգնեցէք հայու ձեռքով, իսկ այդ հայը կայ ու չկայ ինքն է...։

Տօքթ. Արմենակ Պարոնիկեան պէտք եղածէն աւելի զբաղեցած է Գերմանիոյ հայ ազգային շրջանակը։ Դեռ երկու տարի առաջ, պաշտօնական յայտարարութիւնով Գաղթական Միութիւնը կը զգուշացնէր որ ոեր յանձնել անոր։ Սակայն Պարոնիկեանի յաճախակի երթեւեկը ղէպի Պալքաննները եւ վերջին անգամ մինչեւ Երուսաղէմ, ապահովեցին իրեն «բարեկամ»ներու շարք մը, որոնց մէջ կային բարձրաստիճան հոգեւորականներ Մազլումեաններ, Գուշակեաններ եւն. Թող մեծամասնութիւնը այս «բարեկամ»ներուն, միամտօրէն ինկած ըլլայ Պարոնիկեանի անուն շահագործելու թակարդը, բայց դէթ մէկ հոգի չկա՞ր անոնց մէջ, որ խնդիրը լրջօրէն նկատի առնէր եւ Պարոնիկեանի մտադրիրներուն զովասանք եւ «ամէն» ըսելէ առաջ, հարցում ը ուղղէր Գերմանիոյ Հայոց գործերը վարող իշխանութեան, Պերլինի Հայ Գաղթական Միութեան, կամ նոյնիսկ տեղին հոգեւոր հովիւ Գրիգոր Ծ. վրդ. Շահլամեանի, որ — պատի՛ւ իրեն— Պարոնիկեանի խոստումները իրենց բուն արժէքով, այսինքն «զէրօով նկատի առնու, եւ յորդորեց ետ կենալ իր առաջադրութիւններէն, որով հետեւ ուղղութիւնը իսկապէս սխալ էր։ Որքեր կամ անչափահաս տղաք բերել Գերմանիա, կը նշանակէ ձեռքէ հանել զանոնք։ Հոգեւոր ճեմարան հաստատել Գերմանիա,— կը նշանակէ կուրը պատէն վեր հանել։ Երուսաղէմի ընծայանը լիուլի կը բաւէ մեզի, ուր որ կ'ուզէ իրապէս օգնել այդ ուղղութեամբ, կրնայ այդ հաստատութեան, արդէն եղածին բարգաւաճման աշխատիլ եւ տրամադրել իր միջոցները։

Բայց տեսնենք Պարոնիկեանի բուն նպատակը ա՞յդ է, թէ ոչ1)որքեր անչափահասներ կ'ուզէ մօտը ունենալ իբրեւ կենդանի օրինակներ հայ իրականութեան, 2) առանց դպրոցի դպրոցականներ իր տան մէջ, որպէս զի դպրոցի պիւտճէ բացուի, 3) Հոգեւոր ճեմարան, իր խօսքով «Խրիմեան ճեմարան», որպէս զի Հայերը գիտնան թէ իրենց «Հայրիկ»ին անունով այս ճեմարանը, ուղղակի լուսաւորչական հաստատութիւն մը եւ հայ նոր հոգեւորականներ պիտի պատրաստէ որ եկեղեցին բարեշրջական օրէնքով պիտի բարեշրջեն, իրենք իրենց, ոչ թէ դուրսէն, իսկ գերմանացի բարեհաճներն ալ պիտի գիտնան թէ հայերը աւետարանը նոր ուղղութեամբ, ըսենք շիտակ, բողոքական աչքով կը կարդան ու կը սորվին իրենց իսկ հաստատութեան մէջ։ 4) Այս բոլորին մէջէն պիտի փայլի Պարոնիկեանի անունը, որ հայկական օգնութեան կոմիտէին (Armenisches Hilfs Komitee) հիմնադիր տնօրէն-Նախագահն է ցկեանս և մանաւանդ գանձապահն է։

Ուրեմն թէ՛ բարեգործութիւն, թէ՛ մտաւոր աշխատանք, թէ՛ հայ եկեղեցիի բարեկարգութիւն, ո՛վ չուզեր ասանկ բան... բայց, ինչպէս ըսի, Գերմանիոյ մէջ ապրող քիչ մը ամէն Հայ լաւ կը ճանչնայ Պարոնիկեանը, որուն գործունէութեան բազմաթիւ ծալքերը դիրք մը կրնան լեցնել. գործունէութիւն որ յանուն բազմաչարչար հայ ազգին եւ անոր դժբախտութեան կատարուած է առանց շօշափելի արդիւնքի։ Ինքնագլուխ եւ սանձարձակ առանց հաշիւ տալու։ Վերջապէս դեռ մինչեւ ե՞րբ պիտի հաւարձակին մարդիկ իրենց ուզած կերպով շահագործել հայ անունը։ Բայց չմեղադրենք այս կամ այն, խոստովանինք միայն որ մեղաւորը մենք իսկ ենք. ոչ թէ մէկը՝ այլ ամէնքը։ Զունինք իրաւասու եւ պատասխանատու մարմին մը որ կարենար ժողովուրդին անունով խօսիլ եւ հետեւաբար զարմանալու չէ, երբ հանողը այս կամ այն մորթը կը հագնի եւ կը շահագործէ այս դժբախտ ազգը։

Վերջին օրինակ.— Դեռ անցեալ տարի, Պարոնիկեան յաջողեցաւ քանի մը տղաք բերել իբրեւ աշակերտ իր «Խրիմեան ճեմարանին», որուն տնօրէնութիւնն ալ «ի վերայ ամենայնի» առաջարկած էր, չեմ գիտեր քանի անգլիականով Դուշակեան եպիսկոպոսի, որ սակայն —զգոյշ մարդ — գաժ տեսնեմ, յետոյ, ըսած էր։ Այսպէս ըսպրոցին անունը ելաւ, թորգոմ արք. Երուսաղէմի պատրիարք ընտրուեցաւ, Պերլինի հոգեւոր հովիւը արդէն մերժած էր, բայց տղաքը եկած մնացին։ Միայն Պարոնիկեան երբեմն Աւետարանէն դասեր կուտար։ Ահա ակադեմիան։

Այսօր այդ աշակերտներէն, 19 տարեկան Յակոբ Պետրոսեանն (Յունաստանէն) է որ դատարանի առջեւ իր դժբախտ Հայու պատմութիւնը պատմելու ստիպուած է Պարոնիկեանի տունը այրելու ամբաստանութեան տակ։

Տրէզտընի թերթերէն մէկը, «Dresduer nenests Nachrichten» մանրամասնօրէն կը դրէ դատավարութեան մասին, որ երեք ամսուան կանխարդել բանտարկութենէ յետոյ, տեղի ունեցած է օգոստոս 13ին եւ 14ին։ Երկար պատմութենէն կ'առնեմ այն որ Պետրոսեան ուսումնատենչ տղայ մըն է, ծանօթ յուսարէն, իտալերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներուն, ուզած է Պարոնիկեանի մօտ գալ իր ուսումը կատարելագործելու, մինչդեռ տրուած են իրեն պարտէզի աշխատանք, փայտ կտրել եւ ուրիշ գնա - եկուր։

Յուսախաբութիւնը ծայր աստիճան ըլլալով։ զգայուն տղան ուզած է վրէժ լուծել տունը կրակի տալով. «Կը խորհէի թէ, ըսած է, այսպէս ընելով փրկած կ'ըլլայի նաեւ վերաւորեալ արժանապատուութիւնը ազգիս եւ երկու շաբաթ բանտարկուելէ յետոյ կ'ազատէի՝ արատ մը սրբած»։ Եւ վերջացուցած է։

— «Ըն մոխիր դարձուց իմ սիրտս, ե՛ս ալ մոխրացնել ուզեցի իր գործը»։

Պարոնիկեանի պաշտպանողականը պատիպատ բան մը եղած է։ Դատարանը լաւ տպաւորութիւն կրած չէ իրմէ եւ դատապարտելուն ըրած յայտնութիւնը թէ հաւաքուած դրամները կ'իւրացնէ՝ մանաւոր նկատողութեան առած է, մանաւանդ որ ուրիշ անգամ մըն ալ նոյն հարցին համար դատ ունեցած է, բայց յաջողած է ազատիլ պատասխանատուութենէ։

Դատարանը Յակոբ Պետրոսեանի անկեղծութիւնը լիովին ընդունելով եւ իր կացութիւնը հասկնալով հանդերձ, չէր կրնար առանց պատիժի ձգելդայն։ Եւ դատապարտեց ինը ամսուան բանտարկութեան, որմէ երեքը արդէն անցած ըլլալուն, դեռ վեց ամիս բանտը պիտի մնայ։

Մեկնութիւնները կը թողում «Հայոց ազդին»։— կեցցէ՛ ազգը։

ԻՐԱՉԵԿ

Յ. Գ.— ցաջորդով՝ գերմաներէն թերթին պատմութիւնը։

ՄԱՐՍԷյԼԻ ՆՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԵՒ ՀԱՅ ԵՐԳԸ

Ընթերակից մը կը գրէ.—

Դեռ չէ մոռցուած այն խանդավառ գնահատութիւնը որ եղաւ պատ. մաժուլին մէջ, «Արմենիա» երաժշտական ընկերութեան տարբեր համերգներուն առթիւ, (Ուրախ ենք ըսելու որ, քաջալերուած անցեալ տարուան յաջող նախափորձէն, Տիկ. Ն. Մարեան նախաձեռնած է վերակազմել սոյն ընկերութիւնը։)

Եթէ սակայն այդ համերգներու յաջողութիւնը կը պարտինք երաժշտագէտ վարդան Մարգսեանի անխոնջ ճիգի ձեռնհասութեան, պէտք չէ մոռնալ որ «Արմենիա»ի առաջին հիմնադիրը եղաւ ողբացեալ Տիկին Մելանի վ. Ասլանեան, որուն յիշատակին կատուցուած է Մարսիլիոյ նրբարուեստ եկեղեցին։

Ստոյգ աղբիւրէ կ'իմանանք որ, Պ. Մարգսեան հրաւիրուած է Մարսէյլի մէջ պատրաստել հոգեւոր խումբ մը, բազմաձայն երգեցողութեամբ, աւելցնելու համար բացման հանդիսութիւններուն փայլը։ Ասիկա արդար պատեհութիւն մըն է որ կ'ընծայուի «Արմենիա»ի ղեկավարին, հատուցանելու համար իր նուիրական պարտքը, իր ասպարէզին մէջ զինքը քաջալերող օտարազգի Տիկնոջ մը յիշատակին։

Օգտուելով այս պատեհութենէն, Պ. Մարգսեան ժտադիր է կազմակերպել նաեւ աշխարհիկ երկսեռ խումբ մը եւ սարքել տոհմիկ համերգ մը Մարսիլիոյ գաղութին մէջ, որ անշուշտ միւս բոլոր գաղութներուն պէս կարօտն ունի լսելու հայ երգը, հրաժցուած՝ փորձ ու խղճամիտ արուեստագետի մը խընամքովը։

Կը սիրենք յուսալ որ ասիկա սկիզբ մը ըլլայ Պ. Մարգսեանի համար, հրապարակ իջնելու տիրաբար, եւ ընդլայնելու իր գործունէութեան շրջանակը ամբողջ արտասահմանի մէջ այնպիսի ատեն մը, երբ ժամուլի մէջ արծարծուելու վրայ է հայ երգը վերապրեցնելու հարցը, եւ երբ աւելի քան երբեք զգալի է անոր պահանջը՝ իբրեւ կարեւոր ազդակ ազգային միութեան եւ ազգապահպանման։

Ներկայիս ժամի վրայ կը համբուրին լուրջ պատրաստութիւն ունեցող երաժշտագէտները, որոնց մէջ անկասկած առաջին գծի վրայ կը գտնուի Պ. Մարգսեան, իբր յաջողագոյն ազգակերտը Կոմիտաս վարդապետի եւ հաւատարիմ հետեւորդը անոր ուսուցանելու մեթոտին եւ արտայայտութեան ոճին։ Փալլուն կերպով աւարտած է Պրիւսէլի Արքունի երաժշտանոցը եւ օտար շրջանակներու մէջ գնահատուած՝ իբրեւ առաջնակարգ ղեկավար։

Ինքն էր որ, տարի մը առաջ, Կոմիտասեան Խնամատար Յանձնաժողովին դաղափարը տուաւ կազմակերպելու մեծ երգատօն մը, պանծացնելու համար վարպետին գործը եւ հիմնելու այդ առթիւ ընդհանուր երգչախումբ մը, Պրիւսէլի «Արմենիա»յին նման ուժեղ ընկերակցութեան մը ձեւով։ Խնամատար Յանձնաժողովը իւրացնելով հանդերձ գաղափարը, դուրս հաւատք չունեցաւ ծրագրին իրականացման մասին, կամ մեծածախս բեռան մը տակ մտնելու վախն ունեցաւ եւ նախընտրեց շատ աւելի համեստ ուժերով եւ նեղ սահմանի մէջ գործադրել թելադրուած գաղափարը։ Փորձը, սակայն, ցոյց տուաւ թէ ժողովուրդը ինչ մեծ չափով ծարաւն ունէր լսելու մայրենի երգը, եւ ի՛նչ դուրդուրանքով յայտնեց իր համակրանքը տարուած աշխատանքին։

Փարիզէն աւելի բախտաւոր է ահա Մարսիլիոյ գաղութը, որ անշուշտ պիտի գիտնայ գնահատել հայ երաժշտութեան տաղանդաւոր մշակի մը ներկայութիւնը իր մէջ, եւ պիտի ուզէ մանաւանդ տեւականկեանք մը ապահովել կրկնակ երգչախումբերուն, հոգեւոր թէ աշխարհիկ։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԹՈՒՐՔ ԼԵԶՈՒԻ ԽՆԴԻՐԸ

«Սօն Փոսթա» հարցարան մը բացած է թուրքերէն լեզուն եւ այբենը բարեփոխելու խնդրին մասին։ Լեզուական յանձնաժողովի անդամներէն Պահա պէյ, պատասխանելով հարցումներուն, կ'ըսէ.

— Այբուբենի մէջ ամենամեծ փոփոխութիւն մը կատարելու չէ։ Առաջիկային ուղղագրութիւնը կրնայ քիչ մը փոխուիլ։ Օրինակ, ի վրայ դրուած նշանը այնքան անհրաժեշտ չէ։

Գալով քերականութեան, ակներեւ է փոփոխութեան պէտքը։ Արաբական եւ պարսկական կանոնները նետելու է։ Առ ըսել չեմ ուզեր թէ նետելու է արաբերէն եւ պարսկերէն բառերը։ Անոնք այլեւս մեր սեփականութիւնը եղած են, եւ զանոնք նետել՝ կը նշանակէ թուրքերէնը անդամալուծել։

Իսկ եթէ չենք ընտելացած այդ բառերուն, յանցանքը մերն է որ զանոնք եղածին պէս առած ենք, փոխանակ թուրք տարազ հագցնելու անոնց։ «Մէշրէպէ» բառը ժողովրդական լեզուի մէջ «մաշրաբա» եղած է եւ «սաթուր»ը՝ «սաթըր» (տող)։ Այսպէս ըլլալու է նաեւ ձիւս բառերուն համար, պէտք է զանոնք յարմարցնել մեր առոգանութեան։

Գալով Ուչկուր եւ Զաղաթա լեզուներէն օգտուելուն, առաջինը շատ հին է, եւ երկրորդն ալ հետզհետէ կը կորնչնէ իր կարեւորութիւնը։ Հետեւաբար, անոնցմէ ի՛նչ բառ կրնանք առնել այժմ։

Գիտական բացատրութիւններուն մէջ ալ, պէտք է ընդունիլ եւրոպական բացատրութիւնները, միայն քիչ շատ յարմարցնելով մեր հնչումին եւ ուղղագրութեան։ Բայց ասիկա միայն այն աստիճաններուն համար, որոնց համապատասխան թուրքերէնները չկան։

ԺԱՆՏԱՏԵՆԴԻՆ ԴԷՄ

Ժանտատենդին դէպքերուն առթիւ, առողջապահական գործավարութիւնը հրահանգած է որ հիւանդութիւն գտնուած թաղերուն մէջ պատուաստի կայաններ հաստատուին, ինչպէս կ'ըլլայ էնկիւրիի մէջ։

Առողջապահական տնօրէնութիւնը, այս հրահանգին վրայ, Բեյրայի կողմը վեց տեղեր պատուաստի կայան հաստատած է։

ՄԵՏԱՔՍԻ ԳՈՐԾԸ ՊՐՈՒՍԱՅԻ ՄԷՋ

Ֆրանսական կառավարութիւնը Պրուսայի հիւպատոսութիւնը ջնջելու որոշում տուած է։ Հիւպատոսութիւնը ներկայիս իր կարեւորութիւնը կորսնցուցած է Պրուսայի մէջ ուր նախապէս բազմաթիւ Ֆրանսացիներ կ'ապրէին մետաքս թելի ու խողակի առուտուրին պատճառով։ Ֆրանսացիները հետզհետէ մեկնած են Պրուսայէն, որովհետեւ մետաքս թելն ու խողակը արտածելու փոխարէն տեղական գործարաններու մէջ կը ծախսուին եւ Ֆրանսացիները այլեւս գործ մը չեն ունեցած։

*** Թաց խողակի վաճառումը վերջացած է Պրուսայի մէջ։ Այս տարի բերքը 523,000 քիլոյէն աւելի չէ եղած, մինչդեռ անցեալ տարի 720,000 քիլօ էր։

ԱՒԱԶԱԿՈՒԹԻՒՆ ՈՒՐՖԱՅԻ ՄԷՋ

Ուրֆայէն կը հաղորդեն թէ ոսպիկան պինուորները երկար հետապնդումէ վերջ յաջողած են ձեռք անցընել երեք աւազակներ որոնք Սեվերեկ-Ուրֆա ճամբուն վրայ կողոպտուներ կ'ընէին։

Օգոստոս 9ին, երեք պինեալ անձեր յարձակած են իմամ Կիւլլիւ անուն մէկուն եւ իր երեք ընկերներուն վրայ որոնք Սեվերեկէն Ուրֆա կուգային։ Աւազակները յափշտակած են այս մարդոց ապրանքները, չորս ուղտեր եւ էշ մը ու երկու ուղտապաններն ալ բռնելով անյայտ ուղղութեամբ տարած են։

Ոստիկան պինուորները, գիւղացիներու օժանդակութեամբ յաջողած են բռնել երեք աւազակները որոնք Սիալէ աշիրէթին պետերէն Հիւսէյին Իւսսալիհին մարդիկն են։ Ոստիկան պինուորները յաջողած են ետ առնել նաեւ գողցուած ապրանքներն ու կենդանիները։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (111)

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՏԱՍՆԸՄԲՅԿԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

Իսօն, մի քանի զինուորներու հետ, վեր կը կանգնի գայն փնտռելու։ Երբ գիւղէն դուրս կուգայ, կը նկատէ, որ Քիւրտերը արդէն եկեր են գիւղին մօտ, թփերի ետեւ, դիրք են բռներ։ Անմիջապէս կը կրակէ հրացանը եւ կռիւ կը սկսուի երկու կողմէն։

Հրացաններու ձայնէն՝ Մուրատը, գիւղի մէջ թողնելով Շէնբքի իշխանը, ինքը զինուորներով կուտի վայրը կը թռչի։ Անոր նպատակն էր՝ առաջին անդամ մի կերպ կուտի առաջն առնել։ Բայց երբ կը տեսնէ, որ Քիւրտերը արդէն դիշերանց պատրաստուած են եղեր յարձակուելու, Գալօն ալ թուրը ձեռք բռնած, սալաւաթի տալով, Քիւրտերուն սիրտ կուտար եւ յառաջ կը քշէր, եւ ժանաւանդ երբ կը տեսնէ Իսոյի մարմինը արեան մէջ շաղախուած եւ անկենդան գետին ինկած, ա՛լ կրակ կը կորի եւ «վրէժ, ընկերնե՛ր, վրէ՛ժ», կանչելով առաջ կ'իյնայ։

Անոր ինքնամոռացութեան եւ արիութեան օրինակը շուտով կը վարակէ բոլոր ընկերները եւ կը սկսի կատաղի կռիւ։ Զնայած, որ Քիւրտերու բռնած դիրքերը աւելի լաւ էին, քան մերոնցը, այսուհանդերձ Քիւրտերը մէկիկ մէկիկ գետին կը գլորուէին։

Գալօ աղան ալ, որ Հայերը ջնջելու երազ կը տեսնէր, մուրազին չհասած՝ զոհ գնաց ֆետայիներու վրիժառու գնդակին։ Շէնի Քիւրտերը աճապարած էին Գալոյին օգնութեան հասնելի։ Շուտով կուտի տեղը կը հասնին նաեւ Իսօն, որ Սէմալէն կուգար, եւ Շէնբքցի Ղազար։

Տղայքնոր թափով մը կը յարձակին, կը քշեն Քիւրտերը իրենց դիրքերէն եւ գնդակնեբու կարկուտի տակ կը փախցնեն։ Քիւրտերը դիւղ կ'ապաստանին։ Տղաքը դէպի Գալոյի դիւղը կ'առաջանան։ Կռիւը այժմ փոխադրուած էր մի ձորի մէջ։ Սէմալի իշխան Մանուկ եւ Պատըկանցի Արթին կը բռնեն երկու կողմի կաժերը (Սաանոյ բարբառով՝ գազաթ, բլուրի կամ լերան), որպէսզի Քիւրտերու այդ կողմէն յարձակումը արգիլեն։ Իսկ Մուրատը, կռուելով դէպի դիւղ կը յառաջանար։ Երբ նա արդէն դիւղն էր, կուտրնեբու վրայ ձայն տուեց ընկերներուն խոտ բերելու եւ դիւղը բնակիչներով հրդեհելու համար։

Քիւրտերը, տներու մէջ փակուած, կը պոռային, կ'աղաչէին, որ իրենք անձնատուր կը լինեն, իրենց խնայեն։ Ատոր վրայ հայ զինուորները կ'ուզեն դիւղը մտնել՝ զինաթափ ընելու զանոնք։ Բայց Քիւրտերը ատելով, իրենց խոստման հակառակ, կրակ կ'ընեն, որմէ կ'ընկնին երկու տղայ։ Այն ատեն, Մուրատը, առանց ժամանակ տալու Քիւրտերուն, զինուորներով տներէն ներս կը մտնէ եւ կը կոտորէ, իսկ Կոտոլի Հաճին, միւս կողմէն, կ'ալրէ դիւղը։

Այս կուտին մէջ Քիւրտերէն կը կոտորուի 41 մարդ, իսկ ձերիններէն անոնք, որոնց մասին յիշուեցաւ արդէն։

Քիւրտերէն վերցուեցաւ 17 հրացան։

Պէտք էր տեսնել այս կուտի ժամանակ Մատունցի կիներու ոգեւորութիւնը։ Անոնք հաց, ուտելիք, ողմամթերք շալկած, կուտի տեղը կը տանէին եւ իրենց քաջալերական խօսքերով կը խրախուսէին կուտողները։ Կուտից յետոյ, կէլիէկըժան պարպելով, բնակչութիւնն ալ իր շարժական կայքով գինուորներու հետ կը քշուի Շէնբք։

***

Այս կուտէն երկու օր վերջ, Քիւրտերը յարձակեցան Մովսարի, Արտխու եւ Բարախու գիւղերու Հայերու վրայ, տները այրեցին եւ կողոպտեցին, Տալուորիկէն Սմբատը օգնութեան հասաւ, բայց թալանի մի մասը միայն կարողացաւ վերադարձնել։

Այդ կուտին ժողովրդից մասնակցեցին նաեւ 140 հրացան (կանոնաւոր, անկանոն)։ Քիւրտերուց բերած հրացանի, ոչխարի եւ այլն թալանի մասին Սէմալցիք, Ալիանցիք եւ Շէնբքցիք կուտեցին։ Ալիանցոց քիչ տուին, էնոնք բարկացան, թողին իրենց մասը եւ գնացին։ Յետոյ աւելացրին եւ յետուից ուղարկեցին։ Հրայրը գնաց եւ կերպ մը հաշտեցուց։

Բրտացած Սէլիմը ընիկ Սէմալցի էր եւ ունէր հայ ազգականներ։ Կարծիքաւոր ենք թէ անոնք փախցուցած ըլլան։

Ապրիլի 6ի դիշերը դամադամ Սալէ աղային լուր մը ստացայ։

«Սիրելի բարեկամ,— կը դրէր անիկա,— մինչեւ հիմա ես քեզի եղբայր կ'ըսէի, հիմա ալ եղբայր պիտի ըսեմ։ Ինձնից այսչափ բարիք կուգայ քեզ ըսելու, որ ամէն բան վճռուած է, վրանիդ գալու է 18,000 զօրք, մաս մը Շէնբք-Սէմալի վրայ, միւս մասը Տափըկի վրայ, 8 թնդանօթներով։ Զգո՛ւշ կաց, ինչ կարող ես՝ ըրէ՛»։

Մինչեւ այդ ատեն՝ ես վառած էի Բոփ, Զէյնիքցիք եւ Աւգիամը՝ ուժերը ամփոփելու համար։

Այդ իմանալով, լուրը անմիջապէս հաղորդեցի Հրայրին, որ Սէմալ կը գտնուէր։ Նա հոն Մուշի Հայերից իմացեր էր, թէ զօրքը դուրս եկած էր Մուշէն։ Հաղորդած իրեն համար հաստատութիւնն էր։ Նոյն գիշեր գնաց Շէնբք, դատարկեց Շէնբքը եւ բոլոր ժողովրդի հետ եկաւ Սէմալ։

Շէնբքը ունէր բազմաթիւ դիրքեր։ Ամբողջ թշնամին կըրնար լաւ դիրքեր ունենալ Շէնբքի մէջ։ Իսկ Սէմալը ունէր միայն Սէմալ գիւղի դիրքը։ առաջը մեծ տարածութեամբ դուրան է։ Մենք պէտք է օգտուէինք այդ դիրքերէն, իսկ թշնամին առանց դիրքի պիտի մնար։ Մուշի զօրքերը գացած էին Ղըզըլ-Աղաճ եւ շրջակայ գիւղերը, որ այնտեղից բարձրանային Շէնբք։

(Շար.)

Ֆրանկեւռուս բանակցութիւններ

Ֆրանքեւռուս բանակցութեանց մասին, բոլշեւիկեան «Իզվեստիա» թերթը կը գրէ.— Կարգ մը երկիրներու մէջ, Խորհրդային Միութիւնը կը վայելէ վարկի նպաստաւոր պայմաններ, ապրանքներու յանձնարարութեան եւ գնման համար: Եթէ Ֆրանսա իրօք կը փափաքի զարգացնել իր առեւտրական յարաբերութիւնները Ռուսիոյ հետ եւ հոն գտնել իր ապրանքներուն համար շուկայ մը, նոյն նպաստաւոր պայմանները պէտք է Ռուսիոյ ապահովուին ֆրանսական շուկային վրայ: Վարկերու հարցը ուրեմն, լրացուցիչ մասը կը կազմէ Ֆրանսայի հետ կատարուող տնտեսական բանակցութեանց:

Ռուսաստանեան բանակցութիւններ

Լեհական թերթերը կը հրատարակեն գերման գործակալութեան մը հեռագիրը, որուն համաձայն, լեհ կառավարութիւնը արդէն բանակցութիւններ կը կատարէ Ռուսիոյ հետ, չէզոքութեան դաշինքի մը կնքման համար: Այս դաշինքը պիտի կազմէ լրացուցիչ մասը ֆրանքեւռուս դաշինքին, որուն մասին շատ կը խօսուի այս օրերս:

Լաւատեղեակ շրջանակներ կը հաւաստեն թէ մինչեւ օրս, ոչ մէկ բանակցութիւն տեղի ունեցած է Լեհաստանի եւ Ռուսիոյ միջեւ եւ կը յայտնեն թէ լեհական կառավարութիւնը պիտի սպասէ որ Ֆրանսա իրեն հաղորդէ ֆրանքեւռուս բանակցութեանց արդիւնքը: Յարդ Լեհաստան չէ նախատեսած Ռուսիոյ հետ չէզոքութեան դաշինքի մը կնքման պէտքը:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ եռագոյն խումբի

Սեպտ. 13ին, կը ներկայացուի՝ դեկավարութեամբ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի

«ՊԱՆՔ ՕԹՕՄԱՆԻ ԳՐԱԻՈՒՄԸ»

Նկատի ունենալ այդ Թուականը

Հ. Ց. Դ. Եւրոպայի կեդր. կոմիտէն կը ծանուցանէ թէ ընկեր **ԹՈՐՈՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆի** յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ վաղը, Չորեքշաբթի առաւօտ, ժամը 11ին Institut Médico-Légal, Place Mazas, մէթրօ Quai de la Rapée: Մարմինը պիտի փոխադրուի Thiaisի գերեզմանատունը, կը հրաւիրուին ընկերները: կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ժամը 10.45ին:

Հ. Ց. Դ.

ԳԱՒԱՌ

Տէսինի եռագոյն խումբի ժողովը վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամի 8ին, սովորական հաւաքատեղին: կարեւոր օրակարգ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Իսի Լէ Մոուլինոցի Ա. Ե. Հ. Կ. խաչի մասնաճիւղը Օգոստ. 17էն սկսեալ բացած է հայերէնի դասընթացք մը՝ ձրի, վեց տարեկանէն վեր տղոց համար, շաբաթը չորս օր հինգշաբթի ժամ: 9—11 եւ 2—5: փափաքողներու կը տրուի ջուրթակի եւ մանտոլինի դասեր փոքրիկ վճարումով:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԹ

ՄՏԱՑԱՆՔ

Սէն փիէռ տը Ֆոր, Թոմ.—70 Ֆր.:
Պասբա, Գործ.— 1 անգլ.:
Ջահլէ, Բ. Փ.— 25 Ֆր.:
Լա Սիօթա, Գործ.— 90:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

ԵՒ

ԽՈՐԷՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՆՇԱՆՈՒԱԾ

Լիոն 23 Օգոստ. 931

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

5000 ՖՐԱՆՔ ՆՈՒԷՐ

Քէմախի վերի բագատիճէն Թոսրով Էլպիկեան կը փնտռէ իր զաւակները՝ Ղազարոս, Կաթիկ եւ Ազատուհի, նաեւ իր Հօրեղբօրորդւոյն զաւակները՝ Ալագ, Մաթէոս եւ Յաղիկ: Իգմիրի դէպքէն առաջ կաթիկէն լուր առնուած է Մալաթիայէն:

կը խնդրուի Հալէպի հայրենակիցներու բարի օժանդակութիւնը: Ասոնց մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 5000 Ֆր. նուէր եւ մէկ տարուան «Յառաջ»: իմացնել H. Ghougassianի, 7 Rue Sanginelle, Mazagan, Maroc).

— կը փնտռուի Ակնցի Մինաս Սէմէրճեան, հօր անուն՝ Ստաքել. մօր անուն՝ Տիրուհի: Ընդ. պատերազմին կը գտնուէր պուլկար բանակին մէջ, ուր հետքը կորսուած է: իմացնել իր քրոջր Մարիամի Գըլլըրեանի, 4 Rue Jouye-Rouve Paris (2)ին: Գրտնողին 200 Ֆր. նուէր:

8, RUE CHATEAUDUN ի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ՅԱՌԱՋ կը ծախուի Խան-լէ-Մուլինօի մէջ

A l'Ecritoire գրատունը 63 Bld. Gallieni

Լիոնի մէջ «ՅԱՌԱՋ»ի գործակալն է

Խ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«Յառաջ» ստանալ փափաքողներէ կը խնդրուի իրենց հաստցէն շուտով յայտնել Պ. Խ. Մուրատեանի, 191 Cours Lafayette, Պ. Ն. Յակոբեանի գրատունը կամ 202 Rue Boileau, Պ. Թիրեաքեանի Ճաշարանը:

1932ի ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՍՑԷՆ

Պատրաստութեան մէջ է 1932ի ԱՄԻՆՈՒՆ ՀԱՍՑԷՆ, որ պիտի ունենայ անցեալ տարուան գիրքին կրկին ծաւալը: Տուէք ձեր անուն հասցէն, հրատարակութիւնը ձրի է: Սկսած ենք ընդունիլ ծանուցումներ Փարիզէն եւ գաւառներէն: Պահանջել մեզմէ ծանուցումներու նոր սակագինը:

Լիոնի մեր ներկայացուցիչն է Պ. Յահանճեան, 11 Rue Claude-Boyer, Lyon.

Գրել հետեւեալ հասցէին.— L. Mozian, 5 rue Champlain, Paris (20)

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ (ՊԱԼԵՆՑ)

51 Rue Monsieur - le - Prince, PARIS (VIe)

Հեռաձայն՝ Danton 88—65 Մէթրօ՝ Odéon

Գրատունս մէջ կան հայերէն եւ ֆրանսերէն ամէն տեսակ գրքեր, գրական, գիտական, դպրոցական, Թատերական, առողջապահական, լեզուաբանական (բառարաններ, զրուցատրութիւն), ինչպէս նաեւ երաժշտական կտորներ (Կոմիտաս վրդ.ի, Հայաստանի երաժիշտներու, Սինանեանի, Սրուանձտեանցի, Պարթեւեանի, եւայլն:)

Գաւառէն եւ արտասահմանէն ստացուած ապսպրանքները կը կատարուին արագ եւ խղճամիտ կերպով, գործառնութիւնները միշտ կանխիկ դրամով,

Կը գնենք եւ կը փոխանակենք հին կամ գործածուած գիրքեր: Օրը օրին կը ստանանք նոր հրատարակութիւնները, Հայաստանէն եւ գաղութներէն:

վարձու կը տրուին վիպական գրքեր

շաբաթը միայն 3 ֆրանքով (ամիսը 10 ֆր.)

ԼՈՅՏ ՏԵՍԱՒ ՀԱՄԱՌՕՏ ԳՐԱՏՈՒՆԱԿԸ

ՈՒՆԻՆՔ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ, ԿՐ ՍՏԱՆՁՆԵՆՔ ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԳՈՐԾԵՐ

Columbia
Agence exclusive

POLYDOR
REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, լուսարէն եւ Թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ: Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 Ֆր.: Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆոնոները (երաշխաւորուած) 300—2000 Ֆր.: կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître-ի Courant continu-ն, գին՝ 478 Ֆր. 75: Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են: Մախուած չեն եւ չենք առներ: Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Ամրատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւանդ. եւ ախիսի: Ամէնօր 9-12, 2-8, Կիր. 9-12:

EMPIRE մինչեւ Շօլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

ֆիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑի ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Bbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՋԱԹԱՐԱՆ ՓԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշել Հեռաձայն Danton 52—73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու պատուոյ մէշտայլ փրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ մխիթարեան ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին Ռ. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գերմանիշակագոյն, յետկարմրագոյն եւ ուլտրաթէնկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ *ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ* բոլոր կիրարկութիւնները եւ էլեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն: Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարեալ անվտանգ):

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թեւադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մանանագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամարմնային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մանանագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն:

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ՀԱՅԵ՛Ր, ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ՁԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ ԱՆՑՆԵԼ, ԳՆԵՑԷՔ

ODEON — SEVA PARIS

ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՓԼԱՔՆԵՐԸ ԱՄԵՆԱԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

L. NICHANIAN

56 Rue Piat, Paris (20) Մէթրօ Պելվիլ

Ամառուան եղանակին ֆոնոները կը ծախուին ամենազեղչ եալ գիներով

ՆԱՋԸՄ ՓԱՇԱՑԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՀԻՃԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

52.— «ԻՔՔԻՀԱՏ»Ը ԴԱՐՁԱՒ «ԹԷՐՃԻՄԱՆԸ ՀԱԳԻՑԱՔ

Յօդուածիս պատասխանատուքիւնը ինձի կը վերաբերէր: Հաւանաբար կարճ ժամանակի մը համար թերթը զաղրեցնելու հրաման տրուէր. ուրիշի մեաս չէր կրնար պատճառել: Ճէվտէթի խռովալից ընթացքը անտեղի էր: Որոշեցի այլեւս չվերաղառնալ այդ տպարանը եւ մեկնեցայ ուղղակի Պապը Ալի: Ծառայի մը միջոցաւ, Եպարքոսին տեղեկացուցի ժամանումս: Եպարքոս էհՀէմ փաշա, առանց վայրկեան մը սպասցնելու, ընդունեց: Կայսերական Թղթակցութեանց պիւանի պաշտօնեաներէն Մահմուտ պէյ ալ ներկայ էր: Եպարքոսը հասակիս նայեցաւ: Արհամարհական ձեւով, կարեւորութիւն չտալու պէս, հարցուց Թէ ո՞վ եմ:

— Ես Նազըմն եմ, ուղեր էիք, եկայ:

Զարմանքով եւ ուշադրութեամբ վրաս նայեցաւ, վերէն վար քննեց զիս եւ ըսաւ.

— Դո՞ւն գրեցիր այդ բաները:

Մահմուտ պէյ միջամտեց.

— Յարգելի տ'էր, դեռ շատ երիտասարդ է, գէշն ու ազէկը չէ կըրցած զանազանել կամ խաբուած է: Ներեցէք իրեն եւ կայսերական ներում ստանալու համար դիմում կատարեցէք: Իրեն հետ ես ալ կը խնդրեմ:

Եպարքոսը պատասխանեց.

— Ներումը կամ գթութիւնը վերջը: Նախ ես պէտք է գիտնամ Թէ ի՞նք է գրած այդ յօդուածները:

Եւ դառնալով ինծի.

— Շիտակ խօսէ՛: Դուն քու խելքո՞վդ գրեցիր Թէ ուրիշը Թելադրեց քեզի:

Զիս ճարդու տեղ չէր դներ: Առիէ տարբեր իմաստ չունէր այդ հարցումը: Ծայր աստիճան ջղայնացայ եւ պոռացի.

— Ես գրեցի, շարունակութիւնն ալ լոյս կը տեսնէ վաղը...:

Եպարքոսը փոխեց իր շեշտը եւ մեծ փափկութեամբ ըսաւ.

— Զինչա՛ր, օղլում (չըլլա՛յ Թէ այդ բանը ընես, տղաս): Մեղք է քեզի: Անգամ մըն ալ յօդուած չպիտի գրես Թերթի մէջ: Ածող երիտասարդի կը նմանիս, եւ եթէ նպատակդ ապրելու միջոց մը գտնել է, կը խոստանամ քեզի յարմար գործ մը գտնել:

Յետոյ դառնալով Մահմուտ պէյի, ըսաւ.

— Պոսնայի կուսակալական դիւանապետութիւնը թափուր է կարծեմ, երէկուընէ ի վեր բազմաթիւ աղերսագիրներ եկան: Հասկցէք, եթէ թափուր է այդ պաշտօնը, ուրիշի տալ չեմ ուզեր:

Վստահ էի, որ հայերս չպիտի յաժարէր: Այսուհանդերձ բերանս չբացի դուրս ելլայ: Ետեւէս կը պոռար Եպարքոսը.

— Այսուհետեւ լրագրի հետ կապ չունիս. այս օրուընէ սկսեալ պետական պաշտօնեայ ես: Քեզ երկար ատեն Պոսնա չեմ թողուր, աստիճանի բարձրացում շնորհելով Պապը Ալի պիտի բերեմ:

— Շնորհակալ եմ, վաղը պատասխանը կուտամ, ըսի, ինչպէս սովորութիւն է եւ մեկնեցայ:

Իրիկունը խնդիրը բացատրեցի հօրս: Ինչպէս գուշակեր էի, հայրս երբեք չէր յաժարեր, որ զուրսը կամ Պոլսոյ մէջ պաշտօնական, կառավարական ծառայութիւն մը ստանձնեմ: Միայն Թէ յանձնարարեց որ եպարքոսին խօսք տամ Թէ այլեւս նման յօդուածներ չպիտի գրեմ: Յաջորդը օրը գացի Պապը Ալի եւ յարմար լեզուով մը Եպարքոսը ապահովցուցի Թէ այլ չպիտի գրեմ նման յօդուածներ:

Ակմէթ Միհհաթ Էֆէնդի, «Իքթիհատ» Թերթին մէջ լոյս տեսնող յօդուածս վրան բայ ձեւով սրբագրելով հանդերձ՝ զօրութեամբ հասկցեր էր Միհհաթ փաշայի աքսորման պատճառները: Արդէն յաջորդ օրն այդ պատճառները պարզուեցան եւ պաշտօնապէս հաղորդուեցան:

Ինձի գոհացում տալու նպատակով, ճէվտէթ տունս եկաւ եւ ըսաւ.

— Վատնդէն ազատեցանք: Ակմէթ Միհհաթ էֆէնդի քեզի համար երաշխաւոր եղած, այսուհետեւ նման յօդուածներ գրել չտալու խոստումնով եւ յետոյ կը խնդրէ, որ տպարան դառնաք:

Ելանք, մեսին տպարան գացինք: Ակմէթ Միհհաթ էֆէնդի զուարճէնքով մը դիմաւորեց մեզ: Եւ բացատրեց Թէ ի՛նչպէս Թագաւորին կաթկաթեր Ըսմէթ պէյի միջոցաւ պալատ հրաւիրուելով, յաջողեցան խաղաղացնել Վեհափառին ցասումը, եւ ինք ու Ազաթուլղագ Համիտ երաշխաւոր կ'ըլլայ ինձի: Երբեք չհասկցայ Թէ ի՛նչպէս Ազաթուլղագ Համիտ եկաւ խառնուեցաւ իմ յօդուածիս խնդրին:

Այդ գիշեր մեր Նուրի պէյը նամակ մը ղրկեր էր հօրս: Կ'իմացնէր Թէ եպարքոսն ու Ըսմէթ պէյը իրարու հետ խօսեր են իմ մասիս, Թէ այլեւս հոգ ընելու բան մնացած չէ:

Այս խնդիրներէն յետոյ անցեր էր քանի մը օր, երբ յանկարծ Ակմէթ Միհհաթ էֆէնդի ըսաւ.

— «Իքթիհատ» այսուհետեւ «Թէրճիմանը Իսթանպուլ» պիտի կոչուի:

— Ի՞նչպէս:

— Ի՞նչ ընենք, այսպէս է հրամանը:

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՓՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Ե. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 276.256

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
26
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
26 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1656 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՅՕ՛ ԵՐԹԱՍ, ԲՐԻՏԱՆԻԱ

Իսկապէս անօրինակ է այն տագնապը որ կերաւ Մաքտոնըլտի դահլիճին գլուխը:

Պատերազմական վիճակ՝ առանց պատերազմի: Եւ այնպիսի առեն մը երբ մեծ յոյսեր դրուած են Մեծն Բրիտանիոյ վրայ, ուրիշ երկիրներու տագնապը փարատելու համար...

Միայն մեծ պատերազմին էր որ, ազգային միութեան դահլիճ կազմուեցաւ, մասնակցութեամբ երեք հոսանքներուն: Եւ այն առեն հասկնալի էր այս բացառիկ միջոցը, որուն հետեւեցան ուրիշ երկիրներ ալ: Եթէ ոչ գոյութեան, գոնէ ամէն գնով յաղթանակը շահելու կոիւն էր որ կը մղուէր այն առեն:

Իսկ այսօ՞ր: Ինչո՞ւ այս իրարանցումը:— Արքայական միջամտութիւն, անշնդհատ, գլուխ գլխի խորհրդակցութիւն ընդդիմադիր պետերուն հետ, եւ յետոյ անփառունակ նահանջ, որպէս զի ազգային դահլիճ կազմուի: Որպէս զի պատասխանատուութիւնը բաժնուի բոլոր հոսանքներուն վրայ:

×

Նոր չէ որ տագնապի կը մատնուի Մաքտոնըլտի դահլիճը: Բայց այս անգամ իրապէս ծանր էր փորձութիւնը:

Տագնապը կոչուեցաւ ելմտական. իսկ իրականին մէջ պայքարն է դրամատիրութեան եւ աշխատաւորութեան:

Ելմտացոյցին մէջ նախատեսուած 100—120 միլիոն ստերլինի բացը գոցելու համար, աշխատաւորական դահլիճը դիմեց ամէն տեսակ միջոցներու: Պատրաստել տուաւ խնայութեան, նպաստներու եւ թոշակներու կրճատման, նոր տուրքերու ծրագիր մը:

Մինչ այս մինչ այն, վրդովուեցաւ Լոնտոնի սեղանաւորական ոստանը: Անգլիական ոսկին սկսաւ իյնալ: Քաղքենի-դրամատէր դասակարգը չէր ուզեր ո՛րեւէ նոր զոհողութիւն ընել: Եւ սկսան հրապարակը աղմկել, սակարան խաղալ, դրամագլուխ փախցնել եւն.:

Ելքը պարզ էր, — կամ դահլիճին կուսակիցները պիտի կրէին նոր զոհողութիւնները, ելմտացոյցը հաւասարակշռելու համար: Եւ կամ, դահլիճը կանգնած՝ դասակարգային տեսակէտին վրայ, պիտի պարտադրէր իր ծրագիրը, ստանձնելով բովանդակ պատասխանատուութիւնը:

Մաքտոնըլտ եւ Սնօուըն, ելմտական նախարարը, ընտրեցին առաջին ելքը, տեղի տալով պահպանողական եւ ազատական կուսակցապետներու ազդարարութեանց:

Եւ ասով իսկ, խախտեցին իրենց կուսակցութեան ծրագիրն ու համերաշխութիւնը:

Արդէն ընդդիմադիր դիրք են բռնած դահլիճին ինը անդամները, առաջնորդութեամբ Հէնտըսընի (արտաքին նախարար), որ մեծ հեղինակութիւն կը վայելէ աշխատաւորական ընտանիքին մէջ: Հաւանական է որ, կուսակցութեան ընդհ. ժողովին մէջ, կարգապահական պատիժ, եթէ ոչ արտաքսում ստանան Մաքտոնըլտ, Սնօուըն եւ ուրիշներ, իբրեւ դասալիք: Սակարկութեան եւ հրաժարման լուրը մեծ վրդովում պատճառած է արդէն, եւ նոյնիսկ պառակտումէ վախցողներ կան:

«Ազգային դահլիճ»ին առաջին գործը պիտի ըլլայ կրճատել գործազրկութեան նպաստը, ինչ որ աւելի պիտի սաստկացնէ յուզումը: Բայց դահլիճը կը յուսայ ամուր մեծամասնութիւն մը ապահովել գոնէ քանի մը ամիս, փոթորիկը անցընելու համար: Երեսփ. ժողովին այսօրուան կազմն է,— 280 աշխատաւորական, 261 պահպանողական, 55 ազատական եւ 18 անկախ: Գումար՝ 614: Եթէ աշխատաւորականները բուռն պայքար մղեն, նոր դահլիճը կը յուսայ նորէն 40—50 ձայնի մեծամասնութիւն մը ունենալ, եւ քուէարկել տալ իր ծրագիրները: Այսինքն ելմտացոյցին բացը գոցել՝ ի շնաս աշխատաւոր բազմութեանց: Եւ այս, որպէսզի կարենայ ապահովութիւն ներշնչել քաղքենի—դրամատէր դասակարգին, եւ փրկել ստերլինը:

Երկարատեւ խորհրդակցութեանց ընթացքին, կարելի եղած էր 60 միլիոն ստերլինի հասոյթ ճարել զանազան եկամուտներով, որոնց բեռը ամէնէն աւելի կը ծանրանար չունեւոր զանգուածին վրայ:

Աշխատաւորական դահլիճը մերժեց այդ ծրագիրը, Արհեստակցական միութեանց ճնշումին վրայ: Հիմա որ Մաքտոնըլտ լքեց իր կուսակցութեան դասը եւ միացաւ ընդդիմադիրներուն, անշուշտ քաղքենի դասակարգին տեսակէտն է որ պիտի գերակշռէ:

Ինչպէս կը տեսնուի, բրիտանական ընկերվարութիւնը, որ իր ուժը եւ ներշնչումը առաւելապէս կը ստանայ արհեստակցական միութիւններէն, չի նմանիր ուրիշ երկիրներու ընկերվարութեան: Միշտ ալ տիրապետող է բարեշրջման գիծը, եւ ամենախոր ցնցումներն իսկ տեղի կ'ունենան խաղաղ եւ օրինական միջոցներով, ոչ թէ բուռն պոռթկումներով:

Ամէն պարագայի մէջ, Մեծն Բրիտանիան կ'անցընէ ամենասուր ճգնաժամը, վերջին պատերազմէն ի վեր: Այս անգամ ընկերային եւ տնտեսական գետնի վրայ:

Համաշխարհային տագնապին մէկ երեսն է անգլիականը, սերտօրէն կապուած՝ միւս դրամատիրական երկիրներու դիրքին հետ:

Ոչ միայն Եւրոպայի, այլ եւ Ամերիկայի մէջ տիրող դասերը մէկ բերան հարց կուտան.

— Յո՞ երթաս, Բրիտանիա...

Շ.

ԱՆԳԼԻՈՅ ՏԱԳՆԱՊԸ

Անգլիոյ տագնապը իր քաղաքական առաջին հետեւանքն ունեցաւ, Աշխատաւորական դահլիճի հրաժարումով: 120 միլիոն ոսկերլին բացի մը պատճառով ստեղծուած կացութիւնը դարմանելու համար, անհրաժեշտ էր արագ եւ կտրուկ միջոցներու գործադրումը: Նախատեսուած պայմաններէն ներածումներու վրայ 10 առ հարիւր տուրք (պահպանողականներու առաջարկ), անգործներու ապահովագրութեան հաշուոյն, գործատէրերու եւ գործաւորներու վրայ դրուած տուրքին յաւելումը, եւ անգործութեան նպաստի նուազումը: Ասոնք էին նախատեսուած գլխաւոր միջոցները, ելեւմտական զանազան գլուխներու վրայ՝ կարեւոր խնայողութիւններով: Կառավարական ծրագիրը կը նախատեսէր հետեւեալ խնայողութիւնները, ելմտացոյցի զանազան գլուխներէն,— 12 միլիոն հանրային կրթութենէն, 9 միլիոն պատերազմականէն, 8 միլիոն հանրօգուտ աշխատութիւնն ներէն:

Այս խնայողութիւնները ընդունուած էին, բայց ներածումներու վրայ առաջարկուած տուրքը կը մերժուէր Ազատականներու եւ կարգ մը Աշխատաւորականներու կողմէ. իսկ անգործութեան նպաստի նուազումը (շաբաթական 2 շիլին) կը հանդիպէր Արհեստակցականներու բուռն ընդդիմութեան: Ակնկիզ՝ ձախողումը Մաքտոնըլտի բուռն հիգերուն:

Այս կերպով, Մաքտոնըլտի աշխատաւորական դահլիճը գործի գլուխ ելնացած կ'ըլլայ աւելի քան 26 ամիս: 1929ի ընտրութիւնները խորհրդարան մտցուցած էին 287 աշխատաւորականներ, 260 պահպանողականներ, 59 ազատականներ եւ 9 անկախներ: Մեծամասնութիւն ապահովելու համար, աշխատաւորական դահլիճն ուրեմն ըստիպուած էր ապահովել ազատականներու գործակցութիւնը իշխանութիւնը կարենալ պահպանելու համար: Բայց տագնապը իր սաստկութեամբ կըրցաւ բաժանումներ ստեղծել նոյնիսկ Մաքտոնըլտի կուսակիցներուն մէջ եւ այսպէս, կոտրել անոր ուժը:

Աշխատաւորական դահլիճը, թէեւ յաջողեցաւ միջազգային գետնի վրայ յաջողութիւններ ունենալ, սակայն ներքնապէս ձախողեցաւ, երբ գործի գլուխ կուգար անգործութիւնը նուազեցնելու խոստումներով, անգործներու թիւն էր մօտ մէկ միլիոն 1929ին: Այսօր այդ թիւը բարձրացած է 2 միլիոն 700,000ի, եւ չնորհիւ ստեղծուած աննպաստ կացութեան, յոռետեսներ կան որ կը նուշակեն թէ ձմեռը, Անգլիոյ անգործներու թիւը պիտի բարձրանայ 3 միլիոնի.

Իսկ ներկայ ելեւմտական կացութիւնն ալ աւելի վատ է: Ամերիկեան եւ ֆրանսական դրամատուններէն առնուած յիսուն միլիոն ստերլինը արդէն սպառած է եւ անշուշտ, Անգլիա նոր վարկերու պէտք պիտի ունենայ, իր դրամին արժէքը պահպանել կարենալու համար:

Սակայն Անգլիա որ տարեկան 3600 միլիոնի հասոյթ մը ունի, պիտի կրնայ անշուշտ մեծ չափով մեղմել տագնապը, եթէ նախատեսուած միջոցները գործադրուին, շնորհիւ երեք կուսակցութիւններու գործակցութեան:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՀՐԱԺԱՐՈՒՄԸ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃ

Երէկ հազորդեր էինք Անգլիոյ դահլիճին հրաժարումը: Վարչապետը իր հրաժարականը ներկայացուցեր էր Թագաւորին, յայտնելով թէ իրեն համար անկարելի պիտի ըլլայ գործադրել խնայողութեան ծրագիրը, զոր անհրաժեշտ կը նկատէր:

Թագաւորը ընդունեց Մաքտոնըլտի հրաժարականը, սակայն կրկին իրեն յանձնեց նոր կառավարութեան կազմութիւնը, ազգային աւելի լայն հիմերու վրայ:

Հին դահլիճէն մէկ քանի նախարարներ, որոնց մէջ Հէնտըսընը, մերժեցին մտնել կառավարական նոր կազմին մէջ:

Պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, Մաքտոնըլտ բանակցութեան մտած է պահպանողականներու պետին Պոլտուինի եւ ազատական զեկավարներէն Հէրպըրթ Սամուէլի հետ: Երկուքն ալ պիտի աջակցին Մաքտոնըլտի նոր դահլիճին կազմութեան համար: Կը կարծուի արդէն թէ բանակցութիւնները այնքան յաջող անցած են որ, հաւանաբար այսօր, նոր դահլիճը՝ Մաքտոնըլտի վարչութեամբ գործի ձեռնարկէ:

Հաւանական կը նկատուի որ նոր դահլիճը բաղկանայ 12 անդամներէ, հակառակ առնելով երեք կուսակցութիւններէն:

ՄԱՔՏՈՆԸԼՏԻ ՊԱՐԱԳԱՆ

Աշխատաւորական կուսակցութեան գործադիրը եւ սէնտիքաներու ընդհ. խորհուրդը, այսօր նիստի հրաւիրուած են, քննելու համար Մաքտոնըլտի պարագան, ինչպէս նաեւ այն աշխատաւորական նախարարները, որոնք նոր դահլիճին մէջ պիտի մտնեն: Պիտի քննուի թէ աշխատաւորական նախարարները ի՛նչ հանգամանք կրնան ներկայացնել՝ գործելու համար յանուն աշխատաւորական կառավարութեան:

Աշխատաւորական ղեկավարները դիտել կուտան թէ Մաքտոնըլտ եւ աշխատաւորական միւս նախարարները որոնք կը մտնեն կառավարական նոր կազմին մէջ, գործած են ինքնագլուխ, առանց խորհուրդ հարցնելու իրենց կուսակցութեան գործադիր մարմնին՝ նոր դահլիճին մէջ մտնելէ առաջ, թէ աշխատաւորականները երբեք չեն կրնար յանձն առնել ուժ տալու ազգային միութեան կառավարութեան մը, եւ թէ այս պայմաններու տակ, աշխատաւորական նախարարները նոր դահլիճին մէջ կը գործեն իրենց անձնական պատասխանատուութեամբ:

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

Քաղաքական տագնապի ծագումէն ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով, մամուլին յանձնուեցաւ պաշտօնական զեկոյց մը, որ կը նկատուի նոր դահլիճին գործունէութեան ծրագրին կարեւոր մէկ մասը: Զեկոյցը կը յայտնէ թէ նոր դահլիճին գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ կիրարկել բոլոր այն միջոցները, որոնք պիտի նպաստեն պայքարելու տագնապին դէմ: Այս նպատակին հասնելէ վերջ է միայն, որ դահլիճին մասնակցող կուսակցութիւնները պիտի վերստանան իրենց կուսակցական անջատ գործունէութեան ազատութիւնը:

Խորհրդարանը պիտի հրաւիրուի սեպտ. 8ին, իր խօսքը ըսելու համար դահլիճին ծրագրին մասին, ինչպէս նաեւ համապատասխան օրէնքներ քուէարկելու համար:

Ամերիկեան դրամատուներու վերջնագիրը Անգլիոյ

Անգլիոյ աշխատաւորական թերթը «Տէյլի Հէրալտ» երեւան կը հանէ ամերիկացի դրամատէրներու ազդեցութիւնը Անգլիոյ վերջին քաղաքական տագնապին վրայ: Ամերիկացի դրամատէրները իբր թէ, վերջնագրով մը սպառնացած են ո՛չ մէկ վարկ բանալ անգլիական կառավարութեան, եթէ խստիւ չկիրարկէ խնայողութիւններու ծրագիրը, որուն կ'ընդդիմանան Անգլիոյ արհեստակցականները: Այս վերջնագրին հետեւանքով է եղեր որ պառակտում ծագեր է աշխատաւորական դահլիճին մէջ:

Մաւուլի ազատութիւնը? Թուրքիոյ մէջ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ համաձայն մամուլի նոր օրէնքի տրամադրութեան, ընդդիմադիրներու գլխաւոր բերանը «Ճեյրըն» դադրեցաւ հրատարակուելէ: Դադրեցաւ նաեւ յունական օրաթերթ մը:

Բացի երեքերէն անկախ թերթէ մը որուն օրերը համրուած ըլլալ կը թուին, Պոլսոյ մէջ ներկայիս 5 երեքերէն թերթեր կը հրատարակուին: Այս թերթերը կը պատկանին Խալքի եւ կառավարութեան:

Պաղեստինի խռովութիւնները

Նապլուսի մէջ նոր խռովութիւններ ծագեցան: Անգլիացի ոստիկանապետ մը որ կ'անցնէր փողոցէն, քարկոծուեցաւ եւ վիրաւորուեցաւ: Ոստիկանները ստիպուեցան զէնքի դիմել, յարձակողները կարգի բերելու համար: Վեց ցուցարարներ վիրաւորուեցան: Տեղական իշխանութիւնները խիստ միջոցներու դիմեցին եւ օգնական ուժ ու զրահապատ ինքնաշարժներ ուղեցին կեդրոնէն:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍ

ՊՈԼՍՈՑ ՄԷՋ

Պոլսոյ մէջ պալքանեան համաժողովի գումարման առթիւ, որոշուած է պալքանեան ցուցահանդէս մը բանալ, մօտերս յանձնախումբ մը պիտի կազմուի այս գործին համար, ցուցահանդէսի մասնագէտ անձեր հրաւիրելով:

Ցայտնի չէ թէ ինչ շէնք պիտի յատկացուի ցուցահանդէսին:

ԱՆՁՐԵՒ ԵՒ ՓՈԹՈՐԻԿ

Ենկու օրէ, փարիզ, ինչպէս նաեւ կեդրոնական եւ հիւսիսային Ֆրանսա. անընդհատ կը թրջուին, ընդհատումներով, կարգ մը վայրերու մէջ, ողողումներէ կը վախցուի:

Նախորդ օր, երեք հարիւրի չափ նաւեր ծկնորսութեան ելեր էին Ֆուարնընէզի եւ Քամարէյի բացերը, Փիշերը, զարհուրելի փոթորիկ մը պայթեցաւ: Ամբոխուան դէմ, նաւերէն շատերն ստիպուեցան ապաստան փնտռել, սակայն փոթորիկը կը շարունակէր սաստկօրէն: Վիթխարի ալիքներ ողողեցին երեք նաւեր, ծով քշելով ութ ձկնորսներ:

ՅՈՅՆ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐՈՒ ԲՈՂՈՔԸ

Ֆունաստանի ներքին նախարարութիւնը ունկնդրութեան ընդունեց Թատրոնի տնօրէններէ եւ դերասաններէ բաղկացած պատուիրակութիւն մը, որ բողոքեց մէկ քանի օր առաջ, Աթէնքի մէկ Թատրոնին մէջ դերասանի մը վրայ կատարուած յարձակման առթիւ:

Նախարարը յայտնեց Թէ ոստիկանութիւնը հրահանգ ստացած է խիստ միջոցներ ձեռք առնելու, պաշտպանելու համար Թատրոնի ազատութիւնը. սակայն յորդորեց Թատրոնի տնօրէնները որ գգուշանան ներկայացնելէ այդ տեսակ երգիծական կտորներ, որոնք կրնան միջադէպերու տեղի տալ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՑ ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆ ՀՌՉԱԿԵԼ

Պուլկար մամուլը երկարօրէն կ'զբաղի պետական պիւտճէի բացով: Ելեւմտական շրջանակներու կարծիքով, եթէ կառավարութիւնը ժընեւի սէջ, հանրային պարտքի ի նպաստ թեթեւացումներ ձեռք չբերէ, քանի մը ամսուան ընթացքին անխուսափելի է Պուլկար պետութեան սնանկութիւնը:

Ընդդիմադիր մամուլը խստօրէն կը քննադատէ վարչապետ Մալինոֆը Թէ պարզ պաշտօնատար մը ղրկեց Լոնտոն, մինչդեռ Պ. Վենիզէլոս անձնապէս հոն ներկայ ըլլալով, յաջողեցաւ ի նպաստ Յունաստանի կարգադրութիւններ ձեռք բերել:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Լեհ ոստիկանութիւնը, վերջերս կարգ մը տեղեկութիւններ էր հաւաքեր Լեհաստանի երիտասարդ Հաժայնավարական կազմակերպութեանց գործունէութեան մասին:

Այս տեղեկութեանց հետեւանքով, ոստիկանութիւնը կատարեց 180 խուզարկութիւններ, զանազան վայրերու մէջ, ուր հաժայնավարները գործունէութիւն ցոյց կուտային: Այս խուզարկութիւնները յանգեցան հարիւր ձերբակալումներու:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՀՈԳԻ ԿԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԻ

Սօֆիայէն կը տեղեկացնեն.—

Պուլկար խորհրդարանի բացման առթիւ, նախատեսուած ըլլալով որ որոշ տարբերու կողմէ խռովութիւններ կրնան պատահիլ, ոստիկանութիւնը գիշեր առեն ձերբակալած է 40 հոգի:

"ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒ ԱՆԿԱԽ,, ՀԱՅԵՐԷՆ

3.— ՌԱՄԿՕՐԷՆԻ ԱՆՑԵԱԼԸ

Նոյնիսկ հինգերորդ դարէն կուգան մեզի հայ ռամկօրէնի մը գոյութեան փաստերը։

Այո՛, հինգերորդ դարն իսկ զոր Ոսկեդար կը կոչենք, զերծ մնացած չէ ռամկօրէնի ազդեցութենէն։ Բիւզանդ Փաւստոսի մէջ բազմաթիւ են հետքերը։ Մեղանչած են նաեւ Կորիւն եւ Ղազար։ Խստաբիւր Եզնիկն անգամ իր մեղքերը ունի։

Ու շատ բնական են այս «մեղքերը»։ Մատենագիր մը որքան ալ բծախնդիր ըլլայ իր ոճին ու լեզուին, որքան ալ ձերբազատէ իր գրիչը ռամիկին ազդեցութենէն, չի կրնար ամբողջովին կեանքէն, միջավայրէն անջատուիլ։ Իր շրջապատը անպատճառ հետք մը կը ձգէ վրան։ Ան չի կրնար խցել ականջը, եւ զսպել բառը որ լեզուին ծայրը կուգայ ակամայ։ Նոյնիսկ հիմա ալ չկա՞ն մեր մէջ մաքրակրօն դրողները՝ որոնց գրչին տակ յաճախ կը սպրդին ռամկական ասութիւնները։

Մեր Ոսկեդարու գրագէտները։ Բայց կա՛յ։

Ռամկօրէն բառեր չե՞ն, օրինակի համար, ստորագծուած ձեւերը, քաղուած մեր հի՛նգերորդ դարու հեղինակներէն.—

Ջամէն մնացեալն. ուի պատիւ գլխոց. շատ անգամ ըժբռնեալ է զիս. աւելի զօրքն պատուի. ի տեղաց իշխանութեան իւրեանց. ի վանք մի. լնոյր զերկիրն վաներով. լցան գանձինք բազմօք եւ ի՝արստացան. ի ձեռդ քոյ. ի մարդոյ խօսելոյ. Թէ կամիք եւ Թէ ոչ կամիք բայց Թէ ժտանեմ. եկ առաքեմ զքեզ. որ ի տեղւոջն շինած քաղաք. բարի եկիք. այսպէս արարից քեզ որ առես շատ է։

«Ո՞ր ուշադիր բանասէրն է որ, կի հարցնէ Հայր Գարեգին Զարպհանեալեան, յայտնի չի տեսներ (առնց մէջ) մեր աշխարհիկ լեզուն, ոճերուին, առմունքովը, ու քերականական դասաւորութեամբ» Արդարեւ ո՞ր գրաբարեանն է որ խէթով չպիտի նայէր ամէնքին, ուին, աւելիին, դատին եւայլն։

Եւ ահա ուրիշ բառեր որոնք մեր մաքրակրօն ժառանգիրներուն կողմէ գործածուած են եւ որոնք ռամիկ կը հոտին.—

Շուք (առուեր). իրիկուն (երեկոյ). ծուռ (Թիւր). տաք (ջերմ). յոգնիլ (վաստակել). ուժաւոր (զօրաւոր). կարդացմունք (ընԹերցուած). իրամել (հրաժայել). կողմակալ (կուսակալ). խելացի (իմաստուն). իերիք (բաւական) երբ (յորժամ). չէ (ոչ). եւայլն։

Առանց «ա» յօդակապի սա բարդութիւնները ռամկօրէնը չե՞ն մատներ.— բանքեր (բանաքեր), արքակաղին (արքայակաղին), չարկամ (չարակամ), վատ տոհմիկ (վատաստմիկ), եւայլն։ կամ սա բառերը որոնց ծայրէն Թլփատուած է արմատական «ն» բառը.— շեփոտ (հետիոտն), կոդմ (կողմն), ինք (ինքն), շրինդ (շրինդն), եւայլն։ կամ ի՞նչ աւելի ռամիկ քան «եր» մանրիկով յոգնագին, ինչպէս զձեռներն (զձեռս), զշայերն (զշայս), զիարկերն (զհարկս) զբաներդ (զբանս), եւայլն.

Դեռ խօսքը չենք ըներ ուրիշ շատ մը զարտուղութեանց՝ հոլովումներու, խնդրառութեանց, նախդիրներու, Ընձման, յօդի գործածութեան, խոնարհման, հոմանշական շարքի տեսակէտով։

Զարպհանեալեան կը լիշատակէ «ոսկեդարեան» շարք մը ժողովուներ քերականական եւ համաձայնական կարգի մէջ.— Ջորմանէ. ի վերայ, ջարձկներոյդ. Թէ քեզ պէտք է. մատաղ մի չկամիք շարժել. քանի անգամ. վասն ինձ. գիշերքն որ եղեւ նա ի մէջ մեռելոց. ելէք քալէք անցս լեռնային կողմն. ել երթամք ընդ ի դաշտ. մի անգամ մտանեմ տեսանեմ եւ ելանեմ գնամ առի. մեք զմեր Թագաւորն որո՞վ երեսօք տեսանելիք միմիանց առաքեցին. մեք որ այն ամենայն վասն մեր եղեւ. ձեր ուխտաւորք ընդէ՞ր են մատաղ. մինչէ շա՞ն գլուխ եմ, եւայլն։

Այսպէ՞ս էր մեր Ոսկեդարը։

* * *

Ճիշդ է որ ռամկօրէնը կար՝ բայց ամբողջապէս անով գերուած երկեր չունինք։ Անոր հետքերն է, աղդեցութիւնն է որ կը գտնենք մեր հին մատենագիրներուն քով մինչեւ ժԳ. դար։ Բայց անկէ առաջ ալ մատենագիրներ ունեցած ենք որոնք շատ լայն չափով ազդուած են անկէ։ Օրինակ Յովհան Մամիկոնեանը, հեղինակ է. դարու Տարոնի եպիսկոպոս էր երբ Ներսէս Շինող կաթողիկոսին հրամանով գրած է Տարոնի պատմութիւնը, առաջին ուղը գլուխը հաւանաբար Թարգմանելով Ջենոբ Գլակէն, եւ մնացեալ երեքն ալ ինք շարադրելով։

Արդ Մամիկոնեանը իր գրաբար երկրին մէջ կը գործածէ շատ մը ռամկօրէն նոր բառեր.— Շալաւ (զգեստ), պապ (հաւ), սապոն) (օճառ)։ Ուրիշ բառեր կը գործածէ գրաբարէն տարբեր իմաստով.— կտրել (հատանել), ձգեաց (էարկ), վճարել (հատուցանել)։ Կը կիրարկէ ռամկօրէն հոլովիներ,—ի մեզանէն (ի մէնջ), այսց (առցա) կամ ձեւեր,— (ցեւ (սեաւ)։ Այլ կը գործածէ մեր այսօրուան «ալ» շաղկապին տեղ։ Մամիկոնեանի մօտ կը հանդիպինք նաեւ սղումներու եւ ամփոփումներու որոնք ռամկօրէնի յատուկ են, գրաբարի դէմ քերականական մեղանչումներու համաձայնական խոտորումներու։

Թ. դարն ալ ռամկօրէնին գիրկ կը բանայ։ Հոն կը հանդիպինք նորանոր բառերու եւ նշանակութեանց (համիմազդատախազ—նեպակ — հրամայնագիր. հայրենիք — կալուած. ձեռնաւոր—արհեստաւոր), բառերու նոր ձեւերու (ջաղաց—ջրաղաց. էգի— այգի. կարժունջ—կամուրջ). քերականական նորութեանց, նախդիրներու ընդման, բայերու ռամկօրէն խոնարհումին, համաձայնութեան եւ խնդրառութեան նոր ձեւերու, նորամուտ այլազգի բառերու եւայլն։

Այս դարուն մէջ է որ կը յիշուի Շապուհ Բագրատունիի պատմիչը, որուն գործը մեր ձեռքը հասած չէ։ Յովհաննէս կաթողիկոս կը վկայէ անոր համար Թէ գրած է «գեղջուկ բանիւ եւ ոչ ըստ քերթողական հրահանգաց»։ Շապուհ Բագրատունիի պատմութիւնը կորած է, Թէեւ անոր վերագրուեցաւ պահ մը վերջերս գտնուած ձեռագիր մը եւ իբր այն ալ հրատարակուեցաւ։ Կարծողներ ալ կան Թէ Յովհան կաթողիկոսի «գեղջուկ բանիւ» բացատրութիւնը ոչ Թէ լեզուին այլ գաղափարներուն կ'ակնարկէ։

Ռամկօրէն տարբերներ կը կը գտնենք նոյն իսկ ժ. Դարու մեծ վանականին Գրիգոր Նարեկացիի մօտ։ «Ցարութեան տաղ»ին մէջ ան կը գործածէ փոկեր շարաճ, ու, ամէն, ցուրնչաւոր, եւայլն։

ԺԲ. դարուն արդէն կ'ընդհանրանան ռամկօրէն ձեւերը. կը գտնենք կու—կը, նա—նէ մասնիկներու գործածութիւնը, սղումներու եւ ամփոփումներու յաճախութիւն, նախդիրներու ընդման կամ մասնաւոր գործածութիւն, քանի մը նոր հոլովներու բազմութիւն, բացատրական բայերու նոր ձեւ, նորեւրուկ բառեր, նշանակութիւններ եւ խնդրառութիւններ, օտար բառեր բնիկ ածանցումներով հայացած, եւայլն։

Նոյն դարուն Մատթէոս Ուռհայեցի ռամկօրէնով խառն գրաբար մը կը գործածէ։ Բայց ինչ որ աւելի յատկանշականն է Ներսէս Շնորհալի իր հանելուկները ռամկախառն գրած է։ Այսօր անճառի հեղինակը տարբեր բարբառներ գործածած է իր Աստուածուն ու իր ժողովուրդին հետ խօսած ատեն։

Աւելորդ է ըսել Թէ այս եւ նախորդ դարէն մնացած հարիւրաւոր վիմագանդակ արձանագրութիւններ եւս կը կրեն ռամկօրէնի հետքերը։

Դիոնիսիոս Թրակացիի քերականութիւնը իր հայերէն հին Թարգմանութեան հանդիպած մեկնելով, Յովհաննէս Երզնկացին, ԺԲ. դարուն։ յունական զանազան բարբառներով յիշատակութիւնը կ'ընէ եւ իր կողմէ կը շեշտէ գաւառաբարբառներու կարեւորութիւնը լեզուի մը հմտութեան համար, ու այս առթիւ կը վկայէ մեր հին գաւառական բարբառներուն գոյութիւնը, յականէ անուանէ իսկ յիշելով զանոնք, — Եգեբական, Կորճային, Տայեցի, Խութայեցի. Ձորորդ-հայեցի, Սպերացի, Սիւնի, Արցախայինն, Միջերկրեայ եւ Ոստանիկ։ կը մէջբերեմ իր իսկ ըսածը։

«Եւ դարձեալ զքո լեզուիդ գիտելն բազանդակ զբառսն Ե. զերական, որպէս զԿորճայն եւ զՏայեցին, զԽութայինն եւ զՁորրորդ հայեցին, եւ զՍպեռացին եւ զԻւնին եւ զԱրցախայինն, այլ մի միայն զՄիջերկրեայն եւ զՈստանիկն, վասն զի պիտանիք այսոքիկ են ի տաղաչափութիւն, այլ եւ օգտակարք ի պատմութեան, զի մի վրիպեսցի անընտել գոլով լեզուացն»։

Մեր նպատակը չէր աշխարհաբարի պատմութիւնը գրել։ Ուզեցինք ցոյց տալ միայն որ ԺԴ. դարը սկիզբը չէ մեր այսօրուան աշխարհաբարին։

Թէ ինչպէս քալեց մեր լեզուն ԺԴ. դարէն յետոյ, տեղը չէ քննել հոս։ Ըսենք միայն որ ռամկօրէնը տակաւ դարձաւ դրուող լեզու՝ հուսկ ուրեմն վերածուելու համար գրական բարբառի։

Մխիթար Հերացի բժշկապետն էր որ 1184ին բացաւ ռամկալեզու երկերուն շարքը իր ջերմանց Մխիթարութիւն գործով։

Անկէ յետոյ կուգան Գիրք վաստակոց տիտղոսով Թարգմանութիւն մը երկրագործութեան մասին, Սմբատ Գունստաղպւի (1208—1276) օրինամատեանը վարդան Արեւելցիի (մեռած 1271ին) Առակները, եւայլն։

Ու յետոյ կուգայ զմայլելի շարքը միջնադարեան հայ երդիչներուն, սկսելով Յովհաննէս Երզնկացիէն, Ծրիկէն եւ Կոստանդին Երզնկացիէն, որոնք բացին ռամկօրէնի յաղթութեան ճամբան։

Այնպէս որ դար մը առաջ երբ արդէն կը տատանէին գրաբարին հիմերը, ռամկօրէնը քիչ մը ճակատաբաց կուգար ասպարէզ, անոր աթոռը պահանջելու համար։

ՍԻՐՈՒՆԻ

ՁԱՅՆ ՄԸ ՀԵՌԱԻՈՐ ՁՈՒՂԱՑԷՆ

ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱ, 21 Յուլիս.— Հաճոյքով եմ հաղորդում, որ վերջապէս Նոր-Ջուղայի աղմկոտ ու կորճանարար պայքարը դադարել է, որ կեանքը բնական ճամբու մէջ է։

Դաւադիր Մագիստրոսի հեռանալուց յետոյ, տարիներ շարունակ պայքարող կողմերը համերաշխութեան եկած, ձեռք-ձեռքի տուած, լծուել են շինարար աշխատանքի։

Ընկ. Ց. Յորդանանեանը, իր հնդկաստան ու Ջաւա կատարած պտոյտից վերադառնալուց յետոյ, հրապարակային ժողովներում պարզեց, որ Հնդկահայութիւնը զղել է Ջուղայի պայքարներից, որ շուտով հիմնարկութիւնները կը զրկուեն նիւթական օժանդակութիւնից, եթէ պայքարի արդի վիճակը շարունակի։ Բայց խաղաղութեան եւ համերաշխութեան պարագային, խոստովանում են խոշոր օգնութիւն։ Առաջին հերթին հէնց Յորդանանեանի միջնորդութեամբ Ջաւայի հայութիւնը տրամադրում է 10,000 գիլդեր աղքատին դպրոցներին, եթէ համերաշխութիւն լինի։ Ընկ. Յորդանանեանը կոչ արաւ մոռացութեան տալ անցեալը եւ նուիրուել շինարար աշխատանքի, փրկելով համայնքի պատիւը։ Առաջարկն ընդունուեց սիրով. համաձայնութեամբ կազմուեց համայնական խորհրդի ցանկը։ Նոյն ձեւով կազմուեց եւ Պօղոսեան վարչութիւնը։ Մինչեւ Մագիստրոսը ուղիղ երկու տարի փոթորկեց ու չը թողեց, որ այդ մարմինները կազմուեն ու գործի անցնեն, որպէս զի միահեծան իշխողն ինքը լինի։

Մինչեւ օրս Համայնականը յաջողութեամբ կարգադրել է ու վերջացրել կալւածական խնդիրը, պետական ընդհանուր սաւթի (նօտարական հիմնարկութեան վաւերացում) ենթարկելով։ Այժմ Համայնականը զբաղած է գաւառի վիճակով։ Ցոյս կայ, որ դպրոցական խնդիրը լուրջ բարեփոխութեան կ'ենթարկի։ Մրագրում են հիմնել Փէրիայում եւ Չիլոմահալում կենտրոնական դպրոցներ, կանոնաւոր ուսուցչական խմբերով, ինչպէս եւ գիւղատնտեսական դպրոցներ։

Այդ խնդիրների կ'անդրադառնամ ապագային, երբ ծրագիրն իրականութիւն կը դառնայ, գիւղերում կը բացուեն օրինակելի դպրոցներ ու շրջիկ դեղատներ բժիշկներով։ Առայժմ ուշադրութեան արժանի մատենադարան-թանգարանն է։ Տարիներ շարունակ առաջնորդների ու ու անհատների ապիկարութեան շնորհիւ, բոլորովին լքուած էին ազգային-եկեղեցական բոլոր հնութիւններն ու ձեռագրերը։ Ցատկապէս Մեսրոպ եպիսկոպոսի օրով անտէրութիւն էր, ոչ մի բանի վրայ ուշադրութիւն չէր դարձնում, թէեւ պարծենում էր, որ էջմիածնի մատենադարանի հոյակապ շէնքի կառուցանողն է եղել, սակայն Ջուղայում մազաչափ օգտակար չեղաւ, որովհետեւ ամբողջ Պարսկահայութիւնը այլասերուած ու կորած էր համարում հայութեան համար, ուստի մոռնում էր ու աշխատում ձեռքն ընկածը տեղափոխել «կարմիր դրախտը», այն տեղի իշխողներին դուր գալու համար։ Ժողովուրդը շատ ճիշտ էր բնորոշում ասելով՝ եթէ հնարաւորութիւն ունենայ, վանքի հողը կը մաղի ու կը տեղափոխի...։ Ո՞վ չը գիտէ, որ առաջնորդարանի ու ազգային հիմնարկութիւնների դիւանաթուղթերը, եկեղեցական հնութիւնները ծիանգամայն անուշադրութեան մատնուած են եղել։ Կամ փոշիների մէջ փտել են ու ոչնչացել, կամ վաճառուել են չնչին արժէքներով։

Նոր Համայնականի գործի անցնելուց յետոյ տեղի ունեցաւ շատ գնահատելի աշխատանք։ Այդ աշխատանքի ու ձեռնարկութեան պատիւը պատկանում է Պ. Ստեփան Կիրակոսեանին, որ իր կրթութիւնն ստացել է Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանում։ Պ. Կիրակոսեանի շնորհիւ մատենադարանի շէնքը ենթարկուեց փոփոխութեան ու նորոգութեան։ Շէնքի ամբողջ յատակը պատած է չնարած աղիւսներով, որ փոշու դէմ առնելու ամէնալաւ միջոցն է։ Ցատուկ պահարանների մէջ կնքուած են կրկնակի կնիքներով բոլոր ձեռագրերը ու արժէքաւոր հնութիւնները։ Բոլոր եկեղեցիներից մատենադարան տեղափոխեցին հին նկարներ, ձեռագրեր, գորգեր, քանդակագործութիւններ, արձաններ, քարտէսներ եւ այլ իրեր։ Ուշադրութեան արժանի են Պարսից վեհապետների, կրօնապետների եւ Հայոց կաթողիկոսների հրովարտակներն ու կոնդակները, որոնք զետեղուած են շրջանակների մէջ։

Ուշագրաւ է Շահ Աբբասի հրովարտակներից մէկը։ Աբբաս իր յաւելքին մէջ կազմուած էր «Վասպուրականի մուրթիւն»ը, որ կը գործածէ եւ քաշուած իր պատեանին մէջ, պարբերաբար տալով ներկայացուցիչ։ Մինչեւ 6—7 ամիս առաջ իր գործունէութեան սահմանը ակնյայտ անցած չէր անցնէր, իսկ այդ թուականին ազգին կարգ մը հայրենասէր բարեգործներ, 300 հոգի, սկսափիկով հրեն թմբիրէն, կազմած են «Մուրթի երիտ. մուրթիւն» մը, բաղկացած բոլոր յարանուանութեանց կայացուցիչներէն։ Իրենց հայ չհայ խնդիր հրեայի եւ հեթանոս կուսակցականի եւ անկուսակցականի։ Անոնք լաւ հասկցեր են, մինչեւ հիմա հայուն տունը քանդած են անմիաբանութիւնը, դաւնական խտրութիւնը։ Այսօր, շնորհ 300ի հասնող այս կազմակերպութեան ջանքերուն, հետզհետէ չքանալու վրայ է հին հակառակութիւնը եւ նեղմտութիւնը, որուն յաջորդէ «եղբայր եմք մենք»ի մաստուն քաղաքականութիւնը։

Մարաշի Երիտ. մուրթեան ծրագիր-կանոնագիրը խստօրէն պայման կը դնէ, որ իր անդամները ըլլան «յարատեւող, պարկեշտ, քաղաքավար, իրենց առողջութեան պահպանման հոգածու եւ իրարու պէս նաեւ ուրիշներու հանդէպ ազնիւ յարգանք»։ Միութեան ուրիշ չէն կրնար անդամագրուիլ որեւէ յանցանքով դատապարտուածներ, խաղամոլներ, գինեմոլներ եւն.։

Միութիւնը իր նպատակները հասնելու համար որդեգրած է կարմի սկզբունքներ. իր հաւաքատեղիներէն մէջ բանախօսութիւն, թատերական ներկայացումներ, մարզական խաղեր (որ արդէն գոյութիւն ունի), ինչպէս նաեւ ի նորոյ կառուցուած իր ճարզադաշտը Հ. Մ. Ը. Մ.ի գրեթէ հին կողքին, ամէն յարմարութիւններով։ Ունի նաեւ նուագախումբ մը կը նուագէ ազգային եւ եւրոպական կտորներ։

Կարգ մը հին-գլուխ մարդիկ ծանրացան այս համեստ առաջադրութեամբ հրապարակ իջած երիտասարդներուն դէմ, ամէն գնով քանդելու համար զայն, սակայն երիտասարդներուն արհամարհանքը արժանացան անոնք, որ «Իթթիհատ Թերաղզը Ճէմիյէթի» կը կոչեն զայն։

Միութեան մէջ կան ֆրանսերէն եւ տեղական իշխանութեան կողմէ կարեւոր դիրքեր ունեցող հայ բենասէր երիտասարդներ. բարձրագոյն վարժարանի ուսանողներ, պաշտօնեայ մը, որ ազգասպասնամատենէն զօրաւոր ազդակն է, — իրենց սեռին դաստիարակութիւն։ Դժբախտաբար այս կէտը վրիպեր Միութեան ծրագիրը ճշգակողներուն աչքէն։ Եթէ հայ իգական նոր սերունդին մասին ալ խորհուէր եւ լայն տեղ տրուէր անոնց բարձրացման գործին, պիտի ծաղկէր հարէինք գիրենք։ Կը յուսանք, վարիչ մարմինները այս կէտը նկատողութեան կ'առնեն, մեծագոյն

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍՈՒՐԻԱՑԷՆ

ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ

ՀԱԼԷՊ, 13 օգոստ.— 4—5 երիտասարդներէ ի վեր Հալէպի վրանաքաղաքին մէջ կազմուած էր «Վասպուրականի մուրթիւն»ը, որ կը գործէ եւ քաշուած իր պատեանին մէջ, պարբերաբար տալով ներկայացումներ։ Մինչեւ 6—7 ամիս առաջ իր գործունէութեան սահմանը ակնյայտ անցած չէր անցնէր, իսկ այդ թուականին ազգին կարգ մը հայրենասէր բարեգործներ, 300 հոգի, սկսափիկով հրեն թմբիրէն, կազմած են «Մուրթի երիտ. մուրթիւն» մը, բաղկացած բոլոր յարանուանութեանց կայացուցիչներէն։ Իրենց հայ չհայ խնդիր հրեայի եւ հեթանոս կուսակցականի եւ անկուսակցականի։ Անոնք լաւ հասկցեր են, մինչեւ հիմա հայուն տունը քանդած են անմիաբանութիւնը, դաւնական խտրութիւնը։ Այսօր, շնորհ 300ի հասնող այս կազմակերպութեան ջանքերուն, հետզհետէ չքանալու վրայ է հին հակառակութիւնը եւ նեղմտութիւնը, որուն յաջորդէ «եղբայր եմք մենք»ի մաստուն քաղաքականութիւնը։

Մարաշի Երիտ. մուրթեան ծրագիր-կանոնագիրը խստօրէն պայման կը դնէ, որ իր անդամները ըլլան «յարատեւող, պարկեշտ, քաղաքավար, իրենց առողջութեան պահպանման հոգածու եւ իրարու պէս նաեւ ուրիշներու հանդէպ ազնիւ յարգանք»։ Միութեան ուրիշ չէն կրնար անդամագրուիլ որեւէ յանցանքով դատապարտուածներ, խաղամոլներ, գինեմոլներ եւն.։

Միութիւնը իր նպատակները հասնելու համար որդեգրած է կարմի սկզբունքներ. իր հաւաքատեղիներէն մէջ բանախօսութիւն, թատերական ներկայացումներ, մարզական խաղեր (որ արդէն գոյութիւն ունի), ինչպէս նաեւ ի նորոյ կառուցուած իր ճարզադաշտը Հ. Մ. Ը. Մ.ի գրեթէ հին կողքին, ամէն յարմարութիւններով։ Ունի նաեւ նուագախումբ մը կը նուագէ ազգային եւ եւրոպական կտորներ։

Կարգ մը հին-գլուխ մարդիկ ծանրացան այս համեստ առաջադրութեամբ հրապարակ իջած երիտասարդներուն դէմ, ամէն գնով քանդելու համար զայն, սակայն երիտասարդներուն արհամարհանքը արժանացան անոնք, որ «Իթթիհատ Թերաղզը Ճէմիյէթի» կը կոչեն զայն։

Միութեան մէջ կան ֆրանսերէն եւ տեղական իշխանութեան կողմէ կարեւոր դիրքեր ունեցող հայ բենասէր երիտասարդներ. բարձրագոյն վարժարանի ուսանողներ, պաշտօնեայ մը, որ ազգասպասնամատենէն զօրաւոր ազդակն է, — իրենց սեռին դաստիարակութիւն։ Դժբախտաբար այս կէտը վրիպեր Միութեան ծրագիրը ճշգակողներուն աչքէն։ Եթէ հայ իգական նոր սերունդին մասին ալ խորհուէր եւ լայն տեղ տրուէր անոնց բարձրացման գործին, պիտի ծաղկէր հարէինք գիրենք։ Կը յուսանք, վարիչ մարմինները այս կէտը նկատողութեան կ'առնեն, մեծագոյն

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ թղթակիցներէ եւ յօդուածագիրներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ էջին վրայ, եւ մելանով։

ծառայութիւնը մատուցանելով իգական սեռին բարձրացման։

Մեր մեծագոյն բաղձանքը, այս միութեան մասին այն է, որ անոնք չընկրկին ո՛չ մեկ խոչընդոտի առջեւ. տեւականացնեն զայն, ապրին եւ ապրեցնեն հայրենանուէր այս գործը յօգուտ իրենց եւ պատկանած համայնքին։ Դժբախտաբար ամէն տեղ կը կազմուին բարի առաջնորդութեամբ միութիւններ, կը խմբագրեն գեղեցիկ նշանախօսքով ծրագիրներ, օր մը մոռացութեան տալու համար ճղճիմ եւ աննշան վէճի մը առիթու։

Մարաշի երիտ. Միութեան առաջին եւ կենսական գործը պիտի ըլլայ, արմատապէս վերցնել, իրենց հայրենակից նոր սերունդին մտքէն հանել թրքախօսութեան ախտը, որմէ գէշ կերպով վարակուած են։ Եթէ միայն այս գործին մէջ յաջողին, միութեան ծառայութիւնը մատուցած պիտի ըլլան։

Շա՞տ յաւալի է այս տեսակէտէն կիլիկեցի հայուն վիճակը։ Երկա՞ր տարիներու դառն փորձը ցոյց տուաւ, որ իրաւատու ո՛չ մեկ ազգ մարդին լրջօրէն կը հետաքրքրուէ այս կենսական խնդրով։ Զգեցին հսկայ բազմութիւններ իրենց գլխին, պէտք եղած կարեւորութիւնը եւ գուրգուրանքը չտրուեցաւ հայ լեզուի մասին եւ մեր ժողովուրդը միայ գէշ տեսակի թրքախօս մը, մինչեւ իր ուղն ու ծուծը։ Եւ մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուի նոյն անտարբերութիւնը եւ անարգանքը հայ լեզուին հանդէպ։ Շատերուն կարծիքով թրքախօս տղան պէտք է յանձնել հայախօս գաւառացի ուսուցչի խնամքին։ Թող ներեն ինձ թրքախօս գաւառացի ուսուցիչները, բժշկապարտ անոնք չկրցան դրոշմել հայ տղուն մէջ ճշմարիտ հայախօսութիւնը, որովհետեւ այդ ուսուցիչներու տուներուն մէջ իսկ տիրապետող լեզուն թուրքերէնն է... Ու ինչպէ՞ս կրնանք պահանջել, որ հոգ տանի հայախօսութեան։ Հանգիստ եմ ես ուսուցիչներու, որոնք դպրոցին մէջ իսկ հոգ չեն տաներ աշակերտներու հայերէն խօսակցութեան։

Մենք շա՞տ երկար ճամբայ ունինք քալելիք այս ուղղութեամբ. մեծ չանք պէտք է թափենք հասնելու համար մեր նպատակին։ Կրթական ճակատին վրայ պէտք է տանք բոլոր կիրքերը եւ տարածութիւնները։ Մէկ նպատակի պէտք է յառնենք մեր ճիգերը։ Պէտք է վարժեցնել թրքախօս նորահաս աղմութիւնները հայերէն խօսելու, հայերէն մտածելու, եւ հայու վայել գործ մը ապրելու. եթէ կրցանք այս գործին մէջ գոնէ կիսով չափ յաջողիլ, այդ մեր լաւագոյն յաղթանակն է։ Եւ սակայն այդ բանին համար բաւական չէ պանիր հացով սնուցիչ պահելը։

Ընդունելով օտար լեզուի կարեւորութիւնը հայ զաւակներէն ներս, չենք կրնար անտարբեր մնալ մեր լեզուի վաստակաւորներուն հանդէպ. անոնք շատ գէշ կը վարձատրուին։ Մինչ օտար լեզուներու այցելու ուսուցիչը կրկնապատիկ կը վարձատրուի, միայն հայ ուսուցիչը անտեսուած է, ձղուած իր բախտին, ոչ ոք կը հետաքրքրուի իրմով։ Իսկ ուսուցչութիւնն ալ ձգած է, որ ուրիշներ հետաքրքրուին իրմով։ Վարժապետի միամտութիւն։

ՄՇԱԿ

«ՎԱՀԱՆ ՉԵՐԱԶ» ՄԱՐԶԱՐԱՆ

Նիւ եորքի մէջ կազմուած է կեդր. յանձնախումբ մը, որ պիտի շինէ «Վահան Չերազ» անուն մարզարան մը, Պէյրութի հայ ճեմարանին կից։

Այս առթիւ հրատարակուած կոչին մէջ կը կարդանք.

— Վահան Չերազի սրտակից քանի մը ընկերներ, իրենց այդ անմոռանալի ու նահատակ ընկերոջ բարձր ու ամբասիր յիշատակը յաւերժացնելու համար, որոշած են, իր անունով մարզարան մը հիմնել։

Մարզարան մը՝ օժտուած ամենավերջին կատարելութիւններով, որ կարենայ անշէջ վառարան մը դառնալ հայ նոր սերունդի ֆիզիքական դաստիարակութեան։ Մարզարան մը, այնպիսի մթնոլորտով, որուն մէջ շնչող հայ տղան, ընդմիշտ պատուասիրտ, Չերազի ամէն կերպով առողջ ու գերազանցապէս մաքուր մարզիկի ու հայ մարդու գաղափարականով։

Մարզարանը պիտի հիմնուի Պէյրութի մէջ, Համազգային Ճեմարանի կողքին։

Պէյրութին է տրուած նախընտրութիւնը, իբրեւ ամենակարեւոր ներէն մեկը մեր գաղութներուն եւ ամէնէն աւելի պէտք ունեցողը այդպիսի կեդրոնի մը։

Համազգային Ճեմարանին սեփական ութիւն դարձնել որոշուած է ան, որովհետեւ, ֆիզիքական դաստիարակութիւնը, իբրեւ շատ կարեւոր մեկ ճիւղը ընդհանուր դաստիարակութեան, անհրաժեշտ է որ գտնուի, հսկողութեան տակ, այնպիսի կարող դաստիարակներու, որպիսիք են Հայ Ճեմարանի անօբէններն։ Ակնդատ, նախաձեռնարկները, այ՛սինքն Հայ Ճեմարանին որոշ չափով օգնած ըլլալու հոգեկան բարձր գոհացումը կ'ուզեն պարգեւել իրենց եւ բոլոր անոնց, որոնք պիտի փութան պատասխանել այս կոչին։

Իսկ ի՞նչ անուն աւելի պիտի պատշաճէր, հիմնուելիք մարզարանի ճակատին, քայց եթէ «Վահան Չերազ»ը որուն ալեկոծ կեանքը եղաւ, հանակ սէր՝ բնութեան, ազնիւ ու առողջ կեանքի եւ քաջ ու խրոխտ նկարագրի. ատով իսկ դառնալով օրինակելի ու ոգեւորիչ, իր՝ այնքա՛ն անկեղծօրէն սիրած հայ նոր սերունդին համար։ Անուն մը՝ որ հայ մարմնակրթական պատմութեան մէջ, արժանաւոր առաջնորդներու շարքին է արձանագրուած ոսկի տառերով եւ որ, դեռ վերջերս արժանացաւ, պարտականութեան ճամբուն վրայ հայարտօրէն մարտիրոսացած հերոսներու լուսաւոր փառապսակին։

Դործին նախաձեռնութիւնն ստանձնած են Չերազի ընկերները՝ Տոքթ. Մ. Գարակէօզեան, Արշաւիր Շիրակեան, եդիշէ Քաջունի, Գաբրիէլ Մաճառեան, Տիգրան Խոյեան։

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

«ՆԵԽԻԱՅ ԴԻԱԿԸ» ԵՒ ...ԿԱՐՄԻՐ ԱԳՌԱԻՆԵՐԸ

Թիֆլիսի «Պրոլետար» թերթին մէջ (1 յուլիս), Ս. Ն. ստորագրութեամբ յօդուած մը, որ «նեխած դիակը» խորագիրն ունէր, կը խօսէր հիւանդագին մղձաւանջի մը մասին — Հ. Ց. Դաշնակցութեան պատերազմի պատրաստութիւնը? ընդդէմ Ռուսիոյ?? — թէ քիչ մը չափազանցուած է Հ. Ց. Դաշնակցութեան ռազմական նախապատրաստութիւններու առասպելը եւ կ'ըսէր.

— «Այժմ Դաշնակները մեզ հետաքրքրում են այն չափով, ինչ չափով նրանք հանդիսանում են իմպերիալիզմի՝ խորհրդային Ռուսիոյ վրայ յարձակելու համար ռազմական նախապատրաստութեան պատուհակներից մեկը։ Քաղաքական տեսակէտից Դաշնակցութիւնը դիակ է։ Հանգիստ թողնենք այդ դիակը»։

Այսուհանդերձ Ս. Ն. կը կարծէ թէ այդ մեռած դիակը»... մեռած չէ, եւ կը գոռձէ՝

— Մեր հայեացքները դարձնել Դաշնակների կողմն ստիպում է մեզ նրանց այն ակտիվութիւնը, որը կապ ունի թիւրքական Քիւրդստանի վերջին դէպքերի հետ։ Քիւրդ ժողովուրդի պայքարը սոցիալական եւ ազգային ճնշման դէմ նորից հրապարակ է հանել Դաշնակիզմի դեռ չթմրած դադաղը»։

Այս ի՛նչ հայերէն, ի՛նչ բացատրութիւն, բոլշեւիկ պէտք է ըլլալ՝ հասկնալու համար։ «Նեխած դիակը յանկարծ կը դառնայ «չթմրած»... «դագաղ»։

Բայց եւ այնպէս յաջողեր է հասկնալ հայ բոլշեւիկ մը, Եղիա Զուբար, որ ծանր, խիստ ծանր յարձակում մը կը կատարէ Ս. Ն.ի դէմ, Խորհ. Հայաստանի էջերէն (6 օգոստ.)։ Նախ ըսենք, որ Զուբարի ամբողջ նպատակն է քաւել իր հին մեղքը։ Մեր ընթերցողները կը յիշեն վէճը որ ծագեցաւ հայ բոլշեւիկի մը յօդուածէն, ուր քննութեան կ'առնուէր այն հարցը թէ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը որո՞ւ դէմ կը կռուի, — Ռուսիո՞յ թէ Թուրքիոյ։ Պէտք չէ հաւատալ, Եբեւանի մէջ, թէ Դաշնակցութիւնը կը կռուի միայն ու միայն Թուրքիոյ դէմ։ Այդ ոճիրին համար պատժուեցան Զուբարն ու իր ընկերը։ Ատիկա անցեալ ամառ էր։ Այս ամառ Զուբար, քաւելով իր մեղքը, կ'ըսէ թէ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը նեխած չէ, այլ իր բոլոր ուժերովը կը կռուի ոչ թէ միայն Թուրքիոյ, այլ նաեւ Ռուսիոյ դէմ։ Եւ կատաղութիւն կը յայտնէ, որ Ս. Ն. «նեխած դիակ» կը համարի Դաշնակցութիւնը։ Ո՞ւր է այդ «նեխած դիակը» կը հարցնէ Զուբար։ Ս. Ն.ի քթի՞ն տակ։

— «Հաղիւ թէ դիւրեկան լինէր ապրել նեխած դիակի հարեւանութեամբ։ Սակայն Ս. Ն.երն ապրում են»։

Անո՛ւշ։

Բայց երեւի, կարմիր ազդուները (Ս. Ն.) տեսեր են, «որ այդ նեխած դիակը գտնուում է կարմիր գծից դուրս, զանազան Փարիզներում եւ Պոսթոններում»։

Ո՛չ, կ'ըսէ, Զուբար, ներսն է այդ «նեխած դիակը»։

ԶՈՒԲԱՐԻ ՄՂՁԱՒԱՆՋԸ

Ու Զուբար, իր մղձաւանջէն տարուած, կ'արթնցնէ «ընկեր» Ս. Ն. «նացիոնալ ուկլոնիստը», որ փոխանակ «ապշօրէն ինքնագոհ» մնալու, բանայ «անրջոտ աչքերը» եւ տեսնէ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը խորհրդային սահմաններէն ներս։ Տեսնէ թէ ի՛նչպէս կը նկարագրէ Հ. Ց. Դաշնակցութեան հասակը երկրին մէջ,—տեսնէ, կ'ըսէ, «զազազած կուլակին, քաղաքի նեպմաններին, կոնդրատեւականին, հակայեղափոխական նացիոնալիստ ուէակցիոն պրոֆիէսէօրներին»։ Ասոնք բոլորը դաշնակցականներ են կամ Դաշնակցութեան «ագէնտ»ները։ Ուրեմն չէ մեռած Դաշնակցութիւնը, կ'ըսէ Զուբար, եւ կը զաւդրէ խորհրդային իշանութեան դէմ։

Զուբար չի բաւականանար իր զայրոյթով ընդդէմ Ս. Ն.ին, այլ կը յարձակի նաեւ Թիֆլիսի «Պրոլետար» թերթին վրայ, իբրեւ բուն յանցաւորին, որ «նացիոնալ ուկլոնիստական մօտեցման փայլուն այդ նմոյշը զրսեւորեց» հրատարակելով այդ յօդուածը։ Ան կը կարծէ թէ Ս. Ն. առանձին չէ, այլ բազմաթիւ են անոնք, «Պրոլետար»ի խմբագրութիւնն ալ միասին, որոնք, «կոոպերատիվի թէյը խմելով» եւ «անրջոտ աչքերով» դագաղի մէջ կը դնեն «... Փարիզում գտնուղ Դաշնակցութիւնը», առանց նկատի առնելու որ, «ամենայն Հայոց սիրելի երկրում» կը գործեն «Դաշնակցութեան գաղափարական ու քաղաքական ղեկավարութեան տակ, ոչ միայն կուլակները, ոչ միայն կոնդրատեւականները եւ ինտելիգենցիայի ուէակցիոն նացիոնալիստական ներկայացուցիչները, այլեւ նրա ծրագրերին նպաստում են աջ օպորտունիստները, նացիոնալ-ուկլոնիստները, դասակարգային թշնամու ագէնտները» եւ բոլշեւիկներու «շարքերո՛ւմ»։

Հանգիստ թողուլ այդ «դաշնակցական տարրերը», ինչպէս կը թելադրեն «Պրոլետար» եւ Ս. Ն., գործ մըն է, որուն համար, կ'ըսէ Զուբար, «Դաշնակցութեան Բիւրոն ճեծապէս շնորհակալ է լինում» կամ նման յօդուածի տակ «հանգիստ սրտով կարող է ստորագրել մի Քաջաղունու ձախ վարիանտը՝ Արշակ Զարդարեան»։

Այս կրքոտ յարձակման,— որ ծանր ամբաստանութեան մը հանգամանքն ունի, տեղ տեղ գործածուած բլլալով նոյնիսկ «զաւա՛նական եւ հակակուսակցական դիրքաւորում» բառերը, — կը պատասխանէ «Պրոլետար» թերթը իր կարգին։

«ՊՐՈԼԵՏԱՐ»Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

«Պրոլետար» թերթը զգոյշ կը շարժի՝ պատասխանելու առեն այդ յարձակողականին, որ կը կրէ «նացիոնալ—ուկլոնիստի հակադաշնակցական դիակաբանութիւնը» խորագիրը։

Նախ կ'ընդունի, որ Ս. Ն.ի բացատրութիւնը թէ Դաշնակցութիւնը «նեխած դիակ» է, «կոպիտ քաղաքական սխալ է, որ թմրեցնում է խորհրդ. Հայաստանի աշխատաւորների աչալրջութիւնը»։ Վերջապէս կ'ընդունի, որ դիւղեր ցերեկ պէտք է խենդի պէս պոռալ թէ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը պատերազմի կը պատրաստուի արտասահմանի մէջ, իսկ սահմաններէն ներս զաւդրակա՛ն ցանց կը լարէ։

Այս ապուշաբանութիւնը կը համարի օգտակար, բայց ըսել թէ Դաշնակցութիւնը ոչ մեկ գործ ունի ներսը կամ դուրսը, կը համարի «քառակուսի տխմարութիւն»։ Որովհետեւ երբ մղձաւանջ մրդոյութիւն ունի իրենց ուղեղին մէջ, թշնամին կը զօրանայ։ Այս առթիւ «պիսմիլլահի» ձեւով, խմբագրութիւնը կ'արտասանէ մոզական տարազները դաշնակցական դեւին դէմ, —մոբելիզացիա՛, մերկացնե՛նք, անցի՛ տեղական նացիոնալիզմը, վերկոդերժաւ շովինիզմը, կուլակութիւնը, ինտերվինցիան, պո՛ւմ պո՛ւմ,— եւ չանկարծ կը սողոսկի եւ կ'ըսէ թէ «չի կարող Զուբարի յօդուածի առանձին քաղաքականապէս անփոյթ ձեւակերպութիւների կողքից անցնել»։ Ու դիտել կուտայ թէ Զուբարի «թէորիայով բոլշեւիկները ապրարային կապիտալիզմի շրջանն են ապրում»։

Ետոյ կ'աւելցնէ թէ Զուբար ճիշտ չէ գործածած կոմունիստ տարազը, փոխանակ «երկու փրոտի» վրայ պայքարելու, «մեկ փրոտի» վրայ պայքարն է թելադրած, «լուսնեակ է անցել ազգային հարցում երկու փրօնտով պայքարի խնդիրների կողքից»։

Ասոնք մութ բացատրութիւններ են, բացատրութեանց մէջ խճճուած, բայց հասկցողին համար յայտնի է թէ սպառնալիք մըն է պատասխանին այդ վերջաբանը։ «Մի ամբաստաներ մեզ, մենք ալ կ'ամբաստանենք քեզ»,— այս է ամբողջ իմաստը։ Եւ բոլշեւիկեան գործերու ծանօթ մարդիկ միայն գիտեն թէ ի՛նչ դիւրին է ամբաստանութիւնը կարմիր դրախտին մէջ, դէպքի կամ յանցանքի հարկ չկայ, կը բաւէ բառ մը մէկուն՝ տապալելու համար մեկը։

* *

Այդ նոյն օրն եկաւ Առաքել վարդապետը՝ հետը բերելով Սուլթանի իրատէն եւ պատրիարքի կոնդակը, որով կը խոստացուէր ընդհանուր նեղում յեղափոխականներուն, օտարներուն ազատ ճանապարհ։ Առաքել վարդապետը կ'առաջարկէր, որ 50 հոգի օտարականն եւ 350 հոգի տաճկահայ զանազան տեղերուց հաւաքած անձնատուր լինին։

Առաքել վարդապետը ղրկուած էր կուսակալի կողմէն, որ բանակին հետ կը գտնուէր Լաշկանցիկ։ Հոն էին նաեւ Մշոյ բաղաքական ժողովի անդամները, Մշոյ իշխանները, Մշոյ Առաջնորդ Գնել վարդապետը, Բաղէշէն՝ Եղնիկ վարդապետը, Սուրբ Կարապետի վանահայր վարդան վարդապետը եւ Ս. Կարապետից եկած Ստեփան վարդապետը։

Ինչ որ ձեռնտու էր կառավարութեան՝ կուսակալը կը ղրէր եւ ղրանց ուղարկել կուտար։ Առաքել վարդապետին ձեռքով ուղարկելու առեն՝ կուսակալը պատուիրած էր, որ անպատճառ երեկոյեան ժամը 12ին վերադարձած բլլայ։

Առաքել վարդապետը ըսած էր.

— Գուցէ նրանց Սէվալ չգտնեմ, այլ կէլիէկուզան կամ Տալուորիկ։ Զգիտեմ, գուցէ ուշանամ։

Կուսակալը պատասխանած էր.

— Եթէ մինչեւ իրիկուն չգաս միրուդդ կը կտրեմ։ Հրայրը Սէվալ է, Անդրանիկը Տափրկ, վահանը՝ Տալուորիկ։ Դրանք բոլորը մեկ են։ Որ մեկին պատահես, պատասխան կ'առնես ու կուգաս։

Վարդապետը ղրկեցինք մի ուրիշ տեղ։ 30 հոգի զինուոր, ես ու Հրայրը նստանք խորհրդի։ Ես առաջարկեցի Հրայրին.

— Անմիջապէս գրէ՛, պատասխանէ, որ մենք անձնատուր չենք լինի։ Մաիսեան ռէֆորմների համար է, որ կը կռուինք։ Կը գործադրեն՝ հա՛, չէ նէ՝ մենք պատրաստ ենք կռուելու։

(Շար.)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս տարի, Ֆրանսայի հայ տարեկան մեծ մարզահանդէսը, կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդրոնական մարզական յանձնախումբին կողմէ, տեղի պիտի ունենայ կիրակի 13 սեպտեմբերին Փարիզի ոստիկանական մարզարանին մէջ, որ կը գտնուի Փանթէէն, Փօրթ տը լա Վիլէթէն տասը վայրկեան հեռու։

Մասնակցիլ փափաքող մարզիկները պէտք է իրենց դիմումը ընեն, անձամբ կամ գրաւոր, ամէնէն ուշը միջնեւ յառաջիկայ օգոստոս 31, հետեւեալ հասցէին.—

Mr. Gibdouny, 12 Passage du Caire. Par s (2), յայտնելով իրենց անուն ազգանունը, որոշ հասցէն եւ ի՞նչ մրցումներու մասնակցիլը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի գաւառի մասնաճիւղերը հրաւէր ստացած են մասնակցելու այն մարզաւօնին, որուն վերջնական յայտագիրը պիտի տրուի մօտ օրէն։

Փարիզի շրջանին մարզիկները կրնան երթալ փորձեր ընելու C. A. Montrouge*ի մարզարանը*, Սթատ Պլէֆալօի ետին, Բօրթ տ'Օրլէան։

Մարմ. յանձնախումբ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԿՈՒԲԻՆ ՄԷԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

«Ծառաջ»ի մէջ Բ. Կ. (Սէն Շամոն) եւ (Լա Սիօթա), կարդ մը թելադրութիւններ ըրեր էին։ Մենք մեր կողմէ կը թելադրենք որ այդ փորձերը կատարեն իրենց շրջաններու մէջ։ Եթէ լաւ արդիւնք տուաւ մենք ալ պիտի հետեւինք իրենց օրինակին։

«Մշեցի»ն ցաւ կը յայտնէ որ դոյութիւն չունի հաշուեւտու եւ հաշուեքննիչ մարմին» եւն., եւայլն։ Ծանուն մեր սրբազան անցեալին, չենք ուզեր հրապարակաւ վէճի բռնուիլ իրեն հետ։ Ունինք մեր ընդդ. ժողովը որ ի վիճակի է ամէն բան քննելու։

Վարչութիւն

Տ. Տ. Հայր. Միութեան

×

ՄԱՐՍԷյԼԻ ԱՂԲԱՏԱԽՆԱՄԷՆ

Մարսէյլի Աղբատախնամ Տիկնանց Վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ՝ խնամատարութեան կանոնագրի տրամադրութենէն դուրս է ճամբորդներու ճամբու ծախքը հոգալ։

Ըստ կանոնագրի, կ'օգնէ տեղւոյն աղքատներուն, անոնք հիւանդներուն ու աննեցուկ եւ գործելու անկարող ծերերուն։

Կը խնդրուի Փարիզի, Լիոնի եւ այլ տեղերու ազգային վարչութիւններէն եւ Աղբատախնամներէն որ Մարսէյլի Աղբատախնամի վրայ յոյս դնելով յանձնարարականով մը մեղի ճամբորդ չղրկեն. ընդ հակառակն այդպիսիները Մարսէյլ գալով աւելի դժբախտ կ'ըլլան։

Վարչութիւն

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՏԱՍՆԸՄԻՒԿԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

Ապրիլ 11ին կուսակալը ղրկեց 300 ձիաւոր լան բէզարներ եւ 300 Քիւրտեր։ Այդ օրը Սէվալ կը գտնուէր, տատուորապէս 200 հրացանով։ Որը լան բէզարներն ու Քիւրտերը կը հասնին Շէնըքի կողքը, մեծ մը ժողովուրդ կը վազէ Շէնըքը կռիւ ընելու։ Փոխանակ շնամին յոգնելու, առաջ գալու, ձիւնի միջոցով, որ պիտի հասնէր դիրքի մօտ, մերոնք զինուեցան, բոլորը մեկ 200 հոգի, այրուած Շէնըքը պաշտպանելու։ Այլեւս միտք կար Շէնըքը գնալու, քանի որ Շէնըքը, ինքը, ամրացուած էր։ Կռուի ձայնը ինձ հասաւ։ Ես զինուոր հետս առնելով՝ անկապէս գնացի Սէվալ։ Երբ ես հասայ, կռուողները արդէն վերադառնային Շէնըքէն, որուն դարձած էր։ Բոլորը հոն հաւաքուեցան։

Զինուորներու մէջքերնին նայեցայ։ Ցուցակը քովս էր, իւրաքանչիւրի քով ինչ փամփուշտ կար, դիտէի։ Մի ժամուան մէջ 7000էն աւելի փամփուշտ ծախսուած էր, մի մասը՝ 2 կարգ, մի մասը՝ մի կարգ։ Բոլորը մէջքերնին դատարկած էին։ Այդչափ փամփուշտ ծախսելնին, այրուած Շէնըքի մէջ ինձ վրայ շատ վատ տպաւորութիւն թողուց։ Մեր ամբողջ ուժերնուն քառորդը, աւելացնելով 35 հազար փամփուշտ (թէ՛ մօսին, թէ՛ բերդանկա)։ Ես կը մտածէի, որ եթէ այս փոքրիկ կռուին, 600 հոգու դէմ, այսչափ փամփուշտ է ծախսուեր, ապա՝ վաղը, եթէ մեծ յարձակում ըլլայ, մեզի կը մնայ միայն մէկ օրուան պաշար։

Ես Հրայրին հարցուցի, թէ ի՞նչ կ'սրիք, միտք կար այստեղից Շէնըքը գնալու ու բացի չախմախլիից 7000 փամփուշտ ծախսելու։

Նա ըսաւ.

— Ժողովուրդը գնաց, չկրցանք առաջքն առնել։ Կասկածեցանք, թէ կ'երթան կը սպաննուին, մենք ալ գնացինք։ Ինչ որ է, բան մըն է, եղաւ։

Երբ Ապրիլի 11ին այդ կռուին ես օգնութեան կ'երթայի՝ ճանապարհին ինծի պատահեցին Սէվալցոց ապրանքները, որ պիտի կէլին բարձրացնէին։ Լուսացաւ, եղաւ ապրիլ 12։ Առաջարկեցի Հրայրին.

— Դու հոս ելի՛ր, դատա՛րկ է, այրէ, իսկ ես այրեմ Շատախը, իսկ այսօր երեկոյեան փոխադրութենք կէլիէկուզան։ Որոշ կաժը (գադաթ), որու վրայ մենք պիտի կռուինք եւ պաշտպանենք կէլիէկուզանը եւ հոն հաւաքուած ամբողջ ժողովուրդը, կը հաւաքենք 5000 հոգի, ձիւնը կը բանանք, հոգէ պատնէշներ կը շինենք զանազան տեղեր, դիրքեր կը կազմենք։ Կաժի մէկ գլուխը դուն կը նստես, միւսը՝ ես։ Ժողովուրդը, մեր զինուորներն ու տասնապետները կը կարգադրենք դիրքերու վրայ։ Թշնամին ծակերէն վեր պիտի բարձրանայ դէպի մեզ։ Շնորհիւ մեր դիրքերուն՝ մեր մէկ գնդակը նրանց 200ին պիտի պատասխանի։

Մինչեւ կէսօրը վիճաբանութիւն տեղի ունեցաւ այդ մասին իմ ու Հրայրի միջեւ։ Բայց նա ոչ մի որոշում չկրցաւ տալ, որովհետեւ կը լսէր անսիտ ժողովուրդին։ Ժողովուրդը կ'առաջարկէր։

— Մինչեւ որ մի 10 մարդ սպաննել չտանք մենք դուրս չենք գար։

Ես ըսի ժողովրդին.

— Մենք աշխրի դէմ չէ որ պիտի կռուենք։ Ամագին քանակութեամբ զօրք կուգայ, երեկոյեան կը բերեն։ Լսեցէ՛ք՝ հոնանանք այստեղից։

Հրայրը որոշեր էր, որ Սպաղանայ Մակարը Սէնալայ դիմացի Դաշտօքը ըսուած դմբերը այրէ։ Ժողովրդի մի մասը յարձակեր էր Մակարի վրայ ըսելով.

— Մենք չենք թողլ տայ, որ վառես։

* *

Այդ նոյն օրն եկաւ Առաքել վարդապետը՝ հետը բերելով Սուլթանի իրատէն եւ պատրիարքի կոնդակը, որով կը խոստացուէր ընդհանուր նեղում յեղափոխականներուն, օտարներուն ազատ ճանապարհ։ Առաքել վարդապետը կ'առաջարկէր, որ 50 հոգի օտարականն եւ 350 հոգի տաճկահայ զանազան տեղերուց հաւաքած անձնատուր լինին։

Առաքել վարդապետը ղրկուած էր կուսակալի կողմէն, որ բանակին հետ կը գտնուէր Լաշկանցիկ։ Հոն էին նաեւ Մշոյ բաղաքական ժողովի անդամները, Մշոյ իշխանները, Մշոյ Առաջնորդ Գնել վարդապետը, Բաղէշէն՝ Եղնիկ վարդապետը, Սուրբ Կարապետի վանահայր վարդան վարդապետը եւ Ս. Կարապետից եկած Ստեփան վարդապետը։

Ինչ որ ձեռնտու էր կառավարութեան՝ կուսակալը կը ղրէր եւ ղրանց ուղարկել կուտար։ Առաքել վարդապետին ձեր քով ուղարկելու առեն՝ կուսակալը պատուիրած էր, որ անպատճառ երեկոյեան ժամը 12ին վերադարձած բլլայ։

Առաքել վարդապետը ըսած էր.

— Գուցէ նրանց Սէվալ չգտնեմ, այլ կէլիէկուզան կամ Տալուորիկ։ Զգիտեմ, գուցէ ուշանամ։

Կուսակալը պատասխանած էր.

— Եթէ մինչեւ իրիկուն չգաս միրուդդ կը կտրեմ։ Հրայրը Սէվալ է, Անդրանիկը Տափրկ, վահանը՝ Տալուորիկ։ Դրանք բոլորը մեկ են։ Որ մեկին պատահես, պատասխան կ'առնես ու կուգաս։

Վարդապետը ղրկեցինք մի ուրիշ տեղ։ 30 հոգի զինուոր, ես ու Հրայրը նստանք խորհրդի։ Ես առաջարկեցի Հրայրին.

— Անմիջապէս գրէ՛, պատասխանէ, որ մենք անձնատուր չենք լինի։ Մաիսեան ռէֆորմների համար է, որ կը կռուինք։ Կը գործադրեն՝ հա՛, չէ նէ՝ մենք պատրաստ ենք կռուելու։

(Շար.)

Երուսաղէմի գործադուլը

Երուսաղէմէն կ'իմացնեն թէ տեղին արաբական համայնքներուն տրուած ընդհանուր գործադուլի հրամանը գործադրուած է հաւատարմօրէն: Այս գործադուլին նպատակն է բողոքել հրէական բնակավայրերու մօտ, զէնքի եւ ոգմանիւթի պահեստներու հաստատման դէմ:

Գործադուլը իսկապէս ընդհանուր էր Երուսաղէմի մէջ եւ շրջակայքը, ուր ոստիկանութիւնը զգուշական միջոցներու դիմած էր, կանխելու համար անկարգութիւններ եւ խռովութիւններ: Բայց Արաբներու խումբ մը մերժեց ցրուիլ ու քարկոծեց ոստիկանները, որոնք ստիպուեցան զէնքի դիմել: 10 ցուցարարներ վիրաւորուեցան:

Լեհեւռուսական դաշնագիր

Մոսկուայի լեհական դեսպանը մեկնեցաւ խորհրդային մայրաքաղաքէն, երթալու համար Վարշաւիա:

Իր մեկնումէն առաջ, լեհ դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցաւ խորհրդային արտաքին գործավարին Լիտվինոֆի հետ, որուն յանձնեց Ռուսիոյ եւ Լեհաստանի միջեւ կնքուելիք չեզոքութեան դաշնագրի մը նախագիծը:

Այս նախագիծը մշակուած է, նկատի առնելով Քէլլոկի դաշնագրին գործադրութեան հետեւանքով ստեղծուած միջազգային կացութիւնը: Այս նախագծով գործնական քայլեր առնուած կ'ըլլան, յայողցնելու համար բանակցութիւնները որոնք երկու երկիրներու միջեւ տեղի կ'ունենային 1926էն ի վեր:

ԱՅՑ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ

Շապին Գարաֆիսարի եւ շրջ. Ռազմիկ Հայր. միութեան կողմէ Օգոստ. 30, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին: Մուտք գերեզմանատան Gambettaի դուռէն, 96 division.

կը խօսին քաղաքական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները:
կը հրաւիրուին հայրենակիցներ:

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. ՄինասեանՆեթակոմիտէի ընկերաժամակրական դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Հայ Ակումբին մէջ: կը խօսին ընկերները *Մեսրոպ Գույումճեան* եւ *Վազգէն Շուշանեան:*

ԾՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը Օգոստ. 17էն սկսեալ բացած է հայերէնի դասընթացք մը՝ ծրի, վեց տարեկաններէն վեր տղոց համար, շաբաթը չորս օր հինգական ժամ: 9—11 եւ 2—5: փափաքողներու կը տրուի ջուրակի եւ մանտոլինի դասեր փոքրիկ վճարումով:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԹ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լիոն, մ.— 20 ֆրանք:
վալանս, Գործ.— 361:

EMPIRE միւզիք-հոլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H. STEPHAN

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

5000 ՖՐԱՆՔ ՆՈՒԷՐ

Քէմախի վերի բագաւիճէն Թոսրով Էլպիգեան կը փնտռէ իր զաւակները՝ Ղազարոս, կաթիկ եւ Ազատուհի, նաեւ իր հօրեղբօրորդւոյն զաւակները՝ Ալագ, Մաթէոս եւ Յարդիկ: Իզմիրի դէպքէն առաջ կաթիկէն լուր առնուած է Մալաթիայէն:

կը խնդրուի Հալէպի հայրենակիցներու բարի օժանդակութիւնը: Ասոնց մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 5000 ֆր. նուէր եւ մէկ տարուան «Ցառաջ»: իմացնել H. Ghougassianի, 7 Rue Sanginelle, Mazagan, Maroc).

— կը փնտռուի Ակնցի Մինաս Մէմէրճեան, հօր անուն՝ Առաքել. մօր անուն՝ Տիրուհի: ընդհ. պատերազմին կը գտնուէր պուլկար բանակին մէջ, ուր հետքը կորսուած է: իմացնել իր քրոջը Մարիամի Գըլլըրեանի, 4 Rue Jouye-Rouve Paris (2)ին: Գրտնողին 200 ֆր. նուէր:

ՌՈՍՏՈՄ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

131 Fbg. du Temple
Մէթրօ՝ Belleville

Բաց է Երեքշաբթի երեկոները ժամը 8.30—10: Գրադարանը ճոխացած է ծանօթ հեղինակներու թատերական, վիպական, առողջապահական եւ գիտական արժէքաւոր գիրքերով:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթ.* Շաթլէ: *Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդթ. եւ վարիսի: Ամէնօր 9-12, 2-8, կիր. 9-12:*

8, RUE CHATEAUDUN ի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԴԵՐԱՍԱՆ Մ. ՄԱՐՈՒՔԵԱՆԻ ՆԵՐԿԱՑՑԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Էմիլ Զոլայի Թատրոնին մէջ

ՏՏՕՒՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ վասպ. Հայր. միութեան, այս կիրակի ցերեկ ժամը 2.30ին Սոսիէթէ Լիոնէզի սրահին մէջ:

ԿԸ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒԻ Ա. ԱՐԻԼԵԱՆԻ ԱՆԱՌԱԿ ՈՐԴԻՆ

Տոմսերու գիները սովորական են

ԾԱՌԱՋ կը ծախուի Իսի-լէ-Մուլինօի մէջ

A l'Ecritoire գրատունը — 63 Bld. Gallieni

Լիոնի մէջ «ԾԱՌԱՋ»ի գործակալն է

Խ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«Ցառաջ» ստանալ փափաքողներէ կը խնդրուի իրենց հասցէն շուտով յայտնել պ. Խ. Մուրատեանի, 191 Cours Lafayette, պ. Ն. Յակոբեանի գրատունը կամ 202 Rue Boileau, պ. Թիրեաքեանի ճաշարանը:

ԿԵՆՔ ԵՒ ԱՂՈՒԵՍԱՄ

ՏԱՐԵԳՐՔԻ Բ. ՏԱՐԻՆ 1932

Լոյս պիտի տեսնէ Հոկտեմբերի սկիզբը՝ հետաքրքիր բովանդակութեամբ եւ բազմաթիւ նկարներով:

Գինն՝ 30 ֆրանք, 1.50 տոլար:

Դիմեցէք այժմէն M. et M. BARSAMIAN, 94 Rue Lafayette, Paris (10).

Նկատի պիտի առնուին ապսպրանքները այն գործակալներուն, որոնք իրենց առկախ հաշիւները մաքրած պիտի ըլլան մինչեւ Հոկտեմբերի վերջը, առանց բացառութեան:

ՁԱՐՏԱՐԱՊԵՏ ԱՐԱՄ ԹԱՀԹԱՃԵԱՆ

վերաբացած է իր գրասենեակը փարիզի մէջ

վար՝ բնակարաններու դիմումներու համար

Հասցէ՝ 285 Rue Paradis, Marseille
18 Rue Claude Vellefaux, Paris (10)

Խորհրդակցութիւն՝ ժամադրութեամբ

CORDONNERIE « AKAP »

Maison A. KAPIKIAN
17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) — Tél. Roq. 39-89
Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՄԻՈՆ

Զափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն *Քռէփ տը Շինի:* Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՄՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵՒՆ

Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (էվոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

ֆիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑի ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ընդունելութեան ժամերը ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօներ օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՋԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Ծէն Միշել — Հեռաձայն Danton 52—73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՆԵՐԿԱՑՑԱՑՈՒՑԶԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՈՒՏԵՍՏԵՂԷՆՆԵՐՈՒ (ՄԵԹԱՔԱՆԱԿ)

ՄԻՄԻՒԼՑՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

D. STAMBOULIAN, Représentant,
1 Place Notre Dame, Grenoble, Isère

Ունինք առաջին տեսակի մաքուր եւ լաւ պլղուր, ծեծած կորկոտ եւ խարբերդի մուխաշեր սեւ սիսեռէ, պատրաստուած վալանսի (Drôme) մեր նոր եւ ընդարձակ գործարանին մէջ:

Նաեւ ունինք արեւելեան ամէն տեսակ ուտեստեղէններ, ձէթ, ձիժան գին եւ արագ գործառնութիւն:

Պահանջեցէք մեր գիները, ընդհ. ցանկը եւ նմոյշները:
կը ստանձնենք արտասահման տուներու ներկայացուցչութիւն

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

CONSTANTINOPLE

ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

37 RUE TRÉVISE, 37 Մէթրօ՝ Cadet Tél. Taitbout 56—9

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական թարմ եւ մաքուր նպարեղէններ,

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ եւ ԱՆԽԱՐԴԱԽ ՄՈԽՐ

Ապսպրանքները անմիջապէս կը յանձնուին բնակարան գնուելիներու համար կր տրուի փրիմ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ALIMENTATION TURENNE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne, փարիզ (3) — Թէլէֆոն՝ Archive 50—6

Մէթրօ՝ République եւ Filles du Calvaire

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

Ապսպրանքները շուտով կը յանձնուին բնակարան

«ԾԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՀԻՃԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

52.— «ԻՔՔԻՀԱՏ»Ը ԴԱՐՁԱՒ «ԹԷՐՃԻՄԱՆԸ ՀԱԳԻԳԱՔ»

— Լաւ, բայց ժողովուրդը կը խնդայ մեր վրայ: Երկար խորհրդակցեցանք: Թող մնայ «Թերճիման» բառը, զոր Սուլթանն էր ընտրեր: «Իսթանպուլ» անունին տեղ դնենք «Հագիզաթ» բառը: Թերթին անունը թող ըլլայ «Թերճիմանը Հագիզաթ», ըսի:

Այսպէս ջնջեցինք «Իքթիհատ» վնասակար բառը:

53.— ԵՐԿՈՒ ՔԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԳՐԵՑԻ

Երբ ամէն մարդ կը հրճուէր 1293 տարուան (1877) յունուար ամսուն շնորհուած ազատութիւնով, Ռուսիա պատերազմ յայտարարեց Թուրքիոյ դէմ:

Թերթերը ու թատրոնները կ'աշխատէին թարգման հանդիսանալ գերապետ ժողովուրդին հայրենասիրական զգացումներուն: Ես ալ, նիւթը Սոխուռի ճակատամարտներէն քաղելով, երկու թատերգութիւն գրեցի: Ցուսացածէս աւելի յաջողութիւն գտան այդ թատերգութիւնները: Կէսիկ փաշայի եւ Բերայի թատրոններուն մէջ գրեթէ երեք օրը մէկ անգամ, երբեմն ամէն գիշեր այդ թատերգութիւններս կը ներկայացնէին: Վերջին թատերգութիւնս ներկայացուեցաւ Օսմանլը թատրոնին մէջ, երբ դեռ Նամըք Քէմալ պէյ Մխիթլի զրկուած չէր: Նամըք Քէմալ պէյ ամէն ներկայացման կուգար եւ կը շնորհաւորէր զիս:

54.— ՀԻԼԱԼԸ ՍՂՄԷՐԻՆ ԿԱՋՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ռուսեւթուրք պատերազմին առթիւ, Միջազգային Կարմիր Խաչի համաժողովին որոշումներուն համաձայն, կազմուեցաւ Հիլալը Ահմէր ընկերութիւնը: Ընդհանուր քարտուղար անուանուեցաւ Նուրի պէյ, որուն շնորհիւ թղթակցութեանց պաշտօնը ինձի յանձնուեցաւ: Մինչեւ պատերազմին վախճանը, շարունակեցի պարտականութիւնս: Այս ընկերութեան կ'անդամակցէին նաեւ դեսպանատանց օտար բժիշկները: Շաբաթը երկու օր ժողով կը գումարէին Տոլմա Պաղչէի պալատին մէջ: Կէսօրուան ճաշը այնտեղ կ'ընէին: Ճաշի պահուն, անոնց կը հրամցուէր Պորտոյի ամէնէն ընտիր գինին, եւ ուրիշ ազնիւ ըմպելիներ: Ճաշէն յետոյ, ժողովի ընթացքին, ոգելից ըմպելիներու ազդեցութեան տակ, պարզ խորհրդակցութիւնները վէճի եւ կռիւի կը վերածուէին:

55.— ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԴԻՒԱՆԱՏԱՆ ՄԷՋ

Նուրի պէյ, կայսերական դիւանը մտնելէն ի վեր, շարունակ ինձի զործ կը հայթայթէր եւպէս իրպաշտպանութեան տակն էր առեր: Օր մը գրութիւնով մը կայսերական դիւան հրաւիրուեցայ: Այնտեղ ներկայացուեցայ Սուլթանին առաջին քարտուղարին՝ Սայիտ փաշային, եւ Սուլթանին կաթնկեր Ըսմէթ պէյին:

Առաջին այցելութիւնս էր այս պալատին մէջ: Սայիտ փաշա լաւ ընդունելութիւն մը ցոյց տուաւ ինձի: Բայց բան մը չհասկցայ Սուլթանին կաթնկեր Ըսմէթ պէյի շարժուձեւերէն ու խօսուածքէն: Ապուշներու եւ տխմարներու յատուկ բոլոր այն նշանները զորս պիմպէչեաները կը կարդան, կը տեսնուէին անոր տգեղ դէմքին վրայ: Այս մարդը միշտ առջեւը կը նայէր եւ երբեք չէր խօսեր: Երբ պատահէր, որ աչքերը բարձրացուցած առեն քովի նստողին դէմքին հանդիպէր, խրտչելու ձեւով դէմքը ուրիշ կողմ կը դարձնէր:

Ըսմէթ պէյի դէմը, պատուհանին առջեւ նստած էր մէկը, որ կը հասկցուեր թէ շատ ջղային մարդ մըն է: Այս մարդն ալ, առանց երբեք մէկ երեսը նայելու, առջեւի սեղանին վրայէն կը վերցնէր թուղթերը, կ'աչէր, յետոյ նորէն իրենց տեղերը կը դնէր, կարծես ժամադրութիւն երթալ ուզէր՝ ոտքի կ'ելլէր, եւ յանկարծ հրաժարելու ձեւով մը խոհար տեղը կը նստէր: Վերջապէս ինչ ընելը չէր կրնար որոշել, զոր նալի մարդ մըն էր:

Պայթելու աստիճան նեղուեցայ: Նուրի պէյի նայելով, հասկցայ, կ'ուզէի մեկնիլ: Նուրի պէյ կարեւորութիւն չտուաւ.

— Սպասէ՛, քեզ պիտի ներկայացնեմ զեւ մեր մեծին, ի՞նչ կ'ըսպասես:

Յետոյ ոտքի ելաւ եւ արտասուոց մարդուն դառնալով ըսաւ.

— Տէ՛ր, ահա ձեր մեծութեան ներկայացնեմ Նազըմը, որ կը վարձեր ձեր համակրանքը:

Եւ ինձի ծանօթացուց այդ մարդը, որ Ազտիւլ Համիտի զրադարանապետը, Թէվֆիք պէյն էր:

Գրադարանապետը ինձի զարձաւ.

— Վա՛յ էֆէնտիմ, ճաշալա՛հ, թէշէրիւֆ էթթիք, ինշալլահ քանալինիզ քէֆալինտէ տիր (օ՛, ուրախ եմ ծանօթանալուս, կը յուսամ լաւ բարեկամանանք):

Այսպիսի պաղ երգով մը ուզեց կարճ կապել: Այնպէս կը հասկցայ որ կ'ուզէր վայրկեան մը առաջ աղատիլ ձեղմէ, ինչ որ մինակ իր աշխատասենեակին մէջ, իր գործերովը կը սիրէր ապրիլ:

Վերջապէս ոտքի ելանք Նուրի պէյի հետ: Մեկնումի արտօնութիւն խնդրեցինք: Եւ այսպէս բաժնուեցանք Ըսմէթ եւ Թէվֆիք պէյերէն: Վայրկեան մը առաջ կ'ուզէի զուրս նետուիլ այս մութ եւ ահաւոր տեղէն: Նուրի պէյ ըսաւ.

(Շար.)

ՅԱՌԱՋ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
27
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
27 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1657 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԵՐԵՒՈՑԹՆԵՐ

«Պիլտիրիշ» շաբաթաթերթը, որ կը հրատարակուի Պոլսոյ մէջ, իբրեւ օրկանը Ազրբէջանի ազգայնականներուն, իր վերջին թիւով կ'ողբայ թէ Ռուսաստանը տիրաբար կ'իշխէ իրենց հայրենիքին վրայ։

Այս առթիւ կը յիշէ թուանշաններ, որոնք իսկապէս շատ պերճախօս են։ (20 օգոստոս)։

«Պիլտիրիշ» կ'ըսէ թէ այս թիւերը քաղած է «Բագինսկի Րապոչ»ի 1931 յուլիս 22ի թիւէն, իսկ խորհրդային թերթը իր կարգին զանոնք առած է Ազրբէջանի բանւորա-գիւղացիական տեսչութեան եւ վիճակագրական վարչութեան պաշտօնական տեղեկագրէն։

Եզրակացութիւնը — Թուրքերը (թաթարները) տարուէ տարի կը քշուին ասպարէզէն, իսկ Ռուսերը տարուէ տարի կ'աւելնան, գրաւելով երկրին վարչական մեքենան։

Ջանի մը թուանշաններ իբրեւ ապացոյց.—

Ազրբէջանի Տնտեսական Գերագոյն Խորհուրդին մէջ 1928ին Թուրքերու համեմատութիւնն էր 100ին 72, 1929ին՝ 100ին 31, իսկ 1931ին՝ 100ին 22։

Ջուկի վարչութեան մէջ, — 1928ին՝ 100ին 21, 1929ին՝ 100ին 23, 1931ին՝ 100ին 11։

Ընկերային ապահովագրութեան ճիւղին մէջ,—1928ին՝ 100ին 12, 1929ին՝ 100ին 16, 1931ին՝ 100ին 14։

Պարենաւորման գործավարութեան մէջ, — 1928ին՝ 100ին 21, 1929ին՝ 100ին 23, 1931ին՝ 100ին 12։

Քարիւղի վարչութեան մէջ, — 1928ին՝ 100ին 9, 1929ին՝ 100ին 7, 1931ին՝ 100ին 5։

Բանուորական բնակարաններու ճիւղին մէջ, — 1928ին՝ 100ին 8, 1929ին՝ 100ին 6, 1931ին՝ 100ին 4։

Պետական ծրագրին (Պետպլան) վարչութեան մէջ, — 1928ին՝ 100ին 67, 1931ին՝ 100ին 39։

Գերագոյն դատարանին մէջ, — 1928ին՝ 100ին 66, 1931ին՝ 100ին 46։

Հաւաքական տնտեսութեան մէջ, — 1928ին՝ 100ին 50, 1931ին՝ 100ին 14։

Կրթական գործավարութեան մէջ, — 1928ին՝ 100ին 65 էր, իսկ այսօր 104 պաշտօնեաներէն 50ը միայն Թուրք են։

Բամպակի վարչութեան մէջ, — 1928ին՝ 100ին 80ը 1931ին՝ 100ին 41։

Արհեստակցական Միութեանց մէջ, — 1928ին՝ 100ին 65, 1931ին՝ 100ին 39։

«Պիլտիրիշ» կը գանգատի որ վիճակագրութիւնը լուրթիւն կը պահէ կեդր. Գործադիր Կոմիտէի, գործավարներու խորհուրդին, հողագործական, ելմտական, առողջապահական, դատական, փոխադրութեանց, պատերազմական գործավարութեան եւ պետական ղրաժատան մէջ եղած Թուրքերու համեմատութեան մասին։

Եւ տակէ տակ շարելով ու ամփոփելով Թուանշանները, կը յանգի հետեւեալ եզրակացութեան.— Միջին հաստատութեանց մէջ, Թուրքերու համեմատութիւնն է հարիւրին 41, գործակցական, տնտեսական, վարկի եւն. հաստատութեանց մէջ՝ հարիւրին 17, կեդրոնական հաստատութեանց մէջ՝ հարիւրին 22։ Իսկ տարբեր բաղդատութեամբ մը, կ'ուզէ համոզել թէ միջին հաշուով Ռուսերու համեմատութիւնն է հարիւրին 90, առնուազն հարիւրին 72, եւ շատ մը ճակատներու վրայ՝ 95, նոյնիսկ հարիւրին 100։

Ուրիշ պատկեր մը.— «Պրոմեթէյ», կովկասեան անկախութեան կոմիտէին օրկանը, իր վերջին թիւին մէջ դառնօրէն կը գանգատի թէ՝ Թուրք-թաթարական շրջաններու խորհրդային թերթերը (Թուրքերէն) բուռն պայքար կը մղեն Մ. Քէմալի եւ Թուրքիոյ դէմ... եւ իր կարգին թարգմանութիւններ կը կատարէ մասնաւորապէս «Գրզըլ Ուզպէկիստան» թերթէն։ «Պրոմեթէյ» այս պայքարին իբրեւ պատրուակ ցոյց կուտայ Թուրանական շարժումը, որ, իր կարծիքով, գոյութիւն չունի։

Իբրեւ Թուրդ ազգայնականներ եւ ջերմօրէն կուսակից՝ կովկասի անջատման, բնական է որ բոլոր «Պիլտիրիշ»ները եւ Պրոմեթէյ»ները պիտի ուզէին իրենց սեփական հայեացքով ներկայացնել իրերը։ Ամբողջական զաղափար կազմելու համար, կ'արժէր աչքի առջեւ ունենալ նաեւ Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ղազախստանի պատկերը։

Բայց անվիճելի է մէկ բան,— Խորհրդ. իշխանութիւնը ամուր բոնած է իր Թաթը ամբողջ կովկասի, եւ մասնաւորապէս Ազրբէջանի վրայ։ Աշխարհակալութիւն մը, որ կը բխի տնտեսական եւ քաղաքական պատճառներէ։

Արդարեւ, Մոսկուան Բագուի վրայ կը նայի ճիշդ այնպէս ինչպէս նախկին Պետրոկրատը։ Եւ թերեւս աստիճան մըն ալ աւելի։

Ռուսերը հետզհետէ կը տիրապետեն ոչ միայն վարչական, տնտեսական եւ զինուորական կազմակերպութեան ճակատին վրայ, այլ եւ ռուս ժողովուրդ կը տեղաւորեն Ազրբէջանի մէջ։ Մոսկուան տիրաբար տուն-տեղ է եղած Անդրկովկասի մէջ, որ ճնշումը զգացնելով տեղ մը այսպէս, տեղ մը այնպէս։

Եւ պարապ տեղը չէ որ, սա մինուճար եւ թշուառ Հայաստանի ներգաղթն անգամ Մոսկուան է որ կը վարէ, ոչ թէ Երեւանը։

Գալով Ազրբէջանի, եւ ընդհանրապէս կովկասեան Միութեան, զարմանալի է որ անոնք տակաւին կը յամառին իրենց նախորը կապել Թուրքիոյ հետ։

Շ.

ԱԽԱԶԱԿՈՒԹԵԱՆ ԴԷՊԵՐԸ ԿՐ ՇԱՏՆԱՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Մալկարայէն կը հաղորդեն թէ, Ռոտոսթոյի ճամբուն վրայ, քանի մը աւազակներ դէմը կ'ելլեն հաւ ծախող Իպրահիմի եւ կը յափշտակեն անոր ունեցած դրամները։

Հուրը հազիւ առնուած, ոստիկան-զինուորները հետապնդումի կ'ելլեն եւ 36 ժամէն կը ձերբակալեն աւազակները։

∴ Պրուսայի կուսակալը անձամբ կը հետապնդէ այն աւազակները, որոնք մարդ կողոպտեցին Եալովայի ճամբուն վրայ։ Աւազակներուն պետը, ճէլալէտտին օղլու Խալիլն ալ ձեռք անցած է։

∴ Սալիհլիէն Ագհիսար գացած միջոցին, երկու ուղեւորներ յարձակում կրած են երեք հոգիէ։ Աւազակները 800 ոսկի յափշտակած են ճամբորդներէն։

ԵԳԻՊՏՈՍ՝ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Գահիրէէն կը հեռագրեն թէ ոստիկանութիւնը հրաման ստացած է ամենախիստ միջոցներ ձեռք առնել, արգիլելու համար հաւատացիներու մուտքը եգիպտական նաւահանգիստ մը։ Արքայական հրամանագիր մը հպատակութենէ զրկեց վեց եգիպտացիներ իբրեւ համայնավար։

ՏԱՆԿԻ ՀԱՄԱՁԱՐՔԱԿ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Օգոստոսի 10էն 17, տանկի 20 դեպքեր արձանագրուած են Յունաստանի մէջ։ Շնորհիւ ձեռք առնուած առողջապահական միջոցներուն, համաճարակը չէ տարածուած։

Համաճարակին տարածումը արգիլելու համար, ներքին նախարարութիւնը որոշած է մեկուսացնել սիրա կոգին, որ ամէնէն աւելի վարակուած է, կոգիին եւ երկրին մնացեալ մասերուն միջեւ, երթեւեկը բոլորովին պիտի դադրի, մինչեւ որ համաճարակը վերջ գտնէ։

Առողջապահական մարմին մը դրկուած է սիրա կոգին, բնաջնջելու համար «Ցեկոմիա» կոչուած ժժեղը, որ վարակման ամէնէն գլխաւոր միջոցը կը նկատուի։

ՎԵՆԻԶԵԼՈՍ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Գրած էինք թէ Յունաստանի վարչապետը Վենիզելոս Պուլքրէէն անցեր է Պոլիս։ Վենիզելոս Պոլսէն Աթէնք մեկնած է երկուշաբթի օր, տեսակցելէ վերջ Թուրքիոյ վարչապետին Ըսմէթի եւ արտաքին գործավարին Թէվֆիք Րիւշտիի հետ։ Այս տեսակցութեան մասին՝ հրատարակուած զեկոյց մը կը յայտնէ թէ երկու կառավարութեանց պետերը անգամ մը եւս, գոհունակութեամբ հաստատեցին թէ երկու երկիրները միացնող բարեկամական կապերը կ'ամրանան, ու կը զարգանան։

20-30,000 ՊԱՏԱՆԻՆԵՐ եւ աղջիկներ, կապոյտ շապիկներով եւ պլուզներով եւ կարմիր վզնոցներով, բալմաթիւ դրօշներով եւ իրենց մասնաւոր նուագախումբերով, Ծրանքֆորթ հասան Գերմանիոյ բոլոր կողմերէն, ներկայ ըլլալու համար Գերմանիոյ երիտասարդ ընկերվարական աշխատաւորութեան համագումարին։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՄԱՔՏՈՆԸԼՏԻ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

Անգլիական երեք կուսակցութիւնները մէկ օր տեւող խորհրդակցութիւններէ եւ բանակցութիւններէ յետոյ, համաձայնեցան նոր դահլիճի կազմին շուրջ՝ Մաքտոնըլտի գլխաւորութեամբ։ Մաքտոնըլտ թագաւորին ներկայացուց ազգային միութեան դահլիճին կազմը։

Նոր կառավարութիւնը կը բաղկանայ 10 գլխաւոր նախարարներէ, չորսական առնուած՝ պահպանողականներէն, եւ աշխատաւորականներէն, իսկ երկու հոգի՝ ազատականներէն։ Աշխատաւորականներէն կան Մաքտոնըլտ վարչապետ, Մնօտըն ելեւմտական, Թոմաս գաղութներ եւ լորտ Սէնքի։

Պահպանողականներէն Պոլտուին, Զէմպըրլէն եւ ուրիշ երկու անձեր, իսկ ազատականներէն Հէրպըրթ Սամուէլ ներքին եւ լորտ Րիտինկ արտաքին։

Իշխանութեան փոխանցումը կատարուած ըլլալով, նոր դահլիճը գործի ձեռնարկած է արդէն։

Դահլիճին կազմութենէն վերջ, Մաքտոնըլտ անթելով տարածուած ճառի մը մէջ, անդրադարձաւ ներկայ կացութեան եւ հետեւեալ բացատրութիւնները տուաւ վերջին տագնապին կարգ մը կէտերուն մասին.— Օտար դրամագլուխի փախուստը Անգլիայէն, կարելի է բացատրել այսպէս։ Անգլիոյ մէջ դրամագլուխ մտցուցած կարգ մը օտար հաստատութիւններ՝ քաշեցին իրենց դրամին մէկ մասը, որովհետեւ անոնց վստահութիւնը խախտեցաւ։ Արդէն համաշխարհային ապահովը միացած էր նաեւ Անգլիոյ։ Վրայ հասաւ գերմանական տագնապը։ Յայտնի էր թէ Անգլիա մեծ գումարներ մտցուցած էր Գերմանիա, ուրկէ չէր կրնար իր դրամը քաշել։ Բայց մանաւանդ օտար հանրային կարծիքը վրդոված էր Անգլիոյ ելեւմտական բացով։ Այն համոզումը գոյացած էր թէ Անգլիոյ դժուարութիւնները տեւական էին եւ վերջապէս, օտարները որ գաղափար մը չունէին Անգլիոյ նիւթական ուժին վրայ, չափազանց մտահոգ էին։ Սխալ է սակայն թէ օտար երկիրները փորձած են գիտակցօրէն միացել Անգլիոյ։ Ընդհակառակն, անոնք մեծ օժանդակութիւն ցոյց տուած են եւ պատրաստ են նոյնը ընելու, պայմանաւ անշուշտ որ վստահութիւն ունենան։

Պաշտօնական զեկոյց մը
ՖՐԱՆՓԵԻՒՈՒՄ ԵՒ ԼԵՀԵՒՈՒՄ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՇՈՒՐՋ

Ցայտնի է թէ այս միջոցիս բանակցութիւններ կը կատարուին Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ միջեւ։ Իսկ լեհեւխորհրդային բանակցութիւններու մասին հակասական լուրեր հաղորդուեցան։ Այս առթիւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը մամուլին հաղորդեց հետեւեալ զեկոյցը.— Կարգ մը թերթեր այս վերջերս տեղեկութիւն մը հաղորդեցին, թէ որեւէ բանակցութիւն չի կատարուիր Լեհաստանի եւ Խորհրդ. Միութեան միջեւ, ոչ-յարձակման դաշինքի մը կնքման համար։ Ի վիճակի ենք յայտնելու թէ այս լուրը շիտակ չէ։ Իրօք, 1930 հոկտեմբերին իսկ, Լեհաստան ստացած էր խորհրդային առաջարկ մը ոչ-յարձակման դաշինքի մը կնքման ձգտումով, ինչպէս յայտնուած էր Ֆրանսական կառավարութեան։ Դեկտեմբերի ընթացքին, լեհական կառավարութիւնը յայտնած էր թէ սկզբունքով՝ տրամադիր էր նպաստաւոր կերպով ուսումնասիրելու Մոսկուայի կառավարութեան թելադրութիւնը եւ 1931 փետր. 12ին, Պ. Զալէսքի այս իմաստով յայտարարութիւն մը կ'ընէր լեհական Ծերակոյտի արտաքին գործերու յանձնախումբին առջեւ։

«Հետեւաբար, այս մասին, վստահութիւն գոյացնելէ վերջ, թէ ամիսներէ ի վեր Մոսկուայի եւ Վարշաւիոյ միջեւ բանակցութիւններ կը կատարուին, Ֆրանսական կառավարութիւնը, իր կարգին սկսաւ անցեալ ապրիլին քննել նոյն կարգի առաջարկ մը, զոր քանիցս իրեն ներկայացուցեր էր խորհրդային կառավարութիւնը»։

Զեկոյցը կը յայտնէ նաեւ թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը, խորհրդային առաջարկի քննութեան մէջ նկատի ունեցած է իր միջազգային յանձնառութիւնները եւ պարտաւորութիւնները որոնք կը բխին Ազգերու Դաշնակցութեան իր մասնակցութենէն եւ այդ առաջարկին քննութիւնը կապուած է նաեւ տնտեսական կշիռի հաստատման մտադրութեամբ կատարուած բանակցութեան։

«Վարշաւիայէն ստացուած վերջին տեղեկութիւնները, կը շարունակէ զեկոյցը, ցոյց կուտան թէ Լեհաստանի եւ Խորհրդային Միութեան միջեւ, դաշնագրի մը կնքման մասին խօսակցութիւնները որոնք ժամանակաւոր կերպով ուշացած էին, ժամերս պիտի վերսկսին Մոսկուայի մէջ»։

Ռումէն մը կը վիրաւորէ Հայ մը

Մարսէյլէն կ'իմացնեն թէ Օրիոլի մօտերը Հայ մը Յովհաննէս Զիլինկիրեան վիրաւորուած է հետեւեալ պարագաներու տակ։ Իր գաւակը եւ դրացի ռումանացիի մը գաւակը իրարու հետ կը կռուէին։ Հայերը կը խառնուին գործին,— փոխանակելով կծու խօսքեր ու հայհոյութիւններ։ Դիշերը սակայն, երկու հայրերը իրարու կը հանդիպին եւ կռուի կը բռնուին փողոցը։ Ռումանացին կը քաշէ ատրճանակը եւ դէմքէն կը վիրաւորէ Հայը։

Յովհաննէս Զիլինկիրեան փոխադրուած է հիւանդանոց։ Իսկ Ռումանացին բանտարկուած է։

ՅՈՐԵՆԻ ԿԻՒԻՐ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

ԱՐԻՒՆԱՀԵՂ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Աւստրիական մամուլը կը հրատարակէ Մոսկուայէն ստացուածքարդ մը լուրեր, որոնցհամաձայն, կառավարութեան ներկայացուցիչներու կողմէ՝ յորենի բերքին գրաւումները, գանազան վայրերու մէջ եւ առաջին օրէն իսկ, տեղի տուած են ըմբոստացումներու եւ թէ շատ մը տեղերու մէջ, գիւղացիները հրաժարեցնով դիմաւորած են կէս-փէուի ջոկատները, որոնք յորենի բռնագրաւման կ'երթային։

Կարմիր բանակի նորակոչները որոնք արձակուրդով գիւղերը կը գտնուէին, միացած են գիւղացիներուն, ընդդէմ կառավարութեան պաշտօնեաներուն։

Բռնագրաւման բազմաթիւ խումբեր ջարդուած են եւ փոխադրութեան համար յատկացուած բեռնատար բոլոր ինքնաշարժները քանդուած։ Միեւնոյն ատեն, կարգ մը գիւղերու մէջ, տեղացիները սպանած են կառավարութեան ներկայացուցիչները։

Խարքովի բոլշեւիկները ըմբոստները զսպելու համար, գործած են օդանաւեր, գիւղերուն վրայ նետելով հրթիռ ռումբեր։ Ձերբակալուած ըմբոստները անմիջապէս հրացանի բռնուած են առանց դատի ու դատաստանի եւ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են։

Տոնի շրջանին մէջ եւս, նման բազմաթիւ դէպքեր պատահած են։

Բոլշեւիկ կառավարութիւնը ներկայիս շատ խիստ միջոցներու կը դիմէ։ Բռնագրաւման ջոկատներուն պիտի ընկերակցին թեթեւ հրետանիներ եւ ջոկատներու պետերը ամէն իրաւասութիւն պիտի վայելեն զսպելու համար ըմբոստութիւնները։

ՆԱԻԹ ԻՐԱՆի ՄԷՋ

Անգլիացի ֆանքաբան Պ. Շոմս որ 8 տարիներէ ի վեր պաիրէյն կոգիին մէջ գեղաոր էր ֆետազօտութիւններ կատարելով, յաջողած է վերջապէս նաւթ գտնել ձեպել Լազոխանի շրջանին մէջ (Պարսկաստան)։

Շանքաբանը վերադարձած է Անգլիա եւ այնտեղէն չորս ամերիկացի երկրաչափներու հետ, նորէն դարձած է պաիրէյն, ուր անոնք ձեռնարկած են շահագործման աշխատանքներու։

Միւս կողմէն գերմանական նաւ մը պաիրէյնի մէջ ցամաք իջեցուցած է որոշ քանակութեամբ անհրաժեշտ մեքենաներ եւ գործիքներ՝ այս տեսակի շահագործման համար։

«Սէթարէ ջեհան» կը գրէ որ ֆաւանական է վէճ ծագի Անգլեպարսկական նաւթի ընկերութեան եւ վերոյիշեալ խումբին միջեւ, որովհետեւ պաիրէյն կոգին պարսկաստանի լրացուցիչ մասը կը կազմէ, բնականաբար այնտեղի նաւթահորերն ալ տ'Արսիի մենաշնորհի շրջանին մէջ կը գտնուին եւ Շոմսի խմբակը մենաշնորհ մը ձեռք բերած է պաիրէյնի շէյխէն։

Ցայտնի չէ թէ խնդիրը ինչո՞վ կը վերջանայ, քանի որ պաիրէյնի շէյխը ոչ մէկ օրինական իրաւունք ունի այդ կոգիին վրայ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆի գահաժառանգը Ֆրանսա կուգայ ուսանելու, իրեն կ'ընկերանայ պալատական Պ. Թէմիւրթաշ։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԹԷՎՖԻՔ ՐԻՒՇՏԻ ՀԵՏ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

«Էքօ տը փարի»ի աշխատակիցներէն Ռընէ վանյանտ, որուն Թուրքիոյ մէջ կատարած պըտուզներէն, մէկ քանի հատուածներ ներկայացուցինք, տեսակցութիւն մը ունեցած է Թուրք արտաքին գործավարին Թեվֆիք Րիւշտիի հետ: Ստորեւ հատուած մը այդ տեսակցութենէն:

— *Սկիզբէն իսկ, Թեվֆիք Րիւշտի պէյ ինձ կը յայտնէ Թէ առաջքս կը գտնուի իրապաշտ մը: Նաեւ պատեհապաշտ մը, քանի որ կը վերջացնէ հետեւեալ հաւաստումով.— Ես ղէպքերու քաղաքականութիւն կը կատարեմ»:*

— *Բայց, կ'աւելցնէ նախաբերը, ատով, այս քաղաքականութիւնը նուազ յստակ եւ կապակից չէ որ կը դառնայ: Արդէն ճշտուած է հրապարակային յայտարարութիւններով եւ նուիրագործուած դաշնագրերով: Ամէնէն առաջ, այդ գրաւոր փաստերէն մէկ երրորդով: Ամէնէն առաջ, այդ քաղաքականութիւնը հիմնուած է անկախութեան, ապահովութեան —նաեւ միջազգային վէճերու մէջ չէզոքութեան մեր որոշման վրայ: Կ'ուզենք Թուրքիան զերծ պահել ամէն միջամտութենէ կամ մասնակցութենէ որ չի հաշտուիր, մեր ներքին վերակազմութեան ձեռնարկելու համար՝ մեր ինքնափոփոխման պէտքին հետ:*

Ասոր վրայ, Թեվֆիք Րիւշտի պէյ բանաձեւի մը մէջ խտացուց զանազան պետութեանց հետ իր կառավարութեան ձգտած չարաբերութեանց բնոյթը,— համաձայնութիւն եւ բարեկամութիւն, առանց խորութեան:

— *Հապա՞ Ռուսիոյ հետ:*

— *Ամէնէն մտերմական եւ ամէնէն ամուր չարաբերութիւնները: Եւ կասկածելի ոչինչ մեր համաձայնութեանց մէջ:*

Ասիկա ըսուեցաւ այնքան կորովով, որ վերջակէտ կը դնէր հետաքրքրութեան:

— *Իսկ Ֆրանսա՞յի մէջ:*

— *Ֆրանսայի հետ կնքեցինք բարեկամութեան եւ իրաւաբարութեան դաշնագրութիւն մը: կը Ձեայ կնքել առեւտրական պայմանագրութիւն մը: Պատրաստ ենք: Առաջարկներ եղած են Ֆրանսայի:*

— *Ըսողներ եղան Թէ կը հակիք դէպի այն կողմը, որ կը կոչուի «դժգոհներու սէնտիքա»:*

— *Չեմ ճանչնար այդ հաստատութիւնը: Մեր նպատակակէտը պարզ եւ յստակ է: Չմտնել ոչ մէկ խմբակցութեան մէջ եւ լաւագոյն չարաբերութիւնները մշակել բոլոր կառավարութեանց հետ:*

Այս լակոնական եւ անորոշ պատասխանները զիս կը յուսալքեն քիչ մը...: Անցնելով ուրիշ կարգի գաղափարներու, կ'անդրադառնամ Թէ ներկայիս Թուրքիոյ մէջ ֆրանսական ձեռնարկները չարձակման՝ կ'ենթարկուին Թուրք մամուլին կողմէ:

— *Այդ մասին, գայէք տեսնելու ազգային տնտեսութեան նախարարը: Գալով ինծի, ես կ'անդիտանամ այդ ձեռնարկները: Անոնց հանդէպ, մենք կը վարուինք համաձայն պայմանագրութեանց եւ ազգային ընկերութեանց վերաբերեալ օրէնքներու: (Սկզբունքո՞վ, այո՛, բայց գործնականին մէջ): Գալով մամուլի չարձակումներուն (կէս-պաշտօնական) ասիկա կրնայ չեն նշանակել: «Մամուլը միշտ լուսինը կ'ուզէ ուենել»: Զգենք որ արդէն, ան անբոզջովին ազատ, նոյնիսկ աւելի ազատ է, քան Թէ Ֆրանսայի մէջ (օ'ի, օ'ի, ի՞ապա՞ «եէնի Ատանա ԹերՔին դէմ ի՞ետապնդումները այն ամբաստանութեամբ Թէ ազգ. մեծ ժողովին դէմ դիտումնաւոր պայքար կը մղէ: Հապա՞ իզմիրի շրջանին մէջ՝ գրաքննութիւնը: Ու «Թանին»ի, «Թասվիրի էֆքեար»ի եւ «Ցօն փօսՔա»յի խափանումները, եւայլն եւայլն...): Բայց կը բացատրէ Թեվֆիք Րիւշտի պէյ կրնանք ընդունիլ այս ազատութիւնը եւ նոյնիսկ այս չափազանցութիւնները, որովհետեւ, վարչաձեւը կը կռթնի անխախտ հիմերու վրայ:*

Զկասկածինք: Սակայն, հանրապետութիւնը յայտարարուեցաւ Թէ վտանգի մէջ է եւ պատերազմական օրէնքը հաստատուեցաւ. որովհետեւ քանի մը շէյխեր կանանչ գրօշը պարզեր էին...:

Պահ մը խօսակցութիւնը կը դառնայ Թուրքիոյ մէջ ֆրանսական դպրոցներու իարցին, Ցուրիացիներու գրաւեալ կալուածներուն շուրջ, որմէ վերջ «էքօ տը փարի»ի ԹղԹակցին պատասխանելով, Թեվֆիք Րիւշտի կը բացատրէ Թէ ի՞նչ պայմաններ պէտք են որպէս զի Թուրքիա մտնէ Ազգերու դաշնակցութեան մէջ:

— *Պէտք է որ ամենէն առաջ, Եւրոպա համոզուի ասոր.— կ'ուզենք մեկուսանալ չէզոքութեան գիրքի մը մէջ եւ միայ ազատ: (Թուրքը կը սարսափի գրաւոր յանձնառութիւններէն. անոր կը պակսի առածգականութիւնը): Այս վկայութեան մէջ մի տեսնէք մտածուած մեկուսացում մը, այլ միայն, մեր ձեռքերը չկապելու փափաքը:*

«Արդ, եթէ Թուրքիա մտնէ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ, պարզ անդամի հանգամանքով, ազատ չպիտի ըլլայ իր գործունէութեան մէջ: Որովհետեւ Ժընեւի Խորհուրդը կուտայ որոշումներ, որոնք յանձնառութեան տակ կը ձգեն Դաշնակցութեան բոլոր անդամները: Մ'խայն Խորհուրդին մէջ աՔոռ մը պիտի կրնայ ժզ փրկել այս գրութեան անպատեհութիւններէն:

Այդ կետով գոնե, ի վիճակի պիտի ըլլայինք ներկայացնելու առարկութիւններ եւ փաստեր, որոնք պիտի չարմարէին մեր տեսակէտին: Այս պահանջը, չի քիւիր արժանապատուութեան մտահոգութենէն: Միայն ենթարկուելու վախն է որ տուն կուտայ մեզ: Պիտի ըսէք Թէ Թուրքիոյ չափ կարեւոր պետութիւններ ալ ներկայացուցիչ չունին Խորհուրդին մէջ: Անշուշտ, բայց այս պետութիւնները կը պատկանին խմբակցութեան մը, որ այնտեղ ներկայացուցիչ ունի. Ի՛ուզեն մեզ տիպել որ այս խմբակցութիւններէն մէկո՞ւն չարիՔ (Արդէն չէ՞ Ի-դաճ...):

Ուրեմն, Խորհուրդին մէջ աթոռ մը կամ ոչինչ: Այս ըսելով մեկտեղ, յայտնենք Թէ Ազգերու Դաշնակցութեան հանդէպ միայն համակրանք կը տածենք: Մեր գործակալները հոն կը մշակեն Թանկագին չարաբերութիւններ եւ կէս-պաշտօնապէս կը միջամտեն ամէն անգամ որ մեր նախաձեռնութիւնը կրնայ ծառայել ընդհանուրի շահին:

ԳԱԼՈՎ ՊԱՐՏԻԶԱՆՈՒ ՀԱՐՑԸ

— *Թուրքիա 15 տարուան պատերազմական ժամանակաշրջանէ մը դուրս կ'ելլէ: Երկիրը աւերուեցաւ զանազան բանակներու կողմէ, նոյնիսկ Թրքական բանակին կողմէ: Ցետպատերազմեան զինուորական զրաւումը ծանր կշռեց: Ամէն ինչ վերաշինութեան կը կարօտէր ու աղքատ ենք: Մեր 227 միլիոն ոսկիի ելմտացոյցին վրայ (Տարիւրին 41 զինուորական ծախքեր) որոշեցինք 40 միլիոնի նուազում մը: Ու դեռ, պէտք է որ Թեթեւցնենք տուրքերը: Ներկայիս օսմանեան պարտքերը կը վճարենք մէկ երրորդով: Այս Թիւն իսկ վեր է մեր միջոցներէն: Պէտք է կարգադրութիւն մը գտնել, պահանջատէրերու ներկայացուցիչներուն հետ համաձայնութեամբ, առանց սակայն դիմելու փոխառութեան:*

«Կառավարութիւնը չի կրնար մտնել փոխառութիւններու քաղաքականութեան մը մէջ: (Սակայն արդէն փորձեց, բայց առանց յաջողութեան): Ասոր փոխարէն, կատարելապէս պիտի ընդունինք որ մեր ելեւմտական եւ տնտեսական հաստատութիւնները ինչպէս երկրագործական զրամատունը դիմում կատարեն օտար զրամագլուխին: Դրամը որ օրինակ պիտի ստանային հարիւրին 6 տոկոսով, պիտի կրնային փոխ տալ հարիւրին 8ով (կամ աւելիով) ինչ որ պիտի կազմէր լաւ գործ մը: Բայց պետութեան կողմէ ոչ մէկ երաշխաւորութիւն կամ միջամտութիւն կամ մեծ նաշնորհներու յօժարում: Կ'ուզենք ապրիլ իբր պետութիւն, մենք մեզմով: Մեր ժողովուրդը տառապեցաւ: Եթէ պիտի ըլլայ դեռ աւելի եւս պիտի տառապի, սակայն դուրս պիտի ելլենք այս կացութենէն:

Անմոռնալէ յետոյ Թէվֆիք Րիւշտիի յայտարարութիւնները, «էքօ տը Փարի»ի աշխատակիցը կը խորհրդածէ.— Սահմանափակուելով խառնուածքի կացութեան մը մասին՝ Թէվֆիք Րիւշտի կը բացատրէ Թէ ի՞նչ պայմաններ պէտք են որպէս զի Թուրքիա մտնէ Ազգերու դաշնակցութեան մէջ:

«Պէտք է որ ամենէն առաջ, Եւրոպա համոզուի ասոր.— կ'ուզենք մեկուսանալ չէզոքութեան գիրքի մը մէջ եւ միայ ազատ: (Թուրքը կը սարսափի գրաւոր յանձնառութիւններէն. անոր կը պակսի առածգականութիւնը): Այս վկայութեան մէջ մի տեսնէք մտածուած մեկուսացում մը, այլ միայն, մեր ձեռքերը չկապելու փափաքը:

«Արդ, եթէ Թուրքիա մտնէ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ, պարզ անդամի հանգամանքով, ազատ չպիտի ըլլայ իր գործունէութեան մէջ: Որովհետեւ Ժընեւի Խորհուրդը կուտայ որոշումներ, որոնք յանձնառութեան տակ կը ձգեն Դաշնակցութեան բոլոր անդամները: Մ'խայն Խորհուրդին մէջ աթոռ մը կրնայ ժզ փրկել այս գրութեան անպատեհութիւններէն:

Այդ կետով գոնե, ի վիճակի պիտի ըլլայինք ներկայացնելու առարկութիւններ եւ փաստեր, որոնք պիտի չարմարէին մեր տեսակէտին: Այս պահանջը, չի քիւիր արժանապատուութեան մտահոգութենէն: Միայն ենթարկուելու վախն է որ տուն կուտայ մեզ: Պիտի ըսէք Թէ Թուրքիոյ չափ կարեւոր պետութիւններ ալ ներկայացուցիչ չունին Խորհուրդին մէջ: Անշուշտ, բայց այս պետութիւնները կը պատկանին խմբակցութեան մը, որ այնտեղ ներկայացուցիչ ունի. Ի՛ուզեն մեզ տիպել որ այս խմբակցութիւններէն մէկո՞ւն չարիՔ (Արդէն չէ՞ Ի-դաճ...):

Ուրեմն, Խորհուրդին մէջ աթոռ մը կամ ոչինչ: Այս ըսելով մեկտեղ, յայտնենք Թէ Ազգերու Դաշնակցութեան հանդէպ միայն համակրանք կը տածենք: Մեր գործակալները հոն կը մշակեն Թանկագին չարաբերութիւններ եւ կէս-պաշտօնապէս կը միջամտեն ամէն անգամ որ մեր նախաձեռնութիւնը կրնայ ծառայել ընդհանուրի շահին:

Նմանօրինակ հաւաքոյթներու լաւագոյնը պէտք է համարել Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան նախաձեռնութիւնը կրնայ ծառայել ընդհանուրի շահին:

ԳԱԼՈՎ ՊԱՐՏԻԶԱՆՈՒ ՀԱՐՑԸ

— *Թուրքիա 15 տարուան պատերազմական ժամանակաշրջանէ մը դուրս կ'ելլէ: Երկիրը աւերուեցաւ զանազան բանակներու կողմէ, նոյնիսկ Թրքական բանակին կողմէ: Ցետպատերազմեան զինուորական զրաւումը ծանր կշռեց: Ամէն ինչ վերաշինութեան կը կարօտէր ու աղքատ ենք: Մեր 227 միլիոն ոսկիի ելմտացոյցին վրայ (Տարիւրին 41 զինուորական ծախքեր) որոշեցինք 40 միլիոնի նուազում մը: Ու դեռ, պէտք է որ Թեթեւցնենք տուրքերը: Ներկայիս օսմանեան պարտքերը կը վճարենք մէկ երրորդով: Այս Թիւն իսկ վեր է մեր միջոցներէն: Պէտք է կարգադրութիւն մը գտնել, պահանջատէրերու ներկայացուցիչներուն հետ համաձայնութեամբ, առանց սակայն դիմելու փոխառութեան:*

«Կառավարութիւնը չի կրնար մտնել փոխառութիւններու քաղաքականութեան մը մէջ: (Սակայն արդէն փորձեց, բայց առանց յաջողութեան): Ասոր փոխարէն, կատարելապէս պիտի ընդունինք որ մեր ելեւմտական եւ տնտեսական հաստատութիւնները ինչպէս երկրագործական զրամատունը դիմում կատարեն օտար զրամագլուխին: Դրամը որ օրինակ պիտի ստանային հարիւրին 6 տոկոսով, պիտի կրնային փոխ տալ հարիւրին 8ով (կամ աւելիով) ինչ որ պիտի կազմէր լաւ գործ մը: Բայց պետութեան կողմէ ոչ մէկ երաշխաւորութիւն կամ միջամտութիւն կամ մեծ նաշնորհներու յօժարում: Կ'ուզենք ապրիլ իբր պետութիւն, մենք մեզմով: Մեր ժողովուրդը տառապեցաւ: Եթէ պիտի ըլլայ դեռ աւելի եւս պիտի տառապի, սակայն դուրս պիտի ելլենք այս կացութենէն:

Անմոռնալէ յետոյ Թէվֆիք Րիւշտիի յայտարարութիւնները, «էքօ տը Փարի»ի աշխատակիցը կը խորհրդածէ.— Սահմանափակուելով խառնուածքի կացութեան մը մասին՝ Թէվֆիք Րիւշտի կը բացատրէ Թէ ի՞նչ պայմաններ պէտք են որպէս զի Թուրքիա մտնէ Ազգերու դաշնակցութեան մէջ: Ամենէն առաջ, այդ երրորդով: Ամենէն առաջ, այդ քաղաքականութիւնը հիմնուած է անկախութեան, ապահովութեան —նաեւ միջազգային վէճերու մէջ չէզոքութեան մեր որոշման վրայ: Կ'ուզենք Թուրքիան զերծ պահել ամէն միջամտութենէ կամ մասնակցութենէ որ չի հաշտուիր, մեր ներքին վերակազմութեան ձեռնարկելու համար՝ մեր ինքնափոփոխման պէտքին հետ:

Ասոր վրայ, Թեվֆիք Րիւշտի պէյ բանաձեւի մը մէջ խտացուց զանազան պետութեանց հետ իր կառավարութեան ձգտած չարաբերութեանց բնոյթը,— համաձայնութիւն եւ բարեկամութիւն, առանց խորութեան:

— *Հապա՞ Ռուսիոյ հետ:*

— *Ամէնէն մտերմական եւ ամէնէն ամուր չարաբերութիւնները: Եւ կասկածելի ոչինչ մեր համաձայնութեանց մէջ:*

Ասիկա ըսուեցաւ այնքան կորովով, որ վերջակէտ կը դնէր հետաքրքրութեան:

— *Իսկ Ֆրանսա՞յի մէջ:*

— *Ֆրանսայի հետ կնքեցինք բարեկամութեան եւ իրաւաբարութեան դաշնագրութիւն մը: կը Ձեայ կնքել առեւտրական պայմանագրութիւն մը: Պատրաստ ենք: Առաջարկներ եղած են Ֆրանսայի:*

— *Ըսողներ եղան Թէ կը հակիք դէպի այն կողմը, որ կը կոչուի «դժգոհներու սէնտիքա»:*

— *Չեմ ճանչնար այդ հաստատութիւնը: Մեր նպատակակէտը պարզ եւ յստակ է: Չմտնել ոչ մէկ խմբակցութեան մէջ եւ լաւագոյն չարաբերութիւնները մշակել բոլոր կառավարութեանց հետ:*

Այս լակոնական եւ անորոշ պատասխանները զիս կը յուսալքեն քիչ մը...: Անցնելով ուրիշ կարգի գաղափարներու, կ'անդրադառնամ Թէ ներկայիս Թուրքիոյ մէջ ֆրանսական ձեռնարկները չարձակման՝ կ'ենթարկուին Թուրք մամուլին կողմէ:

— *Այդ մասին, գայէք տեսնելու ազգային տնտեսութեան նախաբարը: Գալով ինծի, ես կ'անդիտանամ այդ ձեռնարկները: Անոնց հանդէպ, մենք կը վարուինք համաձայն պայմանագրութեանց եւ ազգային ընկերութեանց վերաբերեալ օրէնքներու: (Սկզբունքո՞վ, այո՛, բայց գործնականին մէջ): Գալով մամուլի չարձակումներուն (կէս-պաշտօնական) ասիկա կրնայ չեն նշանակել: «Մամուլը միշտ լուսինը կ'ուզէ ուենել»: Զգենք որ արդէն, ան անբոզջովին ազատ, նոյնիսկ աւելի ազատ է, քան Թէ Ֆրանսայի մէջ (օ'ի, օ'ի, ի՞ապա՞ «եէնի Ատանա ԹերՔին դէմ ի՞ետապնդումները այն ամբաստանութեամբ Թէ ազգ. մեծ ժողովին դէմ դիտումնաւոր պայքար կը մղէ: Հապա՞ իզմիրի շրջանին մէջ՝ գրաքննութիւնը: Ու «Թանին»ի, «Թասվիրի էֆքեար»ի եւ «Ցօն փօսՔա»յի խափանումները, եւայլն եւայլն...): Բայց կը բացատրէ Թէվֆիք Րիւշտի պէյ կրնանք ընդունիլ այս ազատութիւնը եւ նոյնիսկ այս չափազանցութիւնները, որովհետեւ, վարչաձեւը կը կռթնի անխախտ հիմերու վրայ:*

Զկասկածինք: Սակայն, հանրապետութիւնը յայտարարուեցաւ Թէ վտանգի մէջ է եւ պատերազմական օրէնքը հաստատուեցաւ. որովհետեւ քանի մը շէյխեր կանանչ գրօշը պարզեր էին...:

Պահ մը խօսակցութիւնը կը դառնայ Թուրքիոյ մէջ ֆրանսական դպրոցներու իարցին, Ցուրիացիներու գրաւեալ կալուածներուն շուրջ, որմէ վերջ «էքօ տը փարի»ի ԹղԹակցին պատասխանելով, Թեվֆիք Րիւշտի կը բացատրէ Թէ ի՞նչ պայմաններ պէտք են որպէս զի Թուրքիա մտնէ Ազգերու դաշնակցութեան մէջ:

— Պէտք է որ ամենէն առաջ, Եւրոպա համոզուի ասոր.— կ'ուզենք մեկուսանալ չէզոքութեան գիրքի մը մէջ եւ միայ ազատ: (Թուրքը կը սարսափի գրաւոր յանձնառութիւններէն. անոր կը պակսի առածգականութիւնը): Այս վկայութեան մէջ մի տեսնէք մտածուած մեկուսացում մը, այլ միայն, մեր ձեռքերը չկապելու փափաքը:

«Արդ, եթէ Թուրքիա մտնէ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ, պարզ անդամի հանգամանքով, ազատ չպիտի ըլլայ իր գործունէութեան մէջ: Որովհետեւ Ժընեւի Խորհուրդը կուտայ որոշումներ, որոնք յանձնառութեան տակ կը ձգեն Դաշնակցութեան բոլոր անդամները: Մ'խայն Խորհուրդին մէջ աթոռ մը կրնայ ժզ փրկել այս գրութեան անպատեհութիւններէն:

Այդ կետով գոնե, ի վիճակի պիտի ըլլայինք ներկայացնելու առարկութիւններ եւ փաստեր, որոնք պիտի չարմարէին մեր տեսակէտին: Այս պահանջը, չի քիւիր արժանապատուութեան մտահոգութենէն: Միայն ենթարկուելու վախն է որ տուն կուտայ մեզ: Պիտի ըսէք Թէ Թուրքիոյ չափ կարեւոր պետութիւններ ալ ներկայացուցիչ չունին Խորհուրդին մէջ: Անշուշտ, բայց այս պետութիւնները կը պատկանին խմբակցութեան մը, որ այնտեղ ներկայացուցիչ ունի. Ի՛ուզեն մեզ տիպել որ այս խմբակցութիւններէն մէկո՞ւն չարիՔ (Արդէն չէ՞ Ի-դաճ...):

Ուրեմն, Խորհուրդին մէջ աթոռ մը կամ ոչինչ: Այս ըսելով մեկտեղ, յայտնենք Թէ Ազգերու Դաշնակցութեան հանդէպ միայն համակրանք կը տածենք: Մեր գործակալները հոն կը մշակեն Թանկագին չարաբերութիւններ եւ կէս-պաշտօնապէս կը միջամտեն ամէն անգամ որ մեր նախաձեռնութիւնը կրնայ ծառայել ընդհանուրի շահին:

Նմանօրինակ հաւաքոյթներու լաւագոյնը պէտք է համարել Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան նախաձեռնութիւնը կրնայ ծառայել ընդհանուրի շահին:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ 30 յուլիս.— Հակառակ Արժանթինի ներկայ տնտեսական ու քաղաքական, անմխիթար եւ անորոշ կացութեան, Պուէնոս Այրէսի հայ գաղութը վեցամսեայ գումիլի շրջան մը բոլորեց:

Ինչպէս նախորդ տարիները այս տարի եւս ճիշդ իր ժամանակին վաստպուրականի Հայրենակցական Միութեան նախաձեռնութեամբ, հոն բազմութեան մը ներկայութեան տեղի ունեցաւ Ապրիլեան հերոսամարտի տարեդարձը. իսկ Այնթապի Հ. Ե. ընկերութեան վարչ. նախաձեռնութեամբ, Այնթապի ինքնապաշտպանութեան 11րդ տարեդարձը: Այս երկու տօնակատարութիւնները ալ սիրալիր ընդունելութիւն գտած են ամէն տարի խուռն բազմութիւն մը կուգայ յարգելու իւնկած հերոսներու անմոռանալի յիշատակը:

Ցաւալի է, որ միւս բազմաթիւ Հայրենակցական Միութիւններէն շատ շատերը այս տարի գրեթէ կենդանութեան նշաններ իսկ ցոյց չեն տար, կամ ներքին անմխիթար վէճերով են զբաղած:

Միայն Էվերէկի եւ Սիսի Հայրենակցական Մ'խութիւնները հանդէս-ինջոյք, եւ ներկայացում ու ընտանեկան պարահանդէս մը տալով, կրցած են առիթ ստեղծել այս ընդարձակ գաղութին մէջ ցրուած իրենց հայրենակիցները համախմբելու:

Նմանօրինակ հաւաքոյթներու լաւագոյնը պէտք է համարել Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան տարեկան ընդհ. ժողովը որ ընտրութեան հետեւեալները.— Պ. Պ. Իսրայէլ Ըռըլան, Հրանդ Նիքօթեան, Արմէն Պէրկամալի, Գ. Տիրատուրեան, Ց. Բարակեան, Ս. Պահչէճեան, Ա. Պուլտուգեան եւ Ն. Պալեան:

Անցնող տարուան հաշուետուութիւնը ցոյց կուտայ որ հոգաբարձութիւնը 25,000 փէսոյի մուտք եւ շուրջ 16,000 փէսոյի ելք է ունեցած: Դպրոց-եկեղեցիի շինութեան գործը գրեթէ կէս եղած եւ ժամանակէ մը ի վեր ընդհատուած է, բայց մեծ յոյս կայ, որ վերսկսի:

*** Ժամանակին տօնուեցաւ նաեւ Ապրիլեան սպառօնը եւ Մայիս 28ը: Հակառակ ափ մը թափթփուքներու աղմուկին, հետզհետէ կը զարգանայ անկախութեան զաղափարը այս յոգնած եւ ուժասպառ ժողովրդի մէջ որ տարուէ տարի աւելի բազմութեամբ կուգայ իր յարգանքը մատուցանելու:

Բացի այս Մայիս 28էն, Հ. Ց. Դաշնակցութեան «Արարատ» խումբի նախաձեռնութեամբ տօնուեցաւ անկախութեան տարեդարձը Պուէնոս-Այրէսի արուարձաններէն Փուենթի-Ալտենայի Երիմեան Ազգ. վարժարանի սրահին մէջ:

Քաջալերիչ էր մանաւանդ այդ շրջանին ծանօթ բարեկամ Տօքթ. Ժիւան Պրիւնոյի ճառը, որու մէջ երեւան բերաւ տարիներ ծանօթութիւն մեր հին ազգային պատմութեան եւ մանաւանդ Մայիս 28ին վերաբերեալ խնդիրներուն շուրջ:

Ուրիշ արուարձանի մէջ, որ կը կոչուի Պենեյրօ, «Սերոբ-Ազբիւր» խումբին կողմէ ընկերա-համակրական խնջոյք մը տրուեցաւ:

Առաջին անգամն է, որ Պուէնոս Այրէսի մէջ այս ձեւով կը տօնուի Մայիս 28ը իրեն քաշելով այսքան բազմաթիւ ունկնդիրներ եւ տարածուելով մինչեւ շրջանները: Ցուսադրիչ ու մխիթարական երեւոյթ:

*** Խանասօրի տարեդարձը տօնուեցաւ ճիշդ իր օրին, յուլիս 25ին:

Իսկապէս տօնական օր, երեք շարք սեղաններ: Սրահին ճակատը ակնախտիղ լոյսերու մէջ, ու բազմաթիւ եռագոյններու շարքերէն կ'երեւին Խանասօրի հերոսները: Պատկառելի դէմքեր որոնց եկած է իր յանգանքը տալու «ամերիկեան» երիտասարդութիւնը:

Խանասօրի տօնակատարութիւնը ամէն տարի իր շուրջ կը հաւաքէ 20 30 տարեկան խուռներամ երիտասարդութիւն մը: Կուգան հաղուած ըլլալով իսկ, որ «ամուրդ»ը անպակաս է, եւ այս նեղ օրերուն ստիպուած պիտի ըլլան ծախսելու: Կուգան նոյն իսկ երբ մուտքը վճարովի է:

Հակառակ իր տկարութեան, այս տարի եւս բոլորի խնդրանքով կառավարիչ ընտրուեցաւ մեր աւագ ընկերներէն Արմենակ Մաղաքեանը:

Տեղի ունեցան արտասանութիւններ, երգուեցան բազմաթիւ ազգային յեղափոխական երգեր, մէջ ընդ մէջ նուագեց նուագախումբը: Ընկ. Ս. Բարսեղեան պարզեց Խանասօրի պատմական արժէքը: Խօսեցաւ նաեւ ընկ. Թորգ.: Ամուրդին մասնակցեցան բացի ընկեր-համակիրներէն, նաեւ «Ցուսաբեր»ի, Զ. Ո. Մ.ի, «Արմենիա»ի, «Թաթուլ», «Ցառաջ», «Արարատ» խումբերու եւ «Ցառաջ» օրաթերթի ներկայացուցիչները:

Կէս գիշերին ներկաները մեկնեցան բարձր տրամադրութեամբ:

Ցաւալի է, որ այս գաղութի մէջ մինչեւ հիմա չէ ընդհանրացած մեր օրերու հոյակապ օրերէն մէկը, փետրուար 18ը: Եթէ անգամ մը սկսի վստահ եմ, որ երիտասարդութեան համար նոյնքան ոգեւորութեան աղբիւրը պիտի ըլլայ որքան Խանասօրի արշաւանքը:

*** Հ. Մ. Ը. Մ.ը այս գաղութի լաւագոյն կազմակերպութիւնն է: Միշտ առողջ եւ գործօն: Այս անգամ չիշենք մ'խայն որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը գործունէութեան նոր շրջան մը սկսած է մանաւանդ կազմելով զանազան արուարձաններուն մէջ: Կազմակերպած փութպոլի խաղերը արդէն սկսած են ուշադրութիւն հրաւիրել: Իսկ ամենալուրջ ձեռնարկը բանախօսութեանց շարքն է, որ աւելի քան կարեւոր է մեր երիտասարդութեան համար: Առաջին բանախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Տօքթ. Գ. Տիրատուրեանի կողմէ: Նիւթն էր՝ «Վէներական հիւանդութիւնները»: Հ. Մ. Ը. Մ.ի բռնած ճամբան ուղիղ է եւ օգտակար: Ուրիշ աւելի մը, կը խոստանամ աւելի մանրամասնօրէն խօսիլ իրենց մասին: Առայժմ յաջողութիւն:

Ս. Թիւլենց

ՀԱՅ ԳԱՅԼՈՒԿՆԵՐՈՒ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Ֆրանսական խորհրդարանի նախկին անդամ եւ խաղաղութեան դատին պաշտպան Պ. Marc Sagnier՛ի՝ Bierv lle՛ի՝ դէպքը այս տարի եւս իր ծոցին մէջ համախմբեց հայ գայլուկներու խումբը եւ անոնց ծնողները:

Դղեակին պարզ և «կամաւոր» եւ կեղեցականը Ս. Գիրքը ձեռքը՝ կ'օրհնէ ժողովուրդը, որ եկած է խաղաղութեան հաւատքով ներշնչուելու:

Ժամերգութենէն ետք կ'ուզենք պտտիլ դղեակին շուրջ. կը հարցնենք դռնապանին — սխալեցայ կամ պուտղ մը ունին, այդ նոնց երգը աւելի ուժգին եւ չուն է:

Գիշեր մը հայ գայլուկ է պտիւ հաւաքոյթ մը սարքած է դղեակի սինեմայի շէնքին: Ներկաներու մեծ մասը Հայերէն հեռաւոր երկիրներէ եկած էին՝ ուրիշներ ալ փութացած էին՝ իւրաքանչիւրը երգեց իր երգը եւ արտասանեց կամ Ցերութիւն մը կար ամէնուն քին վրայ, հիւանդ հայ գայլուկներուն սիրելի Լեւոնիկը ներկայ չպիտի կրնար հանդիսին, խմբապետին քերը վերաւոր էին. շուարած էր քան, նուիրագործի կամաւորը, Ջապէս կը բարձրանայ լեռ, կը երկար ճամբայ մը, գիշերուան մէջէն եւ շալակին վրայ ցած հայ տղեկը՝ յաղթապան մտնէ սրահ:

Հայ գայլիկներու իւրաքանչիւրը կը ներկայացնէ հայ կտորներ իրենց կողմէ բասուած. օտարներն անոնց դնահատէին անոնց դերասանի եւ ճկուն ձեւերը եւ կանչ ընդունակութիւնները:

Հայ արեւուշներն ալ քիչ հետու մայրիներու խիտ ստակ բանակած են երեք վրայով. անոնց հիւրասէր սենեակները բաց էին ամէնուն առջեւ, ամէն կոկիկ. հոն ամէն իր՝ իր էր: Գիշեր մը գիւղն ամբողջ աքաուած էր անոնց բանակին կրակին շուրջ: Բոլոր ներկաներ թաց խոտերու վրայ նստած բոցավառ կրակը կը ճարտարապետական դաշտին մէջ, հայերէնով կատարուած կը գտնէին ցին զանազան դերեր մեծ յաջողութեամբ: Անձրեւը կը մաղուէր դարտօրէն, ոչ ոք կը շարժէր տեղէն, կէս գիշերը ճօտ էր, լորը թրջեր էին: Գիւղի ամբողջ եւ տեղացի բնակիչները լով բաժնուեցան բանակավայրի վերջին պահուն մխաին շրջապարը կատարեցին կրակին

Երեք շաբաթուան այս կուրծէն ետք գայլուկները դառնալու պատրաստութիւն տեսնեն: Դուն կանուխէն կապած են գոյքեր եւ անկողին Եղջերափողը վերջին անգամ հնչէ, բեռները կապած իրենց նակին կը սկսին իրենց «միւրով»ի յուզիչ երգերուն, Անանդին եւ գայլուկներուն սիրելի հարարուհին, հայ ծնողքներու տուցանելու համար պարտէզի ճպղիկներ ժողված եւ փ կազմել տուած է. «au Bierville au revoir»ի եւ անուշ երգը կը հոսի հայ ներու բերաններէն:

Կամաւորներու խմբակը

ՆԱԳԱՎՈՒՑ ՎԿՎԱՆՈՒՀԱՂՈ

ՑԱՍՈՒՆՔՈՎ ՎԱՀԱՆ ՎԱՀԱՆՅԱՆ

Ծանոթ եմ մեր բոլոր ա-
ռաջին ռեժիսորներին, որոնք
հանդիպել են իմ ճանապար-
հին։ Ոմանք ինձ ոչ մի բան
չեն սովորեցրել, ոմանք էլ
ինչ-որ բան են սովորեցրել
ինձ։ Ես ուզում եմ հիշել
նրանց բոլորին, որովհետև
ամեն մեկն էլ ինչ-որ բան է
տվել ինձ։

Ես ուզում եմ հիշել նաև
Ալեքսանդր Ռոմանովիչ Ար-
նոլդովին, որի հետ ինձ
հանդիպելու երջանկությունը
չեմ ունեցել։ Ես նրան միայն
տեսել եմ, երբ նա ներկա է
գտնվել իմ առաջին ներկա-
յացման վրա։ Ես ուզում եմ
հիշել նրան, որովհետև նա
ինձ ոչ մի բան չի սովորեց-
րել, բայց ինձ համար նա
ռեժիսոր է, որովհետև նա
ռեժիսոր է եղել։

Ես ուզում եմ հիշել նրան,
որովհետև նա ինձ ոչ մի
բան չի սովորեցրել, որով-
հետև նա ինձ ոչ մի բան չի
սովորեցրել, որովհետև նա
ինձ ոչ մի բան չի սովորեց-
րել։

— Ինչ եք ուզում ասել,
որ նա ինձ ոչ մի բան չի
սովորեցրել։ Ես ինքս չեմ
ուզում, որ նա ինձ սովորե-
ցնի։ Ես ինքս ուզում եմ
սովորել։ Ես ինքս ուզում եմ
սովորել, թե ինչպես չպետք
է սովորեցնել։ Ես ինքս ու-
զում եմ սովորել, թե ինչ-
պես չպետք է ռեժիսոր լի-
նել։ Ես ինքս ուզում եմ
սովորել, թե ինչպես չպետք
է ռեժիսոր լին

Հ. Յ. Դ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (քաղաք).— Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին ազգային հաւաքատեղին, 63 Rue de la République,

կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԷՐԷՆԿԻԻԼԵԱՆ

ՍԷՆ ԺԷՐՈՄ.— Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին,

կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՊՕՄՈՆ—ՍԷՆ ԺԻՒԼԻԷՆ.— Այս կիրակի իրիկուն ժամը 8ին, ազգային հաւաքատեղին,

կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 7ին, Ընկ. Վարուժանի բնակարանը,

կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ԼԱ ՍԻՈՒԹԱ.— Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ազգային հաւաքատեղին,

կը խօսի՝ Ընկ. Օ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Այս դասախօսական ժողովներուն կը հրաւիրուին համակիրները:

ԱՅՑ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ

Շապին Գարաֆիսարի եւ շրջ. Ռազմիկ Հայր. միութեան կողմէ Օգոստ. 30, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին: Մուտք գերեզմանատան Gambettaի դուռէն, 96 division.

Կը խօսին քաղաքական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները:

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները:

Լիոնի մէջ «ՅԱՌԱՋ»ի գործակալն է

Խ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«Յառաջ» ստանալ փափաքողներէ կը խնդրուի իրենց հասցէն շուտով յայտնել Պ. Խ. Մուրատեանի, 191 Cours Lafayette, Պ. Նշակոբեանի գրատունը կամ 202 Rue Boileau, Պ. Թիրեաքեանի ճաշարանը:

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընկերային դասախօսութիւնը վաղը Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Հայ Ակումբին մէջ: Կը խօսին ընկերները *Մեսրոպ Գուլումճեան* եւ *Վազգէն Շուշանեան:*

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Լիոնի Իզմիթցիներու իրաւօգնութեան միութեան Ս. Նահատակաց ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 2.30ին, Salle de Bibliothèqueի *մէջ: Կարեւոր օրակարգ եւ պարտաւորիչ ներկայութիւն:*

ԻՍԻԼԻԷ-ՄՈՒԼԻՆՕի Ա. ե. Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 241 Rue J. J. Rousseau. *բոլոր ընկեր-ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:*

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի ժողովուրդական Գրադարանը, վարձքով կուտայ վիպական, աղգագրական, եւ ամէն տեսակ գիրքեր: Ակումբը կը տրամադրուի նաեւ զանազան միութեանց ժողովներուն: Դիմել Երկուշաբթի, Երեքշաբթի, Չորեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկուններ ժամը 7—8.30, 206 Rue Duguesclin, Lyon.

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

ՄՏԱՑԱՆՔ

Թարաթ, Քէշ.— 35։
Անիէս, Ճեր.— 20։
Քուրթէզեան, Պ. Զ.— 38։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

5000 ՖՐԱՆՔ ՆՈՒԷՐ

Քէմախի վերի բագաւիճէն Խոսրով Էլպիկեան կը փնտռէ իր զաւակները՝ Ղազարոս, կաթիկ եւ Ազատուհի, նաեւ իր հօրեղբօրորդւոյն զաւակները՝ Աւագ, Մաթէոս եւ Յարիկ: Իմմիրի դէպքէն առաջ կաթիկէն լուր առնուած է Մալաթիայէն:

Կը խնդրուի Հալէպի հայրենակիցներու բարի օժանդակութիւնը: Ասոնց մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 5000 ֆր. նուէր եւ մէկ տարուան «Յառաջ»: Իմացնել H. Ghougassianի, 7 Rue Sanginelle, Mazagan, Maroc):

— Կը փնտռուի Ակնցի Միսաս Սէմէրճեան, հօր անուն՝ Առաքել. մօր անուն՝ Տիրուհի: Ընդհ. պատերազմին կը գտնուէր պուլկար բանակին մէջ, ուր հետքը կորսուած է: Իմացնել իր քրոջը Մարիամի Գըլլըրճեանի, 4 Rue Jouye-Rouve Paris (2)ի գրտնողին 200 ֆր. նուէր:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ, գաւմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւանդ. եւ վարիսի: Ամէնօր 9-12, 2-8, կիր. 9-12:*

EMPIRE Մէտիթ-Շօլ՝ 37 Av. Wagram

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

ֆիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամերը ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ETUDE DE Me BERNARD WAHÉ (պէռնէկվեան)

(11e année)

Licencié en Droit de la Faculté de Paris
Ancien élève de l'École des Hautes Etudes Sociales

JURISCONSULTE

Conseil juridique à la Défense Automobile et Sportive de Paris et à la Mutuelle Militaire

18, Rue Dauphine, Parie (6e) Tél. Danton 73 97

Կը ստանձնէ ամէն տեսակ դատական խնդիրներ, ինչպէս նաեւ փողոցի արկածներ, անձամբ կը պաշտպանէ առեւտրական եւ հաշտարար դատարաններու առջեւ, կուտայ certificats de coutumesներ. կը կատարէ ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման վերաբերեալ բոլոր գործողութիւնները. կուտայ խորհրդակցութիւններ ֆրանսական եւ միջազգային օրէնքներու մասին—ամէն օր, բացի կիրակի եւ տօն օրերէ, երեկոյեան ժամը 6—7 եւ անկէ դուրս ժամադրութեամբ:

ՇԱՆՕԹ.— Նկատի առնելով ներկայ տնտեսական ճգնաժամը, հայերու համար խիստ դիւրամատչելի պայմաններ կ'ընծայուին.

ՀԱՅԵՐ

ԱՅԼԵՒՍ ՎԱՐՁՔ ՄԻ ՎԱՃԱՌԷՔ

Անմիջապէս տէր եղէք գեղեցիկ հողաբաժնի մը, Սէվրանի կայարանէն 300 մէթր հեռու, փարիզէն (կար տիւ Նօրէն) 13 քիլօմէթր, 20 վայրկեանի ճանապարհ, օրական 150 շոգեկառք.

Լայն ծառուղիներու վրայ, ամէն դիւրութիւններով օժտուած հողաբաժինները՝ անմիջապէս շինութեանց ձեռնարկելու համար:

Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն: Օդասուն շրջան: Սէվրան քաղաքի ընդարձակումով ապագայի համար շահաւոր գործ:

Փոխարժէքը՝ վճարելի 6 տարուան մէջ փոքր մասնավճարներով, Հայ ընտանիքներու համար մասնաւոր կարգադրութիւններ:

Մանրամասնութիւնները ձրի ստանալու համար, գրել՝ Mr ANDRÉ ISAMBERT, 98 Rus Boileau, Paris (16) կամ դիմել՝ Հինգշաբթի, Շաբաթ օրերը կէսօրէ վերջ կիրակի ամբողջ օրը «AUX TRÉFLES», Ave. de Livry à Sevran (կայարանէն 300 մէթր հեռու):

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՋԱԹԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton 52—73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏՆՕՐԷՆ'ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՉԻՉԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու
Պատուոյ մէտալլ Փրանս. առողջապահ. Նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գերմանիշակագոյն, յատկապէս մրագոյն եւ ուէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԻՐՄԻԻ բոլոր կիրարկութիւնները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ գերազոյն ազդակներն են:

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն: Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):

Զղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէաճական, թեւադրական եւ ֆիզիօյտեան մէթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վէներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն:

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ՀԱՅԿԱ, ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ՁԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ ԱՆՑԸՆԵԼ, ԳՆԵՑԷՔ

ODEON — SEVA PARIS

ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՓԼԱՔՆԵՐԸ ԱՄԵՆԱԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

L. NICHANIAN

56 Rue Piat, Paris (20) Մէթրօ Պելվիլ

Ամառուան եղանակին ֆօնօները կը ծախուին ամենազեղչ եալ գիներով

ԵԹԷ ամսավճարով հող գնած էք եւ կ'ուզէք ամսավճարով տուն շինել, կը ստանձնենք շինութիւնը հետեւեալ պայմաններով: Տան ներսի մասը՝ փլաթը, իսկ դուրսի կողմը՝ ֆիպրօսիման, որ քարաշէն տան տոկունութիւն ունի եւ արտօնուած է քաղաքապետութենէն:

Մէկ սենեակ 3×4 մ. 4995 ֆրանք, 2 սենեակ 2×3 եւ 3×3 մ. 6395 ֆր., 3 սենեակ 3×3 մ. 9900 ֆր:

Ունինք նաեւ ծախու փոքր եւ մեծ հողաբաժիններ Փարիզի արուարձաններուն մէջ, կայարանի մօտ, ամսական 150 ֆր. ամսավճար: Մանրամասնութիւններու համար դրել՝ H. Hampartzoumian, Maison Maurice, 40 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (10).

Բաթալոկները կը ղրկուին ձրի:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅՈՒԾԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՀԻՃԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

Նուրի պէյ ըսաւ.

— Հիմա կարգը պէյերուն եկաւ: Թող պէյերուն ալ ծանօթացնեմ:

— Ո՞ր պէյերուն:

— Սուլթանին սենեկապետներուն:

— Ուրիշ օր մը կը ծանօթանանք ատոնց հետ, հիմա կը խնդրեմ որ թոյլ տաք մեկնիմ:

Եւ դուրս նետեցի ինքզինքս:

56.— ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՍԱՍԻՆ

1293 տարուան ռուսեւթուրք պատերազմը սկսաւ թրքական բանակներուն յաղթական արշաւով: Սակայն երբ Պալատը տպիտաբար միջամտեց զինուորական գործողութիւններուն, հրամանատարներուն մրցակցութիւնը պատճառ դարձաւ որ յաղթանակին փառքը խլէ Ռուսիան: Արդէն ռուսական բանակը անցեր էր Պալքանները: Գրաւեալ Պուլկարիոյ Իսլամները, թողլով իրենց երդիքն ու հողերը, կը գաղթէին դէպի Պոլիս: Ամէն դիշեր Բուձելիի շրջակարգով Պոլիս կը հասնէին գաղթականները կատարելապէս թշուառ, հազար հազարներով: Զանոնք կը զետեղէին խաներու, պարապ տուներու եւ մզկիթներուն մէջ: Գաղթը չէր վերջանար սակայն: Միւս կողմէ տուն ու մզկիթ չմնաց, տեղաւորելու համար զանոնք: Այնպէս որ գաղթականները մնացին Սիրքէճիի նաւամատոյցին ճօտ, աւերակներուն մէջ կամ հրապարակներուն վրայ: Անհրաժեշտ էր լուրջ եւ արագ միջոցներ գտնել, տեղաւորելու համար այս ամէնքը: Սայիտ փաշայի նախագահութեան առակ կազմուեցաւ յանձնախումբ մը, որուն կը մասնակցէին նախարարներ եւ աւագանին: Ձիս ալ քարտուղար նշանակեցին: Անշուշտ Նուրի պէյին յանձնարարականով:

Այս բարձր յանձնախումբը կը շարունակէր ժողով դումարել Հրապարակին վրայ, վրանի մը տակ, Երլաըղի մատենադարանին առջեւը: Օրը օրին որոշումներ կուտայինք եւ մէջոցներ ձեռք կ'առնէինք, գաղթականները տեղաւորելու համար մօտակայ գաւառներուն մէջ:

57.—ՍԱՅԻՏ ՓԱՇԱՅԻ ՀԵՏ

Օր մը յանձնախումբը որոշեց աղերսագիր մը խմբագրել, ապահովելու համար Բուձելիի գաղթական ժողովուրդին հանգստութիւնն ու փրկութիւնը: Ձեռագիր օրինակ մը պատրաստեցի եւ Սայիտ փաշային յանձնեցի: Ցեսայ որ ձեռագրիս եզերքը երկու վայրկեանի մէջ մատերով գրածէս աւելի երկար յաւելուածներ էր ըրեր, կարգ մը սրբագրութիւններ կատարելով բուն որոշումը ճշդեր էր: Հիանալի բան էր իր լեզուին յատակութեան հետ հաստատամտութիւնը, ինչպէս նաեւ արագ խմբագրելու կարողութիւնը, որ արտակարգ էր: Այն յղձնախուռն գաղթականները, որոնք խճողուած էին իրենց յատկացուած տուներուն մէջ, կը սպառնային Պոլսոյ հանրային առողջութեան: Ընդամէնը աւելի քան 100,000 հոգի էին անոնք, որոնք եթէ կարճ ժամանակի մը մէջ տեղաւորուեցան, ատիկա կը պարտին Սայիտ փաշայի:

Երբ յանձնախումբը ժողով դումարեր, գրեթէ միշտ Սուլթանը ունկնդրութեան կը կանչէր Սայիտ փաշան, որ անպայման 10 վայրկեանէն կը վերադառնար: Փաշան իմ մասիս շատ համակրալից վերաբերում մը ցոյց կուտար եւ քաղաքավար կը վարուէր: Ակնհայտ համարձակութիւն առնելով, իրեն յայտնեցի թէ ձանձրացեր էի իբրեւ զրական գործիք ծառայելէ օրթաերթերու տէրերուն ձեռքը, ուստի կ'ուզէի ինքնագլուխ թերթ մը լոյս ընծայել, եթէ խորհուրդ տար եւ արտօնութիւն ստանալու մասին իր մէջնորդութիւնը բերէր: Տարիքս փոքր էր, ըստ մեծուլի օրէնքին: Բայց այդ հազար տեսակ դժուարութիւն ցոյց կուտային անոնց որ թերթի հրատարակութեան համար խնդրագիր կը ներկայացնէին, եւ այս՝ հակառակ սակաւ նպաստական սկզբունքներու:

Այս պատճառով անկարելի էր բան մը յուսալ, եթէ ուղէի օրինակ ձեւով խնդրագիր մը ներկայացնել Պապը Ալիին:

Օր մը, երբ փաշան ունկնդրութեան կ'երթար, դուրս ելայ վրանէն պատրաստած աղերսագիրս յանձնեցի իրեն: Խնդրեցի որ ուժ տայ արտօնութեան: Զօրաւոր խոստումներ առի եւ բաժնուեցայ: Եւ սակայն փաշան վերադարձաւ Սուլթանին քովէն, բան մը չըսաւ ինծի: Արդեօք աղերսագիրս տալու վարանեցա՞ւ, թէ յանձնեց բայց մերժուեցաւ:

58.— «ԳԱՂԹԻ ԱՂԷՏԸ»

Պատերազմը վերջացած էր: Թուրք գերիներուն մեծ մասը վերադարձած էր Ռուսիայէն: Կազի Օսման փաշան եւ Փլեւնայի բանակին մեծ յաղթողը Պոլիս հասած էին: Դիշեր ցերեկ կը մտածէի այն ազդեցութեան մասին, զոր այս պարտութիւնը պիտի գործէր երկրին ապագային վրայ: Ամէն փաղանց կը վշտակրէի: Ներսէս արիւն կուլայի, տեսնելով այս անտուն գաղթականներուն թշուառութիւնն ու չարչարանքները:

Ուզելով այդ թշուառներուն փոքրիկ ծառայութիւն մը մատուցանել նոյն ատեն ցոյց տալ պարտութեան պատկառներն ու պատճառները, թատերգութիւն մը գրեցի, «Թէլաքէթը Հիճրէթ» (Գաղթի Աղէտը) խորագիրով: Ծանձնախումբ մըն ալ կազմեցի, հովանաւորութեամբ Կազի Օսման փաշայի, եւ ներկայացման հասոյթը որոշեցի յատկացնել գաղթականներ

(Շար.)

ՅԱՌԱՋ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ԲՐԱՆՍԱ	35 Ֆ.	70Ֆ.	140Ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 Ֆ.	200Ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Ե. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 276.236

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ
28
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
28 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1658 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԳԱՐՇԵԼԻ Է, ՊԱՐՈՆՆԵՐ

Մէկ շաբաթէ ի վեր Փարիզ կը գտնուի քաղաքացի Սահակ Տէր Գաբրիէլեան, Նախագահ՝ Հայաստանի գործավարներու խորհուրդին: Քաղքենի, ընթացիկ բացատութեամբ՝ վարչապետ կամ նախարարապետ:

Եկած օրն իսկ, Հայաստանի ներկայացուցիչը պարտք սեպեց յայտարարութիւններ ընել Փարիզի երեւանեան կոչնակին եւ ամբավար պաշտօնաթերթին: Յայտարարութիւններ, որոնք տեղեկութիւններ կուտան ծրագրուած ներգաղթի մասին:

Համաձայն այդ յայտարարութիւններուն, երեւան պիտի կրնայ անմիջապէս ընդունիլ վեց հազար հոգի, որոնց համար բնակարան պատրաստած են եղեր, «իսկ երկու ամիսէն տեղ պատրաստած կ'ըլլանք չորս հազարի համար եւս»:

Իւրաքանչիւր ընտանիք հինգ հոգի հաշուելով, տասը հազար հոգի պիտի ընդունին: Իւրաքանչիւր ընտանիքի տեղաւորման ծախքը հազար րուբլիէն՝ նախատեսած են երկու միլիոն րուբլի (մէկ միլիոն տոլար): Իսկ փոխադրութեան ծախքը պիտի հոգան արտասահմանի կազմակերպութիւնները,— բարեգործական, Հայր. Միութիւններ եւն.:

Այս հաւաստիքները արդէն թոցուցած են Երեւանի վարձու մունետիկներուն խելքը: Եւ չտես, գարշելի «ղալմաղալ» մը բռներ է հրապարակը:

Պ. Ս. Տէր Գաբրիէլեան ինքն է որ տուն կուտայ այդ ժխորին, ինչպէս Երեւանի, նոյնպէս եւ Փարիզի մէջ: Հայաստանի «վարչապետը» ինքն իրեն թոյլ կուտայ քաղաքականութիւն խաղալ գործի մը մէջ, որ ամէն բանէ առաջ լրջութիւն կը պահանջէ:

Երբ տակաւին Երեւան էր, պարտականութիւն սեպեց յայտարարել «Խորհրդային Հայաստան»ի խմբագրին.

— «Միջազգային բանուորութեան ֆայրենիքին մէջ տեղ չեն կրնար ունենալ Հայաստանի աշխատաւորութեան ու միջազգային բանուորական բանակի Թշնամիները, արիւնռուշտ իմպերիալիստներու վարձկան՝ դաշնակցական Թափթփուքները»:

Հազիւ Փարիզ հասած, եւ առանց ճանչնալու միջավայրը, նորէն կը յիշեցնէ.

— «Մենք կ'ըսենք որոշակի, Թէ ներս պիտի առնենք աշխատաւորներ, բանուորներ, գիւղացիներ եւ որակեալ, մասնագէտ տարրեր. ուրեմն այդ տարրերուն կը ՍԱՅ Նախօրօք խզել իրենց կապերը խորհրդային Հայաստանի ոխերիմ Թշնամի դաշնակցական կուսակցութեան ֆետ:»

Այսքանը արդէն բաւական է, որ լարուած ճախարակները պէս պէս ոստոստեն, ճռնչեն Երեւանի զոյնզգոյն բարեկամներն ու գործակալները, եւ իրենց կարգին քաղաքականութիւն խաղան:

Քաղաքականութիւն՝ տարագիր բազմութիւններու գլխուն: Անարգ խեղկատակութիւն մը՝ ի հաշիւ անճար աշխատաւորներու որոնք ուրիշ բան չեն ուզեր, եթէ ոչ հայրենիք, որոնք ուրիշ կարօտ չունին, բայց եթէ կարօտը հողին եւ արդար վաստակին:

Խոստովանեցէ՛ք, պարոններ, որ գարշելի է այս պատկերը: Աւելի քան գարշելի, Պ. Տէր Գաբրիէլեան:

Ներգաղթի «Ուքա՞զ» էք ստացեր Մոսկուայէն: Բարի: Աշխատեցէք իրականացնել:

Աշխատեցէք տանիլ ոչ Թէ տասը հազար, այլ հարիւր հազար:

Արժեցուցէք ձեր վարկն ու խելքը՝ ընդարձակելու, զօրացնելու համար հայրենիքը, կարելի եղածին չափ շատ աշխատաւորներ փրկելով օտարութենէ, անստուգութենէ, թշուառութենէ:

Այստե՛ղ է որ երեւան պիտի գայ ձեր արժանիքը: Մնացեալը՝ ճամարտակութիւն է եւ խուժանավարութիւն: Քաւի, որ կուգայ ու կ'անցնի:

Պ. Տէր Գաբրիէլեանի յայտարարութիւններէն կ'երեւայ որ ահագին պարտականութիւններ կ'իյնան արտասահմանի մարմիններու վրայ, գաղթականներու փոխադրութեան համար:

—«... Բայց միայն շոգենաւը բաւական չէ. կան անոնց պարենաւորումը ճամբու ընթացքին եւայլն: Ասկէ զատ պէտք չէ կարծել նաեւ, որ գաղթականները պաՅՈՒմ հասնելէ ետք այլեւս ամէն ինչ կը վերջանայ: Հայաստանի կառավարութեան յանձնելով այդ գաղթականները, պէտք չէ վերջացած նկատել արտասահմանեան կազմակերպութեանց պարտքը, անոնք պէտք է օժանդակեն Հայաստանի կառավարութեան, անոր գործը դիւրացնելու համար»:

Կառավարութիւն մը որ այս մտահոգութիւններն ունի և այս ակնկալութիւնները՝ արտասահմանէն, չի կրնար գոհացում գտնել խուժանավարութեամբ:

Ժամանակ է, վերջապէս, որ եկող-գացող «կոմիսարները բան մը սորվին: Բա՛ն մը մոռնան իրենց գիտցածէն, որ ոչ իմաստութեան «ալֆա»ն ու «օմեգա»ն է, ոչ ալ անպատճառ բարիք՝ հայ աշխատաւորութեան համար:

Ներգաղթի դիւրացումը կը պահանջէ հաւաքական, գործօն, ծաւալուն աշխատանք եւ վստահութիւն:

Ներգաղթը չի կրնար դառնալ ժենաշնորհ, առտուն կանուխ արթնցողին ձեռքը: Կամ նիւթ՝ շուկայիկ սակարկութեանց:

Եւ ո՛րեւէ իշխանութիւն, ինչքան ալ յաւակնութիւններ ունենայ, չի կրնար անվերջ պառակտուժ ստեղծել զանգուածներու միջեւ, առանց վնասելու հայրենիքին:

Քիչ կը աւելի լրջութիւն եւ պարկեշտութիւն, երբ անճար եւ անհաւբեր բազմութիւններու ճակատագիրն է մէջտեղ դրուած, «հարուածային կարգով»:

Շ.

ՍԵՐՏ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԱՇՆԱԿՑԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԻՋԵՒ...

«ԹԱՅՄՋ»Ի ՀՐԱՇԱՋԱՆ ՀԷՔԵԱՔՆԵՐԸ

Լոնտոնի «Թայմզ»ը երկար Թղթակցութիւն մը հրատարակած էր երէկ (27 օգոստոս), իր Թուրքիոյ Թղթակցէն: Խորագիրը՝ «ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՐ ՀԱՐԵՒԱՆՆԵՐԸ— ԵՐԿԻՒՂ՝ ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԵՆԷ»:

Տեղի անձկութեան պատճառով, այսօր կուտանք ամէնէն հետաքրքրական մասը, մնացեալը վերապահելով վաղուան.—

Կովկասի վերջին դէպքերը մեծ անձկութիւն կը պատճառեն Էնկիւրիի մէջ: Զանգեզուրի շրջանին մէջ խռովոտ տարածութիւններ բաժնուած են հայ դաղթականներու, եւ հայկական առանձին վարչական շրջան մը ստեղծուած է Ղարաբաղի գաւառին մէջ, որ նամանաւանդ մաս կը կազմէր Ադրբէյճանի: Պատճառը Թերեւս այն է որ խորհրդային իշխանութիւնը աւելի վստահութիւն ունի հայ գիւղացիներու քան Ադրբէյճանի Թուրքերուն վրայ, որոնք սաստ կապէս Թշնամի են համայնավարութեան:

Միւս կողմէ, կ'ըսուի Թէ Դաշնակ Կոմիտէն, որ հզօր է Հայկական Հանրապետութեան մէջ, սերտ եւ սիրալիր յարաբերութիւններ կը պահպանէ խորհրդային կառավարութեան հետ, եւ Հայերուն հանդէպ ցոյց տրուած շնորհը կրնայ արդիւնք ըլլալ այս գործակցութեան: Ինչ որ ալ ըլլայ պատճառը, Թուրքիա երկիւղով կը դիտէ ո՛րեւէ շարժում որ կը ձգտի զօրացնել հայկական ազդեցութիւնը իր սահմաններուն վրայ:

Ունենալով Հայեր՝ Թրքական սահմանագլուխի Կովկասեան եւ Սուրիական ափերուն վրայ եւ դժգոհ Քիւրտեր՝ սահմանին Թրքական կողմը, Թուրքիա իրաւունք ունի մտատանջուելու արեւելեան նահանգներու ապագայի մասին: Եւ զգուշական միջոցներ կ'առնուին: Այն իրաւասութիւններով մարզպանութիւն արեւելեան շրջանին մէջ եւ բարենորոգումներու ընդարձակ ծրագիր մը պատրաստուեցաւ 4 տարի առաջ: Այժմ կը ծանուցուի Թէ, արեւելեան նահանգներու Թուրք բնակչութիւնը պիտի զօրացուի 100,000 Թուրք գիւղացիներ փոխադրելով Պուլկարիայէն եւ Եուկոսլավիայէն:

ՓԱԽՈՒՍՏ ԿԱՐՄԻՐ ԴՐԱԽՏԷՆ

Ֆրանսական ընդհ. ապահովութեան գործակալները տէօնքերքի մէջ կը զբաղին ռուսիայէն փախած ռուսով մը, որ տէօնքերք ճասած է նաւու մը մէջ պահուըտելով, փախստականը անցած է Ալճերիայէն, Իտալիայէն, Գերմանիայէն եւ Պելճիքայէն:

Այս անձը որ կը կոչուի Պարգեւիչ, ֆեդինակած է քանի մը գրքոյկներ, *Տասներեք տարի խորհուրդներու ձեռքին տակ* եւ «ներկայիս ի՞նչպէս կ'ապրին խորհ. Ռուսիոյ, անոր բանտերուն եւ Թիարաններուն մէջ»:

*** Հինցած մակոյկով մը վեց ֆոգի ռուսիայէն փախած եւ վառնա եկած են ուժասպառ վիճակի մէջ: փախստականները երեք այր, կին մը եւ երկու տղաք են, որոնք տասը օր առաջ ռուսական եզերքներէն մեկնած են քանի մը օրուան պաշարով ու աիաւոր նեղութիւններ կրած են ծովուն վրայ, անօթի ու ծարաւ:

ԺԱՆՏԱՏԵՆԴՐ ԷՆԿԻՒՐԻԻ ՄԷՋ

Էնկիւրիէն կը ֆաղորդեն Թէ ժանտատենդը դարձեալ երեւան ելած է այնտեղ: Առողջապահական վարչութիւնը ֆիմնական միջոցներ ձեռք առած է: Այս առթիւ բոլոր տուներուն կոյուղիները կը ըացուին եւ մէջը ֆականեխական բաղադրութիւններ կը լեցուին:

Առ այժմ ֆիւանդութեան դէպքեր չեն արձանագրուիր:

ՋԷՋՈՒՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔՆԵՐ ՌՈՒՍԻՈՅ ՀԵՏ

Ռուսիոյ եւ Լեֆաստանի միջեւ, ոչ-յարձակման դաշինքի մը կնքման բանակցութիւնները կը կատարուին գաղտնօրէն: Ինչեւ ֆաղորդուեցաւ Թէ լեֆ կառավարութիւնը Մոսկուայի իր դեսպանին միջոցով դաշնագրի նախագիծ մը ներկայացուցած է Մոսկուա, սակայն դեռ պաշտօնական ո՛չ մէկ գեկոյց ֆաղորդուեցաւ այս մասին:

Միւս կողմէ, Մոսկուայի գերման դեսպանը վերադարձած է Պերլին, գեկոյց տալու Ֆրանքեւռուս բանակցութեանց եւ լեֆական նախագծի ֆետեւեանքով ստեղծուած կացութեան մասին: Իսկ Ռուսիոյ արտաքին գործավարը Լիտվինոֆ որ պիտի երթայ ժընեւ, կանգ պիտի առնէ Պերլին, տեսակցութիւն մը ունենալու ֆամար ֆուրցիուսի ֆետ:

Ռուժէն կառավարութիւնը որ տեղեակ է կատարուող բանակցութիւններուն, ուշի ուշով կը ֆետեւի անցուդարձերուն:

ԿԱՆԳԻ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻ ԿԼՈՐ ՍԵՂԱՆԻՆ

Սիմլայի մէջ, Հնդկաստանի փոխարքային հետ տեսակցէլէ վերջ, Կանտի յայտարարեց Թէ շաբաթ օր կը մեկնի Լոնտոն, մասնակցելու Կլոր Սեղանի խորհրդակցութեան: Տեսակցութենէն անմիջապէս վերջ, Կանտի վերադարձաւ Պոմպէյ: Փոխարքային եւ Կանտիի տեսակցութիւնը գոհացուցիչ արդիւնք տուած է: Այս մասին զեկոյց մը պիտի հրատարակուի:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԽՌՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երուսաղէմէն տրուած հեռագրի մը համաձայն, արաբական գործադիր կոմիտէն հրատարակեց գեկոյց մը, որով երեւան կը հանէ կառավարութեան գործադրած «տրակոնական» միջոցները՝ անդորրութիւնը պահպանելու համար Նապլուսի մէջ, ուր անցեալ կիրակի ոստիկանութիւնը զէնք էր գործածեր, ցուցարարները ցրուելու համար եւ վիրաւորեր երեք Արաբներ: Արաբական գործադիրը կը յայտնէ Թէ նման խիստ միջոցներ չպիտի արգիլեն Արաբները որ պաշտպանեն իրենց կեանքը:

Անդրյորդանանեան Արաբներու պատուիրակութիւն մը, ներկայիս կը շրջագայի Պաղեստինի զանազան քաղաքները:

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ ԿՐ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻՆ

Հռոմի մէջ գրոյց կը շրջի Թէ իտալական կառավարութեան եւ Վատիկանի միջեւ համաձայնութիւն է գոյացած, կաթոլիկ հաստատութեանց շուրջ ծագած հարցերուն մասին:

Ըստ այս համաձայնութեան, երիտասարդ կաթոլիկ հաստատութիւններն ու անոնց հովանաւոր մարմինները պիտի դառնան Թեմական կազմակերպութիւններ եւ Իտալիա պիտի ընդունի Թէ եպիսկոպոսներն իրաւունք ունին նշանակելու այն դերակատարները, որոնք պիտի զբաղին ֆաշխատակական երիտասարդ կազմակերպութեանց կրօնական դաստիարակութեան հսկողութեամբ:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ ԳՈՐԾԻ ՁԵՌՆԱՐԿԵՑ

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԱՆՀԱՇՏ ՊԱՅՔԱՐԸ ՄԱՔՏՈՆԸԼՏԻ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԴԷՄ

Իշխանութեան փոխանցումը արդէն կատարուած ըլլալով, Անգլիոյ նոր կառավարութիւնը գործի ձեռնարկեց, առաջին առթիւ իսկ, ուսումնասիրելով արտակարգ պիւտճէի ծրագիրը: Ուսումնասիրութիւնը տնտեսական ծրագրին գլխաւոր կէտերուն շուրջ՝ դահլիճին մէջ կատարեալ համաձայնութիւն կը տիրէ, ինչպէս կը հաւաստեն լաւատեղեակ շրջանակներ, շնորհիւ նախորդ դահլիճին հրաժարումէն առաջ, կուսակցութեանց պետերուն միջեւ կատարուած բանակցութիւններուն:

Նոր դահլիճը նշանակեց զանազան յանձնախումբեր, որոնց գործը պիտի ըլլայ քննել ելեւմտական եւ տնտեսական այն հարցերը, որոնք արագ լուծում կը պահանջեն եւ մշակել դարմանի առաջարկներ: Որոշուած է խորհրդարանի աշխատանքներու ընթացքին, յատկացնել կարգ մը օրէնքներու վիճաբանութիւնը եւ ամէնէն առաջ խորհրդարանին ներկայացնել ելմտական եւ տնտեսական այն միջոցները, որոնց վրայ դահլիճը կանգ պիտի առնէ մինչեւ սեպտ. 8:

Կ'ըսուի Թէ կառավարութիւնը խորհրդարանի լուծումը պիտի յայտարարէ այն ատեն միայն, երբ երկրին ելմտական կացութիւնը կատարեալ վստահութիւն ներշնչէ արտասահմանին: Քաղաքական շրջանակները համոզուած են Թէ դահլիճը իր առջեւ ունի երկարաշունչ աշխատանք մը, որ կրնայ տեւել մէկ տարի կամ աւելի: Ասկից զատ, նոյնքան կարեւոր գործ մըն է նաեւ Կլոր Սեղանի խորհրդակցութիւնը եւ նոր կառավարութիւնը որոշած է Հնդկաստանի մէջ վերահաստատել խաղաղութիւնը եւ թոյլ չտալ որ կրկնուին այն դէպքերը, որոնք ծագեցան կանտիի շարժման հետեւանքով:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԱՔՏՈՆԸԼՏԸ ՎՏԱՐԵԼՈՒ

Աշխատաւորական դահլիճին հրաժարումէն անմիջապէս յետոյ, Աշխատաւորականները եւ արհեստակցականները առանձին նիստեր ունեցան եւ իրենց խորհրդակցութիւնը վերջացուցին խառն ժողովի մը մէջ:

Այս խառն ժողովին մէջ միաձայնութեամբ տրուեցաւ որոշում մը, որուն ֆամաձայն, ո՛չ մէկ ջանք պիտի խնայուի, խորհրդարանին մէջ Թէ երկրին ամէն կողմերը, բուռն պայքար մղելու ֆամար ընդդէմ նոր կառավարութեան: Այս որոշումը, գնաֆատելով ֆրաժարած նախարարներու ընթացքը, կը յայտարարէ Թէ խորհրդարանի աշխատաւորականները պաշտօնապէս կը կազմեն ընդդիմադիր տարրը:

Լոնտոնի աշխատաւորական կազմակերպութեան կոմիտէն, առաջարկած էր Մաքտոնըլտի վտարումը ենթարկել Ընդհ. Խորհուրդի որոշման «իր անհաւատարմութեան պատճառով»: Առաջարկը նկատի չառնուեցաւ:

Այսօր միայն, Մաքտոնըլտի պարագան պիտի քննուի աշխատաւորական Գործադիրին կողմէ, նկատի առնելով անոր կուսակցութեան պետի եւ Գործադիրի անդամի հանգամանքը:

Մաքտոնըլտ անձնական նամակ մը ուղղելով աշխատաւորական երեսփոխաններուն, կը բացատրէ իր ընթացքին տուն տուող պատճառները:

Թուրֆիոյ օդանաւային տուժիղը

Պոլսէն, «Թան»ի Թղթակիցը կը գրէ Թէ Թէեւ յառաջիկայ տարուան ֆամար, պատերազմական օդանաւորդութեան յատկացուած վարկը 1,840,031 ոսկի էր, սակայն այդ գումարը բարձրացուցած են 3,456,814 ոսկիի: Ասով կը ֆաստատուի Թէ ֆակառակ պատերազմական վարկերու կրճատման, Թուրքիա որոշած է զօրացնել իր օդանաւային տորմիղը: Թուրքիա ամէնէն աւելի նախընտրութիւն տուած է ֆրանսական օդանաւերու: 122 պատերազմական օդանաւերուն վրայ 69ը ֆրանսականն են, 20ը չեխոսլովաք եւ 33ը հայթայթուած են զանազան երկիրներէ:

Թուրքիա ներկայիս բանակցութեան մէջ է իտալական գործարաններու հետ, 16 չրասաւառնակներու հայթայթման համար: Գործը արդէն վերջացած պիտի ըլլար, եթէ Թուրք օդանաւային վարչութիւնը եւ նաւորդները չպահանջէին որ սաւառնակները օժտուած ըլլան ֆրանսական Իսփանո-Սուիչա շարժիչ մեքենաներով: Իտալացիները ասոնց տեղ կ'առաջարկեն 750 ձիու ուժով իտալական շարժիչ մեքենաներ: Թուրքերը կը պնդեն իրենց պահանջին վրայ:

Հրաժարում խորհրդային գործավարներու

Մոսկուայի մէջ գրոյց կը շրջի Թէ խորհրդային չորս գործավարներ հրաժարական տուած են: Ասոնց մէջ է, կ'ըսուի, նաեւ Միկոյեան:

ԳՈՂ ՀԱՅ ՄԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Մարսէյլի մէջ, ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Հայ մը Ստեփան Շուշանեան, 43 տարու, որ վաճառատուն մը գողութիւն էր ըրեր:

Ստեփան Շուշանեան որ կը կարծուի Թէ Թուրիզցի է, յանձնուած է դատական իշխանութեան, ոստիկանատան մէջ հարցաքննութեան մը ենթարկուելէ վերջ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՄԻԱՍՆԻԿԵԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Անոնք, որ կը հետեւին Հայաստանի կառավարական կազմին շրջունակական փոփոխութիւններուն, կը տեսնեն թէ պաշտօնի գլուխ կ'անցնին ոչ միայն անոնք որ քիչ մը «ռուսասէր» են, այլ նաեւ անոնք, որ «նոր բոլշեւիկներ» են։ Այսօր «Խ. Հայաստան» թերթին մէջ անունն իսկ չէք գտներ այն «հին բոլշեւիկներուն», որոնք պատրաստուած մարդիկ էին, խոր հմտութիւն ունէին և մտայնի պաշարու ժամանակ մը անհրաժեշտ էր կուսակցական երկար «սթաժ», հիմա ոչ։ Նոր բոլշեւիկները դիւրութեամբ կը գրաւեն այժմ բոլոր դիրքերը, առանց պայմանագրական սթաժի եւ առանց մտաւորական պաշարի։ Երիտասարդներ են անոնք, որ չկրցան դպրոց տեսնել։ Եւ հիմա, երբ պէտք է ցոյց տալ բանուորներուն ու գիւղացիներուն թէ իրենցմէ որ եւ է մէկը կրնայ կառավարական բարձրագոյն դիրքերուն կանչուիլ, երիտասարդները, տակաւին խակ ու անփորձ, դիրքի կը բարձրացնեն ամէն օր։ Չի բաւեր սակայն փառասէր ըլլալ, գրաւելու համար նման դիրքեր։ Անհրաժեշտ է նաեւ վարել գիտնալ գործերը։ Ի՞նչ դիւրին բան, եւ ի՞նչ հանճարեղ միջոց, — Մոսկուա ամէն մեծ պաշտօնատարի կողքին նշանակած է «մասնագէտ» Ռուս մը, իբրեւ օգնական կամ խորհրդական։ Ուրեմն, գործերը կը վարեն այդ «մասնագէտները», բայց ժողովուրդին ցոյց կը տրուի թէ սա՛ երիտասարդ բանուորն է, որ կը վարէ գործերը։ Այս հանճարեղ դիւրը, որով Մոսկուա դուրս քշեց հին բոլշեւիկները եւ երիտասարդներ դրաւ անոնց տեղը, մեկնաբանութեան չի կարօտիր։ Չէ՞ որ երիտասարդները գործէ չեն հասկնար։ Մասնագէտ չեն։

Բայց ո՞ւր են անոնք, որ պատրաստուած էին, պաշար ունէին և կարողութեան տէր էին։

Այսօր փաստ է, որ չկան մէջտեղը, այդ «հին բոլշեւիկները»։

Անոնցմէ էր Ալեքսանդր Միասնիկեան, պատրաստուած, խոր հմտութեան եւ պաշարի տիրացած։ Օգնաւով ճամբորդութեան մը ընթացքին՝ ինկաւ ու մեռաւ (1925)։ Չեմ գիտեր թէ ի՛նչ կը մտածեն իր ընկերները, որոնք ողջ են, կ'ապրին բայց անկիւն մը նետուած։ Ի՞նչ հաւատքով, ի՞նչ յոյսերով, եւ ի՞նչ խանդավառութեամբ ողջունած էին «կարմիր արշալոյսը»։ Կը մտածե՞ն, վերջապէս, թէ հիւսիսային աշխարհակալին ներկն է միայն փոխուած։

Նորերը գիտենք ու կը ճանչնանք։

Ներկայացնենք հիներէն մէկը, Ա. Միասնիկեանը, որուն կեանքին, մտածումներուն ու ցանկութիւններուն առարկայական պարզաբանումն իսկ, բաղդատութիւնով մը Հայաստանի ներկայ կացութեան հետ, կընայ տիպար դաս մը, թելադրական դաս մը դառնալ շատերուն համար։ Կը հետեւիմ Ծոլակ Խանդադեանի գրքոյկին, «բնոյթագրման փորձին», որ կը ներկայացնէ Միասնիկեանը իր զանազան արտայայտութիւններով։

* * *

Ի սկզբանէ էր Հ. Յ. Դաշնակցութիւն։

Երբ Միասնիկեան, 1904ին, Մոսկուայի Լազարեան Ճեմարանը կը մտնէ, դաշնակցական էր արդէն։ Նախիջեւանէն Մոսկուա կը հասնէր Աւետիք Իսահակեանի յանձնարարականով.

— Շատ լաւ տղայ է, պատրաստուա՛ծ։

Այստեղ կ'ուսանէին Վահան Տէր Գրիգորեան (քանաստեղծ Տէրեան), Պօղոս Մակինցեան, Ծոլակ Խանդադեան եւ ուրիշներ։ Խանդավառ երիտասարդներ բոլորը։ Կը կարդան Բաֆֆի, Ահարոնեան։ Բոլորին մտածումը կեդրոնացած է քրքական Հայաստանի ազատագրական շարժումներուն վրայ։ 1905ին Վահան Տէրեան եւ Պօղոս Մակինցեան քննութիւն կուտան եւ կը մտնեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ։ Անմիջապէս կը դրկուին Շիրակի շրջանը։ Անօթիի պէս կը կարդան Բելինսկի, Պիսարեւ, Մարքս, Զուպրով, Էնգելս, Լասալ։

Թիֆեռնիկնե՛ր բոլորը, նոր ծաղիկ են տեսեր։ Եւ ահա կը մուտնան հայկական իրականութիւնը։ 1906ին Միասնիկեան կը հրաժարի Հ. Յ. Դաշնակցութենէն եւ կը մտնէ Ռուսաստանի Սոցիալ Դեմոկրատ Բանւորական կուսակցութեան մէջ։ Այնուհետեւ իր կեանքին լծակն ու միակ խէալն էր մարքսիզմը։ Տերեան եւս անդամագրուած էր նոյն կուսակցութեան, բայց չէր կրնար հանդուրժել մարքսիստներու ամէն բան մարքսիզմով բացատրելու յատկնութիւններուն։ Ծուղիչ ձայնով մը, կը կրկնէր շարունակ.

— Ի՞նչ գիտէ մարդը... ի՞նչ գիտէ մարդը...

Վ. Տէրեան անլուծելի կը համարէր կեանքը, որ հարցերու եւ մթին հանելուկներու հանդոյց մը կը թուէր իրեն։ Ու ջղագար, սուր ձայնով մը, երբեմն կոպիտ, երբեմն հանդարտ, հարց կը տեղար Միասնիկեանի գլխուն.

— Կամքի ազատութիւն... ազատութեան թագաւորութիւն... անհատ, բարոյական, գեղեցկագիտութիւն, պատճառապաշտութիւն... ի՞նչպէս լուծել, ի՞նչպէս բացատրել...

Միասնիկեան, ժայռի անտարբերութեամբ, կը պատասխանէր.

— Կարդացե՞լ ես Մարքսի «Կապիտալը», կարդացե՞լ ես Էնգելսի «Անտի-Դիւրինգը», այնտեղ ամէն ինչ կայ, պատասխանները քո բոլոր հարցերին...

— Ա՛յ, դու կարդացել, իւրացրել ես, չէ՞, դէ՛, բացատրիր, պարզաբանիր։

Ու վէճի կը բռնուէին։ Տէրեան չէր գոհանար Միասնիկեանի բացատրութիւններով, կը զայրանար, ջղայնօրէն եղունգները կը կրծէր, երբեմն ալ կը հայհոյէր։ Քիչ յետոյ կը հաշտուէին թէյասեղանին շուրջ, ցնոր «ճակատամարտ»։

Ամէնէն ծանր վէճը... սիրոյ մասին էր։

Միասնիկեան կը տերժէր զգայավարութիւնը (sent mentalisme)։ Դէմքն իսկ ցոյց կուտար յուզական արտայայտութեանց բացակայութիւնը իր մէջ,— «մի կողմից կիսագանդուր, գեղեցիկ, սեւ մազերի շրջանակում ամուր նստած, արտայայտիչ աչքերը, խիստ եղերագծած շրթունքները, որոնցից ներքինը Ափրիկացի էր յիշեցնում, եւ հռոմէական յամառ ծնօտը, միւս կողմից թէեւ ոչ խոշոր, բայց ամուր կառուցած մարմինը, ընդհանուր առմամբ թողնում էին հաստատուն, լաւ կոփուած շէնքի տպաւորութիւն։ Առելութիւնը դէպի ճոռոմ նախադասութիւնը, հանդիսաւ քայլուածքը, խօսելու պարզութիւնը, ինքնագոհութեան մեծ կարողութիւնը դարձնում էին նրան այնպիսի բնաւորութիւն, որի մասին հայ ժողովուրդն ասում է,— Ծո՛վ է, Ծո՛վ...»։

Եւ այս կամակոր մարդը, խրելով մարքսիզմին մէջ, իր «օրթոդոքսիան» աւելի հեռուները տանելով, գրեթէ կը մերժէր սէրը։

— Մարքսիստը չի կարող սիրել կնոջ եւ ամուսնանալ։

Տէրեանի համար անհանդուրժելի էր այս։ Եւ «Հրաշք-աղջկայ» երգիչը իր հոգւոյն բոլոր ուժովը կը յարձակէր Միասնիկեանի վրայ.

— Ի՞նչպէս կարելի է ապրել առանց կնոջ, առանց սիրոյ։ Ի՞նչպէս կարող է մարքսիզմը ժխտել սէրը։

Եւ օր մը, աչքերը պայծառութեամբ եւ ուրախութեամբ շողացին, երբ լսացաւ թէ Կարլ Մարքսն ալ պաշտելու աստիճան սիրե՛ր էր կինը, որուն սիրային ոտանաւորներ ալ նուիրեր էր։

Սակայն սէրը պաթոլոգիան համնած էր նաեւ Միասնիկեանը։ 1908ին, իր նամակներուն մէջ կը յայտնուի սիրոյ տառապանքը։ Այսպէս կը գրէ բարեկամի մը.

— Իմ դրութիւնս շան դրութիւն է ուղղակի, ոչ փող, ոչ սեռնակ, ոչի՛նչ, թափառում եմ շարունակ, սակայն ամէն օր էլ կանոնաւոր կերպով յաճախում են բայոնները, մեր թէորիան այստեղ չի կիրառւում արդէն, ըստ տնտեսական դրութեան չէ, որ ես այժմ կարողանում եմ աշխատել։ Սակայն ներսումս կատարեալ մի տրագեդիա է տեղի ունենում, առարկայական եւ ենթակայական աշխարհներս տարուբերւում են...»։

Օր մը վերջ կը գրէ. «Ես զբաղուում եմ անտանելի դրութեան մէջ, ներքինս փոթորկւած է, չեմ իմանում թէ կը հնա՞մ բազուում, որովհետեւ չեմ կարող տանել»։

Կը սիրէր հրեայ աղջիկ մը, որ սաստիկ կը չարչարէր զինք,— «ուղղակի մեռնում եմ, տրամադրութիւնս դժոխային է» կը գրէր ամիս մը յետոյ։ Եւ կը խոստովանէր, որ լացի՛ր է կարղալով Տէրեանի սիրային սա տողերը.

Դու անիոգ նայեցիր իմ վրայ,
Ու անցար քո խաղով կանացի,
Ես քեզնից դառնացած հեռացայ,
Ես քեզնից հեռացայ ու լացի։

Այսուհանդերձ, կ'ըսէ Խանդադեան, Միասնիկեանի կեանքին մէջ միջադէպ մըն էր այս սիրահարութիւնը։ Ճիշդ է, ետքէն ամուսնացաւ, զաւակ ալ ունեցաւ, բայց ոչ իբրեւ ամուսին եւ ոչ իբրեւ հայր՝ երբեք չփոխեց իր կեանքը եւ նուիրուեցաւ «գործին», նոյն սառնասրտութեամբ եւ նոյն ատելութեամբ դէպի յուզման եւ զգացման հանդէպ։

Ցաջորդով կը ներկայացնենք իր «գործը», որպէսզի կարելի ըլլայ եզրակացնել թէ այդ իր «գործին» ներկայ վիճակը որքա՞ն տարբեր է իր երեւակայածէն, յուսախաբ ըլլալու աստիճան։

ՇԱՒԷՆ

ՅԱԻԵՐԺԱՑՆԵՆՔ ԱԴԱՄԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԸ

Հայկական թատրոնի ամէնէն մեծ աստղ՝ Պետրոս Ադամեանի մահուան յետոյ քառասուն տարի է ինչ, կցկտուր տեղեկութիւններով միայն գոհացած՝ շարունակ հոլովում ենք Ադամեանի անունը։ Չենք ուզում նեղութիւն կրել մեր ամէնէն տաղանդաւոր արուեստագէտի կեանքի եւ գործունէութեան մասին հայ եւ ռուս մամուլում նշանաւոր արուեստագէտների եւ թատերական քննադատների ուսումնասիրութիւններից մէկ ժողովածու կազմել։

Այս մեծ բացը մասամբ գոցելու համար, ներառեալ Ա. Շահխաթունին քրքրելով Փարիզի ռուսական Տուրգենեվեան ձոխ գրադարանը, յաջողել է Ադամեանի Կովկասի եւ մանաւանդ Ռուսաստանի բոլոր մեծ քաղաքներում ունեցած փայլուն յաջողութիւնների մասին, ռուսական թերթերից շատ արժէքաւոր եւ պատմական քաղուածքներ անել։ Իր այս ուսումնասիրութեանց վրայ աւելացնելով հայկական աղբիւրներից եւս մի շարք կարեւոր տեղեկութիւններ, Պ. Շահխաթունին, սրանից մօտ երկու ամիս առաջ, Գրական Ակումբում, Պետրոս Ադամեանի մասին տւեց մի շատ հետաքրքրական բանախօսութիւն, եւ արժանացաւ ներկաների անկեղծ գնահատանքին։

«Սիփան» երգչախումբի վարչութիւնը, վերջերս սկսել է կազմակերպել իր համեստ ուժերով գրական-գեղարուեստական ցերեկոյթներ, ընդհանէը երկու ֆրանք մուտքով։ Այս պարբերական ցերեկոյթների մէջ, բացի Սիփան երգչախմբի խմբական երգերից, թէ երգչախմբի անդամ-անդամուհիների, հրաւիրւած արուեստագէտների և թէ հանդիսականների կողմից լինում են ճներգ, նւագ, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն, ինչպէս նաեւ հայկական, ռուսական եւ եւրոպական պարեր։

Անցեալ կիրակի էլ շատ յաջող անցաւ ցերեկոյթը։ Բացի Սիփանի խմբական երգերից որ ղեկավարեց Սաքօ Յակոբեանը եւ մեկն էլ Նշան Սերգոյեանը, տեղի ունեցան մեներգ, արտասանութիւն, նւագ եւ պարեր։ Իսի-լէ-Մուլինօի Եփրատ նւագախումբը սիրայօժար իր քոյր խմբի կազմակերպած ցերեկոյթին բերեց իր մասնակցութիւնը։ Տիկ. Մաշա Սուրբաեանը դաշնակի վրայ նւագելով երգեց «Աչեր սեւորակ»ը եւ «Ա՛յ Սաբեր»ը։

Հեռաւոր Ջաւախից եկած Պ. Կարապետեանը, բացի այն որ գնել էր Սիփան երգչախումբի տոմսակներից տասը հատ, հայկական ջերմ ծիծաղի մէջ գեղարուեստական մեծ հաճոյք ստանալով, Սիփանին նւիրեց հինգ անգլիական ոսկի եւս։

Բայց ինչ որ անջնջելի կը մնայ ներկաների յիշողութեան մէջ, այդ Ա. Շահխաթունիի բանախօսութիւնն էր Պետրոս Ադամեանի մասին։ Իրեն յատուկ պատկերաւոր ոճով եւ մտածելի լեզուով, մօտ 2 ժամ, Պ. Ա. Շահխաթունին կարողացաւ ներկաների ուշադրութիւնը լարուած պահել եւ խորունկ ապրումներ պատճառել, երբեմն ուրախ, երբեմն էլ տխուր։

Կարելի է մէկ երկու սիւնակով «Ծառաջ»ի ընթերցողներին տալ Պ. Շահխաթունիի հետաքրքրական բանախօսութեան կարեւոր մասերը, բայց սրանով ոչ Շահխաթունին եւ ոչ մեկը մեղանից կատարած կը լինենք մեր պարտականութիւնը հանդէպ Ադամեանի։

Գոնէ իր մահուան քառասնամեակի առթիւ, պարտք սեպենք մի ջոցներ ստեղծել եւ կարող անձերի միջոցով ի մի ժողովել նրա մասին գրւած եւ անգիր բոլոր տեղեկութիւնները ու աշխատութիւնները եւ առանձին պատկերազարդ գրքով յաւերժացնել Պետրոս Ադամեանի անմահ յիշատակը։

Արդ, կ'առաջարկէի այս տարի մեր Մշակոյթի Օրը նւիրել Պետրոս Ադամեանի մահուան քառասնամեակին։ Լաւ կը լինէր որ ոչ միայն Փարիզում, այլ եւ բոլոր հայկական գաղութներում տօնէին քառասնամեակը, բոլոր հայկական թերթերը տօնի օրը յատուկ էջեր նւիրէին Ադամեանի յիշատակին, անձնական յուշերով, տեղեկութիւններով, ինչպէս նաեւ հայ եւ օտար մամուլում լոյս տեսած նիւթերից օգտւելով։

Բոլոր գաղութներում «Մշակոյթի Օր»ւայ հանդէսից գոյացած հասոյթը պէտք է դնել Փարիզում մի յանձնաժողովի տրամադրութեան տակ, որի պարտականութիւնը պէտք է լինի գործադրել բոլոր հնարաւոր միջոցները եւ Ադամեանի կեանքի ու գործի մասին լոյս ընծայել մի բովանդակալից աշխատութիւն։ Որպէս զի մեր ժողովրդական բոլոր խաւերում մուտք կարողանայ ունենալ, Ադամեանի գրքին պէտք է շատ մատչելի գին նշանակել։ Հայերէն հրատարակելուց յետոյ, յանկալի է գոյացած հասոյթով ձեռնարկել Ֆրանսերէն, անգլիերէն, գերմաներէն կամ ռուսերէն լեզուներով եւս հրատարակել։

Մեր բեմական արուեստագէտների մէջ կարելի է ասել որ Պետրոս Ադամեանը ամէնէն տաղանդաւորն է։ Նոյն իսկ աշխարհիս ամէնէն քաղաքակիրթ ազգերի մէջ մեր Ադամեանը, որպէս արուեստագէտ, եղակի դէմքերից մէկն է, որի մասին զժբախտաբար թէ մենք եւ թէ քաղաքակիրթ ժողովուրդները շատ քիչ բան գիտեն։

Թէեւ քառասուն տարի է ինչ, Պետրոս Ադամեանը թաղած է Պոլիս. Շիշլիի գերեզմանատունը, բայց եւ այնպէս մեր սեղուհ պարտականութիւնն է յաւերժացնել նրա անմահ յիշատակը եւ թոյլ չտալ, որ իրագործւի Ադամեանի Գամառ-Քաթիպային ասած այն խօսքը, թէ «Դերասաններիս մահից յետոյ, ժողովրդը մեղ մոռանում է»։

Ի պատիւ Կոմիտաս վարդապետի կազմակերպւած երգահանդէսից յետոյ, հերթը Պետրոս Ադամեանինն է։

ԲԵՆՈ

ԱՆԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՄԷՋ

ԱԻԱԶԱԿՆԵՐԸ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ ՍԱՆՁԱՐԶԱԿ

Հալէպի Թուրքերէն «Թէգաւտիւմ» Թերթը կը գրէ.—

Դրացի հանրապետութեան մէջ, (Թուրքիա) էթէնները ամէն տեղ աւազակութիւններ կ'ընեն, արիւն կը թափեն, կողոպուտներ կ'ընեն եւ ապստամբական շարժուձեւեր կը հանեն։ Կառավարական շրջանակները շատ կը մտատանջուին այս կացութեամբ։

Այս կացութեան պատճառներն են ժողովուրդին տնտեսական սուր տագնապն ու կրաւարութեան հանդէպ անուցած անվստահութիւնը։ Շատեր անօթութեան հետեւանքով աւազակութիւն կ'ընեն եւ կը գոհացնեն իրենց անօթութեան պահանջները։

Իսկ ամէնէն կարեւորը այն է որ կառավարութեան Թշնամիները, որոնք ներկայ գէշ վարչաձեւէն դժգոհ են, չեն կրնար հանդիստ եւ անգործ մնալ եւ միշտ կ'ուզեն խռովութիւն հանել։ Անոնք կ'աշխատին կառավարութեան հանդիստն ու խաղաղութիւնը վրդովել։ կը ջանան բազմացնել ամէն ապստամբութիւններն ու աւազակութիւնները։

Էթէնները Րէյհան եւ Արաբատ լեռներուն, Մանիսայի ամառանոցներուն եւ Մէվէրէկի եւ Բլանըքի անտառներուն մէջ հետզհետէ զօրացած եւ բազմացած են։ Ատանայի եւ Քիլիսի շրջաններուն մէջ շատ ընդարձակ տարածութիւններ գրաւած են ապստամբական եւ աւազակային դէպքերը։ Գիւղեր եւ քաղաքներ ենթակայ են անոնց յարձակումներուն եւ կողոպուտին։ Շատեր կը ժողովուին անխնայ։ Այդ աւազակախումբերէն մէկը շատ յանդգնօրէն ժամ է Մէվէրէկ քաղաքը եւ օր ցերեկով շուկաներու մէջ պտտելով, սպառնացած է բոլորին հաւաքել իրենց տեղերէն։ Վերջը աւազակները մի քանի տասնեակ ձիաւորներով մը ժամ են անոնք։ Ամէն մէկը տեսած է Ուրֆան երեսփոխանին տղան, Մունէ Էմին պէյը որ նստած էր ամէն վրայ։ Իսկոյն կանչելով ընկերները, կը յայտարարէ։

— «Տեսէք այս ստորին բարքը որ պատճառ եղաւ պետերուն ձերբակալման. էր որ լուր տուաւ կառավարութեան եւ բռնել տուաւ»։

Վերջը աւազակները ամէնքն ալ նետաբար յարձակելով, տեղը սպաննեցին Մունէ Էմին պէյը։

Կառավարական ուժերը կողմէ շարժման մէջ կը դրուին եւ կը ղրկուին կռուելու անոնց դէմ. քէմալիստ Թշնամին Ապտիւլրահման Աւնի պէյ իր խումբով մեռցին խուժ մը կ'ունենայ կառավարական ուժերու հետ, որու ջոցին 18 աւազակներ եւ զինուորներ կը սպաննուին։ Կռիւները կ'ընդարձակուին երկարատեւ բախումներ կ'ունենան հրոսակներու եւ ուրներու միջեւ, մերթ հրկախուժքերու եւ մերթ զինուորներու յաղթութեամբ։

Ատանայի եւ Քիլիսի շրջաններու ապստամբութիւնը շատ բուռն եւ սաստիկ ըլլալով կառավարութիւնը կարեւոր ժեր ղրկած է եւ ժողովուրդը հրահանգած է պարպել իրենց տուներն ու խանութները, որ մէջ պիտի բնակին զինուորները։ Այժմ բոլոր մեծ հատուածներէն եւ շէնքերու մէջ ուրներ լեցուած են այդ շրջաններու մէջ։ Շատ մը տեղեր տեղագրական վիճակ յարմարուած է։

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԽԼԻՐԴԻՆ ԲՈՒԺՈՒՄԸ ԿԱԶԻ ՆԵՐԱՐԿՈՒՄՈՎ.— ԿՈՑՐԸՐ ՊԻՏԻ ՏԵՍՆԵ՞Ն.— ՀԱՐԲՈՒԽԻ ԴԻՄ.— ՀՍԿԱՑ ՕԴԱՊԱՐԻԿ ՄԸ.—

Փրոֆ. Նիվիտոմսքի կը կարծէ գտած ըլլալ խլիրդը (քանսէռը) բուժելու միջոցը, մանրադրոր կազի մը ներարկումով։ Այս կազը կը գտնուի Ատրպատականի մէջ եւ ծանօթ է նաֆթալան անունով, որ տեղական լեզուով կը նշանակէ «սուրբ նաւթ»։—

Տեղացի ժողովուրդը դարերէ ի վեր ծանօթ էր այդ նաւթին բուժիչ յատկութիւններուն, մորթի, վէրքերու սպիացման, յօդացաւերու եւն. համար։

Ընդհ. պատերազմէն առաջ, գերմանացիները հետաքրքրուեցան նաֆթալանով, սակայն միայն վերջերս էր որ փրոֆ. Նիվիտոմսքի փորձեց այդ բնական արտադրութիւնը գործածել խլրդային ուռերու դարմանումին մէջ։ Կ'ըսուի թէ իր աշխատանոցին մէջ մուկերու վրայ կատարած փորձերը հրաշալի արդիւնքներ տուած են։

Փրոֆ. Նիվիտոմսքի կը խորհէր ժամերս Մոսկուայի մէջ իր աշխատանքներու մասին գիտական զեկոյց մը հրատարակել։

** *Այս օրերս միջին Եւրոպայի մէջ օրուան հրատապ հարցն է աւստրիացի հռչակաւոր գիտուն փրոֆ. Յ. Կառթըլկրուպէռի բանախօսութիւնը, որուն նիւթն է «ցեսդոդութիւնը իբր ելեկտրական երեւոյթ»։—*

Ցիշեալ գիտնականը կարգ մը ճշդումներ ընելէ ետք, կը յայտարարէ թէ իր գիւտին շնորհիւ այսուհետեւ կոյրերը պիտի կրնան տեսնել։ Իր տեսութիւնները աւելի ընդարձակ կերպով ահաժանելու համար, դիտաւորութիւն ունի մօտերս գիրք մը հրատարակել «Լոյսի աւետարանը» խորագիրով։

Տրուած բացատրութիւններէն առայժմ սպասիլը միայն կարելի եղած է հետեւցնել լուսաելեկտրական բջիջի շնորհիւ, լոյսի ճառագայթուն ձեւափոխութիւնը կրնայ դրդռել տեսողական ջիղը, հետեւանքով այս վերջին վիճակի պիտի ըլլայ ուղղունելու պատկերը։

Տօքթ. Կարթըկուպէռ որ է իր փորձերը կատարել վի նայի հիւանդանոցի մը մէջ։ բաւոր կոյրեր անձկութեամբ կը սպասեն որ օր առաջ կանութիւն գտնեն այս տարածուած չարիքը։

** *Ամերիկայի մէջ, դիկան հիմնարկութիւններու լաղրութեամբ, կարգ մը ժբժիշկներ ձեռնարկած են պայքար մը մղելու հարբուղդէմ։*

Ճօն Հօփքինսի քննութիւն սովորական հարբուխը արդէ է շատ փոքր ժանրէի մը գործեան, որ անտեսանելի մանրադիտակին մէջ։ Ներկայ մասին կատարուած հետազօտութիւն կը ձգտի գտնել ա՛յն եղանակը, որով ըլլայ կուռիլ այդ անսանելի մանրէին դէմ եւ ոչնչացնել զայն։

Ամերիկացի բազմաթիւ անողներ կամովին ներկայացած են, իրենց անձին վրայ տարել տալու համար փորձ։

Իսկ տօքթ. Տօղէս, իր փորձերը կը կատարէ շեմիպղիրու վրայ, դիտած ըլլալով այս կապիկները մարդուն կ'ազդուին ցուրտէն եւ բուխ կ'ըլլան։

Ինչպէս ըսինք, հարբուխի մանրէն չափազանց փոքր ա՛յնքան փոքր որ մինչեւ օր կարելի չէ եղած բռնել զայն յախճապակիէ զտոցներու ջոցաւ։

** *Ինչպէս ծանուցած էր «Ծառայ», Օհայոյի մէջ (Միացեալ Նահանգներ) աւարտելու մօտ «Էքքրըն» կոչուած հսկայ դեկտոր օդապարիկը, որ իր տեսակին մէջ ամէնէն մեծն է եւ կունը։ Տարողութիւնը մոտ*

բապէս 200.000 խորհրդարդ մեղր է, եւ լեցուած հէլիօմ կոչուած ոչ դիւրաւառ կազով։

Յիշեալ օդապարիկը պիտի կրնայ փոխադրել չորս թնդանօթ եւ ռմբարձակներու ամբողջական կազմած մը։ Իր հսկայ փորին վրայ պիտի կրնայ կրել չորս սաւառնակներ, որոնք հեռադիտութիւններ պիտի կատարեն, ի հարկին ռումբեր արձակելէ ետք, իրենց տեղը պիտի վերադառնան։

Օդապարիկը անտեսանելի ըլլալու համար, պիտի սաւառնի արեւնտեան ամպերու խաւի վրայէն։ Անկէ դէպի վար պիտի երկարի 400 մեղր երկայնութիւն ունեցող պարան մը, որ հաղորդակցութեան մէջ պիտի գտնուի օդապարիկին հետ, եւ անոր ծայրը սպասող դէտը ինքնին գրեթէ անտեսանելի ըլլալով, պիտի կրնայ որոշել թշնամիին դիրքը։ Եւ հեռաձայնով պէտք եղածը պիտի ազդարարէ օդապարիկին, որպէսզի անկէ ռումբեր եւ հեղձուցիչ կազեր արձակեն։

ՀՐԱՉԵԱՑ ՏԷՐՈՄԿԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Ազգաբայի ՀԸՋանը, կը գրէ «Խ. Հայաստան» (2 օգոստոս), որ կը բաղկանայ 64 գիւղերէ, 40 առ հարիւր համեմատութեամբ Թուրքեր են, որ կը բնակին։ «Փաստերը ապահաղորդում են, որ այդ ՀԸՋանում կուսակցութեան հրահանգները ծիանգամայն անբաւարար են կիրառուում թէ համայնական գիւղատնտեսութեան շարժման եւ թէ մշակութային յեղափոխութեան բնագաւառներում»։

Օրինակի համար։

Գիւղերուն մեծ մասը ՀԸՋանային կեդրոնէն հեռու է 30-40 քիլոմեթր։ ՇԸՋանային կառավարչական պաշտօնները կը գտնուին Հայերու ձեռքը։ Թէեւ գոյութիւն ունի Թուրքերէն մեքենայ, սակայն ՀԸՋանային մարմինները հայերէն լեզուով գրել կուտան բոլոր ՀԸՋաբերականները եւ հրահանգները։ Թուրքերն ալ որ «ոչինչ չեն հասկանում, շատ յաճախ գործածում են որպէս ծխախոտի թուղթ»։

Այս՝ կառավարչական։

Մինչեւ հիմա, կ'ըսէ նոյն թերթը, Ազգաբայի ՀԸՋանի Թուրքերը հաւաքական գիւղատնտեսութեան շարժման յարած են 10 առ հարիւր համեմատութեամբ միայն։ Բողոքուշ գիւղին մէջ համայնավար մը գայեր ըսեր է թէ «բոլոր նրանք, որ կոլտնտեսութեան մէջ չեն, կուլակի հետ են եւ մեր թշնամին»։ Զալաք գիւղին մէջ ալ ձախ «քեալլագէօզութիւններուն» իմաստը դեռ չէ բացատրուած։ Սուլթանաբադի ու Ցաշքէօրփիի մէջ ժողովուրդին չէ յայտարարուած բոլշեւիկեան նշանաբանը թէ «ով աշխատի, նա ուտի»։ Այսպիսի անկազմակերպ վիճակի մը մէջ, լքուած ու անտեսուած, թուրք գիւղերը հեռու են միացեր հաւաքական գիւղատնտեսութեան թռիչքներէն։

Եւ այս՝ տնտեսական։

Կրթական գործավարը երբեք չէ զբաղեր այս թուրք գիւղերուն իմացական վիճակով։ Այդ մեծ շրջանին համար 12 թուրք ուսուցիչ գրկեր է յունուարին, երբ բացուեր են դպրոցները։ Ցեղոյ ետ է կանչեր։ Թրքական դպրոցներուն համար ժամանակին գիրք չէ գրկեր։ Դպրոցական շէնք ալ չունին Թուրքերը, Ցաշքէօրփիի թուրք տղաքը իրենց դասերը կ'առնեն կոլտնտեսութեան գրասենեակին մէջ։ Ցերեկը դաս կ'առնեն տղաքը, գիշերն այնտեղ կը տեղաւորուին ոչխարները, ջարդուփշուր կ'ընեն նստարանները։ Թափա գիւղին մէջ 25 թուրք եւ բախայ փողոցն են, որովհետեւ դպրոց չկայ։ ՇԸՋանի դպրոցներէն 19ը Թրքական են, դպրոց կը յաճախեն 1275 թուրք աշակերտ։ ՇԸՋանը ունի 4 բատիս որոնք չեն բանիր։

Այս ալ՝ մշակութային։

Օխչօղլի, Ղարաբուլաղ, Իլլի գիւղերուն մէջ ոչ ոք կ'ուզէ մտնել հաւաքական գիւղատնտեսութեան ցանցին մէջ։ ՇԸՋանը ունի միայն մէկ բժիշկ, չկայ հիւանդանոց կամ դեղարան։ Դատարաններուն մէջ միայն հայերէն կը գործածուի եւ Թուրքերը կը նեղուին։

«Խորհրդ. Հայաստան» այսպէս կ'ողբայ Թուրքերուն վիճակը։ Խ՛ղճ Թուրքեր։

ԵՒ ՓԻԻՐՏԵՐԸ

Օգոստոս 10ին Փիւրտերը երեւանի մէջ գումարեցին անդրկովկասեան քրտական համագումար մը։ Օրակարգի գլխաւոր նիւթն էր քրտական գրականութեան զարգացումը։ Մասնաւորապէս լեզուի հարցը։ Փիւրտ Ֆաթհի այս առթիւ կը գրեթետակաւին Փիւրտերը չունին գրական ազգային բարբառ մը։ Իւրաքանչիւր քիւրտ տարբեր լեզու մը ունի, յաճախ խառնուած՝ Թուրքերէն, պարսկերէն բառերով։

Ուրիշ գրող մը կարեւոր կը համարի «Ռիա Թազա» քիւրտերէն Թերթը, որ ամիսը 3 անգամ միայն լոյս կը տեսնէ, հրատարակել ամէն օր։

Եւ սակայն Հայաստանի կոմունիստ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն չափազանց զժգոհ է քիւրտ մտաւորականներէն։ Մասնաւորապէս «Ռիա Թազա»էն, որուն մասին խիստ դիտողութիւններ ըրած էր մարտ 28ին, սակայն, ինչպէս այս անգամ եւս կը կրկնուի այդ դիտողութիւնը, «Ռիա Թազա» կարեւորութիւն իսկ չէ տուած այդ դիտողութիւններուն։

Թերթը կը լեցուի միշտ ճառերով, որոնք կարծես կը խօսին օդին մէջ, կամ միայն կը թելադրեն որ «Քիւրդը դուրս ելլէ ծրտութենէն, տգիտութեան խաւարէն, ուրիշ ազգերու մէջ տեղ ունենալու համար»։ Ազգայնական տրամադրութիւնները հաճելի չեն Երեւանի կոմունիստներուն։

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԿ. ԹՈՐՈՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

Շորեքշաբթի առաւօտ ժամը 11ին, Institut Médico-Légal*ի մէջ տեղի ունեցաւ յուղարկաւորութիւնը Փրովիտէնսի ընկերներէն Թորոս Յակոբեանի։ Տարաբախտ ընկերոջ ժարժինը փոխադրուեցաւ* Thiais*ի գերեզմանատունը, ընդօսպասի Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչները, Փարիզի եւ շրջաններու ընկերներէն ոմանք, «Ցառաջ»ի խմբագրութիւնը եւ ծանօթներ դադրի հետեւեցան մինչեւ գերեզմանատուն։ Թաղման արարողութիւնը կատարեց Բարթող քահանայ Թաղրմճեան։*

Ընկեր Թորոս երիտասարդ հասակէն մտած է Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ եւ միշտ եռանդուն եւ ամուր, կը հաւատար վաղուան յաղթանակին։

Մաղկեպսակներ ղրկած էին Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը, իր եղբայրը (Ամերիկա) եւ ծանօթներ։

**** Ողբացեալ ընկերը Ամերիկեան հպատակ ըլլալով, յուղարկաւորութեան կարգադրութիւնները կատարած էր Փարիզի ամերիկեան հիւպատոսարանը, որ միեւնոյն ատեն պահ ղրած է անոր գոյքերը։*

Բժշկական քննութիւնը կ'ապացուցանէ թէ ընկերը մեռած է սրտի կաթուածէ։

Մեր ցաւակցութիւնները իր եղբօր եւ պարագաներուն։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՎԱԽ

ՎԻԵՆ, 25 օգոստոս.— Մէկ ամիս առաջ էր գրեթէ, Վիեննի գործերու մասին տեղեկութիւններ տուած էի «Ցառաջ»ի մէջ, եւ ըսած էի որ Փոլիէվեքի ՀԸՋանին ամէնէն մեծ գործարանը — կօշիկի— ուր մեր հայրենակիցներէն մօտ 200 հոգի կ'աշխատին, մինչեւ այսօր չէ աղդուած գործերու թոյլտութենէն եւ շարունակ կ'աշխատին շաբաթը 48 ժամ։

Դժբախտաբար այս գործարանն ալ սկսաւ հիմակ ժամերը կրճատել, եւ դէշ երեւոյթներ կը պարզէ 20 օրէ ի վեր։ Այս գործարանը որ առաջ մինակ կօշիկ կը պատրաստէր, այս տարուան յունուարէն ի վեր «սանտալ» ալ կը պատրաստէ, օրական միջին հաշիւով 1000 զոյգ։ Այս նոր գործին պատճառաւ էր որ բաւական թիւով անգործներ ներս առաւ, մօտ 25-30 հոգի, մեծամասնութիւնը Հայ։ Այս գործը մինչեւ այսօր շատ լաւ կ'ընթանար, եւ եղաւ ժամանակ մը երբ աւելի ժամ անգամ կ'աշխատէին մեր հայրենակիցները, բայց ներկայիս շատ թոյլ վիճակ մը ցոյց կուտայ։ Կ'երեւի սպառում չկայ առաջուան պէս։ «Սանտալ»ի բաժինը ուր կ'աշխատին աւելի քան 60 բանուորներ (մեծամասնութեամբ Հայեր) շաբաթը 48 սովորական ժամէն 40ի իջաւ։ Մենք 40 ժամէն ալ զոհ ենք եթէ աւելի չպակսի։ Նոյնպէս 40 ժամ կը բանին կօշիկի երես կարող կիներու բաժինները։ Կրնամ ըսել որ այս գործարանի բանուորներուն կէսը, շաբաթը 40 ժամ, իսկ միացեալ կէսը տակաւին 48 ժամ կ'աշխատի։ Բայց եթէ զրոյցներուն նայինք, հետզհետէ աւելի դէշ պիտի ըլլայ, եւ միացած կէսին ալ ժամերը պիտի պակսեցնեն յառաջիկային։ Մինչեւ անգամ բանուոր հանելու վախ կայ։ Դէթ գործէ չգանէին, հոգ չէ թէ շաբաթը 35-40 ժամ աշխատին։

Ինչպէս ծանօթ է «Ցառաջ»ի ընթերցողներուն, գործերու թուլութեան պատճառաւ, փոքր յանցանքի մը համար օտար բանուորը փողոց կը նետեն։ Պէտք է մեր հայրենակիցները զգոյշ ըլլան։

Քանի մը օր առաջ, կօշիկի գործարանին մէջ, կէս օրէն առաջ, ժամը 10·30ին, «սանտալ»ի բաժնէն մեքենայ մը կը խանգարուի։ Գործարանատէրը կը հրաժայէ, որ գործաւորները փոխանակ ժամը 11·30ին՝ 10·30ին ձգեն աշխատանքը։ (Այս գործարանը շղթայ ըլլալով եթէ մէկ մեքենայ խանգարուի, բոլոր մեքենաները անգործութեան կը մատնուին)։ Բանուորները պատասխանելով թէ արդէն մէկ ժամ պակաս կ'աշխատցնէ, եւ հիմակ ոչինչ պատճառաւ մը տուն կը ղրկէ մէկ ժամ առաջ, կ'որոշեն կէս օրէն յետոյ գործի չգալ։ Այս պատճառաւ «սանտալ»ի բաժնին շղթան չի բանիր կէս օրէն յետոյ։ Իսկ յաջորդ օրը, երբ գործի կուգան, գործարանատէրը բոլորը միասին տուն կը վերադարձնէ 8 օրուան պատիժով։

Ն. Գալէ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՓՈԱՆԱՄԵԱԿԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, 24 օգոստոս.— Ա. Ե. Հ. Կարմիր Խաչի մասնաճիւղը թէեւ ուշ, բայց խիստ գովելի եռանդով ծանեց իր գործունէութեան քսանամեակը։ կիրակի օր, Սաքրէ-Քէօրի ընդարձակ թատերասրահին մէջ։

Երկսեռ բազմութիւն մը փութացածեր, ինչպէս միշտ այս անգամ եւս արտայայտելու իր ջերմ զուրգուրանքը եւ քաջալերելու Կ. Խաչի վարիչներուն գործունէութիւնը։

Հանդէսը բացուելուն, ներկայացուեցաւ Շիրվանզադէի «Զար Ոզին», ղեկավարութեամբ Պ. Մարութեանի։ Գնահատելի էին մասնակցող դերակատարներէն՝ Օր. Նուարդի, Օր. Գայեանէի, Օր. Ռոզայի եւ Օր. Թագուհիի եւ Տիկ. Թորոսեանի, Սիմոն եւ ընկերներուն խաղարկութիւնը։ Ողեւորութիւն ստեղծեցին խումբ մը պզտիկներու գոյնզգոյն զգեստներով գարնանային թիթեռնիկներու պէս կատարած պարերը եւ մանաւանդ հայկական զուարթ երգերը։

Ներկայացման ընթացքին տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւն մը ի նպաստ մանկապարտէզին։

Կարգադիր մասնախումբը ջանք չէր խնայած հանդէսը փայլեցնելու համար։ Պատրաստուածէր նաեւ ընտիր պաղպաղակ։

Բեմադրութիւնը ուշ ստեն վերջացաւ, որով Օր. Միսքճեան առիթը չկրցաւ ունենալ խօսելու Կարմիր Խաչի բեղմնաւոր գործունէութեան շուրջ։

Հոս կարմիր Խաչի մասնաճիւղը գրեթէ ստանձնած է գաղութին նիւթական, բարոյական եւ մանաւանդ կրթական հոգերը։ Իր նախաձեռնութեամբ վերջերս կազմուեցաւ սանուհիներու միութիւն մը որուն նպատակն է հայ մայրեր պատրաստել նորահաս սերունդին, հետզհետէ կատարելիայի պէս։

Ց. Գ.

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտօ Սէն Լուի Քան Մերսալոյի եւ շրջակայ Թաղերու հոգաբարձութեան պաշտօնավարութեան երկու տարին լրացած ըլլալով, օրինական բոլոր ձեւակերպութիւններու պայմանները գործադրելէ ետք, օգոստոս 13ին մատուռ-մանկապարտէզի շէնքին մէջ, ներկայութեամբ Մարսէյլի քահանաներէն Կարապետ Երեւանեան եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան ներկայացուցիչ Պ. Ց. Շալճեանի, ընտրական յանձնախումբը բարեխղճութեամբ կատարեց իր պարտքը։

Ընտրութիւններուն մասնակցելու համար արձանագրուած էին 209 հոգի։ Հակառակ քանի մը խռովարար անձերու անվայել ընթացքին ու հրապարակ նետուած թուղթիկին, Պուլվար Օտտոյի եւ շրջակայքի Հայերը եկած էին իրենց ազգային պարտականութիւնը կատարելու։ Դաշնակցութեան ցանկը ընտրուեցաւ ջախջախիչ մեծամասնութեամբ։

Նորընտիր հոգաբարձական կազմը կը բաղկանայ հետեւեալներէն.— Պ. Պ. Տիգրան Ստեփանեան 185 քուէ (դաշնակցական), Բիւզանդ Քէօսէեան 185 (դաշնակ.), Թովմաս Քէօսէեան 182 (չեզոք), Ղուկաս Ասատուրեան 180 (չեզոք), Բարսեղ Հայրապետեան 180 (դաշնակ). Արամ Արմապանեան 178 (դաշնակ.) Երուանդ Ասատուրեան 177 (չեզոք), Մկրտիչ Տէմիրճեան 170 (չեզոք) եւ Լեւոն Քէնտիրեան (չեզոք)։

Ներկայ մը

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.— Օգտուելով ընկ. Հայկ Սէրէնկիւլեանի ներկայութենէն, Վալանսի ընկերները բանախօսութիւն մը սարքեցին ընկ. Խ. Գարաճեանի սրճարանին մէջ։ Սրահը բերնէ բերան լեցուած էր։ Բանախօսութեան նիւթն էր.— «Կազմակերպուիլ ազգովին», երկրորդ՝ «Թուրքիա կ'արդիանա՞յ թէ կը քայքայուի»։ Ամբողջ երեք ժամ խօսեցաւ ընկ. Սէրէնկիւլեան, պարզելով Թուրքիոյ վիճակը։

Ընկերներու խնդրանքին վրայ, ընկ. Սէրէնկիւլեան ուրբաթ օր նորէն Վալանս եկաւ, եւ լրացուց իր բանախօսութիւնը Թուրքիոյ մասին։ Պարզեց հայութիւրք վէճին պատմական համար։ Պատրաստուածէր նաեւ ընտիր պաղպաղակ։

Բեմադրութիւնը ուշ ստեն վերջացաւ, որով Օր. Միսքճեան առիթը չկրցաւ ունենալ խօսելու Կարմիր Խաչի բեղմնաւոր գործունէութեան շուրջ։

Հոս կարմիր Խաչի մասնաճիւղը գրեթէ ստանձնած է գաղութին նիւթական, բարոյական եւ մանաւանդ կրթական հոգերը։ Իր նախաձեռնութեամբ վերջերս կազմուեցաւ սանուհիներու միութիւն մը որուն նպատակն է հայ մայրեր պատրաստել նորահաս սերունդին, հետզհետէ կատարելիայի պէս։

Ցովհ. Գալըճեան

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտօ Սէն Լուի Քան Մերսալոյի եւ շրջակայ Թաղերու հոգաբարձութեան պաշտօնավարութեան երկու տարին լրացած ըլլալով, օրինական բոլոր ձեւակերպութիւններուն պայմանները գործադրելէ ետք, օգոստոս 13ին մատուռ-մանկապարտէզի շէնքին մէջ, ներկայութեամբ Մարսէյլի քահանաներէն Կարապետ Երեւանեան եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան ներկայացուցիչ Պ. Ց. Շալճեանի, ընտրական յանձնախումբը բարեխղճութեամբ կատարեց իր պարտքը։

Ընտրութիւններուն մասնակցելու համար արձանագրուած էին 209 հոգի։ Հակառակ քանի մը խռովարար անձերու անվայել ընթացքին ու հրապարակ նետուած թուղթիկին, Պուլվար Օտտոյի եւ շրջակայքի Հայերը եկած էին իրենց ազգային պարտականութիւնը կատարելու։ Դաշնակցութեան ցանկը ընտրուեցաւ ջախջախիչ մեծամասնութեամբ։

Նորընտիր հոգաբարձական կազմը կը բաղկանայ հետեւեալներէն.— Պ. Պ. Տիգրան Ստեփանեան 185 քուէ (դաշնակցական), Բիւզանդ Քէօսէեան 185 (դաշնակ.), Թովմաս Քէօսէեան 182 (չեզոք), Ղուկաս Ասատուրեան 180 (չեզոք), Բարսեղ Հայրապետեան 180 (դաշնակ). Արամ Արմապանեան 178 (դաշնակ.) Երուանդ Ասատուրեան 177 (չեզոք), Մկրտիչ Տէմիրճեան 170 (չեզոք) եւ Լեւոն Քէնտիրեան (չեզոք)։

Ներկայ մը

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.— Օգտուելով ընկ. Հայկ Սէրէնկիւլեանի ներկայութենէն, Վալանսի ընկերները բանախօսութիւն մը սարքեցին ընկ. Խ. Գարաճեանի սրճարանին մէջ։ Սրահը բերնէ բերան լեցուած էր։ Բանախօսութեան նիւթն էր.— «Կազմակերպուիլ ազգովին», երկրորդ՝ «Թուրքիա կ'արդիանա՞յ թէ կը քայքայուի»։ Ամբողջ երեք ժամ խօսեցաւ ընկ. Սէրէնկիւլեան, պարզելով Թուրքիոյ վիճակը։

Ընկերներու խնդրանքին վրայ, ընկ. Սէրէնկիւլեան ուրբաթ օր նորէն Վալանս եկաւ, եւ լրացուց իր բանախօսութիւնը Թուրքիոյ մասին։ Պարզեց հայութիւրք վէճին պատճառները, տանտհարուածեան ատրճանակը, խանչալը, ժամացոյցն ու 150 ոսկի փող։ Հրացանը ազատեր էր Մշեցի Մուշօնն։ Այդ տղան վերջին ատենները էր գինուոր եղած եւ կուսակցութիւն չունէր։ Կուսի ատեն իր ամբողջ փամփուշտները ծախսեր էր։

ՕՐ. ՄԱՐԳՐԻՏ Գ. ԹԼՐԶԵԱՆ
ԵՒ
ԹԱԹՈՒԼ Գ. ԻՆՃԻԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՒ
Սօֆիա, 10 օգոստոս 1931

ճառները եւ մեր պահանջները։ Թօեցաւ նաեւ մեր ներկայ կացութեան մասին եւ յորդորեց ուժ տալ մարմնակրթանքի եւ կազմակերպուիլ ազդովին։

«Հայ ժողովուրդը պէտք է վերջ տայ իր քաղաքական եւ անհատական քինախնդրութեան։ Ամէն ուր որ Հայ կայ, պէտք է ի մի հաւաքուին եւ կատարեն իրենց ազգային պարտքերը։ Այսպէս ամէն շրջան ընտրուած միութիւններու ներկայացուցիչներով կ'ընտրէ ազգային վերին մարմինը որ այնքան կենսական հարց է այսօր աւելի քան երբեք»։ Ցեղոյ քանի մը հարցումներէն ընկերոջ որոնց պատասխանեցաւ իրով կ'արժէր ամբողջ Ջուին հրատարակութեան տալ այս բանախօսութիւնները։

Ե. Թէքթէքեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՉ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՐԱԺՇՏԱՍԷՐՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 24 օգոստոս.— Սրբոց Թարգմանչաց նորաշէն եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնս կը փութայ ծանուցանել որ, բարերար Պ. Վ. Խօրասանճեանի փափաքով եւ հրաւէրով, յայտնի երաժշտագէտ Պ. Վ. Սարգսեան ստանձնած է կազմակերպել արական խումբ մը, եկեղեցւոյ բացման առթիւ բազմաձայն պատարագի մը պատրաստութեան համար, եւ շուտով Մարսէյլ կը հասնի։

Ցայտնուած ընդհանուր փափաքի մը ընդառաջ երթալով, Պ. Սարգսեան մտադիր է այս առթիւ կազմել նաեւ աշխարհիկ երկսեռ խումբ մը եւ սարքել մեծ համերգ մը, ամբողջովին տոհմիկ երգացանկով։

Հոգաբարձութիւնս կը հրաւիրէ գաղութիս բոլոր այն երաժշտասէրները (երկու սեռէ), որոնք 18 տարիէն լրացուցած են եւ կը փափաքին սիրայօժար մասնակցիլ վերոյիշեալ երգչախումբերուն, այժմէն արձանագրուիլ Առաջնորդարանիս քարտուղարութեան մօտ, 90, Rue Stanislas Torrents.

Ձայներու քննութիւնն ու դասակարգութիւնը, ինչպէս նաեւ փորձերու սկզբնաւորութիւնը կը ծանուցուի մասնաւոր ազդով։

Հոգաբարձութիւն Ս. Թարգմանչաց եկեղեցւոյ

×

ԿՐԸՆՈՊԼ, 24 Օգոստ.— Ռօնտոյի մետաքսի գործատունը ամէն օր երեսուն գործաւոր կ'առնէ։ Դիմել Société Nacionale de la Viscose։ Օրականներն երկու կարգի կը բաժնուին, նոր բանուորներուն ժամը 2.95, եւ 6 ֆրանք պարգեւ։ Իսկ հին գործաւորին 3.75 եւ 7 ֆրանք պարգեւ։ Մանարանի ճիւղ («Ֆիլաթուր»)։

Ա. Գլանեան

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՏԱՍՆԸՄԻԿԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

Այդ տարածութեան վրայ, չափազանց հեռաւորութեամբ, մարդ նստեցուցի (նստեցրած-ներս մի քանիսը Շատախցի էին, մի քանիսը՝ մեր գինուորներէն), իսկ ես առաջ անցայ։

Կէլիէկկուզանի Ջրի եզերքը հասած՝ զօրքերը Ռուիզ-Շարիֆ խանի կաժով (գագաթ) վար իջած էին։ Դէպի գացած ժամանակնին շատ արագ էին գնացեր, իսկ վերադառնալնին շատ դանդաղ է եղեր։

Երբ կինները լուր կը տանեն, թէ Անդրանիկը կը ՀԸՋարդէ զօրքերը, բոլորը կ'ոգեւորուին, թէ՛ գինուոր, թէ՛ տղամարդ, թէ՛ աղջիկ։ Հուռա կուտան, կը ՀԸՋակուռնեն հովտի մէջ գըտնուած զօրքի վրայ։ Այդպիսով Կէլիէկկուզանը կ'ազատուի։

Երբ Ալիհանք եւ Սէմալ կռիւը սկսի, շատ քիչ ժողովուրդ կը մնայ հոն։ Մեր տղերքը, թէեւ քիչ քանակութեամբ, հրաշքներ կը գործեն։

Սէմալէն ու Ալիհանքէն մինչեւ վեր բարձրանալը քար մը չէր երեւար, բոլորը մի սաժէն ձիւնով ծածկուած էր։ Ալեանցիքի կուսող տղաները, Բերբերի հովտի գլուխը դիրք բռնած՝ քիչ մը կռուած էին։

Երբ կ'ելլեն Ջայի արտերը, Հրայրը, Մուրատը, Կոտոլի Հաճին եւ մօտ 100 կռուող մարդիկ հետերնին, Հրայրը կ'ուզէ, գնալ այդ դուրան դաշտով մասնակցելու Բերբերի կռուող խմբին՝ Աւետիսին, Սեպուհին եւալլն, եւայլն։ Իրանց յետեւէից մեծ քանակութեամբ զօրք կուգար եւ կռուելով կը բարձրանային իրենք ալ։ Կօտոյի Հաճին, Մուրատը եւ Սէմալայ Տէր Կարապետը, Հրայրի թեւէից կը բռնեն, չեն թողներ, որ հոն գնայ։ Կ'ըսեն՝ «բարձրանանք էս գագաթը»։ Նա կ'որոշէ, որ Կօտօ Հաճին, Մուրատը, Մակարը եւ քանի մը տղայ հոդ ձնան; իսկ ինքը կը վերցնէ Տէր Կարապետը, Սէմալայ Կըրպօն, եւ քանի մը զինուոր ու կ'երթայ կը հասնի Բերբերի հովտի գլուխը։

Հոն եղած կռուողներուց մի քանիսը իջած էին Ջուրերու միացած տեղը՝ կիրճի բերանը (այդ Ջուրերու մի մասը կուգայ՝ Ռուիզ-Շարիֆ խանի կողմէն, իսկ միւս մասը Ջայի-Դուրանի կողմէն)։

Յանկարծ նոր զօրք դուրս կուգայ, որ թուով շատ կ'ըլլայ։

Տղերքը կը մտնեն Ջայի կողմից եկած հովիտը, որ կիրճի բերանը հասնեն։ Մատօն կը գարնուի չոքերնուց, ոսկորները կը կոտրտուին։ Կրպօն կը գարնուի մէկ ականջի կողմից, գնդակը միւս կողմից դուրս կուգայ։ Հրայրը կը գարնուի ծոծրակի կողմից, ատամները կը ջարդուին, դուրս կ'իյնան։ Ախպեցի կիրօ Դէվօն Սէմալայ գլուխը կը գարնուի։

Երեկոյեան ժամը 11էն առաջ զօրքը սկսեց նահանջել։ Ալ իրարու չէին սպասեր։ Երբ ես ցածրացայ դէպի Բերբերի հովտի վերի գլուխը՝ յետեւանց մնացած էին երկու գինուոր, որոնք քալելու անկարող էին։ Այդ երկու զօրքէն առաջ Սասունցի երիտասարդներ բռնած էին, նաեւ 5-6 գինուոր սպանած եւ զէնքերնին առած էին։

Այդ գինուորները ըսեր էին. «Մի՛ գիտնաք թէ մենք կռուող չենք, մենք ալ կռուող ենք։ Բայց ինչ ըրած, որ առաւօտ մեզի հաց չտուին եւ ուժասպառ եղանք հացի պատճառով։ Էդպէս վալիին ալ, էդպէս Թագաւորին ալ (ու կը սկսին քֆրել)։.. Դուք ու ձեր Աստուած, մեզ մի՛ սպաննէք, տարէք Անդրանիկ փաշայի մօտ, մենք ամէն բան կը պատմենք իրեն, Թո՛ղ նա մեզ սպաննէ»։

Բայց տղերքը յուզուած կ'ըլլան, կը սպաննեն։ Բանուած գինուորներէն մէկը, մինչեւ քովս բերելը՝ սպաններ էին, միւսը փախեր էր։

Իջայ Բերբերի հովիտը, գտայ Սէմալայ Կրպոյի դիակը, որուն վրայ կար մի շապիկ, մի վարտիկ։ Իր նոր տրեխները հանած էին, հնները քովը նետեր։ Իմ հետս էր Քոփեցի քեաթիպ Փուրթօն, Մարնիկայ Պօղէն եւ մօտ մը ժողովուրդ։

Շատեր Կրպոյի դիակը չէին ճանչնար՝ դէմքը այլանդակուած ըլլալուն։ Հետզհետէ քովիս բազմութիւնը կը շատնար։ Ինդրուեցայ, աղաչեցի, որ Կրպոյի դիակը վերցնեն՝ բերեն։ Նրանք չէին ուզեր, որովհետեւ յոգնած, ջարդուած էին։ Մի 50 քայլ ցածացայ, տեսայ Հրայրի դիակը, քարի մը տակ, ձիւնի վրայ ինկած։ Ամբողջապէս մերկացուցած էին ու տարած փամփուշտները, տանտհարուածեան ատրճանակը, խանչալը, ժամացոյցն ու 150 ոսկի փող։ Հրացանը ազատեր էր Մշեցի Մուշօնն։ Այդ տղան վերջին ատենները էր գինուոր եղած եւ կուսակցութիւն չունէր։ Կուսի ատեն իր ամբողջ փամփուշտները ծախսեր էր։

(Շար.)

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳ
ՓԱՐԻԶԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ՄԷՋ

Օր. Հայկանուշ Թորոսեանի նախաձեռնութեամբ «Հայ ժողովրդական երաժշտութեան երեկոյթ» մը պիտի տրուի Գաղթօյին Ցուցահանդէսի անթելի կայանէն, 5 Սեպտ. Շաբաթ իրիկուն, ժամը 10—11։

Երեկոյթին կը մասնակցի Փարիզի հայ երգչախումբը (Սիփան եւ Կոմիտաս միացեալ խումբերը), դիւկավարութիւնով Պ. Պ. Նշան Սերդոյեանի եւ Սաքօ Ցակոբեանի։ Այս առթիւ պիտի բանախօսէ Պ. Երշակ Զօպանեան, նիւթ ունենալով «Հայ ժողովրդական երգը»։

Պիտի երգէ Օր. Հայկանուշ Թորոսեան Radio-Colonial անթելի կայանէն, որ ունի շատ օրաւուր աւիթներ։ Այսպէս հայ շնորհալի երգչուհին անգամ մը եւս առիթ կը ստեղծէ հայ երգը հասցնելու աշխարհի հինգ մասերուն։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (քաղաք).— Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին, 63 Rue de la République,
կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԷՐԷՆԿԻԻԼԵԱՆ

ՍԷՆ ԺԷՐՈՄ.— Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ձանօթ հաւաքատեղին՝
կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՊՕՄՈՆ—ՍԷՆ ԺԻՒԼԻԷՆ.— Այս կիրակի իրիկուն ժամը 8ին՝ սովորական հաւաքատեղին՝
կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 7ին, Ընկ. Վարոյեանի բնակարանը՝
կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին՝
կը խօսի՝ Ընկ. Օ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ

Այս դասախօսական ժողովներուն կը հրաւիրուին համակիրները՝

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընկերաժամակրական դասախօսութիւնը այսօր Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Հայ Ակումբին մէջ: Կը խօսին ընկ՝երները *Մեսրոպ Գուլումճեան* եւ *Վազգէն Շուշանեան՝*

ԳԱՒԱՌ

ՏԷՄԻՆի կորիւն խումբի ժողովը՝ վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 10էն 12, ընկ. Կ. Օհանեանի սրճարանին ներքնայարկին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է՝ կարեւոր օրակարգ՝

Մ. ՇԱՄՕՆի ենթակոմիտէի անդամական ժողովը այս կիրակի ժամը 2.30ին Place de la Liberté, Café Decousus*ի վերնայարկը՝ կարեւոր օրակարգ՝ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է՝*

ՏԷՄԻՆի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Զաւարեան, Եռադոյն եւ կորիւն խումբի ընկերները այս կիրակի իրիկուն ժամը 7ին ընկ. Կարօ Օհանեանի սրճարանին ներքնայարկը՝ կարեւոր օրակարգ՝ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է՝

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Լիոնի իզմիտցիներու իրաւօգնութեան միութեան Ա. Եռամեայ ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 2.30ին, Salle de Bibliothèque*ի մէջ՝ կարեւոր օրակարգ եւ պարտաւորիչ ներկայութիւն՝*

ԻՄԻՒԼԻ-ՄՈՒԼՒՆՕի Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 241 Rue J. J. Rousseau. *բոլոր ընկեր-ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է՝*

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H. STEPHAN

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ-ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի Ալֆորվիլի Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյն մէջ, տեղի կ'ունենայ հոգեհանգիստ - պատարագ ի հանգիստ հոգւոյն ՏԻԿԻՆ ԱՆԻԿ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆի (ծնեալ Քիրէճեան), իր ժամուան տարելիցին առիթ եւ համայն Քիրէճեան ընտանեաց ննջեցեալոց: Ազգականք եւ բարեկամք կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ հոգեհանգիստի արարողութեան:

Սկիզբ ժամերգութեան 8.30, պատարագ՝ 10, հոգեհանգիստ՝ 11.30ին:

ԿԸ ՓՆՏՌՒԻ

5000 ՖՐԱՆՔ ՆՈՒԷՐ

Քէմախի վերի բազաւիճէն Խոսրով Էլպիգեան կը փնտռէ իր զաւակները՝ Ղազարոս, Կաթիկ եւ Ազատուհի, նաեւ իր հօրեղբօրորդւոյն զաւակները՝ Աւագ, Մաթէոս եւ Ղաղիկ: Իգմիրի դէպքէն առաջ կաթիկէն լուր առնուած է Մալաթիայէն:

Կը խնդրուի Հալէպի հայրենակիցներու բարի օժանդակութիւնը: Ասոնց մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 5000 ֆր. նուէր եւ մէկ տարուան «ցառաց»: իմացնել H. Ghougassianի, 7 Rue Sanginelle, Mazagan, Maroc).

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

ՄՏԱՑԱՆՔ

Նանթէր, Ա. Մ.— 35՝
Պրիւսել, Տիկ. Զ.— 50՝

Փարիզի ամէնէն գեղեցիկ գլխարկները F. Sorbier մօտ, 11 rue Lafayette եւ 11 Place de la Madeleine. *Գինները անմրցելի՝*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդթ. եւ վարիսի: Ամէնօր 9-12, 2-8, կիր. 9-12:

EMPIRE Տիպ-Զոլ՝ 37 Av. Wagram

8, RUE CHATEAUDUN ի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԴԵՐԱՍԱՆ Մ. ՄԱՐՈՒՔԵԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Էմիլ Զոլայի Թատրոնին մէջ

ՏՒՕՒՆԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ վասպ. Հայր. միութեան, այս կիրակի ցերեկ ժամը 2.30ին Յոսիէֆէ Լիոնէգի սրահին մէջ:

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ Ա. ԱԲԷԼԵԱՆԻ ԱՆԱՌԱԿ ՈՐԴԻՆ

Տոմսերու գինները սովորական են

ԱՅՑ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ

Շապին Գարաֆիսարի եւ շրջ. Ռազմիկ Հայր. միութեան կողմէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին: Մուտք գերեզմանատան Gambettaի դուռէն, 96 division.

Կը խօսին քաղաքական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները:
Կը հրաւիրուին հայրենակիցները:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ALIMENTATION TURENNE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
112 Rue de Turenne. փարիզ (3) Թէլէֆոն՝ Archive 50—61
Մէթրօ՝ République եւ Filles du Calvaire
Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները
Ապսպրանքները շուտով կը յանձնուին բնակարան

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑՆԵՐԸ
1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.) Tél. Raincy 172
Կը գոհացնեն ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները, դիւրամատչելի պայմաններով:
Հագուստեղէններ եւ ձերմակեղէնները, նուրբ ձեռագործի աշխատանքներ, օժիտի պատրաստութիւն: Վարիչ խնամակալուհիին այցելութիւնները կ'ընդունի երեքշաբթի օրերը:
Օգտուեցէք առիթէն:

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
CONSTANTINOPLE
ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ
37 RUE TRÉVISE, 37 Մէթրօ՝ Cadet Tél. Taitbout 56—96
Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական թարմ եւ մաքուր նպարեղէններ,
ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ եւ ԱՆԽԱՐԴԱԽ ՄՈՒՐՃ
Ապսպրանքները անմիջապէս կը յանձնուին բնակարան
Գնուողներու համար կը տրուի փրիմ

CORDONNERIE « AKAP »
Maison A. KAPIKIAN
17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89
Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՄԻՈՆ
Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն *Ռէֆորմը Շինի:* Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ՝ ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:
Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՏՕՔԹՕՐ Մ. Տ. ՆՈՐԱՑՐ
8 RUE BUFFAULT, PARIS (9e)
Հեռաձայն՝ PROVENCE: 20—37
Կը խնամէ ներքին եւ կիներու հիւանդութիւնները
Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2—7 եւ ժամադրու. Թեամբ: կիրակի եւ տօն օրեր, առաւօտեան ժամը 10—12:

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ
Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (Էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:
ցիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՆԽԱՑԱԿՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդունելութեան ժամերը ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49
(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՈՒՏԵՍՏԵՂԷՆՆԵՐՈՒ (ՄԵԹԱՔԱՆԱԿ)
ՄԻՄԻՆԱՑՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
D. STAMBOULIAN, Représentant,
1 Place Notre Dame, Grenoble, Isère
Ունինք առաջին տեսակի մաքուր եւ լաւ պղպուր, ծեծած, կորկոտ եւ խարբերդի մուխաշեր սեւ սիսեռէ, պատրաստուած վալանսի (Drôme) մեր նոր եւ ընդարձակ գործարանին մէջ:
Նաեւ ունինք արեւելեան ամէն տեսակ ուտեստեղէններ, Լժան գին եւ արագ գործառնութիւն:
Պահանջեցէք մեր գիները, ընդհ. ցանկը եւ նմոյշները:
Կը ստանձնենք արտասահման տուներու ներկայացուցչութիւն

Columbia
Agence exclusive
POLYDOR
REGISTERED TRADE MARK
H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-86
1931ի Հայերէն լուսնարէն եւ Թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ: Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր: Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.: Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître*ի* Courant continu*ն, գին՝ 478 ֆր. 75: Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են: Մախուելները ետ չենք առներ: Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9:*

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՋԱԹԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէոն եւ Օդէն Միշել Հեռաձայն Danton 52—73
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՀԻՃԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

58.— «ԳԱՂԹԻ ԱՂԷՏԸ»

Ներկայացումը պիտի տրուէր Օսմանլը Թատրոնին մէջ: Հրաւիրեցի բոլոր նախարարներն ու բարձրաստիճան պետերը, ինչպէս նաեւ վաճառականները, մէկ մէկ տոմս ղրկելով: Թերթերն ալ քանի մը օր առաջ յօդուածներ գրեցին, բացատրելով Թատերգութեանս նիւթը եւ արժէքը: Ներկայացման գիշերը Թատրոնը լեցուեր բունուեր էր: Անոնք որ տոմս չէին կրցած առնել առաջուընէ, սոխալուեցան ետ դառնալ:

Խաղին մէջ ցոյց կը տրուէին պատերազմին բոլոր եղերական տեսարանները, մերկ ու թշուառ գաղթականները, որոնք կը սպասէին Սիրքէճիի կայարանին շուրջը, անձրեւին տակ, ցեխին մէջ: Հանդիսատեսներէն շատերը չափազանց յուզուեցան.

— Քա՛հր օլսուն (անկեղծ՛ն), պոռացին:

Եւ սկսան անէծք կարդալ անոնց, որ պատճառ եղան պարտութեան: Այս աղաղակները հեռվհեռէ շատցան: Ցուցումը խաղադեցնելու համար, պահ մը չարմար տեսնուեցաւ վարագոյրը իջեցնել: Բարեբախտ հանդիսատեսներու սրտէն արձակուած այս աղաղակները գոհացում չգտան սակայն: Ժողովուրդին մէջէն մէկ քանի հոգի սկսան բարձրաձայն պոռալ անուններն անոնց, որոնք պատճառ դարձած էին պէտին, եւ ահա յուզումը սաստկացաւ: Վերջապէս կէս ժամ յետոյ խաղադեցան, եւ վարագոյրը բացուեցաւ: Սակայն տեսնուեցաւ որ օթեակներէն խո՛ց տուեր էին նախարարներն ու բարձրաստիճան դիւանապետները:

Յաջորդ օրը հաղորդուեցաւ, որ արգիլուած է երկրորդ անգամ ներկայացնել այդ թատերգութիւնը: Սուլթանը հրաման ըրած էր արգիլել զայն: Մամուլի տեսուչը, Մահիտ պէյ, որ այդ ժամանակները կը խառնուէր նաեւ Թատերական ներկայացումներուն, գիս Պալը Ալի հրաւիրեց: Հայրենասէր եւ ծայր աստիճան քաղաքավար այս անձը նրբութեամբ եւ զգածեալ ձեւով մը ըսաւ թէ իր պարտքն է ինձի հաղորդել Թատերգութեանս ներկայացման վրայ դրուած արգելքի հրամանը: Խօսք տուի թոյլ չտալ որ անգամ մըն ալ ներկայացնեն «Թէլաքէթը Հիճրէթը», քանի մամուլի տեսուչ կը մնայ Մահիտ պէյ, որ Թրքական եւ Թրանսական գրական շրջանակներու մէջ կարեւոր դիրք մը կը գրաւէր եւ յարգուած ու զարգացած մէկն էր:

Քանի մը օր յետոյ Նուրի պէյ մեր տունը եկաւ, տեսնելու հայրիկս: Ցաւոնեց թէ Պալատը չէր հաւնած «Թէլաքէթը Հիճրէթ»ին: Ապտիլ Համիտ, չափազանց բարկացած, ըսեր է Ըսմէթ պէյին.

— Տակաւին երախայ այդ Նազըմը, ե՞րբ պիտի մեծնայ եւ խելքի պիտի գայ: Իր գրած բարբանջանքին հաւնեցա՞ր:

Ըսմէթ պէյ պատասխաներ է՝

— Վեհափառ, դեռ շատ երիտասարդ է, երբ գործի մը մտնէ, կը սրբագրուի:

Եւ յաջողեր է Սուլթանին բարկութիւնը խաղադեցնել:

59.— ԶՈՒՏՈՒՆ ԿԱՆՈՒԽ, ՄԹՆՇԱՂԻՆ ԱՐԹՆՑՈՒԻՑԻՆ ՉԻՍ...

Գիշեր մը, առտուան մօտ, Նուրի պէյի ծառան մեր տունը եկաւ եւ արթնցուց զիս՝ ըսելով թէ Նուրի պէյ փութով կը կանչէ զիս իր մօտ: Անշուշտ բարի լուր մը չէր որ կը կանչէր զիս այսպէս առտուն կանուխ, մանաւանդ որ այդ օրերուն ոչ մէկ բան կատարած էի, որ Պալատին հակառակ ըլլար, այնպէս որ չկրցայ հասկնալ թէ ինչո՞ւ կը կանչէին: Անմիջապէս հագուեցայ եւ գացի Պէշիկթաշ, Նուրի պէյին տունը: Տունին կը քնանար: Բայց իր պատուէրին համաձայն՝ արթնցուցին զինքը:

Նուրի պէյ ըսաւ.

— Սուլթանին հրամանով, Ըսմէթ կ'ուզէ քեզ տեսնել անգամ մը: Ուրեմն կ'ուզէ քեզ իր քարտուղարութեան մէջ առնել եւ առաջ քեզ կը կանչէ Ըսմէթ պէյի մէջտեղացաւ: Ինչ որ է, հիմա միասին կ'երթանք, կը հասկնանք:

Ինձի համար տանջանք մը պիտի ըլլար պաշտօնեայ դառնալ Պալատին մէջ, առտու իրիկուն տեսնել այդ ոսոխականի դէմքով պզտիկը: Պալատին մէջ պաշտօն մը ընդունիլ երբեք չէր պատշաճեր իմ բնաւորութեանս, ոչ ալ չարմար էր ինձի՝ ազատ ոգիով: Պաշտօնեայ մը բարեկրթութիւն անունին տակ պալատական հայկատակներու սովորութիւն չեմ կրնար հասկնալ անկարելի էր ինձի համար: Եթէ ինձի այսպիսի ծառայութիւն մը մատուցանել կ'ուզէին, Նուրի պէյի ըսի, որ անմիջապէս մերժեմ զայն:

Իսկ Նուրի պէյ ըսաւ թէ երբ մերժեմ նման ծառայութիւն մը, թանկին սրամտութեան կ'ենթարկուիմ, հետեւաբար թէկուզեց որ մերժեմ ընդունիմ, չետոյ անհրաժեշտ կարգադրութիւնը ընելու պայմանին:

Համաձայնեցայ եւ միասին գացինք Պալատ: Ըսմէթ պէյի գրասենեակին առջեւ, բաժնուեցայ Նուրի պէյէն: Ինձի պիտի սպասէր իր գրասենեակին մէջ: Ներս մտայ: Ըսմէթ պէյ, առաջին օրուան պէս, ջերմ նայելով ըսաւ.

— Սուլթանը կը հարցնէ ձեր այցաքարտը: Եթէ ունիք, տուէք:

Ապշեցուցի՛չ բան: Այսպիսի չիմար բանի մը համար, կ'արժէ՞ր արթնցնել առտուն կանուխ, եւ անհանգիստ ընել: Թերեւսամտութիւն չէ՞:

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շ.	40 շ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Ե. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)
MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ
29
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931

29 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 1659 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԴԱՒԱԴԻՐ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Նորութիւններ չկան «Յառաջ»ի Թղթակցութեան մէջ, «Թուրքիա եւ իր հարեւանները»,— որուն մէկ հատուածը հրատարակեցինք երէկ, իսկ միւսցեալը՝ կը կարդաք այսօր։

Միակ նորութիւնը — այն հրաշագան հէքեաթն է, որուն համաձայն «Դաշնակ կոմիտէն սերտ եւ սիրալիր յարաբերութիւններ կը պահպանէ խորհրդային կառավարութեան հետ, եւ Հայերուն հանդէպ ցոյց տրուած շնորհը կրնայ արդիւնքը ըլլալ այս գործակցութեան»։

Իրրեւ հէքեաթ ալ, այս տեղեկութիւնը աւելորդ կը դարձնէ ո՛րեւէ մեկնութիւն։

Բայց Թղթակցութիւնը արժէք ունի այն տեսակէտով որ, աւելորդ անգամ մըն ալ— եւ օտար գրիչով— երեւան կը հանէ Թուրքիոյ դաւադրական գործունէութիւնը՝ հանդէպ Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի ցիրուցան հատուածներուն։

Դաւադրութիւն մը՝ մերթ ծածուկ, մերթ ակներեւ, բայց միշտ արձուն եւ հետեւողական։ Դաւադրութիւն մը, որ կ'անցնի երկրին սահմանները,— դէպի Կովկաս, Պարսկաստան եւ Միջագետք, եւ դէպի Սուրիա-Լիբանան։

Եւ մեզ հետաքրքրող կէտն ալ այս է։

Ուրեմն, «Յառաջ»ի Թղթակիցն ալ կը հաստատէ որ,—

1.— Էնկիւրի մտահոգ է արեւելեան սահմաններու ապահովութեան մասին։

2.— Միջոցներ ձեռք առած է, ապահովելու համար Պարսկաստանի եւ Միջագետքի բարեկամութիւնը եւ գործակցութիւնը՝ ընդդէմ քրտական շարժման։

3.— Ուշադրութեամբ կը հետեւի Սուրիա-Լիբանան ապաստանած հայ գաղթականներու տեղաւորման ձեռնարկին։

4.— Այս իսկ պատճառով, կրնայ վէճ ունենալ Ֆրանսայի հետ։

5.— Միջոցներ ձեռք առած է, հարիւր հազար գաղթականներ տեղաւորելու համար արեւելեան նահանգներուն մէջ, փոխադրելով Սերպիայէն եւ Պուլկարիայէն։

×

Այս հարցերու մասին խօսած ենք օրը օրին։ Եւ որքան խօսինք, տեղն է։

Մեր գործունէութեան հիմնական ճակատն ըլլալով Թուրքիան, անոր ամէն մէկ խօսքն ու գործը պէտք չէ վրիպի մեր ուշադրութենէն։

Մեր դատին լուծումը կամ չքացումը կապուած ըլլալով այդ երկրին հետ, մեզի կ'իյնայ ըլլալ աւելի քան երբեք սրատես, եւ գործել կեդրոնաձիգ ուղղութեամբ։

Այստեղ չկան սկզբունքի խնդիրներ, որպէս զի բաժնուինք իրարմէ։ Եւ չի կրնար ըլլալ հիմնական պատճառ՝ իրարու դէմ նիզակ ճօճելու։

Թուրքիան կը դաւադրէ... կը գործէ ու կը դաւէ։ Մէկ միլիոնը կոտորելէ, միացեալը չորս հովերուն տարտղնելէ եւ Լօզանի աւարը մարսելէ յետոյ ալ։

Այսքանը, ինքնին, բաւական է ուրիշ ամէն վէճ մոռացութեան տալու, եւ արձուն հսկելու համար։

Հայաստանի մասին, չունինք առանձին ըսելիք։

Այդ ճակատին վրայ պարզ է մեր տեսակէտը,— ֆիզիքական եւ տնտեսական զօրացում հայրենիքի։ Ներգաղթ եւ վերաշինութիւն։ Ընդարձակում սահմաններու։

Ծրագիր մը, որուն յաւատօրէն կառչած ենք սկիզբէն ի վեր, հակառակ բոլոր վայրերան կանչերուն։

Մեր ընդդիմադիր պայքարն ալ կը ձգտի այդ նպատակին,— կարճ կապել հայրենադարձ մարգանքները եւ ձգտիլ հիմնական, քաղաքական գործեր կատարելու։

Կը լսեն, լա՜ւ։ Չեն լսեր,— մենք մեր ճամբան կը շարունակենք։

Քրտական ճակատին վրայ,— մեր ձգտումն է, մեր կարողութեան չափով, թոյլ չտալ որ «արեւելեան նահանգները», Թրքական Հայաստանն ու Քիւրտիստանը դառնան կոուան՝ արմատախիլ ոչնչացնելու մեր Դատը, ինչպէս ոչնչացուցին ժողովուրդը։ Եթէ միայն կարենայինք խանգարել «մուհաճիր»ներու տեղաւորումը, կը կարծենք թէ օգուտ է նոյնիսկ այսօրուան Հայաստանի համար։

Դէպի հարաւ, Սուրիա-Լիբանանի եւ Միջագետքի մէջ, մենք չունինք որ եւ է քաղաքական ձգտում։ (Ինչպէս չունինք Պարսկաստանի մէջ)։

Այստեղ աւելորդ անգամ մըն ալ մեր զգուանքը՝ այն հայատառ օրկաններուն, որոնք մրցումի ելած են Թուրք Թերթերուն հետ, մեզ ներկայացնելով իբրեւ գործիքները Ֆրանսական կամ անգլիական աշխարհակալութեան, «Նոր Հայաստան» ստեղծելու համար։

Բայց, ամէն բանէ վեր դասելով հայրենքի պահպանումը, կ'օգտուինք, պիտի օգտուինք բոլոր պատեհութիւններէն, տեղաւորելու, հողին կապելու համար տարագիր բազմութիւնները՝ արեւելեան այն երկիրներուն մէջ ուր ինկած են մեծ բազմութեամբ։ Տեղաւորման այդ գործը եթէ ամփոփ ապրելու եւ պատառ մը հաց ճարելու շահը կուտայ մեզի, միւս կողմէ մեծապէս կ'օգնէ հիւրընկալ երկիրներու տնտեսական զարգացման։ Այստեղ Թուրքերը խառնուելու իրաւունք չունին. մանաւանդ որ, յատկապէս Լիբանանի մէջ, տեղաւորման վայրերը յաճախ հայկական հողեր են, արիւնով և քրտինքով շաղուած։

Դաւադրութիւնը իր հետ կը բերէ դաւադրութիւն։

Իսկ երբ թշնամին սահմանէն դուրս ալ կ'երկարէ իր ժանիքը, մեզի կ'իյնայ ապացուցանել թէ յուսահատած չենք մեր ճակատագրէն։

Շ.

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՐ ԴՐԱՑԻՆՆԵՐԸ

ԵՐԿԻՒՂ՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԵՆ

Երէկ հրատարակած էինք «Յառաջ»ի Թղթակցին կարգ մը տեղեկութիւնները՝ Թուրքիոյ ներքին հոգերու մասին։ Ստորեւ՝ մնացեալ մասը։ Խորագիրներն ալ «Յառաջ»ինն են.—

Յունաստանի հետ իր ունեցած երկարատեւ վէճին կարգադրութենէն յետոյ, Թրքական հանրապետութիւնը կը յուսար անընդհատ խաղաղութեան շրջան մը բոլորել, որուն մեծապէս պէտք ունի, դարմանելու համար անհամար պատերազմներու աւերները եւ ազատելու համար Օսմ. կայսրութեան ձգած ժառանգութենէն։ Այս ակնկալութիւնը չէ իրականացած տակաւին եւ պատճառը պէտք է գտնել իր արեւելեան նահանգներուն մէջ։

Մեծ պատերազմին հաշտութեան դաշնագրին հողերու բաժանումով, Թուրքիա իբրեւ արեւելեան ղրացիներ ունեցաւ Կովկասի խորհրդային հանրապետութիւնները, Պարսկաստան, Իրաք եւ Սուրիա։ Թուրքիա վտարեց Հայերը իր արեւելեան նահանգներէն, որով այդ հողերուն վրայ մնաց խառն բնակչութիւն մը Թուրքերու եւ Քիւրտերու, փոքրաթիւ Արաբներով եւ Քաղդէացիներով, բնակչութիւն մը նման անոր որ կ'ապրի սահմանագլուխի պարսկական, իրաքեան եւ սուրիական ափերուն վրայ, ամէնքն ալ աւելի կամ պակաս վաչկատուն։ Խնդիրը աւելի կը բարդացնէ պարագան որ Կովկասեան սահմանին վրայ կը գտնուի հայկական հզօր տարր մը, եւ Էնկիւրի այժմ իր գիւժացն ունի ցեղերու այդ այլազան հաւաքածոյին մէջ խաղաղութիւն պահպանելու հարցը։

Օսմանեան կայսրութեան օրերուն, երբ Հայերն ու Քիւրտերը քով քովի կ'ապրէին արեւելեան նահանգներուն մէջ, Պոլսոյ քաղաքականութիւնն էր մէկը միւսին դէմ հանել եւ ազատիլ զանոնք կարգ կանոնի տակ պահելու հոգէն։ Հայերու վտարումը, սակայն, թոյլ չի տար որ Էնկիւրի միեւնոյն քաղաքականութեան հետեւի եւ Քիւրտերը ղրկուած են իրենց աւանդական թշնամիէն։ Զուգելով հրաժարիլ իրենց նախապատմական սովորութիւններէն եւ գայրացած՝ նոր իշխանութեան կատարած փոփոխութիւններէն, Քիւրտերը խռովութիւններ յարուցին եւ հետեւանքը եղաւ շարք մը ապստամբութիւններ վերջին վեց տարիներու ընթացքին, մանաւանդ 1927ինը, («ՅԱՌԱՋ»,—պիտի ըլլայ 1925) հրամանատարութեամբ Շէյխ Սայիտի եւ անցեալ տարուան արշաւանքները Արարատի շրջանին մէջ։

Թէեւ քրտական ապստամբութեանց զսպումը մեծ դժուարութիւններ չներկայացուց, բայց երեւան հանեց գործերու վիճակ մը որ բաւական մտահոգութիւն պատճառեց, մանաւանդ որ ապստամբութիւնները կը վարէին հայկական եւ քրտական գաղտնի ընկերութիւններ։ Արդարեւ, նախկին թշնամիները միացեալ ճակատ կազմեր էին Թուրքիոյ դէմ։ Թուրք մամուլը անմիջապէս բացատրեց թէ ազգին թշնամիները կը ջանան «Նոր Մակեդոնիա» մը ստեղծել արեւելեան նահանգներուն մէջ, եւ փնտռելով բուն յանցաւորը, կասկածը առաջին անգամ ինկաւ Անգլիացիներուն վրայ, որոնք ակներեւ քաւութեան նոխազներ դարձան Մուսուլի խնդրով։ Բրիտանական կառավարութիւնը իրապէս կ'ամբաստանուէր թէ գնդ. Լօրէնսը կը գործածէ, Քիւրտերն ու Հայերը համոզելու եւ Թրքական կառավարութեան դէմ հանելու համար։ Ժամանակը եւ Իրաքի հետ յարաբերութեանց բարւոքումը, որ յանգեցաւ Ժէյսալ Թագաւորին Էնկիւրի այցելութեան, համոզեցին Թուրքերը թէ անհիմն են այդ կասկածները։

Յետոյ Պարսկաստան բացէ ի բաց ամբաստանուեցաւ թէ կ'օգնէ ապստամբներուն եւ Արարատի անցեալ տարուան արշաւանքէն յետոյ, Թրքական կառավարութիւնը պնդեց որ սրբագրուի սահմանագլուխը, Թուրքիոյ ձգելով Արարատը ամբողջութեամբ։ Թէեւ Պարսկաստան դեռ չէ հաւանած ատոր, բայց կը թուի թէ համաձայնութեան եղանակ մը գտնուած է սահմանագլուխին վրայ։ Իրրեւ հետեւանք, մեծապէս բարւոքած են Թուրքեւպարսիկ յարաբերութիւնները եւ ամառ մը անցած ըլլալով առանց քրտական նոր ապստամբութեան, քրտական սպառնալիքը փարատած է գէթ առժամապէս։

Այժմ Թուրքիոյ ուշադրութիւնը դարձած է սուրիական սահմանին վրայ, լսուած ըլլալով թէ Ֆրանսա, Ազգերու Դաշնակցութեան հաւանութեամբ, կը խորհի հայ գաղթականներ հաստատել Սուրիոյ մէջ, սահմանագլուխին մօտ։ Թուրք մամուլը կը գրէ թէ տեսակցութիւններ տեղի ունեցած են Ֆրանսայի արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ, Սուրիոյ մարզպանին եւ Պ. Գ. Կիւլպէնկեանի միջեւ, նախագահ Հայ Գաղթ. Կոմիտէին (ցառաջ.— Ըսել կ'ուզէ Բարեգործականի) եւ այն կարծիքը կը յայտնէ թէ ֆրանսական քաղաքականութեան անխուսափելի հետեւանքը պիտի ըլլայ հոգեր ստեղծել Թուրքիոյ համար։

Ընդունելով հանդերձ Ֆրանսայի իրաւունքը՝ Հայերուն օգնելու, Թուրք մամուլը կը հարցնէ թէ Ֆրանսա ինչու զանոնք չի կրնար հաստատել ֆրանսական ո՛րեւէ գաղթավայրի մէջ, հեռու՝ Թուրքիայէն։ Մինչ այս մինչ այն, Թրքական կառավարութիւնը ժամէն կը հետեւի կացութեան, եւ անհաւանական չէ որ Ֆրանքեւթուրք յարաբերութիւնները նուազ սիրալիր դառնան, եթէ Ֆրանսա յառաջ տանի իր մտադրութիւնը։

ՊԱՐԶԱՆԻ ՇԷՅԽԸ ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՆՈՐ ԿՐՕՆԻ ՄԸ?

Մոսկուայէն կը հեռագրեն Թուրք Թերթերուն.—

Հոս շրջող զրոյցներու համաձայն, Պարզանի շէյխը նոր կրօնքի մը հիմը դրած է, ինքգինքը սուրբ եւ իր եղբայրն ալ մարգարէ հռչակելով։ Շէյխը ջնջած է ծոմապահութիւնը եւ աղօթքը եւ մզկիթներուն վրայ զանգակ դնել տուած է։ Նոր կրօնքը ներելի կը համարէ կիներուն իրենց փափաքած այր մարդոց հետ տեսակցութիւնը։ Շէյխը ստանձնած է ապահովել ապրուստը բոլոր անոնց, որոնք իր կրօնքը կ'ընդունին։ Իսկ սպանած է 7 այր, 4 կին եւ քանի մը հօծաններ որոնք ընդդիմութիւն կ'ընէին իրեն։

Աշիրէթի հօծաներէն ոմանք վախնալով, շրջակայ աշիրէթները ապաստանած են։ Պարզանի շէյխին գտնուած շրջանին մէջ, մեծ երկիւղ եւ բռնութիւն կը տիրէ։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԱՆԳԼԻԱ ՎԱՐԿ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիոյ դահլիճը իր առաջին նիստին մէջ իսկ, ինչպէս գրեր էինք երէկ, կազմեր էր երկու յանձնախումբեր, որոնց պաշտօնը պիտի ըլլայ ուսումնասիրել տնտեսական եւ ելմտական այն հարցերը, որոնք անմիջական լուծում կը պահանջեն եւ դարմանի միջոցներ փնտռել։ Յանձնախումբերն անմիջապէս գործի սկսան եւ մշակելու վրայ են ազգային բարգաւաճման ծրագիր մը, որ խորհրդարանի նիստէն առաջ պիտի ենթարկուի կառավարութեան քննութեան եւ հաւանութեան։

Անգլիա արդէն սկսած է նոր վարկեր փնտռել Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի մէջ։ Այս մտադրութեամբ ալ անգլիական կառավարութեան կողմէ, երկու անձնաւորութիւններ, մէկը իբր ներկայացուցիչ պետական դրամատան, միւսը՝ ելեւմտական նախարարութեան, եկած են Փարիզ, ուր տեսակցութիւններ ունեցան ելմտական եւ պիւտճէի նախարարներուն ու պետական դրամատան տնօրէնին հետ։ Ուղուած վարկի քանակը եւ պայմանները տակաւին յայտնի չեն։ Սակայն ամերիկեան Թերթ մը կը յայտնէ Թէ Նիւ Եորքի հրապարակին վրայ, 400 միլիոն տոլարի չափ տրամադրելի գումար կայ արդէն։

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Աշխատաւորական եւ արհեստակցական ղեկավարները իրենց վերջին նիստին մէջ, յայտարարութիւն մը խմբագրեցին ընկերվարականներու ուղղութեան եւ Մաքտոնըլտի ընթացքին մասին։ Այս յայտարարութիւնը պիտի ենթարկուի խորհրդարանի աշխատաւորական խումբի հաւանութեան։

Յայտարարութիւնը կը հաստատէ Թէ աշխատաւորական կուսակցութիւնը որեւէ պատասխանատուութիւն չի ստանձներ հանդէպ նոր կառավարութեան, որուն աշխատաւորական անդամները որեւէ կուսակցական իրաւասութիւն չունին, ու կը մեղադրէ ելմտագէտները որ դիտմամբ տագնապ ստեղծեցին, վերջ դնելու համար վարչաձեւին, որ հարուստներուն վրայ տուրք կը դնէր ի նպաստ աղքատներուն։

Յայտարարութիւնը կը վերջանայ ժողովուրդին ուղղուած կոչով մը, միացեալ ճակատ կազմելու համար ընդդէմ նոր կառավարութեան։ Այս յայտարարութեան հիման վրայ, որոշուած է բազմաթիւ ճառեր արտասանել զանազան կեդրոններու մէջ։

Հանքագործներու սէնտիքան հաւանութիւն տալով Աշխատաւորականներու եւ Արհեստակցականներու ուղղութեան, որոշեց հրահանգել խորհրդարանի իր ներկայացուցիչներուն ուժ տալ անոնց քաղաքականութեան։

Կը կարծուի Թէ խորհրդարանին մէջ, աշխատաւորական ընդդիմութիւնը բաւական ուժեղ պիտի ըլլայ, իր հետ ունենալով մաս մը ազատականներ եւ նոյնիսկ պահպանողականներ։ Մաս մը ազատականներ դէմ են կառավարութեան ելմտական ծրագրին։ Իսկ պահպանողականներ կան որ, ընտրուած ըլլալով ճարտարարուեստական կեդրոններու մէջ եւ ոչ-կուսակցական գործաւորներու քուէներով, կրնան վտանգել իրենց քաղաքական ապագան, եթէ քուէարկեն ի նպաստ կառավարութեան։

Գերմանիոյ դահլիճն եւ ազգայնականները

Գերմանիոյ վարչապետը Պրիւնինկ տեսակցութիւն մը ունեցաւ ազգայնականներու պետին Հուկէնպէրկի եւ կաթոլիկ կուսակցութեան պետին Քաասի հետ։ Տեսակցութիւնը տեւեց երեք ժամ, դահլիճին հանդէպ ալ ընդդիմութեան շուրջ։ Պրիւնինկ մտադրութիւն չունի փոփոխութիւններ մտցնելու դահլիճին կազմին մէջ եւ վճռապէս հակելու դէպի ձախ կամ ալ։ Սակայն մօտ ատենէն պիտի հրատարակէ հրովարտակ մը՝ ելմտական բարենորոգումներու ծրագրին վերաբերեալ եւ այս մասին պէտք ունի գիտնալու ալ ընդդիմադիրներու կարծիքը։

Միւս կողմէ, նկատի ունենալով Փրուսիոյ յառաջիկայ խորհրդարանական ընտրութիւնները, ընկերվարականները որոշած են այլեւս չհանդուրժել Պրիւնինկի անորոշ քաղաքականութեան, որ ինպաստ հաւայնավարներուն, կը վնասէ ընկերվարականներուն։ Այս հարցն եւս, ստիպած է Պրիւնինկը տեսակցելու ազգայնական պետին հետ։ Եւ վերջապէս, Ֆրանսայի հետ կարենալ բանակցելու համար, գերման վարչապետը պէտք տեսած է ստանալու ալ ընդդիմադիրներու հաւանութիւնը։

Կ'ենթադրուի Թէ այս հարցերն են որ քննուած են Պրիւնինկ-Հուկէնպէրկ տեսակցութեան ընթացքին։

Ծառնակուռ յոյն խմբագրապետի մը վրայ

Աթէնքի մէջ, յոյն Թերթի մը տնօրէնը, գիշերը ուշ ատեն, երբ դուրս կ'ելլէր խմբագրատունէն, յարձակման ենթարկուեցաւ մէկու մը կողմէ, որ գաւազանի ուժգին հարուած մը իջեցուց անոր գլխուն։ Ծարձակողը գաւազանի այս հարուածէն վերջ, քաշեց ատրճանակը, սակայն խմբագրապետին աղաղակներուն վրայ, փախուստ տուաւ. բայց անցորդներու եւ ոստիկաններու կողմէ հետապնդուելով, բռնուեցաւ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ
ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ըսենք անմիջապէս թէ Մաքտոնըլտի նոր դահլիճը որ Ապր. Միութեան պիտակին տակ, կազմուեցաւ կուսակցական գործակցութեան հիմերու վրայ, չայտղի թերեւս խոշոր չափով մեղմացնել ելեւմտական տագնապը, կամ նոյն իսկ բոլորովին զայն փարատել։

Առով սակայն, հիմնական ո՛չ մեկ փոփոխութիւն կը ծանէ երկրին տնտեսական կացութեան մէջ։ Մեկը տեղական է, կապուած՝ ընդհանուր, տիեզերական երեւոյթին, միւսը՝ տիեզերական՝ բխած աւելի խոր պատճառներէ։

Պէտք է ըսել նաեւ թէ, Մաքտոնըլտի նոր դահլիճը գործի ղլուխ կ՛անցնի ո՛չ թէ լայնածաւալ, արտասհմանային յաւակնութիւններով, այլ երկրին անմիջական պէտքէն բխած պահանջներու գոհացման առաջադրութեամբ. — վերահաստատել երկրին հանդէպ արտասահմանի վստահութիւնը, վարկը եւ հաւասարակշռել ելմտացոյցը։

Այդտեղ խակ, երեք հակամարտ կուսակցութիւններու գործակցութեան ոգին օրինակելի է եւ ինքնին պիտի բաւէր կանխաւ վստահութիւն ներշնչելու անոնց չայջողութեան մասին, նկատի ունենալով մանաւանդ Անգլիոյ հարստութիւնը, եթէ սակայն, իրօք ըլլար կուսակցական համերաշխութիւն եւ գործակցութիւն։

Որովհետեւ, նկատի ունենալով մեծ մաս մը Աշխատաւորականներու եւ Արհեստակցականներու բուռն դժգոհութիւնը ընդդէմ ելմտական ծրագրին եւ Մաքտոնըլտի ինքնագլուխ քայլին, հարց կը մնայ թէ ներկայ դահլիճը իրօք կը ներկայացնէ՞ Ազգային միութիւնը՝ կուսակցական գործակցութեան հիմերով, թէ նոր դահլիճին աշխատաւորական չորս անդամները պիտի կրնա՞ն իսկապէս միութեան մէջ ներկայացնել կուսակցութիւնը որուն կը պատկանին եւ որ ներկայ խորհրդարանին մէջ կը համրէ 288 անդամ. թէ վերջապէս, գործակցութիւնը չպիտի՞ ձախողի քաղաքական թէ ընկերային այլազան տեսակէտներու բախումով։

Ըսուեցաւ թէ դահլիճին մասնակցող կուսակցութիւնները առժամաբար պիտի դադրեցնեն իրենց քաղաքական անջատ եւ ուրոյն գործունէութիւնը, մինչեւ որ առաջադրուած ելեւմտական բարւոքումը գլուխ ելլէ, այսինքն՝ մինչեւ դահլիճին կազմութեան նպատակը իրականացած նըկատուի։ Որմէ վերջ է որ կուսակցութիւնները պիտի վերստանան իրենց քաղաքական աղատ եւ հակամարտ գործունէութեան իրաւունքը։

Բայց արդէն, Աշխատաւորական կուսակցութիւնը որ թիւով ու զանգուածով կը ներկայացնէ պատկառելի ուժ մը, գրեթէ կուտայ միութեան ղեմ պայքաքի ազդանշանը, իր պաշտօնաթերթին՝ «Տէյլի Հերըլտ»ի միջոցով։ — Նոր կառավարութեան մասին, կը գրէ թերթը, բան մը կայ որ պէտք է անմիջապէս ըսուի. — Ազգային կառավարութիւն մը չէ ան։

«Պ. Մաքտոնըլտ եւ հին նախարարութեան այն անդամները որոնք իրեն միացած են, նոր կառավարութեան մէջ կը մտնեն իբր սոսկական անհատներ եւ ոչ թէ իբր աշխատաւորական շարժման լիազօր ներկայացուցիչները»։

Եթէ ուրեմն, Անգլիոյ խորհրդարանը պիտի հրաւիրուի իր խօսքն ըսելու կառավարութեան ելմտական ծրագրին մասին եւ քուէարկելու համապատասխան օրէնքներ, պէտք է որ Մաքտոնըլտ եւ իր նախարար ընկերները, մեծամասնութիւն ապահովելու համար, պառակտեն խորհրդարանի աշխատաւորական խումբը, կոթնին իրենց համախոհ կուսակիցներուն վրայ եւ կամ, պէտք է որ աշխատաւորական կուսակցութիւնը ըստ կամս քուէարկելու ազատութիւն տայ իր երեսփոխան անդամներուն։ Այս վերջին պարագային իսկ, դժուար թէ Մաքտոնըլտ կարենայ միութեան մէջ ներկայացնել իր կուսակցութիւնը, եւ ապահովել ուղուած մեծամասնութիւն մը, քանի որ նախկին դահլիճին 9 անդամները՝ իրենց համախոհներով արդէն՝ զօրեղ ընդդիմութիւն մը կը կազմակերպեն, ծօտ երկու հարիւր երեսփոխաններով՝ 288ի վրայ։

*Այս պայմաններու տակ, պարզ է թէ Մաքտոնըլտ պիտի փորձուի ժամանակաւոր տիրակալութեամբ (dictature) *վարել գործերը, կանգ* չառնելով նոյն իսկ խորհրդարանը լուծելու հարկաղրանքին առջեւ։*

Եւ արդէն, այդ ձգտումը յստակօրէն կը նշմարուի դահլիճին կազմութեան եղանակին մէջ իսկ։ Ծասը հոգինոց իրաւասու եւ լիազօր նախարարներու կողքին, որոնք պիտի վարեն ելմտական ծրագրին հետապնդման գործը, չ՝ մը նախարարներ՝ որոնք կոչուած են միայն վարելու, սովորական, ընթացիկ աշխատանքները։

Առով սակայն, պիտի վերկու՞ կացութիւնը։ Պարզապէս վերջին ելքը պիտի ուշանայ պահ մը եւս, քանի որ ալ պէտք չկայ իսկ փաստելու թէ անգլիական տագնապը, ինքն իրեն, առանձին, անջատ երեւոյթ մը չէ եւ կը կազմէ հաստ մեկ օղակը տիեզերական տագնապին, որուն լուծումէն կախում ունի, ինչպէս ուրիշ երկիրներու, նոյնպէս եւ Անգլիոյ տնտեսական բարւոքումը։

Ազգային միութեան դահլիճին գործը աւելի կը բարդանայ նաեւ այն պարզ պատճառով որ ունենալով մեկտեղ հակա-աշխատաւորական ծրագիր մը, իր մէջ կը համրէ չորս գլխաւոր աշխատաւորականներ որոնք արդէն, իրենց կուսակցութեան կողմէ կը նկատուին եթէ ո՛չ դաւաճաններ, գոնէ անհաւատարիմներ...։ Ու դահլիճին մէջ իրենց ներկայութեամբ խակ, աւելի եւս կը զրգռեն Աշխատաւորականներու եւ Արհեստակցականներու դիմադրական ոգին։

Արդէն, բացի Անգլիացիներէն, գրեթէ օտար բոլոր ընկերվարական կազմակերպութիւնները խոռ աչքով կը նային Մաքտոնըլտի եւ իր ընկերներու քայլին, զոր քաղքենի կազմակերպութիւնները կը գտնեն հայրենասիրական, խելացի եւ կորովի։

Մանաւանդ որ շատեր այդ քայլին անհրաժեշտութիւնն ալ չեն ընդունիր։

Լէոն Պլում Ֆրանսայի ընկերվարականներու խորհրդարանէն պետը՝ զայրոյթով կը զարմանայ. — «Մաքտոնըլտի տուած որոշումը կը գրէ, չի կրնար ծածկուիլ ոչ արդարացումով, ոչ խակ ազգային իսկական վտանգի մը պատրուակով»։ Ու կը բեռրէ իր փաստերը։

Նոյն զայրոյթէն բռնուած Աշխատաւորականներն ու Արհեստակցականները երբ վճռապէս կը յայտարարեն բուռն պայքար Խորհրդարանէն դուրս, և ընդդիմութիւն Խորհրդարանին մէջ, դժուար թէ Ազգ. Միութեան դահլիճը կարենայ դիւրութեամբ արժեցնել իր կազմութեան դրդապատճառը։

Մաքտոնըլտի դասալքումը մեծ հարուած մըն է անգլ. աշխատաւորութեան, որ իր տեսակէտներուն մէջ այս անգամ ալ չատ ինչպէս միշտ, չպիտի ձգուի՞ արդեօք իսկապէս նետուելու դասակարգային պայքարի ճամբուն վրայ։ Եւ ատով, աւելի չպիտի՞ դժուարանայ նոր դահլիճին գործը։

Մ. Ե.

ՓԱՐԻԶԻ ԳԱՂԹԱՑԻՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

2.— ԱՐԵՒԵԼՔԸ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՄԷՋ

Տարաշխարհիկ ճաշարաններ կան Մարօքի, Թունուզի, Ալճերիի, Հնդկաչինի, Ափրիկեան սեւերու, Մասսակասկարի, Քամերունի և Քոնկոյի, Մարթինիկի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի՝ բաժիններուն մէջ։

Նշանաւոր ճաշարան մը կայ՝ Պարսի կղզիի վրայ եւ ուրիշ մը՝ կենդանաբանական պարտէզին մէջ։

Այս բոլորէն դուրս՝ մօտաւորապէս 150-200 տարբեր սրճարաններ, պառեր և գարեջրատուներ՝ մինչեւ կէս գիշեր՝ գոյն եւ շարժում կուտան Ցուցահանդէսին գիշերային կեանքին։

Գիշերուան հմայքը սակայն, չի վերջանար միայն ջուրին խաղերով։

Ցամաքն ալ ունի իր գրաւչութիւնը։

«Աթրաքսիոն»ներու համար պարտէզ մը յատկացուած է՝ Անքօր-Վաթի մեհեանին առջեւէն մինչեւ Միացեալ-Նահանգներու Սպիտակ-Տունը, ուր ճամբուն վրայ, պողոտային երկու կողմերը՝ լոյսէ հրեղէն սիւներու հեթանոսական տեսարան մը կ՛ընծայեն մեհեանի պահակ առիւծներու՝ խոժոռ նայուածքներուն տակ։

Եւ աղբիւրներ, եւ ձիւնասուն պարտէզներ՝ լոյսի անապակ անձրեւին տակ կ՛երգեն ու կը ննջեն։

Ցանկարծ, բոլոր շէնքերը իրենց արմատներէն՝ վերջալոյսի ամպերուն նման կը սկսին շառագունիլ։

Ահա Անքօր-Վաթի հոչակաւոր մեհեանը, որ կարծես թէ պատասխան մը աժտահական ափին վրայ՝ կամաց-կամաց վեր կը բարձրանայ օդին մէջ։

Մեհեանին կողերը, որ նախապէս մուխին հետ նոյնացած էին, հիմա հոլանի՛ կը ցցուին աչքիդ առջեւ։ Մեկ մայր եւ չորս որդի բարձրահասակ աշտարակները ինչքա՜ն գեղեցիկ են մշուշոտ անծայրածիրին մէջ։ Կարծես մթնոլորտը կը մնայ՝ խունկով եւ աղօթքով։ Եւ աշտարակներուն ամբարձուղէշ շուքերը՝ վէնեէնի հարսանեան ծառերուն մէջ՝ խորհուրդ եւ շշուկ կը յարուցանեն...

Օ՜, սրբազան Արեւելք։

Ո՛վ մեհեաններ եւ աստուածներ հեթանոս...։

Ուրիշ զանազան «աթրաքսիոն»ներ կան ցուցահանդէսին ամէն կողմը։

Գաղութներու աշխարհիկ պարեր, շարժապատկեր, տօնակատարութիւններ, «փանթէզի»ներ եւայլն։ Նուագ, լոյսի եւ շուքի զարմանազան խաղեր՝ որ հրաշալի գոյներով մեծաքսէ գորգերու պէս կը փռուին յիշողութեանդ տախտակամածին վրայ։ Այո՛, քաղաքակրթութիւնը գոցուած է Արեւելքէն։

Վկայ՝ սա սեւերու այնքա՜ն իմաստալից ներկայացումներն ու պարերը։ Անոնց գրականութիւնը, պատմութիւնը, որ այստեղ, հանդէսի մը պատրուակին տակ եկած է իրեն փիլիսոփայական ծիծաղը թքնելու Արեւմուտքի մեկ աչքին, որ Փարիզ կը կոչուի...։

Ճամբորդութեան ախորժակը գրգռելու համար, հսկայական երկրագունդի մը վրայ՝ թատերական երկաթուղով (snenic railway) կը

խաղաւորականներն ու Արհեստակցականները երբ վճռապէս կը յայտարարեն բուռն պայքար Խորհրդարանէն դուրս, և ընդդիմութիւն Խորհրդարանին մէջ, դժուար թէ Ազգ. Միութեան դահլիճը կարենայ դիւրութեամբ արժեցնել իր կազմութեան դրդապատճառը։

Մաքտոնըլտի դասալքումը մեծ հարուած մըն է անգլ. աշխատաւորութեան, որ իր տեսակէտներուն մէջ այս անգամ ալ չատ ինչպէս միշտ, չպիտի՞ ձգուի՞ արդեօք իսկապէս նետուելու դասակարգային պայքարի ճամբուն վրայ։ Եւ ատով, աւելի չպիտի՞ դժուարանայ նոր դահլիճին գործը։

Մ. Ե.

Մէջտեղը կայ խոշոր սրահ մը, որ հանգստութեան ամէն չարմարութիւններով օժտուած է։

Կարելի է նստիլ՝ զրելու կամ կարդալու համար։ Կարելի է զաղթայրին մտահոգարանը պրպտել։ Կարելի է գաղութներու մասին՝ կենդանի պատկերներու հաւաքածոներ աչքէ անցընել։ Թաւիշէ օթեակներու մէջ ընկղմանած՝ կարելի է աշխարհի բոլոր լուրերէն տեղեակ մնալ՝ դիտելով լուսաւոր լրատուութեան տախտակը որ կազմակերպուած է Ֆրանսական Մամուլի Դաշնակցութեան կողմէ։

Ի՜նչ լաւ է քաղաքական անկախութիւնը։ Ի՜նչքան ստեղծագործ։

Միայն ա՛յսպէսով պիտի կրնայի բացատրել՝ սա միտք կրծող ցուցակներուն ներկայութիւնը։

Ի՜նչ ցուցակներ, ի՜նչ բաղդատութիւններ։

Դիտեցէք այս քարտէսները, այս տախտակները՝ տնտեսութեան, արտադրութեան, նաւարկութեան, վարչականութեան, հանքերու, շուկաներու, փոխադրութեան, առողջապահութեան, ընկերային կեանքի եւ դաստիարակութեան եւ ի՜նչ գիտնամ դեռ ինչերո՜ւ մասին։

Ու կ՛ըմբռնես, թէ գաղթավայրերը ինչ գիրք կը ներկայացնեն մայր երկրի համար։

Կ՛ըմբռնես թէ՝ Սեննեկալի սեւամորթը ինչո՜ւ կրնայ թեւածուկ պոռտաներէն անցնիլ՝ սպիտակ և աղուոր Ֆրանսուհիի մը հետ։

Զմռռնանք չիշել, որ կայ նաեւ շարժապատկերի 1500 հոգինոց սրահ մը, որ ձրի է։

Անկոշտ աթոռներու վրայ կրնաք ժամերով տարուիլ Արեւելքով։

Եւ երբ դուրս գաք, կը թուի ձեզի որ իբրեւ թէ դասընթացք մը աւարտած էք՝ գաղթավայրերու քաղաքական տնտեսագիտութեան վրայ։

ՈՒԽՏԱՒՈՐ

ՀԱՅ ՏՂՈՒ ՄԸ ՈՂբԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— Անցեալ օր հադորդեր էինք ֆօքթ. Պարոնիկեանի կողմէ Գերմանիա փոխադրուած հայ տղու մը դատապարտութիւնը իբրեւ հրծիգ։

Այս առթիւ գերմանական «Dresdner Neueste Nachrichten» թերթը կը գրէ.—

«Ան իմ սիրտս մխիր դարձուց»... Հազուադէպ պատկեր մը արեւելեան վիպականութեան, պարզուեցաւ Տրէզդընի դատարանին առջեւ, ուր կանխամտածեալ հրազդութեան համար ամբաստանութեան ենթարկուած էր հայազգի 19 տարեկան ծակոր Պետրոսեան։ Արտասովոր է իր կեանքի պատմութիւնը, ինչպէս մղիչ պատճառները իր արարքին, որովհետեւ ան կը հաւատար որ այդ կերպով ծառայութիւն մը մատուցած պիտի ըլլար իր ազգին։ Պատերազմի եւ յետպատերազմեան տակնուվրայութիւնները՝ իր եւ իրեններուն Ա-րաբիա ապաստանիլը այրող տուներու եւ գիւղերու տպաւորութիւնը շատ մեծ տեղ ունին իր չիշողութեան մէջ։ Երբ պատերազմէն վերջ Ծունաստան հաստատուեցան, երեք տարի յաճախեց տնական վարժարան, յետոյ Վէնեւիկի Մխիթարեանը ուր սորվեցաւ իտալերէն եւ Ֆրանսերէն, պատմութիւն, գրականութիւն, կրօնագիտութիւն։ Տասնեօթը տարեկանին արդէն արտաքուստ թէ մտքով հասուն մէկն էր, ինչ որ Արեւելքցիներուն մօտ միայն կարելի է։

Վանական բնակութենէն սիրային պատմութիւն մըն ալ ունի մայրապետի մը հետ։ 1929ին կը վերադառնայ Ծունաստան փոփաքելով գրոյ ըլլալ։ Տնտեսական պայմանները սակայն ստիպեցին զինք պատկերահանի մը քով ծառայել իբրեւ օգնական. պարապ ժամերուն ալ դաս կուտար հայերէն եւ Ֆրանսերէն լեզուի, յատնական զպրոցի մը մէջ։ Վերջապէս իր փափաքը իրականացած կը կարծէր, երբ Ծունաստանի Հայոց արքեպիսկոպոսին միջամտութեամբ հեռանկար մը պարզուեր իր աչքին։ Այն էր՝ Հայկական Օգնութեան Կոմիտէի (Armeniches Hilfskomitee) Գերմանիոյ մէջ յաճախել ակադեմը, որ հաստատուած էր հայ պրներու եւ ուսուցիչներու համար։ 1930ի ամրան Գերմանիա եկաւ, այդ կոմիտէի տնօրէն մի ոմն Պարոնիկեանի քով Լէօնիդկրոնբ բնակեցաւ։ Գերմանիոյ մէջ իր բնակութիւնը որ պիտի ծառայէր զարգացման, եղաւ իրեն համար յուսախաբութիւն մը...։ Ինք եւ ընկերները դաս չէին ստանար պարտաւորուած էին կատարել եւ պարտէզի բոլոր աշխատանքին։ Այս բոլորը հայ տղոց ճաշակին համապատասխաններ եւ հակառութիւններ տեղի ունեցան տնօրէնին հետ, որ նոյնպէս գոհ չէր աշակերտներուն աշխատանքէն։

Կամաց կամաց ամբաստանեալը մէջ կը զարգանար խոր ատելութիւն մը հանդէպ իր խնամակալ։ Ան կը նկատէր տնօրէնը մնասակար մէկը հայ ազգի որովհետեւ կոմիտէին նպատակը՝ բռնաւորութեան ամբաստանութեան դատ մը տեսնուած էր, որ — պիտի ըսել — վերջացաւ ազատ ձակումով։

Այսպէս ուրեմն ամբաստանեալը բաւական համակրանք գտաւ դատաւորներուն մօտ, բայց գերման օրէնքին անպատճառ կրնար միայն։ Դատարանը նկատի ունենալով մեղմացուցիչ պարագաները դատապարտեց ինը ամիս բանտարկութեան, որուն երեք ամիսը ծածուկ է արդէն եւ որ պիտի չուի։

ԿԸ ԽՆԴՐԻՒԻ թղթակիցները յղուածագիրներէ իրենց գրքերը գրել թուղթին մեկ էջին վրայ եւ մելանով։

ՀԻՆ ՅԱԻ ՄԸ

ՀԱԼԷՊ.— «Յառաջ» երկու խըմբագրականներով կը շօշափէր հայ կրթական պաշտօնեաներու թշուառութեան խնդիրը եւ թելադրութիւններ կ'ընէր, որպէս զի բարեաւանոնց վիճակը, այլապէս արդարացիօրէն վախ կը յայտնէր, թէ քանի մը տարիէն հայերէն սորվեցնող ալ չվիտի գտնեն։

Արդարեւ, երբ մէկը մանաւանդ հայ ուսուցիչէ կ'աշխատի լոկ պատառ մը ցամաք հացի եւ պանիրի համար, բնական է որ շատ մօտիկ ապագային ուսուցչի սովի առջեւ պիտի գտնուինք։ Եւ այս ընթացքով ալ անխղճութիւնէ թելադրել մէկուն, որ ուսուցչութիւնը իրեն ապարէզ դնարէ, քանի որ կրնայ իր ապրուստը աւելի դիւրին ճարել ուրիշ ապարէզներու մէջ։ Ուրեմն պիտի պատասխանենք «անխուսափելին»։

Հոգաբարձու մարմիններուն հաստատութեամբ, ուսուցիչը ստիպուած է համակերպիլ բոլոր առաջարկութեանց, որովհետեւ անօթի մնալու վախը կայ ու կայ։ Հետեւաբար դիւրին է խաղալ ուսուցչին հետ, ենթարկել զայն վիճակի մը, որ չկարենայ բերանը բանալ, անտրտունջ տանի այդ բոլոր զրկանքները եւ նուաստացումները։ Արդէն իսկական ուսուցիչներու հանդէպ ցոյց տրուած անարդար վերաբերմունքին հետեւանքն է, որ ապագային միացածէ անկոչ հիւրերուն, որոնք սիրայօժար գլուխ կը ծռեն բոլոր տեսակի պայմաններուն առջեւ։

Սուրիոյ Հայ Օգնութեան Խաչը կազմակերպած է ուսուցչ. դասախօսութիւն մը, մանկավարժական նիւթերու շուրջ։ Տեսնենք քանի՞ներ պիտի երթան օգտուելու համար։ Այո՛, հասկանալի է մանկավարժական դասախօսութեանց անվիճելի կարեւորութիւնը, իսկ միւս կողմէ դարձեալ էական պէտք մըն է ուսուցչին նիւթականը բարելաւել, դնել զայն իր ստիճանին վրայ, կարօտ չձգել զայն, եւ անկէ վերջը պարտադրել, որ հետեւի իր ճիւղին, ընթերցանութիւններ ընէ, սորվի եւ սորվեցնէ, վերջապէս ապրի իբրեւ մարդ։ Այսօր Սուրիոյ մէջ կեանքը շատ դիւրին է, ժամանութիւնը հասեր է նախապատերազմեան շրջանի ժամանութեան։ Գործերն ալ լաւ են, ամէն մարդ կ'աշխատի, անգործութիւն չկայ։

Գաղութը կրնայ լաւագոյն պայմանները ստեղծել իր ուսուցիչներուն համար, սակայն ցաւալի է որ մեր ժողովուրդին մեծագոյն մասը վարժուեր է ձրիին։ Երբ բողոքական եւ կաթոլիկ վարժարանը ձրի կ'ընդունի եւ կամ կէս թոշակով, հայերը տղան հոն կը ղրկէ առանց անդրադառնալու թէ հայ ոգին կը պահուի միմիայն ազգային վարժարաններու մէջ։

Այս նիւթերուն շուրջ (որքան դրուի, քիչ է. որովհետեւ ազգային պահպանման միակ ապդակը հայ դպրոցն է։ Սակայն, գործը ձգուած է բախտին։ Լոկ բաղձանքը օգուտ չունի։ Գործն է կարեւորը, իսկ գործողներն ալ կը գործեն ըստ իրենց ամիրայական հասկացողութեան։ Վճռական միջոցներ են պէտք։ Զոհաբերող եւ սրտցաւ մարմիններն են որ կրնան առաջքը առնել այս գահավէժ ընթացքին, այլապէս հայ ժողովուրդը թող ձեռք քաշէ իր դպրոցներէն եւ դուր տեղը դրամ չմսխէ քանի որ ակնկալուած արդիւնքը ձեռք չվիտի բերէ։

Հայ հարուստը քաշուած է իր պատեանին մէջ. գոհաբերութեան ո՛չ մէկ ճիղ. համեստ դասակարգն ալ կլանուած է առօրեայ հոգերով, «ինչու՞ս պէտք» ըսելով կը յօրանջէ։ Ո՞վ պիտի մտածէ ուրիշներու մասին։

ՄՇԱԿ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ՂԱՓԱՆԻ ՀԱՆՔԱՐՈՒՆ ՄԷՋ

Ղափանի կոմունիստներէն Բադիկեան հետեւեալ յայտարարութիւնները կ'ընէ «Խորհրդ. Հայաստան»ի.—

Կը յուսացուի, որ Ղափանի երկաթգիծը (տէքովիլ) աւարտի օգոստոսի վերջը։ Հետախուզութիւն կը կատարուի Օխճիի ենթաշրջանին մէջ։ Արագօրէն կը վերանորոգուին երկրաշարժէն վնասուած շէնքերը։ Կարեւոր հարցեր են արհեստաւոր բանուորներու պատրաստութիւնը, բանուորներու շարունակական տեղափոխութեանց պատճառով բանուորական ուժի պակասը, բնակարաններու անհրաժեշտութիւնը, մեքենական ուժի ստացումը, եւն։ Մասնաւորաբար այս վերջին հարցին պատճառով, պղինձի արդիւնաբերական ծրագիրները չիրագործուեցան վերջին 2-3 ամիսներու ընթացքին։

Ուստի որոշուեցաւ ժամանակաւորապէս դադրեցնել մեքենայական փորումը հանքերուն մէջ, որպէսզի մեքենական ուժը տրուի ամբողջովին ձուլարանին։ Այսպէսով, փորող բանուորներուն մէկ մասը կ'ազատուի եւ կը ղրկուի պղինձ հաւաքելու եւ մաքրելու, իսկ միւս մասը՝ աշխատելու ձեռքի փորող մեքենաներով։

Բանուորի պակասը զգալի չէր ապրիլ ամսուն։ Սակայն յետոյ, Գոբիսի, Սիսիանի եւ Մեղրիի շրջաններէն եկած բանուորները վերադարձան իրենց տուները՝ երկրաշարժին պատճառով։ Ղափանցի բանուորները միայն 3 օր չաշխատեցան։ Եւ ահա վերջին ամիսներուն, բանտողը վարակեց նաեւ ուրիշ շրջաններէն եկած բանուորները, որոնք շարունակ կը տեղափոխուին այլուր։

Ներկայիս կեդրոնական Լէնինեան հանքերը ապահովուած են բանուորական ուժով միայն 50 առհարիւր համեմատութեամբ, ձուլարանը՝ 90 առ հարիւր, Շահումեան հանքերը՝ 70 առ հարիւր, շինարարական կազմը՝ 40 առ հարիւր։ Բանուորական ուժի այս պակասը մեղմելու նպատակով, միջոցներ ձեռք առինք մերձակայ շրջաններէն հաւաքելու 400 բանուոր։

Բանուորներու սնունդի մատակարարութիւնը դժբախտաբար կարելի չեղաւ բարելաւել։

Միւս կողմէն, թէեւ ուժգին թափով կը շարունակուի բնակարանային շինարարութիւնը Ղափանի մէջ, սակայն փոխադրութեանց միջոցներու բացակայութեան պատճառով՝ շինութեան նիւթերը կ'ուշանան եւ շինարարութիւնը կը դանդաղի։

Աշխատանք կը թափուի կիներն ալ առնել արդիւնաբերութեան մէջ։ Ունինք առ այժմ 80 բանուորուհի, յուսալի է որ այդ թիւը շուտով բարձրանայ, երբ մանուկներու համար մսուրներ ու մանկապարտէզներ շինուին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՂԱՓԱՆԻ ՀԱՆՔԱՐՈՒՆ ՄԷՋ

Ղափանի կոմունիստներէն Բադիկեան հետեւեալ յայտարարութիւնները կ'ընէ «Խորհրդ. Հայաստան»ի.—

Կը յուսացուի, որ Ղափանի երկաթգիծը (տէքովիլ) աւարտի օգոստոսի վերջը։ Հետախուզութիւն կը կատարուի Օխճիի ենթաշրջանին մէջ։ Արագօրէն կը վերանորոգուին երկրաշարժէն վնասուած շէնքերը։ Կարեւոր հարցեր են արհեստաւոր բանուորներու պատրաստութիւնը, բանուորներու շարունակական տեղափոխութեանց պատճառով բանուորական ուժի պակասը, բնակարաններու անհրաժեշտութիւնը, մեքենական ուժի ստացումը, եւն։ Մասնաւորաբար այս վերջին հարցին պատճառով, պղինձի արդիւնաբերական ծրագիրները չիրագործուեցան վերջին 2-3 ամիսներու ընթացքին։

Ուստի որոշուեցաւ ժամանակաւորապէս դադրեցնել մեքենայական փորումը հանքերուն մէջ, որպէսզի մեքենական ուժը տրուի ամբողջովին ձուլարանին։ Այսպէսով, փորող բանուորներուն մէկ մասը կ'ազատուի եւ կը ղրկուի պղինձ հաւաքելու եւ մաքրելու, իսկ միւս մասը՝ աշխատելու ձեռքի փորող մեքենաներով։

Բանուորի պակասը զգալի չէր ապրիլ ամսուն։ Սակայն յետոյ, Գոբիսի, Սիսիանի եւ Մեղրիի շրջաններէն եկած բանուորները վերադարձան իրենց տուները՝ երկրաշարժին պատճառով։ Ղափանցի բանուորները միայն 3 օր չաշխատեցան։ Եւ ահա վերջին ամիսներուն, բանտողը վարակեց նաեւ ուրիշ շրջաններէն եկած բանուորները, որոնք շարունակ կը տեղափոխուին այլուր։

Ներկայիս կեդրոնական Լէնինեան հանքերը ապահովուած են բանուորական ուժով միայն 50 առհարիւր համեմատութեամբ, ձուլարանը՝ 90 առ հարիւր, Շահումեան հանքերը՝ 70 առ հարիւր, շինարարական կազմը՝ 40 առ հարիւր։ Բանուորական ուժի այս պակասը մեղմելու նպատակով, միջոցներ ձեռք առինք մերձակայ շրջաններէն հաւաքելու 400 բանուոր։

Բանուորներու սնունդի մատակարարութիւնը դժբախտաբար կարելի չեղաւ բարելաւել։

Միւս կողմէն, թէեւ ուժգին թափով կը շարունակուի բնակարանային շինարարութիւնը Ղափանի մէջ, սակայն փոխադրութեանց միջոցներու բացակայութեան պատճառով՝ շինութեան նիւթերը կ'ուշանան եւ շինարարութիւնը կը դանդաղի։

Աշխատանք կը թափուի կիներն ալ առնել արդիւնաբերութեան մէջ։ Ունինք առ այժմ 80 բանուորուհի, յուսալի է որ այդ թիւը շուտով բարձրանայ, երբ մանուկներու համար մսուրներ ու մանկապարտէզներ շինուին։

ՄԱՐԴԸ ԵՒ ԿԵՆԴԱՆԻՆ

Ս. Բալագեան հեղինակն է «Պարվինիզմ» աշխատութեան որ լոյս տեսած է 1926ին։ Այդ գրքին մէջ, Ս. Բալագեան կ'ըսէ թէ «անհնարին է որ եւ է սահման դնել մարդու եւ կենդանիների միջեւ»։ Ս. Բալագեան, 5 տարի յետոյ, երբ կարմիր գրաքննիչները սկսան իրենց քիթը խոթել գիրքերուն մէջն ալ, անգամ մըն ալ կը կարդայ իր գիրքը եւ ահա կը հաստատէ ու կը յայտարարէ թէ սխալ է այդ կարծիքը։ Կենդանիները, կ'ըսէ ան, ենթարկուած են կենսաբանական օրէնքներու, իսկ մարդը՝ ընկերային օրէնքներու։ Այս է տարբերութիւնը։

Ցետոյ սխալ կը գտնէ նաեւ իր կարծիքը մալթուսականութեան մասին։

Այդ երկու կէտերը, կը վերջացնէ, համապատասխան չեն մարքսիզմի սկզբունքներուն, հետեւաբար անընդունելի են։ Թէեւ ուշը միացած է այս յայտարարութիւնը, բայց գրաքննիչներէն առաջ շարժած ըլլալով, կարելի է ներել իրեն։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԲԱՍԵՆՅԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Թէեւ Պուլվար Օտտօի մէջ տնտեսական տագնապը խորապէս կը ծանրանայ բոլոր հայ ընտանիքներուն վրայ, սակայն հանդէսներ միշտ անպակաս են այս շէնն, ուրախ գաղութին մէջ։

Գրեթէ ամէն շաբաթ խառնաշփոթ բազմութիւններ կ'երթան բարեգործական հաստատութեանց ներկայացումներուն, դաշտահանդէսներուն, լսելու համար անոնց խօսքը։ Մեզ նման հայրենազուրկ օտարականներ հիացումով կը դիտեն հայերուն եռանդավառ շարժուձեւը եւ կը զարմանան ըսելով թէ այս ժողովուրդը որ դեռ երէկ հազիւ ճողոպրած էր թըրքական եաթաղանէն, դարձեալ մարթ մը։ Նկարը շահեցաւ Բարձրը Հայքի Երիտասարդաց Միութիւնը, 20 ֆրանք եւս նուիրելով։

Ցետոյ խումբ մը երիտասարդներու կազմակերպութեամբ ներկայացուեցաւ Մ. Պէշիքթաշլեանի «Երեք Քաջեր» զաւեշտը որ անցաւ նոյնպէս շատ յաջող։ Հանդէսը փակուեցաւ «Բամբ Փորոտանով եւ հանդիսականները ցրուեցան մեծ խանդավառութեամբ։ Միութիւնը ունեցաւ շօշափելի հասոյթ մը։

Դր. ՔԷՆԻՏԻՐԵԱՆ

ՄԱՐՋԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄԱՐԶԱՏՈՆԸ

Ինչպէս գրեցինք, այս տարի Ֆրանսահայ տարեկան մարզահանդէսը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Սեպտեմբեր 13ի կիրակի օրը կէսօրէ վերջ, Փարիզի ոստիկաններուն մարզական միութեան մարզարանին մէջ, որ կը գտնուի Փանթէն, Փօրթ տը լա Վիլէթէն 10 վայրկեան հեռու։

Կազմակերպիչ յանձնախումբը արդէն ստացած է Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ին չորս անգամներուն արձանագրութիւնը, (Պօղոսիկ Տօսթաքեան, Յար. Տէր-Մինասեան, Վարդգէս Քէշիշեան եւ Արամ Մնացականեան)։ Ցոյս կայ որ գաւառէն ուրիշ հայ մարզիկներ եւս գան մասնակցելու այս տարուան մարզատօնին, որուն բացի Փարիզի շրջանին բոլոր հայ մարզիկներէն, կը մասնակցին նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր սկաուտներն ու կրլ-կայտերը եւ հաւանաբար Ֆութպոլիստները։

Արձանագրուելու համար դիմել Ք. Ժպտունիի 12 Passage du Caire, Paris, Tél. Central 72—75։ Մարզիկներու փորձերը տեղի կ'ունենան C. A. Montrougeի սթատը՝ Բօրթ տ'Օրլէան, Սթատ Պիւֆալօի ճիշդ եաին։

ՎԷՁ ՄԸ ՀԱՐԹՈՒԱԾ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի նոր Վարչութեան կազմութենէն ի վեր, դժգոհներու խումբ մը երեւան եկած էր, թուով 45 հոգի, առաջնորդութեամբ Պ. Հ. Աթարեանի։ Առնք հանրաղրութեամբ մը կը ներկայանային, Օգոստոս 23ին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի բացառիկ Ընդհ. Ժողովին, իրենց ցաւերը պատմելու եւ գոհացում առանալու համար։

Ժողովին կը նախագահէին Պ. Պ. Գ. Յովհաննէսեան եւ Ս. Աբէլեան, երկուքն ալ Փարիզէն։

Նախապէս տեղի կ'ունենան կարգ մը հարցումներ Փարիզի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասին, խնդրոյ առարկայ ընելով Կեդրոնի գործունէութիւնը։ Բոլորին ալ անհրաժեշտ բացատրութիւնները կը տրուին։ Այդ հարցումներուն ամէնէն ուշագրաւն էր, թէ ինչո՞ւ համար Կեդրոնը չի փութացներ Հ. Մ. Ը. Մ.ի նոր Ծրագիր-Կանոնագիրը եւ չի ձեռնարկեր կազմակերպական աշխատանքներու, պահելով կենդանի կապ ցիրուցան մասնաճիւղերուն հետ։ Պ. Գ. Յովհաննէսեան խոստացաւ այս բողոքը յանձնել կեդրոնին լուրջ ուշադրութեան։

Եւ ապա ժողովը կ'անցնի իր օրակարգին, 45երու հանրագրութեան։ Եւ որովհետեւ հանրագրութեան բովանդակութիւնը անորոշ էր, զայն ստորագրողներէն մէկը կը հրաւիրուի պարզաբանելու։

Ոչ ոք տեղէն կը շարժի, ոտքի վրայ Պ. Հ. Աթարեան ոտքի կանգնելով կը յայտարարէ որ թէեւ ինք ստորագրած չէ զայն, բայց կազմակերպողը ինքն է։ Ու կը պատմէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի համար տարած իր աշխատանքները եւ իր ցաւերը։ Թէր ու դէմ արտայայտութիւններէ վերջ իրեն կը տրուի բարոյական անհրաժեշտ վարձատրութիւնն ու գոհացումը։ Ապա տեղի կ'ունենան հաշտարար ու խաղաղիչ ողջագուրուիներ։ Կ'աւելնան երկու նոր անդամներ վարչութեան վրայ յանձին Պ. Պ. Յակոբեանի եւ Աթարեանի։ Կ'ըլլան բարեմաղթական սրտառուչ խօսքեր ու գոհ տպաւորութեան տակ կը փակուի ընդհ. ժողովը։ Յառաջիկային պիտի կազմակերպուին սկաուտական մարմինը, մարմնակրթական յանձնախումբը եւ մշակութային կեանքը։

Այսպէս, փրկուած է Մարսէյլի մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ամբողջականութիւնն ու միասնականութիւնը, եւ անոր համար բացուած՝ լայն գործունէութեան նոր շրջան մը, որ կը յուսանք թէ արդիւնաւոր պիտի ըլլայ։ Եթէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը լրջօրէն կազմակերպէ ու վարէ իր նախալինամական դերը Մարսէյլի արեւշատ հորիզոնին տակ, այս վերջինը պիտի դառնայ իր ամէնէն մեծ ու ամրակուռ բերդերէն մէկը։

Յաջորդով՝ սկաուտներու հանդէսի մասին։

Մարզիկ

Ե. Ե. Մ. ՇԱՎԻԼ

Շավիլի Երկ. Երիտ. Միութեան դեղախաղի խումբը, այս տարի եւս կը կատարէ իր բարեկամական մրցումները Վիւօֆլէյի դաշտին վրայ։

Եղանակի առաջին մրցումը տեղի կ'ունենայ, դաշտին վրայ ժամը 2,30ին կիրակի կէս օրէ վերջ C. A. S. G. (H. C.) դէմ. կը կը յուսանք թէ անցեալ տարուան պէս Շավիլի եւ շրջակայքի հայութիւնը պիտի բաշխուի իր երիտասարդ մարզիկները, որոնք կարեւլին կ'ընեն միշտ յառաջդիմելու եւ բարձր պահելու հայ անունը, հայ թէ օտար շրջանակներու մէջ։

Կ. Թ.

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՈՆը (115)

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՏԱՍՆԸՄԷԿԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

Մենք, հոգ գտնուած զինուորներս, հրացաններս ուրիշներու տալով, վերցուցինք Հրաւիրին։ Դիշերուան ժամը 1ն էր։ Դիակները հաւցուցինք գիւղը։ Մաուոյի դիակը չգտանք։ Նրա վիրաւորուած առեն, զինուոր Գրիգոր քոլն է եղած։ Ըսեր է. «Այդ աղա, ես այլեւս անկարող եմ քալելու։ Զարկ ինձի հրացանը ու գնա՛»։ Նա չէ զարկեր։ Մենք այնպէս նկատեցինք, որ նա տղալով եկած ինքզինքը գետը նետած է։

* * *

Այդ դիշեր, մինչեւ առաւօտ, հետս առած մօտ 10 տղայ, զարկուած փամփուշտները կը հեռացնէինք, անկանոն գործիքներով։ Գրեթէ բոլորիս ձեռքերն ուռան։

Դիշերը նամակ մը գրեցի Գէորգին, որ վերցնէ ժողովուրդն ու ընկերները ու իշխանորէն գայ։ Գէորգն եկաւ։

Մենք կասկածեցինք, թէ երկրորդ օրը կուսակալը մեզ միջոց չի տար եւ նորէն կը յարձակուի։ Բայց մենք տեղեկութիւն չունէինք, որ կուսակալը Շէնըքէն վրանները բարձեր է կը փախչի եղեր, որովհետեւ փամփուշտին եւ հացերնին հատեր է եւ կը կասկածի, թէ մենք կը յարձակինք հէնց նոյն գիշերը։ Բայց տեսնելով, որ մեր կողմից յարձակում չկայ (հեռուից մեր շարժումները կը տեսնէր) մարդիկ կը ղրկէ Մուշ եւ հաց ու ռազմամթերք բերել կուտայ։ Մուշէն, սարի գծով կարաւան բանելու համար, չորս ժամ կը տեւէր, իսկ եթէ Դաշտէն պտտցնէր եւ էնպէս բերէր՝ մէկ օր չէր հասներ։

Մուշ գտնուած թուրք եւ հայ, մօտ 12,000 հոգի, թիակով, փետհատներով աշխատցուց, ճանապարհ բանալ տուաւ, ձիւնը սրբելով, որպէսզի ձիաւորները արագ գնալ գալ կարողանան իր եւ Մուշի միջեւ։

Բոլորը զարմացեր էին այդ քայլի վրայ։ Կարաւանը սկսաւ բանալ այդ մօտիկ ճանապարհով եւ ձիաւորը գնալ գալ Մուշ։ Կարաւանի քանակութիւնը կ'ըլլար 500-600 ձի ու ջորի թէ՛ հաց եւ թէ՛ ռազմամթերք կրող։

Երկրորդ օրը, առաւօտեան, 34 զինուոր գետը լեցնել տուի։ Նոյնչափ ալ հրացան առնուած էր ձեռքերնէն։ Նմանապէս վերցուինք մօտ 4000 լիք եւ դատարկ փամփուշտ։ Դատարկ փամփուշտները լեցուցինք, իսկ հրացանները տուինք Սասունցի երիտասարդներուն։

Իշխանորի վրայ յարձակում գործեցին Տիգրանակերտէն եկած զօրքը եւ այն կողմի Խիանեւ Բատրկանցի աշիրէթը։ Հէնց Գէորգը թողուցած էր 3-4 զինուոր, Ախլաթցի Ապրօն եւ այն տեղի ժողովուրդը։ Տղերքը, չկարողանալով դիմանալ, ժողովուրդը վերցրած, գիւղն այրած եկան մեր քովը։ Ճանապարհին երկու երախայ սպաոած էին։

Մեր դիրքերու տարածութիւնը կ'անցնէր Ղարիբշանայ գագաթէն, Մխիթարայ Խուռով, Մճլնու Աղբրով, կարմիր հարերի գլխով կը հասնէր Բափրէ-Շէրիֆ խանի գլուխը, այնտեղից կ'անցնէր Մերկերի Խուռը, որ ցամաք ատեն կը տեւէ երկու ժամ։

Ապրիլ 13ի յարձակումին, եթէ կառավարութիւնը էշի քուռակ չըլլար, կուելու ձեւերու ընդունակութիւն ունենար, մաս մը զօրք կ'ուղարկէր Նատախի վրայով իմ վրաս, Իշխանորի բոլորքը գտնուած զօրքի մի մասը կը ղրկէր վասիլ, Բիւրտերու մէջ, եւ այդ զօրքերը նոյն գիշերը կը հասնէր Նալկայ Մուշէի Խուռը, որ Անտոքի եւ Կէփինի մէջտեղն է։ Երբ առաւօտ լուսաբացին յարձակում գործուեցաւ, այդ երեք տեղերով պէտք է գործէր։ 150էն մինչեւ 200 զոհ տալու ըլլար, մինչեւ կէսօր չէր տեւեր՝ կէս ղովուրդը վերցրած, գիւղն այրած եկան մեր քովը։ Ճանապարհին երկու երախայ սպաոած էին։

Մեր դիրքերու տարածութիւնը կ'անցնէր Ղարիբշանայ գագաթէն, Մխիթարայ Խուռով, Մճլնու Աղբրով, կարմիր հարերի գլխով կը հասնէր Բափրէ-Շէրիֆ խանի գլուխը, այնտեղից կ'անցնէր Մերկերի Խուռը, որ ցամաք ատեն կը տեւէ երկու ժամ։

Ապրիլ 13ի յարձակումին, եթէ կառավարութիւնը էշի քուռակ չըլլար, կուելու ձեւերու ընդունակութիւն ունենար, մաս մը զօրք կ'ուղարկէր Նատախի վրայով իմ վրաս, Իշխանորի բոլորքը գտնուած զօրքի մի մասը կը ղրկէր վասիլ, Բիւրտերու մէջ, եւ այդ զօրքերը նոյն գիշերը կը հասնէր Նալկայ Մուշէի Խուռը, որ Անտոքի եւ Կէփինի մէջտեղն է։ Երբ առաւօտ լուսաբացին յարձակում գործուեցաւ, այդ երեք տեղերով պէտք է գործէր։ 150էն մինչեւ 200 զոհ տալու ըլլար, մինչեւ կէսօր չէր տեւեր՝ կէս ղովուրդը վերցրած, գիւղն այրած եկան մեր քովը։ Ճանապարհին երկու երախայ սպաոած էին։

Մեր դիրքերու տարածութիւնը կ'անցնէր Ղարիբշանայ գագաթէն, Մխիթարայ Խուռով, Մճլնու Աղբրով, կարմիր հարերի գլխով կը հասնէր Բափրէ-Շէրիֆ խանի գլուխը, այնտեղից կ'անցնէր Մերկերի Խուռը, որ ցամաք ատեն կը տեւէ երկու ժամ։

Ապրիլ 13ի յարձակումին, եթէ կառավարութիւնը էշի քուռակ չըլլար, կուելու ձեւերու ընդունակութիւն ունենար, մաս մը զօրք կ'ուղարկէր Նատախի վրայով իմ վրաս, Իշխանորի բոլորքը գտնուած զօրքի մի մասը կը ղրկէր վասիլ, Բիւրտերու մէջ, եւ այդ զօրքերը նոյն գիշերը կը հասնէր Նալկայ Մուշէի Խուռը, որ Անտոքի եւ Կէփինի մէջտեղն է։ Երբ առաւօտ լուսաբացին յարձակում գործուեցաւ, այդ երեք տեղերով պէտք է գործէր։ 150էն մինչեւ 200 զոհ տալու ըլլար, մինչեւ կէսօր չէր տեւեր՝ կէս ղովուրդը վերցրած, գիւղն այրած եկան մեր քովը։ Ճանապարհին երկու երախայ սպաոած էին։

Մեր դիրքերու տարածութիւնը կ'անցնէր Ղարիբշանայ գագաթէն, Մխիթարայ Խուռով, Մճլնու Աղբրով, կարմիր հարերի գլխով կը հասնէր Բափրէ-Շէրիֆ խանի գլուխը, այնտեղից կ'անցնէր Մերկերի Խուռը, որ ցամաք ատեն կը տեւէ երկու ժամ։

Ապրիլ 13ի յարձակումին, եթէ կառավարութիւնը էշի քուռակ չըլլար, կուելու ձեւերու ընդունակութիւն ունենար, մաս մը զօրք կ'ուղարկէր Նատախի վրայով իմ վրաս, Իշխանորի բոլորքը գտնուած զօրքի մի մասը կը ղրկէր վասիլ, Բիւրտերու մէջ, եւ այդ զօրքերը նոյն գիշերը կը հասնէր Նալկայ Մուշէի Խուռը, որ Անտոքի եւ Կէփինի մէջտեղն է։ Երբ առաւօտ լուսաբացին յարձակում գործուեցաւ, այդ երեք տեղերով պէտք է գործէր։ 150էն մինչեւ 200 զոհ տալու ըլլար, մինչեւ կէսօր չէր տեւեր՝ կէս ղովուրդը վերցրած, գիւղն այրած եկան մեր քովը։ Ճանապարհին երկու երախայ սպաոած էին։

Մեր դիրքերու տարածութիւնը կ'անցնէր Ղարիբշանայ գագաթէն, Մխիթարայ Խուռով, Մճլնու Աղբրով, կարմիր հարերի գլխով կը հասնէր Բափրէ-Շէրիֆ խանի գլուխը, այնտեղից կ'անցնէր Մերկերի Խուռը, որ ցամաք ատեն կը տեւէ երկու ժամ։

Ապրիլ 13ի յարձակումին, եթէ կառավարութիւնը էշի քուռակ չըլլար, կուելու ձեւերու ընդունակութիւն ունենար, մաս մը զօրք կ'ուղարկէր Նատախի վրայով իմ վրաս, Իշխանորի բոլորքը գտնուած զօրքի մի մասը կը ղրկէր վասիլ, Բիւրտերու մէջ, եւ այդ զօրքերը նոյն գիշերը կը հասնէր Նալկայ Մուշէի Խուռը, որ Անտոքի եւ Կէփինի մէջտեղն է։ Երբ առաւօտ լուսաբացին յարձակում գործուեցաւ, այդ երեք տեղերով պէտք է գործէր։ 150էն մինչեւ 200 զոհ տալու ըլլար, մինչեւ կէսօր չէր տեւեր՝ կէս լիէկուղանը մեր ձեռքէն կ'առնէր եւ մեզմից թէ՛ ժողովուրդ եւ թէ՛ զինուոր կը կոտորէր, կը տիրանար նաեւ մեր ռազմամթերքին եւ ուտելիքին։

Յիմար ըլլալուն համար՝ կառավարութիւնը Շէնըքէն սկսեց յարձակումն ու ոմբակոծումը։ Իր զօրքը բաժանեց 5-6 մասի եւ սկսեց հալածել հոգ գտնուողները։ Եթէ Նալկայ Մուշէնն, շատ չէ՝ 200 զօրք Ամբանու գլխով իջնէին կէլիէկուզանի վրայ, մեր զինուորները Սէվալէն չհասած գաղաթը, նրանք կէլիէկուզանը կ'առնէին, որովհետեւ հոն կուող ուժ չկար, իսկ մեր զինուորները չպէտք է դիտնային, թէ կէլիէկուզանը առնուած է։

Մերկերի կռիւը

Ապրիլ 14ի առաւօտեան, ժամը 10ին, 600-700 Բիւրտեր եւ 2.300 զօրքեր յարձակուեցան կէլիէկուզանէն երկու ժամ հեռու գտնուող Մերկեր գիւղի վրայ։

Մերոնք այդ օրը զբաղուած էին գատարկ փամփուշտ լեցնելով։ Մուրատը իր հետ վերցուցած մի քանի զինուորներ գնաց Մերկեր։ Բաւական կռուելէ յետոյ՝ թշնամին թողուց աւարը ու փախաւ։ Այդ օրը կռիւը շատ թեթեւ անցաւ։

Ապրիլ 15ի առաւօտեան, Գէորգ Ձաւուշը իր ընկերներով եկաւ Իշխանորէն։ Գէորգը եւ Խաս գիւղի Փոթորիկ քահանան, երբ նոր կը բացուէր արշալոյսը, բարձրացան Բափրէ-Շէրիֆ խանի գլուխը եւ դիրք բռնեցին ճիշդ այնտեղ, ուր նախորդ օրը դիրք էին բռներ թուրք զինուորները։

Բիւրտերը, կառավարութենէն նոր ուժ ստանալով, երկրորդ անգամ փորձեցին Մերկերի վրայ գալ։ Մերոնց տեսնելով եւ թուրք պահապանների տեղ ընդունելով, կը բարեւեն։ Անոնց բարեւի պատասխանը կը լինի Գէորգ Ձաւուշի գնդակը։ Թշնամիները յանկարծակիի գալով, կը կրակեն հրացանները։ Կռիւը կը տեւէ երկու ժամ։ Նաւտով կը հեռանան Բիւրտերը՝ իրենց հետ տանելով մէկ սպանուած եւ մէկ վիրաւոր։

(Շար.)

ՌՈՒՍԻՈՅ ՀԵՏ ԴԱՇՆԱԳՐԵՐ

ԼԻՏՎԻՆՈՎ-ՔՈՒՐՑԻՈՒՍ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Պ. ԶԱԼԷՍՔԻ ՓԱՐԻԶ ԿՈՒԳԱՅ

Գրեր էինք թէ Ռուսիոյ արտաքին գործավարը Լիտվինոֆ որ ժընեւ կ'երթայ մասնակցելու համաերոպայի յանձնախումբին աշխատանքներուն, կանգ պիտի առնէ Պերլին, տեսակցելու համար Գերմանիոյ արտաքին նախարարին Քուրցիուսի հետ։ Մոսկուայի գերման դեսպանը արդէն հասած է Պերլին, ուր Ֆրանսայի, Լեհաստանի եւ Ռուսիոյ միջեւ կատարուող բանակցութեանց մասին, զեկոյց տուած է Քուրցիուսի։

Գերման կարգ մը շրջանակներ սկսած են անվստահութեամբ նայիլ Մորհրդ. Միութեան զոր կը մեղադրեն թէ կը դժէ Պերլինի դաշնագիրը, համաձայնութեան գալով Լեհաստանի հետ։

Գերմաններու կասկածը փարատելու համար, Մոսկուա յայտնած է Պերլինի թէ օգոստոս 23ին, Լեհաստանի կողմէ առաջարկուած ոչ-յարձակման դաշինքի նախագիծը «բոլորովին անընդունելի էր Ռուսիոյ համար, որ ամբողջութեամբ եւ անմիջապէս մերժած է զայն»։

Կ'երեւի, այս կասկածները փարատելու համար է նաեւ որ Լիտվինոֆ դէպի ժընեւ իր ճամբորդութեան ընթացքին, կը հանդիպի Պերլին։

Միւս կողմէ, բոլշեւիկեան «Թաս» գործակալութիւնը կը հրատարակէ զեկոյց մը որ հերքումն է ֆրանսական պաշտօնական զեկոյցին, հրատարակուած «Ցառաջ»ի հինգշաբթիի թիւով։ «Թաս» գործակալութիւնը կը յայտնէ թէ Լեհաստանի դեսպանրատաքին գործավարութեան հաղորդած է վաւերաթուղթ մը որ արտագրութիւնն է 1926ին՝ Ռուսիոյ կողմէ Լեհաստանի ներկայացուած ոչ-յարձակման դաշինքի նախագծին։ Այս վաւերաթուղթին կցուած է ամփոփումը այն պայմաններուն, զորս 1926-27ին Լեհաստան իր կողմէն ներկայացուցեր էր Ռուսիոյ, որ այն ատեն մերժեր էր։ 1927ին բանակցութիւնները խզուեր էին. իսկ Լեհաստանի նոր առաջարկը կրկնութիւնն է նախորդին։ «Հետեւաբար կ'եզրակացնէ «Թաս»ի զեկոյցը, յիշեալ վաւերաթուղթը որեւէ յառաջդիմութիւն չիններկայացներ լեհեւխորհրդային բանակցութեանց մէջ, եւ աւելի կը նշանակէ դէպի ետ քայլ մը, քան որ Պ. փաթէկը վաւերաթուղթը յանձնած պահուն, չառաջարկեց վերսկսիլ բանակցութիւնները եւ ինքն իսկ վաւերաթուղթը բնորոշեց իբր 1926-27ի բանակցութեանց արդիւնքի ամփոփումը»։

Ինչպէս կը տեսնուի, բոլշեւիկեան «Թաս» գործակալութեան այս զեկոյցը բոլորովին կը հակասէ ֆրանսական զեկոյցին, որ կը հաւաստէ թէ մէկ քանի ամիս առաջ Ռուսիոյ հետ բանակցութիւնները սկսած էին այն համոզումով որ նման բանակցութիւններ արդէն կը կատարուին Ռուսիոյ եւ Լեհաստանի միջեւ։

Ռիկայէն կը հաղորդեն թէ Ռուսիոյ գործավարներու խորհուրդը ժամեաւոր նիստ մը ունեցաւ ու լսեց Լիտվինոֆի զեկոյցը Լեհաստանի կողմէ յանձնուած ոչ-յարձակման դաշինքի նախագծի մասին։

Մօտերս, Ստալինի նախագահութեամբ նիստ պիտի գումարէ Քաղաքական Դիւանը այս մասին որոշում մը տալու համար։ Խորհրդային քաղաքական շրջանակները կը կարծեն թէ Լիտվինոֆի յանձնարարուած է շարունակել Լեհաստանի հետ բանակցութիւնները։

Եւ այսպէս, հակասական լուրերը իրարու կը յաջորդեն։

Իսկ Լեհաստանի արտաքին նախարարը Պ. Զալէսքի որ նախորդ օր կարեւոր տեսակցութիւն մը ունեցեր էր Մոսկուայի լեհական դեսպանին Փաթէկքի հետ, փարիզ մեկնած է։ Այստեղ կարեւոր տեսակցութիւններէ վերջ, պիտի մեկնի ժընեւ, ուր պիտի հանդիպի Լիտվինոֆի։

Ֆրանսա կը զօրացնէ

ԻՐ ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսայի օդանաւային նախարարը, հանրապետութեան նախագահին ստորագրել տուաւ հրովարտակ մը՝ օդանաւային գերագոյն խորհուրդի մը կազմութեան մասին։ Օդանաւային գերագոյն խորհուրդը կազմուած է կարգադրութիւններ թելադրելու համար՝ պատերազմի թէ խաղաղութեան ընթացքին՝ օդանաւային ուժերու ընդհանուր կազմակերպութեան, պատերազմական գործողութեանց (ցամաքային թէ ծովային) օդանաւերու մասնակցութեան, օդանաւային ուժերու ռազմական եղանակներուն, եւայլն մասին։

Եուկօսլաւիոյ բողոքը Աւստրիոյ դէմ

Սերպ կարգ մը շրջանակներ գրգռուած են Աւստրիոյ դէմ, այն պատճառով որ, սերպիական հողին վրայ, ճեպընթացներու դէմ կատարուած ոճրափորձերէն վերջ, Աւստրիա թոյլ կուտայ որ Վիեննայի մէջ բնակին Խրուաթներ, որոնց մեղսակցութիւնը այս ոճիրներուն մէջ՝ հաստատած է։

Պելկրատի կառավարութիւնը մտադրած է դիմում կատարել Աւստրիոյ կառավարութեան, որ երկրէն վտարէ խրուաթ կարգ մը պետեր։

Եօթը միլիոն անգործ Ամերիկայի մէջ

Միացեալ Նահանգներու Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, անգործներու թիւը կը գնահատէ եօթը միլիոն։ Ամէն կողմէ կը պահանջուի որ օրինական միջոցներ կիրարկուին պատշաճ հասցընելու համար անգործներուն։ Այս ծախքերը կը ներկայացնեն հարիւր միլիոնէն մէկ միլիարդ տոլարի գումար մը։

Ճնշում կը բանեցուի Նախագահ Հուվըրի վրայ, որպէսզի ժամանակէն առաջ նիստի հրաւիրէ Խորհրդարանը։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՀԱՅԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Danton 52—73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

8, RUE CHATEAUDUN ի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (քաղաք).— Այսօր Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին, 63 Rue de la République,

կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

ՍԷՆ ԺԷՐՈՄ.— Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։

կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՊՕՄՈՆ—ՍԷՆ ԺԻՒԼԻԷՆ.— Վաղը Կիրակի իրիկուն ժամը 8ին սովորական հաւաքատեղին։

կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 7ին, Ընկ. Վարոյեանի բնակարանը։

կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։

կը խօսի՝ Ընկ. Օ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Այս դասախօսական ժողովներուն կը հրաւիրուին հաւակիրները։

ԱՅՑ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ

Շապին Գարաֆիսարի եւ շրջ. Ռազմիկ Հայր. միութեան կողմէ վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին։ Մուտք գերեզմանատան Gambettaի դուռէն, 96 division.

Կը խօսին քաղաքական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցներ։

"ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ"

Գրեց՝ ՄԱԼԽԱՍ

500 մեծադիր էջերով եւ 130է աւելի լուսանկարներով. նուիրուած՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 40ամեակին։ Տպագրութիւն «Հայրենիքի», Պոսթըն։ Գին 2 տոլար։

Ա. Մալխասի յեղափոխական կեանքի յուշերուն Ա. հատորն է այս ստուար եւ խիստ հետաքրքրական գիրքը։ Հրատարակելի ունի դեռ երկու հատորներ։ Ա. մասին մէջ հրատարակուած են բազմաթիւ անտիպ նկարներ եւ տեսարաններ ու պատմական վայրեր Հայաստանէն։

Ստանալու համար կանխիկ վճարուժով դիմել A. Malkas, P. O. Box 197. Astor Sta. Mass. (U. S. A.)

Լիոնի մէջ «ՅԱՌԱՋ»ի գործակալն է

Խ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«Ցառաջ» ստանալ փափաքողներէ կը խնդրուի իրենց հասցէն յուտով յայտնել Պ. Խ. Մուրատեանի, 191 Cours Lafayette, Պ. Ն. Ցակոբեանի գրատունը կամ 202 Rue Boileau, Պ. Թիրեաքեանի ճաշարանը։

ՅԱՌԱՋ կը ծախուի Իսի-լէ-Մուլինօի մէջ

A l'Ecritoire գրատունը — 63 Bld. Gallieni

Հ. Յ. Դ.

ԳԱՒԱՌ

ՏԷՕՒՆԻ կորիւն խումբի ժողովը՝ այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 10էն 12, ընկ. Կ. Օհանեանի սրճարանին ներքնայարկին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կարեւոր օրակարգ։

Ս. ՇԱՄՕՆԻ ենթակոմիտէի անդամական ժողովը վաղը Կիրակի ժամը 2.30ին Place de la Liberté, Café Decoususի վերնայարկը։ *Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։*

ՏԷՕՒՆԻ կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Զաւարեան, Եռադոյն եւ Կորիւն խումբի ընկերները վաղը Կիրակի իրիկուն ժամը 7ին ընդհ. Կաթո Օհանեանի սրճարանին ներքնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Իզմիտցիներու իրարօգնութեան միութեան Ա. Եռամեայ ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի ժամը 2.30ին, Salle de Bibliothèqueի *մէջ։ Կարեւոր օրակարգ եւ պարտաւորիչ ներկայութիւն։*

ԻՍԻ-ԼԷ-ՄՈՒԼԻՆՕԻ Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 241 Rue J. J. Rousseau. *Բոլոր ընկեր-ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։*

ՊԱՏԱՐԱԳ

Պէյրութի հայ հռոմէական պատրիարքարանի փոխանորդ Աբհ. Յովհաննէս եպ. Նազլեան ծայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ այս կիրակի ժամը 10.30ին St. Gratienի հայ մայրապետարանի վանքին մէջ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

ՄՏԱՑԱՆՔ

Մարսէյլ, Գործ։— 981.60։ Կարգադրեցինք։

ԿԸ ՓՆՏՌՒԻ

5000 ՖՐԱՆՔ ՆՈՒԷՐ

Քէմախի վերի բագատիճէն Խոսրով էլպիգեան կը փնտռէ իր զաւակները՝ Ղազարոս, կաթիկ եւ Ազատուհի, նաեւ իր հօրեղբօրորդւոյն զաւակները՝ Աւագ, Մաքէոս եւ Յարիկ։ Իգմիրի դէպքէն առաջ կաթիկէն լուր առնուած է Մալաթիայէն։

Կը խնդրուի Հալէպի հայրենակիցներու բարի օժանդակութիւնը։ Ատոնց մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 5000 ֆր. նուէր եւ մէկ տարուան «Ցառաջ»։ Իմացնել H. Ghougassianի, 7 Rue Sanginelle, Mazagan, Maroc).

— *Տիկին Մաքրուհի Մանուկեան կը փնտռէ Պիթլիսի Դատվան գիւղացի ուստա Միսաք Յարօեան, հօր անունը Տէրօ, կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Փարիզ կամ շրջակայքը։ Իմացնել՝* A. Assadourianի Coiffeur, 86 rue Rébéval, Paris (19).

ՀԱՅԵՐ

ԱՅԼԵՒՍ ՎԱՐՁՔ ՄԻ ՎԱՃԱՐԷՔ

Ամենէն ապէս տէր եղէք գեղեցիկ հողաբաժնի մը, Սէվրանի կայարանէն 300 մէթր հեռու, փարիզէն (կար տիւ Նօրէն) 13 քիլոմէթր, 20 վայրկեանի ճանապարհ, օրական 150 շոգեկառք։

Լայն ծառուղիներու վրայ, ամէն դիւրութիւններով օժտուած հողաբաժինները՝ անմիջապէս շինութեանց ձեռնարկելու համար։

Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն։ Օդասուն շրջան։ Սէվրանի քաղաքի ընդարձակումով ապագայի համար շահաւոր գործ։

Փոխարժէքը՝ վճարելի 6 տարուան մէջ փոքր մասնավճարներով, Հայ ընտանիքներու համար մասնաւոր կարգադրութիւններ։

Մանրամասնութիւնները ձեր ստանալու համար, գրել՝

Mr ANDRÉ ISAMBERT, 98 Rue Boileau, Paris (16)

կամ դիմել՝ Հինգշաբթի, Շաբաթ օրերը կէսօրէ վերջ կիրակի ամբողջ օրը «AUX TRÉFLES», Ave. de Livry à Sevran (կայարանէն 300 մէթր հեռու)։

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (էմորոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

ֆիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամերը ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կար տիւ Նօռի եւ կար տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՁԱՐՏԱՐԱՊԵՏ ԱՐԱՄ ԹԱՒԹԱՃԵԱՆ

վերաբացած է իր գրասենեակը փարիզի մէջ

վարկ՝ բնակարաններու շինութեան համար

Հասցէ՝ 285 Rue Paradis, Marseille

18 Rue Claude Vellefaux, Paris (10)

Խորհրդակցութիւն՝ ժամադրութեամբ

ՀԱՅԵ՛Ր, ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ՁԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ ԱՆՑՆԵԼ, ԴՆԵՑԷՔ

ODEON — La Voix de son Maître — SEVA PARIS

ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՓԼԱՔՆԵՐԸ ԱՄԵՆԱԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

L. NICHANIAN

56 Rue Piat, Paris (20) — ՄԷԹրօ Պելվիլ

Ամառուան եղանակին ֆօնօները կը ծախուին ամենազեղչ եալ գիններով

ԵԹԷ ամաւվճարով հող գնած էք եւ կ'ուզէք ամսավճարով տուն շինել, կը տանձնենք շինութիւնը հետեւեալ պայմաններով։ Տան ներսի մասը՝ փլաթը, իսկ դուրսի կողմը՝ ֆիպրօսիման, որ քարաշէն տան տեսակութիւն ունի եւ արտօնուած է քաղաքապետութենէն։

Մէկ սենեակ 3×4 մ. 4995 ֆրանք, 2 սենեակ 2×3 եւ 3×3 մ. 6395 ֆր., 3 սենեակ 3×3 մ. 9900 ֆր։

Ունինք նաեւ ծախու փոքր եւ մեծ հողաբաժիններ Փարիզի արուարձաններուն մէջ, կայարանի մօտ, ամսական 150 ֆր. ամաւվճար։ Մանրամասնութիւններու համար դրել՝ H. Hampartzoumian, Maison Maurice, 40 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (10).

Բաթալոկները կը գրկուին ձրի։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի մտաւորական յարկին Գրադարանը, վարձքով կու տայ վիպական, ազգագրական եւ ամէն տեսակ գիրքեր։ Կոմբը կը տրամադրուի նուազագոյն միութեանց ժողովներուն։ Դիմել Երկուշաբթի, Երեքշաբթի, Հինգշաբթի, Շաբաթ եւ Ուրբաթ իրիկունները։ ժամը 7—8.30, 206 Rue Duguesclin, Lyon.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Աւրի... եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ նանց մորթի, արեան, վէներ. հիւ... եւ վարիսի։ Ամէնօր 9-12, 2-8, կիր...

EMPIRE Միւգիք-Հոլ 37 Av Wag...

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIO...

208bis, Rue Lafayette Paris (...

Le Gérant H. STEPHA...

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՀԱՐԱՉ

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 Ֆ.	70Ֆ.	140Ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 Ֆ.	200Ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)
MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ
30
ՕԳՈՍՏՈՍ
1931
30 AOUT 1931

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 1660 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՓԻՉ ՄԸ ՀԱՄԵՍՏ ԵՒ ԱԻԵԼԻ ԼՈՒՐՋ

Առջի օր ուշադրութեան յանձնեցինք ներգաղթի աւետիսին առթիւ յարուցուած «ղալմաղալ»ը, ափ մը մունետիկներու կողմէ: «Ղալմաղալ» մը, որ առնուազն չտեսութիւն կ'ենթադրէ:

Ըսենք աւելորդ անգամ մըն ալ, որ ոչ հայրենիքը, ոչ ալ ներգաղթը չեն կրնար մենաշնորհ դառնալ այս կամ այն խմբակին ձեռքը: Չեն կրնար ղրամագլուխ ծառայել խուժանավարութեան:

Փիչ մը համեստ եւ աւելի լուրջ, պարոններ, եթէ ձեր նպատակն է գործ տեսնել եւ քանի մը հազար աշխատաւոր փրկել օտարութենէ:

Ներգաղթը մեր պահանջն եղած է և է տասը տարիէ ի վեր: Ներգաղթը անձեռնմխելի, բնական իրաւունքն է տարագիր բազմութիւններուն: Եւ չի կրնար վաճառքի նիւթ դառնալ:

Որքան ալ դժնդակ ըլլան պայմանները, Ռիւնոյի կամ Սիթրոէնի ծխնելոյզները չեն որ պիտի փրկեն հայ բանուորն ու գիւղացին, այլ հայրենիքի հողը: Անոր բուխերին ու արօրը, անոր վտակն ու սարը:

Այստեղ, չափազանց մեծ պատիւ պիտի ըլլար վիճիլ այն փետրաթափ անծեղներուն հետ որոնք մեզ թշնամի հռչակելով Հայաստանի, թշնամի կը համարեն նաեւ ներգաղթին:

Մենք պահելով հանդերձ մեր տեսակէտները, պատրաստ ենք — միշտ ալ պատրաստ եղած ենք — օժանդակելու ներգաղթի կազմակերպութեան գործին: Տակաւին քանի մը տարի առաջ, գործնական առաջարկներ ալ ղրած ենք այս մասին, թէ հրապարակաւ եւ թէ մասնաւոր, «հանգամանքաւոր» խօսակցութեանց ընթացքին:

Գիտենք որ շատ մը բաներ վեր են երեւանցիներու կարողութենէն, եւ կը կարօտին գաղութներու աջակցութեան:

Ճիշդ ասոր համար ալ, աւելի քան անհրաժեշտ կը գտնենք ընդհանուր, կեդրոնական կազմակերպութիւն մը, որ իրաւասութիւնն ունենայ խօսելու ղէմ դիմաց, իրաւունքներ արժեցնելու եւ պարտականութիւններ ստանձնելու: Մարմին մը, որ կրնայ համախմբել արտասահմանի բոլոր օրկաններն ու հոսանքները, կեդրոնացնել անոնց բարոյական ու նիւթական ուժերը, եւ տրամադրել թէ' հայրենիքին եւ թէ ցիրուցան, անճար բազմութիւններուն:

Երեւանցիները սրբազան պատերազմ հրատարակեցին այդպիսի օ՛րեւէ ձեռնարկի դէմ, եւ ըրին ինչ որ կրնային ընել, մինոլորտը թունաւորելու համար: Ստեցին, խեղաթիւրեցին, խառնակեցին, իրենց եռեւէն քաշելով զանազան տարրեր:

Այսօր ալ կը շարունակուի այդ փոքրոգի ոգեմախաղը: Կը շարունակուի նոյն տարրերուն ձեռքով եւ նոյն թափով:

Բարի վայելում, եթէ յաջողին ո՛ր եւ է բան շահիլ այդ ճամբով:

Խնդիրը այն է որ, երեւանը պէտք ունի գաղութներու աջակցութեան: Անոնց համակրութեան եւ մանաւանդ նիւթական մեծագումար օժանդակութեան:

Հայաստանի «վարչապետ»ը ինք, թուաբանական հաշիւներով շեշտեց այդ անհրաժեշտութիւնը, հազիւ փարիզ հասած: Եւ կը փորձէ տրամադրութիւն ստեղծել մասնաւոր խօսակցութիւններով:

Արդ, ոչ Վռամշապուհ եպիսկոպոսները, ոչ Գ. Կիւլպէնկեանները, ոչ ալ սա ողորմելի Հօկը պիտի կրնան արդարացնել Պ. Ս. Տէր Գաբրիէլեանի յոյսերը, առանց հաւաքական եւ ծաւալուն կազմակերպութեան մը, առանց համաժողովրդական օրկանի մը:

Ուրիշ խնդիր, թէ երեւանը ճարուած դրամին համաձայն մարդ պիտի առնէ, եւ ուսերը պիտի թօթուէ, բոլոր մեղքերը ձգելով գաղութներուն վրայ: Ինչպէս ըրաւ, տարիներ առաջ, հռչակաւոր Զիւէրինը, իր խարդախ եւ խայտառակ ծրագրին առթիւ:

Իշխանութիւն մը որ նախ 6000, յետոյ 4000, եւ տարիներու ընթացքին համագումար 17,000 տարագիր ընդունելու ծրագիր ունի, չի կրնար խտրական, խեղկատակ միջոցներով գլուխ հանել գայն:

Չի կրնար կոնակը տալ տժգոյն խմբակի իր, սիրաշահիլ քանի մը ադա-էֆէնտիներ, եւ արհամարհել աշխատաւորներու վիթխարի զանգուածը, որ բոլորովին ուրիշ բան կը սպասէ:

Եթէ Պ. Տէր Գաբրիէլեան Փարիզի մէջ ալ չըմբռնէ այս իրողութիւնը, կը նշանակէ թէ իր ձեռքով պիտի թաղէ ներգաղթի ծրագիրը:

Թո՛ղ Դաշնակցականները դուրս մնան իրենց արձանագրութիւններէն: Թող անոնք մաս կազմեն «սեւ ցանկ»ին —քանի որ Երեւանը այնքան գոեհկացեր է, այսպիսի խտրականութիւն հաստատելու համար:

Բայց թող լաւ կազմակերպուի գործը, որպէս զի դուռ չբանայ զանազան բախտախնդրութեանց եւ շահագործումներու, ինչպէս տեսանք նախընթաց փոխադրութեանց ընթացքին, մասնաւորապէս Յունաստանի մէջ:

Փիչ մը համեստ եւ աւելի լուրջ, — ահա ինչ որ կը պահանջէ գործին կարեւորութիւնն իսկ, եթէ իրապէս կ'ուզէն իրականացնել ոչ թէ 17 կամ տասը հազար, այլ գոնէ հինգ հազարի «վերաբնակումը»:

Մէկդի՝ ճամարտակութիւններն ու ամուլ յոխորտանքները

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՖՐԱՆՍԱ ՊԻՏԻ ԼՔԷ?
ՍՈՒՐԻՈՅ ՀՈԳԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Հավաս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ ժընեւէն, օգոստ. 28 թուականով.— Ազգերու Դաշնակցութեան «Հաւաս»ի ներկայացուցիչը կը կարծէ գիտնալ թէ, Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդի յառաջիկայ նիստին եւ հոգատարութեանց կիրարկման մասին նախատեսուած վիճաբանութեան առթիւ, ֆրանսական կառավարութիւնը մտադրութիւնն ունի յայտարարութիւն մը ընելու, ծանուցանելու համար թէ, հետեւելով իրաքի հարցին մէջ Անգլիոյ տուած օրինակին, Ֆրանսա կ'առաջադրէ մօտերս հրաժարիլ Սուրիոյ իր հոգատարութենէն: Թէ նախապէս, հոգատարութեան տակ գտնուող երկիրներու իշխանութեանց հետ պիտի բանակցի դաշնակցութեան մը կնքման համար եւ յետոյ պիտի խնդրէ Սուրիոյ ընդունելութիւնը Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ:

Այս լուրը ցաղորդելով մէկտեղ, «փրթի փարիզիէն» կը յայտնէ թէ պէտք է վերապահութեամբ ընդունիլ զայն, թէ ֆրանսական կառավարութիւնը որեւէ կերպով չէ փոխած իր դիրքը սուրիական հոգատարութեան հանդէպ: Ֆրանսական թերթը պէտք կը տեսնէ նաեւ դիտել տալու թէ նման որոշում մը մէկէն ի մէկ չի տրուիր, ինչպէս ցոյց կուտայ լուրին մէջ յիշուած իրաքի օրինակը:

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ
ՎԱՐԿ ԿԸ ԲԱՆԱՆ ԱՆԳԼԻՈՅ

Գրեր էինք թէ Անգլիոյ պետական դրամատան և ելեւմտական նախարարութեաններակայացուցիչներըփարիզ են եկած,փոխառութեանմը մասին բանակցութիւններ կատարելու համար:

Այս բանակցութիւններուն կը մասնակցէին նաեւ ֆրանսական գլխաւոր դրամատուններու տնօրէնները:

Բանակցութիւնները վերջացան համաձայնութեամբ եւ ֆրանսական դրամատունները Անգլիոյ պիտի տրամադրեն 5 միլիառ ֆրանք, մաս մը վարկի, մաս մըն ալ մէկ տարիէն վճարելի տոկոսաբեր պարտաւորհակներու ձեւով:

Միեւնոյն ատեն, նման բանակցութիւններ կը կատարուէին նաեւ Ամերիկայի մէջ, ուր նոյնքան գումար մը գտած է Անգլիա: Որով, 10 միլիառի փոխառութիւն մըն է որ կը կնքէ Անգլիա:

Անգլիոյ երեք կուսակցութիւնները վերջնապէս ճշդած են իրենց դիրքը
ՀԷՆԴԵՐՍԸՆ ՊԵՏ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Անգլիոյ երեք կուսակցութիւնները վերջնապէս ճշդած են իրենց դիրքը, հանդէպ նոր կառավարութեան, որ վստահութեամբ պիտի կրնայ կոթնիլ ազատականներու եւ պահպանողականներու ամբողջութեան վրայ, իր դէմ ունենալով աշխատաւորականները: Այս կերպով, կառավարութիւնը պիտի կրնայ ապահովել մեծամասնութիւն մը, որով խորհրդարանին ընդունել տայ տնտեսական բարենորոգման իր ծրագիրը: Բայց եթէ արհեստակցականները շարունակեն իրենց թշնամութիւնը կառավարութեան դէմ, կասկած կայ որ խռովութիւններ ծագին, երբ ծրագիրը սկսին գործադրութեան դնել:

Պահպանողականները կազմակերպած էին մեծ հաւաքոյթ մը, ուր իրենց պետը Պոլտուին, պարզեց այն պատճառները որոնք ստիպեր էին զինքը մտնելու ազգային միութեան դահլիճին մէջ: Ներկաները երեսփոխաններ, լորտեր եւայլն, միաձայնութեամբ հաւանութիւն յայտնեցին Պոլտուինի ընթացքին հանդէպ:

Ազատականներն եւս նման բանաձեւ մը քուէարկեցին: Իսկ աշխատաւորականներու հաւաքոյթին ներկայ էին 250 երեսփոխաններ՝ 280ի վրայ: Հաւաքոյթին ներկայ էր նաեւ արհեստակցականներու ընդհ. խորհուրդը: Ներկայ դահլիճին աշխատաւորական նախարարներէն, այս հաւաքոյթին ներկայ էր միայն Լորտ Սէնքէ, որուն մէկ ճառը ունկնդրուեցաւ հանդարտութեամբ: Ներկաները, ինչպէս գրեր էինք երէկ, միաձայնութեամբ աշխատաւորականները յայտարարեցին ընդդիմադիր կառավարութեան:

Իսկ երկրորդ քուէարկութեամբ մը, աշխատաւորականները Մաքտոնըլտի տեղ՝ կուսակցութեան պետ ընտրեցին Հէնդերսընը 6 ձայնի պակասով:

Այսօրն որոշած է քաղաքական կեանքէ քաշուիլ, անմիջապէս որ ներկայ կառավարութեան գործը վերջ գտնէ: Իսկ Մաքտոնըլտ. կը սպասէ իր ընտրական շրջանակին որոշման, որ հաւանաբար իրեն անյապաղ ըլլայ, քանի որ իր շրջանակը կազմուած է հանքագործներէ:

Անգլիոյ հանաշողական ծրագիրը

Թէեւ Անգլիոյ նոր կառավարութիւնը տակաւին լրիւ չէ մշակած իր ելմտական բարւոքման ծրագիրը, սակայն կը կարծուի թէ մտադրած է գեղչել 300,000 պաշտօնեաներու թոշակը շաբաթական 1-5 շիլինի չափով, ցնտեսագէտներու յանձնախումբը դէմ արտայայտուած էր այս միջոցին, սակայն այդ կերպով, պետական գանձը խնայած պիտի ըլլայ տարեկան 800.000 ոսկի:

Պաշտօնեաներու ընկերակցութիւնները կը բողոքեն այս կարգադրութեան դէմ, դիտել տալով թէ 1921էն ի վեր, թոշակները արդէն նուազած են զգալի կերպով, ցուրքերու յաւելման մէջ, կառավարութիւնը նկատի ունի նաեւ գարեջուրը եւ ծխախոտը:

Երբ խորհրդարանը գումարուի սեպտ. 8ին կառավարութիւնը միեւնոյն ատեն պիտի ներկայացնէ տնտեսական եւ ելմտական օրինագիծերը, որպէսզի երկիրը գիտնայ թէ ինչ չափով հաւասարութեան սկզբունքը յարգուած է:

Լիտվինով-Բուրցիուս տեսակցութիւնը
ՌՈՒՍԵՒԼԵՀԱԿԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ ՇՈՒՐՋ

Ռուսիոյ արտաքին գործավարը Լիտվինով. ժրնեւի ռուս պատուիրակութեան անդամներուն հետ, հասաւ Պերլին, ուր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Գերմանիոյ արտաքին նախարարին Բուրցիուսի հետ:

Տեսակցութեան մասին որեւէ ստոյգ տեղեկութիւն չէ հաղորդուած ցարդ, սակայն յայտնի է թէ կապ ունի Ֆրանսայի, Լեհաստանի եւ Ռուսիոյ միջեւ, ոչ-յարձակողական դաշինքի մը կնքման բանակցութիւններուն հետ:

Պերլինի կառավարական շրջանակները բնական կը գտնեն Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ յարաբերութեանց բարելաւման հաւժար, կատարուած ձեռնարկները: Իսկ ազգայնականները, չեն ծածկեր իրենց մտահոգութիւնը թէ ֆրանքեւռուս դաշինք մը կրնայ արժէքէ զրկել Պերլինի ռուսեւգերման դաշինքը, եւ թէ, եթէ Ռուսիա մօտենայ Ֆրանսայի, գերման ճարտարարուեստին կողմէ Ռուսիոյ ցոյց տրուած դիւրութիւնները պարապ եղած պիտի ըլլան: Բայց երբ իմացուեցաւ թէ կը կատարուին նաեւ լեհեւռուս բանակցութիւններ ոչ-յարձակման դաշինքի մը կնքման համար, մտատանջութիւնները աւելի սաստկացան, կարծելով թէ Ռուսիա գաղտնի ձեռնարկներ կը կատարէ ընդդէմ Գերմանիոյ:

Բոլշեւիկեան զեկոյց մը «Թաս» գործակալութեան միջոցով, հանգարտեցուց մտքերը:Հաւանաբար նոյնը ընելու գացած է Լիտվինով Պերլինի մէջ:

Կը կարծուի նաեւ թէ, այս տեսակցութեան ընթացքին, Բուրցիուս անդրադարձած է համայնավարներու Գերմանիոյ մէջ ցոյց տուած գործունէութեան,որ փաստուածէ թէ կը վայելէ Մոսկուայի քաջալերութիւնը:

Լիտվինով, մամուլի ներկայացուցիչներուն կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ, հերքելու համար Լեհաստանի եւ Ռուսիոյ միջեւ կատարուող բանակցութեանց լուրերը: 1927ին այս մասին սկսած բանակցութիւնները ընդհատուած են եւ չեն վերսկսած:

«Շիտակ է աւելցուց Լիտվինով, թէ Մոսկուայի լեհ դեսպանը այս օրերս, խորհրդային կառավարութեան յանձնեց դիւանագիտական պաշտօնաթուղթ մը, որ քանի մը տարի առաջ կատարուած բանակցութեանց ամփոփումն է»:

Լիտվինով հերքեց նաեւ այն լուրերը թէ Լեհաստանի եւ Ռուսիոյ յարաբերութիւններուն մասին, բանակցութիւններ կատարուած են երրորդ պետութեան մը հետ: Խորհրդային կառավարութիւնն ըսաւ, կը փափաքի ոչ-յարձակման դաշինքներ կնքել բոլոր պետութեանց հետ, բայց առանց պայմանի: կը յուսամ թէ Ֆրանսայի հետ կատարուող բանակցութիւնները, մօտերս պիտի յանգին գոհացուցիչ արդիւնքի»:

Սեւցաւը Իրաքի մէջ

Հռոմէն տրուած տեղեկութեան մը համաձայն, Պասրայի մէջ սեւցաւի (քոլէրա) դէպք մը պատահած ըլլալով, այդտեղի առաքելութիւներուն դէմ առողջապահական խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են:

ՍԱՑԻՏ ՀԱԼԻՄ ՓԱՇԱՅԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Թրքական «Մօն Փօսթա» թերթը կը գրէ.—

Հինգ տարի առաջ, Հռոմի մէջ խորհրդաւոր պայմաններու տակ սպաննուեցաւ նախկին եգիպտոս Սայիտ Հալիմ փաշա: Այդ ատենէն ի վեր քննութիւն կը կատարուէր, բայց որեւէ արդիւնք ձեռք բերուած չէր:

Կ'իմանանք թէ իտալական կառավարութիւնը, արտաքին գործակալութեան միջոցաւ դիմած է Թուրք դատական իշխանութեան եւ ուզած որ լսուին մէկ երկու անձեր որոնք շատ մօտէն վկայ եղած են դէպքին:

Այս առթիւ տեղեկութիւն առնուած է ծանօթ անձէ մը, որ այժմ Վռսփոր կը բնակի: Պատմուածին համաձայն, իրիկուն մը Սայիտ Հալիմ փաշա կ'անցնի Հռոմի մէկ փողոցէն, իրեն հետ ունենալով այս անձը: Յանկարծ յարձակում կը գործուի իրենց վրայ եւ քանի մը ձեռք հրազէն կը պարպուի: Սայիտ Հալիմ փաշա կը ստանայ քանի մը գնդակ եւ կը մեռնի:

Ռովի անձը այդ ժամանակ գատական իշխանութեան չէ հաղորդած խնդիրը: Իտալական ոստիկանութիւնը, հակառակ իր բոլոր ճիգերուն, չկրցաւ ձերբակալել յարձակողները, որովհետեւ քօմիթէճիները շատ զգուշաւոր շարժած էին:

Այն պարագան, որ հինգ տարի յետոյ քննութիւնը կը վերսկսի, ցոյց կուտայ թէ յարձակողներու հետքին վրայ նոր նշաններ գտնուած են:

Անգործութիւնը Ֆրանսայի մէջ

Վերջին վիճակագրութեան մը համաձայն, օգոստոս 22ին, նպաստընկալ անգործներու թիւն էր 36972, որոնց 8562ը կիներ.Այս

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ

Գրեց՝ ՄԱԼԽԱՍ

Ա. հատոր. ՏպԳր. «Հայրենիք»։ 520 էջ եւ 133 նկար։

Եւ ասիկա տակաւին Ա. հատորն է Ապրումներու այս շարքին, զոր գրի կ'առնէ Մալխաս, խոստանալով յաջորդաբար տալ Բ. եւ Գ. հատորները։

Հայրենիք ամսագրի ընթերցողները թերեւս մղուին մտածելու, թէ հեղինակը այժմ գրքի ձեւով հրապարակ կը դնէ այն ինչ որ արդէն հրատարակած է ամսագրին մէջ։ Թերթելով գիրքը, սակայն, ընթերցողը պիտի տեսնէ, որ բազմաթիւ նոր գլուխներ աւելցած են արդէն տպագրուածներուն վրայ, որոշ մասեր մեծապէս ընդլայնուած ու ամբողջացուած են եւ գրեթէ նոր գործ մը երեւան է հանուած։

Այս հատորին մէջ առաջին աոթիւ աչքի կը զարնեն նկարները, թիւով 133 հատ եւ պատշաճօրէն տարտղնուած զանազան գլուխներու մէջ։ Նկարներու այս անօրինակ ճոխութիւնը գրաւական է, որ հեղինակը ճիգ ու ծախք չէ խնայած իր գործը տպաւորիչ, հաճելի ու խօսուն դարձնելու։

Եւ եթէ այս բազմապիսի նըկարներէն շատեր ժամանակի ընթացքին երեւցած են հայ կամ առանձնապէս դաշնակցական հրատարակութիւններու մէջ ու այժմ կը վերարտադրուին, քիչ չեն նաեւ այնպիսիները, որոնք բոլորովին անտիպ են։ Այժմ Մալխաս զանոնք լոյս աշխարհ կը հանէ մեծ խնամքով, այսպէսով ճշմարիտ ծառայութիւն մը մատուցանելով շատ շատերու յիշատակին, որոնք անյայտութեան մէջ պիտի կորսուէին, իրենց ա՛նքան յուզիչ նուիրումներէն ետք հայ յեղափոխութեան դժնդակ գործին, եթէ գուրգուրոտ ձեռք մը չճգնէր, ահագին դժուարութիւններով անշուշտ — լոյս աշխարհ բերելու անոնց խոնարհ դէմքերը եւ կամ ուրուագիծը տալու անոնց կատարած ազերախտ, այլ վսեմ աշխատանքներուն։

Եւ արդէն այս գրքին մեծագոյն արժէքը, այս կէտին մէջ է։ Հայ յեղափոխութեան պատմութիւնը, ճիշտ է, տակաւին գրուած չէ եւ թերեւս երկար ժամանակ պիտի անցնի, աւա՛ղ, մինչեւ որ այդ մեծ աշխատանքը գլուխ բերուի հանդամանօրէն ու արժանավայել լրջութեամբ։ Բայց յեղափոխութեան ակնյայտնի դրուագներ, դէպքեր, դէմք իրենց ընդհանուր գծերուն մէջ, մթնութենէ դուրս են բերուած եւ ապրող հայութեան աչքերուն առջեւ են դրած զանազան հրատարակութիւններով։ Մեծերը, լիտրները, անուններով ու գործով հռչակ ստացողները ամէն տեղ չափով մը կըրցած են գտնել իրենց փառքը խօսող ու գործը պարզող լեզուներ ու գրիչներ։ Իսկ անդին մնացած է հսկայ լեգէոն մը խոնարհներու, որոնք յեղափոխութիւնը իրենց ուսերուն վրայ են տարած, զոհաբերած են ա՛նոր իրենց ամէն ինչը, կրած են գործին սեւ, բիւրտ, ֆիզիքական ծանրութիւնը, եւ սակայն, ա՛նոնց անունն իսկ անծանօթ է մնացած կամ հազուագէպ անգամ միայն կարճ յիշատակութեան արժանացած որ եւ է տեղ։

Ահա այս խոնարհներու լեգէոնէն մաս մը դէմքեր դուրս կը բերէ Մալխաս, եւ այնպիսի գուրգուրանքով, որ կը վարակէ ընթերցողը եւ գիրքը կը դարձնէ հոգեպարար թանգարան խոնարհ հերոսներու։

Այս մէկ հատիկ հանգամանքը քիչ առաւելութիւն չէ Ապրումները առանձնապէս հետաքրքրական դարձնելու տեսակէտէն, քանի որ մինչեւ հիմա եղած նմանօրինակ ուրիշ հրատարակութիւնները գրեթէ զուրկ են այս առաւելութենէն։

Մալխասի գրելու ձեւն ալ տարբեր է մինչեւ այժմ հրատարակուած յուշերու գրչաձեւէն։ Ոճը թէեւ պարզ է ու անպաճոյճ, տեղ տեղ անխնամ, երբեմն՝ Հայաստանի ներշնչիչ վայրերու նկարագրութեան մէջ՝ գրաւիչ ու բանաստեղծական, բայց դիւրաւսահ է ու հաճելի։ Մարդ կը ժղուի մտածելու, թէ մէկ շունչով գրի է առած ամբողջը, առանց սեթեւեթի ու արուեստական ճիգի, ճիշդ այնպէս ինչպէս ներքին ժղուիներ տուն տուած են իր գրչին։ Ընդհակառակն, ուզած է որ տիրական դառնայ ան, հակառակ անոր որ այսպիսով բովանդակութեան լրջութիւնը չափով մը ի՛նաւսուած է եւ դէպքերն ու դէմքերը տեղ տեղ զգեցած են զաւեշտական գոյն։

Եւ հեղինակը արդէն կը խոստովանի այս, երբ կ'ըսէ. «Ես այն դժբախտներէն եմ, որ քիչ թէ շատ ծիծաղելի կողմ կը գտնեմ միշտ հերոսի մը մէջ, ու թոյլ չի տար խնդուքս որ իմ մէջս հերոսի մը դէմքը ամբողջանայ։ Միշտ բան մը պակաս կը մնայ»։

Այս ընորոշումը վերին աստիճանի ճիշդ է իր գրքին համար ալ։ Խնդուքը թոյլ չէ տուած Մալխասին, որ իր գրքով պատկերացնէր ամուր, յարդանք պարտադրող, ամբողջական դէմքով երեւացող, տպաւորիչ դէպքեր ու դէմքեր։ Այս թերեւութիւնը միւս կողմէ պատճառ եղած է, որ գիրքը կարդացուի ոչ միայն իբր յուշ, այլ նաեւ իբր զուարթ վէպ, ժամանցի աղբիւր։ Ասիկա, եթէ շատերու համար տխրութիւն է այսօրինակ երկի մը մէջ, ոմանց համար ալ դրական դիծ է։ Շատ մարդիկ կան, որոնք կը նախընտրեն այս կարգի ընթերցանութեան նիւթեր և կը խորշին այնպիսիներէն, որոնք կը մղեն զիրենք մտածելու։

Ապրումներու մէջ կան նաեւ շարք մը վերլուծական տեսութիւններ արդէն մեծ ու պատմական դէպքերու կամ երեւութներու մասին, ինչպէս հայ-թաթարական ընդհարումներ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, ընկերվարութիւն, ռուսական յեղափոխութիւն եւայլն, Մալխաս կը մօտենայ ասոնց նոյն թեթեւ ոգիով ու նոյն հիւսորով։ Տպաւորական, ենթակայական գնահատումներ, post factum վճիռներ, որոնք շատերու համար վիճելի են։ Հեղինակը չաշխատիր փաստել ու համոզել, այլ կ'ըսէ ու կ'անցնի, այնպէս ինչպէս ինք տեսած կամ զգացած է։ Այս մասերը գրքին մէջ իրենց արդարացումը ունին թերեւս այն պատճառով, որ Մալխաս պատմութիւն չէ որ կը յանձնի տալ մեզի, ինչպէս կ'ըսէ նախաբանին մէջ, այլ իր անձնական ապրումները, որոնք բնականէն պիտի ըլլան ենթակայական։ Ապագայ պատմագիրը կրնայ գտնել առանք, առնել միայն այնքանը, որքանը իբր փաստական արժէք կրնայ դիմանալ։ Միւսները կը մնան իբր անցողական տպաւորութիւններ, գրի առնուած վերին աստիճանի անկեղծ շեշտով։

Շատ բաղձալի էր, որ ընթերցասէր Հայերը չզրկուէին այս հաճելի ու օգտակար գիրքէն եւ առիթ տային հեղինակին հրատարակելու յաջորդական հատորները, նոյնպէս ճոխ՝ դէպքերով, դէմքերով, նկարներով եւ քիչ մը նուազ ճոխ հիւսորով։

ԱՍԱՏՈՒՐ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ թղթակիցներէ եւ յօդուածագիրներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ էջին վրայ, եւ մելանով։

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՈՒ ԳԱՌՆՈՒԿՆԵՐ

Աղապապա՛, ինծի ադուր խուզի մ'ա՛ռ,
Պըզտիկ ըլլայ, խարակէօզ ու ճերմակ գառ։
Նայէ՛, խոտերն ի՛նչտար մենծցան, երկընցան,
Մէջն է մըտեր, կը կոխկըռտէ Մարիցան։

Մեղքը չէ՞, ինա՛յր, պոռա՛, կանչէ՛, գառնուկիս
Համար, ըսէ, փէ՞ք շատ փարա պիտի տաս։
Մայիսին կաթ չի՞ տար...։ ինչո՞ւ կը խընդաս...։
Շատ խոտ կուտամ, բոլոր օրը թո՛ղ ուտէ,
Ան մէկդիէն կը բուսնի, ջուրն ալ ժոտ է,
Առտու իրկուն էս ջուր կուտամ հաուզէն։
Գառնուկիս ալ տա՞մ ան ջուրէն, չըլլա՛յ գէն,
Հայրի՛կ, ընտո՞ր ջուրը կաթի կը փոխուի...,
Երկինքէն ալ լուսինն ինտո՞ր կը կախուի...,
Նայէ՛, հայրի՛կ, գիտես քի կաթ են թափեր...,
Երկինքը, հո՞ն ալ գառներ կա՞ն, Շոնկէ՛ բեր։
Պագի պագի լուսընկան ալ պուչնուզի
Մը կ'ըլլանի, իրա՞ւ, հայրի՛կ, հոն խուզի
Կա՞յ, ամա մենք՝ ընտո՞ր կ'ըլլայ՝ չենք տեսնար,
Աճապ գա՞ռ են մանտրը լուսերն անհամար,
Առտուն կանուխ լե՞ռը կ'իջնան, խո՞տ կ'ուտեն,
Կանանչ խոտերն ըսել է քի լուս սիւտ են։
Շովիւն անցաւ, չի կանչեցիր նէ, հայրի՛կ,
Նորէ՞ն կուգայ... պզտիկ, ճերմակ, կլորիկ
Գառ մը զատենք... Թող տը չի՞ տար չոպանը,
Դաղիկ կուտանք. ու հս իրեն գըպանը
Ոսկի հաւկիթս ալ կը դրնեմ, որ տանի
Իրեն տղուն. ան ալ աճապ գառ ունի՞...։
Աղուոր հայրիկ, աղէկ որ դուն չոպան չես,
Ան ի՞նչ մարդ է, մունտառ, չիրքին, սեւերես,
Ամա չոպան ըլլայիր նէ, շատ խուզի
Կ'ունենայի...։ Չոպա՛ն մը ալ, նա՛, խուզի՛,
Խուզի՛ կ'ուզեմ, աղապապա՛, կանչէ՛, բա՛ց
Ջափուխ դուռը, մառի՛, դուռը բա՛ց։
Խուզիս, նա՛, խո՛տ. ջո՞ւր ալ կ'ուզե՞ս, մի՛ պոռար,
Ինծի նայէ՛...։ Էշն է, չէ՛, ան չի զըռար,
Հայրի՛կ, խուզիս կը վախնայ կոր մեր էշէն,
Ըսէ՛, կտոր մը Թող եուլա՛րը քաշեն,
Անկաճները էրկան էրկան տրնկեր է,
Աչուըներն ալ խոշո՛ր խոշո՛ր...։ եկե՛ր է
Աղամուճաս, Թող էշը ներս տանի, հա՞։
Էյէը մէյ մը հանէ ծանը հի՛ ի՛ հա՛,
Խուզիիս բա՛նը բուսած է, Աղուորի՛կ,
Ան ի՛նչ աղուոր, կլոր, բամպակ, գէր փորիկ,
Երեսս նայէ՛, տահա պուչնուզ ալ չունիս։
Թուշըդ սիրեմ, մեր պախճային կը հաւնի՞ս,
Փիւթիւն քուկդ էն աս խոտերը, կե՛ր, մեծցի՛ր։
Ամա՛ն, ինչո՞ւ չուվանն ատանկ փաթթեցիր,
Հիմակ ընտո՞ր խալըսեմ քեզ, մի՛ դառնար,
Կեցի՛, խուզի՛ս, կը խըխտրվիս... չե՛մ կրնար,
Աղամուճա՛ս, հասի՛ր, ծանը մարեցա՛ւ...։

ԵՂԻԱ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

ՅԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ԺԹ.

ՍԻՐԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ

Տեղ մը կը մեղադրուին տափակ քիթե՛րը, կռիւի պատասխանատու կը նկատուին թանձր շուրթերը, եւ դժբախտութիւններու պատասխանատուութիւնը կը նետուի սեւամորթներո՛ւ վրայ...

Մէկ ուրիշ տեղ ամէն տեսակի քիթեր, ամէն ձեւ շուրթերն ու ամէն գոյնի մորթերը կը ներդաշնակուին իրարու, կը դաշնակցին, պատերազմ մղելով դասի ու դասակարգի դէմ...

Եւ սովորակա՛ն է տեսնել բոլոր դասակարգերու մէջ պատերազմ ու պատերազմը անոնց դէմ, որ սիրահարութիւնը տարբեր

Ու այսպէս բոլոր տարբեր թիւնները երկրի վրայ սի հարութիւններու տարբերութ նէն կը մնին...

— Իր քիթը բնա՛ւ տարբեր խնդնէս, իմ շուրթերը հաճոյ պիտի մնանային իր շուրթներ մեատեսա՛կ էին մեր մորթերը նոյն դասակարգի ու հայասա թեան մէջ էինք, բայց որովհե տարբե՛ր սիրահարութիւններ ու ցանք, չկրցանք հաշտուիլ իր հետ...

— Իսկ ես կուզի մտայ անոր այն պատճառով միայն, որ իր նժան չէին մեր սիրահար թիւնները...

— Իմ խնդիրս բոլորովին

ՇՐԷԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

(ԱՌԱՋԻՆ ՍԻՐՈՑ ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՆՔԸ)

Սիրելի՛ մայրիկս, կ'ուզեմ գաղտնիք մը խոստովանիլ քեզի, սակայն չիմանա՞յ հայրիկը։ Գիտե՞ս ինչու։ Որովհետեւ հայրիկը այնքան չի սիրեր զիս, որքան դուն...։

...Ո՛չ, սիրելի մայրիկս, մեղք կը գործեմ այսպէս ըսելով։ Հայրիկը զիս նուազ չի սիրեր. այլ ան ուրիշ կերպ կը սիրէ զիս, դուն ուրիշ կերպ, այս է ճիշդը։

Որովհետեւ հայրիկ է, քիչ մը խիստ է։ Երկար մօրուք մը ունի։ Հայրիկներուն երեսը զգուանքի յարմարութիւն չունի, մինչ մայրիկներուն երեսը թաւիշի պէս է։ Ծեռոյ իր աչքերը բոլորովին տարբեր են, նայուածքն ալ բացարձակապէս ուրիշ։ Մինչ քու աչքերդ, երբ ինծի կը նայիս, կը ճառագայթեն յորդեղ զուարթութեամբ, այսուհանդերձ ինծի կը թուի թէ արցունքի թեթեւ ամպով մը ծածկուած են։ Ա՛խ, քու աչքերդ շա՛տ անուշ են եւ ազնուական։ Դուն ինծի համար թէ մայրիկ ես եւ թէ բարեկամուհի։ Ես չեմ կրնար գաղտնիք պահել քեզմէ։ Այդ քու աչքերովդ, դուն դո՛ւրս կը հանես գաղտնիքներս իմ սրտէս։

Հայրիկը տարբեր կը նայի ինծի։ Քիչ մը լուրջ է, այնպէս որ պաղ կը թուի։ Այո՛, սիրելի մայրիկս, իր աչքերը բոլորովին տարբեր են։ Երբ փոքրիկ էի, նուազ կ'երկնչէի ու կը քաշուէի հայրիկէն։ Կը յիշեմ թէ ի՛նչպէս հաճոյք կը զգայի իր վիզը նետուելով։ Կամ ծունկերուն վրայ։ Խռիւ խռիւ կ'ընէի իր մազերը, եւ իրարու կը հիւսէի մօրուքին թելերը։ Բայց հիմա, ա՛լ չեմ կրնար։ Ամէ՛ն բան փոխուած է, փոխուա՛ծ...

Անգամ մը, մտիկ կ'ընե՞ս, սիրելի մայրիկս, հիւանդ էի։ Ծանկարծ արթնցայ եւ տեսայ, որ երկուքդ ալ վրաս կախուեր էք, անկողնիս վրայ։ Դուն կուլայիր սիրտով, քնքշութեամբ, իսկ հայրիկը, սիրելի մայրիկ, հայրիկը ա՛հաւո՛ր ղէմք մը ունէր։ Հասկցայ, որ հայրիկը բարկացած է Աստուծոյ դէմ, զիս հիւանդացուցած ըլլալուն պատճառով։ Վախէս, փակեցի աչքերս։ Այդ օրէն ի վեր, չեմ կրնար ծօտենալ հայրիկին՝ ճիշտ ինչպէս առաջ կը ծօտենայի, բան մը կ'արգիլէ զիս։ Ցաճախ, սրտէս փափաք մը կուգայ, կարօտադին փափաք մը վազելու իրեն, բայց, ա՛խ, չեմ կրնար...։

Կ'ըսես, որ քի՞չ կը սիրեմ հայրիկը։ Աստուած չընե՛։ Ընդհակառակն շատ կը սիրեմ զայն, չափազանցութեան հասնելու չափ առատ։ Գրքին սկիզբէն մինչեւ վերջը՝ Մալխասը չէ կրցած ազատիլ անոր տիրապետութենէն։ Ընդհակառակն, ուզած է որ տիրական դառնայ ան, հակառակ անոր որ այսպիսով բովանդակութեան լրջութիւնը չափով մը ի՛նաւսուած է եւ դէպքերն ու դէմքերը տեղ տեղ զգեցած են զաւեշտական գոյն։

*Ա՛խ, իմ հոգիի պէս սիրելի մայրիկս, ներէ՛ ինծի, որ քեզմէ ալ աւելի կը սիրեմ հայրիկը։ Ներէ՛ ինծի, որ ամէն ինչէ աւելի կը սիրեմ հայրիկը։ Ներէ՛ ինծի, որ հայրիկը ինծի համար ամէն ինչէ աւելի թանկագին է։ Ներէ՛ ինծի, որ հայրիկը ինծի համար ամէն ինչէ աւելի գեղեցիկ է։ Ներէ՛ ինծի, որ հայրիկը ինծի համար ամէն ինչէ աւելի հզօր է։ Ներէ՛ ինծի, որ հայրիկը ինծի համար ամէն ինչէ աւելի իմաստուն է։ Ներէ՛ ինծի, որ հայրիկը ինծի համար ամէն ինչէ աւելի բարի է։ Ներէ՛ ինծի, որ հայրիկը ինծի համար ամէն ինչէ աւելի ազնիւ է։ Ներէ՛ ինծի, որ հայրիկը ինծի համար ամէն ինչէ աւելի ազնուական է։ Ներէ՛ ինծի, որ հայրիկը ինծի համար ամէն ինչէ աւելի ազնուագոյն

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՎԱՂ ՕՐԵՐԻ

Ա. Ա. Ա.

Թուականէն մէկ շաբաթ առաջ, այս Թիւը իջեր էր 36138ի, ուրեմն մէկ շաբթուան ընթացքին, 834իյաւելումմ մը։ Ցիշենք Թէ նպաստընկալ անգործներու առաւելագոյն Թիւն էր 51000 ապրիլի սկիզբները։

Անցեալ տարի, այս օրերուն, ամբողջ Ֆրանսայի անգործներու Թիւն էր 950։

Միայն Փարիզի մէջ, կան 14125 անգործներ, իսկ Սէնի մնացեալ վայրերուն մէջ 11021։

Ֆրանսա մանող եւ անկից ելլող օտար աշխատաւորներուն Թիւը կը պակսի։ Օգոստոս 17էն 22 Ֆրանսա մտած են 259 օտարական աշխատաւորներ։ Մեկնած են 852 հոգի։

Հացին գինը կը բարձրանայ

Ցորենի եւ ալիւրի բարձրացման հետեւանքով, որոշուած է հացին գինը բարձրացնել 2,25ին 2,30ի։

Հայ վաճառական մը վիրաւոր

Էվրէօյի մօտերը ինքնաշարժ մը որ կը վարէր Պ. Մօրիս փոլիտորի, զարնուեցաւ ծառի մը։ Պ. փոլիտորի որ վէրքեր ստացեր էր գանկէն եւ մարմնին զանազան մասերէն, մեռաւ նոյն օրը, Էվրէօյի հիւանդանոցին մէջ։

Ինքնաշարժին մէջ, իրեն հետ կը գտնուէր Պ. Յովհ. Յովհաննէսեան, գոհարավաճառ, 39 Շաթօտէօն փողոց, որ ծնօտէն վիրաւորուած է։

Ռուսիոյ ապստրեւիները Գերմանիոյ

Բայխսպանքի հետ կատարուող բանակցութիւնները Գերմանիայէն Ռուսիոյ յանձնուած ապրանքներու մասին, յանգեցան ժամանակաւոր կարգադրութեան մը, Գերման կառավարութեան կողմէ երաշխաւորուած ռուսական մուրհակները պիտի գեղչուին բայխսպանքի կողմէ, սակայն միայն այն մուրհակները որոնց վճարման պայմանաժամը կը լրանայ սեպտ. 15ին։ Այս մուրհակներուն գումարը կը հասնի 150 միլիոն մարքի։

Անշրջուսը Լահէյի Ատեանին առջեւ

Ժրնեւէն տրուած լուրի մը համաձայն, սառյգ կը թուի թէ Լահէյի Ատեանը, մինչեւ սեպտեմբեր 2 պիտի կրնայ իր խորհրդակցական վճիռը յայտնել աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութեան մասին։ Հետեւաբար, Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը պիտի կրնայ զայն նկատի ունենալ իր յառաջիկայ վիճաբանութեանց ընթացքին։

Իտալիա եւ Վատիկանի վէճը

Վատիկանի եւ Իտալիոյ միջեւ ծագած վէճը հարթուելու վրայ է։ Տակաւին վերջնական համաձայնութիւն չէ գոյացած, սակայն արդէն, նախագիծ մը պատրաստուած է կղերականներու յանձախուժի մը կողմէ։ Այս նախագիծը պիտի ենթարկուի երկու կողմերու քննութեան եւ հաւանութեան։

Թէեւ նախագծին մասին որեւէ տեղեկութիւն չէ հաղորդուած, սակայն կարգ մը շրջանակներ կը կարծեն գիտնալ նախագծին գլխաւոր կէտերը։

Կաթոլիկ կազմակերպութեանց դերը եւ գործունէութեան սահմանները ճշգրիտ կերպով պիտի սահմանուին։ Կաթոլիկ երիտասարդներու կազմակերպութիւնները վերջապէս լուծուած պիտի ըլան։ Ասոր փոխարէն, երիտասարդ ֆաշիստներու կրօնական դաստիարակութեան ուժ պիտի տրուի, Վատիկանը գոհացնելու չափ։ Ուրիշ կաթոլիկ կազմակերպութիւններ պիտի ըլան կղերականներու ղեկավարութեան տակ։

ԱՅՑ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ

Շապին Գարաֆիսարի եւ շրջ. Ռազմիկ Հայր. միութեան կողմէ այսօր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին։ Մուտք գերեզմանատան Gambettaի դուռէն, 96 division.

կը խօսին քաղաքական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները։ կը հրաւիրուին հայրենակիցները։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՋԱԹԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton 52—73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne, փարիզ (3) Թէլէֆոն՝ Archive 50—61

Մէթրօ՝ République եւ Filles du Calvaire

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գինները

Ապսպրանքները շուտով կը յանձնուին բնակարան

CORDONNERIE « AKAP »

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎԼՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի։ Մասնագիտութիւն *Ռէֆորմը Շինի*, Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ։

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդթ. եւ վարիսի։ Ամէնօր 9-12, 2-8, կիր. 9-12։

EMPIRE միւզիք-հոլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

8, RUE CHATEAUDUN

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ՏՕՔԹՕՐ Մ. Տ. ՆՈՐԱՑՐ

8 RUE BUFFAULT, PARIS (9e)

Հեռաձայն, PROVENCE: 20—37

կը խնամէ ներքին եւ կիներու հիւանդութիւնները

Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2—7 եւ ժամադրութեամբ։ Թեամբ։ կիրակի եւ տօն օրեր, առաւօտեան ժամը 10—12։

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

38 Rue Rochechouart մէթրօ Cadet և Anvers Autobus J. JB.

Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ *Աղիքի* հիւանդութիւնները

ցատուկ յարկաբաժին *Վէներական* եւ *Մորթի հիւանդութեանց*

ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ *Ոսկորի*, ջղային, արեան հիւանդութիւններ եւ ցօդացաւ։

Ինչպէս նաեւ Assurances Socialesի հիւանդները։

Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր։

ՏՕՔԹ. ՍՊԱՐԹԱԼԻ

ՓԱՐԻԶԻ ԲԺԻՇԿ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

Նախկին գլխաւոր բժիշկ եւ վիրաբոյժ Իզմիրի ազգային հիւանդանոցին։

44 Rue Poissonnière, մէթրօ՝ Bonne Nouvelle

ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 14—18 եւ ժամադրութեամբ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (էվոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

ֆիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ընդունելութեան ժամերը ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵ՛Ր, ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ՁԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ ԱՆՑՐՆԵԼ, ԳՆԵՑԷՔ

ODEON SEVA PARIS

ԱՄԷՆԱՎԵՐՋԻՆ ՓԼԱՔՆԵՐԸ ԱՄԷՆԱԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

L. NICHANIAN

56 Rue Piat, Paris (20) մէթրօ Պելվիլ

Ամառուան եղանակին ֆօնօները կը ծախուին ամենազեղչեալ գիներով

69 rue d'Angoulême, Paris (11)
Tél. Ménilmontant 76—71

Autobus: AY, BC
Métro: Couronnes ou Parmentier

ֆոկուն, ճաշակաւոր եւ ամէն քսակի յարմար կօշիկներ պատրաստուած մեր արհեստանոցին մէջ։ կիր. մինչեւ կէսօր բաց է։

ՍԱՊՈՒՆՋԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Ա Ր Ա Ր Ա Տ

39 Rue de Trévise, Paris (9), մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05 91

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ

մանրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում։

Յատկապէս մեր նպարավաճառ հիւրերուն համար մենք պատրաստեցինք մեր խանութին մէջ մեծ ընտրութեամբ մը ամէն տեսակ պատրաստի ուտելիքներ։

Ապրանքները ամենալաւ՝ անմրցելի գիներով։

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne, փարիզ (3) Թէլէֆոն՝ Archive 50—61

Մէթրօ՝ République եւ Filles du Calvaire

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գինները

Ապսպրանքները շուտով կը յանձնուին բնակարան

CORDONNERIE « AKAP »

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎԼՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի։ Մասնագիտութիւն *Ռէֆորմ տը Շինի*, Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ։

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդթ. եւ վարիսի։ Ամէնօր 9-12, 2-8, կիր. 9-12։

EMPIRE միւզիք-հոլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ETUDE DE Me BERNARD WAHÉ (պէօրնկաձեան)

(11e année)

Licencié en Droit de la Faculté de Paris

Ancien élève de l'École des Hautes Etudes Sociales

JURISCONSULTE

Conseil juridique à la Défense Automobile et Sportive de Paris et à la Mutuelle Militaire

18, Rue Dauphine, Parie (6e) Tél. Danton 73 97

կը ստանձնէ ամէն տեսակ դատական խնդիրներ, ինչպէս նաեւ փողոցի արկածներ, անձամբ կը պաշտպանէ առեւտրական եւ հաշտարար դատարաններու առջեւ, կուտայ certificats de coutumesներ. կը կատարէ ամուսնութեան եւ ժառանգման վերաբերեալ բոլոր գործողութիւնները. կուտայ խորհրդակցութիւններ ֆրանսական եւ միջազգային օրէնքներու մասին—ամէն օր, բացի կիրակի եւ տօն օրերէ, երեկոյեան ժամը 6—7 եւ անկէ դուրս ժամադրութեամբ։

ԾԱՆՕԹ.— Նկատի առնելով ներկայ տնտեսական ճգնաժամները, հայերու համար խիստ դիւրամատչելի պայմաններ կ'ընծայուին։

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԶԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՈՒՏԵՍՏԵՂԷՆՆԵՐՈՒ (ՄԵԹԱՔԱՆԱԿ)

ՄԻՄԻՒԱՅՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

D. STAMBOULIAN, Représentant,

1 Place Notre Dame, Grenoble, Isère

Ունինք առաջին տեսակի մաքուր եւ լաւ պղպուր, ծեծած, կորկոտ եւ խարբերդի մուխաշեր սեւ սիսեռէ, պատրաստուած վալանսի (Drôme) մեր նոր եւ ընդարձակ գործարանին մէջ։

Նաեւ ունինք արեւելեան ամէն տեսակ ուտեստեղէններ, ձէթ գին եւ արագ գործառնութիւն։

Պահանջեցէք մեր գիները, ընդհ. ցանկը եւ նմոյշները։

Կը ստանձնենք արտասահման, տուներու ներկայացուցչութիւն

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի Ֆրանս. հիւանդանոցներու պատուոյ մէտայլ Փրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։

Հոն կը կատարուին Ռ. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), դերմանիզակագոյն, յետկարմրագոյն եւ ուլթրաձէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ էլեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ գերազոյն ազդակներն են։

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն։ Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, էլեկտրական եւ ֆիզիօյտեան մէթոտներ։

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վէներական հիւանդութիւններու համար։

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։

Դարմանատան առաւելաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Բէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

Columbia POLYDOR

Agence exclusive

REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, յունարէն եւ թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.։ Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maîtreի Courant continuն, գին՝ 478 ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Մախուած ները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

CONSTANTINOPLE

ԹԻԹԻՆՃԵԱՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

37 RUE TRÉVISE, 37 մէթրօ՝ Cadet Tél. Taitbout 56—96

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական թարմ եւ մաքուր նպարեղէններ,

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ եւ ԱՆԽԱՐԴԱԽ ՍՈՒՐՃ

Ապսպրանքներր անմիջապէս կը յանձնուին բնակարան գնուներու համար կը տրուի փրիմ